

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

ΜΑΜΑΝΤΟΣ ΤΗΣ ΞΗΡΟΚΕΡΚΟΥ

ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ (Α')

ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	1
Λόγος Α'. (21).....	5
Περί αγάπης. Καί ποῖαί εἰσι τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν αἱ ὁδοί καί αἱ πράξεις. Καί μακαρισμός πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν ἀγάπην ἐγκάρδιον.....	5
Λόγος Β'. (28).....	10
Περί τοῦ φεύγειν τοὺς λοιμούς καί φθοροποιούς τῶν ἀνθρώπων καί τοὺς λόγους αὐτῶν ἀποπέμπεσθαι καί πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἀναστῆναι. Ἔτι δέ καί περὶ τοῦ δεῖν σκοπεῖν εἰ τὰ τῶν μακαρισμῶν τοῦ Χριστοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἔχομεν. Καί περὶ δακρῶν καί κατανύξεως.....	10
Λόγος Γ'. (45).....	22
Περί τοῦ ὅτι χρή καλῶς ὑποτάσσεσθαι καί μὴ ἐπιλανθάνεσθαι τῶν συνθηκῶν, ὧν πρὸς Θεόν συνεθέμεθα. Καί ὅτι οὐ δεῖ γογγίζειν ἐπὶ ταῖς παννύχοις ἀγρυπνίαις τῶν ὀρθρων.....	22
Λόγος Δ'. (59).....	32
Περί μετανοίας καί κατανύξεως. Καί ἐκ ποίων ταύτην ἔργων κτήσασθαι δυνατόν. Καί ὅτι ἄνευ δακρῶν ἀδύνατον εἰς καθαρότητα καί ἀπάθειαν ἐλάσαι τινά.....	32
Λόγος Ε'. (86).....	52
Περί μετανοίας. Καί ὅτι οὐκ ἀρκεῖ ἡμῖν ἡ τῶν ἐνόητων μόνον διάδοσις καί ἡ ἀπογύμνωσις αὐτῆ τῶν πραγμάτων εἰς κάθαρσιν ψυχῆς, ἐάν μὴ καί τό πένθος κτησώμεθα. Καί περὶ τῆς τοῦ Ἀδάμ ἐξορίας. Καί ὅτι εἰ μετενόησε παραβάς, οὐκ ἂν τοῦ παραδείσου ἐξέπεσε. Καί οἷον ἀγαθὸν εἰργάσατο αὐτοῦ ἢ μετὰ τὴν ἐκπτώσιν μετάνοια. Καί περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου παρουσίας καί τῆς τῶν ἀμαρτωλῶν κατακρίσεως. Καί πρὸς τό τέλος, ἔλεγχος τῶν ἐν κακίᾳ καί ὑποκρίσει ζώντων.....	52
Λόγος στ'. (126).....	81
Περί ἐργασίας πνευματικῆς. Καί τίς ἦν ἡ ἐργασία τῶν παλαιῶν ἁγίων. Καί πῶς ταύτην κατορθῶσαι δυνάμεθα, ἵνα καί μέτοχοι, ὥσπερ ἐκεῖνοι, τοῦ Παναγίου γενώμεθα Πνεύματος.....	81
Λόγος ζ'. (141).....	91

Περί προσπαθείας τῆς εἰς τούς συγγενεῖς. Καί τίς ἡ ἀπάτη αὐτῆς καί εἰς οἶον βόθρον καί δεσμόν κατάγει τούς κρατουμένους ὑπ' αὐτῆς. Καί περί ἀπογνώσεως καί τῆς ἐν ταύτῃ διαφορᾶς. Καί τί ἐστι τό “Ὁ πιστεύσας καί βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται”.

.....91

Λόγος Η'. (159) 103

Περί τελείας ἀγάπης καί τίς ἡ ταύτης ἐνέργεια. Καί ὅτι ἐάν μὴ διά σπουδῆς ἐντεῦθεν ἤδη τῆς τοῦ Πνεύματος μεθέξεως γενώμεθα μέτοχοι, οὐδέ πιστοὶ καί χριστιανοὶ δυνάμεθα εἶναι, ἀλλ' οὐδέ υἱοὶ καί τέκνα Θεοῦ χρηματίσωμεν. 103

Λόγος Θ'. (168) 109

Περί ἐλεημοσύνης. Καί τίς ἐστὶν ὁ πεινῶντα τόν Θεόν τρέφων καί διψῶντα ποτίζων καί καθεξῆς. Καί πῶς τοῦτό τι κατωρθώθησεται. Καί ὅτι εἰ μὴ τις καί ἐν ἑαυτῷ ταῦτα πάντα ποιήσει καί θρέψει καί ποτίσει Χριστόν, οὐδέν ὠφεληθήσεται ἐκ τοῦ ταῦτα μόνον ποιεῖν εἰς τούς πένητας, ἑαυτόν δὲ ἄτροφον παρορᾶν καί γυμνόν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. 109

Λόγος Ι'. (184) 120

Περί μετοχῆς Πνεύματος Ἁγίου καί ἀγιωσύνης καί τελείας ἀπαθείας. Καί ὅτι ὁ ἀγαπῶν τήν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν οὐδέν ἐκ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν ὠφελεῖται, κἄν πάσας κατώρθωσεν. 120

Λόγος ΙΑ'. (191) 124

Περί νηστείας. Καί ὅτι οὐ χρή τό τῆς νηστείας ὠφέλιμον ἐν τῇ πρώτῃ καί μόνῃ τῶν νηστειῶν ἐβδομάδι σπουδαίως τηρεῖν καί ἀσπάζεσθαι, ἀλλὰ τήν ἴσην καί τήν αὐτήν σπουδήν ἐν πάσαις ταῖς ἐβδομάσι τῶν νηστειῶν ἀναγκαῖον τοῖς σπουδαίοις διατηρεῖν. 124

Λόγος ΙΒ'. 130

Περί ἐγκρατείας καί ὑπομονῆς εἰς τήν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς νηστείας. Καί περί σιωπῆς. Καί ὅπως δεῖ ἐν πάσῃ τῇ νηστείᾳ διάγειν τούς ἀγωνιζομένους ἐν ἀληθείᾳ. 130

Λόγος ΙΓ'. (209) 137

Περί τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. Καί ὅποια τίς ἐστὶν ἢ πῶς ἐν ἡμῖν γίνεται ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ καί ἐν αὐτῇ ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς. Καί τί τό μυστήριον ταύτης τῆς ἀναστάσεως. Ἐλέχθη μετὰ τό Πάσχα τῇ δευτέρᾳ τῆς δευτέρας ἐβδομάδος τοῦ Πάσχα. 137

Λόγος ΙΔ'. (216) 141

Περί μετανοίας καί ἀρχῆς βίου μοναδικοῦ. Καί πῶς τις ὁδῶ καί τάξει προβαίνων εἰς ἀρετήν ἐν τῇ τῶν ἐντολῶν ἐργασία εἰς τελειότητα ἔρχεται. 141

Λόγος ΙΕ'. (224) 147

Περί ἐμπαθοῦς καί ἀπίστου καί πονηρᾶς διαθέσεως. Καί τίς ἡ ἔνωσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τούς υἱούς τοῦ φωτός καί τίνα τρόπον ἐν αὐτοῖς

αὕτη γίνεται. Καί πρὸς τό τέλος, καταδρομή τῶν ἀναξίως κατατολμώντων τῆς ἀρχιερωσύνης.....	147
Λόγος Ιστ'. (231).....	151
Περί τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου. Καί τίς ἡ θεωρία τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. Καί ὅπως τοῖς καθαροῖς τήν καρδίαν ἀποκαλύπτονται. Καί διήγησις ἐκ προοιμίων ἐπωφελῆς περί τινος ὑποτακτικοῦ, λαβόντος Πνεῦμα Ἅγιον ταῖς εὐχαῖς τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ πατρός.....	151
Λόγος ΙΖ'. (238).....	156
Περί θεωρίας καί ἀποκαλύψεως καί πεφωτισμένης εὐχῆς. Καί ὅπως ὁ ὑπό τῆς ἀγάπης κατασχεθεῖς τοῦ Θεοῦ καί εἰς βάθος ταπεινοφροσύνης ἐλάσας, ἐνεργεῖται ὑπό τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου. 156	
Λόγος ΙΗ'. (243).....	159
Περί μεθόδων τοῦ πονηροῦ, ὧν ὑποβάλλει τοῖς κουφοτέροις καί φιλοπρωτεύουσιν, ὅποταν ὁ ποιμὴν ἐξ ἀνθρώπων γένηται. Καί ὅτι χρῆ τούς μὲν ἀναξίως ἐπιπηδῶντας τῇ ἀρχῇ πάση κωλύειν συνωθεῖν ἐπὶ τοῦτο καί συνεργεῖν. Καί πρὸς τῷ τέλει, πρὸς τὸν ποιμένα.....	159
Λόγος ΙΘ'. (266).....	175
Ἔστι οὐ χρῆ ἐπὶ μόνοις τοῖς λόγοις καί ταῖς ὑποσχέσεσι θαρρεῖν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων τό πιστόν βεβαιοῦσθαι τῶν λόγων αὐτῶν. Καί οἷα τίς ἐστίν ἡ τῶν ἀληθινῶν διδασκάλων διάθεσις καί ἀγάπη πρὸς τούς μαθητευομένους αὐτοῖς. Καί ὅποια τά σπλάγχνα καί ἡ φροντίς αὐτῶν. Καί ὅπως ὑπὲρ αὐτῶν ἐντυγχάνουσι τῷ Θεῷ.....	175
Λόγος Κ'. (273).....	180
Περί ἀποταγῆς καί ἐκκοπῆς θελήματος, πρὸς τούς αἰτήσαντας γράψαι αὐτοῖς πῶς ὀφείλει τις τὸν ἀσκητικὸν διανύσαι βίον. Καί ὅτι καλόν ἐπὶ τούτῳ καί ἐπωφελές ἐμπείρω χρήσασθαι ὁδηγῶ ἡγουν πνευματικῶ πατρί εἰς τό ἀμαθεῖν τά τῆς ἀρετῆς καί τῆς ἀσκητικῆς τέχνης τήν δυσκατόρθωτον ἐργασίαν. Καί περί πίστεως τῆς εἰς τούς πνευματικούς πατέρας καί θεωρίας φωτός, ὑφ' οὗ πᾶσα φωτιζομένη ψυχὴ προκόπτει εἰς ἀγάπην Θεοῦ.....	180
Λόγος ΚΑ'. (283).....	186
Περί μνήμης θανάτου. Καί οἷον ἀγαθόν τέλος δέδωκεν ὁ τρισόλβιος αὐτοῦ ἀδελφός Ἀντώνιος. Καί πρὸς τῷ τέλει, ἐπιτάφιος πρὸς αὐτόν... 186	
Λόγος ΚΒ'. (289).....	190
Περί πίστεως. Καί διδασκαλία περί τῶν λεγόντων μὴ εἶναι δυνατόν ἐν μέσῳ τῶν βιωτικῶν τό τέλειον φθάσαι τῶν ἀρετῶν. Καί διήγησις ἐκ προοιμίων ἐπωφελῆς.....	190
Λόγος ΚΓ'. (302).....	200
Περί μετανοίας καί φόβου Θεοῦ. Καί ὅποῖον ἀγῶνα ἔχει ψυχῆς καί πόνον καρδίας ὁ μετὰ συντετριμμένου τοῦ πνεύματος μετανοῶν. Καί τίνα εἰσὶν ἃ λέγει καί πρὸς τὸν φιλόανθρωπον Κύριον εὐχεται.....	200
Λόγος ΚΔ'. (311).....	206

Περί γνώσεως πνευματικῆς. Καί ὅτι ὁ ἐγκεκρυμμένος τοῦ Πνεύματος θησαυρός ἐν τῷ γράμματι τῆς θείας Γραφῆς οὐ πᾶσιν εὐδελός ἐστι καί τοῖς βουλομένοις, ἀλλά μόνοις τοῖς τόν διανοίγοντα τόν νοῦν κτησαμένοις εἰς τό συνιέναι τάς Γραφάς.	206
Λόγος ΚΕ'. (319)	211
Περί ἀλλοιώσεως ψυχῆς τε καί σώματος, τῶν ἐξ ἀέρος, τῶν ἐκ στοιχείων, τῶν ἐκ βρωμάτων καί τῶν δαιμόνων ἐπιγινομένων ἡμῖν. ..	211
Λόγος Κστ'. (328).....	217
Περί ἀρχῆς βίου λίαν ἐπωφελούς καί σωτηρίου, ἀρμοζούσης τοῖς ἄρτι τῷ κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ ἀποτασσομένοις καί πρός τόν μοναδικόν ἀποτρέχουσι βίον. Καί διδασκαλίας εἰς ἀρχαρίους λυσιτελεστάτη.	217
Λόγος ΚΖ'. (340)	226
Περί τοῦ μή ἀμελῶς ἔχειν περί τήν ἐργασίαν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν, μηδέ καταφρονεῖν μιᾶς καί μόνης αὐτῶν, ἀλλ' ἀγωνίζεσθαι τηρεῖν ὁμοῦ πάσας, ἵνα μή ὡς καταφρονηταί ἔξω τοῦ νυμφῶνος ἀποκλεισθῶμεν. Καί περί τοῦ ὑπομένειν γενναίως τούς πειρασμούς.	226
Λόγος ΚΗ'. (355).....	236
Περί τῆς ἐκ τοῦ Πνεύματος ἐγγινομένης τοῖς ἀγωνιζομένοις καί πρό τοῦ θανάτου ζωοποιῶ νεκρώσεως. Καί ὅτι οἱ ἐν τῇ χάριτι ὑπέρ τόν νόμον γενόμενοι τήν τοῦ θείου φωτός χάριν γνωστῶς ἐν ἑαυτοῖς λαμβάνουσιν· οἱ γάρ μή λαβόντες ἤδη τοῦτο τό φῶς κατά τήν παροῦσαν ζωήν, μηδέ καθορῶντες αὐτό, ἔτι ὑπό τήν σκιάν τοῦ νόμου εἰσὶ καί κριθήσονται ὑπ' αὐτοῦ. Καί ὅποιον δεῖ εἶναι τόν τε προηγούμενον καί τόν ἱερέα, τόν δεσμεῖν καί λύειν ἄνωθεν λαβόντα τήν ἐξουσίαν. Καί ὅτι τῷ ἀληθῶς ἱερουροῦντι καί ὑπό τοῦ θείου καταλαμπομένῳ φωτός πάντες κατάδηλοι, αὐτοί τε οἱ Πνεύματι περιπατοῦντες Θεοῦ καί οἱ μήπω τόν χοϊκόν ἐκδυσάμενοι ἄνθρωπον.....	236
Λόγος ΚΘ'. (372).....	247
Περί τοῦ μή δεῖν λέγειν, ὅτι ἀδύνατον νῦν εἰς ἄκρον ἐλθεῖν ἀρετῆς τόν βουλούμενον καί τοῖς πάλαι ἀμιλληθῆναι ἀγίοις. Καί ὅτι πᾶς ὁ τά ἐναντία διδάσκων τῶν θείων Γραφῶν νέαν αἴρεσιν τοῖς πειθομένοις αὐτῷ δογματίζει. Καί περί δακρύων, ὅτι ἐκ φύσεως ἡμῖν τά δάκρυα πρόσεστι.	247
Λόγος Λ'. (385).....	256
Περί μετανοίας καί ἀρχῆς ἐπαινετοῦ βίου, ὅπως δεῖ τόν μετανοῦντα καθ' ἐκάστην ποιεῖν. Ἐν ᾧ καί περί δακρύων ἅμα καί κατανύξεως.	256
Λόγος ΛΑ'. (399).....	266
Περί τοῦ πῶς δεῖ ἕκαστον ἐπισκέπτεσθαι καί τά καθ' ἑαυτόν ἐπιμελῶς ἐρευνᾶν. Καί πῶς τά ἑαυτοῦ ἀντιπαρατιθέναι χρή ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Χριστοῦ.....	266
Λόγος ΛΒ'. (406)	271

Περί βλασφημίας. Καί ὅτι ὁ λέγων μὴ δύνασθαί τινα τὴν παροῦσαν γενεάν ἐν μετοχῇ τοῦ Ἁγίου γενέσθαι Πνεύματος, ἀλλὰ καί ὁ διαβάλλων τὰς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος καί τῷ ἐναντίῳ ταύτας ἐπιφημίζων, αἴρῃσιν νέαν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ἀνακαινίζει.....271

Λόγος ΛΓ'. (411) 274

Περί μετοχῆς Πνεύματος Ἁγίου. Καί ὅτι ἀδύνατον ἄλλως βεβαιωθῆναι τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, εἰ μὴ δι' ἐπιδημίας τοῦ Πνεύματος, οὐ χωρὶς οὐδεὶς πρὸς ἀρετὴν κατευθύνεται, οὐδέ ἄλλους ὠφελεῖν δύναται ἢ ἀλλοτρίους δέχεσθαι λογισμούς. Καί περὶ τό ἴσον κατὰ πάντα καί ὡσαύτως ὃν τῆς Τρισυποστάτου Θεότητος.....274

Λόγος ΛΔ'. (421).....281

Ὅτι οὐκ ἀκίνδυνον τό διδόμενον ἡμῖν παρὰ Θεοῦ τάλαντον κατορύττειν· χρή γάρ δημοσιεύειν αὐτό καί τοῖς πᾶσιν ὑποδεικνύειν καί τὰς εὐεργεσίας Θεοῦ εὐγνωμόνως ἀνακηρύττειν εἰς τὴν τῶν ἀκουόντων ὠφέλειαν, κἄν τινες ἀπαρέσκωνται. 281

Λόγος ΛΕ'. (437) 291

Τοῦ αὐτοῦ. Εὐχαριστία πρὸς Θεόν ὑπὲρ ὧν ἠξίωται δωρεῶν. Καί εἰσηγήσις ὅπως τοῖς κεκαθαρμένοις τῇ καρδίᾳ Θεός ἀεὶ ἐπιφαίνεται, καί ἐν ποίοις τοῖς πράγμασι καί γνωρίσμασι.....291

Λόγος Λστ'. (448) 299

Τοῦ ἁγίου καί μεγάλου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ Νέου. Εὐχαριστία πρὸς Θεόν περὶ τῶν γεγονότων εὐεργεσιῶν εἰς αὐτόν παρ' αὐτοῦ. Ἐν ἧ καί περὶ εὐχῆς πνευματικῆς καί τῆς ἐν ταύτῃ προκοπῆς. Καί περὶ ἐλλάμψεως θείας θεωρίας τε ἀπλανοῦς καί ἀγάπης τῆς πρὸς Θεόν....299

Λόγος Α'. (21)

Περί ἀγάπης. Καί ποῖαί εἰσι τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν αἱ ὁδοί καί αἱ πράξεις. Καί μακαρισμός πρὸς τοὺς ἔχοντας τὴν ἀγάπην ἐγκάρδιον.

Ἀδελφοί και πατέρες, θέλω πρὸς ὑμᾶς λαλεῖν τὰ συντείνοντα πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς καί αἰδοῦμαι, μάρτυς μου ὁ Χριστός ἢ ἀλήθεια, τὴν ἀγάπην ὑμῶν, γινώσκων μου τό ἀνάξιον. Διὰ τοῦτο γάρ ἀεὶ σιωπᾶν ἐβουλόμην, ὡς οἶδεν ὁ Κύριος, καί μηδέ ἀνανεύειν τό σύνολον καί πρόσωπον ἀνθρώπου ὄρᾱν, κατακρίνουσαν ἔχων μου τὴν συνείδησιν, ὅτι κατετάγην ὅλως ἐγὼ προηγεῖσθαι πάντων ὑμῶν ἀναξίως, ὡς τὴν ὁδὸν ἐπιστάμενος, ὁ μηδέ τὰ ἐν ποσίν εἰδώς, μηδέ

ἀψάμενος ἀκμήν τῆς φερούσης ὁδοῦ πρὸς τὸν Θεόν. Τοίνυν καὶ λύπη με διὰ τοῦτο οὐ μικρά καὶ ἡ τυχοῦσα κατέχει, ὅτι ὁδηγεῖν ὑμᾶς τοὺς τιμιωτάτους ὁ ταπεινὸς προκριθείς, οὓς ἔχειν αὐτός ὁδηγούς μᾶλλον ὠφειλον, ὡς πάντων ἔσχατος ὑπάρχων καὶ χρόνῳ καὶ ἡλικίᾳ, τὸν ἔμπρακτον οὐκ ἔχω καὶ ἐμμάρτυρον λόγον ἀπὸ τοῦ βίου εἰς τὸ παρακαλεῖν ὑμᾶς καὶ ὑπομιμνήσκειν τὰ περὶ τῶν νόμων καὶ τοῦ (22) θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ καὶ περὶ ὧν λαλεῖν βούλομαι, οἶδα μηδέν ἐξ αὐτῶν διαπραξάμενός ποτε. Οἶδα δὲ ἀκριβῶς ὅτι ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν οὐχὶ τὸν λέγοντα μακαρίζει μόνον, ἀλλὰ τὸν πρὸ τοῦ εἰπεῖν καὶ πράξαντα· “Μακάριος γάρ, φησὶν, ὁ ποιήσας καὶ διδάξας· οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.” Τοῦ γάρ τοιούτου διδασκάλου καὶ οἱ μαθηταὶ ἀκούοντες, μιμεῖσθαι αὐτὸν γίνονται πρόθυμοι καὶ οὐ τοσοῦτον ἐκ τῶν ἐκείνου λόγων δέχονται τὴν ὠφέλειαν, ὅσον ἀπὸ τῶν καλῶν αὐτοῦ πράξεων διεγείρονται καὶ τὰ αὐτὰ ποιεῖν ἀναγκάζονται, ὅπερ αὐτός ἐγὼ ἐν ἑμαυτῷ οὐκ ἐπίσταμαι· οὐδὲν γάρ ἀγαθὸν ἐμαυτῷ σύνοιδα. Ἀλλὰ δέομαι καὶ πααρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί μου, μὴ εἰς τὸν διακεχυμένον μου βίον ὄρᾶν, ἀλλ’ εἰς τὰ τοῦ Κυρίου προστάγματα καὶ εἰς τὰς τῶν πατέρων ἡμῶν τῶν ἁγίων διδασκαλίας. Οὐδὲν γάρ οἱ φωστῆρες ἔγραψαν ἐκεῖνοι, ὅπερ πρότερον οὐκ ἐποίησαν καὶ ποιήσαντες οὐ κατώρθωσαν.

Τοιγαροῦν καὶ γενέσθω κοινὴ μία ἡμῖν ἡ ὁδός, αἱ ἐντολαὶ τοῦ Χριστοῦ, πρὸς οὐρανὸν ἡμᾶς καὶ Θεὸν ἐπανάγουσαι. Εἰ γάρ καὶ διαφόρους ὁ λόγος ὁδοῦς ὑπογράφει, ἀλλ’ οὐ πάντως κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνου, κατὰ δὲ τὴν ἐκάστου δύναμιν τε καὶ πρόθεσιν εἰς πολλὰς σχίζεσθαι λέγεται. Ἐκ πολλῶν γάρ ἀρχόμενοι καὶ διαφόρων ἔργων καὶ πράξεων, ὥσπερ ἐκ τόπων τινῶν καὶ πολλῶν ἀπαίροντες ἕκαστος πόλεων, εἰς ἓν καταντῆσαι σπουδάζομεν καταγώγιον, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Πράξεις δὲ καὶ ὁδοῦς τῶν κατὰ Θεὸν ἀνδρῶν τὰς πνευματικὰς χρή νοεῖν ἀρετὰς, ἐν αἷς οἱ βαδίζουσιν ἀρξάμενοι πρὸς ἓνα τρέχειν σκοπὸν ὀφείλουσιν, ὅπως ἐκ διαφόρων χωρίων καὶ τόπων (23) εἰς μίαν συνέλθωσι πόλιν, ὡς εἴρηται, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ συμβασιλεύειν Χριστῷ ἅμα

καταξιοθήσονται, ὑφ' ἐνὶ βασιλεῖ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ γενόμενοι. Πόλιν οὖν ἐνταῦθα **μίαν** μοι νοήσεις καὶ οὐ πολλάς, τὴν ἁγίαν καὶ ἀχώριστον τριάδα τῶν ἀρετῶν, **μᾶλλον** δέ τὴν πρώτην τῶν λοιπῶν, ἣν καὶ λέγουσιν ἐσχάτην, ὡς τέλος τῶν καλῶν οὕσαν καὶ **μείζω** πασῶν τυγχάνουσαν, τὴν ἀγάπην φημί, ἐξ ἧς καὶ ἐν ἣ πίστις πᾶσα τεθεμελιώται καὶ ἐλπίς ὠκοδόμηται, καὶ δίχα ταύτης συνέστη τῶν ὄντων οὐδέν, οὔτε **μὴν** καθόλου συστήσεται. Πολλά δέ ταύτης ὀνόματα, πολλάί αἱ πράξεις αὐτῆς, πλείονα τὰ γνωρίσματα, τὰ ιδιώματα θεῖα καὶ πλεῖστα, ἡ φύσις δέ **μία** καὶ ἐπίσης πάντη πᾶσιν ἀπόρρητος, τοῖς τε ἀγγέλοις καὶ τοῖς ἀνθρώποις καὶ πάση κτίσει ἑτέρα, τῇ ἴσως ἀγνοουμένη ἡμῖν. Ἀκατάληπτος τὸν λόγον, τῇ δόξῃ ἀπρόσιτος, ἀνεξιχνίαστος τοῖς βουλευμασιν, αἰώνιος ὅτι καὶ ἄχρονος, ἀθεώρητος ὅτι νοεῖται **μὲν**, οὐ καταλαμβάνεται δέ. Πολλά τὰ κάλλη ταύτης τῆς ἀχειροποιήτου καὶ καὶ ἁγίας Σιών, ἃ ὁ βλέπειν ἀρξάμενος οὐκέτι αἰσθηταῖς ἐπευφραίνεται θεωρίαις, οὐκέτι τοῦ κόσμου τούτου τῇ δόξῃ πρόσκειται.

Δότε οὖν μοι ἐκ προοιμίων προσομιλῆσαι αὐτῇ **μικρόν** καὶ προσφθέγξασθαι καὶ τὸν πόθον ὡς ἔχω ταύτη ἀφοσιώσασθαι. Ἐπειδὴ, ἀγαπητοὶ μου πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἐμνήσθην τοῦ κάλλους τῆς ἀμωμῆτου ἀγάπης, καὶ αἴφνης τό φῶς αὐτῆς εὐρέθη ἐν τῇ καρδίᾳ μου καὶ τῇ γλυκύτητι αὐτῆς συνηρπάγην καὶ τὰς ἔξωθεν αἰσθήσεις ἀπώλεσα, ἔκνους ὅλως τῷ βίῳ γενόμενος, καὶ τῶν ἐν χερσίν ἐπιλέλησμαι. Μακρὰν δέ, οὐκ οἶδ' ὅπως εἰπεῖν, πάλιν ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ καὶ τὴν ἰδίαν με ἀφῆκε θρηνεῖν ἀσθένειαν. Ὡ ἀγάπη **(24)** παμπόθητε, μακάριος ὁ σέ ἀσπασάμενος, ὅτι οὐκέτι κάλλος γηγενοῦς ἐμπαθῶς ἐπιθυμήσει ἀσπάσασθαι. Μακάριος ὁ σοὶ περιπλακεῖς ἐξ ἔρωτος θείου· ἅπαντα γὰρ τὸν κόσμον ἀρνήσεται καὶ παντὶ πλησιάζων ἀνθρώπῳ οὐδαμῶς **μολυνθήσεται**. Μακάριος ὁ τὰ σά κάλλη καταφιλήσας καὶ κατατρυφήσας αὐτῶν ἐξ ἀπείρου πόθου, ὅτι ψυχικῶς ἁγιασθήσεται ἐκ τοῦ ἀχράντως ἀποστάζοντος ὕδατος καὶ αἵματος ἀπὸ σοῦ. Μακάριος ὁ ποθεινῶς σε κατασπασάμενος, ὅτι ἀλλοιωθήσεται τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν πνευματικῶς καὶ ψυχικῶς εὐφρανθήσεται, ὅτι σύ ὑπάρχεις ἢ χαρὰ ἢ ἀνεκκλάλητος. Μακάριος ὁ σέ κτησάμενος,

ὅτι τούς θησαυρούς τοῦ κόσμου εἰς οὐδέν λογισθήσεται, καί γάρ εἶ ὁ πλοῦτος ἀληθῶς ὁ ἀκένωτος. Μακάριος δέ καί τρισμακάριος καί ὃν σύ προσελάβου· ἔσται γάρ ἐν ἀδοξία τῆ ὀρωμένη πάντων ἐνδόξων ἐνδοξότερος καί τιμίων πάντων τιμιώτερος καί σεμνότερος. Ἐπαινετός ὁ καταδιώκων σε, ἐπαινετώτερος ὁ εὐρών σε, μακαριώτερος ὁ ἀγαπηθείς ὑπό σου, ὁ εἰσδεχθείς παρά σου, ὁ διδαχθείς ἀπό σου, ὁ κατοικήσας ἐν σοί, ὁ τραφεῖς διά σου τροφήν Χριστόν τόν ἀθάνατον, Χριστόν τόν Θεόν ἡμῶν.

Ὡ ἀγάπη θεία, ποῦ Χριστόν περιέχεις; Ποῦ αὐτόν κατακρύπτεις; Τί τόν τοῦ κόσμου Σωτήρα λαβοῦσα, μακράν γέγονας ἀφ' ἡμῶν; Ἄνοιξον καί ἡμῖν τοῖς ἀνάξις μικράν σου θύραν, ἵνα καί ἡμεῖς ἴδωμεν τόν δι' ἡμᾶς παθόντα Χριστόν καί πιστεύσωμεν τῷ ἐλέει αὐτοῦ ὡς οὐκέτι ἀποθανοῦμεν ἀφ' οὗ αὐτόν θεασόμεθα. Ἄνοιξον ἡμῖν ἡ θύρα αὐτῷ γενομένη εἰς τήν διά σαρκός αὐτοῦ ἐπιφάνειαν, ἡ βιασαμένη τά ἀφθονα καί ἀβίαστα σπλάχνα τοῦ ἡμετέρου Δεσπότη εἰς τό βαστάσαι τάς ἀμαρτίας καί τάς νόσους ἀπάντων, (25) καί μή ἀπορρίψης ἡμᾶς λέγουσα· “Οὐκ οἶδα ὑμᾶς “. Γενοῦ μεθ' ἡμῶν, ἵνα γνωρίσης ἡμᾶς· ἀγνώριστοι γάρ σοι τυγχάνομεν. Ἐνοίκησον ἐν ἡμῖν, ἵνα διά σέ καί ἡμᾶς τούς ταπεινούς ὁ Δεσπότης ἐλθῶν ἐπισκέψηται προὔπαντῶμενος παρά σου - ἡμεῖς γάρ εἰς ἅπαν ἀνάξιοι -, ὡς ἂν προσμείνη μικρόν ὀμιλῶν σοι καί δέξηται καί ἡμᾶς τούς ἀμαρτωλούς προσπεσεῖν τοῖς ἀχράντοις αὐτοῦ ποσί, καί συλλαλήσης περί ἡμῶν ἀγαθά καί πρεσβεύσης ἀφεθῆναι τό χρέος ἡμῖν τῶν κακῶν, ὅπως αὐτῷ τῷ Δεσπότη δουλεύειν διά σου πάλιν ἐξιωθῶμεν καί ὑπ' αὐτοῦ προνοώμεθα καί τρεφώμεθα· τό γάρ χρεωστεῖν μέν μηδέν, λιμῶ δέ πτωχείας ἀπόλλυσθαι, παρά μικρόν τῆς ἴσης ἐστί τιμωρίας καί κολάσεως πρόξενον.

Συγχωρηθεῖμεν παρά σου, ἀγία ἀγάπη, καί διά σου τῶν ἀγαθῶν τοῦ ἡμετέρου Δεσπότη ἐν ἀπολαύσει γενοίμεθα, ὧν οὐδεῖς, εἰ μή διά σου, γεύσεται τῆς γλυκύτητος. Ὁ γάρ σε ὡς δεῖ μή φιλήσας καί παρά σου μή ἀγαπηθείς ὡσπερ χρή, τρέχει μέν ἴσως, οὐ κατέλαβε δέ ὅμως· πᾶς δέ ὁ τρέχων πρό τοῦ τόν δρόμον τελέσαι ἀμφίβολος. Ὁ δέ καταλαβῶν σε ἢ καταληφθείς

ὑπό σοῦ, πάντως βέβαιος, ἐπειδή τέλος νόμου σύ εἶ, ἡ ἐμέ περικυκλοῦσα, ἡ ἐμέ φλέγουσα καί ἐκ πόνου καρδίας εἰς πόθον ἄπειρόν με Θεοῦ καί τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν καί πατέρων ἀνάπτουσα. Σύ γάρ τῶν προφητῶν ἢ διδάσκαλος, τῶν ἀποστόλων ἢ σύνδρομος, τῶν μαρτύρων ἢ δύναμις, τῶν πατέρων καί διδασκάλων ἢ ἔμπνευσις, ἢ πάντων τῶν ἁγίων τελείωσις καί ἡ ἐμή νῦν πρός τήν παροῦσαν διακονίαν προχείρισις.

(26) Ἀλλά σύγγνωτέ μοι, ἀδελφοί, τῆς κατηχήσεως τοῦ λόγου παρακινηθέντι μικρόν, τοῦ πόθου τῆς ἀγάπης τοῦτο ποιήσαντος. Ἐμνήσθην γάρ αὐτῆς καί “ἐφράνθη μου ἡ καρδιά” κατὰ τόν θεῖον Δαυίδ καί εἰς ὕμνον ἐτρόπην τῶν θαυμασίων αὐτῆς. Τοιγαροῦν ἀξιῶ καί τήν ὑμετέραν ἀγάπην ὀπίσω καταδιῶξαι αὐτῆς, ὅση δύναμις, καί καταλαβεῖν αὐτήν μετὰ πίστεως τρέχοντας, καί τῶν ἐλπίδων ὑμῶν οὐδαμῶς διαμάρτητε. Πᾶσα γάρ σπουδή καί πᾶσα ἄσκησις μετὰ καμάτων πολλῶν ἢ μή καταντῶσα εἰς τήν ἀγάπην ἐν συντετριμμένῳ τῷ πνεύματι, ματαία ἐστί καί εἰς οὐδέν καταλήγουσα χρήσιμον. Οὐδέ γάρ ἐν ἄλλῃ τινί ἀρετῇ ἢ καί πληρώσει κυριακῆς ἐντολῆς δύναται τις γνωρίζεσθαι Χριστοῦ μαθητής· “Ἐν τούτῳ γάρ, φησί, γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοί μαθηταί ἐστε, ἐάν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους “. Ταύτης ἕνεκα ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, δι’ ἣν ἐνανθρωπήσας, πάντα ὑπέμεινεν ἐκουσίως τά ζωοποιά πάθη, ἵνα τό οἰκεῖον πλάσμα, τόν ἄνθρωπον, τῶν δεσμῶν ἐλευθερώσῃ τοῦ ἄδου καί ἀναλαβῶν εἰς οὐρανούς ἀναγάγῃ. Ταύτης ἕνεκα τόν ἀκατάπαυστον ἐκεῖνον ἔδραμον οἱ ἀπόστολοι δρόμον καί τήν ἄπασαν οἰκουμένην τῷ ἀγκίστρῳ καί τῇ σαγήνῃ τοῦ λόγου σαγηνεύσαντες, ἀπό τοῦ βυθοῦ τῆς εἰδωλομανίας ἀνέσπασαν καί πρός τόν λιμένα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀνεσώσαντο. Ταύτης ἕνεκα οἱ μάρτυρες τά αἵματα ἑαυτῶν ἐκένωσαν, ἵνα μή Χριστόν ἀπολέσωσι. Διά ταύτην οἱ θεοφόροι πατέρες ἡμῶν καί τῆς οἰκουμένης διδάσκαλοι τὰς ἑαυτῶν ψυχάς ὑπέρ τοῆς καθολικῆς καί ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας προθύμως ἔθηκαν· καί ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς ὑπεισήλθομεν τήν προστάσιαν ὑμῶν τῶν τιμιωτάτων πατέρων καί ἀδελφῶν ἡμῶν, (27) ὡς ἂν πάντα,

κατά τόν ἐνόν ἐκείνους ἐκμιμούμενοι, δι' ὑμᾶς πάθωμέν τε καί ὑπομείνωμεν καί πρὸς οἰκοδομήν ὑμῶν καί ὠφέλειαν ἐκτελέσωμεν, ἵνα παραστήσωμεν ὑμᾶς θύματα τέλεια, ὀλοκαυτώματα λογικά, τῇ τραπέζῃ Θεοῦ. Ὑμεῖς γάρ ἐστε τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ, ἃ μοι δέδωκεν ὁ Θεός ὡς παιδιά, τὰ ἐμὰ σπλάχνα, οἱ ἐμοὶ ὀφθαλμοί. Ὑμεῖς ἐστε τό ἐμόν, ἀποστολικῶς εἰπεῖν, καύχημα καί ἡ σφραγίς τῆς ἐμῆς διδασκαλίας.

Σπουδάσωμεν οὖν, ἀγαπητοί μου ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, ὥσπερ διά πάντων, οὕτω καί διά τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης θεραπεύειν τόν Θεόν καί ὄν ἡρετίσασθε εἰς τύπον ἔχειν πατρός πνευματικοῦ, εἰ καί τῆς ἀξίας πολύ ἀπολείπομαι, ὡς ἂν χαίρω μέν Θεός ἐπί τῇ ὁμονοίᾳ καί τελειώσει ὑμῶν, χαίρω δέ καὶ γὰρ ὁ ταπεινός, ἐπεκτεινομένην ὁρῶν ἀεὶ τήν προκοπὴν τοῦ κατά Θεόν ὑμῶν βίου ἐπὶ τό κρεῖττον ἐν πίστει, ἐν ἀγνείᾳ, ἐν φόβῳ Θεοῦ, ἐν εὐλαβείᾳ, ἐν κατανύξει καί δάκρυσιν, δι' ὧν ὁ ἔσω καθαίρεται ἄνθρωπος καί πληροῦται φῶτός θείου καί ὅλος Πνεύματος Ἁγίου γίνεται ἐν συντρετριμμένῳ ψυχῆς καί καταβεβλημένῳ φρονήματι, καί ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ γίνεται εἰς εὐλογίαν ὑμῶν καί προσθήκην ἀνωλήθρου καί μακαρίας ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος'.B'. (28)

Περὶ τοῦ φεύγειν τοὺς λοιμούς καί φθοροποιούς τῶν ἀνθρώπων καί τοὺς λόγους αὐτῶν ἀποπέμπεσθαι καί πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἀναστῆναι. Ἔτι δέ καί περὶ τοῦ δεῖν σκοπεῖν εἰ τὰ τῶν μακαρισμῶν τοῦ Χριστοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἔχομεν. Καί περὶ δακρύων καί κατανύξεως.

Ἀδελφοί καί πατέρες, πᾶς ὅστις εὐρεῖν βούλεται τόν Θεόν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καί τῆς ἰδίας μὴ φεισάσθω ψυχῆς, ἀλλ' ἔχθραν θήτω ἀναμέσον αὐτοῦ καί ἀναμέσον πάντων τῶν κατά σάρκα περιπατούντων. Μὴ ἐπιστραφήτω τινός τούτων τοῖς δῆθεν παρακλητικοῖς λόγοις καί μὴ καθίσῃ μετ' αὐτῶν ἐν καθέδρᾳ, μηδέ ὀμιλείτω ὀμιλίας κακάς, δι' ὧν ἡ ψυχὴ φαρμακεύεται καί ἀναγκάζεται τοῖς προτέροις ἐνδιατρίβειν πονηροῖς λογισμοῖς τε καί ἐνθυμήμασιν. Ἄνθρωπε, φοβήθητι

τό **μετά** ἀγκίστρον δέλεαρ καί ἄκουσόν μου καί **μακράν** γενοῦ ἐξ αὐτῶν. Μή **πάλιν** καταγάγῃς σεαυτοῦ τήν ψυχὴν ἐν τῷ ἄδῃ. Στῆσον τόν λογισμόν σου καί **μή** πλανᾶσθαι αὐτόν συγχωρῆς εἰς τό ἀκούειν τά **μάταια**. Μή ἐπιστραφῆς εἰς τά ὀπίσω, **μή** ὀκνήσῃ ἢ βαρυνθῆς ῥαθυμία, **μή** δώσης ὕπνον σοῖς ὀφθαλμοῖς **μηδέ** γλυκάνῃς σόν φάρυγγα ἡδονῇ τινος βρώματος, **μέχρις** ἄν ἴδοις τό δι' οὐ καί δι' ὃ ἐκλήθης καί πρὸς ὃ ἐπείγῃ φθάσαι κατά σκοπόν. Μή παραδέξῃ τόν ὑποβάλλοντά σοι λογισμόν· **(29)** “Τί δεῖ σοι τοῦ πολλοῦ, φησί, κόπου καί τῆς ἀκαίρου ταλαιπωρίας; Χρόνον ἤδη πεπλήρωκας καί δύο καί τρεῖς, καί οὐδέν ἔγνωσ ὄφελος”. Μή, ἀδελφέ μου, **μή** ἐμπαγῆς τῇ παγίδι ταύτη, **μηδέ** προδῶς τήν σεαυτοῦ σωτηρίαν, ἀλλά χρῆσαι **μᾶλλον** εὐτονωτέρα σπουδῇ καί ἀνδρεία εἰς τήν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν, **μή** ἀπιστῶν τοῖς λόγοις καί διδασκαλίαις τῶν κατά Θεόν σου πατέρων. Θές οὖν ἐν τῇ ψυχῇ σου ἀποθανεῖν πρῶτον ἢ ἀποστῆναι τοῦ ζωηφόρου τούτου ζητήματος· εἰ γάρ ἀδιστακτως τοῦτο πεποίηκας ἐξ ἀρχῆς, οὐκ ἂν σε ὁ ἀγαθός ὑπερεΐδε Θεός, ἀλλ' ἔδωκεν ἄν σοι τοῦ ποθουμένου σαφῶς τήν ἀπόλαυσιν.

Τοιγαροῦν εἰ θέλεις ἐπιτυχεῖν ὧν ἐφίεσαι καί ποθεῖς, τῶν ἀγαθῶν λέγω τοῦ Θεοῦ, καί ἐξ ἀνθρώπων γενέσθαι ἄγγελος ἐπίγειος, ἀγάπησον, ἀδελφέ, θλίψιν σώματος, ἄσπασαι κακοπάθειαν, τοὺς δέ πειρασμούς οὕτω φίλησον ὡς **μέλλοντάς** σοι γενέσθαι προξένους παντός ἀγαθοῦ. Τί ὠραιότερον, εἰπέ μοι, θλιβομένης ψυχῆς **μετά** γνώσεως ὅτι ὑπομένουσα τήν πάντων **μέλλει** κληρονομησαί χαράν; Τί ἀνδρειότερον συντετριμμένης καί τεταπεινωμένης καρδίας, ἢ τὰς φάλαγγας τῶν δαιμόνων ἀπονητί τρέπουσα εἰς τέλος ἀποδιώκει; Τί ἐνδοξότερον πτωχείας πνευματικῆς τῆς προξένου τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἢς τί ἂν καί ἔσται ἀντάξιον ἢ νῦν ἢ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ **μέλλοντι**; Τό δέ καί ἑαυτοῦ **μή** μεριμνᾶν ἕνεκέν τινος τῶν γῆϊνων, ἀλλ' ὅλην ἔχειν τήν διάνοιαν πρὸς Χριστόν, πόσων τοῦτο οἶει εἶναι πρόξενον ἀγαθῶν αἰωνίων, ὅσης τῆς ἀγγελικῆς καταστάσεως; Τό δέ καί πάντων ὁμοῦ τῶν προσκαίρων καταφρονεῖν καί αὐτῶν εἰπεῖν τῶν τοῦ σώματος **(30)** ἀναγκαίων χρειῶν, ὡς **μή** φιλονεικεῖν ὑπέρ τούτων **μετά** τινος διά τό τήν εἰρήνην καί τήν ἀγάπην ἐν ἀταράχῃ ψυχῆς

καταστήματι ἀμείωτον συντηρεῖν, ποίων τῶν ἀμοιβῶν, τίνων δέ τῶν στεφάνων καί τῶν βραβείων οὐκ ἔστιν ἐπάξιον; Ὅντως ὑπέρ φύσιν ἢ ἐντολή καί ὑπέρ λόγον αἱ ἀμοιβαί, Χριστός τά πάντα ἀντί πάντων τούτοις γενήσεται. Χριστόν δέ ἀκούων μὴ τῇ τοῦ λόγου ἀπλότητι καί τῇ βραχύτητι τῆς λέξεως πρόσεχε, ἀλλά τήν τῆς Θεότητος ἐννόει μοι δόξαν, τήν ὑπέρ νοῦν καί διάνοιαν, τό ταύτης κράτος τό ἄφραστον, τό ἀμέτρητον ἔλεος, τόν ἀκατάληπτον πλοῦτον, ἃ δαψιλῶς τε καί φιλοτίμως αὐτοῖς δίδωσι, καί ταῦτα τούτοις ἀντί πάντων ἀρκεῖ, ὡς δεξαμένοις αὐτόν ἐκεῖνον ἐν ἑαυτοῖς, τόν αἴτιον καί βραβευτήν παντός ἀγαθοῦ· οὐδέ γάρ ἐπεθύμησέ τινος ἑτέρου ὁ αὐτόν ἰδεῖν καί θεάσασθαι καταξιωθεῖς, οὐδ' ὁ τῆς ἀγάπης ἔμπλεως γεγονώς τοῦ Θεοῦ ἄλλον τινά ἐπί γῆς ἀγαπήσαι πλέον ἠνέσχετο.

Τοιγαροῦν σπουδάσωμεν, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, τόν Χριστόν εὐρεῖν καί ἰδεῖν αὐτόν, ὁποῖός ἐστι τό κάλλος καί τήν τερπνότητα, ἐπειδή καί πολλούς ὀρῶμεν τῶν ἀνθρώπων δι' ἐπιθυμίαν προσκαίρων τινῶν κόπους καί πόνους πολλούς ὑπομένοντας καί μακράς ἀποδημίας ποιουμένους, οὐ μόνον δέ ἀλλά καί γυναικός καί τέκνων καί πάσης ἄλλης δόξης καί τρυφῆς καταφρονουῦντας καί μηδέν ἕτερον τοῦ ἰδίου προτιμωμένους θελήματος, ὥστε μὴ ἀποτυχεῖν τοῦ ἰδίου σκοποῦ. Καί εἰ διά πρόσκαιρα καί φθαρτά τόν ὅλον ἀγῶνα καί αὐτήν τίθενται τήν ψυχήν τῶν ἀνθρώπων τινές, ἡμεῖς ὑπέρ τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλευόντων καί Κυρίου τῶν κυριευόντων καί κτίστου καί ἐξουσιαστοῦ τῶν ἀπάντων τὰς ψυχάς ἡμῶν (31) καί τά σώματα εἰς θάνατον οὐ προδώσωμεν; Καί ποῦ ἀπελευσώμεθα ἢ ποῦ φύγωμεν, ἀδελφοί, ἀπό προσώπου αὐτοῦ; Ἐάν γάρ εἰς τόν οὐρανόν ἀναβῶμεν, ἐκεῖ αὐτόν ὄντα εὐρήσομεν· ἐάν εἰς τόν ἄδην κατέλθωμεν, κακεῖ πάρεστιν· ἐάν εἰς τά ἔσχατα τῆς θαλάσσης, οὐ φευξόμεθα τήν χεῖρα αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ δεξιά αὐτοῦ κατάσχη τὰς ἡμετέρας ψυχάς καί τά σώματα. Μή δυνάμενοι οὖν ἀνθίστασθαι ἀδελφοί, ἢ φυγεῖν ἀπό προσώπου Κυρίου, δεῦτε καί δῶμεν ἑαυτούς δούλους τῷ δι' ἡμᾶς δούλου μορφῆν ἐνδυσάμενῳ Κυρίῳ Θεῷ καί ἀποθανόντι ὑπέρ ἡμῶν, δεῦτε καί ταπεινωθῶμεν ὑπό τήν κραταιάν χεῖρα

αὐτοῦ, τὴν βλύζουσιν πᾶσι ζωὴν τὴν αἰώνιον καὶ τοῖς ζητοῦσι μεταδίδουσιν αὐτὴν πλουσίως διὰ τοῦ Πνεύματος.

Ὡ ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, πόσης ὀδύνης καὶ λύπης ἡ ψυχὴ μου πεπλήρωται, ὅταν ἐγὼ μὲν ἐξαιρεῖν βουληθῶ τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ τὰ θαυμάσια καὶ τὸ ἄφραστον κάλλος αὐτῆς, ὡς ἂν εἰδῆτε καὶ μάθητε τὴν μεγαλωσύνην αὐτῆς καὶ λαβεῖν αὐτόν ἐν ἑαυτοῖς ἐκζητήσητε, οὐχ ὁρῶ δὲ τινὰς ἐξ ὑμῶν μετὰ πόθου καὶ θερμῆς τοῖς λεγομένοις προσέχοντας ἢ ἐφιεμένους τοιαύτης δόξης ἐπαπολαῦσαι. Διὰ τοῦτο καὶ μὲν παντάπασιν ἄφωνος, εἰπεῖν ἢ ἐξηγήσασθαι τινὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν δόξαν, ἦν τοῖς ἐξ ὅλης ζητοῦσι ψυχῆς χαρίζεται, μηδὲν δυνάμενος. Ἀλλ' ὡς τῆς ἐμῆς ἐκπλήξεως καὶ τῆς μεγαλωσύνης τῶν τοῦ Θεοῦ δωρεῶν, ὅτι τὰ σοφὰ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἰσχυρὰ καὶ τὰ πλούσια λιπῶν, τὰ ἀσθενῆ τούτου καὶ τὰ μωρὰ καὶ πτωχὰ ἐξελέξατο διὰ πολλὴν καὶ ἄφατον ἀγαθότητα. Καὶ τίς ἰκανὸς ὑπὲρ μόνου τούτου (32) ἀξίως εὐχαριστῆσαι; Ἄνθρωποι μὲν γὰρ ἅπαντες σχεδὸν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πτωχοὺς ὥσπερ ἀποβδελύσσονται καὶ βασιλεὺς ἐπίγειος τούτους ὁρᾶν οὐκ ἀνέχεται, οἱ ἄρχοντες ἀποστρέφονται, ὑπερορῶσιν οἱ πλούσιοι καὶ ὡς οὐδὲν ὄντας αὐτούς καθυπαντῶντες παρέρχονται, καὶ τὸ συναναστρέφεισθαι τούτοις οὐδεὶς ἠγεῖται μακάριον· ὁ δὲ Θεός, ὁ ὑπὸ μυρίων καὶ ἀναριθμῶν δυνάμεων λειτουργούμενος, ὁ πάντα φέρων τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ὁ ἔχων ἄστεκτον τοῖς πᾶσι τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ, οὐ παρητήσατο γενέσθαι καὶ πατήρ καὶ φίλος καὶ ἀδελφός τῶν ἀπερριμμένων τούτων, ἀλλὰ καὶ σαρκωθῆναι ἠθέλησεν, ἵνα ὅμοιος ἡμῖν κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας χρηματίσῃ καὶ κοινωνοὺς ἡμᾶς τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας ποιήσῃται. Βαβαί τοῦ πλούτου τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος! Βαβαί τῆς ἀφάτου συγκαταβάσεως τοῦ Δεσπότου ἡμῶν καὶ Θεοῦ!

Τί οὐ προστρέχομεν, ἀδελφοί, τῷ οὕτως ἡμᾶς ἀγαπήσαντι εὐσπλάχνῳ Θεῷ; Τί τὰς ψυχὰς ἡμῶν εἰς θάνατον οὐ προδίδομεν ὑπὲρ τοῦ δι' ἡμᾶς ἀποθανόντος Χριστοῦ καὶ Θεοῦ; Τί δειλοὶ ἐσμεν καὶ τὴν ἐκ τοῦ σώματος δειλαινόμεθα ἔξοδον; Μὴ γὰρ ἄδης μέλλει λαμβάνειν ἢ κατέχειν τὰς ψυχὰς τῶν εἰς Χριστὸν ἠλπικότεων; Μὴ γὰρ θάνατος ἐξουσιάζει τῶν

ἐσφραγισμένων ψυχῶν τῇ χάριτι τοῦ Παναγίου Πνεύματος καί τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ; Μὴ ἀντιβλέψαι τολμᾷ ὁ νοητός λύκος τῇ τοῦ ἀρχιεπίμενος Χριστοῦ σφραγίδι, ἣ σφραγίζει τὰ ἴδια πρόβατα; Οὐμενοῦν, ἀδελφοί πιστοὶ καὶ θεόφρονες. Ὅσοι τοίνυν ἀσφράγιστοι, δράμετε· ὅσοι ἀσημεῖωτοι, **(33)** σπεύσατε τῷ σημείῳ σημειωθῆναι τοῦ Πνεύματος. Τίς δέ ἐστὶν ὁ ἀσφράγιστος; Ὁ δειλαινόμενος θάνατον. Τίς ὁ ἀσημεῖωτος; Ὁ μὴ ἀκριβῶς τό εἶδος τῆς σφραγίδος γινώσκων· ὁ γὰρ τό θεῖον καταμαθὼν ἐκτύπωμα, θαρρήσας τῇ πίστει ἐλπίδα ἀκαταίσχυντον κέκτηται. Ζητήσωμεν τοιγαροῦν τόν Χριστόν, ὄν διά τοῦ θεοῦ βαπτίσματος ἐνδυθέντες, διά τῶν πονηρῶν ἐξεδύθημεν πράξεων, ἐπειδή ἀναισθήτως ἀγιασθέντες ἔτι νήπιοι ὄντες καί ταῖς φρεσὶ καί τῇ ἡλικίᾳ, ἑαυτοὺς ἐμολύναμεν ἐν νεότητι, ἵνα μὴ λέγω ὅτι καθ' ἐκάστην τῇ τῶν ἐντολῶν παραβάσει μολύνομεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν καί τὰ σώματα. Διά τοῦτο οὖν πάλιν ἑαυτοὺς διά τῆς σωτηρίου μετανοίας ἀνακαλεσώμεθα, πάντα ποιοῦντες καί πράττοντες ὅσα Χριστῷ ὑπάρχει εὐάρεστα, ἵνα καί παρ' αὐτοῦ σφραγισθέντες τοῦ λοιποῦ ἄφοβοι βιωσώμεθα· οὐ μόνον δέ ἀλλά καί ἐκ χειρὸς αὐτοῦ λάβωμεν ἔλεος καί ἄξιοι γενέσθαι ἀξιωθῶμεν τῆς γνώσεως τῶν μυστηρίων Χριστοῦ, γνώσεως δέ λέγω οὐ τῆς ἐν λόγῳ μόνῳ καί ἀκοῇ παραδιδομένης, ἀλλά τῆς ἔργῳ καί πράξει θεωρουμένης. Πῶς οὖν ἔργῳ καί πράξει ἢ γνῶσις ἐν ἡμῖν θεωρεῖται τῶν μυστηρίων Χριστοῦ; Πρόσεχε.

Ὁ Χριστὸς ἡμῶν καὶ Θεὸς οὕτω διαρρήδην βοᾷ καθ' ἐκάστην διά τοῦ εὐαγγελίου αὐτοῦ· "Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν". Τοῦτο τοίνυν ἡμεῖς ἀκούοντες σκοπεῖν ὀφείλομεν καὶ ἑαυτοὺς ἀκριβῶς ἐξετάζειν, εἰ τοιοῦτοι ἀληθῶς πτωχοὶ ἐσμέν, ὥστε καὶ ἡμετέραν εἶναι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν τοσοῦτον, ὡς βεβαίαν ἐν αἰσθήσει ψυχῆς τὴν κτῆσιν ἔχειν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον κατέχειν αὐτῆς τόν πλοῦτον, ὡς ἐντὸς αὐτῆς ἀδιστάκτως ὑπάρχειν αἰσθάνεσθαι καί τοῖς **(34)** ἐκεῖσε καλοῖς ἐντροφῶντας εὐφραίνεσθαι. Ἐντὸς γὰρ ἡμῶν εἶναι ταύτην ὁ αὐτὸς ἀπεφήνατο Κύριος· σημεῖα δέ καὶ ἀποδείξεις τοῦ ταύτης ἐντὸς εἶναί τινα, τό μηδέν ἐπιθυμεῖν τόν τοιοῦτον τῶν ὀρωμένων καί

φθειρομένων, λέγω δὴ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν τερπνῶν τοῦ κόσμου τούτου, μὴ πλούτου, μὴ δόξης, μὴ τρυφῆς, μὴ ἄλλης βιωτικῆς ἢ σωματικῆς ἀπολαύσεως, ἀλλ' οὕτως ἀπέχεσθαι ἐκ τούτων ἀπάντων καὶ οὕτω πρὸς ταῦτα ἀηδῶς διακεῖσθαι κατὰ ψυχὴν καὶ προαίρεσιν, ὅσον οἱ ἐν ἐξουσίᾳ καὶ βασιλικῇ τιμῇ διαπρέποντες πρὸς τοὺς ἐπὶ σκηνῆς πορνικῆς διατρίβοντας διάκεινται καὶ ὅσον οἱ καθαρὰ περιβεβλημένοι ἱμάτια καὶ μύροις εὐώδεσι ἐπιχρισμένοι τὴν δυσωδίαν καὶ τὸν βόρβορον ἀποστρέφονται. Ὁ γὰρ πρὸς ἓν τι τούτων τῶν ὀρωμένων ἐπιστρέφόμενος, τὴν βασιλείαν ἐκείνην τῶν οὐρανῶν οὔτε εἶδεν οὔτε ὠσφράνθη οὔτε ἐγεύσατο αὐτῆς τῆς θυμηδίας τε καὶ γλυκύτητος.

Καὶ πάλιν· “ Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται”. Ἴδωμεν οὖν αὐθις καὶ ἑαυτοὺς ἐξετάσωμεν, εἰ ἄρα ἔχομεν τό πένθος ἐν ἑαυτοῖς καὶ ποίαν λέγει παράκλησιν τὴν ἐπακολουθοῦσαν τῷ πένθει. Πρῶτον μὲν γὰρ εἶρηκε τοὺς τῷ πνεύματι πτωχοὺς εἶναι μακαρίους, ὡς αὐτῶν οὔσης τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Οἱ δὲ πτωχοὶ τῷ πνεύματι οὐδεμίαν, ὡς εἶρηται, πρὸς τὰ παρόντα προσπάθειαν ἔχουσιν, οὔτε τὸν λογισμόν πρὸς αὐτὰ ἐμπαθῶς συνδυάζονται, κἄν ψιλῶς ἠδυνόμενον. Πῶς οὖν πενθήσει καὶ διατί ὁ τὸν κόσμον ἅπαντα βδελυξάμενος καὶ ἐπὶ πλεῖον τῇ διαθέσει τοῦ λογισμοῦ μακρυνθείς ἐξ αὐτοῦ ἢ ὅσον προσεγγίζει τῷ σώματι; Ὁ μὴ πρὸς τι τῶν ὀρωμένων ἔχων τὴν ἐπιθυμίαν ὑπὲρ τίνος ἄρα (35) λυπηθήσεται ἢ χαρήσεται καὶ πῶς πενήσει τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ταύτη καθ' ἑκάστην ἐνεφραινόμενος, - ὅτι τοὺς πενθοῦντας εἶπε τὴν παράκλησιν δέχεσθαι; Ἀλλὰ προσέχετε, παρακαλῶ, τοῖς λεγομένοις καὶ γνώσεσθε τὴν γνῶσιν καὶ τὸν λόγον τοῦ λεγομένου.

Ὁ πιστὸς ἄνθρωπος, ὁ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ αἰεὶ μετὰ ἀκριβείας προσέχων, ὅταν πάντα τὰ τῶν θείων ἐντολῶν ποιήσῃ καὶ πρὸς τό ὕψος τούτων ἤγουν πρὸς τὴν ἄμωμον πολιτείαν καὶ καθαρότητα τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν ἐμβατεύσῃ, τότε ἀνερευνῶν τὰ ἑαυτοῦ μέτρα, ἀσθενῆ ἑαυτὸν εὐρήσει καὶ πρὸς τό ὕψος ἐκεῖνο τῶν ἐντολῶν μὴ ἰσχύοντα ἀφικέσθαι, ἀλλὰ καὶ πτωχόν λίαν ἦτοι ἀνάξιον εἰς ὑποδοχὴν τοῦ Θεοῦ καὶ

εὐχαριστίαν καὶ δόξαν, ὡς μήπω μηδέν κεκτημένον ἴδιον ἀγαθόν· ὁ δὲ ταῦτα δι' ἑαυτὸν ἐν αἰσθήσει ψυχῆς λογιζόμενος πενθήσει πάντως πένθος τό ὄντως μακαριώτατον, ὃ καὶ τὴν παράκλησιν δέχεται καὶ πραεῖαν τὴν ψυχὴν ἀπεργάζεται.

Ἀρραβῶν γὰρ ἐστὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἢ ἐκ τοῦ πένθους ἐγγινομένη παράκλησις. Πίστις μὲν γὰρ ἐστὶν ἐλπιζομένων ὑπόστασις κατὰ τὸν ἀπόστολον, παράκλησις δὲ ἢ ἐκ τῆς ἐλλάμψεως τοῦ Πνεύματος γινομένη ἐν ταῖς πενθούσαις ψυχαῖς ἐπιδημία Θεοῦ, ταπεινοφροσύνην ταύταις βραβεύουσα, ἣτις καὶ σπόρος καὶ τάλαντον ὀνομάζεται· αὐξανόμενη γὰρ καὶ πολυπλασιαζομένη ἐν ταῖς τῶν ἀγωνιζομένων ψυχαῖς ἐν τριάκοντα καὶ ἐν ἑξήκοντα καὶ ἐν ἑκατόν, καρποφορεῖ τῷ Θεῷ καρπὸν ἅγιον τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος. Ὅπου γὰρ ταπείνωσις ἀψευδής, ἐκεῖ καὶ ταπεινοφροσύνης βυθός· καὶ ὅπου (36) ταπεινοφροσύνη, ἐκεῖ καὶ ἐλλάμψεις τοῦ Πνεύματος. Ὅπου δὲ αἱ ἐλλάμψεις τοῦ Πνεύματος, ἐκεῖ φωτοχυσία Θεοῦ καὶ Θεός ἐν σοφίᾳ καὶ γνῶσει τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. Ἐνθα δὲ ταῦτα, ἐκεῖ βασιλεία οὐρανῶν καὶ βασιλείας ἐπίγνωσις καὶ οἱ ἀποκεκρυμμένοι θησαυροὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ἐν οἷς καὶ ἡ φανέρωσις ἐστὶ τῆς πτωχείας τῆς πνευματικῆς. Ὅπου δὲ πτωχείας πνευματικῆς αἴσθησις, ἐκεῖ καὶ τό χαρμόσυνον πένθος, ἐκεῖ καὶ τὰ ἀεννάως ῥέοντα δάκρυα, τὰ τὴν φιλοῦσαν ταῦτα ψυχὴν ἐκκαθαίροντα καὶ τελείως αὐτὴν ἀπεργαζόμενα φωτεινοτάτην.

Διὰ τούτων οὖν ἀνανεύουσα ἡ ψυχὴ καὶ τὸν ἑαυτῆς Δεσπότην ἐπιγινώσκουσα, τὰς λοιπὰς ἀρετὰς ἄρχεται σπουδαίως καρποφορεῖν ἑαυτῇ καὶ Χριστῷ. Καὶ εἰκότως. Καταρδευομένη γὰρ αἰεὶ καὶ παινομένη τοῖς δάκρυσιν καὶ τό θυμικόν ἑαυτῆς ὅλως ἀποσβεννύουσα, πραεῖα μὲν καὶ ἀκίνητος ὅλη πρὸς ὀργὴν γίνεται, ἐπιθυμεῖ δὲ καὶ ὀρέγεται πεινῶσα ὁμοῦ καὶ διψῶσα τὰ τοῦ Θεοῦ μαθεῖν δικαιώματα. Ἐν τούτοις δὲ καὶ ἐλεήμων καὶ συμπαθὴς γίνεται, ὡς ἐκ πάντων τούτων καθαρὰν ἀποτελεῖσθαι τὴν καρδίαν αὐτῆς καὶ ταύτην ἐν ὀπτασίᾳ Θεοῦ γίνεσθαι καὶ ὄρᾶν καθαρῶς τὴν δόξαν αὐτοῦ ὡς ἢ ὑπόσχεσις. Οἱ γοῦν τοιαύτας κτησάμενοι τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς εἰρηνοποιοὶ εἰσὶν ἐν ἀληθείᾳ καὶ υἱοὶ Ὑψίστου

κατονομάζονται, οἱ καθαρῶς καί τόν ἴδιον Πατέρα καί Δεσπότην ἐπιγινώσκουσι καί ἐξ ὅλης ψυχῆς ἀγαπῶσιν αὐτόν, πάντα δηλαδή πόνον καί πᾶσαν θλίψιν δι' αὐτόν ὑπομένοντες, ὑβρίζομενοι, λοιδορούμενοι, στενοχωρούμενοι ἕνεκεν τῆς δικαίας αὐτοῦ ἐντολῆς ἣν καί τηρεῖν **(37)** ἡμῖν ἐνετείλατο, ὄνειδιζόμενοί τε καί διωκόμενοι καί πᾶν πονηρόν ῥῆμα ψευδῶς λεγόμενον κατ' αὐτῶν ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ **μετά** χαρᾶς ὑπομένοντες, ἀγαλλόμενοι ὅτι ὅλως ἠξιώθησαν ὑπέρ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἐξ ἀνθρώπων ἀτιμασθῆναι.

Καταμάθετε, ἀδελφοί, τῆς σφραγίδος Χριστοῦ τό ἀληθές ἐκτύπωμα. Ἐπίγνωτε, οἱ πιστοί, τοῦ χαρακτήρος τά ιδιώματα. Μία σφραγίς ἀληθῶς ἡ ἔλλαμψις ὑπάρχει τοῦ Πνεύματος, εἰ καί πολλαί τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς αἱ ιδέαι καί πολλά τῶν ἀρετῶν αὐτῆς τά γνωρίσματα, ὧν πρῶτον καί ἀναγκαιότερόν ἐστιν ἡ ταπείνωσις, ὡς ἀρχή καί θεμέλιος –“Ἐπί τίνα γάρ, φησίν, ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπί τόν πρᾶον καί ἡσύχιον καί τρέμοντά μου τούς λόγους”-, δεύτερον τό πένθος καί ἡ τῶν δακρῶν πηγῆ, περί ὧν θέλω λέγειν πολλά καί ἀπορῶ λόγων, δι' ὧν ἐκφράσαι τά περί τούτων προήρημαι· θαῦμα γάρ ἀνεκκλάλητον, ὅτι διά τῶν ὀφθαλμῶν αἰσθητῶν ῥέοντα τήν ψυχήν νοερῶς τοῦ βορβόρου τῶν ἁμαρτημάτων ἐκπλύνουσι καί εἰς γῆν πίπτοντα τούς δαίμονας φλέγουσι καί καταράσσουσι καί τήν ψυχήν ἐλευθέραν ἐργάζονται τῶν ἀοράτων τῆς ἁμαρτίας δεσμῶν. Ὡ δάκρυα, τά ἐκ θείας ἐλλάμψεως βλύζοντα καί αὐτόν τόν οὐρανόν διανοίγοντα καί προξενούντά μοι θείαν παράκλησιν. Πάλιν γάρ καί πολλάκις ὑφ' ἡδονῆς καί πόθου τά αὐτά φθέγγομαι. Ὅπου δακρῶν πληθὺς, ἀδελφοί, **μετά** γνώσεως ἀληθοῦς ἐκεῖ καί θείου φωτός αὐγασίς. Ὅπου δέ φωτός αὐγή, πάντων ἐκεῖ τῶν καλῶν χορηγία καί ἡ σφραγίς τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου ἐμπεφυτευμένη ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐξ οὗ καί πάντες οἱ καρποὶ τῆς ζωῆς· ἐντεῦθεν πραότης καρποφορεῖται Χριστῶ, **(38)** εἰρήνη, ἐλεημοσύνη, συμπάθεια, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, ἐγκράτεια, ἐντεῦθεν τό ἀγαπᾶν τούς ἐχθρούς καί ὑπέρ αὐτῶν εὐχεσθαι, τό χαίρειν ἐν τοῖς πειρασμοῖς, τό ἐγκαυχᾶσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι, τό τά ἀλλότρια πταίσματα ὡς ἴδια λογίζεσθαι

τε καί κλαίειν, τό τήν ψυχὴν τιθέναι ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν προθύμως εἰς θάνατον.

Τοιγαροῦν ἴδωμεν, ἀδελφοί, καί ἀκριβῶς ἑαυτοὺς ἐξετάσωμεν καί καταμάθωμεν τάς ψυχὰς ἡμῶν, εἰ ἐν ἡμῖν ἐστὶν αὐτὴ ἡ σφραγίς. Ἐπιγνώσωμεθα εἰ ἐν ἡμῖν ὁ Χριστός ἐστὶν, ἐκ τῶν εἰρημένων σημείων. Ἀκούσατε, παρακαλῶ, χριστιανοὶ ἀδελφοί, καί ἀνανήψατε καί σκοπήσατε εἰ τό φῶς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰ φῶς ἐθεάσασθε τό μέγα τῆς ἐπιγνώσεως, εἰ ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολή ἐξ ὕψους ἐπιφαίνουσα ἐν σκότει καί σκιᾷ θανάτου καθημένοις ἡμῖν, καί δόξαν μετ' εὐχαριστίας τῷ δωρησαμένῳ ταύτην ἡμῖν ἀγαθῷ Δεσπότη διηνεκῶς ἀναπέμπωμεν καί ἀγωνισώμεθα τό θεῖον πῦρ διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας ἐν ἑαυτοῖς θρέψαι περισσοτέρως, δι' οὗ τό θεῖον φῶς ἐπὶ πλεῖον φαίνειν καί μεγαλύνεσθαι εἴωθεν. Εἰ δέ οὐπω τόν Χριστόν ἢ τήν ἐκείνου σφραγίδα ἐλάβομεν καί τά προειρημένα σημεία ἐν ἡμῖν αὐτοῖς οὐ γνωρίζομεν, ἀλλά τὸναντίον μᾶλλον ἐν ἡμῖν ὁ κόσμος ὁ δόλιος ζῆ καί ἡμεῖς ἐν αὐτῷ δυστυχῶς ζῶμεν μέγα τι εἶναι τά πρόσκαιρα ἡγούμενοι καί καταπίπτομεν ἐν ταῖς θλίψεσι καί ἐπὶ ταῖς ζημίαις δακνόμεθα καί τῇ τρυφῇ καί τῷ πλούτῳ ἐνεφραϊνόμεθα, φεῦ τῆς ζημίας, φεῦ τῆς ἀγνοίας καί τῆς σκοτώσεως, φεῦ τῆς ταλαιπωρίας καί τῆς ἀναισθησίας ἡμῶν, **(39)** ὑφ' ὧν κρατούμεθα καί ὑφ' ὧν εἰς τά γήϊνα κατασπώμεθα. Ὅντως ἐλεεινοί καί πανάθλιοι καί αὐτῆς τῆς αἰωνίου ζωῆς καί τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀλλότριοί ἐσμεν, μηκέτι ἐν ἑαυτοῖς κτησάμενοι τόν Χριστόν, ἀλλά καί τόν κόσμον ζῶντα ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες ὡς ἐν αὐτῷ ζῶντες, καί φρονοῦντες τά γήϊνα. Ὁ δέ οὕτως ἔχων ἐχθρός ἐστὶν ἄντικρυς τοῦ Θεοῦ· ἐχθρα γάρ ἐστὶν εἰς Θεόν ἢ τοῦ κόσμου προσπάθεια, καθὼς φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος·”Μὴ ἀγαπάτε τόν κόσμον, μηδέ τά ἐν κόσμῳ”, ὅτι οὐδεὶς δύναται Θεῷ δουλεύειν καί κατὰ ἄνθρωπον ζῆν, ἐπειδὴ πάντα τά τοῦ κόσμου ἐμπόδια εἰσι τῆς πρὸς Θεόν ἀγάπης καί εὐαρεστήσεως.

Τίς γάρ, ἀγαπῶν τήν δόξαν καί τήν παρά ἀνθρώπων τιμὴν, ἔσχατον πάντων καί εὐτελέστερον ἔξει ποτέ ἑαυτόν καί ταπεινός τῷ πνεύματι ἢ τήν καρδίαν συντετριμμένος γενήσεται

ἢ πενθῆσαί ποτε κἄν ὅλως δυνήσεται; Τίς δέ πλουῖτον ἀγαπῶν φιλαργυρία τε καί φιλοκτημοσύνη κρατούμενος, ἐλεήμων γένηται καί συμπαθῆς καί οὐχί παντός θηρίου ἀγριώτερος ἔσται καί ἀπηνέστερος; Τίς κενοδοξία κρατούμενος καί οἰήσει κατεχόμενος, φθόνου ποτέ ἢ βασκανίας ἀπαλλαγῆσεται; Ὁ δέ καί πρὸς τὰ τῆς σαρκὸς πάθη καμπτόμενος καί τῷ βορβόρῳ τῶν ἡδονῶν καλινδούμενος, πότε καθαρὸς ἄρα τῇ καρδίᾳ γενήσεται ἢ πότε καί πῶς τὸν Θεὸν τὸν δημιουργήσαντα αὐτὸν ὄψεται; Εἰρηνοποιὸς δέ πῶς ἔσται ὁ ἀπαλλοτριώσας ἑαυτὸν τοῦ Θεοῦ καί **μή (40)** ἀκούων τοῦ λέγοντος· “Ὑπὲρ Χριστοῦ πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι’ ἡμῶν καταλλάγητε τῷ Θεῷ”; Πᾶς γάρ ὁ διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως ἀνθιστάμενος καί πολεμῶν τῷ Θεῷ, οὗτος κἄν εἰρηνεύειν ἅπαντας πρὸς ἀλλήλους ποιῆ ἐχθρὸς ἔστι τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ οὐδέ αὐτούς οὐς εἰρηνεύειν πρὸς ἀλλήλους ποιεῖ, ὡς ἀρέσκει τῷ Θεῷ ποιεῖ τοῦτο. Ἐχθρὸς γάρ αὐτὸς πρῶτος ὢν ἑαυτοῦ καί τοῦ Θεοῦ, ἐχθροὶ καθεστήκασιν αὐτοῦ καί οἱ διὰ τῶν τοιούτων εἰρηνεύοντες. Οὐ γάρ ἐπίσταται πάντως ὁ ἐχθρωδῶς πρὸς τινὰ διακεῖμενος τὰ τῷ ἐχθρῷ δοκοῦντα καί ἀρεστά ἑτέροις συμβουλεύειν ὀρθῶς καί τὰ ἐκείνου διδάσκειν αὐτούς ποιεῖν θελήματα, ἐπειδὴ καί αὐτὸ τοῦτο, τὸ ἀποκεχωρισμένως διάγειν ἐξ αὐτοῦ, ἄγνοιαν ἐμποιεῖ τῶν ἐκείνου καταθυμίων, οὐ μὴν ἀλλὰ καί, διὰ τὸ ἐμπαθῶς καί ἀπεχθῶς διακεῖσθαι πρὸς αὐτὸν μελέτην τε ἀένναον ἔχειν ἐναντίως τῶν ἐκείνου θελημάτων πορεύεσθαι, ἐθισμόν τινὰ ποιεῖ τοῦ - εἰ καί ποτε θελήσει οὗτος ἑτέροις λαλῆσαι τὰ πρὸς θεραπείαν ἐκείνου τελούμενα - **μή** εὐκόλως δύνασθαι. Καί εἰκότως. Ψυχὴ γάρ ἀφώτιστος, ὑπὸ τῶν παθῶν καί **μάλιστα** ὑπὸ τοῦ φθόνου κρατηθεῖσα καί φθονεῖν τινὶ μελετήσασα, οὐδέ ἑτέρου τινος ὑπερλαλοῦντος τοῦ φθονουμένου ἀκοῦσαι ἀνέχεται, **μή** ὅτι γε πρὸς θεραπείαν ἐκείνου καί διαπραῖξαι τι ἢ κἄν ὅλως εἰπεῖν. Φύσεως γάρ ἰσχὺν λαμβάνει παλαιωθέν πάθος καί κακοῦ μελέτη χρονίσασα εἰς ψυχὴν, ὡς **μή** δύνασθαι τοῦτο ἐξιαθῆναί ποτε. Ἐκ γάρ φωτὸς σκότος γίνονται οἱ τοιοῦτοι καί, ἐξ ἀγαθότητος εἰς πονηρίαν μεταπίπτοντες, νοσοῦσιν ἀνίατα.

Ὁ δέ γε Θεῶ συγκραθεῖς διά πίστεως καί ἐπιγνούς αὐτόν διά πράξεως, καί βλέπειν αὐτόν πάντως διά θεωρίας ἠξίωται. **(41)** Βλέπει δέ ἅ μή γράφειν ἰσχύω. Ὁρᾷ γάρ ξένα τινά θεάματα ὁ νοῦς καί ὅλος φωτίζεται καί φωτοειδῆς γίνεται, νοεῖν δέ ἢ λαλεῖν ταῦτα οὐκ ἰσχύει. Αὐτός μὲν γάρ ὁ νοῦς φῶς ἐστὶ καί βλέπει τὰ πάντα φῶς, καί τό φῶς ζῶν ἐστὶ καί ζωὴν τῷ ὀρῶντι παρέχει. Βλέπει ἑαυτὸν καθόλου τῷ φωτὶ ἠνωμένον, καί ὀρῶν συστέλλεται καί ἔστιν ὡς ἦν. Κατανοεῖ τό φῶς ἐν τῇ ψυχῇ καί ἐξίσταται, καί ἐξιστάμενος βλέπει τοῦτο μακράν, στραφεῖς δέ μέσον πάλιν εὐρίσκεται τοῦ φωτός. Καί οὕτως τί εἶπη ἢ τί ἐν τῷ ὀρωμένῳ κατανοήση, ὅλως ἀπορεῖ καί λόγων καί νοημάτων.

Τίς οὖν ἀκούων ταῦτα δὴ τὰ μυστήρια οὐ θαυμάσει καί θαυμάσας προσδράμη Χριστῶ; Τίς Θεοῦ τερατουργίας μή ποθήση ἰδεῖν καί ἀγαπήσει τὸν δωρεάν διδόντα τὰ δῶρα ταῦτα καί ξένα χαρίσματα; Ὅντως κρεῖττον οὐδέν, ἀδελφοί, ἐν τῷ κόσμῳ ὡς τό μηδέν ἔχειν τοῦ κόσμου, μηδέ θέλειν τι πλεον τῆς ἀναγκαίας χρείας τοῦ σώματος. Χρείαν δέ ἀναγκαίαν ταύτην οἶδεν ὁ λόγος, ἄρτον καί ὕδωρ, ἱμάτιον καί σκέπη, κατά τὸν θεῖον ἀπόστολον· “Ἐχοντες διατροφάς καί σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα”. Εἰ δέ καί πλεον τι τούτων χρῆζομεν, πάντως ἐκεῖνος παρέξει ἡμῖν, ἐλπίζουσιν εἰς αὐτόν καί πιστεύουσιν, ὁ τὰ μείζω χάριτας καί ἐμπιπλῶν πᾶν ζῶν εὐδοκίας. Μόνον καταλείψομεν τὰ ἄλλα πάντα τῆς προσκαίρου ζωῆς, δόξαν φημί τὴν κενήν, τὸν φθόνον, τὴν εἰς ἀλλήλους ἔριν, τὸν δόλον, τὸν γογγυσμόν, τὴν ἐρίθειαν καί πάντα ὅσα τῷ Θεῷ ἀποτρόπαια καί εἰς κίνδυνον φέρει ψυχῆς. Ποθήσωμεν δέ ἐκ ψυχῆς ἅ κελεύει Θεός ἡμῖν κατασπάζεσθαι, **(42)** φτωχείαν πνευματικὴν, ἣν καλεῖ ὁ λόγος ταπεινώσιν, πένθος ἀένναον ἐν νυκτὶ καί ἡμέρα, ἐξ οὗ πηγάζεται ἡ χαρὰ τῆς ψυχῆς καί ἡ παράκλησις καθ’ ὥραν τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεόν. Ἐκ τούτου γάρ πᾶσι τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐν ἀληθείᾳ καί ἡ πραότης κατορθοῦται, πεινώσι καί διψῶσι τὴν δικαιοσύνην καί ζητοῦσιν αἰετὴν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τὴν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν ἀνθρώπινον. Οὐ μόνον δέ ἀλλὰ καί τό γενέσθαι τινὰ ἐλεήμονα, καθαρὸν τὴν καρδίαν, εἰρήνης μεστόν καί εἰρηνοποιόν καί ἀνδρεῖον εἰς τοὺς πειρασμούς, ἐντεῦθεν ἐστὶν

ἐκ τοῦ πενθεῖν καθ' ἑκάστην. Ἐντεῦθεν καί τό μισεῖν ἡμῖν ἐπιγίνεται τά κακά, ἐντεῦθεν ὁ θεῖος ζήλος ἀνάπτεται εἰς τήν ψυχὴν, ὅς οὐκ ἔῃ ἡρεμῆσαι αὐτήν ὅλως ἢ συνεκκλίνει πρὸς τά κακά τοῖς κακοῖς, ἀλλὰ πληροῖ ταύτην ἀνδρείας καί δυνάμεως εἰς τό μέχρι τέλους ἐγκαρτερεῖν τοῖς δεινοῖς.

Φύγωμεν οὖν τόν κόσμον καί τά ἐν κόσμῳ, ἀγαπητοί ἀδελφοί. Τί γάρ ἡμῖν καί τῷ κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ ἀνθρώποις; Δράμωμεν, διώξωμεν, ἕως οὗ δραξόμεθα τινος τῶν ἐστώτων καί μὴ ῥεόντων. Τά γάρ πάντα φθείρεται καί ὡς ὄναρ παρέρχεται καί οὐδέν μόνιμον ἢ βέβαιον ἐν τοῖς ὀρωμένοις. Ὁ ἥλιος, τά ἄστρα, ὁ οὐρανός καί ἡ γῆ πάντα παρέρχονται, μόνος δέ πάντων μένει ὁ ἄνθρωπος. Τί τοίνυν ἐκ τῶν ὀρωμένων δύναται ἡμᾶς ὠφελῆσαι ἐν καιρῷ ἀνάγκης θανάτου, ἡμῶν ἀπερχομένων ἐντεῦθεν πρὸς τήν ἐκεῖθεν κατάπαυσιν τοῦ αἰῶνος ἐκείνου, αὐτῶν δέ ὀπισθεν καταλιμπανομένων; Εἰ δέ καί οὕτω τά ὀρώμενα παρελεύσεται, τί τό κέρδος ἡμῶν ἀπιόντων καί τό σῶμα καταλιμπανόντων νεκρόν; Ἀφ' οὗ γάρ ἡ ψυχὴ καταλίπη τό ἴδιον σῶμα, (43) οὔτε βλέπειν δύναται δι' αὐτοῦ οὔτε βλέπεσθαι παρ' ἑτέρου, ἀλλ' ἔκτοτε πρὸς μόνα τά ἀόρατα ἔχει καί φροντίς οὐδεμία ἐστίν αὐτῇ περὶ τῶν ὧδε, διπλοῦν ἐκεῖθεν ἐχούση τόν βίον καί τόν ἀγῶνα, ἢ βσιλείας οὐρανῶν καί αἰωνίου δόξης ἢ γεέννης πάλιν καί τιμωρίας πυρός. Ἐν γάρ τούτων εἰς κληρονομίαν αἰώνιον, κατ' ἀξίαν ὧν ἔπραξεν ἐνταῦθα, ἀπολαμβάνει παρὰ Θεοῦ.

Τοιγαροῦν φύγωμεν, ἀξιῶ, διὰ ταῦτα τόν κόσμον. Φύγωμεν τήν ἀπάτην τοῦ βίου καί τήν νομιζομένην εὐφροσύνην αὐτοῦ καί μόνῳ προσδράμωμεν τῷ ψυχοσώστη Χριστῷ. Τοῦτον σπουδάσωμεν εὐρεῖν τόν πανταχοῦ παρόντα, καί εὐρόντες κρατήσωμεν προσπεσόντες τούς πόδας αὐτοῦ, καί αὐτούς ἐν θέρμῃ ψυχῆς ἀσπασώμεθα. Ναί παρακαλῶ, σπουδάσωμεν ἔτι περιόντες ἰδεῖν αὐτόν καί θεάσασθαι. Ἐάν γάρ αὐτόν ἀξιοθῶμεν ἐνταῦθα αἰσθητῶς ἰδεῖν, οὐκ ἀποθανούμεθα, θάνατος οὐ κυριεύσει ἡμῶν. Μή γάρ εἰς τό μέλλον ἐκδεξώμεθα τοῦτον ἰδεῖν, ἀλλά νῦν ἀγωνισώμεθα θεάσασθαι αὐτόν, ἐπεὶ καί Ἰωάννης ὁ Θεολόγος οὕτω φησίν· “Οἶδαμεν δέ ὅτι ἔχομεν τόν Θεόν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἐκ τοῦ Πνεύματος οὗ

ἐλάβομεν ἐξ αὐτοῦ”. Ὅσοι οὖν τὴν πίστιν εἰς αὐτόν ἐκ τῶν ἔργων ἐδείξατε ἀρραγῆ καὶ βεβαίαν, τὰ παρ’ ἡμῶν ἄνωθεν ῥηθέντα ἀκριβῶς καὶ καλῶς διακρίναντες, ὁρᾶτε μὴ λάθητε ἑαυτοὺς ἐν τῷ δοκεῖν Χριστόν ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς, μηδὲν ἔχοντες, καὶ κεναῖς ταῖς χερσίν ὑπεξέλθητε τὸν βίον καὶ ἀκούσητε, ὅπερ ἀπεύχομαι, τῆς ἀπευκταίας ἐκείνης φωνῆς· “Ἄραντες ὁ δοκεῖ κατέχειν ὁ πονηρός, δότε τῷ πλεῖον ἔχοντι”, καὶ τότε κλαύσετε καὶ (44) καὶ πενθήσετε καὶ λύπην ἔξετε εἰς αἰῶνα ἀπέραντον.

Ἀλλὰ μὴ γένοιτο φωνῆς ἀκούσαι καὶ τοιοῦτον παθεῖν τοὺς ἀπαρνησαμένους ἡμᾶς κόσμον ἅπαντα καὶ τὰ ἐν κόσμῳ καὶ προσδραμόντας Χριστῷ, γένοιτο δέ τὰς ἐντολάς τηρήσαντας τοῦ Θεοῦ, διὰ δακρῶν καὶ μετανοίας καθαρθῆναι τὰς καρδίας ἡμῶν, ὡς ἂν καὶ τό θεῖον φῶς, αὐτόν τόν Χριστόν, ἐντεῦθεν ὀψώμεθα καὶ μένοντα ἐν ἡμῖν κτησώμεθα, καὶ διὰ τοῦ Παναγίου αὐτοῦ Πνεύματος τρέφοντα καὶ ζωογονοῦντα ἡμῶν τὰς ψυχάς, καὶ ἀπογεύοντα τῆς ἐνηδόνου γλυκύτητος τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος Γ'. (45)

Περὶ τοῦ ὅτι χρή καλῶς ὑποτάσσεσθαι καὶ μὴ ἐπιλανθάνεσθαι τῶν συνθηκῶν, ὧν πρὸς Θεόν συνεθέμεθα. Καὶ ὅτι οὐ δεῖ γογγίζειν ἐπὶ ταῖς παννύχοις ἀγρυπνίαις τῶν ὀρθρων.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ἀναμνησθέντες τῶν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων οὕτω λεγόντων· “Μὴ κρίνετε καὶ οὐ μὴ κριθῆτε”, τοὺς ἀλλοτρίους βίους μηδαμῶς περιεργάζεσθε, ἃ δὲ μᾶλλον λέγουσιν ἡμῖν οἱ ἱερεῖς ποιεῖν ποιεῖτε, κατὰ δέ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε, ὡς ἀκηκόατε. Διό πείσθητέ μοι ὡς δοῦλοι Χριστοῦ, τῷ ἀναξίῳ, καὶ τὴν ἐμὴν ὀλιγοψυχίαν ῥαθυμίαν ἐάσαντες, φροντίσατε, παρακαλῶ, τῶν ψυχῶν ὑμῶν καὶ ἀόκνως τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ποιεῖν σπεύσατε· καὶ κατ’ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ μὴ γογγίζετε, ὡς ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξεργεθέντες τό μεσονύκτιον, ἀλλὰ μνησθέντες τοῦ εἰπόντος· “Μεσονύκτιον ἐξηγειρόμην τοῦ ἐξομολογήσασθαί σοι ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς

δικαιοσύνης σου”, εὐχαριστήσατε τῷ Θεῷ μᾶλλον καὶ τῷ ὑμᾶς εἰς τὴν αὐτοῦ δοξολογίαν διωπνίσαντι καὶ χάρητε καὶ σκιρτήσατε, ὅτι μετὰ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἠξιώθητε ἀνυμνεῖν τὸν Θεόν. Ὁ γὰρ ἐπὶ τῇ συνήθει συνάξει ἀγανακτῶν καὶ ἐπὶ τῷ μήκει τῶν (46) ἀναπεμπομένων ὕμνων δυσχεραίνων καὶ κατακλῶμενος, οὗτος ἀληθῶς οὐκ οἶδεν ὡς γλυκέα τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι τῶν ἀγαπώντων αὐτόν καὶ ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον ἐν τῷ στόματι τῶν ἐπιγινωσκόντων αὐτόν, ἀλλ’ ὅλος σὰρξ ὢν καὶ σαρκικόν ἔχων τό φρόνημα καὶ σαρκικωτέραν τὴν αἴσθησιν, πνευματικῶς οὐ δύναται γεύεσθαι τῶν εἰς εὐεργεσίαν ἡμῖν δοθέντων ἀπὸ Θεοῦ, ἀλλὰ πάντα πικρά τὰ κατὰ Θεόν αὐτῷ φαίνονται, καὶ τό “Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστός ὁ Κύριος” οὐκ ἐπίσταται. Ὁ δὲ τοῦτο μὴ ἐναργῶς ἐπιστάμενος, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς γλυκύτητος τοῦ Χριστοῦ ἐναργῶς ἠλλοτριώται. Ὁ δὲ τούτων ἄγευστος καὶ ἀλλότριος – φεῦ μοι, ἐμόν τό ἀτύχημα, ἰδιοποιεῖσθαι γὰρ προστέταγμαί τὰ ἀλλότρια - ἐχθρός ἐστι τοῦ Θεοῦ καὶ ξένος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· ποίαν γὰρ ἄλλην, εἰπέ μοι, ἔξει ἐλπίδα ἢ τίνος ἄλλου ἀγάπην περιπλακῆσεται καὶ παραμυθίαν εὐρήσει ἢ ἐνταῦθα ἢ μετὰ θάνατον; Ὁ δὲ καὶ ἀντιλέγων καὶ καταστενάζων καὶ ἐπαρώμενος τοῖς αὐτόν διεγείρουσι πρὸς ὕμνον θεῖον καὶ δοξολογίαν Θεοῦ, ποίαν ἀπολογία εὐρήσει ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, καὶ ἑαυτῷ καὶ ἑτέροις σκάνδαλον ἀπωλείας γενόμενος;

Πιστεύσατέ μοι, πνευματικοί μου πατέρες καὶ ἀδελφοί, ὅταν ταῦτα ἀκούσω ἢ θεάσωμαί τινα ἐξ ὑμῶν διὰ ταῦτα δεινοπαθοῦντα, τοιαύτη θλίψει συνέχομαι καὶ τὴν καρδίαν μου δάκνομαι, ὡς αὐτῇ τῇ κολάσει δοκεῖν παραδίδοσθαι, καὶ χαρᾶς οὐκ ἐπαισθάνομαι οὐδεμιᾶς ἄλλης τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἀπολέγομαι τὴν ζωὴν· καὶ κλαίω καὶ θρηνῶ, ὡς ἤδη κατακρινόμενος, καὶ τοὶ παρακαλῶν ὑμᾶς οὐκ ἀκούομαι, ἐπιτιμῶν (47) ἀποπέμπομαι, ἐλέγχων μισοῦμαι καὶ παιδεύων ἀντιπαιδεύομαι καὶ ὡς ἐχθρός ἐκδιώκομαι, καὶ ταῦτα ποιῶν ἀνάπαυσιν οὐ δύναμαι κτήσασθαι. Βουλεύομαι παύσασθαι καὶ τὰ ἑμαυτοῦ μόνον σκοπεῖν κακά, ἀλλ’ ὅταν τοῦτο στήσαι θελήσω, τότε ὡς φλόξ ἀνάπτεται ἡ καρδία μου καὶ πάλιν ἐν

τοῖς αὐτοῖς, ὁ ταπεινός, περιέχομαι καὶ ὀδυνᾶμαι τὰ ὑμετέρα τραύματα οὐχ ἦττον ἢ τοῖς ἰδίοις μώλωψιν ἀλγύνεται ἕκαστος, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν ἐγὼ φλέγομαι, καὶ τὸν βίον ἠγοῦμαι ἀβίωτον, καὶ θαυμάζειν μοι ἔπεισι πῶς εἰς τοιαύτην κατήλθομεν σκότωσιν καὶ κατὰ τῶν ἰδίων ψυχῶν πάντα πράττομεν καὶ ἑαυτούς κατασφάζοντες ὡς ζῶντες ἀπολακτίζομεν, καὶ δεσμοῦντες τοῖς ἁμαρτήμασιν ἑαυτούς χαίρομεν καὶ τοὺς αἴροντας τὰ τοιαῦτα δεσμά κατεσθίομεν. Ἐάν κωλυθῶμεν παρὰ τινος μηδὲν κατὰ τῶν ψυχῶν ἡμῶν διαπράξασθαι, ὡς κύνες μαινόμενοι καθυλακτοῦμεν καὶ μεμφόμεθα αὐτόν, καὶ οὐ παυόμεθα μέχρις οὗ τὴν προᾶξιν ποιήσομεν καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀπολέσομεν. Εἶτα καὶ εἰς τὰ τοιαῦτα ἐθισθέντες παράνομα, φυσικῶς, εἰπεῖν, κακοὶ γινόμεθα καὶ οὐκέτι ἀνανεῦσαι βουλόμεθα. Μοναχοὶ ἐπηγγειλάμεθα εἶναι καὶ πλεῖον τῶν κοσμικῶν ἐκακώθημεν. Πεινᾶσαι καὶ διψῆσαι καὶ κακοπαθῆσαι συνεταξάμεθα, καὶ ὑπὲρ ἑνός κλάσματος ἄρτου λογομαχεῖν καὶ βλασφημεῖν οὐκ αἰσχυρόμεθα, καὶ τότε ἴσως ἐπιζητουμένου παρ' ἡμῶν παρὰ τὸν ὠρισμένον καιρὸν τῆς τροφῆς. Πᾶσι τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ, γονεῦσι, λέγω, καὶ ἀδελφοῖς καὶ φίλοις, ἦλθομεν ἀποτάξασθαι, καὶ τρέφειν μᾶλλον αὐτούς ἐκ τῶν τῆς μονῆς ἄρτων οὐ διαλιμπάνομεν. Ὡς ἐχθρόν τὸν κόσμον ἐφύγομεν, καὶ τοὺς τοῦ κόσμου καὶ τὰ τοῦ κόσμου πλέον ἢ (48) αὐτόν τὸν Χριστόν ἀγαπῶμεν.

Εἰπέ μοι, ἐρωτῶ σε, ἀδελφέ, πιστεύων εἶναι κρίσιν καὶ ἀνάστασιν καὶ ἀνταπόδοσιν τῶν βεβιωμένων, ἦλθες ἐν τῇ μονῇ ὁμολογῶν εἶναι Θεόν μέλλοντα ἀποδοῦναι ἕκαστῳ κατὰ τὰς πράξεις αὐτοῦ, ἢ οὐδέ τινα τούτων διέθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου; Τηρῆσαι τὰς συνθήκας ἅς συνέθου καὶ συνετάξω τῷ Χριστῷ ἐπὶ πολλῶν μαρτύρων ἐλήλυθας, ἢ τοῦτο μὲν ὡς δεσμόν ἀδελφότητος δολίως προσεποιήσω, μέλος γενέσθαι τῆς ἐκκλησίας περιδρασσόμενος, τό δέ ὅλον ἦν σοι ἐν μελέτῃ κατεσκευασμένον, ἵνα λαμβάνης ἀνελλιπῶς τὰ πρὸς χορτασίαν καὶ γαστριμαργίαν χορτάσματα καὶ ζῆς βίον ἀμέριμνόν τε καὶ ἄπονον; Εἰ μὲν οὖν παρεγένου δοῦλος γενέσθαι Χριστοῦ καὶ ἡμέτερος ἀδελφός, φύλασσε, παρακαλῶ, καὶ τὰς αὐτοῦ ἐντολάς, καὶ θερμῶς δουλεύειν αὐτῷ

προθυμήθητι, ἵνα φανῆς χριστανός ἀληθής ἐκ τῶν ἔργων καὶ ἀδελφός ἡμῶν φιλόθεος χρηματίσης, ἡμῖν ἐν πᾶσιν ἕξομοιούμενος· συγκακόπαθησον ὡς καλός στρατιώτης, ἵνα καὶ στεφανωθῆς καὶ συνδοξασθῆς, αἰωνίῳ δόξῃ ἐπευφραϊνόμενος. Εἰ δέ τό πᾶν σχηματιζόμενος μέν κουρεύεσθαι καὶ μοναχός γίνεσθαι ἤλθες, τρώγειν δέ καὶ πίνειν μετ' αὐτῶν ἐμελέτησας μόνον, ἔτοιμα τά πάντα εὕρισκων δῆθεν ἐξ αὐτομάτου, ἄκουσον καὶ ἐγώ σοι λέξω ἃ σοι μέλλουσιν ὑπαντῆσαι. Πρῶτον μέν, ὃ καὶ μέγιστον, ἴσθι ὡς οὐ κατηλλάγης οὐδέ προσωκειώθης Θεῶ, ἀλλά ἐχθρός λελόγισαι αὐτοῦ καὶ ἐπίβουλος· καὶ πῶς δέ οὐκ ἐπίβουλος, ἄλλα μελετῶν ἐν καρδίᾳ καὶ ἄλλα ἐπὶ πάντων ἐπαγγελλόμενος καὶ δοκῶν τόν ἀλάθητον λανθάνειν Θεόν; Ἐκεῖνος· “Μὴ μεριμνήσητε περὶ τῆς αὔριον, (49) τί φάγητε ἢ τί πίνητε ἢ τί ἐνδύσησθε” διαρρηδην πᾶσιν ἐντέλλεται, σύ δέ διὰ τοῦτο ἀποκείρη, ἵνα μόνον ἀδελφός ὑπάρχῃς καὶ κοινωνός κτημάτων καὶ χρημάτων, ὧν ἴσως ἐν τῷ κόσμῳ ὧν οὐκ ἐκυρίευσας. Ὁ ἀπόστολος παραινεῖ λέγων· “Ἐχοντες διατροφάς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα”, σύ δέ μηδέ εἰς αὐτὴν τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν ἀρκούμενος, κλέπτεις καὶ νοσφίζῃ τά τῆς μονῆς. Καὶ ἐν πᾶσι μέν τοις πρὸς σωματικὴν ἡδονὴν καὶ θεραπείαν ὑπάρχουσιν ἀδελφόν σεαυτὸν εἶναι τῶν ἀπάντων ἀκαινοτόμητον βούλη καὶ τὴν ἰσότητά μετὰ τῶν κοπιῶντων εἰς τό ἔργον Κυρίου προσαπαιτεῖς· ἐάν δέ πρὸς νηστείαν ἢ ἀγρυπνίαν ἢ τῆξιν σώματος, ἔτι δέ πρὸς πένθος ἢ εὐχὴν ἀδιάλειπτον, παννύχους τε στάσεις καὶ ψαλμωδίας καὶ ὕμνους πνευματικούς ἴδῃς τινὰς τῶν ἀδελφῶν προθύμως ἑαυτοὺς γυμνάζοντας καὶ τρέχοντας ὅλη τῇ ψυχῇ καὶ προθέσει, ἀλλότριον σεαυτὸν εἶναι λέγεις καὶ ταῦτα ποιεῖν μὴ δύνασθαι· οὐ μόνον δέ ἀλλά καὶ ἀποκρυβόμενος καὶ μὴ εὕρισκόμενος εἰς τὴν σύναξιν, οἶει σεαυτὸν ὠφελεῖν. Ὡ τῆς ἄγαν σκοτώσεως καὶ ἀγνοίας καὶ τῆς ἀπάτης τῶν λογισμῶν σου! Καὶ τό χαλεπώτερον τούτου, ὅτι καὶ πειρασμῶν ἵχνος ἐάν ἐνώπιόν σου φανήσεται ἢ καὶ πρὸς δοκιμὴν σου μικρὰν τινα λύπην λυπήσῃ σε ὁ ἡγούμενος, καὶ αὐτό ἀπαρνηῇ τό ἔνδυμα, καθὰ πολλοὺς ἐγώ λέγοντας ἤκουσα·

“Μή γάρ δούλος γενέσθαι τινός ἐλήλυθα ἢ διά τό ὑβρίζεσθαι παραγέγονα; “ Ὡ τῆς παραπληξίας!

Οὐκ ἦλθες κατά τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν ἀγωνίσασθαι; Οὐκ ἐλήλυθας ἀναλαβέσθαι τόν κατά τῶν παθῶν πόλεμον; Δι’ ἦν αἰτίαν στρατευθῆναι καί **(50)** τοῖς Χριστοῦ στρατιώταις καταταγῆναι ἠθέλησας; ἵνα σιτηρέσια ἐπίσης αὐτοῖς λαμβάνων καί ὀψώνια, ἀνάκεισαι ὡς οἱ ἐπί σκηνηῆς τρυφῶντες καί μεθυσκόμενοι; Ἐάν ταῦτα λογίζῃ, οὐαί σοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅταν ὁ Χριστός ἔλθῃ ἐκάστῳ ἀποδοῦναι κατά τάς πράξεις αὐτοῦ, ὅταν ἐκζητήσῃ ἀπό τῶν μοναχῶν, τῶν συνταξαμένων αὐτῶ ἐπί πολλῶν μαρτύρων, τάς συνθήκας ἃς συνέθεντο ποιῆσαι καί διαφυλάξαι ἐνώπιον τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου καί τῶν ἁγίων ἀγγέλων αὐτοῦ. Τί γάρ καί ἐρωτώμενοι ἀποκρινόμεθα; Οὐχί· τί προσήλθομεν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ καί τῇ ἁγίᾳ συνοδίᾳ ταύτῃ, ποθοῦντες τόν μοναχικόν βίον καί τήν ἀγγελικὴν ἀσπάσασθαι πολιτείαν; Τί οὖν πρὸς ταῦτα ἀνθυποφέρομεν; οὐχί τό “Ναί, τίμιε πάτερ”; Ὁ δέ ἱερεὺς τί πρὸς ἡμᾶς φησι πάλιν; “Γινώσκετε, ἀδελφοί, ὅτι ἐφ’ ὅσον ἐληλύθατε καταριθμηθῆναι τοῖς δούλοις τοῦ βασιλέως Χριστοῦ, ἐτοιμάσατε ἑαυτοὺς εἰς πειρασμούς. Ἔσεσθε γάρ εἰδότες ὅτι ἀπό τοῦ νῦν μᾶλλον πᾶσαν μηχανὴν ὁ ἐχθρὸς κινήσει καθ’ ὑμῶν. Δεῖ οὖν ὑμᾶς πεινᾶσαι καί διψῆσαι καί ῥιγᾶσαι, ἀτιμασθῆναι τε καί ἐμπτυσθῆναι, ῥαπισθῆναι τε καί χλευασθῆναι καί πάντα τά κατά Θεόν λυπηρὰ ὑπομεῖναι”. Ἄρα τί πρὸς ταῦτα ἡμεῖς ἀποκρινόμεθα; Οὐχί πάντα παθεῖν καὶ ὑπομεῖναι ἐπαγγελόμεθα, καί τό “Ναί, τίμιε πάτερ” κατά πᾶσαν ἐρώτησιν τῶν τῆς ὑπομονῆς παθημάτων φθεγγόμεθα; Οὐχί ἐγκράτειαν καί ἀγρυπνίαν καί προσευχὴν καί ὑπακοήν μέχρι θανάτου τῷ προεστῶτι καί πάσῃ τῇ ἀδελφότητι φυλάξαι ὁμολογοῦμεν ἐνώπιον Θεοῦ καί ἀγγέλων; Καί νῦν, ὡς οὐδενός ὄντος τοῦ μέλλοντος ἀπαιτῆσαι ἡμᾶς τάς συνθήκας ταύτας ἃς συνεθέμεθα, **(51)** οὕτω διακείμεθα, ἐν ἀφοβίᾳ Θεοῦ διάγοντες καί καταφρονήσῃ τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν, κατεπαιρόμενοι οὐ μόνον ἀπάσης τῆς λοιπῆς ἀδελφότητος, ἀλλὰ καί τῶν προεστῶτων ἡμῶν, γογγύζοντες, ἀντιλέγοντες, καταρώμενι,

ῥαθυμοῦντες και πάντα ποιοῦντες, ὅσα μισεῖ Θεός και ὅσα εἰς γέενναν πυρός ἀπολλύουσιν ἡμῶν τάς ψυχάς.

Ποῦ τοιοῦτον ἀπό τοῦ αἰῶνος ἠκούσθη μηχανῆς ἔργον; Ποῖος δαίμων τρόπον ἀπωλείας κατά τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἐπινοήσῃ μείζονα τούτου; Μᾶλλον δέ τί πλεῖον καθ' ἡμῶν οἱ δαίμονες μεριμνήσουσιν ἢ φροντίσουσι; Τῷ γάρ θελήματι τῆς σαρκός ὀρῶντες οἱ δαίμονες κατεχομένους ἡμᾶς, τόν θάνατον βλέπουσι περιφέροντας· και τίνος ἄλλου χάριν καθ' ἡμῶν αὐτοί ἐκστρατεύουσιν; Ἄπας γάρ ὁ πόλεμος τῶν δαιμόνων διά τοῦτο καθ' ἡμῶν φέρεται, ὅπως ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης και τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀλλοτριώσωσι χάριτος τούς πειθομένους αὐτοῖς. Ἄλλ' ἡμεῖς και πρό τῆς ἐκείνων πάλης ἑαυτούς ἡμᾶς, ὡς ὀρῶ, τῆς τοιαύτης ἀπεστερήσαμεν δωρεᾶς, καταλιπόντες τάς τοῦ Θεοῦ ἐντολάς και μηδέ ζητῆσαι αὐτόν ἐξ ὅλης ψυχῆς ποτε προθυμούμενοι. Εἰ γάρ ἐζητοῦμεν αὐτόν, οὐκ ἂν οὕτω ῥαθύμως και ἀμελῶς ἐβιοῦμεν. Ἐάν τά οὐράνια ἐφροντίζομεν, οὐκ ἂν περί τά γήινα τοσαύτην σπουδήν ἐποιοῦμεν. Ἐάν περί τῶν ἀφθάρτων διεννοοῦμεθα, οὐκ ἂν ἐκεχήναμεν εἰς τά ῥέοντα και φθαρτά. Ἐάν τῶν αἰωνίων ἐφιέμεθα, οὐκ ἂν τῶν προσκαιρῶν οὕτως ἀντεποιοῦμεθα. Ἐάν τόν Θεόν ἠγαπῶμεν, οὐκ (52) ἂν τούς πρός αὐτόν ἡμᾶς ὀδηγοῦντας οὕτως ἀπεστρεφόμεθα. Ἐάν τάς ἀρετάς περιεποιοῦμεθα, οὐκ ἂν τούς διδασκάλους τῶν ἀρετῶν ἐβδελυσσόμεθα. Ἐάν τήν νηστείαν ἄσμενοι ἠσπαζόμεθα, οὐκ ἂν ποτε διά βρωμάτων ἢ πομάτων ἔνδειαν ἐγογγύζομεν. Ἐάν ἐγκρατεῖς τῶν παθῶν εἶναι ἠγωνιζόμεθα, οὐκ ἂν ἀκρατῶς ταῖς ἡδοναῖς ἐνεδίδομεν. Ἐάν πίστιν εἶχομεν ὀρθήν και βεβαίαν, οὐκ ἂν τά τῶν ἀπίστων ἔργα διεπραττόμεθα. Ἐάν φόβον Θεοῦ εἰς τάς καρδίας ἡμῶν εἶχομεν, οὐκ ἂν τοῖς γνησίοις δούλοις αὐτοῦ εἰς πᾶσαν ἀρετήν θεάρεστον ἀντεπίπτομεν. Ἐάν ταπεινώσιν ἐκτησάμεθα, οὐκ ἂν τῶν τοῦ Θεοῦ δούλων κατεπαιρόμεθα. Ἐάν ἀγάπην ἀληθινήν κτήσασθαι ἠξιώθημεν, και τόν Θεόν ἂν ἐγνωρίζομεν και οὐ μόνον παιδεύεσθαι, ἀλλά και ἀτιμάζεσθαι και τύπτεσθαι και ἀδικεῖσθαι και ἐπηρεάζεσθαι και πάντα πειρασμόν, πᾶσαν θλιψιν προθύμως ὑπομένειν διά τόν Χριστόν ἠθελήσαμεν.

Νυνί δέ τοσοῦτον τοῖς πάθεσι κατεσχημένοι τελοῦμεν καί ἐν τοσαύτῃ σκοτώσει καί ἀγνοίᾳ τυγχάνομεν, ὅτι οὐδέ ἐν οἷς ἐσμεν αἰσθανόμεθα, οὐδέ ὅτι κακῶς πράττομεν ἐπιστάμεθα. Διά τοι τοῦτο καί ἐάν παρὰ τινος ὑπομνησθῶμεν περὶ τινος ἁμαρτίας, ὡς μὴ ἀκηκοότες ποτέ τὰς τῶν χριστιανῶν Γραφάς οὕτως ἀποκρινόμεθα· “Καί ἄρά γε ἁμαρτία ἢ πρᾶξις αὕτη ἐστί; Καί τίνος χάριν ἢ καί διά τί ἁμαρτία λογίζεται; Ματαίως τοῦτο παρὰ τινων ἁμαρτία ὀνομάζεται. Εἶθε τὰς μείζονας ἐφυλαξάμεθα πράξεις· περὶ γάρ τούτων τῶν μικρῶν τὴν πολλὴν ὁ Θεὸς ἀκρίβειαν οὐ μὴ ἐνδείξεται”. Καί ταῦτα τίνες; Οἱ μοναχοί, οἱ δευτέραν ὁμολογίαν καί συνθήκην μετὰ τοῦ Θεοῦ ποιησάμενοι, οἱ τὴν στολήν ὡς ἀρετὴν καί τό ὄνομα ἀντί ἀγιότητος περιφέροντες, οἱ κόσμον καί τὰ ἐν κόσμῳ (53) ἀποβαλέσθαι Χριστῷ συνταξάμενοι, οἱ γονεῦσι καί φίλοις ὁμολογήσαντες ἀποτάξασθαι, οἱ ὡς Θεῷ τῷ πνευματικῷ αὐτῶν πατρὶ συνταξάμενοι ὑποτάσσασθαι, οἱ μέχρι καί βλέμματος καί ἀργοῦ ρήματος τὴν ἀκρίβειαν καί ἄσκησιν ἐπαγγειλάμενοι, τό φθονεῖν ἢ λοιδορεῖν ἢ γογγύζειν ἢ ἀντιλέγειν ἢ ψεύδεσθαι καί ἰδιορρυθμεῖν καί ὀμνύειν ἢ τι τῆς μονῆς κρυφίως νοσφίζεσθαι ἢ καί δίδοναι ἑτέρῳ ἄνευ βουλῆς τοῦ προεστῶτος ἁμαρτίαν οὐ κρίνουσι. Πρὸς τούτοις, οὐδέ τό κακῶς διοικεῖν τὰ ἐμπιστευθέντα αὐτοῖς πράγματα, οἷον ἢ προσπαθῶς τι ποιεῖν ἐν αὐτοῖς ἢ ἐμπαθῶς ἢ δολερῶς ἢ φθονερῶς ἢ ἀσυνειδήτως καί κατὰ πραγματείαν, ἡγοῦνται εἶναι τό σύνολον ἁμαρτίαν.

Οὐ φρίπτεις, ἄνθρωπε, τοῦ Θεοῦ ἀκούων καθ’ ἐκάστην σοι λέγοντος διὰ πάσης τῆς θείας Γραφῆς· “Λόγος σαπρὸς μὴ ἐκπορευέσθω ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. Ἀμήν γάρ λέγω ὑμῖν, καί ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον δώσετε καί ὑπὲρ ψυχροῦ ὕδατος μισθὸν λήψεσθε”; Οὐκ ἀκούεις ὅτι καί ἐννοιῶν καί λογισμῶν καρδίας κριτῆς ἐστὶν ὁ Θεός; Τί γάρ φησιν; “Ὁ ἐμβλέψας γυναικί πρὸς τό ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ”. Εἶδες πῶς μοιχὸς κρίνεται ὁ πρὸς ἐπιθυμίαν ἐμβλέπων εἰς πρόσωπόν τινος; Οὕτως ἴσθι βεβαίως, ὦ ἄνθρωπε, ὅτι καί ὁ ἐπιθυμία χρημάτων κρατούμενος φιλάργυρος κρίνεται, εἰ καί μηδὲν ἕτερον τό σύνολον κέκτηται, καί ὁ βρωμάτων πολυτελῶν καί πολλῶν ὀρεγόμενος

γαστρίμαργός ἐστίν, εἰ καί δι' ἔνδειαν ἄρτω μόνω καί ὕδατι τρέφεται, καί πόρονος ὁ τοῖς λογισμοῖς ἐπί πολὺ (54) συνδυάζων καί μολυνόμενος, εἰ καί πρόσωπον ἀνθρώπου ποτέ μὴ θεάσῃται. Οὕτω καί ὁ λέγων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· “Κακῶς ἐπράχθη τοῦτο καί παραλόγως ἐκεῖνο γέγονε” καί· “Διὰ τί τό καί τό γέγονεν; ἵνα τί δέ καί ἐκεῖνο οὐ γέγονε;”- μὴ πλανηθῆ, καταλαλητῆς ἔσται καί ὡς κατακρίνων κριθήσεται, κἄν μὴ ἐκβάλῃ ῥῆμα ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, μηδέ ἀκούσῃ τις τήν φωνήν αὐτοῦ.

Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου, φιλάνθρωπός ἐστίν ὁ Θεός καί ἐλεήμων καί εὐσπλαχνος, κἀγὼ μαρτυρῶν ὁμολογῶ καί τῇ αὐτοῦ εὐσπλαχνίᾳ θαρρῶ σώζεσθαι. Πλήν γινώσκετε ὅτι τοὺς μὴ μετανουῶντας καί μετὰ πάσης ἀκριβείας καί φόβου πολλοῦ τηροῦντας τὰς αὐτοῦ ἐντολάς, οὐδέν ὠφελήσῃ, ἀλλὰ καί χειρόν μᾶλλον τῶν ἀπίστων ἐθνῶν καί ἀβαπτίστων αὐτούς τιμωρήσεται. Μὴ πλανᾶσθε, ὡ ἀδελφοί, μηδέ μικρά ὑμῖν τινα τῶν ἁμαρτημάτων φαινέσθωσαν καί ὡς μὴ τοσαύτην βλάβην ἐμποιοῦντα ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς καταφρονεῖσθωσαν παρ' ἡμῶν. Μικροῦ γάρ καί μεγάλου ἁμαρτήματος διαφορὰν οὐκ ἐπίστανται οἱ εὐγνώμονες δοῦλοι, ἀλλὰ κἄν μέχρι βλέμματος ἢ ἐννοίας ἢ λόγου πταίσωσιν, ὡς ἐκπεπτωκότες τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης διάκεινται, ὅπερ καί ἀληθές εἶναι πείθομαι. Ὁ γάρ ἔξω τοῦ θείου θελήματος μικρόν τι ἐνθυμηθεῖς καί μὴ εὐθύς, τήν τοῦ λογισμοῦ προσβολήν ἐκδιώξας, μετὰμελος γένηται, ἀλλὰ καταδεξάμενος κρατήσῃ τήν ἔννοιαν, εἰς ἁμαρτίαν αὐτοῦ λογίζεται κἄν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ κακόν εἶναι τοῦτο λογίζεται. Ἐλθόντος γάρ τοῦ νόμου, ἤγουν τῆς τῶν ἁγίων Γραφῶν διδασκαλίας, τό μὲν ἐν ἀγνοίᾳ κατεχόμενον κακόν ἀνέζησε καί ἡ ἁμαρτία ἐν ἐμοί (55) εὐρέθη οὔσα, ἐγὼ δέ νεκρός καί τοῦ καλοῦ ξένος γέγονα.

Χρῆ τοίνυν πάντας τοὺς ἐπερχομένους ἡμῖν λογισμούς διακρίνειν καλῶς καί ἀντιπαρατιθέναι αὐτοῖς τὰς μαρτυρίας ἐκ τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν καί ἀπό τῆς διδασκαλίας τῶν πνευματικῶν καί ἁγίων πατέρων καί, εἰ μὲν συνάδοντας ταύταις καί ἰσοδυναμοῦντας εὐρίσκομεν αὐτούς, πάσῃ δυνάμει τούτους κρατεῖν καί εἰς ἔργον θαρροῦντας ἐξάγειν· μὴ

συμφωνοῦντας δέ τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας, μετ' ὀργῆς πολλῆς αὐτούς ἐξ ἑαυτῶν ἀποπέμπεσθαι, καθά γέγραπται “Ὁργίζεσθε καί μὴ ἁμαρτάνετε”. Ὡς γάρ μίασμα καί θανάτου κέντρον, οὕτως ἐκφεύγειν δεῖ τὴν ἐγγινομένην ἐκ τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν εἰσβολήν. Πολλῆς οὖν ἡμῖν χρεῖα τῆς νήψεως, πολλῆς τῆς σπουδῆς, πολλῆς τῆς τῶν θείων Γραφῶν ἐρεύνης. Τὴν γάρ ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν ἐμφαίνων ἡμῖν ὁ Σωτὴρ ἔλεγεν· “Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς”. Ἐρευνᾶτε καί μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καί πίστεως κατέχετε τὰ λεγόμενα, ὅπως ἀκριβῶς ἐκ τῶν θείων Γραφῶν ἐπιστάμενοι τό τοῦ Θεοῦ θέλημα, δύνησθε τό καλόν διακρίνειν ἀπταιστως ἀπό τοῦ χείρονος καί μὴ παντί πνεύματι ὑπακούειν, μηδέ τοῖς βλαβεροῖς συμπεριφέρεσθαι λογισμοῖς. Πληροφορήθητε, ἀδελφοί μου, ὅτι οὐδέν οὕτως εὐκόλον εἰς τό σωθῆναι ἡμᾶς ὡς τό ἐπακολουθεῖν τοῖς τοῦ Σωτῆρος θείοις προστάγμασι. Πλήν ὅμως πολλῶν ἡμῖν δεῖ τῶν δακρῶν, πολλοῦ τοῦ φόβου, πολλῆς τῆς ὑπομονῆς καί ἐπιμόνου εὐχῆς, ἵνα κἂν ἐνός δεσποτικοῦ ῥήματος (56) δύναμις ἀποκαλυφθῇ ἡμῖν, ὅπως γνῶμεν τό ἐν μικροῖς λόγοις κεκρυμμένον μέγα μυστήριον καί μέχρι θανάτου καί ὑπέρ μιᾶς κεραίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ τὰς ψυχὰς ἡμῶν θήσωμεν. Ὁ γάρ τοῦ Θεοῦ λόγος ὡς μάχαιρα δίστομος ἐστίν, ἀποτέμνουσα καί ἀποχωρίζουσα τὴν ψυχὴν ἀπό πάσης σωματικῆς ἐπιθυμίας τε καί αἰσθήσεως· οὐ μόνον δέ ἀλλὰ καί ὡς πῦρ φλέγον γίνεται, διεγείρων ἡμῶν τό πρόθυμον τῆς ψυχῆς καί ποιῶν ἡμᾶς τοῦ καταφρονεῖν πάντων τῶν λυπηρῶν τοῦ βίου καί ἡγεῖσθαι χαρὰν πάντα πειρασμόν ἐπερχόμενον, καί τόν φοβερόν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις θάνατον, ὡς ζωὴν καί ζωῆς πρόξενον, ἐπιθυμεῖν καί ἀσπάζεσθαι.

Διό, παρακαλῶ, ἀνανήψωμέν ποτε, ἀδελφοί μου, καί ἀλλήλους διεγείροντες, τῇ παρακλήσει τοῦ λόγου, πρὸς ζῆλον καί μίμησιν τοῦ καλοῦ, δράμωμεν σπουδαίως, σπεύσωμεν προθύμως καί ζεούση τῇ προθυμίᾳ χωρισθῶμεν τῇ ἀπροσπαθείᾳ τοῦ κόσμου, ἐνωθῶμεν τῇ ταπεινώσει τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἁγίοις· ἀποδυσώμεθα τόν παλαιόν ἄνθρωπον τῇ ἐκκοπῇ τοῦ γεώδους θελήματος καί τῇ νεκρώσει τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος, ἐνδυσώμεθα τόν νέον Ἀδάμ, Ἰησοῦν Χριστόν, διὰ

τῆς καθαρᾶς καὶ ἀϋλου προσευχῆς, τοῖς διηνεκέσι δάκρυσιν ἀποσμήξαντες ἑαυτούς. Ὡραν καθ' ὥραν καὶ ἡμέραν καθ' ἡμέραν ἀνακαινίζεσθαι ποιήσωμεν ἑαυτούς διὰ μετανοίας, ἵνα καὶ πολεμεῖν διδαχθῶμεν καὶ παλαίειν τοῖς ἀεὶ πολεμοῦσιν ἡμῖν ἐχθροῖς δαίμοσιν. Ὁ γὰρ τὰ εἰρημένα ὄπλα μηδέπω κτησάμενος, ἐν καιρῷ πολέμου στήναι οὐ δύναται, μᾶλλον δὲ ἐν πάσῃ ὥρᾳ τιτρώσκεται. (57) Γυμνός γάρ ὑπάρχων τῶν ὄπλων ἐκείνων, ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐλευθερίᾳ διάγειν οὐ δύναται, ἐπειδὴ οὐχ ὁμοίως τῶν ἔξω πολέμων καὶ ὄπλων καὶ ὁ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς πόλεμος, ἀλλὰ πολὺ ἐκείνου φρικωδέστερος οὗτος. Ἄνθρωποι γὰρ πρὸς ἀνθρώπους μαχόμενοι, ποτέ μὲν πολεμοῦσι μετὰ τῶν ὄπλων, ποτέ δὲ ὑπαναχωροῦσι καὶ παύονται, καὶ ἄρματα ρίπτουσι καὶ ὕπνου μεταλαμβάνουσι καὶ τροφῆς μετὰ ἀδείας ἀπάσης, καὶ ὀχυρώμασι πολλάκις ἑαυτούς περικλείουσι καὶ ἄλλοι ἀντ' ἄλλων τὴν φυλακὴν ἐμπιστεύονται, ὅθεν καὶ φυγῇ τις χρησάμενος σέσωσται, καὶ κρατηθεὶς ἴσως οὐ τεθανάτωται, ἀλλὰ τὴν ἐλευθερίαν περιδόξῳ δουλείᾳ ἀνταλλαξάμενος, περιφανέστερος ὤφθη καὶ μᾶλλον ἐπλούτησεν. Ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ διηνεκῆς τυγχάνει ὁ πόλεμος καὶ διηνεκῶς ἀνάγκη περιβεβληθῆσθαι τοῖς τοῦ Χριστοῦ στρατώταις τὰ ἑαυτῶν ὄπλα. Οὐκ ἔνι γὰρ ἐν νυκτὶ ἢ ἐν ἡμέρᾳ ἢ ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ τοῦτον τόν πόλεμον παύσασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐσθιόντων ἡμῶν καὶ πινόντων καὶ κοιμωμένων καὶ ὀτιοῦν ἐργαζομένων, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς μάχης τυγχάνομεν. Ἀσάρκους γὰρ ἔχομεν ἐχθρούς, οἵτινες καὶ κατὰ πρόσωπον ἡμῶν διηνεκῶς ἴστανται, εἰ καὶ μὴ βλέπονται παρ' ἡμῶν, καὶ σκοποῦσιν ἀκριβῶς εἴ που εὐρεῖν δυνηθῶσι μέλος ἡμῶν ἄσκεπον τοῦ ἐμπῆξαι τὰ αὐτῶν βέλη καὶ θανατῶσαι ἡμᾶς. Καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὁ ἀπὸ τειχῶν αἰσθητῶν καὶ ὀχυρωμάτων ἑαυτὸν περιφυλάξαι δυνάμενος καὶ κἂν μίαν ὥραν ἀποκρυβῆναι καὶ μικρὸν ἀναπνεῦσαι καθ' ἑαυτὸν ἢ φυγῇ χρῆσασθαι καὶ σωθῆναι, οὐδέ ἄλλον ἀντ' ἄλλου τοῦτον τόν πόλεμον ἀναδέξασθαι, ἀλλὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀνάγκη πᾶσα ἐπίκειται τοῦ πολεμῆσαι τοῦτον τόν πόλεμον, καὶ ἢ νικήσαντά τινα ζῆσαι ἢ πληγέντα ἀποθανεῖν ἀναμφιβόλως.

(58) Πληγή δέ πρὸς θάνατόν ἐστι πᾶσα ἀμετανόητος καὶ ἀνεξαγόρευτος ἁμαρτία καὶ τό εἰς ἀπόγνωσιν τινὰ ἐμπεσεῖν, ὅπερ τῆς ἡμετέρας ἐστὶ προαιρέσεως καὶ θελήσεως. Εἰ γὰρ ἡμεῖς ἑαυτοὺς οὐ προδώσομεν τῷ τῆς ἀμελείας βόθρῳ καὶ ἀπογνώσεως, οὐδὲν οὐδαμῶς οἱ δαίμονες ἰσχύσουσι καθ' ἡμῶν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τό πληγῆναι ἡμᾶς, ἐάν θέλωμεν, ἀνδρειότεροι καὶ ἐμπειρότεροι διὰ θερμῆς μετανοίας γινόμεθα. Μετὰ γὰρ τό πληγῆναι καὶ θανεῖν πάλιν ἀναστῆναι καὶ πολεμεῖν, τῶν γενναιοτάτων καὶ ἄγαν ἀδρειῶς ἐστίν, ὅπερ καὶ πολλοῦ ἄξιόν ἐστι καὶ θαύματος πλήρες. Τό μὲν γὰρ ἀπλήγους ἡμᾶς διατηρηθῆναι οὐκ ἔστι τῶν ἐφ' ἡμῖν, τό δέ ἀθανάτους εἶναι ἢ θνητούς τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστι. Μὴ ἀπογινωσκόντων γὰρ ἡμῶν, οὐ τεθνηξόμεθα, θάνατος οὐ κυριεύσει ἡμῶν, ἀλλὰ ἐσόμεθα αἰεὶ δυνατοί, τῷ παντοδυνάμῳ καὶ φιλανθρώπῳ Θεῷ ἡμῶν ἐν μετανοίᾳ προσφεύγοντες.

Διό δὴ τοῦτο παρακαλῶ ἑμαυτὸν τε καὶ πάντας ὑμᾶς πᾶσαν σπουδὴν, πᾶσαν ἀνδρείαν ὑπομονῆς καὶ καρτερίας διὰ τῶν ἀγαθῶν ἐπιδείξασθαι πράξεων, ἵνα διὰ πασῶν τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν καὶ προσταγμάτων ὀδεύοντες, ἐν προθυμίᾳ ψυχῆς εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς καταστήσωμεν ἐν ἀγωγίμοις τοῦ Πνεύματος, καὶ τῇ μιᾷ καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδι παραστήναι καὶ προσκυνῆσαι καταξιοθῶμεν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τό κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος Δ'. (59)

Περὶ μετανοίας καὶ κατανύξεως. Καὶ ἐκ ποίων ταύτην ἔργων κτήσασθαι δυνατόν. Καὶ ὅτι ἄνευ δακρύων ἀδύνατον εἰς καθαρότητα καὶ ἀπάθειαν ἐλάσαι τινά.

Ἐπειδήπερ, πατέρες καὶ ἀδελφοί, τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ Στουδιώτου τὰ θεόπνευστα τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ πράξεων ἀναγινώσκετε συγγράμματα, ἅπερ ἐκεῖνος εἰς πολλῶν ὠφέλειαν ἐξέθετο θείῳ κινούμενος Πνεύματι, μετὰ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ὑπερφυῶν κατορθωμάτων καὶ τοῦτο ῥητῶς οὕτως, καθὼς ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐκεῖνος ἀπαραβάτως ἐφύλαξεν, ἔγραψε καὶ ἐδίδαξε λέγων· “Ἀδελφέ, ἄνευ δακρύων μὴ κοινωνήση ποτέ”. Τοῦτο οἱ ἀκροαταὶ ἀκούσαντες – πολλοί

γάρ παρήσαν οὐ μόνον λαϊκοί, ἀλλά καὶ μοναχοί τῶν ὀνομαστῶν καὶ περιδόξων ἐπ' ἀρετῆ -, ἐθαύμασαν ἐπὶ τῷ λόγῳ καὶ ἀλλήλοις ἐνατενίσαντες εἶπον, ὡς ὑπομειδιῶντες, ὁμοθυμαδὸν μιᾷ τῇ φωνῇ· “Λοιπὸν ἡμεῖς οὐδέποτε κοινωνήσωμεν, ἀλλὰ μείνωμεν ἅπαντες ἀκοινωνητοί! “. Τούτων ἀκούσας ὁ ἄθλιος ἐγὼ καὶ ταλαίπωρος, κατ' ἰδίαν τε μνησθεὶς ἐκείνων αὐτῶν τῶν ταῦτα εἰπόντων καὶ τῶν ῥημάτων αὐτῶν καὶ διαπονηθεὶς, ἔκλαυσα πικρῶς, ἐν ὀδύνη καρδίας μου λέγων οὕτως ἐν ἑμαυτῷ· **(60)** “Ἄρα γε οὕτω περὶ τοῦ πράγματος ἀληθῶς διακείμενοι καὶ ὡς ἀδύνατον εἶναι τοῦτο ἀπὸ ψυχῆς λογισάμενοι, εἶπον ἅ εἶπον; ἢ ὡς μικρὸν τι μᾶλλον κατόρθωμα λογισάμενοι τό κατὰ τὸν καιρὸν τῆς κοινωνίας κλαῦσαι μόνον, τοῦ ῥήματος κατεγέλασαν; “. Πάντως γάρ εἰ μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα ἔργον ἔχει τό κλαίειν τις ἐνώπιον Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, οὐδέ ὅτε τῶν θείων μυστηρίων μεταλαβεῖν βουληθῆ, κἄν ὀπωσοῦν πενθῆσαι ἢ κλαῦσαι ἰσχύσει κατὰ Θεόν καὶ δακρύων κατενεγκεῖν σταλαγμούς· πῶς γάρ, ἐάν μὴ κατ' οἰκονομίαν τινὰ ἄρρητον ἢ σύμβασιν ἐξ αἰτίας τινός σπανίως ἐπέλθῃ τινί; ὁ οὐδέ θαυμαστόν μοι δοκεῖ, ὅπου γε πολλοὶ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐξόδῳ τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἔκλαυσαν ὁμοῦ καὶ ἐδάκρυσαν (οἶμαι δέ οὐ πολλοί, ἀλλὰ λίαν ὀλίγοι καὶ εὐαρίθμητοι). Εἰ δέ καὶ τοῦτο ἀδύνατον πάντῃ λογίζονται, τό μετὰ δακρύων καθ' ἑκάστην μετέχειν τῶν φρικτῶν μυστηρίων, φεῦ τῆς ἀγνοίας αὐτῶν, βαβαί τῆς ἀναληθσίας, οἶμοι τῆς ἀνοίας τῶν ταῦτα λεγόντων καὶ ἀμελείας καὶ τῆς πωρώσεως. Εἰ γάρ ἑαυτοὺς ἔκρινον, οὐκ ἂν ὑπὸ τῶν ἰδίων λόγων ἐκρίνοντο· εἰ μετανοίας ἐπεμελοῦντο, οὐκ ἂν ἀδύνατον εἶναι ποτε τοῦτο ἀπηρεύξαντο· εἰ πρᾶξιν μετήρχοντο ἔγκαρπον, οὐκ ἂν ἄγευστοι τοῦ τοιούτου καλοῦ τῆς τοιαύτης δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ ὅλως ἐτύγχανον· εἰ φόβον Θεοῦ ἐν καρδίᾳ ἐκτήσαντο, οὐ μόνον ἐν τῷ καιρῷ τῆς μεταλήψεως τῶν θείων μυστηρίων δυνατόν εἶναι τό πενθεῖν καὶ κλαίειν διεμαρτύραντο, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ εἰ οἶόν τε.

Διὸ καὶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην περὶ τούτου πληροφορησαί βουλόμενος, ὡς πρὸς ἐκείνους αὐτοὺς τοὺς οὕτως εἰπόντας τὸν λόγον ποιούμενος, διερωτῆσαι προήρημαι· **(61)** “Εἶπατέ μοι, ὦ βέλτιστοι ἀδελφοί, διὰ τί τοῦτο ἀδύνατον; “- “Ἐπειδὴ, φησὶν, οἱ

μέν εὐχερῶς καί ἐξ ἐτοίμου πρὸς κατάνυξιν ἔχουσιν, οἱ δὲ σκληροκάρδιοί τινες καὶ λιθοκάριοι ὄντες, οὐδέ τυπτόμενοι κατανύσσονται. Οἱ οὖν οὕτως ἔχοντες, πῶς κλαίειν καὶ πενθεῖν δύνανται καὶ μετὰ δακρῶν ἀεὶ κοινωνεῖν; Ἀλλὰ καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ τὴν θεῖαν καὶ ἀναίμακτον λειτουργίαν ἐπιτελοῦντες, πῶς δύνανται κλαίειν;” - “Αὐτὸ οὖν τοῦτο τό εἶναι σκληρούς, ὡς φατε, καὶ πρὸς κατάνυξιν δυσκινήτους, πόθεν αὐτοῖς, εἶπατε εἰ ἐπίστασθε, προσεγένετο; Εἰ δ’ ἀγνοεῖτε, μικρὸν τι τοῦ ὕψους ὑμῶν ἀνεπαισχύντες ὑφέντες καὶ τὴν ἀκοήν εὐμενῶς ὑποκλίναντες, μὴ ἀπαξιώσητε μαθεῖν ἐξ ἐμοῦ τοῦ ἐσχάτου. Γέγραπται γάρ· “Ἐάν δέ τῷ ἐσχάτῳ ἀποκαλυφθῆ, ὁ πρῶτος σιγάτω “.

“Πόθεν οὖν, φησὶν, ὁ μὲν σκληρός, ὁ δὲ εὐκατάνυκτος;” Ἄκουσον. Ἐκ προαιρέσεως ὁ μὲν ἀγαθῆς, ὁ δὲ φαύλης· καὶ ἐξ ἐννοιῶν ὁ μὲν πονηρῶν, ὁ δὲ τοιούτων· καὶ ἐκ πράξεων ὁ μὲν ἐναντίων, ὁ δὲ φιλοθέων. Καὶ εἰ δοκεῖ, σκόπησον καὶ εὐρήσεις ἅπαντας τοὺς ἐξ αἰῶνος διὰ μόνων τῶν τριῶν τούτων, ὅτι πολλοὶ ἐξ ἀγαθῶν ἐγένοντο πονηροὶ καὶ ἐκ πονηρῶν ἀγαθοί. Πόθεν γάρ - ἵνα ἄνωθεν αὐτοὺς ἐπαριθμήσωμαι - , ὁ Ἐωσφόρος ἐξέπεσεν; οὐχὶ προαιρέσει καὶ λογισμῶ συγκатаθέμενος πονηρῶ; Πόθεν ὁ Κάϊν ἀδελφοκτόνος ἐγένετο; οὐχὶ τῇ πονηρᾷ προαιρέσει ἑαυτὸν τοῦ Ποιητοῦ προτιμήσας καὶ λογισμοῖς πονηροῖς ἐξακολουθήσας, τῷ φθόνῳ ἕκδοτος γέγονε καὶ τὸν φόνον εἰργάσατο; Πόθεν δὲ ὁ Σαούλ ἐζήτει κρατῆσαι καὶ ἀποκτεῖναι τὸν Δαυὶδ, ὃν ὡς ἑαυτὸν ἐτίμα τό πρότερον καὶ ὑπερηγάπα ὡς εὐεργέτην; (62) ἐκ φύσεως ἢ ἐκ πονηρᾶς προαιρέσεως; εὐδὴλον ὅτι ἐκ πονηρᾶς προαιρέσεως· ἐκ φύσεως γάρ οὐδεὶς ἐγένετο πονηρός, ἐπειδὴ οὐδέ πονηρῶν ἔργων ποιητῆς ὁ Θεός, ἀλλὰ λίαν καλῶν, μάλα δὴ ἀγαθὸς ὢν καὶ τοῦτο οὐ θέσει καὶ προαιρέσει, ἀλλὰ φύσσει καὶ ἀληθείᾳ. Πρὸς τούτοις πόθεν ὁ μὲν εἰς ληστής, ὁ συσταυρωθεὶς τῷ Δεσπότη Ἰησοῦ Χριστῷ, ἔλεγεν· “Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς”, ὁ δὲ ἕτερος αὐτῷ ἀνθυπέφερεν· “Οὐδέ φοβῆ σύ τὸν Θεόν; ὅτι ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια γάρ ὢν ἐπράξαμεν ἀπελάβομεν, οὗτος δὲ οὐδέν ἄτοπον ἔπραξε”; Πόθεν, εἰπέ μοι, ὁ μὲν ταῦτα, ὁ δὲ ἐκεῖνα ἐφθέγγετο; καὶ ὁ μὲν ἐδικαιώθη, ὁ δὲ

κατεκρίθη; Οὐχί ἐκ προαιρέσεως ἕκαστος καὶ λογισμῶν ὁ μὲν ἀγαθῶν, ὁ δὲ πονηρῶν; Ἐκ τούτων γάρ καὶ ὁ μὲν ἀπιστίαν, ὁ δὲ πίστιν κτησάμενος ἔλεγε· “Μνήσθητί μου, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου”.

Ἴνα δὲ τοὺς ἄλλους παρήσω πολλοὺς ὄντας, ἐκ τούτων ὧν εἰπεῖν βούλομαι μάθετε καὶ διδάχθητε ὅτι προαιρέσεως αὐτεξουσιότητι ἕκαστος, ἢ κατανυκτικός καὶ ταπεινός, ἢ σκληροκάρδιος καὶ ὑπερήφανος γίνεται. Καὶ εἰκότως. Δύο γάρ τινων ἀποτασσομένων τῷ βίῳ ὁμοτέχνων, ὁμογενῶν, συνηλικιωτῶν, ἔσθ’ ὅτε καὶ ἀδελφῶν, ὁμογνωμόνων, ὁμοτρόπων, πονηρῶν, φημί, καὶ σκληρῶν, ἀσπλάχνων, ὠμοτάτων, φιλασάρκων καὶ φιλαργύρων καὶ πᾶν εἶδος κακίας καὶ πονηρίας μετελθόντων ἐπίσης, καὶ εἰσερχομένων αὐτῶν ἅμα εἰς τό τῆς ἀσκήσεως στάδιον, ὁ μὲν αὐτῶν κατορθοῖ πᾶσαν ὁμοῦ ἀρετὴν, ζέσει πίστεως καὶ προθέσεως, πάντων ἀποκοπήν ποιούμενος τῶν κακῶν, ὁ δὲ χείρων ἢ ὅπερ ἦν πρό τοῦ ἀποτάξασθαι γίνεται. Πόθεν οὖν οὐκ ἐπίσης καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς αὐτοῖς κατωρθώθη, **(63)** ὥπερ καὶ τὰ τῆς κακίας ἐκορυφώθη; Οὐχί ὅτι ὁ μὲν προθέσει ψυχῆς ἀγαθῆς πάντα τὰ κατὰ Θεόν ὑπέμεινε λυπηρά, καὶ πρὸς τούτοις προσέχων ἦν ἐξ αὐτῆς εἰσόδου καὶ ἀποταγῆς νουνεχῶς ταῖς θείαις Γραφαῖς καὶ οἴκοθεν ἀφ’ ἑαυτοῦ τό ἀγαθόν ποιεῖν ἐξελέξατο, μιμούμενος τοὺς τῶν εὐλαβεστέρων ἀνδρῶν βίους καὶ συναμιλλώμενος αὐτοῖς ἐν νηστεῖαις καὶ προσευχαῖς, ἐν δεήσεσιν, ἐν σιωπῇ χειλέων, ἐν κατανύξει καὶ δάκρυσιν, ἐν ἀποχῇ βρωμάτων ἠδέων καὶ ἀκαίρων ὁμιλιῶν, ἐν ἀποχῇ θυμοῦ καὶ ὀργῆς καὶ κραυγῆς, ὑπομένων ἐμπόνως ὕβρεις καὶ θλίψεις καὶ στενοχωρίας, καὶ τὰ εὐτελῆ καὶ ἀτιμότερα ἐκλεγόμενος τῶν ἔργων, μὴ ἀντιλέγων ἢ γογγύζων ἐπιτασσόμενος, ἀλλὰ προθύμως ἐπιτελῶν πάντα καὶ τὸν ἔσχατον ἀεὶ μεταδιώκων τόπον καὶ ἑαυτὸν εὐτελέστερον λογιζόμενος πάντων καὶ, ἀπλῶς εἰπεῖν, πάντα ποιῶν μετὰ γνώσεως, ὅσα ἡμᾶς αἱ θείαι Γραφαὶ σαφῶς ἐκδιδάσκουσιν, ἵνα τυχῶν ἐλέους καὶ συγχωρήσεως τῶν προτέρων κακῶν, εὖρη παρησίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Ὁ δὲ τὰ ἐναντία τούτων πάντων προθέσει ψυχῆς

πονηρᾶς ποιῶν, ἔμεινεν ὅπερ ἦν καί πρό τοῦ ἀποτάξασθαι
πονηρός, ἵνα **μή** λέγω καί χείρων ἢ ὅπερ ἦν.

Οὕτως οὐκ ἐκ φύσεως, ὥσπερ τινές οἶονται, ἀλλ' ἐκ
προαιρέσεως γίνεται πᾶς ἄνθρωπος εἴτε ταπεινός καί
εὐκατάνυκτος, εἴτε σκληρός τήν καρδίαν καί πεπωρωμένος καί
ἀκατάνυκτος. Πότε γάρ, εἰπέ μοι, καταφυγήσεται τήν ψυχὴν
καί δάκρυον ἐκ ὀφθαλμῶν σταλάξει ὁ πᾶσαν ἡμέραν σχεδόν
ᾧδε κάκειϊσε περιερχόμενος καί **μήτε** σιωπῆς χειλέων, **μήτε**
εὐχῆς, **(64)** **μήτε** ἀναγνώσεως καί ἡσυχίας ἐπιμελούμενος, ἀλλά
ποτέ **μέν** προσομιλῶν τοῖς πλησίον ἐν ταῖς συνάξεσι, καί οὐ
μόνον ἑαυτὸν ἀλλά καί οἷς προσομιλεῖ τῆς ὠφελείας
ἀποστερῶν, ποτέ δέ διασύρων καί λοιδορούμενος τοὺς εὐλαβεῖς
τῶν ἀδελφῶν καί αὐτὸν ἔσθ' ὅτε τὸν προηγούμενον; Πότε
κατάνυξιν κτήσεται ὁ πάντα περιεργαζόμενος τὰ τῆς **μονῆς**,
καί οὐ **μόνον** τὰ τῆς **μονῆς**, ἀλλά καί ἑνὸς ἐκάστου τὸν βίον; καί
ποτέ **μέν** λέγων πρὸς τινὰς τῶν ἀδελφῶν· “Ἦκουσα χθές τό καί
τό” φησί, ποτέ δέ· “Ἐμαθες τί τῷ δεῖνι συνέβη τῷ ταπεινῷ;” καί
πάλιν· “Ἦκούσατε τοῦ δεῖνος τὴν συμφορὰν; “. Ὁ τοιοῦτος ἄρα
πότε τῶν οἰκείων ἀναμνημονεύσει κακῶν, ἵνα καί πονέσας
δάκρυον καταφέρῃ ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ; Ὁ δέ καί τῆς συνάξεως
ἐξερχόμενος ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων Γραφῶν
καί ἐγγύς ἢ μακρὰν καθήμενος καί προσομιλῶν **μετά** τινων –
ποτέ **μέν** ἐκείνου ποτέ δέ τῶν ἄλλων τὰς ἀνωφελεῖς συντυχίας
προβαλλομένων καί οὕτω λεγόντων· “Ἦκούσατε, φησί, τί τὸν
δεῖνα πεποίηκεν ἀδελφόν ὁ ἡγούμενος; “ ὁ δέ· “Λοιπόν, ἐάν
εἴπω ὑμῖν τί τὸν δεῖνα πεποίηκεν τὸν ταπεινόν, τί ἔχετε εἰπεῖν;
“- καί οὕτω τοιαῦτα καί χείρονα τούτων ὁ ὀμιλῶν καί
ἀπασχολῶν καί ἀπασχολούμενος εἰς φλυαρίας τοιαύτας, πότε
εἰς συναίσθησιν ἔλθη τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων καί ἑαυτὸν
ἀποκλαύσεται;

Ὁ γάρ **μή** προσέχων τοῖς θεοπνεύστοις λογίοις, **μηδέ** θύραν
τιθέμενος περὶ τὰ χεῖλη αὐτοῦ, **μηδέ** ἀποστρέφων τό οὖς αὐτοῦ
ἐξ ἀκοῆς **ματαίας** καί **μεμνημένος** τῆς ἐσχάτης ἀπολογίας καί
τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ὅπως γυμνοί καί
τετραηλισμένοι ὀφείλομεν παραστήσεσθαι πάντες αὐτῷ καί
δοῦναι λόγον ὑπὲρ τῶν βεβιωμένων ἡμῖν, **(65)** πῶς ἄρα, εἰ

πλεῖον τῶν ἑκατόν χρόνων ἐπιζήσει ἐν τῷ μοναχικῷ σχήματι, δάκρυον κτήσεται καί πενθήσει θεορμῶς ἑαυτόν; Πῶς ὁ τῶν πρωτείων ἀντιποιοῦμενος ἐν τῇ στάσει τῆς ἐκκλησίας, ἐν τῇ καθέδρᾳ τῆς τραπέζης, καί ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἀεί μαχόμενος καί λυπούμενος, λυπηθήσεται ποτε ὑπὲρ τῆς ἰδίας ψυχῆς καί κλαύσει πικρῶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Ὁ δὲ καί προφασιζόμενος προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, ἀδυναμίαν προβαλλόμενος, δυνατός ὢν καί σφριγῶν καί νέος, ἐν τῇ στάσει τῆς ἐκκλησίας, καί παραμετρῶν ἑαυτόν τοῖς πολλά κοπιάσασι καί χρονίσασι τῇ ἀσκήσει τῶν εὐλαβεστέρων ἀδελφῶν, λέγων· “Μὴ δευτέρως εἶμι τοῦ δεῖνος ἢ τοῦ δεῖνος ἐγώ; ὅτι ἐκεῖνος ἐπακουμβίζων ἴσταται καί ἀπερχόμενος ἴσταται”- συνεξισάζων ἑαυτόν ἐκείνοις, ὁ ἴσως ἀνάξιος ὢν καί τῆς κάτω χώρας, πότε τῆς ἑαυτοῦ ἀσθενείας ἐπιγνώμων γένηται, ἵνα καί στενάξας ἀπὸ ψυχῆς καταφυγῇ τὴν καρδίαν καί δακρύσῃ τοῖς ὀφθαλμοῖς; Ἡ γὰρ κενοδοξία, δοῦλον αὐτόν τῇ ἀκηδία ἐκδοῦσα, οὐκέτι ἐν οὐδενὶ καρτερῆσαι ἀφήσιν αὐτόν ἐν ὑπομονῇ· καί διάγει ἕκτοτε ἕκαστος τῶν τοιούτων εἰς πᾶσαν σύναξιν ἐν ῥάθυμια καί ἀμελείᾳ, τοῖς πλησιάζουσιν αὐτῷ καί ἀνεχομένοις ἀκούειν αὐτοῦ προσομιλῶν συνεχῶς μάταια καί γραῶδη μυθεύματα. Καί οὕτως ἀναισθήτως ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀναλγήτως τοῖς πνευματικοῖς καί θεοσεβέσιν ἀνδράσι συνεισερχόμενος ἐν ταῖς θείαις συνάξεσιν, ἀνωφελῶς ἐκεῖθεν ἐξέρχεται, μηδεμίαν ἀλλοίωσιν ὅλως πρὸς τό κρεῖττον ἐπαισθανόμενος προσγινομένην αὐτῷ, τὴν διὰ τῆς κατανύξεως τοῖς ἀγωνιζομένοις ἀπὸ Θεοῦ διδομένην, τοῦτο μᾶλλον ἀρκεῖν ἑαυτῷ οἰόμενος, τό μὴ ἀπολιμπάνεσθαι τῶν τετυπωμένων (66) συνάξεων – ὀρθρου λέγω καί λυχνικοῦ καί τῶν ψαλλομένων ὠρῶν -, οὕτως ἀπλῶς εἰς τὴν κατόρθωσιν τῶν ἀρετῶν καί τὴν τελείωσιν τῶν τετελειωμένων, εἰς τὴν κατὰ Χριστόν ἡλικίαν. Ἔγνω γὰρ τινὰς ὑπὸ τῆς τοιαύτης ἀπάτης κατασχεθέντας καί σπουδὴν μὲν ποιουμένους ὥστε μὴ περιπεσεῖν εἰς ἁμαρτίαν τινὰ σαρκικὴν μεθ’ ἑτέρων συναφθέντας σωμάτων· ὅπως δὲ τὰ ἐν κρυφῇ γινόμενα ἢ καί ἐν τῷ ἀφανεῖ μελετώμενα τῆς καρδίας μὴ ἐκφυγεῖν τό καθόλου φροντίζοντας, καί οἰομένους σωθήσεσθαι ἄνευ τινός ἄλλης ἐργασίας, εὐχῆς λέγω καί

σιωπῆς χειλέων καὶ ἀγρυπνίας καὶ ἐγκρατείας καὶ πτωχείας πνευματικῆς καὶ ταπεινώσεως καὶ ἀγάπης, μετὰ μόνης τῆς ἀπλῶς οὕτω γινομένοις ἐν ταῖς συνάξεσιν ὑπαντῆς. Ἄλλ' οὐχ' οὕτως ἔχει Θεός γὰρ οὐ βλέπει εἰς πρόσωπον, οὐδέ εἰς μόνην τὴν ἔξωθεν καταστολήν τῶν ἡθῶν, οὐδέ εἰς τὰς κραυγὰς ἡμῶν, ἀδελφοί, ἀλλ' εἰς καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην καὶ ἡσυχον καὶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἐπιφερομένην. “Ἐπὶ τίνα γάρ, φησὶν, ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν προῶν καὶ ἡσυχον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους”.

Τί δέ καὶ περὶ τῶν ἀναξίως προσερχομένων καὶ αἰτήσεις ποιουμένων εἰς τοὺς προεστῶτας αὐτῶν εἶπω; Καὶ οἱ μὲν ὅσοι εὐλαβείας δῆθεν τῆς ἔξωθεν ἐπιμελόμενοι μόνον ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ὅσοι πρὸς τὰ κέρδη καὶ τὴν δόξαν καὶ τὰ παρόντα μόνον κεχήνασιν. “Οὐκ ἐσμέν ἄξιοι, φασί, καὶ ἡμεῖς, τίμιε πάτερ, διακονῆσαι τῇ μονῇ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς; ἢ μόνος ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα εἰς τὴν δεῖνα καὶ δεῖνα διακονίαν ἐστὶν ἄξιος, καὶ οἰκονομεῖν οἶδεν ἐκεῖνος κρεῖττον παρ' ἡμᾶς τὰ πράγματα; (67) Δοκίμασον, εἰ βούλει, καὶ ἡμᾶς καὶ εὐρήσεις ποιούντας καὶ οἰκονομοῦντας κρεῖττον ἢ ὡς ἐκεῖνοι τὰ τῆς μονῆς πράγματα”, οἱ δέ ὅσοι τῇ ἀμελείᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ ἐξ αὐτῆς αὐτῶν τῆς ἀποταγῆς ἐκδότους δεδώκασιν ἑαυτούς, ἀδυναμίαν σώματος προβαλλόμενοι, οἱ ἀπὸ τοῦ κόσμου χθές καὶ πρόωην ἐλθόντες καὶ μυριῶν κακῶν γέμοντες, πρό τοῦ ὑποταγῆναι καὶ ἰδρῶσαι καὶ κοπιᾶσαι αὐτούς εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἀπερχόμενοι ἴστανται, ὡς εἴρηται, μετὰ τῶν πολλὰ κεκοπιασάντων ἐπακουμβίζοντες. Καὶ ἐάν εἶπη ὁ πλησίον αὐτοῦ πρὸς ἓνα τούτων. “Εἴσελθε, ἀδελφέ, εἰς τὸν συνήθη σου τόπον καὶ στήθι ψάλλων ἐκεῖ μετὰ τῶν ἀδελφῶν· δύνασαι γάρ”, ἀποκρίνεται λέγων. “Ἀπὸ τῶν ὧδε μᾶλλον προσεχέστερον ἀκούων, κάλλιον ψάλλω ἢ περ' ἀφ' οὗ ἐκ συνηθείας ἴσταμαι τόπου”. Ἐάν δέ πάλιν προσθεῖς ὁ ἀδελφός εἶπη αὐτῶ. “Οὐ δύνασαι ὧδε ἴστασθαι, ἀδελφέ, ἄνευ προστάξεως τοῦ προεστῶτος ἡμῶν”, ἀκούσας ἐκεῖνος εὐθύς ἀπελθὼν αἰτεῖται τὸν προεστῶτα, σώματος ἀδυναμίαν προφασιζόμενος καὶ ἀσθένειαν, ἕως οὗ ἐπιτύχη τοῦ ἰδίου σκοποῦ. “Καὶ ἴνα, φησί, πάτερ, ἀκούω τὸν πρώτον κανονάρχον καὶ ἴσταμαι εἰς τὸ πρῶτον στηθέον ἢ εἰς τὸ

δεύτερον τοῦ δεῖνος ἐγγύς”, παρισάζων ἑαυτὸν τῷ κεκοπιακότι πολλά· καὶ ὀπηνίκα τοῦ σκοποῦ τύχη, ἔκτοτε οὐδέποτε δύναται στήναι ἐν τῷ χορῷ. Κατὰ μικρόν δέ καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην ὑπόθεσιν τοῖς πρώτοις ὁ τοιοῦτος σπουδάζων συναριθμεῖν ἑαυτὸν, τὴν ἕξωθεν εὐλάβειαν ὑποκρίνεται, προσποιεῖται κοσμίαν καταστολήν, τοῖς ἐρχομένοις ἐν τῇ μονῇ φίλοις τῶν ἄλλων καὶ ἄρχουσι σπουδάζει προσυπαντᾶν καὶ ἐν οἷς προσέρχονται ἀδελφοῖς συχνότερον ἀπέρχεται ἐπὶ τῷ γνώριμος γενέσθαι αὐτῶν, ὠφελεῖσθαι προφασιζόμενος ὑπὸ τῶν λεγομένων ὑπ’ ἐκείνων συντυχιῶν καὶ ἐρμηνειῶν τῆς θείας Γραφῆς.

(68) Λοιπὸν οὖν περιτρέχειν ἄρχεται τὸ μοναστήριον ἀπὸ κέλλης εἰς κέλλαν ἀπερχόμενος καὶ λέγων ἐνὶ ἐκάστῳ· “Πίστευσον, ἀδελφέ, οὕτως σε ἀγαπῶ, ὅτι ἐάν μὴ ἴδω σε, οὐδέ ζῆν νομίζω τὴν ἡμέραν ἐκείνην”. Εἰ μὲν οὖν εὐρέθη τις, ἐξ ὧν ἀπερχόμενος ταῦτα λέγει, φοβούμενος τὸν Θεόν, ἀποκρίνεται λέγων αὐτῷ· “Μνησθεῖή σου ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης, ἀδελφέ μου· τί γὰρ καὶ βλέπεις εἰς ἐμέ ἀγαθόν;”. Ὁ δέ· “Καὶ τί, φησὶν, οὐκ ἔχεις σὺ τῶν καλῶν; Ποῖος γὰρ οὕτω πραῦς, εὐλαβής, σοφός, γνωστικός, ἄπλαστος καὶ τὸ μείζον πάντων πατρός σπλάχνα κεκτημένος, πρὸς πάντας φιλάδελφος ὢν;” Ταῦτα δέ λέγων πρὸς τὸ γεύσασθαι ἀποβλέπεται μετ’ αὐτοῦ. Ὁ δέ πνευματικός ἀδελφός ὁμιλεῖ αὐτῷ κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ χάριν τὰ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς καὶ, ὅσον τὸ ἐφ’ ἑαυτὸν τοὺς ἐπαίνους αὐτοῦ ἀπωθούμενος, διορθοῦται τὸν ἀδελφόν. Εἰ δέ μὴ τοιοῦτος εὐρέθη, ἀλλ’ ἀπ’ ἐναντίας σαρκικός καὶ ἀστήρικτος, εὐθύς φυσιῶται ἐν ἑαυτῷ ὑπὸ τῶν ἐπαίνων ἐκείνου καὶ ἀποκριθεὶς λέγει πρὸς αὐτόν· “Καὶ τί κρεῖσσον τῆς ἀγάπης, ὦ πάτερ καὶ ἀδελφέ; ὄντως οὐδέν· καὶ μακάριος ὁ ταύτην κτησάμενος”, καὶ ἄλλα τινά, ὅσα οἶδε τὸν κόλακα ἀποδέχεσθαι καὶ πρὸς εὐφημίαν αὐτοῦ διερεθίζειν. Εἶτα ὥσπερ τοῖς ἐπιπλάστοις ἐπαίνοις καταθελγόμενος, νοός κουφότητι χαυνωθείς ὁ τοιοῦτος, εἰ μὲν τῶν εὐπόρων ἐστίν, αὐτίκα οὐδ’ ὑποχωρῆσαι τοῦτον ἐᾷ, ἀλλ’ ἀξιοῖ συνεστιασθῆναι αὐτόν αὐτῷ, καὶ βρώμασιν αὐτόν δεξιούμενος κενούς ἐπαίνους ἀντιλαμβάνει, τοὺς εἰς ἀέρα μὲν διαλυομένους, βλάβην δέ οὐ τὴν τυχοῦσαν τῇ

αὐτοῦ προξενούοντας ψυχῇ. Εἰ δ' οὖν ἀλλά **μετά** τὰς πολλὰς καὶ ἀνωφελεῖς ὁμιλίας λέγει αὐτῶ· **(69)** “Μηδέν μοι μέμψη, ἀδελφέ. Οἶδεν ἢ ἀγάπη, οὐδέν ἔχω ἄξιόν σου, ἵνα σύν ἐμοί τροφῆς μεταλάβης. Ἀλλ' ἐπεὶ τοιαύτην διάθεσιν καὶ ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς κέκτησαι, ἔχομεν ἀπὸ τοῦ νῦν κοινῶς καὶ φιλικῶς καταπολαύειν ὧν ἂν ἐπιχορηγήσῃ Κύριος ἡμῖν εἰς βρῶσιν, καὶ συνευφραίνεσθαί σοι”. Ἐκτοτε οὖν παρεμπίπτει ἐν ἑκατέροις τούτοις φροντίς ἀνεξάλειπτος, καὶ οὐ παύονται πόρους ἐπιζητοῦντες, ὅθεν ἂν καὶ προσγένηται αὐτοῖς διὰ τῆς τῶν βρωμάτων δαψιλείας τὴν δοκοῦσαν ἀγάπην βεβαιότερον ἐμπεδώσασθαι.

Οὕτω τοίνυν **μετά** πάντων προφάσει ἀγάπης, μᾶλλον δὲ ἀπάτης συνδήσας ἑαυτὸν τοῖς πᾶσι, ποτέ μὲν αὐτός ἄλλον, ποτέ δὲ τῶν ἄλλων ὁ καθ' εἷς αὐτὸν προσκαλούμενος, οὐκ ἐπιλείπει αὐτὸν τράπεζα καὶ εὐθηνία τῶν εἰς τρυφὴν χορτασμάτων εἰς κόρον, καὶ οὕτω γίνεται χοῖρος καὶ δεσμεῖται ταῖς ἡδοναῖς καὶ θεραπεύει ἐνδελεχῶς τὴν γαστέρα, ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν καὶ τὰ αὐτοῦ ὑπογάστρια. Διὸ καὶ μετ' ἐπιτηδεύσεως ἐκ τῶν ἐράνων γαστριζόμενος καθ' ἑκάστην τῆς ἑσπέρας ἐρχομένης **μετά** τὴν τῶν ἀποδειπνίων ἀκολουθίαν εἰς τό κελλίον αὐτοῦ ἀπερχόμενος, λέγει τῶ ὑπουργοῦντι αὐτῶ· “Ἴδε, ταπεινέ, τῶ δίψει συνέχομαι. Ἀλλά θερμόν εὐτρεπίσας, δός μοι πιεῖν καὶ ἀναψῦξαι τῆς δίψης”. Ἐκεῖνος οὖν, ὡς ἐξ ἔθους ἔχων, εὖνους εὐρίσκειται παραχρηῆμα καὶ δραστικώτατος ὑπηρέτης, οἷα δὴ καὶ αὐτός αὐτῶ συνευωχούμενος καὶ ζωηρότερον μᾶλλον πίνων τὸν οἶνον καὶ ἐκτροφῶν, τοῦ σκότους αὐτῶ λανθάνειν ἐπιβραβεύοντος. Ὅς καὶ **μετά** τό πιεῖν ἅπαξ πρὸς ὄρεξιν αὐθις διεγείρεται βρωμάτων καὶ λεληθότως τῇ τῶν βρωμάτων ἡδύτητι ὥσπερ ὑποκλεπτόμενος, ἀνεπαισθήτως κορέννυται καὶ παχεῖαν ἀπεργάζεται τὴν γαστέρα καὶ δυσμεταχείριστον καὶ τῇ τῆς ψυχῆς ὀρμῇ μὴ ὑπέικουσιν. **(70)** Τότε λέγει αὐτῶ ὁ λογισμὸς· “Ἀπόλυσόν σου τὸν ὑπουργόν καὶ στηθι ποιήσόν σου τὴν συνήθη εὐχὴν”. Ἀνταποκρίνεται ὁ ἕτερος λογισμὸς καὶ λέγει αὐτῶ· “Καὶ πῶς ἰσχύεις στηναὶ ἐμπεπλησμένος ὧν καὶ κατάγομος; Κοιμήθητι μικρόν καὶ τῇ φύσει βοήθησον εἰς τό ἐξαναλῶσαι τὰ βρώματα καὶ πρό τῆς

συνάξεως ἐγέρθητι. Καί τότε **μᾶλλον**, εὐκίνητον ἔχων τό σῶμα, εὐξῆ καλῶς”. Ὑπακούει τῷ λογισμῷ καί πεσῶν ὑπνοῖ καί ἐάν ἔξυπνος γένηται, οὐκ ἐγείρεται, ἀλλά λέγει· “Ταχύ ἐστίν, ὑπνώσω ἔτι **μικρόν**”. Καί οὕτως ὑπερτιθεμένου, φθάνει ἢ σύναξις τοῦ ὄρθρου, καί τηνικαῦτα ἐγειρόμενος εἰσέρχεται εἰς τήν σύναξιν, τό συνειδός ἔχων ἔλεγχον τῆς ἀμελείας καί ῥαθυμίας αὐτοῦ.

Καθώς οὖν προείπομεν, ὡς ἔθος αὐτῷ ἐστίν, συχνοτέρως εἰς τάς τῶν φίλων καί ἀγαπητῶν πατέρων κέλλας ἀπερχόμενος ἕως βράδου κάθηται συνδειπνῶν, συμπίνων, προσομιλῶν αὐτοῖς· καί οὕτως ἐν τῷ κελλίῳ ἐρχόμενος, ἄχρηστος γίνεται οὐ μόνον ἐν τῇ ἐσπερινῇ εὐχῇ, ἀλλά δὴ καί ἐν τῇ τοῦ ὄρθρου συνάξει, **μηδέν ὅλως πνευματικόν ἢ ἐννοῆσαι ἢ διαπραξασθαι δυνάμενος**. Ἀλλά καί ἐν τῇ αὐτοῦ κέλλῃ, ἐάν ἕτερος ἐλθὼν παραβάλη, ὁμοίως τήν νύκτα παρέλκει, ἔσθ’ ὅτε λοιδορῶν καί κατακρίνων βίους ἐτέρων, καί **μένει οὗτος τόν ὅλον τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον προσπολλύς ἐν κραιπάλῃ καί μέθῃ καί μερίμναις οὐκ ἀγαθαῖς**.

Ἀλλά τίνος ἔνεκα ταῦτα πάντα διῆλθον; Ἴνα δείξω ὑμῖν, ἀδελφοί, ὅτι ὁ τοιοῦτον ἔλκων βίον οὐ δύναται ποτε δάκρυον ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ καταγαγεῖν· πῶς γάρ ὁ αἰεὶ τήν αὐτοῦ θεραπεύων γαστέρα καί διηνεκῶς φροντίζων ὁμοίως τοῖς ἔθνεσι τί φάγεται αὐριον καί τί πίνεται (71) καί ὡς δεσποίνῃ δουλεύων τῇ τοῦ φάρυγγος ἡδονῇ; Δῶμεν δέ καί ἀπέχεσθαι τῶν εἰρημένων αὐτόν καί **μήτε πρὸς ἄλλου τινός κέλλαν χωρεῖν, μήτε ἄλλον αὐτόν ὑποδέχεσθαι ἐν τῇ κέλλῃ αὐτοῦ, μήτε κόρῳ γαστροῦ καί πότῳ καί ἀργολογίαις προσανέχειν, ἀλλά κλείσαντα τάς θύρας ἔνδον μένειν τῆς κέλλης μονώτατον**· τί οὖν ὁ ὄφελος αὐτῷ, ἐάν **μὴ πνευματικὴ ὑπάρχη καί μετὰ γνώσεως ἢ ἐργασίας αὐτοῦ, ἀλλά κάθηται ἀναγινώσκων πρὸς τό ἀποστηθίσαι τι, ἵνα ἔχη τοῦτο λέγειν ἐν καιρῷ συνάξεως ἢ καί παρουσίας φίλων, ὥστε φαίνεσθαι αὐτόν γνωστικόν**; Θῶμεν δέ ὅτι οὐχ ἔνεκα τούτου, ἀλλά χάριν ὠφελείας καί τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Θεοῦ ἐντυγχάνει ταῖς θείαις Γραφαῖς, εἶτα ἐγερθεὶς ἴσταται εἰς προσευχὴν· ἢ δέ προσευχὴ αὐτοῦ ἔστωσαν, εἰ δοκεῖ, ψαλμοὶ δύο ἢ τρεῖς ἢ δέκα ἢ ἑκατόν, αἱ

προσκυνήσεις ὡσαύτως, ὅσας ἂν καί εἴποις ποιεῖν, εἴθ' οὕτως ἐκπληρώσας πάντα ἀνακλίνεται καί πλέον οὐδέν· τί οὖν, εἰπέ μοι, ὄφελος αὐτῷ ἐκ τῆς τοιαύτης καί μόνον ἐργασίας, ἐάν μή καί ὁ καρπός τῆς εὐχῆς καί τῆς ἀναγνώσεως ἐπανθήσῃ τῇ ψυχῇ αὐτοῦ διά τῶν δακρῶν τῆς μετανοίας, ὅς ἐστιν ἡ ἀπάθεια, ἡ ἐπίκτησις τῆς ταπεινοφροσύνης ὁμοῦ καί πραότητος, καί ἡ γνῶσις μετά σοφίας τοῦ πνεύματος; Παντί γάρ τῷ μετά γνώσεως ἐργαζομένῳ τήν πνευματικὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀναλόγως δίχα πάσης ἀμφιβολίας ἢ τῶν εἰρημένων ἐπιγίνεται κτήσις τῆς ἐμπόνου ἐργασίας αὐτοῦ. Εἰ δέ ἐργαζομένῳ κατὰ τό δοκεῖν καί πονοῦντι οὐκ ἐπανθήσει τά εἰρημένα, οὐκ ἔστιν κατὰ Θεόν ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἀλλά μόνον πρὸς ἀνθρώπων ἀρέσκειαν, καί εἰκότως τῶν κρειπτόνων ἐξαμαρτάνει.

(72) Οὕτω τοίνυν αἰεὶ τὸν ἑαυτοῦ βίον ἕκαστος τῶν προειρημένων διερχόμενος, δυνήσεται ποτε ἄρα, ὡς ὁ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀποταγῆς αὐτοῦ δούς ἑαυτὸν ὅλον εἰς τό πάντα τά κατὰ θεόν λυπηρὰ ὑπομεῖναι καί παθεῖν, καθὼς ἄνωθεν προειρήκαμεν, δάκρυον ἢ κατάνυξιν κτήσασθαι ἢ τήν ἐκ τοῦ κόσμου συνοῦσαν αὐτῷ κακίαν καί πονηρίαν καί σκληροκαρδίαν ἀποβαλέσθαι καί ταπείνωσιν κτήσασθαι; Οὐδαμῶς. Πλανᾷ ἑαυτὸν ὅστις ἂν ἦ, ὁ ταῦτα νομίζων ἢ καί νομοθετῶν. Ὡς γάρ οὐκ ἐνδέχεται τὸν μὴ ἐκπυρούμενον σίδηρον τῷ πυρὶ ὁμοίως τῷ ἐκπυρούμένῳ λαμπρύνεσθαι ἢ εἰς ἀπαλότητα δι' ἑτέρας τινός μηχανῆς ἔρχεσθαι καί χαλκεύεσθαι καί εἰς ἐργαλεῖον κατασκευάζεσθαι ποτε εὐχρηστον, οὕτως οὐδέ τὸν ἀμελῆ καί ῥάθυμον καί τοιοῦτον ἔλκοντα βίον ἐπιβλαβῆ, οἷον ὁ λόγος ἐδήλωσε, δυνατόν τῷ ἀναδεξαμένῳ ἐκ πρώτης τύπους ἀγαθούς ἐξ ὑπακοῆς πατέρων πνευματικῶν καί βίον ἐνάρετον ἔχοντι ἐξισωθῆναι καί τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ καταπολαῦσαι δωρεῶν καί χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος. Καί εἰκότως. Ὁ μὲν γάρ ταπεινός ὢν τήν καρδίαν καί ταπεινοτέρας ἔχων τὰς ἐννοίας καί συντετριμμένον τὸν λογισμὸν προαιρούμενός τε σπουδαιότερον ταῖς θείαις Γραφαῖς ἐξακολουθεῖν καί πᾶσαν ὑπομένων θλίψιν καὶ πάντα πειρασμὸν ὑποφέρων, ἔτι δέ καί μετά πάντων τῶν

εὐτελεστέρων συναριθμῶν ἑαυτὸν, τὰς πράξεις αὐτοῦ δηλονότι καὶ τὰ κακὰ ἀναλογιζόμενος καὶ **μεμφόμενος** ἑαυτὸν καθ' ἑκάστην καὶ βλέπων ἁμαρτωλὸν ἑαυτὸν, προκόπτει συντόμως καὶ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος, ὅταν **μὴ** ἔχη ἄνθρωπον, τὰ πρὸς σωτηρίαν διδάσκεται, ἐξορίζων κατ' ὀλίγον ἀπὸ τῆς αὐτοῦ ψυχῆς τὰς ἐνούσας αὐτῷ ἀπὸ τοῦ κόσμου κακίας καὶ πονηρίας, **(73)** ἀντεισάγων δέ αὐτ' ἐκείνων τὰς ἀρετάς. Ὁ δέ γέμων ἀκαθαρσίας ὁμοῦ καὶ οἰήσεως καὶ **μὴ** βουλόμενος ἐνώπιον τῆς κραταιᾶς χειρὸς τοῦ Θεοῦ ταπεινωθῆναι καὶ ἀνακαλύψαι τὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ πατρὶ πνευματικῶ καὶ κολληθῆναι αὐτῷ καὶ πάντα δρᾶσαι καὶ παθεῖν, ὅσα πρὸς ἀρετὴν καὶ Θεὸν **μετά** συνέσεως φέρει καὶ τελεοῖ τὸν κατὰ Θεὸν ἄνθρωπον, γίνεται χείρων ἢ ὅπερ ἦν ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ ὑλικοῦ πνεύματος ἀντιστραφέντος καὶ ἐνοικήσαντος εἰς αὐτὸν **μετά** τῶν ἐπτὰ πνευμάτων τῆς πονηρίας. Καὶ οὕτως ὁ **μὲν** ὑπερβαίνει τοσοῦτον καὶ ὑπερνικᾷ τὸν συνεισελθόντα αὐτῷ ἀδελφόν, ὅσον ὁ τρέχων ἐλευθερίως τὸν ἐν δεσμοῖς καὶ πέδαις σιδηραῖς κατεχόμενον· ὁ δέ ἠττᾶται καὶ τοῖς προτέροις ἐναπομένει κακοῖς ἢ καὶ χείροσι, **μὴ** θελήσας οἴκοθεν ἐκλέξασθαι καὶ ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν ἐν τῷ ὑπεισελθεῖν καὶ ἀναδέξασθαι τοὺς ἀγῶνας τῆς ἀρετῆς.

Διὰ τοῦτο οὖν, ὡς ἔφθην εἰπών, ἐργασίας ἐστὶ καρπὸς ἢ κατάνυξις καὶ καρπῶν πρόξενος, **μᾶλλον** δέ ποιητικὴ πασῶν τῶν ἀρετῶν καὶ δημιουργὸς αὕτη καθέστηκε, καθὼς πᾶσα Γραφή θεόπνευστος **μαρτυρεῖ**. Τοιγαροῦν καὶ ὁ θέλων κόψαι πάθη ἢ κτήσασθαι ἀρετάς, ταύτην πρό πάντων τῶν καλῶν καὶ **μετά** πασῶν τῶν ἀρετῶν ὀφείλει ἐπιμελῶς ἐκζητεῖν. Χωρὶς γὰρ ταύτης οὐ θεάσεται καθαρὰν ποτε τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν· εἰ δέ **μὴ** ταύτην, οὐδέ τὸ σῶμα πάντως κτήσεται καθαρὸν. Ἄνευ γὰρ ὕδατος ἀμύχανον ἐκπληθῆναι τὸ ῥερυπωμένον ἱμάτιον, καὶ δίχα δακρύων ἀμυχανέστερον ἀποπλυθῆναι καὶ καθαρθῆναι κηλίδων καὶ **μολυσμῶν** τὴν ψυχὴν. Μὴ προφασιζώμεθα προφάσεις **(74)** ψυχοβλαβεῖς καὶ **ματαίας**, **μᾶλλον** δέ εἰπεῖν εἰς ἅπαν ψευδεῖς καὶ τῆς ἀπωλείας προξένους, ἀλλ' ἐκζητήσωμεν τὴν βασιλίδα ταύτων τῶν ἀρετῶν ὀλοψύχως.

Ὁ γάρ ταύτην ὀλοψύχως ἐπιζητῶν, εὕρισκει αὐτήν· μᾶλλον δέ αὕτη παραγινομένη εὕρισκει τόν ἐκζητοῦντα ἐπιπόνως αὐτήν, καί κἄν χαλκοῦ κἄν σιδήρου κἄν ἀδάμαντος σκληροτέραν ἔχη καρδίαν, ἅμα τῷ παραγενέσθαι κηροῦ παντός μαλακωτέραν ταύτην ἐργάζεται. Πῦρ γάρ ἐστι θεῖον διαλυῶν ὄρη καί πέτρας καί λεῖα πάντα ποιοῦν καί μεταποιοῦν εἰς παραδείσους καί ἀλλοιοῦν τάς αὐτό δεχομένας ψυχάς. Μέσον γάρ τούτων πηγὴ βλύζουσα γίνεται, ὕδωρ ζωῆς αἰεί πηδῶν καί ἀλλόμενον καί καταρδεῦον πλουσίως αὐτάς, καί ὥσπερ ἀπὸ δεξαμενῆς τινος καταρρέον εἰς τοὺς ἐγγύς καί μακράν, καί ὑπερεμπιπλοῦν τάς μετὰ πίστεως δεχομένας τόν λόγον ψυχάς. Ἐκπλύνει μὲν γάρ ἐκ πρώτης τοῦ ῥύπου τοὺς μετόχους αὐτοῦ, εἶτα συνεκπλύνει τὰ πάθη καί ἀπορρύπτει, ὥσπερ τραυμάτων λεπίδας ταῦτα ἐξανασπῶν, φημί δὴ πονηρίαν, φθόνον, κενοδοξίαν καί τᾶλλα πάντα ἃ τούτοις συνέπεται· οὐ μόνον δε ἀλλά καί ὥσπερ τις φλόξα περιτρέχουσα κατ' ὀλίγον ἐξαφανίζει ἐκκαίουσα καθ' ὥραν ὡς ἀκάνθας αὐτάς καί καταφλέγουσα· ἥτις καί πρῶτον μὲν πόθον ἐμποιεῖ τῆς τελείας τούτων ἐλευθερίας τε καί καθάρσεως, ἔπειτα καί τῶν ἀποκειμένων καί ἡτοιμασμένων παρὰ Θεοῦ ἀγαθῶν τοῖς ἀγαπῶσι αὐτόν.

(75) Ταῦτα δέ πάντα μετὰ δακρύων, μᾶλλον δέ διὰ τῶν δακρύων, τὸ τῆς κατανύξεως θεῖον πῦρ ἀπεργάζεται· ἄνευ δέ δακρύων, ὡς ἔφαμεν, οὐδέ ἓν τούτων ἢ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἢ ἐν τισιν ἑτέροις γέγονέ ποτε ἢ γενήσεται. Οὐδέ γάρ ἀπὸ τῶν θείων Γραφῶν ἀποδείξει τοῦτό τις, ὅτι δακρύων δίχα καί κατανύξεως διηνεκοῦς ἐκαθάρθη τις ἀνθρώπων ποτέ ἢ ἅγιος γέγονεν ἢ Πνεῦμα Ἅγιον ἔλαβεν ἢ τόν Θεόν ἐθεάσατο ἢ σκηνώσαντα ἔνδον αὐτοῦ ἔγνωκεν ἢ ὅλως τοῦτον ἔσχε ποτέ ἔνοικον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, μὴ προηγησαμένης μετανοίας καί κατανύξεως καί ὡς ἀπὸ πηγῆς αἰεί βρυσόντων δακρύων διηνεκῶν, τῶν κατακλυζόντων δηλονότι καί τήν τῆς ψυχῆς ἐκπλυνόντων οἰκίαν, καί αὐτήν καταδροσιζόντων καί ἀναψυχόντων τήν ὑπὸ τοῦ ἀπροσίτου πυρός κατεχομένην καί καταφλεγόμενην ψυχήν.

Οί οὖν λέγοντες μή εἶναι δυνατόν καθ' ἑκάστην νύκτα καὶ ἡμέραν πενθεῖν καὶ κλαίειν, ἑαυτοὺς πάσης ἀρετῆς γυμνοὺς εἶναι διαμαρτύρονται. Εἰ γάρ οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ ἅγιοι οὕτως ἀποφηνάμενοι λέγουσι: “Ὁ θέλων κόψαι πάθη, κλαυθμῶ κόπτει αὐτά καὶ ὁ θέλων κτήσασθαι ἀρετάς, κλαυθμῶ κτᾶται αὐτάς”, εὐδηλον ὅτι ὁ μή κλαίων καθ' ἑκάστην, οὔτε τὰ πάθη κόπτει οὔτε τὰς ἀρετάς κατορθοῖ, κἄν, ὡς οἶεται, δοκῆ πάσας μετέρχεσθαι. Τί γάρ ὠφελοῦσιν, εἰπέ μοι, τὰ ἐργαλεῖα τῆς τέχνης τοῦ τεχνίτου μή παρόντος, τοῦ τὴν ὕλην εἰδότος μεταχειρίσασθαι καὶ ταύτην ποιῆσαι σκεῦος ἀρμόδιον; Τί δέ τόν κηπουρόν ὀνίσησιν, ἐάν ὄλον μὲν τόν κῆπον ἐργάσῃται καὶ λαχάνου πᾶν γένος σπείρῃ τε καὶ φυτεύσῃ ἐν αὐτῷ, μή κατέλθῃ δέ ὑετός ἄνωθεν ἐπ' αὐτοῖς ἢ μή οὔσης ἀρδεΐας αὐτῷ ὕδατος; Πάντως οὐδέν. Οὕτως οὐδέ ὁ τὰς ἄλλας ἀρετάς (76) μετερχόμενος καὶ κοπιῶν ἐν αὐταῖς ὀνήσεται τι χωρὶς ταύτης τῆς ἀγίας καὶ μακαρίας δεσποίνης καὶ δημιουργοῦ πασῶν τῶν ἀρετῶν.

Ὡσπερ γάρ βασιλεύς δίχα τοῦ ὑπ' αὐτόν στρατεύματος ἀσθενῆς καὶ εὐχείρωτος τοῖς πᾶσι γίνεται καὶ οὐδέ βασιλεύς φαίνεται, ἀλλ' ὡς εἷς τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ἐστίν, ὡσαύτως δέ καὶ τὰ τοῦ πλήθους στρατεύματα καὶ στρατόπεδα δίχα βασιλέως ἢ τοῦ ἀρχιστρατήγου αὐτῶν εὐχερῶς διασκορπίζονται καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἐξαφανίζονται, οὕτως λόγισαι εἶναι τό πένθος πρὸς τὰς λοιπὰς ἀρετάς. Στρατόπεδον μὲν γάρ ἐπὶ τό αὐτό συναγόμενον ἀπάσας νόει μοι εἶναι τὰς τῶν εἰσαγωγικῶν ἀρετάς, βασιλέα δέ τούτων καὶ στρατηγάρχην τό μακάριον πένθος καὶ τόν κλαυθμόν, δι' οὗ ἐπὶ παράταξιν ἅπαν διατίθεται καὶ παρατάσσεται τό στρατόπεδον, προθυμοποιούμενον, ἀλειφόμενον, ἐνισχυόμενον, διδασκόμενον, ὅπλα τε αἴρειν καὶ ὄπη δεῖ καὶ πῶς καὶ πότε καὶ ποταπά καὶ ἐπὶ ποίῳ καὶ ποταπῷ τῷ ἀντιπάλῳ κατὰ καιρόν καὶ καιροὺς καλῶς ὀριζόμενον, τίνας τε πέμπειν σκοποὺς καὶ ὁποίους ἰστᾶν φύλακας καὶ τί τοῖς ἀπὸ τῶν ἀντιπάλων πεμπομένοις προσδιαλέγεσθαι χρή καὶ ποίοις - ἔστι γάρ καὶ ἀπὸ μόνης ὁμιλίας τρέψαι πάντας αὐτούς, ἐνίοτε δέ καὶ ἐκ τοῦ μηδέ εἰς συντυχίαν αὐτοὺς προσδέξασθαι -, πῶς

δέ καί ἐνέδρας κατ' αὐτῶν καί λόγους εἶπουν ἐγκρούμματα, καί τότε καί ποίους τοῦ στρατοπέδου εἰς τοῦτο ἐκπέμψαι καί ἐν ποίοις τόποις, αὐτό δὴ τό πένθος, λέγω, σαφῶς διατάττεται· ἄνευ δέ τούτου ὁ λαός τῶν ἀρετῶν ἅπας εὐχείρωτος.

Καί διὰ τοῦτο πρό πάντων καί μετὰ πάντων ἔργον ἔστω πᾶσιν ἡμῖν, ἀδελφοί, ἢ μετάνοια καί ὁ συνημμένος ταύτη κλαυθμός· καί τά τῶ κλαυθμῶ συνεπόμενα δάκρυα· οὔτε γάρ δίχα μετανοίας κλαυθμός, (77) οὔτε δίχα κλαυθμοῦ δάκρυα, ἀλλά τά τρία ταῦτα ἀλλήλοις συνδέδενται, καί οὐκ ἔστι δίχα τοῦ ἑτέρου φανῆναι τό ἕτερον. Μή οὖν λέγη τις ἀδύνατον εἶναι τό καθ' ἑκάστην κλαίειν· ὁ γάρ τοῦτο λέγων, ἀδύνατον εἶναι λέγει καί τό καθ' ἑκάστην μετανοεῖν καί ἀνατρέπει πάσας τὰς θείας Γραφάς, ἵνα μή λέγω καί αὐτήν τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου τὴν λέγουσαν· “Μετανοεῖτε, ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν”, καί πάλιν· “Αἰτεῖτε καί λήψετε, ζητεῖτε καί εὐρήσετε, κρούετε καί ἀνοιγήσεται ὑμῖν”. Εἰ γάρ τό μετανοεῖν καί κλαίειν καί δακρῦειν καθ' ἑκάστην λέγεις ἀδύνατον, τό ταπεινοφρονεῖν καί πάντοτε χαίρειν καί ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι, ἀλλά μὴν καί αὐτήν κτήσασθαι καθαρὰν τὴν καρδίαν ἀπὸ παντοίων παθῶν τε καί λογισμῶν πονηρῶν πρὸς τό θεάσασθαι τινὰ τόν Θεόν, πῶς ἐρεῖ ποτε δυνατόν παρὰ ἀνθρώπων κατορθωθῆναι φθαρτῶν; Οὐδαμῶς· καί οὕτω γενήσεται σοι τό μετὰ ἀπίστων καταταγῆναι καί οὐ πιστῶν. Εἰ μὲν γάρ ὁ Θεός πάντα ταῦτα ὡς δυνατά παρ' ἡμῖν γίνεσθαι καί εἶπε καί λέγει καί καθ' ἑκάστην βοᾷ, σύ δέ ἀντιλέγεις ἀπ' ἐναντίας ἐκείνω, ἀδύνατα λέγων εἶναι ἡμῖν καί οὐ δυνατά, πάντως τῶν ἀπίστων διαφέρεις οὐδέν.

Θέλεις οὖν μή κοινωνῆσαι ποτε δίχα δακρῶν; Ποίησον τά παρὰ σοῦ καθ' ἡμέραν ἀδόμενά τε ὁμοῦ καί ἀναγινωσκόμενα, καί τηνικαῦτα δυνήση καί τοῦτο ἀδιαλείπτως ἐπιτελεῖν. Ποῖα ταῦτα; Καί ὅλως σύ ἀγνοεῖς; Ἄκουε τοῦ λέγοντος· “Οὐ γάρ οἱ ἀκροαταί τοῦ νόμου δίκαιοι οὗτοι παρὰ τῶ Θεῶ, ἀλλ' οἱ ποιηταί τοῦ νόμου δικαιωθήσονται”. Ἄλλ' ἵνα μή τόν λόγον μηκύνωμεν, αὐτά σοι λέγω, τά τοῦ Δαυίδ (78) ἀναμνήσομαι ῥήματα· “Εἰ ἀναβήσομαι, φησίν, ἐπὶ κλίνης στρωμνῆς μου, εἰ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου καί τοῖς βλεφάροις μου

νυσταγμόν καί ανάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, ἕως οὗ εὕρω τόπον τῷ Κυρίῳ, σκῆνωμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ”, καί πάλιν· “Οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπό προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου, ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τήν κεφαλὴν μου, ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ’ ἐμέ. Προσώζεσαν καί ἐσάπησαν οἱ μῶλωπές μου ἀπό προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου. Ἐταλαιπώρησα καί κατεκάμφθην ἕως τέλους, ὅλην τὴν ἡμέραν σκυθρωπάζων ἐπορευόμην. Ἐκακώθην καί ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα, ὠρούμην ἀπό στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου καί ἐγενόμεν ὡς στρουθίον μονάζον ἐπὶ δώματος, ὡμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῷ, ὅτι σποδὸν ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον καί τό πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρων. Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, λούσω καθ’ ἐκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, λούσω καθ’ ἐκάστην τὴν κλίνην μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω”. Φησὶ δὲ καὶ ὁ τῆς Κλίμακος ἅγιος Ἰωάννης· “Δίψα καὶ ἀγρυπνία ἐξέθλιψαν καρδίαν· καρδίας δὲ θλιβείσης ἐξεπήδησαν ὕδατα”. Ὅποσα δὲ καὶ ἄλλα περὶ τούτων ἡμῖν διαλέγεται, αὐτῇ τῇ βίβλῳ ὁ θελήσας ἐγκῦψαι μαθήσεται.

Εἰ οὖν καὶ σύ ταῦτα, ἃ καθ’ ἐκάστην ψάλλεις καὶ ἀναγινώσκεις ἢ ἄλλων ἀναγινωσκόντων ἀκούεις, ἀπαραλείπτως ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μετὰ ταπεινοφροσύνης καὶ πίστεως διάξεις, ἀμὴν εὐαγγελίζομαί σοι χαρὰν μεγάλην, ὅτι ἐάν ἐπιμείνης ταῦτα ποιῶν, διψῶν, ἀγρυπνῶν, μέχρι θανάτου ὑποτασσόμενος καὶ ὑπακούων ἀδιακρίτως καὶ ἀνυποκρίτως τῷ προεστῶτί σου, (79) ὑποφέρων τε πᾶσαν θλίψιν καὶ ὕβριν καὶ λοιδορίαν καὶ διαβολήν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ μάστιγας καὶ αἰκίας παρὰ τῶν εὐτελεστέρων σου ἀδελφῶν, ἐν πάσῃ εὐχαριστίᾳ διατιθέμενος ἀμνηστικάκως πρὸς αὐτούς καὶ ὑπὲρ αὐτῶν προσευχόμενος, χαῖρε καὶ ἀγαλλία χαρᾶ ἀνεκλαλήτῳ, ὅτι οὐ μόνον ἐν ἑσπέρα καὶ πρωῖ καὶ μεσημβρία, ἀλλὰ καὶ ἐσθίοντί σοι καὶ πίνοντι καὶ πολλάκις προσομιλοῦντι, ψάλλοντι καὶ ἀναγινώσκοντι καὶ εὐχομένῳ καὶ ἐπὶ κλίνης ἀνακειμένῳ σοι, ἡ θεία δωρεὰ καὶ ἀνεκκλήτος αὕτη ἐλθοῦσα καταδιώξει σε πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου καὶ συνοδεύσει σοι ἐν ὁδῷ καὶ συγκαταλύσει σοι καταλύοντι καὶ διακονοῦντι συνδιακονήσει σοι, παραμυθουμένη καὶ παρακαλοῦσα τὰς ἐκ

τοῦ κόπου ὀδύνας σου. Καί τότε γνώσεις, ὡς λίαν πρεπόντως καί καλῶς ὁ ἅγιος εἶρηκε Συμῶν μὴ κοινωνῆσαι ἄνευ δακρῶν τινά, καί ὡς δυνατόν τοῦτο καί ἐπ' ἀληθείας πᾶσιν ἀρμόδιον. Οὐ γάρ ἐκεῖνος, ἀλλά δι' ἐκείνου τό Ἅγιον Πνεῦμα καί εἶπε καί ἔγραψεν. Εἰ γάρ οὐδεὶς ἀναμάρτητος, οὐδ' ἂν ἡμέρα μία ἢ ζωὴ αὐτοῦ, καί οὐδεὶς δύναται ἀγνήν ἔχειν τήν καρδίαν, εὐδηλον ὅτι ἄνευ μετανοίας καί δακρῶν ὀφείλει ἄνθρωπος διελθεῖν μίαν καί μόνην ἡμέραν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ· ὅσον τό ἐπ' αὐτόν. Εἰ γάρ καί μὴ ἔχει δάκρυα, ἀλλά τέως ζητεῖν ὀφείλει ταῦτα ἐξ ὅλης ἰσχύος τε καί ψυχῆς. Οὐδέ γάρ ἄλλως δύναται γενέσθαι ἀναμάρτητος, οὐδέ τήν καρδίαν ἀγνός.

Εἰ δέ μὴ χαμευνῆσαι καί ἀγρυπνῆσαι βουληθῆ τις, ἀναλογιζόμενος τό πλήθος τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ καί τό βάρος τῶν αὐτοῦ σφαλμάτων, καί διορθώσασθαι (80) ἀνέξεται τοὺς προσοζέσαντας καί σαπέντας ὑπό ἀμελείας καί καταφρονήσεως μώλωπας τῆς ἐμπαθοῦς ὀρέξεως καί τῶν προλήψεων αὐτοῦ, τῶν εἰς ἀναισθησίαν αὐτόν ἀγουσῶν – τοῦτο γάρ ἢ ὄντως ἀφροσύνη ἐστὶ -, πῶς εἰς συναίσθησιν ἔλθη τῆς μελλούσης τῶν ἀμαρτωλῶν καταδίκης καί κατακρίσεως καί κλαύσει ἐν ὀδύνῃ τῆς καρδίας αὐτοῦ;

Εἰ οὐ βούλεται κακοπαθῆσαι τις ἐν τῷ ταλαιπωρηθῆναι καί κατακαμφθῆναι ἕως τέλους καί ὅλην τήν ἡμέραν σκυθρωπάζων πορεύεσθαι, ἐν τῷ κακωθῆναι τε καί ταπεινωθῆναι ἕως σφόδρα καί ὠρύεσθαι ἀπό στεναγμοῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ καί ὡς στρουθίον μονάζον γενέσθαι ἐπὶ δώματι καί πελεκᾶνι ἐρημικῶ ὁμοιωθῆναι, ἐν τῷ διαθέσει ψυχῆς ξένον γενέσθαι ἀπό πάντων τῶν ἐν τῇ μονῇ καί τῶν ἐν τῷ κόσμῳ καί ἀπαρρησίαστον ἀπό μεγάλων τε καί μικρῶν, ἐν τῷ κοπιᾶν ἐν στεναγμῷ καί τόν ἄρτον ὡσεὶ σποδόν ἐσθίειν καί τό κιονᾶν τό πόμα αὐτοῦ μετὰ κλαυθμοῦ, πῶς ἰσχύσει ποτέ, ἀδελφοί, ἢ λούειν καθ' ἐκάστην νύκτα τήν κλίνην αὐτοῦ ἢ ἐν δάκρυσιν τήν στρωμνήν αὐτοῦ βρέχειν; ὄντως οὐδέποτε οὐδαμῶς, οὐ μόνον ταῦτα ἐν ἑαυτῷ γεγονότα οὐ μὴ θεάσεται, ἀλλ' οὐδέ ἐν εὐχῇ αὐτοῦ εὐρήσει αὐτά, οὐδέ τόπον ἐτοιμάσαι ἰσχύσει τῷ Κυρίῳ, οὐδέ σκήνωμα ἄξιον τῷ Θεῷ Ἰακώβ, ὅς ἐστι Χριστόν Κύριος, ὁ Σωτὴρ καί Θεός ἡμῶν. Εἰ δέ μὴ ταῦτα προετοιμάσει καλῶς,

οὐδέ μετὰ δακρύων, δηλονότι, οὐδέ ἀξίως καί ὡς δεῖ κοινωνῶν, τόν Βασιλέα καί Θεόν ἐν ἑαυτῷ ὑποδέξεται, κἄν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦτο ποιήσῃ.

(81) “Τά γάρ ἅγια τοῖς ἀγίοις” καθ’ ἐκάστην οἱ μὲν λέγουσι καί τοῖς ἄλλοις κηρύττουσι, μέγα ἐκβοῶντες αὐτοῖς – εἴθε δέ καί ἑαυτοῖς-, οἱ δέ λεγόντων ἐκείνων ἀκούετε. Τί οὖν; Ὁ μὴ ἅγιος καί ἀνάξιος; Οὐ, ἀλλ’ ὁ μὴ καθ’ ἐκάστην τά κρυπτά τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐξαγγέλλων, ὁ μὴ μετάνοιαν ἀξίαν ὑπὲρ τούτων καί ὑπὲρ τῶν ἐν ἀγνοίᾳ ἐπιδεικνύμενος, ὁ μὴ πενθῶν ἀεὶ καί σκυθρωπάζων πορευόμενος καί τά προειρημένα μὴ μετερχόμενος ἐν σπουδῇ, οὗτος οὐκ ἄξιος. Ὁ δέ ταῦτα πάντα ποιῶν καί ἐν στεναγμοῖς καί δάκρυσι τόν ἑαυτοῦ βίον διανύων, καί σφόδρα ἐστὶν ἄξιος οὐκ ἐν ἑορτῇ μόνον, ἀλλὰ καθ’ ἐκάστην ἡμέραν ἐξ αὐτῆς, εἰ τολμηρόν εἰπεῖν, τῆς ἀρχῆς τῆς μετανοίας καί ἐπιστροφῆς αὐτοῦ τῶν θείων τούτων ἐν μετοχῇ γίνεσθαι μυστηρίων. Συγγνωστός γάρ ἐστὶν ὁ τοιοῦτος, ὡς ἐν τούτοις καί τοῖς τοιούτοις ἔργοις μέλλων ἐγκαρτερεῖν μέχρι τέλους, ὀδεύων ἐν ταπεινώσει καί συντετριμμένη καρδίᾳ. Οὕτω γάρ ποιῶν καί οὕτως ἔχων, φωτίζεται τὴν ψυχὴν ὁσημέραι, βοηθούμενος ἐκ τῆς μεταλήψεως τῶν ἀγίων, καί εἰς τελείαν κάθαρσιν καί ἀγιότητα συνηντόμως μᾶλλον ἀνάγεται.

Ἄλλως δέ πως ἀποπλυθῆναι ἢ καθαρθῆναι τό ῥερυπωμένον ἡμῶν σκεῦος καί τὴν μολυνθεῖσαν οἰκίαν ἡμῶν οὐκ ἔνι. Ἐγὼ γάρ οὐδέν πλέον οὔτε ἀπὸ τῶν θείων Γραφῶν μεμάθηκα, οὔτε ἐξ ἑμαυτοῦ γινῶναι ἴσχυσα. Λέγοντος γάρ ἀκούομεν καθ’ ἐκάστην τοῦ ἀποστόλου· “Δοκιμαζέτω γάρ, φησὶν, ἕκαστος ἑαυτόν καί οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καί ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέστω. Ὁ γάρ ἀναξίως ἐσθίων καί πίνων τό σῶμα τοῦ Κυρίου, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καί πίνει” καί πάλιν· “Ὁ δέ ἀναξίως ἐσθίων τό σῶμα καί τό αἷμα τοῦ Κυρίου, **(82)** ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καί αἵματος τοῦ Κυρίου, μὴ διακρίνων τό σῶμα τοῦ Κυρίου “. Εἰ δέ ὁ μὴ ἀξιόσους τούς καρπούς τῆς μετανοίας ἐπιδειξάμενος, ἀνάξιος εἶναι ὑπὸ πάσης θεοπνεύστου Γραφῆς ἀπελέγχεται, πῶς, εἰπέ μοι σύ, δίχα δακρύων ποτέ καθαρθῆναί τις δυνηθῆ καί ἀξίως, ὅσον τό ἐπ’ αὐτῷ, τῶν μυστηρίων μεταλαβεῖν; Καρπός γάρ τῆς μετανοίας πρῶτος ταῦτά εἰσι καί, ὡσπερ ἡ

βδελυρά τοῦ σώματος ῥύσις καί ἡ τῆς καρδίας πρὸς πᾶν πάθος οἰονεὶ ἐνήδονος μίξις τῷ διαβόλῳ οἷα τις θυσία προσάγεται παρ' ἡμῶν, οὕτω τὰ ἐξ αὐτῆς χεόμενα πάλιν δάκρυα θυσία εὐπρόσδεκτος τῷ Δεσπότη προσφέρονται καί τῆς ἐμπαθοῦς ἐκείνης ἡδονῆς τό αἴσχος ἀποκαθαίρουσι, καί τοῦτο δηλῶν ὁ Δαυὶδ ἔλεγε· “Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει”. Καί εἰκότως· ἐν ἔξει γάρ τοιαύτη γενομένη ἡμῶν ἡ ψυχὴ καὶ οὕτω καθ' ἐκάστην ταπεινουμένη, ἡμέραν μίαν οὐ διέρχεται ποτε ἄνευ δακρύων κατὰ τὸν εἰρηκότα Δαυὶδ· “Λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω”.

Διὰ τοῦτο οὖν παρακαλῶ καὶ ὑμᾶς, πατέρες καὶ ἀδελφοί μου, ἐν σπουδῇ ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἐν τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐγγυμνασάτω ἔργοις, ἧτις καταφυγεῖσα καὶ μεταποιηθεῖσα κατὰ μικρόν, πηγὴ γίνεται ποταμούς δακρύων καὶ κατανύξεως ἀναβλύζουσα. Εἰ δέ μή οὕτω καθαροὶ γεγονέναι σπουδάσομεν, ἀλλ' ἐν ἀμελείᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ καὶ χαυνότητι πορεύεσθαι θελήσομεν, ἐγὼ μὲν οὐδέν ἐρῶ φορτικόν φειδοῖς τῆς ἀγάπης ὑμῶν, **(83)** πλήν τοῦτο, ἵτι κἂν συμβῆ ποτέ τινα μετὰ δακρύων ἴσως κοινωνῆσαι, ἤγουν ἢ πρὸ τῆς λειτουργίας ἢ ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ ἢ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ τῆς τῶν θείων μεταλήψεως κλαῦσαι, τὰς δέ λοιπὰς ἡμέρας τε καὶ νύκτας οὐ προθυμεῖται τοῦτο ποιεῖν, οὐδέν αὐτῷ ἐκ τοῦ πρὸς ἅπαξ κλαῦσαι τό ὄφελος ἔσται. Οὐ γάρ τοῦτο μόνον ἀξίους ἡμᾶς εὐθύς ἀποκαθαῖρον ποιεῖ, ἀλλὰ τό καθ' ἐκάστην καὶ ἀδιαλείπτως μέχρι θανάτου πενθεῖν, ὡς αὐτός ἡμῖν ὁ Δεσπότης ποιεῖν προσέταξε “Μετανοεῖτε, λέγων, αἰτεῖτε καὶ ζητεῖτε καὶ κρούετε”. Ἔως πότε; “Ἔως οὐ λήψεσθε, φησί, καὶ εὐρήσετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν”. Τίς; Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, δηλονότι.

Αὕτη γάρ ἡ μετάνοια καὶ ἡ οὕτως ἀπαραλείπτως, ὡς εἵπομεν, μέχρι θανάτου μετὰ πόνου καὶ θλίψεως ἐπιτελουμένη, κατὰ μικρόν μικρόν δάκρυα προχέειν ἡμᾶς ποιεῖ πικρά, δι' ὧν ἀποσμήχει καὶ ἀποκαθαίρει τὸν τῆς ψυχῆς ῥύπον καὶ μολυσμόν· μετὰ ταῦτα δέ μετάνοιαν ἡμῖν ἐμποιεῖ καθαρὰν καὶ εἰς γλυκέα τὰ πικρά δάκρυα μεταβάλλει καὶ χαρὰν ἀένναον

ἀπογεννᾶ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν καὶ τό ἄδυτον φέγγος ἰδεῖν προξενεῖ, ὃ εἰ μὴ πάση σπουδῇ καταλαβεῖν ἀγωνισόμεθα, πνευματικοὶ πατέρες καὶ ἀδελφοί, οὐκ ἂν τῶν παθῶν ἀπάντων τελείως ἀπαλλαγῶμεν, οὐκ ἂν τὰς ἀρετὰς κτησώμεθα πάσας, οὐκ ἂν ἀξίως ἢ μετὰ δακρύων τῶν κατὰ Θεόν ἰσχύσωμεν ποτε τῶν θείων μυστηρίων καθ' ἐκάστην μεταλαμβάνειν ἢ τό συνόν αὐτοῖς θεάσασθαι θεῖον φῶς. Ἄλλ' οὐδέ τὴν καρδίαν ἐξομέν ποτε καθαρὰν, οὐδέ τό Ἅγιον Πνεῦμα ἐνοικήσει γνωστῶς ἐν ἡμῖν, οὐδέ ἰδεῖν ἀξιωθησόμεθα, ὡς οἱ ἅγιοι, τόν Θεόν οὔτε ἐνταῦθα ὄντες **(84)** οὔτε ἐκεῖ μοί δοκεῖ, τυφλοὶ ἀπελθόντες, ἀλλ' ὡς ὁ Θεολόγος λέγει Γρηγόριος, τοσοῦτον τῆς ἐκείνου θέας ἐκπέσομεν “κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐκάστου ἡμῶν ἀπεντεῦθεν ἀμβλυωπίας”, καθ' ὅσον τοῦ φωτός αὐτοῦ ἐκουσίως ἑαυτούς ὑστερήσαμεν ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆς.

Ἀλλά γένοιτο πάντας ἡμᾶς, καθαιρομένους τε καὶ καθαρθέντας, τοῦτον ἀξιωθήσεσθαι κατιδεῖν. Οἱ γὰρ ἐκτός τῶν δύο τούτων τοῦ βίου ὑπεξερχόμενοι, ἄδηλον ἔχουσι τό πέρασ τῆς περὶ αὐτούς ἀποφάσεως. Τό δέ ἄδηλον καὶ ἀβέβαιον, ἀνέλπιστον καὶ ἀπληροφόρητον· ὁ γὰρ μὴ χάριτι τὴν καρδίαν βεβαιούμενος ἐξ οὐδενός ἐτέρου τὴν ἀκαταίσχυντον ἐλπίδα ἀδίστακτόν ποτε, οἶμαι, κτήσεται· ὁ δέ ταύτην μὴ ἔχων, διὰ τίνος ἄλλου εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα συναρπαγήσεται τοῖς ἀγίοις; Διὰ τίνος δέ καὶ ἡ λαμπὰς ἡμῶν τότε ἐξαναφθήσεται, ἐσβεσμένη ἀπὸ τῶν ὧδε τυγχάνουσα; Ποῦ τοῦ ἐλαίου καὶ πόθεν εὕρισκομένου καὶ ποίου τοῦ πυρός, εἰπέ μοι, τοῦ ταύτην ἀνάψαι μέλλοντος, ἢ πόθεν ἢ πῶς, ἵνα τότε ἐτοιμασθέντες φαιδροὶ φαιδραῖς ταῖς λαμπάσι τῶ νυμφίῳ προσυπαντήσωμεν; Ἐξαναστάντων γὰρ ἡμῶν ὡς ἐξ ὕπνου, εὐθύς πρὸς τὴν ἀπάντησιν, ὡς ἀκούετε, τρέχειν μέλλομεν. Εἰ οὖν καθεζομένων καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν οἰκούντων ἡμῶν, ἐκβοήσασα ἢ σάλπιγξ ἐξυπνήσει ἡμᾶς, ἐάν μὴ ἀπὸ τῶν ὧδε, ὡς λαμπάδας προαναφθείσας, ἔχωμεν τὰς ψυχὰς, ἀλλ' εὐρεθῶσιν ἢ μηδὲν ἢ ὀλίγον τι καὶ μικρόν φαίνουσαι καὶ ὅσον οὐπω σβεσθῆναι, κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν φωνήν, μέλλουσαι, ποῦ τότε εὐρήσομεν ἢ τὰς παντελῶς **(85)** ἐσβεσμένας ἀνάψαι ἢ ταῖς σβεννυμέναις ἀπὸ τῆς ἐνδείας τοῦ ἐλαίου προσθεῖναί τι μικρόν;

Ὅντως οὐδέν οὐδαμοῦ εὐρήσομεν. Διά τοῦτο σπουδάσωμεν ἀπεντεῦθεν ἤδη ταύτας ἀνάψαι διά μετανοίας ὁμοῦ καί δακρύων φαιδρῶς, ἵνα ἐν τῇ ἀναστάσει λαμπροί λαμπρῶς τῷ νυμφίῳ προσυπαντήσωμεν καί συνεισελευσώμεθα αὐτῷ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν καί τῶν αἰωνίων καταπολεύσωμεν ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντα ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καί προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος Ε'. (86)

Περὶ μετανοίας. Καὶ ὅτι οὐκ ἀρκεῖ ἡμῖν ἡ τῶν ἐνόντων μόνον διάδοσις καὶ ἡ ἀπογύμνωσις αὐτῆ τῶν πραγμάτων εἰς κάθαρσιν ψυχῆς, ἐὰν μὴ καὶ τό πένθος κτησώμεθα. Καὶ περὶ τῆς τοῦ Ἀδάμ ἐξορίας. Καὶ ὅτι εἰ μετενόησε παραβάς, οὐκ ἂν τοῦ παραδείσου ἐξέπεσε. Καὶ οἷον ἀγαθὸν εἰργάσατο αὐτοῦ ἡ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν μετάνοια. Καὶ περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Κυρίου παρουσίας καὶ τῆς τῶν ἀμαρτωλῶν κατακρίσεως. Καὶ πρὸς τό τέλος, ἔλεγχος τῶν ἐν κακίᾳ καὶ ὑποκρίσει ζώντων.

Ἀδελφοί καί πατέρες, καλόν ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς γινομένη ὠφέλεια. Τοῦτο γάρ εἰδῶς καὶ ὁ τά πάντα προειδῶς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ Θεός ἡμῶν, “Μετανοεῖτε, ἔφη, ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν”. Θέλετε δέ μαθεῖν πῶς δίχα μετανοίας, καὶ μετανοίας ἀπὸ ψυχῆς καὶ οἶαν ὁ λόγος ἐπιζητεῖ παρ’ ἡμῶν, ἀδύνατον σωθῆναι ἡμᾶς; Αὐτοῦ τοῦ ἀποστόλου βοῶντος ἀκούσατε· “Πᾶσα ἀμαρτία ἐκτός τοῦ σώματος ἐστίν· ὁ δέ πορνεύων εἰς τό ἴδιον σῶμα ἀμαρτάνει”, καὶ πάλιν· “Παραστῆναι δεῖ ἡμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἀπολήψηται ἕκαστος (87) τά διά τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν εἴτε φαῦλον”. Ἔχει οὖν πολλάκις ἐκ τούτου τις εἰπεῖν· “Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι οὐκ ἐμίανα μέλος σώματός μου ἐν οὐδεμιᾷ τινι πονηρᾷ πράξει”- ὅπερ εἰπεῖν οὐκ ἔχω τέως ἐγώ, ὁ πάσης ἀνομίας ἐργάτης! – καὶ ἔχει δῆθεν παραμυθίαν ἐκ τούτου ὅτι ἐκτός ἐστίν ἀμαρτίας σώματος αὐτοῦ. Ἄλλ’ ἀντιφθέγγεται ὁ Δεσπότης καὶ λέγει τὴν περὶ τῶν δέκα παρθένων παραβολὴν καὶ δείκνυσι πᾶσιν ἡμῖν καὶ ἀποφαίνεται μηδέν ὠφελεῖσθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς τοῦ σώματος

καθαρότητος μή προσουσῶν ἡμῖν καί τῶν λοιπῶν ἀρετῶν. Οὐ μόνον δέ ἀλλά καί αὐτός πάλιν ὁ Παῦλος συνάδοντα τῷ Δεσπότη βοᾷ λέγων· “Εἰρήνην διώκετε **μετά πάντων** καί τόν ἁγιασμόν, οὐ χωρίς οὐδεὶς ὄψεται τόν Κύριον”. Διατί δέ εἶπε “Διώκετε”; Διότι οὐ δυνατόν ἐστίν ἐν ὥρᾳ **μιᾶ** γενέσθαι καί εἶναι ἁγίους ἡμᾶς, δεῖ γάρ ἀπό **μικρῶν** ἀρξαμένους κατά προκοπὴν ἀναθῆναι εἰς ἁγιωσύνην καί καθαρότητα· καί ὅτι κἄν χίλια ἔτη ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ποιήσωμεν, οὐδέποτε τό ταύτης τέλειον καταλαβεῖν δυνησόμεθα, ἀλλά πάντοτε καθ’ ἐκάστην, ὡς ἀρχὴν βάλλοντες, ὀφείλομεν ἐν αὐτῇ ἀγωνίζεσθαι· καί τοῦτο αὐτός πάλιν ἐδήλωσεν οὕτως εἰπών· “Διώκω δέ εἰ καί καταλάβω, ἐφ’ ᾧ καί κατελήφθην”.

Διά τοῦτο, ἀδελφοί μου, προσέχετε, παρακαλῶ, καί ἀκούσατε λόγους ἀδελφοῦ ὑμῶν ἐλαχίστου καί ἁμαρτωλοῦ, καί δεῦτε προσκυνήσωμεν καί προσπέσωμεν τῷ ἀγαθῷ καί φιλανθρώπῳ Θεῷ ἡμῶν. Προφθάσωμεν τό πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἔξομολογήσει καί κλαύσωμεν ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ ποιήσαντος **(88)** ἡμᾶς, ὅτι αὐτός ἐστι Κύριος ὁ Θεός καί ἡμεῖς λαός αὐτοῦ καί πρόβατα νομῆς αὐτοῦ, καί οὐ μή ἀποστρέψῃ τό πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ’ ἡμῶν. Μόνον μετανοήσωμεν ὀλοψύχως καί ἀποβαλώμεθα **μή μόνον** τάς πράξεις ἡμῶν τάς κακάς, ἀλλά καί αὐτούς ἡμῶν τούς πονηρούς καί ἀκαθάρτους λογισμούς τῆς καρδίας κατά τό γεγραμμένον ἐξαφανίσωμεν· “Διαρρήξατε, φησί, τάς καρδίας ὑμῶν καί **μή** τά ἱμάτια ὑμῶν”. Τί τό ὄφελος, εἰπέ μοι, ἐάν πάντα μέν τά ὑπάρχοντα ἡμῶν πτωχοῖς διανείωμεν, οὐ ποιησώμεθα δέ τήν ἀποχὴν τοῦ κακοῦ οὐδέ τήν ἁμαρτίαν μισήσωμεν; Τί δέ ἐάν πρακτικῶς μέν σωματικὴν ἁμαρτίαν οὐ πράττωμεν, νοητῶς δέ αἰσχροῖς καί ἀκαθάρτοις συνδυάζωμεν λογισμοῖς καί ἀφανῶς τήν ἁμαρτίαν πληρῶμεν καί ὑπό παθῶν ἀκαθέκτων ψυχῆς βασιλευώμεθα καί κρατῶμεθα; Αποβαλώμεθα, παρακαλῶ, **μετά τῶν χρημάτων** ἡμῶν καί τῶν εἰρημένων κακῶν τήν συνήθη δουλείαν, καί **μή** στῶμεν **μέχρι** τούτου, ἀλλά καί δάκρυσι μετανοίας τόν ῥύπον αὐτῶν σπουδαίως ἀποनिψώμεθα.

Ὡσπερ γάρ αὐτός ὁ βασιλεύς, ὁ τό διάδημα καί τήν πορφύραν τῆς βασιλείας περικείμενος, ὁ θησαυρούς ἔχων

ἀμετρήτου χρυσίου καὶ ἀργυρίου καὶ ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ μετεώρου καθήμενος, ἐὰν βόρβορον καὶ ἀσβόλην ἐκουσίως λάβοι ποθέν καὶ σὺν αὐταῖς ταῖς χερσὶ καὶ ὅλον αὐτοῦ τό πρόσωπον χρίσας ἐφμράξη πάσας αὐτοῦ τὰς αἰσθήσεις, ὡς μήτε ὄρᾶν αὐτόν δύνασθαι μήτε ἀκούειν μήτε ὀσφραίνεσθαι, εἶτα μεταμεληθεὶς ἀπαλλαγὴν τοῦ κακοῦ τούτου ζητῶν, οὐκ εἰσέλθῃ ταχέως εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτοῦ καὶ ὕδασι πολλοῖς ἀπονίψηται τὸν βόρβορον ἐκεῖνον καὶ τὴν ἀσβόλην, (89) καὶ οὕτω πάλιν ὡς τό πρότερον κεκαθαρμένος ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ καθεσθῆ, ἀλλ' ἀντὶ τούτου σκορπίση μόνον πάντας αὐτοῦ τοὺς θησαυροὺς τοῖς πένησι καὶ πᾶσαν αὐτοῦ κινήτην καὶ ἀκίνητον περιουσίαν ἀποδώῃ αὐτοῖς, οὐδὲν ἐκ τούτου ὠφελήσει ἑαυτὸν μὴ ἀπονιψάμενος τὴν ἀσβόλην καὶ τὸν βόρβορον ὕδατι, ἀλλὰ καὶ γέλωσ ἐστὶ τοῖς ὄρῳσιν αὐτόν, ὧδε κἀκεῖσε ὡς μορμολύκιον μέσον τῆς συγκλήτου ἀναστρεφόμενος, οὕτως οὐδέ ἕτερός τις ἑαυτὸν ὠφελήσει πάντα μὲν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ διανείμας τοῖς πένησι, πᾶσαν δὲ φτωχείαν καὶ ἀκτημοσύνην ἀναλαβόμενος, ἀποχὴν δὲ μὴ ποιησάμενος τοῦ κακοῦ, μηδὲ διὰ μετανοίας καὶ δακρῶν ἀποκαθάρας αὐτοῦ τὴν ψυχὴν.

Πᾶς γὰρ ἄνθρωπος, ὁ ἁμαρτήσας ὁμοίως ἐμοὶ τῷ κατακεκριμένῳ καὶ βορβόρῳ τῶν ἡδονῶν τὰς αἰσθήσεις ἐμφράξας αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, εἰ καὶ πᾶσαν μὲν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ διένειμε τοῖς πτωχοῖς, πᾶσαν δὲ δόξαν ἀξιωματῶν περιφάνειάν τε οἰκῶν καὶ ἵππων, ποιμνίων καὶ βουκολίων καὶ ἀνδραπόδων, αὐτούς τε πάντας τοὺς ἰδίους καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς κατέλιπε καὶ πτωχὸς καὶ ἀκτῆμων εἰς τό τῶν μοναχῶν σχῆμα ἐλθὼν ἐγένετο, ἀλλ' οὖν ὡς ἀναγκαίων τῇ ζωῇ αὐτοῦ δέεται τῶν δακρῶν τῆς μετανοίας, ἵνα τὸν βόρβορον τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ ἀπονίψηται, καὶ μᾶλλον ἐὰν ἔτι καθάπερ ἐγὼ τὴν ἀσβόλην καὶ τὸν βόρβορον τῶν πολλῶν αὐτοῦ κακῶν οὐκ ἐπὶ τοῦ προσώπου μόνον καὶ τῶν χειρῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἐν ὅλῳ τῷ σώματι περιφέρηται. Οὐ γὰρ ἀρκεῖ μόνον ἡμῖν ἢ τῶν ὑπαρχόντων διάδοσις εἰς κάθαρσιν τῆς ψυχῆς, ἐὰν μὴ καὶ κλαύσωμεν καὶ θρηνησωμεν (90) ἀπὸ ψυχῆς, ἀδελφοί. Οἶμαι γὰρ ὅτι ἐὰν μὴ πάσῃ σπουδῇ αὐτὸς ἑαυτόν διὰ

δακρύων τοῦ μολυσμοῦ τῶν ἁμαρτημάτων μου ἐκκαθάρω, ἀλλά μεμολυσμένος τοῦ βίου ἐξέλθω, δικαίως καί παρὰ τοῦ Θεοῦ καί παρὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ καταγελασθήσομαι καί σύν τοῖς δαίμοσιν εἰς τό πῦρ τό αἰώνιον ἐκβληθήσομαι. Ναί, ὄντως οὕτως ἐστίν, ἀδελφοί! Οὐδέν γάρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τόν κόσμον, ἵνα ἁμαρτήσαντες δῶμεν αὐτό ἀντίλυτρον τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν τῷ Θεῷ. "Τί γάρ, φησὶν ὁ ἀπόστολος, δώσει ἄνθρωπος τῷ Θεῷ, ἵνα ἀνταποδοθῇ αὐτῷ;" Αὕτη κρίσις ὀρθή, αὕτη ταπείνωσις δικαία καί ἀληθής. Φησὶ γάρ καί ὁ Κύριος: "Μή νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τόν νόμον ἢ τούς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλά πληρῶσαι". Τοῦτο δέ ἐστὶ πλήρωμα νόμου τό μή δικαιολογεῖσθαι τίνα ἔν τινι, μηδέ ἑαυτόν ἐκδικεῖν, ἀλλά προκειῖσθαι τοῖς πᾶσι τά πάντα ὡσεὶ νεκρόν, ἵνα εἴτι δ' ἂν ποιῶσιν εἰς αὐτόν μή κινῆται ὅλως μηδέ ταρασσόμενος ἀντιλέγη αὐτοῖς, ἀλλ' εἶναι ἐν μόναις ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ καί εἰς τό τηρεῖν τά ἐκείνου προστάγματα, ὡς λέοντα ἢ γιγαντιαῖον ἄλλον Σαμψών ἢ εἴ τινα ἕτερον ἢ προγεγονότα ἢ ὄντα καί αὐτοῦ ἀνδρειότερον.

Δυνατόν οὖν ἐστίν, ἀδελφοί, τοῖς πᾶσιν οὐ μόνον τοῖς μοναχοῖς ἀλλά καί τοῖς λαϊκοῖς τό αἰεὶ καί διηνεκῶς μετανοεῖν καί κλαίειν καί δέεσθαι τοῦ Θεοῦ, καί διὰ τῶν τοιούτων πράξεων καί τὰς λοιπὰς πάσας ἀρετάς κτήσασθαι. Καί ὅτι τοῦτο ἀληθές ἐστὶ συμμαρτυρεῖ μοι καί ὁ χρυσορρήμων Ἰωάννης, ὁ μέγας στῦλος καί διδάσκαλος τῆς ἐκκλησίας, (91) περὶ τοῦ Δαυὶδ λόγοις τόν πεντηκοστόν ψαλμόν ἐξηγούμενος, λέγων δυνατόν εἶναι γυναῖκα ἔχοντα καί παῖδας καί παιδίσκα καί πλῆθος οἰκετῶν καί περιουσίαν πολλήν καί βιωτικοῖς ἐμπρέποντα πράγμασι, μή τοῦτο μόνον δύνασθαι, τό κλαίειν καθ' ἑκάστην καί εὐχεσθαι καί μετανοεῖν, ἀλλά καί εἰς τό τέλειον φθάσαι τῆς ἀρετῆς τόν βουλούμενον καί Πνεῦμα λαβεῖν Ἅγιον καί φίλον γενέσθαι Θεοῦ καί ἐπαπολαύειν τῆς θέας αὐτοῦ, οἳοι καί πρό τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἐγένοντο Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ καί ὁ ἐν Σοδόμοις Λώτ καί - ἵνα τούς ἄλλους παρήσω πολλούς ὄντας - Μωσῆς καί Δαυίδ, ἐν τῇ νέα δέ χάριτι καί ἐπιφανείᾳ τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Πέτρος, ὁ ἀλιεύς καί ἀγράμματος, μετὰ τῆς πενθερᾶς καί τῶν ἄλλων κηρύσσων τόν

ἐπιφανέντα Θεόν. Τούς δ' ἄλλους τίς ἀριθμήσειεν, ὑπέρ σταγόνας ὄντας τῶν ὑετῶν καί ὑπέρ τούς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, βασιλεῖς, ἄρχοντας καί δυνάστας - μή εἶπω πένητας καί τούς τῆ αὐταρκεῖα συζήσαντας - ὧν αἱ πόλεις καί αἱ οἰκίαι καί τῶν ἐκκλησιῶν οἱ ναοί, οὓς ἐκεῖνοι φιλοτίμως ἀνήγειραν, ὧν τά γηροκομεῖα καί τά ξενοδοχεῖα σῶζονται καί εἰσι μέχρι τοῦ νῦν, ἅπερ καί περιόντες ἐκεῖνοι ἐκέκτηντο καί ἐχρῶντο αὐτοῖς εὐσεβῶς, οὐχ ὡς οἰκείοις, ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ δεσπότη τὰ παρά τοῦ δεσπότη δοθέντα αὐτοῖς καί ὡς ἐκείνῳ ἐδόκει διέποντες, χρώμενοι μὲν τῷ κόσμῳ κατὰ τὴν τοῦ Παύλου φωνήν, οὐ καταχρώμενοι δέ. Διὰ γάρ τοῦτο καί ἐν τῷ βίῳ τῷ παρόντι περιδοξοὶ γεγόνασι καί λαμπροὶ καί νῦν καί εἰς τούς ἀτελευτήτους αἰῶνας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ περιδοξότεροι καί λαμπρότεροι ἄνθρωποι γενήσονται. (92) Καί εἰ μή ὀκνηροὶ ἦμεν καί ῥάθυμοι καί καταφρονηταὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ σπουδαῖοι καί διεγυγερμένοι καί νήφοντας, οὐδεμίαν εἶχομεν χρεῖαν ἀποταγῆς ἢ κουρᾶς ἢ τῆς τοῦ κόσμου φυγῆς. Καί ἵνα τοῦτο πιστώσωμαι, ἄκουσον!

Ὁ Θεός τόν ἄνθρωπον βασιλέα ἐποίησεν ἐξ ἀρχῆς πάντων τῶν ἐπὶ γῆς, ἀλλὰ μὴν καί αὐτῶν τῶν ὑπὸ τόν ὄροφον ὄντων τοῦ οὐρανοῦ· ἥλιος γάρ καί σελήνη καί ἄστρα διὰ τόν ἄνθρωπον πάντως παρήχθησαν. Τί οὖν; Βασιλεῦες ὧν τούτων ἀπάντων τῶν ὀρωμένων, ἐβλάπτετο ἄρα ἐκ τούτων πρὸς ἀρετήν; Οὐμενοῦν οὐδαμῶς, ἀλλὰ καί μειζόνως, εἰ ἔμεινεν εὐχαριστῶν τῷ ποιήσαντι καί δεδωκότι αὐτῷ τὰ πάντα Θεῷ, ἔμελλεν εὐδοκμεῖν. Εἰ μὴ γάρ παρέβη τὴν ἐντολήν τοῦ Δεσπότη, οὐκ ἂν τὴν βασιλείαν ταύτην ἀπώλεσεν, οὐκ ἂν τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης ἑαυτὸν ἀπεστέρησεν· ἐπεὶ δέ τοῦτο πεποίηκεν, εἰκότως ἐξεβλήθη, ἐξωρίσθη, ἐβίωσε καί ἀπέθανε. Καί λέγω σοι πρᾶγμα ὅπερ σαφῶς, οἶμαι, οὐδεὶς ἀπεκάλυψε, συννεσιασμένως δέ τοῦτο εἴρηται. Ποῖον; Ἄκουε τῆς θείας λεγούσης Γραφῆς· “Καί εἶπεν ὁ Θεός τῷ Ἀδάμ - μετὰ τό παραβῆναι λέγω -· “Ἀδάμ, ποῦ εἶ;” Τί τοῦτο λέγων, ὁ τοῦ παντός Ποιητής; Πάντως εἰς συναίσθησιν αὐτόν ἀγαγεῖν βουλόμενος καί τοῦτον πρὸς μετάνοιαν ἐκκαλούμενος, “Ἀδάμ, ποῦ εἶ; φησί. Κατανόησον σεαυτόν, κατάμαθέ σου τὴν

γύμνωσιν! Ἴδε οἴου ἐνδύματος, οἴας δόξης ἐστέρησαι. Ἀδάμ, ποῦ εἶ;” οἶονεῖ πως τοῦτον παρακαλῶν καί λέγων· “ναί, φρόνησον, ταπεινέ, ναί, ἔξελθε ὅθεν εἶ κεκρυμμένος. Ἐμέ οἶει κρύπτεσθαι; Εἰπέ· Ἡμαρτον! “ Ἀλλ’ οὐ λέγει τοῦτο, μᾶλλον δέ οὐκ ἐγὼ λέγω τοῦτο ὁ ἄθλιος - ἐμόν γάρ τό πάθος ἐστίν! -, ἀλλά τί; (93) “Τῆς φωνῆς σου ἤκουσα περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ καί ἔγνω ὅτι γυμνός εἰμι καί ἐκρύβην”. Τί οὖν ὁ Θεός; “Καί τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μὴ ἀπό τοῦ ξύλου, οὐ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ’ αὐτοῦ ἔφαγες;”.

Ὁρᾶς, ἀγαπητέ, μακροθυμίαν Θεοῦ; Εἰπόντος γάρ αὐτοῦ· “Ἀδάμ, ποῦ εἶ; “ καί μὴ ὁμολογήσαντος τήν ἁμαρτίαν εὐθύς, ἀλλ’ εἰπόντος· “Τῆς φωνῆς σου ἤκουσα, Κύριε, καί ἔγνω ὅτι γυμνός εἰμι καί ἐκρύβην”, οὐκ ὠργίσθη ὁ Θεός, οὐκ ἀπεστράφη εὐθύς, ἀλλά καί δευτέρας ἀξιοῖ αὐτόν ἀποκρίσεως καί φησι· “Τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μὴ ἀπό τοῦ ξύλου, οὐ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ’ αὐτοῦ ἔφαγες;” Νόει μοι βάθος λόγων σοφίας Θεοῦ. “Τί λέγεις, φησίν, ὅτι Ἰγυμνός εἰμι’, τήν δέ ἁμαρτίαν σου κρύβεις; Μὴ νομίζεις με τό σῶμά σου μόνο ὄρᾶν, τήν δέ καρδίαν καί τάς ἐνθυμήσεις σου μὴ ὄρᾶν;”. Ἠλπιζε γάρ ἀπατηθεῖς ὁ Ἀδάμ ὅτι οὐκ ἤδει ὁ Θεός τήν ἁμαρτίαν αὐτοῦ καί ἔλεγεν οὕτω καθ’ ἑαυτόν, οἶονεῖ ὅτι· “Ἐάν εἶπω ὅτι γυμνός εἰμι, φησίν, ἀγνοῶν ὁ Θεός εἰπεῖν ἔχει· ‘Καί διατί εἶ γυμνός;’. Εἶτα ἀπαρνήσασθαι ἔχω ἐγὼ καί εἰπεῖν· ‘Οὐκ οἶδα’, καί λαθεῖν ἔχω αὐτόν καί πάλιν ἀπολαβεῖν τήν πρώτην μου στολήν. Εἰ δέ μὴ, τέως οὐ μὴ ἐκβάλη με, τέως οὐ μὴ ἐξορίση με! “. Ταῦτα ἐνθυμουμένου αὐτοῦ - ὡς καί νῦν ποιοῦσι πολλοί καί αὐτός ἐγὼ πρῶτος, τά ἑαυτῶν κακά κρύπτοντες -, ὁ Θεός μὴ θέλων πολυπλασιάσαι αὐτῷ τό κρίμα λέγει· “Καί πόθεν ἔγνωσ ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μὴ ἀπό τοῦ ξύλου, οὐ ἐνετειλάμην σοι μὴ φαγεῖν, ἀπ’ αὐτοῦ ἔφαγες;”, οἶονεῖ λέγων· “Καί (94) ὅπως ἐμέ κρύπτειν οἶεσαι; Οὐ γινώσκω ἐγὼ τί πέπραχας; Οὐ λέγεις τό ‘Ἡμαρτον’; Εἰπέ, ταπεινέ· ‘Ναί, ἀλήθεια, Δέσποτα, παρέβην τήν ἐντολήν σου, ἔπταισα ἀκούσας τῆς συμβουλῆς τῆς γυναικός, ἐσφάλην μεγάλως ποιήσας τόν ἐκείνης λόγον καί παρακούσας τόν σόν, ἐλέησόν με!’ ” Ἀλλ’ οὐ

λέγει τοῦτο, οὐ ταπεινοῦται, οὐ κάμπτεται, νεῦρον σιδηροῦν ὁ τῆς καρδίας τράχηλος – οἶος δὴ καὶ ὁ ἐμός, τοῦ ἀθλίου, ἐστίν - . Εἰ γὰρ εἶπε τοῦτο, ἔμεινε ἂν ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ τὸν κύκλον ὅλον ἐκεῖνον τῶν μυρίων κακῶν, ὃν ὑπέστη ἐξορισθεὶς καὶ εἰς τὸν ἄδην τοσοῦτους αἰῶνας ποιήσας κείμενος, κερδᾶναι ἂν εἶχε ἀπὸ μιᾶς τῆς τότε φωνῆς.

Τοῦτο οὖν ἐστίν ὁ ὑπεσχόμενός ἐιπεῖν. Καὶ ἄκουσον τῶν ἐξῆς καὶ γινῶθι ὅτι ἀληθὴς ἐστίν ὁ λόγος καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος τό οἰονοῦν ἐν αὐτῷ. Εἶπεν ὁ Θεός τῷ Ἀδάμ· “Ἦν ὥραν φάγεσθε ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην ὑμῖν τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε”, δηλονότι τῷ ψυχικῷ, ὃ καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο, δι’ ὃ καὶ τῆς ἀθανάτου στολῆς ἐγυμνώθη· οὐδέν δέ πλέον προεῖπεν ὁ Θεός καὶ οὐδέν πλέον ἐγένετο. Προγινώσκων γὰρ ὁ Θεός ὅτι ἀμαρτῆσαι ἔχει ὁ Ἀδάμ καὶ βουλόμενος μετανοοῦντα συγχωρῆσαι αὐτόν, οὐδέν, ὡς εἴρηται, πλέον προαπεφῆνατο κατ’ αὐτοῦ· ἐπεὶ δέ ἠρνήσατο τὴν ἀμαρτίαν αὐτοῦ καὶ οὐδέ ἐλεγχόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μετενόησεν, (ἔφη γάρ· “Ἡ γυνή, ἣν δέδωκάς μοι, αὕτη με ἠπάτησεν”. – “Ἦν δέδωκάς μοι! “ ὦ ψυχῆς ἀπροσέκτου, οἶονεὶ τῷ Θεῷ λεγούσης· “Σύ, φησὶν, ἔπταισας· ἡ γυνή, ἣν δέδωκάς μοι, αὕτη με ἠπάτησεν”- οἷα καὶ νῦν ἐγὼ πάσχω, ὁ ταπεινός καὶ ταλαίπωρος, καὶ οὐ θέλω ταπεινωθῆναί ποτε καὶ εἰπεῖν ἀπὸ ψυχῆς (95) ὅτι ἐγὼ εἶμι αἴτιος τῆς ἐμῆς ἀπωλείας, ἀλλ’ “Ὁ δεῖνά με, λέγω, παρώτρυνε ποιῆσαι καὶ εἰπεῖν τά καὶ τά, ὁ δεῖνά μοι συνεβούλευσεν ἐργάσασθαι τό καὶ τό”, ὦ ἀθλίας ψυχῆς προῖεμένης ῥήματα ἀμαρτίας μεστά! ὦ ψυχῆς ἀναιδοῦς καὶ μιαρᾶς ἀναιδέστεροι λόγοι καὶ μιαιοί!) – τοίνυν καὶ οὕτω τοῦ Ἀδάμ εἰπόντος, τότε λέγει αὐτῷ ὁ Θεός· “ἐν κόπῳ καὶ ἰδρωτί φάγη τὸν ἄρτον σου, καὶ ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι ἡ γῆ”, καὶ τελευταῖον ὅτι “Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ”- “Ἐλεγον, φησὶ, μετανοῆσαί σε καὶ εἶναι πάλιν ἐν τῇ προτέρᾳ σου διαγωγῇ. Ἐπειδὴ δέ σκληρός οὕτως εἶ, ἀπελθε τοῦ λοιποῦ ἀπ’ ἐμοῦ καὶ ἀρκέσει σοι εἰς παιδευσίν ἢ ἀποστασίαν σου, ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ”.

Ἦδη οὖν ἔγνωσεν ὅτι μετὰ τὴν παράβασιν διὰ τό μὴ μετανοῆσαι καὶ εἰπεῖν “Ἠμαρτον”, καὶ ἐξορίζεται καὶ ἐν κόπῳ

καί ἰδρῶτι διάγειν κελεύεται καί εἰς τήν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη, διά τοῦτο κατεκρίθη; Τοῦτο δέ δήλον ἐκ τῶν ἐξῆς. Τοιγαροῦν καί ἀφείς αὐτόν ἔρχεται πρὸς τήν Εὐαν, θέλων δεῖξαι ὅτι δικαίως καί αὕτη συνεκβληθήσεται, μετανοῆσαι μὴ θέλουσα, καί φησι: “Τί τοῦτο ἐποίησας;” ἵνα κἂν αὕτη εἴπη τό “**Ἡμαρτον**”. Ποίαν γάρ καί ἄλλην χρεῖαν εἶχειν, εἶπέ μοι, ὁ Θεός λαλεῖν πρὸς αὐτήν ταῦτα τά ῥήματα, εἰ μὴ πάντως ἵνα εἴπη ὅτι: “Ἐν ἀφροσύνη μου, Δέσποτα, τοῦτο ἔπραξα, ἡ ταπεινή καί ἀθλία, σοῦ τοῦ Δεσπότη μου παρακούσασα. Ἐλέησόν με! “. Ἄλλ’ οὐκ εἶπε τοῦτο. Τί δέ; “Ὁ ὄφις ἐξηπάτησέ με”. Ὡ τῆς ἀναισθησίας! Καί ὅπως ὄφει, κατά τοῦ Δεσπότη λέγοντί σοι, συνέτυχες καί τοῦτον ἀντί τοῦ ποιήσαντός σε Θεοῦ προετίμησας, κακείνου τήν συμβουλήν ὑπέρ **(96)** τήν ἐντολήν τοῦ Δεσπότη προτιμότεραν καί ἀληθεστέραν πεποίηκας; Ὡς δέ οὐδέ αὕτη εὗρεν εἶπεῖν “**Ἡμαρτον**”, ἐκβάλλονται τῆς τρυφῆς, ἐξορίζονται τοῦ παραδείσου καί τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλά σκόπει μοι τό βάθος τῶν μυστηρίων τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ καί μάθε καί διδάχθητι ἐντεῦθεν ὅτι εἰ μετενόησαν, οὐκ ἂν ἐξεβλήθησαν, οὐκ ἂν κατεκρίθησαν, οὐκ ἂν εἰς τήν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθησαν, ἀποστραφῆναι καί κατεδικάσθησαν. Πῶς; Ἄκουσον!

Ἐπεὶ ἐξεβλήθησαν καί ἤδη ἐξαυτῆς ἐνέπεσον εἰς τοὺς ἰδρῶτας καί εἰς τοὺς σωματικούς κόπους, πεινᾶν δέ ἤρξαντο καί διψᾶν, ῥιγᾶν τε ὁμοῦ καί τρέμειν καί πάσχειν τοιαῦτα, οἷα καί ἡμεῖς αὐτοὶ πάσχομεν σήμερον, πλείονα δηλονότι λαβόντες τῆς δυστυχίας ταύτης καί τῆς ἐκπτώσεως αἴσθησιν, οὐ μόνον δέ ἀλλά καί αὐτῆς ἑαυτῶν τῆς κακοφροσύνης καί τῆς ἀφάτου τοῦ Θεοῦ εὐσπλαχνίας, ἔξω οὖν τοῦ παραδείσου περιπατοῦντες καί καθεζόμενοι, μετεμέλοντο, ἔκλαιον, ἐθρήνουν, τό πρόσωπον ἔτυπτον, ἔτιλλον σύροντες ἑαυτῶν τάς τρίχας, τήν ἑαυτῶν σκληροκαρδίαν ἀποκλαιόμενοι, τοῦτο δέ οὐ μίαν ἡμέραν οὐδέ δύο ἢ δέκα, ἀλλ’ ἐν πάσῃ, πιστεύσατε, τῇ ζωῇ αὐτῶν. Πῶς γάρ καί μὴ κλαίειν αἰεὶ καί διηνεκῶς τόν Δεσπότην ἐκεῖνον τόν ἡμέρον ἐνθυμούμενοι, τήν τρυφήν ἐκείνην τήν ἀφραστον, τά κάλλη τῶν ἀνθέων ἐκείνων τά ἄρρητα, τόν ἀμέριμνον βίον καί ἄμοχθον, τάς τῶν ἀγγέλων ἀνόδους καί καθόδους, τάς πρὸς

αυτούς; Καθάπερ γάρ οί παρά τινος τῶν ἀρχόντων τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐκλεχθέντες εἰς ὑπηρεσίαν αὐτοῦ δούλοι, τήν κατά πρόσωπον, ἕως μὲν τήν αἰδῶ καί τήν τιμὴν καί τήν δουλείαν ἀνόθευτον φυλάττουσι πρὸς τόν ἑαυτῶν δεσπότην (97) καί ἀγαπῶσιν αὐτόν τε καί τούς ὁμοδούλους αὐτῶν, ἀπολαύουσι καί τῆς παρρησίας τῆς πρὸς αὐτόν καί τῆς εὐνοίας καί τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἐν ἀνέσει πολλῇ καί τρυφῇ καί σπατάλῃ, ἐπὶ δέ εἰς ἀπόνοιαν τραπέντες κατά τοῦ οἰκείου δεσπότου τραχηλιάσωσι καί κατεπαρθῶσι τῶν συνδούλων αὐτῶν, ἐκπίπτουσι τῆς παρρησίας τῆς πρὸς αὐτόν καί τῆς ἀγάπης καί τῆς εὐνοίας, ὑπ' ἐκείνου εἰς μακρὰν χώραν ἐξορισθέντες καί μυρίοις τῇ προστάξει αὐτοῦ καθυποβαλλόμενοι πειρασμοῖς, ἐν τῷ κοπιᾶν καί κατατρύχεσθαι ἐπὶ πλεῖον καί πλεῖον ἐπαισθάνονται τῆς ἀνέσεως ἧς ἀπέλαυον καί τῶν ἀγαθῶν ὧν ἐξέπεσον τῆς ζημίας, τόν αὐτόν τρόπον πεπόνθασι καί οἱ πρωτόπλαστοι ἐν τῷ παραδείσῳ ὄντες καί ἀπολαύοντες ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν, εἶτα ἐκπεσόντες αὐτῶν καί ἐξορισθέντες. Ἐπεὶ ἦσθοντο τῆς ἐκπτώσεως, πάντοτε ἐθρήνουν, πάντοτε ἔκλαιον, τοῦ Δεσπότου αὐτῶν τήν εὐσπλαγχνίαν ἐπικαλούμενοι.

Ἀλλά τί ὁ πολὺς ἐν ἐλέει καί βραδύς ἐν κολάσει; Ἐπειδὴ γάρ εἶδε ταπεινωθέντας αὐτούς, τήν μὲν ἐξενεχθεῖσαν ψῆφον οὐ λύει τέως – πρὸς σωφρονισμόν ἡμῶν τοῦτο ποιήσας καί ἵνα μηδεὶς κατά τοῦ πάντων Ποιητοῦ κατεπαίρηται -, προειδῶς δέ ὡς Θεός καί τήν ἐκπτώσιν τούτου τήν μετάνοιαν, προώρισε πάντως πρὸ τοῦ ποιῆσαι τὰ πάντα καί τόν καιρόν καί τόν χρόνον καί ὅπως καί πότε ἀπὸ τῆς ἐξορίας τοῦτον ἀνακαλέσεται ἀπορρήτοις κρίμασι καί ἀνεξιχνίαστοις πάσῃ πνοῇ. Εἰ γάρ καί ἀποκαλυφθῶσί τισι καί γράψαι ταῦτα θελήσουσιν, οὐ χρόνος οὐ χάρις οὐ μέλαν ἀρκέσειεν, οὐ κόσμος ὅλος αὐτὰ τὰ βιβλία χωρήσειεν. Ὡς οὖν σπλαχνισθεὶς (98) προώρισε καί προεῖπεν, οὕτω δὴ καί ἐποίησε. Καί οὐς ἐκ τοῦ παραδείσου διὰ τήν ἀναίδειαν καί ἀμεταμέλητον καρδίαν καί γνώμην ἐξέβαλε, πρεπόντως μετανοήσαντας καί ἀξίως ταπεινωθέντας καί κλαύσαντας καί θρηνήσαντας, αὐτός ἐκεῖνος, ὁ μόνος ἐκ μόνου Μονογενῆς Υἱός καί Λόγος, τοῦ

προανάρχου Πατρός αὐτοῦ κατελθών - ὡς ἴστε πάντες -, οὐ μόνον ὁμοίως ἐκείνοις ἄνθρωπος γέγονεν, ἀλλά καί ἀποθανεῖν, ὡς αὐτοί, κατεδέξατο, βιαστόν ἐλόμενος καί ἐπονείδιστον θάνατον, καί κατελθών εἰς τὸν ἄδην, κάκειθεν αὐτούς ἀνέστησεν. Ὁ οὖν τοσαῦτα, ὅσα καθ' ἐκάστην ἀκούεις, παθῶν δι' αὐτούς, ἵνα αὐτούς ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἐκείνης ἐξορίας ἀνακαλέσῃται, εἰ μετενόησαν ἐν τῷ παραδείσῳ, οὐκ ἂν αὐτούς συνεπάθησε; Καί πῶς οὐχὶ ὁ φύσει φιλάνθρωπος καί διὰ τοῦτο ποιήσας αὐτόν, ἵνα τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ ἀπολαύῃ καί δοξάζῃ τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ; Ναὶ ὄντως, ἀδελφοί, τοῦτο ἂν, ὡς οἴμαι, ἐγένετο. Ἴνα δέ μάθῃς καί τὰ λοιπὰ καί ἐπὶ πλεῖον τῷ λόγῳ πιστεύσῃς, ἄκουσον τῶν ἐξῆς!

Εἰ μετενεόησαν ἔνδον ὄντες τοῦ παραδείσου, αὐτόν ἐκείνον ἀπελάμβανον τὸν παράδεισον καί πλεον οὐδέν. Ἐπεὶ δέ ἐξεβλήθησαν διὰ τὸ ἀμετανόητον αὐτῶν, μετὰ δέ ταῦτα μετανόησαντες ἔκλαυσαν, ἐθλίβησαν - ἅπερ, ὡς εἶπον, οὐ μὴ ἔπαθον, εἰ ἐν τῷ παραδείσῳ μετανόησαν -, ὑπὲρ τῶν πόνων τούτων καί ἰδρώτων καί κόπων καί τῆς καλῆς μετανοίας αὐτῶν θέλων ὁ Δεσπότης Θεός τιμῆσαι καί δοξάσαι αὐτούς, οὐ μόνον δέ ἀλλὰ καί ποιῆσαι αὐτούς ἅπαντα ἐκεῖνα τὰ δεινὰ ἐπιλαθέσθαι, τί ποιεῖ; Καί σκόπει μοι τῆς φιλανθρωπίας τὸ μέγεθος! Κατελθών εἰς τὸν ἄδην καί ἀναστήσας αὐτούς, οὐχὶ εἰς τὸν παράδεισον, (99) ὅθεν ἐξέπεσον, ἀποκατέστησε πάλιν αὐτούς, ἀλλ' εἰς ἐκείνον αὐτόν ἀνήγαγε τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ· καί καθίσας ὁ Δεσπότης ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ καί προανάρχου Πατρός αὐτοῦ, τί λέγεις ποιῆσαι αὐτόν, τὸν δοῦλον μὲν αὐτοῦ κατὰ φύσιν, πατέρα δέ αὐτοῦ χρηματίσαντα κατὰ χάριν; Εἶδες εἰς οἶον ὕψος αὐτόν διὰ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ καί ταπεινώσιν καί τούς θρῆνους αὐτοῦ καί τὰ δάρκρυα ὁ Δεσπότης ἀνήγαγεν;

ὦ μετανοίας ἰσχύς καί δακρύων! ὦ φιλανθρωπίας ἀφάτου καί ἀνεξιχνιάστου ἐλέους πέλαγος, ἀδελφοί! Ὅτι οὐ μόνον ἐκείνον, ἀλλὰ καί ἅπαν τὸ σπέρμα αὐτοῦ, ἡμᾶς δηλονότι τούς υἱούς αὐτοῦ, τούς μιμουμένους ἐκείνου τὴν ἐξομολόγησιν, τὴν μετάνοιαν, τὸν θρῆνον, τὰ δάρκρυα καί τᾶλλα ἅπερ προείπομεν, οὕτως ὡς ἐκείνον καί ἐτίμησε καί ἐδόξασε, καί τούς οὕτω

ποιούντας ἕως τοῦ νῦν καί ἀπό τοῦ νῦν ποιήσοντας, εἴτε κοσμικοὶ εἶεν εἴτε **μονάζοντες**: “**Ἄμην**, εἶπεν ὁ ἀληθὴς Θεός, οὐκ ἐγκαταλείψω αὐτούς ποτε, ἀλλ’ ὡς ἀδελφούς **μου** καὶ φίλους, πατέρας τε καὶ **μητέρας** καὶ συγγενεῖς καὶ συγκληρονόμους **μου** ἀναδείξω αὐτούς, καὶ ἐδόξασα καὶ δοξάσω καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, καὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν καὶ εὐφροσύνης καὶ δόξης οὐκ ἔσται τέλος ποτέ”.

Τί οὖν, εἰπέ **μοι**, τούς πρωτοπλάστους ὠφέλησεν ἢ ἐν τῷ παραδείσῳ ἄπονος διαγωγή καὶ **ἀμέριμος**, ἀδελφέ, ῥαθυμήσαντας καὶ τῇ πρὸς Θεὸν ἀπιστία καταφρονήσαντας καὶ τὴν ἐντολήν παραβάντας αὐτοῦ; **(100)** Εἰ γὰρ ἐπίστευσαν αὐτῷ, οὐκ ἂν τὸν ὄφιν ἢ Εὐά πιστότερον, τὴν δέ Εὐάν ὁ Ἀδάμ πιστοτέραν ἐκείνου ἠγήσατο, ἀλλὰ φυλάξαι εἶχον τοῦ **μὴ** φαγεῖν τοῦ φυτοῦ· φαγόντες δέ καὶ ἡ **μετανοήσαντες**, ἐξεβλήθησαν. Οὐδέν δέ πάλιν ἐκ τῆς ἐξορίας ἐβλάβησαν, ἀλλὰ καὶ τὰ **μέγιστα** ὠφελήθησαν καὶ εἰς σωτηρίαν **ἡμῶν** πάντων τοῦτο ἐγένετο. Κατελθὼν γὰρ ἄνωθεν ὁ Δεσπότης **ἡμῶν** τῷ ἰδίῳ θανάτῳ τὸν καθ’ **ἡμῶν** ἔλυσε θάνατον, τό ἐκ τῆς τοῦ προπάτορος παραβάσεως **κατάκριμα** παντελῶς ἀνελὼν καὶ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναγεννῶν καὶ ἀναπλάττων καὶ ἀπαλλάττων ταύτης τελείως **ἡμᾶς**, τίθησιν ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἐλευθέρους πάντη καὶ **μὴ** ἐνεργουμένους τυραννικῶς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ τῷ ἐξ ἀρχῆς αὐτεξουσίῳ **τιμῶν ἡμᾶς**, ἰσχύν **μᾶλλον** δίδωσι κατ’ αὐτοῦ, ἵνα οἱ βουλόμενοι νικῶσιν αὐτόν εὐχερῶς ὑπὲρ πάντας τούς πρό τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἁγίους, ἀποθνήσκοντες δέ **μὴ** καθάπερ ἐκείνοι καὶ οὗτοι εἰς τὸν ἄδην καταβιβάζονται, ἀλλ’ εἰς τὸν οὐρανόν καὶ εἰς τὴν ἐκεῖσε τρυφήν καὶ ἀπόλαυσιν, νῦν **μέν** μετρίως, **μετά** δέ τὴν ἐκ νεκρῶν ἐξανάστασιν ὅλης ὅλως ἐπαπολαύειν καταξιῶνται τῆς αἰωνίου χαρᾶς.

Οἱ οὖν βουλόμενοι προφάσεις **μὴ** προφασίζονται, **μηδέ** λεγέτωσαν ἐκ τῆς τοῦ Ἀδάμ **ἡμᾶς** παραβάσεως ὅλως ἐνεργεῖσθαι καὶ πρὸς τὴν **ἁμαρτίαν** καθέλκεσθαι. Οἱ γὰρ τοῦτο ἐννοοῦντες καὶ λέγοντες τὴν τοῦ Δεσπότου **ἡμῶν** καὶ Θεοῦ παρουσίαν ἀνωφελῶς γεγενῆσθαι καὶ διακενῶς **νομίζουσιν**, ὅπερ αἰρετικῶν καὶ οὐ πιστῶν ἔστι τό λεγόμενον. Διὰ τί γὰρ

κατῆλθεν ἢ τίνος ἔνεκα θανάτου ἐγεύσατο, εἰ μὴ ὅτι πάντως διὰ τό λῦσαι τό ἐκ τῆς ἁμαρτίας κατάκριμα καί ἐλευθερωῶσαι τό γένος ἡμῶν ἀπό τῆς δουλείας καί ἐνεργείας τοῦ ἀντικειμένου ἐχθροῦ; **(101)** Τοῦτο γάρ ἡ ὄντως αὐτεξουσιότης, τό μὴ ὑφ' ἐτέρου τινός τῷ οἰωνδήποτε τρόπῳ δεσπόζεσθαι. Ἡμεῖς μὲν γάρ ἀπό τοῦ ἁμαρτήσαντος ἤμεν ἁμαρτωλοί, ἀπό τοῦ παραβάντος παραβάται, ἀπό τοῦ δούλου τῆς ἁμαρτίας δούλοι καί αὐτοί γενόμενοι ἁμαρτίας, ἀπό τοῦ κεκατηραμένου καί νεκροῦ κατάρατοι καί νεκροί, ἀπό τοῦ τῆ συμβουλία ἐνεργηθέντος τοῦ πονηροῦ καί δουλωθέντος αὐτῷ καί τό αὐτεξούσιον ἀπολέσαντος, ὡς τέκνα αὐτοῦ ἐνεργούμενοι καί καταδυναστευόμενοι τυραννικῶς ἐδεσποζόμεθα. Ὁ δέ Θεός κατελθὼν ἐσαρκώθη καί ἐγεννήθη καθὼς καί ἡμεῖς ἄνθρωπος, χωρὶς ἁμαρτίας, καί ἔλυσε τὴν ἁμαρτίαν, σύλληψίν τε καί γέννησιν ἀγιάσας καί ἀνατραφεῖς κατὰ μικρόν πᾶσαν ἡλικίαν εὐλόγησε· τέλειος δέ ἀνὴρ γεγονῶς τότε ἤρξατο τοῦ κηρύγματος, διδάσκων ἡμᾶς μὴ ἔν τινι προπηδᾶν καί προλαμβάνειν τοὺς πολιοῦς ἐν συνέσει καί ἀρετῇ, οἱ νέοι μάλιστα καί οὐκ ἄνδρες τὴν φρόνησιν. Ἀνεδέξατο τὰ ὑπὲρ ὑμῶν καί φυλάξας πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ ἰδίου Θεοῦ καί Πατρὸς, τὴν παράβασιν ἔλυσε καί τοὺς παραβάτας τοῦ κατακρίματος ἠλευθέρωσε. Δοῦλος ἐγένετο, μορφήν ἀναλαβόμενος δούλου, καί τοὺς δούλους ἡμᾶς εἰς τό δεσποτικὸν ἀξίωμα ἐπανήγαγε, τοῦ πρώην τυράννου δεσπότης ἀποκαταστήσας ἡμᾶς – καί μαρτυροῦσιν οἱ ἅγιοι οἱ καί μετὰ θάνατον ὡς ἀσθενῆ αὐτόν καί τοὺς αὐτοῦ ὑπουργοὺς ἀπελαύνοντες. Κατὰρα ἐγένετο σταυρωθεῖς – “Ἐπικατάρατος γάρ, φησί, πᾶς ὁ ἐπὶ ξύλου κρεμᾶμενος”-, **(102)** καί ὅλην τὴν κατάραν ἔλυσε τοῦ Ἀδάμ. Ἀπέθανε καί τῷ ἑαυτοῦ θανάτῳ ἀνεῖλε τὸν θάνατον. Ἀνέστη καί τὴν δύναμιν καί ἐνέργειαν ἠφάνισε τοῦ ἐχθροῦ, τοῦ διὰ θανάτου καί τῆς ἁμαρτίας τὴν ἐξουσίαν ἔχοντος καθ' ἡμῶν. Ἐμβαλὼν γάρ ἐν τῷ θανατηφόρῳ ἰῶ καί φαρμάκῳ τῆς ἁμαρτίας τὴν ἄρρητον τῆς Θεότητος αὐτοῦ καί τῆς σαρκὸς ζωοποιὸν ἐνέργειαν, ὅπως ὅλον τό γένος ἡμῶν τῆς ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ ἐλυτρώσατο, διὰ δέ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καί τῆς κοινωνίας τῶν ἀχράντων αὐτοῦ μυστηρίων,

τοῦ σώματος καί τοῦ αἵματος αὐτοῦ τοῦ τιμίου, ἀποκαθαίρων ἡμᾶς καί ζωοποιῶν, ἀγίους καί ἀναμαρτήτους ἀποκαθίστησιν, ἀλλά καί εὐθύς τῷ αὐτεξουσίῳ τιμᾶσθαι ἀφήσιν, ἵνα μή βία ἀλλά προαιρέσει φανῶμεν τῷ Δεσπότη δουλεύοντες. Καί ὡσπερ ἐξ ἀρχῆς ἦν ὁ Ἀδάμ ἐν τῷ παραδείσῳ ἐλεύθερος καί ἀμαρτίας καί βίας ἐκτός, τῷ αὐτεξουσίῳ δέ θελήματι ὑπήκουσε τῷ ἐχθρῷ καί ἀπατηθείς παρέβη τήν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, οὕτω καί ἡμεῖς ἐκ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος ἀναγεννώμενοι τῆς δουλείας ἀπολυόμεθα καί γινόμεθα αὐτεξούσιοι, καί εἰ μή τῷ οἰκείῳ θελήματι τῷ ἐχθρῷ ὑπακούσομεν, ἄλλως πως οὐ δύναται καθ' ἡμῶν ἐνεργεῖν τι. Εἰ γάρ πρό τοῦ νόμου καί τῆς Χριστοῦ παρουσίας, τῶν βοηθημάτων τούτων ἀπάντων χωρίς, πολλοί καί ἀναρίθμητοι τῷ Θεῷ εὐηρέστησαν καί ἄμεπτοι ἀπεδείχθησαν, ἐξ ὧν τόν δίκαιον μὲν Ἐνώχ μετέθετο καί τῇ μεταθέσει τοῦτον τετίμηκεν, Ἡλίαν δέ πυρίνῳ ἄρματι εἰς οὐρανόν ἀνελάβετο, τί ἀπολογησόμεθα ἡμεῖς, οἱ μετὰ τήν χάριν καί τήν τοσαύτην καί τηλικαύτην εὐεργεσίαν, μετὰ τήν τοῦ θανάτου καί τῆς ἀμαρτίας ἀναίρεσιν, **(103)** μετὰ τήν τοῦ βαπτίσματος ἀναγέννησιν καί τήν τῶν ἀγίων ἀγγέλων παραφυλακὴν καί αὐτήν τήν ἐπισκίασιν καί ἐπέλευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μηδέ ἴσοι τοῖς πρό τῆς χάριτος εὐρισκόμενοι, ἀλλά ῥαθυμοῦντες καί τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καταφρονοῦντες καί αὐτάς παραβαίνοντες; Ὅτι δέ μειζόνως ὑπὲρ τοὺς ἐν τῷ νόμῳ ἀμαρτήσαντας κολασθησόμεθα τοῖς κακοῖς ἐπιμένοντες, ὁ ἅγιος Παῦλος ἐδήλωσεν εἰπών· “Εἰ γάρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος καί πᾶσα παράβασις καί παρακοή ἔλαβε ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας;”

Μή οὖν τόν Ἀδάμ ἀλλ' ἑαυτόν αἰτιάτω καί μεμφέσθω ἡμῶν ἕκαστος, τῶν ἐν οἰαδηποτοῦν περιπιπτόντων ἀμαρτία, καί μετάνοιαν ἐξίαν ἕκαστος ἡμῶν ὡς ἐκεῖνος ἐπιδεικνύσθω, εἰ ἄρα καί βούλεται τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐν Κυρίῳ ἐπιτυχεῖν. Εἰ δέ μή θελήσετε μηδέ παντί τρόπῳ σπουδάσετε, ἢ ἀναμαρτήτους ἑαυτοὺς ἐν τῷ τάς ἐντολάς τηρεῖν πάσας φυλάξαι, ἢ παραβαίνοντες ἐν τινι μέχρι θανάτου μετανοεῖν καί τήν ἑαυτοῦ ἕκαστος ἀμαρτίαν σφοδρῶς ἀποκλαίεσθαι, ἀλλ' ἐμμένετε ἐπὶ

τῆ σκληρότητι καί ἀμετανοήτῳ γνώμῃ ὑμῶν, τάδε λέγει Κύριος· “Συντρομάξει ἡ γῆ ἐπί τούς μετὰ τοσαῦτα καί τηλικαῦτα θαύματα, μετὰ τήν ἐν τῷ κόσμῳ φανέρωσιν, μετὰ τήν τοσαύτην διδασκαλίαν ἣν ἐν τῷ κόσμῳ ἐφήπλωσα, ἔτι ἀναβαλλομένους καί δυσπιστοῦντας καί ἀπειθοῦντας τοῖς λόγοις μου· καί διαρραγήσεται εἰς πολλά, μή φέρουσα τούς ἀγνώμονας καί σκληροτραχήλους καί παρηκούς μου φέρειν ἐπί τοῦ νώτου αὐτῆς, καί ἴδωσι τήν πτώσιν (104) αὐτῶν ἐγγίσασαν πρό τῶν ποδῶν αὐτῶν καί τρομάξουσι. Τῆς γάρ γῆς τρεμούσης, τοῦ οὐρανοῦ κλονουμένου καί ῥοιζηδόν ὡς βιβλίου ἐλισσομένου, ἐκ τῶν φοβερῶν δειμάτων ἐκείνων πτοηθῶσιν αἱ ἀκαμπεῖς καί ἀμείλικτοι καρδίαι αὐτῶν, ὡς λαγωῦ ἐν ὥρᾳ σφαγῆς. Καί συσκοτάσει τό φῶς, πεσοῦνται τά ἄστρα, ὁ ἥλιος καί ἡ σελήνη σβεσθήσονται ἐπ’ αὐτούς, ἀπό δέ τῶν σχισμάτων τῆς γῆς ἀναβήσεται πῦρ ὑπερεκβλύζον ὡς τά πελάγη τῶν θαλασσῶν. Καί ὥσπερ ἐπί τοῦ κατακλισμοῦ ἀνεώχθησαν οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ καί κατῆλθε τό ὕδωρ καί κατ’ ὀλίγον ἐκάλυψε τούς λαούς, οὕτω καί τότε ἀνοιχθήσεται ἀπό τῶν θεμελίων αὐτῆς ἡ γῆ, καί ἀναδοθήσεται οὐ κατά μικρόν ἀλλά ἀθρόον τό πῦρ καί ἐπικαλύψει πᾶσαν τήν γῆν, καί γενήσεται ἅπασα ποταμός πυρός”.

Τί οὖν ποιήσουσι τότε οἱ λέγοντες ὅτι· “Εἶθε με ἠφίεσαν ὧδε καί τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐγώ οὐκ ἠθελον”; Τί γενήσονται οἱ νῦν γελῶντες καί οὕτω λέγοντες· “Τί οὖν κελεύεις κλαίειν ἡμᾶς καθ’ ἐκάστην;” Οἱ δέ καί ἀντιλογίας ἢ γογγυσμούς ἢ καί τά χεῖρω τούτων ἀπεργαζόμενοι, τί τότε ἀπολογήσονται; Μή ἐροῦσιν ὅτι· “Οὐκ ἠκούσαμεν”; μή ὅτι· “Οὐδεῖς ἡμᾶς ἐνουθέτησε”; μή ὅτι· “Ἦγνοήσαμεν σου τοῦ Δεσπότου τό ὄνομα, τό κράτος, τήν ἰσχύν, τήν δύναμιν”; - “Πόσα γάρ ὑμᾶς, ὦ ἄθλιοι, εἰκότως πρός ἡμᾶς εἶπη, διά προφητῶν, δι’ ἀποστόλων, διά πάντων ὁμοῦ τῶν δούλων καί δι’ ἐμοῦ αὐτοῦ προεῖπον καί παρήγγειλα; Οὐκ ἠκούετε τῶν εὐαγγελίων μου λεγόντων· “Μετανοεῖτε”; (105) Οὐκ ἠκούετε λεγόντων· “Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσονται”; Οὐκ ἠκούετε βοῶντός μου· “Μακάριοι οἱ πενθοῦντες”; Ὑμεῖς δέ ἐγελᾶτε ἀνακαγχάζοντες, ἀλλήλοις ὁμιλοῦντες καί

καταμακρύνοντες ὑμῶν τὰς ἀργολογίας, ἀλλήλους πρὸς τὰ ἄριστα προσκαλούμενοι καὶ θεραπεύοντες ὑμῶν τὰς γαστέρας. Οὐκ ἔμοῦ λέγοντος· “Τί στενή ἢ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἢ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν” καὶ ὅτι “Βιασθή ἐστὶν ἢ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν”, ὑμεῖς ἀνέκεισθε ἐπὶ στρωμνῶν ἀπαλῶν καὶ διὰ πάντων τὴν ἄνεσιν ἐδιώκετε; Οὐκ ἔμοῦ λέγοντος· “Ὁ θέλων εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων ἔσχατος καὶ πάντων δούλος καὶ πάντων διάκονος”, ὑμεῖς τὰς πρωτοκλισίας καὶ πρωτοκαθεδρίας, ἀρχὰς τε καὶ ἡγεμονίας καὶ διακονίας καὶ μεγέθη ἀξιωματῶν προετιμήσασθε, καὶ ὑποταγῆναι ἢ δουλεῦσαι ἐν ταπεινώσει ψυχῆς εὐτελεῖ καὶ πτωχῶ καὶ ἀπερριμένῳ οὐκ ἠθέλησατε; Οὐχὶ ἔμοῦ λέγοντος· “Ὅσα θέλετε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ὁμοίως ποιεῖτε αὐτοῖς”, ὑμεῖς τὰς ἑαυτῶν θεραπείας μόνας καὶ τὰ θελήματα καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἐξεπληρώσατε, πλεονεκτοῦντες, ἀρπάζοντες, ἀδικοῦντες καὶ ἑαυτοὺς μόνους ἐθεραπεύσατε; Οὐχὶ ἔμοῦ λέγοντος· “Ἐάν τις σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην”, οἱ μὲν ἐγελάτε, οἱ δὲ οὐδέ ἀκοῦσαι τοῦτο ἠνείχεσθε, ἀλλὰ κακῶς με τοῦτο καὶ ἀδίκως (106) προστάξαις ἐλέγχετε; Οὐχὶ δὲ ἔμοῦ λέγοντος· “Ἐάν τις σε ἀγγαρεύσῃ μίλιον ἕν, ὑπάγε μετ’ αὐτοῦ δύο”, οὐ μόνον οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλ’ οἱ πλείονες καὶ τοὺς ἀδελφούς ἠγγαρεύσατε; Οὐκ ἔμοῦ λέγοντος· “Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρόν ῥῆμα καθ’ ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἔμοῦ”, ὑμεῖς οὐδέ λόγον σκληρόν ἀκοῦσαι ἠνείχεσθε οὐ μόνον ἐκ τῶν ὁμοίων ὑμῶν, ἀλλ’ οὐδέ ὑπὸ τῶν προεχόντων; Οὐκ ἔμοῦ λέγοντος· “Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε ἐπὶ τοῖς διωγμοῖς καὶ ταῖς θλίψεσιν”, ὑμεῖς τοὺς ἐπαίνους μᾶλλον καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν ἠσπάσασθε, ἐπὶ δὲ τοῖς τοιούτοις ἀπελέγεσθε καὶ αὐτὴν ὑμῶν τὴν ζωὴν; Οὐχὶ ἔμοῦ μακαρίζοντος τοὺς φτωχοὺς, ὑμεῖς οὐκ ἐποθήσατέ ποτε ἀπὸ ψυχῆς γενέσθαι πτωχοί; Οὐκ ἔμοῦ τοὺς πρᾶεις τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κληρονομεῖν λέγοντος, ὑμεῖς ὡς θῆρες ἄγριοι διέκεισθε εἰς τοὺς μὴ τάχιον ποιοῦντας ὑμῶν τὰ θελήματα; Οὐχ ὀρῶντες πάλιν αὐτοὺς παραβαίνοντάς μου τὰς ἐντολάς, συμπαθεῖς ἐγίνεσθε τότε καὶ μέτριοι καὶ

“Ἄφες, ἐλέγετε, εἶπεν ὁ Κύριος· Μὴ ὀργίζου κατὰ τινος”; Οὐχὶ ὑμεῖς ἐλέγετε, ὅποταν ἔλεγον· “Εὐχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς”, - “Αὐτό τῶν ἀποστόλων ἐστίν, αὐτό τῶν μεγάλων ἀγίων! Ἐπεὶ τίς τοῦτο ἄλλος ποιῆσαι δύναται;” - Ἄθλιοι, καὶ ὑμεῖς διατί οὐκ ἐγίνεσθε ἅγιοι; Οὐκ ἠκούετε λέγοντός μου· “Γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι”, ὑμεῖς δὲ ἐν τῇ ἀκαθαρσίᾳ τῶν μολυσμῶν ὑμῶν καὶ ἀνομιῶν ἐμείνατε”.

(107) Καὶ πρὸς μέν τὰς γυναῖκας ἐρεῖ· “Οὐκ ἠκούετε ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀναγινωσκόντων καὶ λεγόντων· “Βίος τῆς ἁγίας Πελαγίας, τῆς ποτε πόρνης”, “Βίος τῆς ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας, τῆς ἀσώτου ποτέ”, “Θεοδώρας τῆς μοιχαλίδος καὶ μετὰ ταῦτα θαυματουργοῦ”, καὶ πάλιν· “Εὐφροσύνης τῆς παρθένου καὶ μετονομασθείσης Σμαράγδου”, καὶ “Ξένης, τῆς ὄντως ξένης καὶ θαυμαστῆς;” Οὐκ ἠκούσατε ὅπως καὶ γονεῖς καὶ πλοῦτον καὶ μνηστῆρας αὐτοὺς κατέλιπον καὶ ἐν εὐτελείᾳ καὶ ταπεινώσει ἐδούλευσάν μοι καὶ ἐγένοντο ἅγιοι; Διὰ τί οὖν καὶ ὑμεῖς ταύτας καὶ τὰς τοιαύτας, αἱ μέν πόρνοι τὰς πόρνας, αἱ δὲ ἄσωτοι τὰς ἀσώτους, αἱ δὲ ὑπανδροὶ τὰς ἀμαρτησάσας ὑπάνδρους, αἱ δὲ παρθένοι τὰς παρθέλους καὶ ὁμοίας ὑμῶν οὐκ ἐμιμήσασθε;

Πρὸς δὲ τοὺς ἄνδρας βασιλεῖς τε καὶ ἄρχοντας ὁμοίως ἐρεῖ· “Οὐκ ἠκούετε πῶς ὁ Δαυὶδ ἀμαρτήσας, καὶ εἰσελθόντος πρὸς αὐτόν τοῦ προφήτου Νάθαν καὶ ἐλέγξαντος αὐτόν περὶ τῆς ἀμαρτίας αὐτοῦ, οὐκ ἀντεῖπεν, οὐκ ὠργίσθη, οὐκ ἔκρουψε τὸ ἀμάρτημα αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦ θρόνου ἀξαναστάς προσέπεσεν ἐνώπιον παντός τοῦ λαοῦ ἐπὶ τὴν γῆν καὶ εἶπεν· “Ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ μου! “ καὶ οὐκ ἐπαύσατο ἡμέρας τε καὶ νυκτός κλαίων ὁμοῦ καὶ θρηνῶν; Οὐκ ἠκούετε τούτου λέγοντος· “Ὅτι σποδὸν ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρων, ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου ἐκολλήθη τὸ ὄστούν μου τῇ σαρκί μου, ὡμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῶ”, καὶ πάλιν· “Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, λούσω καθ’ ἐκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω;” Οὐκ ἠκούετε λέγοντος αὐτοῦ· “Κύριε ὁ Θεός μου, (108) εἰ ἐποίησα

τοῦτο, εἰ ἔστιν ἀδικίας ἐν χερσὶ μου, εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδούσι **μι** κακά, ἀποπέσοιμι ἄρα ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου κενός, καταδιώξαι ἄρα ὁ ἐχθρός τὴν ψυχὴν μου καὶ καταλάβοι καὶ καταπατήσαι εἰς γῆν τὴν ζωὴν μου καὶ τὴν δόξαν μου εἰς χοῦν κατασκηνώσαι; “. Διὰ τί οὖν καὶ ὑμεῖς τοῦτον καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτοῦ **μή** ἐμιμήσασθε; Μὴ τούτου ὑμεῖς περιδοξότεροι εἶναι ἐδοκεῖτε ἢ πλουσιώτεροι, καὶ διὰ τοῦτο ταπεινωθῆναί μοι οὐκ ἠβουλήθητε; Ἄθλιοι καὶ ταλαίπωροι, ὑμεῖς φθαρτοὶ καὶ θνητοὶ ὄντες, **μονοκράτορες** καὶ **κοσμοκράτορες** εἶναι ἐβούλεσθε καί, εἴπου ἦν τις ἐν ἑτέρᾳ χώρᾳ **μή** θέλων ὑμῖν ὑποτάσσεσθαι, ὡς κατὰ εὐτελοῦς ὑμῶν δούλου κατεπαίρεσθε αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐφέρετε ὑπομεῖναι τὴν ἀνυποταξίαν αὐτοῦ, καὶ τοι συνδούλου ὑμῶν ὄντος καὶ **μηδέν** πλέον ἐκείνου ἐχόντων ὑμῶν· ἐμοὶ δὲ τῷ Ποιητῇ καὶ Δεσπότη ὑμῶν πῶς ὑμεῖς οὐκ ἠθελήσατε ὑποταγῆναι καὶ δουλεῦσαι ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ; Ἀνταποδιδόντες δὲ τοῖς ἀμαρτάνουσιν εἰς ὑμᾶς, τί ἐν ἑαυτοῖς ἄρα διελογίζεσθε περὶ ὧν ὑμεῖς εἰς ἐμέ ἠμαρτάνετε; ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τῶν ἀδικουμένων τὰ αἵματα; ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ βλέπων τὰ παρ’ ἡμῶν κρυφίως πραττόμενα; ἢ ὅτι ἐπελάθεσθέ **μου** καὶ **μή** ἔχειν ὑπελαμβάνετε τὸν ἐπάνω ὑμῶν ὄντα, οὐδέ ἠλπίσατέ ποτε **γυμνοὶ** **με** καὶ **τετραχηλισμένοι** παρασταθήσεσθαι; Οὐκ ἠκούετε **μου** αἰεὶ λέγοντος· “Ὁ θέλων εἶναι πάντων πρῶτος, ἔστω πάντων ἔσχατος καὶ πάντων δούλος καὶ πάντων διάκονος;” Πῶς οὐκ ἐφρίσσετε καὶ ἐν ἑαυτοῖς ὑμῖν ἐθρηνεῖτε καὶ συνετριβεσθε, φοβούμενοι **μή** εἰς ἔπαρσιν ὑπὸ τῆς **ματαίας** ἐκείνης καὶ διακένου ἐλθόντες, **(109)** παραβάται ταύτης μου τῆς ἐντολῆς γενόμενοι, τῷ πυρὶ τούτῳ παραδοθήσεσθε; Οὐκ ἠκούετε πῶς ὁ Δαυὶδ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ Σεμεῖ ὑβριζόμενος καὶ ἀνὴρ αἱμάτων καλούμενος, εὐτελέστερον ἑαυτὸν ἐκείνου ἔχων ἀπὸ ψυχῆς, οὐκ ὠργίζετο, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκείνον ἀνελεῖν βουλομένους ἐκώλυσεν; Ἴδου οὖν καὶ Μωυσῆς καὶ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καὶ Δαβὶδ καὶ ἄλλοι πλεῖστοι πρό τῆς ἐπιφανείας μου καὶ νυνὶ **μετὰ** τὴν παρουσίαν μου **πλείονες**, οὓς βλέπετε **συνδοξαζομένους** **μοι**, καὶ βασιλεῖς γεγονάσιν, ὡς ἡμεῖς, καὶ ἄρχοντες καὶ στρατηγοί, καὶ διὰ τὸν ἐμὸν φόβον ἐν ταπεινώσει καὶ δικαιοσύνῃ βιώσαντες, κακόν

ἀντί κακοῦ τινι οὐκ ἀνταπέδωκαν, ἀλλά καί παρὰ τῶν ὁμοίων καί ὑπό χεῖρα πολλάκις ἀτιμασθέντες, ἐμοί ἀνέθεντο τήν περὶ τούτου ἐκδίκησιν καί ὑπέρ ὧν εἰς ἐμέ ἤμαρτον ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτῶν, ἀπό ψυχῆς ἐν φόβῳ καί πόθῳ μετενόουν καί ἔκλαιον, ταύτην τήν ἡμέραν τῆς ἐμῆς ἐλεύσεως καί παρουσίας καί κρίσεως ἀκούοντες καί πιστεύοντες, ὑμεῖς δέ κατεφρονήσατέ μου τῶν ἐντολῶν, ὡς τινος ἐνός τῶν ἀπερριμμένων καί ἀσθενῶν. Λοιπὸν οὖν μεθ' οὗ συνεῖναι ἠρετίσασθε καί ὧν τοὺς λόγους καί τὰς πράξεις ποιοῦντες, αὐτοὺς ἐμιμήσασθε, μετὰ τούτων αὐτῶν, καί τῶν ἐκείνοις ἠτοιμασμένων ἐπαπολαύσατε!

“.

Οὕτω καί τοῖς πατριάρχαις τοὺς ἁγίους ἀντιπαραθῆ πατριάρχας, Ἰωάννην τὸν Χρυσορρήμονα, Ἰωάννην τὸν Ἐλεήμονα, Γρηγόριον τὸν Θεολόγον, Ἰγνάτιον, Ταράσιον, Μεθόδιον καί τοὺς λοιποὺς οἵτινες οὐ λόγῳ μόνῳ ἀλλὰ καί ἔργῳ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ γεγόνασιν ἀπεικόνισμα· τοῖς μητροπολίταις τοὺς ἁγίους μητροπολίτας, Βασίλειον, Γρηγόριον, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, (110) καί τὸν τούτου ὁμώνυμον καί θαυματουργόν, Ἀμβρόσιον καί Νικόλαον. Καί ἀπλῶς εἰπεῖν, ἕκαστον πατριάρχην καί ἕκαστον μητροπολίτην καί ἕκαστον ἐπίσκοπον μετὰ τῶν πρό αὐτοῦ διαπρεψάντων ἀποστόλων τε καί πατέρων ἁγίων ἐν ἐκάστη μητροπόλει καί ἐπισκοπῇ κρινεῖ ὁ Θεός, καί ἐξ ἐναντίας ἀλλήλων στήσας πάντας αὐτοὺς – καθὼς ἀκούεις αὐτοῦ λέγοντος· “Τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων”-, ἐρεῖ· “Οὐχὶ ἔνθα οὗτοι ἐθεράπευσαν καί ἐδούλευσάν μοι, ἐκεῖ καί ὑμεῖς ἐβιώσατε καί εἰς τοὺς θρόνους αὐτῶν ἐκαθίσατε; Διὰ τί μὴ καί τὸν βίον καί τήν πολιτείαν αὐτῶν ἐμιμήσασθε; Διὰ τί ἀκαθάρτοις χερσὶ καί ἀκαθαροτέραις ψυχαῖς τὸν ἄχραντον ἐμέ καί ἀμόλυντον κρατεῖν καί ἐσθίειν οὐκ ἐφοβήθητε; Οὐκ ἐφρίξατε ὅλως, οὐκ ἐτρομάξατε; Διὰ τί τὰ τῶν πενήτων εἰς τὰς ὑμετέρας ἡδονὰς καί εἰς τοὺς ἰδίους καί συγγενεῖς ὑμῶν ἀναλώσατε; Διὰ τί με χρυσίῳ καί ἀργυρίῳ, ὡς ὁ Ἰούδας, ἀπεμπολήσατε; Διὰ τί με καί ὡς δούλον ἀχρεῖον ἐξαγοράσαντες, εἰς τὰ τῆς σαρκὸς με θελήματα διακονεῖν ἀπεχρήσασθε; Ὡς οὖν ὑμεῖς με οὐκ ἐπιμήσατε, οὐδέ ἐγώ

φείσομαι ὑμῶν. Ἀπέλθατε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας, ἀπέλθατε! “.

Οὕτω τοίνυν πατέρες παρά πατέρων, φίλοι καί συγγενεῖς παρά φίλων καί συγγενῶν, ἀδελφοί παρά ἀδελφῶν, δοῦλοι καί ἐλεύθεροι παρά δούλων καί ἐλευθέρων, πλούσιοι καί πένητες ὑπό πλουσίων καί πενήτων, οἱ ἐν γάμῳ παρά τῶν ἐν γάμῳ διαπρεψάντων, οἱ ἐν ἐλευθερίᾳ παρά τῶν ἐν ἐλευθερίᾳ βιωσάντων, καί ἀπλῶς πᾶς ἄνθρωπος ἁμαρτωλός ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ἀπεναντίας αὐτοῦ εἰς τὴν (111) εἰς τὴν αἰωνίαν ζωὴν καί εἰς τό ἀνεκκλήτητον ἐκεῖνο φῶς ὄψεται τόν ὅμοιον αὐτοῦ καί κριθήσεται παρ' αὐτοῦ. Οἷόν τι λέγω; Ἀπιδῶν ἕκαστος τῶν ἁμαρτωλῶν πρὸς τόν ὅμοιον αὐτοῦ, βασιλεύς πρὸς βασιλέα, ἄρχων πρὸς ἄρχοντα καί πόρνος μὴ μετανοήσας πρὸς πόρνον μετανοήσαντα, φτωχός πρὸς φτωχόν καί δοῦλος πρὸς δοῦλον, καί μνησθεῖς ὅτι καί αὐτός ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἦν, τὴν αὐτὴν ψυχὴν ἔχων, τὰς αὐτάς χεῖρας, τοὺς αὐτοὺς ὀφθαλμοὺς καί ἀπλῶς τᾶλλα πάντα ἐξ ἴσης καί συνῆν αὐτῷ ἐν τῷ βίῳ καί ὅμοιον εἶχε τό ἀξίωμα, τὴν τέχνην, τό ἐπιτήδευμα, μιμήσασθαι δέ αὐτόν οὐκ ἠθέλησεν, εὐθύς ἐμφράσεται τό στόμα αὐτοῦ καί μένει ἀναπολόγητος, μὴ ἔχων ὅλως τι φθέγξασθαι. Ὄταν οὖν οἱ κοσμικοὶ κοσμικοὺς ἴδωσι καί οἱ ἁμαρτωλοὶ βασιλεῖς βασιλεῖς ἁγίους ἐκ δεξιῶν, πλουσίους τε καί ὑπό ζυγόν ἁγίους οἱ ὑπό ζυγόν βίου, καί οἱ ἐν βασάνοις πάντες ὁμοίους αὐτῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, καί τηνικαῦτα αἰσχυρθῶσι καί ἀναπολόγητοι εὐρεθῶσιν, ὥσπερ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ τόν Λάζαρον, ἐκεῖνος ἀποτηγανιζόμενος ἐν τῷ πυρὶ.

Τί ποιήσωμεν ἡμεῖς ἄρα οἱ μοναχοί, οἱ κατ' ἐμέ, λέγω, ῥάθυμοι καί ἁμαρτωλοί, ποία ἄρα αἰσχύνη ἡμᾶς καί βάσανος λήψεται, ὅταν τοὺς ἐν βίῳ καί γυναῖκας καί οἰκέτιδας ἔχοντας καί οἰκέτας, μετὰ γυναικῶν ὁμοῦ καί τέκνων θεασώμεθα ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ὁμοθυμαδόν συγχορευόντας; ὅταν τοὺς ἐν ἀξιώμασι καί πλούτῳ εὐαρεστήσαντας, ὅταν ἀπλῶς ἐκ πάντων ἴδωμεν τῶν ἐν τῷ βίῳ πᾶσαν κατορθωκότων ἀρετὴν καί ἐν μετανοίᾳ καί δάκρυσι πολιτευσαμένων διὰ τόν φόβον τοῦ Κυρίου καί ἰσταμένους ἐν τῇ χαρᾷ καί φαιδρότητι τῶν

δικαίων; **(112)** ὅταν γάρ ἐννοήσωμεν ὅτι πατέρας καί μητέρας καί ἀδελφούς καί ἀδελφάς καί κόσμον ὅλον διά τό σῶσαι ἡμῶν τάς ψυχάς κατελείψαμεν, οἱ δέ καί γυναῖκας καί τέκνα, ἄλλοι σὺν τούτοις καί πλοῦτον καί ἀξιώματα καί ἄλλα ὅσα ὁ βίος ἔχει τερπνά, καί ἀναχωρήσαντες ἐπτωχεύσαμεν καί ἀποκειράμενοι γεγόναμεν μοναχοί διά τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, διά δέ μικράν ῥαθυμίαν καί πονηρίαν καί διά τάς πονηράς ἡμῶν ἐπιθυμίας κατετάξαμεν ἡμᾶς ἑαυτούς μετὰ κοσμικῶν καί πόρνων καί μοιχῶν καί βιωσάντων ἀσώτως κατά τόν κόσμον, ὁποῖος τότε φόβος καί τρόμος καί αἰσχύνη καλύψει ἡμᾶς! Πιστεύσατέ μοι λέγοντι, ἀδελφοί, ὅτι χείρων βάσανος ἡ ἐντροπή ἡμῶν ἔσται ὑπέρ τήν τῶν κοσμικῶν αἰωνίαν κόλασιν. Ὅταν γάρ ἐμέ τόν ἀποταξάμενον πάση ψυχῇ, μετὰ κοσμικῶν, φέρε εἰπεῖν, νῦν τέκνα ἐχόντων, καί δημοσίοις πράγμασιν ἐμπεπλεγμένων ἢ καί στρατιᾷ ἐκδουλεύοντων, ἴστασθαι καί τήν ἴσιν ἐκείνοις κόλασιν λήψεσθαι μέλλοντα, στραφέντες οὗτοι καί ἰδόντες με, εἴπωσι πρός με· “Καί σύ, μοναχέ, ὁ τόν κόσμον ἀφείς, ὧδε μεθ’ ἡμῶν τῶν κοσμικῶν ἴστασαι; Κἄν σύ διά τί;” τί ἄρα ἀπολογήσομαι, τί ἐρῶ πρός αὐτούς; Τίς γάρ, ἀδελφοί, τό μέγεθος τῆς τότε μελλούσης μοι γενέσθαι θλίψεως δυνήσεται ἀξίως, διά λόγου ἐκδιηγῆσασθαι; Πάντως οὐδεῖς! Τί γάρ καί ἐροῦμεν ἢ τί ὅλως δυνηθῶμεν ἀπολογήσασθαι; ὅτι τόν κόσμον καί τά ἐν κόσμῳ κατελίπομεν; ἀλλά ταῦτα οὐκ ἐβδελυξάμεθα ἀπό ψυχῆς· τοῦτο γάρ ἐστίν ἡ ἀληθῆς τοῦ κόσμου καί τῶν ἐν κόσμῳ ἀναχώρησις, τό μετὰ τό φυγεῖν τόν κόσμον μισῆσαι τά αὐτοῦ καί βδελύξασθαι.

(113) Τί δέ ὁ κόσμος καί τί τά ἐν τῷ κόσμῳ εἰσίν; Ἄκουσον! Οὐ χρυσίον ἐστίν, οὐκ ἄργυρος, οὐχ ἵπποι, ἀλλ’ οὐδέ ἡμίονοι· ταῦτα γάρ πάντα, ὅσα καί ἡμῖν λειτουργοῦσιν εἰς χρείαν τοῦ σώματος, καί ἡμεῖς κεκτήμεθα. Οὐ κρέας, οὐκ ἄρτος, οὐκ οἶνος· μεταλαμβάνομεν γάρ καί ἡμεῖς ἐκ τούτων καί ἐσθίομεν αὐτάρκως. Οὐκ οἴκοι, οὐ λουτρά, οὐ χωρία ἢ ἀμπελῶνες καί προάστεια· αἱ λαῦραι γάρ καί τά μοναστήρια ἐκ τῶν τοιούτων συνίστανται. Ἀλλά τίς ὁ κόσμος; Ἡ ἁμαρτία καί ἡ πρός τά πράγματα σχέσις ἐστίν, ἀδελφοί, καί τά πάθη. Τά δέ ἐν τῷ κόσμῳ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος εἰπάτω, ὁ ἠγαπημένος τοῦ Χριστοῦ

μαθητής· “Μή ἀγαπᾶτε γάρ, φησί, τόν κόσμον **μηδέ** τά ἐν τῷ κόσμῳ· ὅτι πᾶν τό ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκός καί ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καί ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Πατρός, ἀλλ’ ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν”. Εἰ οὖν ἡμεῖς τόν κόσμον ὅλον καταλιπόντες καί ἀποφυγόντες καί γεγονότες γυμνοί, ταῦτα οὐκ ἐφυλαξάμεθα, τί ἡμῖν τό ὄφελος ἐκ **μόνης** τῆς ἀναχωρήσεως γένοιτ’ ἄν; Καί γάρ ὅθεν ἄν ἐξέλθωμεν καί ἐν οἷς ἄν καταντήσωμεν, τά αὐτά πράγματα πάλιν εὐρήσομεν· πανταχοῦ γάρ ἄνθρωποι **μόνοι** ζῆν οὐ δυνάμεθα, πανταχοῦ τά πρὸς τήν σύστασιν τοῦ σώματος χριζόμεν ἐπιτήδεια, πανταχοῦ καί γυναῖκες καί παῖδες καί οἶνος καί παντοίων ἐστίν εἶδος καρπῶν· ἐκ τούτων γάρ καί τῶν τοιούτων ἐστίν ἡ τῆς ζωῆς ἡμῶν σύστασις. Ἐάν τήν ἐπιθυμίαν ἔχωμεν τῆς σαρκός καί τήν ἐπιθυμίαν τῶν ὀφθαλμῶν καί τήν ἀλαζονείαν τῶν λογισμῶν, πῶς δυνησόμεθα ἐν μέσῳ αὐτῶν τῆς καθόλου ἀμαρτίας ἀποσχέσθαι καί **μηδὲ** τῷ ταύτης κέντρῳ πληγῆναι; Ὅπερ πολλοί τῶν πάλαι καί τῶν νῦν ἁγίων, εὖ οἶδα, ἐφυλάξαντο **(114)** καί φυλάττουσι, μέσον τῶν τοῦ βίου πραγμάτων καί φροντίδων καί **μεριμνῶν** διατρίβοντες καί ἐν ἀγιότητι τελεία τόν βίον αὐτῶν διανύοντες, καθὼς ὁ Παῦλος μαρτυρεῖ περὶ τούτων καί τῶν τοιούτων λέγων· “Παράγει γάρ τό σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, ἵνα καί οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς **μή** ἔχοντες ὧσι καί οἱ ἀγοράζοντες ὡς **μή** κατέχοντες καί οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ ὡς **μή** καταχρώμενοι”. Ἐξεστίν οὖν καί τά λοιπά ἐξ τούτων **καταμαθεῖν**· οἶον, τόν θυμούμενον **μή** ὀργίζεσθαι, τόν δικαιολογούμενον **μηδὲ** τῇ καρδίᾳ τοῖς λαλουμένοις προστίθεσθαι, τόν ἑαυτόν ἐκδικοῦντα ὡς νεκρόν εἶναι τῷ κόσμῳ τῇ τῆς ψυχῆς διαθέσει, τόν ἅπαξ τοιοῦτον γενόμενον ζητεῖν τε καί προθυμείσθαι **μηδέ** τοῦ ἰδίου φείδεσθαι σώματος. Τοιοῦτοι γάρ καί ἐγένοντο καί καθ’ ἐκάστην γενεάν οἱ ἀγωνιζόμενοι γίνονται.

Εἰ δέ **μή** τοιοῦτοι γενέσθαι σπουδάσομεν καί οὕτω τόν βίον ἡμῶν ἀνύομεν, τί ἐροῦμεν; ὅτι “Δόξης καί πλούτου κατεφρονήσαμεν;” Ἀλλά πάντως ἐρεῖ ἡμῖν ὅτι· “Φθόνον καί ἔριν καί ζῆλον οὐ κατελείψατε”. Ὅτι δέ ταῦτα ἀλλοτριουῖσιν ἡμᾶς καί χωρίζουσιν ἀπό τοῦ Θεοῦ, λέγει ὁ θεῖος Ἰάκωβος, ὁ

ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ· “Εἰ δέ ζῆλον πικρόν ἔχετε - ἔστι γάρ καί ἐπί καλῶ καί ζηλῶσαί τινα! – καί ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μή κατακαυχᾶσθε καί ψεύδεσθε κατά τῆς ἀληθείας, οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλά ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώδης· ὅπου γάρ ζῆλος καί ἐριθεία, ἐκεῖ καί ἀκαταστασία καί πᾶν φαῦλον πρᾶγμα”, καί μετ’ ὀλίγα· “Αἰτεῖτε καί οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσετε”, καί ἐπιφέρει· “Μοιχοί καί μοιχαλίδες, (115) οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστίν; ὅς ἂν οὖν βουλευθῆ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρός τοῦ Θεοῦ καθίσταται”. Σκόπει δέ ὅτι οὐκ εἶπε μόνον· “Ὁ κόσμος ἐχθρός ἐστὶ τοῦ Θεοῦ”, ἀλλά καί ἡ πρὸς τόν κόσμον φιλία· δι’ αὐτῆς γάρ μοιχοί καί μοιχαλίδες γινόμεθα. Καί ὅτι ἀληθές ἐστὶ τοῦτο, ἄκουσον αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος· “Πᾶς ὁ ἐμβλέψας πρὸς τό ἐπιθυμῆσαι ἤδη ἐμοίχευσεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ “ καί πάλιν· “Οὐκ ἐπιθυμήσεις τι τοῦ πλησίον σου”. Δείκνυσι δέ διὰ τούτων ἡμῖν τῶν ῥημάτων, ὅτι οὐχ ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν αὐτός μόνος χωρίζεται τοῦ Θεοῦ καί ἐχθρός αὐτοῦ γίνεται, ἀλλά καί ὁ αὐτὴν ἀγαπῶν καί ὁ ἐπιθυμῶν τινος, ἥτοι σχετικῶς τῇ καρδίᾳ πρὸς τι τῶν ἐπὶ γῆς διακεείμενος, τοῦτο γάρ ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἐστίν· ὥστε φανερῶς ἀποδέδεικται ὅτι, εἰ καί γυμνός πάντων ὑπάρχει τις καί μή πράττει ἔργω τὴν οἴαντοῦν ἁμαρτίαν, μόνον δέ ἀγαπῶν καί φιλῶν αὐτὴν οἴονεῖ σχετικῶς πρὸς αὐτὴν διακεείμενος, ἐχθρός ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καθὼς καί Ἰωάννης φησὶν· “Ἐάν τις ἀγαπᾷ τόν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς ἐν αὐτῷ”, ἀλλά καί ὁ Κύριος· “Ἀγαπήσεις Κύριον τόν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καί ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καί ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου”, ὥστε ὁ πρὸς ἕτερόν τι ἐπιθυμητικῶς ἢ σχετικῶς διακεείμενος τῆς ἐντολῆς ταύτης ἐκτός ἐστίν. Ἡμεῖς δέ, οἱ ἄθλιοι καί ταλαίπωροι, τὰ μεγάλα καί περιδοξα καί ὑψηλά τοῦ κόσμου καταλιπόντες καί εἰς τό μοναστήριον ἐλθόντες, ἀγαπῶμεν οἱ μὲν παλλία ἐκστίλβοντα, οἱ δέ ἱμάτια καλόχρυσα, οἱ δέ λώρους καί ἀναλάβους, ἄλλοι σανδάλια καί ὑποδήματα, ἄλλοι βρώματα ἡδέα καί (116) πόματα, ἕτεροι σμίλας καί ῥαφίδας καί μαχαίρας ἢ καί τὰ τούτων εὐτελέστερα, δι’ ὧν τῆς ἀγάπης ἐκπίποντες τοῦ ἐπὶ πάντων βασιλέως

Χριστοῦ καί ἐχθροί αὐτοῦ γενόμενοι, οὐκ αἰσθανόμεθα, ὦ ἀδελφοί! δι' ἃ καί μέλλομεν ἄρα, εἰ μή προλαβόντες μετανοήσομεν καί πᾶσαν ἐπιθυμίαν κακὴν καί πονηράν καί ἔριν καί ζῆλον καί ἀλαζονείαν ἐκ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἕκαστος ἐξορίσομεν, εἰς τό πῦρ τό αἰώνιον μετά τελωνῶν κα' ἁμαρτωλῶν καί πλουσίων, τῶν ἐν ἀσωτία βιωσάντων, κατακριθήσεσθαι.

Διά τοῦτο οὖν σπουδάσωμεν, ἀδελφοί, πᾶσαν ἀρετὴν ἐπιδείξασθαι, πᾶσαν δέ κακίαν καί πᾶν πάθος βδελύξασθαι ἀπό ψυχῆς καί μισῆσαι πᾶν πρᾶγμα μικρόν ἢ μέγα, ὃ φέρει ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κίνδυνον· μόνοις δέ τούτοις χρῆσώμεθα ἐν οἷς ὁ μὲν νοῦς οὐ τέρπεται, ἡ καρδιά δέ ἡμῶν οὐχ ἠδύνηται, ἵνα μή εἰς τά ἀριστερά διά τῶν δοκούντων εὐτελῶν μετά τῶν κοσμικῶν, ὡς εἴρηται, ἡμᾶς αὐτούς κατατάξαντες, βλέψωμεν εἰς τά δεξιὰ τοῦ Θεοῦ παρισταμένους τούς ἀδελφούς ἡμῶν καί πατέρας καί κατακρίνοντας ἡμᾶς, - οἱ ἡγούμενοι ἕκαστου, λέγω, μοναστηρίου τούς ἐν τοῖς αὐτοῖς μοναστηρίοις εὐαρεστήσαντας τῷ Κυρίῳ, οἱ ἐν διακονίαις τούς ἐν ταῖς αὐταῖς διακονίαις λάμπαντας ὡς φωστῆρας, οἱ ἐν ὑποταγῇ καί ἐργοχείροις τούς ἐν τοῖς ὁμοίοις διαπρέψαντας ἔργοις καί ἐν ταῖς αὐταῖς ἐλαχίσταις ἢ καί προτιμωτέραις δουλείαις, ἐστεφανωμένους ὄντας μετά τῶν ἁγίων μαρτύρων, οἱ τὴν νεότητά μολύναντες τούς τὴν νεότητά χαλιναγωγήσαντας, οἱ ἐν τελειότητι ἡλικίας ἐκ ῥαθυμίας πεσόντες τούς ἀπό νεότητος μέχρι γῆρας ἐγκαρτερήσαντας τῷ τῆς σαρκὸς πολέμῳ (117) καί φυλάξαντας τὴν ἑαυτῶν σωφροσύνην, οἱ ἐν γῆρα καί μέχρι τέλους τὰ τῶν παιδῶν τῶν ἀναισθήτων διαπραττόμενοι τούς ἐν γῆρα ἀποκειραμένους καί πᾶσαν κακὴν συνήθειαν ἣν ἀπό νεότητος προσελάβοντο διά τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν μικρῷ χρόνῳ ἐγκόψαντας, οἱ γελῶντες τούς νυκτὶ κλαίοντας, οἱ τρυφῶντες καί πρὸς τῆς τετυπωμένης ὥρας ἐσθίοντες τούς μηδέ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἀρίστου κορηννυμένους, οἱ παίζοντες τούς ἐν στυγνότητι καί ὠχρότητι ὄντας διηνεκεῖ ἀπό τῆς μνήμης τῆς φοβερᾶς ἐκείνης καί τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων αὐτῶν, οἱ ἀπό πλούτου καί δόξης ἐλθόντες εἰς τό μοναχικόν καί ταπεινωθῆναι καί μικρόν μή θελήσαντες τούς ἀπό πτωχείας

ἐσχάτης ἐλθόντας καί σύν ἡμῖν βιοτεύσαντας, διά δέ τήν ταπεινώσιν αὐτῶν ὑπέρ πολλούς τῶν μετ' αὐτῶν ἰσταμένων εἰς τά δεξιὰ – βασιλέων, λέγων, καί πατριαρχῶν – ἐνδοξοτέρους ὑπάρχοντας, τῇ ταπεινώσει αὐτῶν ὄντως κεκοσμημένους.

Ἄρα οὖν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἔγνωτε τί εἶπον; Ἄρα οἶδατε ὅποια αἰσχύνη τότε ἡμῖν ἔσται; Ἄρα ἐλάβετε εἰς νοῦν; Ἦλθετε εἰς αἴσθησιν τῆς ὥρας ἐκείνης, ἢ ἵνα τά αὐτά καί πάλιν ἐρῶ εἰς ὠφέλειαν ἐμοῦ καί τῶν ὁμοίων μου ἀμελῶν; Τοιγαροῦν καί ἐν ἡμῖν αὐτοῖς οὕτως ἔσται ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καί πολλοί τῶν ἡμετέρων ἀδελφῶν εὐρεθῶσιν ἐν δεξιᾷ ἰστάμενοι τοῦ Θεοῦ μετὰ δόξης, πολλοί δέ ἐξ εὐωνύμων κατακρινόμενοι ὑπ' αὐτῶν. Καί πῶς οὐχί, ὀπηνίκα δύο ἐπί τό αὐτό ἀποταξάμενοι, ὁμοτέχνοι, λιθοξοοὶ τυχόν ἢ τέκτονες, αἱ δύο νέοι καί καθαροί ἀπό πάσης σωματικῆς ἀμαρτίας καί ἐκ πενήτων ὄντες, ὁ μὲν εἷς γένηται ἐκ προαιρέσεως πάσης ἀρετῆς (118) ἐργάτης, ὁ δέ ἕτερος πάσης κακίας καί πονηρίας; Ἦ οὐχί τοῦτο καθ' ἐκάστην ὁρῶμεν γινόμενον μέσον ἡμῶν; Καί τόν μὲν ὁρῶμεν τῶν δύο τούτων ταπεινόν, εὐπειθῆ, ὑπήκοον, ὡς δοῦλον Θεοῦ καί οὐκ ἀνθρώπων συναναστρεφόμενον ἡμῖν καί διακονοῦντα μετὰ πίστεως πάσης τοῖς ἀδελφοῖς, τό φρόνημα ταπεινόν ἔχοντα καί συντετριμμένον, καί οὕτω πῶς καθ' ἑαυτόν λογιζόμενον καί λέγοντα – τοῦτο μεμαθηκότες ἀπό τῆς ἐξομολογήσεως αὐτοῦ τῆς καθ' ἡμέραν καί ἀπό τῶν πολλάκις διερωτώντων αὐτόν καί οὕτως ἀποκρινομένου αὐτοῖς - “Ἐγώ, φησί, τίμιε πάτερ, καί ἐν τῷ κόσμῳ ὢν, μόλις ἐν στενότητι ἠδυνάμην πορίζεσθαι μετὰ κόπου πολλοῦ τήν ἐμαυτοῦ τροφήν. Καί ὧδε ἐλθὼν, πῶς ἀμελήσω τοῦ ἔργου καί φάγω ἄρτον τῆς μονῆς δωρεάν καί ἀπαιτηθήσομαι αὐτόν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως; Ἀλλ' ἐπεὶ τῷ Θεῷ ἦλθον δουλεύειν, ἀγωνίσομαι καί ὑπερπερισεῦσαι τό ἔργον τῆς τροφῆς μου, ὅσον εἰς δύναμιν, καί ὑποταγῶ τῷ προεστῶτι καί πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς μου μέχρι θανάτου ἀγογγύστως, ὡς αὐτῷ τῷ Χριστῷ, εἰς μηδέν τό σύνολον παρακούων αὐτῶν “, τόν δέ κενόδοξον, ἀνυπότακτον, ἀπειθῆ, καί οὕτω καί αὐτόν ἐξ ἐναντίας ἐκείνου λογιζόμενον καθ' ἑαυτόν καί λέγοντα· “Ἴδού δὴ ἔπεμψέ μοι ὁ Θεός οἶκον, ἄρτον καί οἶνον καί ἀφθόνους τροφάς. Ἐγενόμην συναριθμῖος

τοῖς πρώτοις, καὶ πρώτος τοῖς μετ' ἐμέ ἐρχομένοις, καὶ ἀδελφός εἰμι τούτων πάντων, θελόντων καὶ μὴ θελόντων αὐτῶν. Τοῦ λοιποῦ φάγομαι καὶ πίομαι καὶ ὑπνώσω εἰς κόρον. Τί γάρ μοι καὶ χρεία τοῦ ἐργάζεσθαι ἀπὸ τοῦ νῦν, ἵνα ἐγὼ κοπιῶ καὶ τὸν κόπον μου ἀποκερδαίνωσιν ἄλλοι; Ἐάν γάρ καὶ εἰς δουλείας τινάς μοι ἐπιτάξωσι, προβαλοῦμαι πρώτον ἀδυναμίαν· **(119)** ἐάν δέ καὶ ἀναγκάσωσί με, εἶπω πρὸς αὐτούς· “Καὶ ἐάν μὴ δύνωμαι τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα με ἀποπνίξητε, ἵνα με διώξητε, ἐάν μὴ ἰσχύω;”. Καὶ οὕτω προσποιήσομαι κλαίειν, κραυγᾶσω, ἔκλυσιν προβαλοῦμαι γονάτων, σκοτοῦσθαι προφασίσομαι, τὴν κεφαλὴν μου ἀπὸ χολῆς ὀχλεῖσθαι εἶπω, καὶ τούτου γε ἔνεκα δυνήσομαι εὐλόγως δῆθεν καὶ ἀπὸ πρῶϊας ἐσθίειν, ἀναθεματίζειν ἄρξομαι καὶ βλασφημεῖν καὶ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐπιταττομένοις μοι ἀντιλογήσομαι ὁμοῦ καὶ γογγύσω· καὶ πάντως περικακήσαντες ἐάσουσί με καὶ μὴ βουλόμενοι. Εἰ δέ καὶ δώσουσί μοι ἔργα τινὰ εὐτελεῆ καὶ διακονίαν ὡσαύτως ποτέ, καταφρονήσω αὐτῆς. Οἷον, εἰ μὲν τοῖς ἡμιόνοις προστάξουσὶ μοι δουλεύειν, προφασίσομαι μὴ εἰδέναι τὴν δουλείαν αὐτῶν καὶ ἐάσω αὐτὰ ἀφιλοκάλητα καὶ ἀνεπιμέλητα μετὰ πάντων τῶν στρωμάτων αὐτῶν· καὶ ἢ ἐάσουσί με ἀναγκασθέντες ἢ ἕτερον δώσουσιν εἰς βοήθειάν μου, κἀκείνου πάσας ἐπιτελοῦντος τὰς χρείας, ὀλίγον ἐγὼ τι ποιῶν, ἀναπαύομαι. Εἰ δέ ἀρτοποιὸν προστάξουσὶ με γενέσθαι, προμαρτύρομαι μεθ' ὑποκρίσεως, ὡς ἂν μὴ καταγνωσθῶ ὡς παρήκοος, λέγων αὐτοῖς· “Ἐγὼ, πατέρες, οὐδέποτε ἐθεασάμην ἄρτον πῶς γίνεται”, καὶ οὕτως ἀπελθὼν ποιήσω αὐτοῖς τὸν ἄρτον πηλόν, αὐτοὶ δέ μὴ ὑποφέροντες τοῦτον φαγεῖν, οὐκέτι με εἰς τὴν τοιαύτην καταναγκάσουσι διακονίαν”. Εἰ δέ καὶ εἰς τό μαγειρεῖον διακονεῖν τάξουσιν αὐτόν, οὐκ οἶδε ταπεινωθῆναι τῷ προεστῶτι αὐτοῦ καὶ βαλεῖν μετάνοιαν, ἀλλὰ λέγει αὐθαδῶς πρὸς αὐτόν· “Κύριε ἐλέησον! Πάτερ, ἐκ πάντων μόνον ἐμέ ἐξελέξω εἰς τὰς ἀτίμους δουλείας; Οὐκ εἰσὶ καὶ ἄλλοι ἐν τῇ μονῇ ἀδελφοί;” καὶ ταῦτα μὲν λέγει, ὥστε παρακρούσασθαι τὴν προστασομένην αὐτῷ διακονίαν· **(120)** ἐάν δέ ἴδῃ τὴν ἔνστασιν τοῦ ἡγουμένου, τέως ἀπέρχεται οὐ διὰ τὸν Θεὸν ἀλλὰ φοβούμενος τὴν παιδείαν καὶ τὰς μάστιγας, ἀπερχόμενος δέ

καί γογγύζων λέγει ἐν ἑαυτῷ· Τέλεια καί καλά ἔχουσι φαγεῖν ἐξ ὧν μαγειρεύσω ἐγώ! Ἐάν μή ποιήσω αὐτούς νήστεις ἐκ τῆς τραπέζης ἐξαναστῆναι ἢ ἐξεμέσαι ὅσα ἂν φάγωσιν, οὐκ εἰμί ἐγώ!” καί ἀπλῶς οὕτω πάντα ποιεῖ μετὰ μανίας πολλῆς ὁ ἄθλιος. Καί τήν μὲν μαγειρίαν τῶν ἀδελφῶν ὡσαύτως καί τό ὄσπριον αὐτῶν καπνίζει καί παρακαίει αὐτά, ἐμβάλλων πάντα ἄπλυτα καί ἀκαθάριστα εἰς τάς χύτρας, καί ἅλας ἐν αὐτοῖς ὑπέρ τό μέτρον βάλλει ποιῶν ἄλμην αὐτά, τό δέ θερμόν αὐτῶν χλιαρόν εἶναι ἐᾷ ἵνα ἀηδεσθέντες ἐκταραχθῶσιν ἐμέσαι τά βρώματα· ἐάν δέ εἶπη αὐτῷ ἀδελφός ἢ καί ἀποστείλῃ τι πρὸς τό ἐψῆσαι καί εὐτρεπίσαι αὐτό, λέγει ἀναισχύντως· “Οὐ φείδεται; Ἐκέλευσε τίνα κύρι τόν δοῦλον αὐτοῦ! Οὐά, ἕως τότε μή φάγη, ἕως οὗ ἐγώ ἐγγίσω ἢ εὐτρεπίσω αὐτά!”. Καί οὕτως ἐπί πᾶσι ποιῶντος αὐτοῦ, εἰς μόνας ἐκείνας εὐρίσκεται προπηδῶν καί ἐπιτρέχων διακονίας ὁμοῦ καί δουλείας, ἔνθα γινώσκει ὁδόν ἔχειν αὐτόν κλέψαι τι ἢ νοσφίσασθαι· καί ἐάν μή μᾶλλον παρὰ πάντας προτιμηθῆ, φανερώς λυπεῖται καί κρυπτῶς πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτοῦ καταγογγύζει θλιβόμενος· ὅταν δέ ἐπί τοῖς τοιούτοις ἐπιταγῆ, ὡς ἀπό νεκρῶν καί ὡς ἀπό τοῦ ἄδου ἐγείρεται καί εὐθύς γάννυται τῷ προσώπῳ καί οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ χαροποιοὶ γίνονται. Κἂν ἀπό πολλῆς πονηρίας ὑποκρίνεσθαι βουληθῆ διὰ τό μή καταγνωσθῆναι, ἀλλ’ οὐδ’ οὕτω λαθεῖν τοὺς ὀρῶντας δύναται· ὅταν γάρ ἄλλοθεν οὐδαμῶθεν ἀλλ’ ἐκ τοῦ μή γογγύσαι ἢ ἀναβαλέσθαι μικρόν, ὡς ἐν πάσαις διακονίαις (121) ποιεῖν ἔθος ἦν αὐτῷ, διαγινώσκεται. Φοβεῖται γάρ ὅλως ἐν ταύτῃ εἰπεῖν τι, ἵνα μή ἄλλος ἀντ’ ἐκείνου ἀπολυθῆ καί καταλειφθῆ οὗτος ἄπρακτος.

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων τῶν ἀμφοτέρων καί τοῦ μὲν ὑποτασσομένου ἐν ὑπακοῇ ψυχῆς ἀγαθῆς καί τεταπεινωμένη καρδία ἀόκνως, ἀγογγύστως, ἀδόλως, ἀκλόπως, ἀσκανδαλίστως, τοῦ δέ τὰ ἐναντία τούτων ποιῶντος, ὡς γέγραπται, ἐάν ἐλθῶν ὁ θάνατος ἀρπάσῃ ἀμφοτέρους αὐτούς, καί ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ γυμνός καί κατησχυμένος ἐξ ἀριστερῶν ἰστάμενος - ὁ πονηρός ἐκεῖνος λέγω -, ἀποβλεψάμενος ἴδῃ ἐν τοῖς δεξιοῖς τόν ποτε μετ’ αὐτοῦ συναποκαρέντα καί συνεσθίοντα καί συμπίνοντα, τόν

ὁμοήλικα, τὸν ὁμότεχνον, ὅλον ὡς ἐκεῖνον αὐτόν τὸν Χριστόν ἐν **μεγάλῃ** δόξῃ ὑπάρχοντα, τί τότε ὅλως ἰσχύσει εἰπεῖν ἢ φθέγγασθαι; Ὅντως, ἀδελφοί μου, οὐδέν! Ἀλλὰ στένων καὶ τρέμων καὶ τοὺς ὀδόντας βρύχων ἀπελεύσεται εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ. Οὕτως οὖν ἕκαστος ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν ὑπὸ ἐκάστου τῶν ἀγίων κατακριθήσεται, ὥσπερ οἱ ἄπιστοι ὑπὸ τῶν πιστῶν καὶ οἱ ἀμαρτήσαντες **μέν**, **μὴ** μετανοήσαντες δέ, ὑπὸ τῶν πλείονα ἴσως ἀμαρτησάντων καὶ θερμῶς μετανοησάντων κατακριθήσονται.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ καὶ δέομαι ὑμῶν πάντων, ἵνα εἰ ἐπίστασθε ἑαυτοὺς πονηρόν τι ποιεῖν καὶ ἐξαμαρτάνειν καὶ τὰς ἰδίας ὑμῶν τιτρώσκειν καὶ ἀπολύειν ψυχάς, κἄν ἀπὸ τοῦ νῦν διορθώσησθε καὶ **μετάνοιαν** ἀξίαν τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ ἕκαστος ὑμῶν ἐπιδείξησθε καὶ παντὶ τρόπῳ σπουδάσητε ἐκ δεξιῶν στήναι τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ. Ὅσοι δέ **(122)** μικρά τινα σφάλεσθαι ἑαυτοὺς συγγινώσκετε, **μετά** σφοδρᾶς καὶ ταῦτα τῆς ταχύτητος ἀπορρίψατε ἀφ' ἑαυτῶν, ἵνα **μὴ** διὰ τὰ **μικρά** ταῦτα ἐξ ἀριστερῶν καὶ ὑμεῖς, ὡς πᾶσα Γραφή διαμαρτυρουμένη λέγει, σταθήσησθε, καὶ **μὴ** ὡς **μηδαμινὰ** καὶ **μικρά**, ἀλλ' ὡς **μεγάλα** ταῦτα καὶ ἔχετε καὶ λογίζεσθε. Ὁ γὰρ εἰς τὰ **μικρά** σφάλλων ἐκουσίως, τῶν δέ **μεγάλων** ἀμαρτημάτων ἀπεχόμενος, περισσοτέρως κατακριθήσεται, ὅτι τῶν **μειζόνων** κρατήσας ὑπὸ τῶν ἐλαττόνων ἐκυριεύθη. Ἀρκεῖ γὰρ εἰς ἀπώλειαν καὶ ἓν **μόνον** ἡμῖν πάθος, καθὼς ἀνωτέρω εἶπον καὶ αὐτοὺς ὑμῖν τοὺς ἀγίους ἀποστόλους, Ἰωάννην φημί καὶ Ἰάκωβον, εἰς **μαρτυρίαν** παρήγαγον. Ἴνα δέ καὶ διὰ **παραδείγματος** ὑμῖν δείξω τὸ τοῦ λόγου πιστόν, τοῦτο ὑμᾶς ἐρωτήσω.

Ὁ πρὸς δέκα ἄνδρας ἔχων τὴν **μάχην** ἢ καὶ πρὸς δώδεκα, ἀδελφοί, ἐν τῷ **συμβαλεῖν** πόλεμον **μετ'** αὐτῶν, ἐάν τοὺς **προμάχους** **μέν** καὶ ἀνδρειότερους αὐτῶν ἀθρόως ἐκ πρώτης προσβολῆς ἅπαντας τρέψη καὶ τρώσας καταβάλη, ἓνα δέ ἢ καὶ δύο ἐκ τούτων **ταλαιπωροτέρους** ἢ καὶ ἀσθενεστέρους ὕστερον καταλειφθέντας ἰδὼν καὶ **μετά** φόβου καὶ **κολακείας** ἐπερχομένους αὐτῷ ἀπὸ **μακρόθεν**, οὐ σπεύσας κρατήσει καὶ ἐξαγκωνίσας δεσμεύσει ἢ καὶ κατασφάζει αὐτούς, οὐ δεινῶς

ἀναιρεθήσεται ὑπ' αὐτῶν; Εἰ γάρ ἐξ ὑπερηφανίας καί ἀλαζονείας ῥίψας τά ὄπλα, ἀνακλιθεὶς καὶ ἀναπεσὼν ὑπνώσει καταφρονήσας αὐτῶν, οὐχὶ ἐκουσίως ἑαυτὸν εἰς δουλείαν τῶν ταιλαιπῶρων ἐκείνων ἐξέδωκεν; Οὐχὶ ἐπελθόντες οἱ δύο ἢ καὶ εἷς ἐξ αὐτῶν δεσμήσας αὐτόν, ὑπόσπονδον ἑαυτοῦ τοῦτον ἔξει καὶ δοῦλον ἄρας οἰχήσεται ἢ καὶ ἀνελῶν αὐτόν **μαχαίρα**, ποιήσει πᾶσιν ἀνθρώποις γενέσθαι τοῦτον εἰς καταγέλωτα; Οὐχὶ δέ πάντες ἐροῦσι δικαίαν γενέσθαι τοῦ ἀμελοῦς ἐκείνου καὶ ἀλαζόνος, **(123)** μᾶλλον δέ ἄφρονος καὶ ἀναισθήτου σφαγῆν; Οὐ γάρ τοσοῦτον πάντως ἐπαινετός ἔσται τῆς πρὸς τοὺς ἰσχυροτέρους πάλης καὶ νίκης ἔνεκα, ὅσον ψεκτός καὶ βδελυκτός καὶ ἀπόβλητος, ἴν' εἶπω, καὶ δοῦλος ἢ νεκρός, διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἑνός ἐκεῖνου γενομένην ἦτταν αὐτῶ.

Οὕτως οὖν, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, οὐδέν ἡμᾶς οὐ μὴ ὠφελήσῃ τῶν **μεγάλων παθῶν** κρατήσαντας, ἐάν ὑπό τῶν ἐλασσόνων κυριευώμεθα. Οἷόν τι λέγω; Τὰ γάρ αὐτά καὶ πάλιν ἐρῶ καὶ λέγων οὐ παύσομαι. Ἐάν τὸν τῆς σαρκός **μολυσμόν** φυλαξώμεθα, ἐάν ἀπό φθόνου καὶ **μεγάλης ὀργῆς** καὶ κλοπῆς ἀποσχώμεθα, ἐάν ἀρσενοκοιτίας, παιδοφθορίας, **μαλακίας** καὶ πάσης ἀσελγείας κρατήσωμεν, γαστριμαργία δέ ἢ πολλῶ οἴνω ἢ ὑπνω ἢ ὀκνηρία ἢ ῥαθυμία, ἀντιλογία τε καὶ ἀνηκοΐα καὶ γογγυσμῶ, οἷα δὴ δοῦλοι καὶ **μαστιγῆται** δουλούμεθα, τί ἡμῖν ἔσται τό ὄφελος ἐκ τῆς τῶν πονηρῶν ἔργων καὶ **μόνων ἀποχῆς**; Εἰ δέ καὶ λάθρα ἄρτου **τεμάχια** αἴρομεν καὶ ἐσθίομεν ἢ ἄλλο τί ποθεν ἐπιλαβόμενοι καὶ ταῦτα ἄνευ εὐχῆς τοῦ προεστῶτος ἡμῶν, τίς ἂν εἶπη ἐλευθέρους ἡμᾶς **ἀμαρτίας**; Εἰ δέ καὶ τῶν συνάξεων, δίχα **μεγάλης ἀσθενείας** ἢ ἀναγκαίας χρείας τινός, ἐκουσίως ἀπολιμπανόμεθα, εἰ δέ καὶ τοὺς καρπούς φυλάσσοντες ἐξ αὐτῶν οὐκ ἐγκρατευόμεθα – καὶ γάρ τί ἄλλο ἦν ὃ τὸν **Ἀδάμ** ἐκ τοῦ παραδείσου ἐξέβαλε καὶ τῷ θανάτῳ παρέδωκε; - τί κερδανοῦμεν ἐκ τῆς τῶν εἰρημένων ἀποφυγῆς; Οὐδέ γάρ εἰ ὀλόσωμόν τις πληγὴν ἔχων, εἶτα διὰ φαρμάκων πολλῶν ἰαθεὶς παρὰ **μικρόν** τὴν πληγὴν, δύναται ὑγιῆς λέγεσθαι, εἰ **μικράν** ὀπὴν ἴσην ῥαφίδος ἐπιφέρεται τραύματος, ἀλλ' ὁ καὶ τοὺς **μώλωπας**, εἰ δυνατόν, τοῦ τραύματος ἐξαφανίσας, **(124)** ἐκεῖνος παρὰ πάντων εἰκότως λεχθήσεται

ύγιης. Μή οὖν ταῦτα μικρά λογιζώμεθα, ἀλλά διά ταῦτα τιμωρηθέντας ἄλλους ἀκούοντες καί καταδικασθέντας σφοδρῶς, ἡμεῖς τήν ἐξ αὐτῶν βλάβην πάση δυνάμει ἐκφύγωμεν. Καί μηδεῖς, ἀγαπητοί, ἐν τινι τούτων ἢ πάθει ἐτέρω τοῦ λοιποῦ ἐπιμείνη, ἀλλ' ἀπό τοῦ νῦν ἀποσχόμενος μετανοησάτω βαλὼν ἀρχήν, καί μή ἀποστῆ ἐξαγγέλλων τήν ἥτταν ἑαυτοῦ, ἕως ἄν αἰσχυνηθῆς ὁ ὑποβάλλων αὐτῷ ἐχθρός παύσηται τοῦ αὐτόν πολεμεῖν. Μή φθόνος κυριεύση ἡμῶν, μή ὀργή ἢ θυμός καί κραυγή, ἐξ ὧν αἰσχρολογίαί καί ὕβρεις εἰώθασι τίκτεσθαι, μή κενοδοξία καί ὑπερηφανία καί οἴησις κατασχοῦσαι ἡμᾶς εἰς βυθόν ἄδου καθέλξωσιν, ἀλλά ταῦτα πάντα πόρρω ἐξορίσαντες ἑαυτῶν, κτησώμεθα τάς ἀρετάς ἀντ' αὐτῶν.

Ἴσως δέ τις ἐρεῖ ὅτι· “Τοσούτων ὄντων καί ἀναριθμητῶν παρὰ μικρόν τῶν εἰρημένων παθῶν, τίς δύναται ταῦτα ἐρευνᾶν πάντα καί ἐκ τούτων πάντων ἀπέχεσθαι, ἵνα μή ὑπ' οὐδενός τούτων κυριευθῆ τις; “. Ἐγὼ χάριτι Χριστοῦ διδάξω ὑμᾶς. Ὁ ἀεὶ ἐννοῶν τάς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας καί τήν μέλλουσαν κρίσιν διηνεκῶς προορῶν καί μετανοῶν καί κλαίων θερμῶς, οὗτος ὑπεραίνει πάντα ὁμοῦ καί ὑπερνικᾷ ὑπό τῆς μετανοίας ὑψούμενος, ὡς μή δύνασθαι ἐν καί μόνον τῶν εἰρημένων φθάσαι καί καθάψασθαι αὐτοῦ τῆς ἀεροβατούσης ψυχῆς. Εἰ δέ μή ἡ διάνοια ἡμῶν ὑπό τῆς μετανοίας καί τῶν δακρῶν καί ὑπό τῆς ἐγγινομένης ἐκ τούτων πνευματικῆς ταπεινώσεως πτερωθεῖσα εἰς ὕψος ἀπαθείας ἀρθῆ, οὐκ ἄν ἐλεύθεροι τῶν εἰρημένων ἀπάντων γενέσθαι ἰσχύσωμεν, ἀλλά ποτέ μὲν ὑπό τοῦδε τοῦ πάθους, ποτέ δέ ὑφ' ἐτέρου κεντᾶσθαι καί ὡς ὑπό θηρίων ἀγρίων κατεσθίεσθαι οὐ (125) παυσόμεθα, καί μετὰ θάνατον διά ταῦτα τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐκπεσόντες, ὑπό τῶν τοιούτων πάλιν αἰωνίως κολασθησόμεθα.

Διά τοῦτο παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, πνευματικοί μου πατέρες καί ἀδελφοί, καί παρακαλῶν οὐδέποτε παύσομαι τήν ὑμετέραν ἀγάπην, μή ἀμεληῆσαι ἕκαστον τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ἀλλά παντί τρόπῳ σπουδάσαι ἀρθῆναι μικρόν ἀπό τῆς γῆς. Εἰ γάρ τοῦτο γενήσεται τό θαῦμα καταπλήξαν ὑμᾶς, τό ἀπό τῆς γῆς εἰς ἀέρα λέγω κρέμασθαι, οὐκέτι πρός τήν γῆν κατελθεῖν

καί στήναι κἄν ὅλως θελήσετε· “γῆν”δέ τό σαρκικόν καί “ἀέρα”τό πνευματικόν λέγω φρόνημα. Εἰ γάρ ὁ νοῦς τῶν πονηρῶν λογισμῶν καί παθῶν ἐλευθερωθῆ καί θεασόμεθα δι’ αὐτοῦ τήν ἐλευθερίαν, ἣν ἡμῖν ὁ Χριστός καί Θεός ἐχαρίσατο, οὐκέτι καταδεξόμεθα πρός τήν προτέραν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας καί τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος κατελθεῖν, ἀλλά κατά τήν τοῦ Κυρίου φωνήν γρηγορεῖν καί προσεύχεσθαι οὐ παυσόμεθα, ἕως ἄν πρός τήν ἐκεῖθεν μεταβῶμεν μακαριότητα καί τῶν ἐπηγγελμένων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καί φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος στ'. (126)

Περί ἐργασίας πνευματικῆς. Καί τίς ἦν ἡ ἐργασία τῶν παλαιῶν ἀγίων. Καί πῶς ταύτην κατορθῶσαι δυνάμεθα, ἵνα καί μέτοχοι, ὡσπερ ἐκεῖνοι, τοῦ Παναγίου γενώμεθα Πνεύματος.

Ἀδελφοί καί πατέρες, ἐπειδήπερ μεγάλα τινές οἰόμενοι περὶ ἑαυτῶν, ὡς οὐκ ὄφελεν, ἴσους ἑαυτούς ἡγοῦνται κατά τε προᾶξιν καί γνῶσιν καί τελειότητα τῶν πάλαι ἀγίων θεοφόρων πατέρων ἡμῶν καί τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, ᾧ ἕζων καί ἐκινουῦντο ἐκεῖνοι, συνιστάνοντες ἑαυτούς ἐκ λόγων μόνων καί δίχα τῶν ἔργων, πνεύματι ἀποπλανηθέντες οἰήσεως, ᾤθησαν διά βραχέων οὕτω πως ἐν ἀπλότητι καί ὑπτιότητι λόγου πρός αὐτούς εἰπεῖν ὡς πρός ἓνα, διά τε τόν εἰρηκότα Θεόν· “Καί σύ στραφεῖς, τοὺς ἀδελφούς σου διόρθωσαι”, καί διά τήν κοινήν ἀγάπην ἣν ἐντελλόμεθα ἔχειν πρός τοὺς πλησίον ἡμῶν. Ἄρξομαι δέ ἐντεῦθεν τοῦ λέγειν ἐν ἀφελότητι καί παρακαλεῖν τήν ἀγάπην ὑμῶν.

Βούλη τοιγαροῦν ἀκοῦσαι τί ἐποίουν οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ ἅγιοι, ἐν τοῖς ἑαυτῶν κελλίοις καθήμενοι; Ἀνάγνωθι τοὺς βίους αὐτῶν καί μάθε σύ πρῶτον τήν σωματικὴν τέως προᾶξιν αὐτῶν, (127) εἶτα ἐγὼ σοι ἀναγγελῶ τήν πνευματικὴν ἐργασίαν ἣν ἐκεῖνοι εἰργάζοντο. Οἱ γάρ τοὺς βίους συγγραψάμενοι τῶν ἀγίων, τὰς πράξεις αὐτῶν ἐδήλωσαν τὰς σωματικάς, τήν ἀκτημοσύνην, τήν νηστείαν, τήν ἀγρυπνίαν, τήν ἐγκράτειαν,

τήν ὑπομονήν καί καθεξῆς τά λοιπά, ἵνα μή πάντα ἀπαριθμοῦντες τόν λόγον **μηκύνωμεν**, τήν δέ πνευματικὴν αὐτῶν ἐργασίαν **μικρόν** τε καί ὡς ἐν ἐσόπτρῳ διὰ τῶν τοιούτων ἐδήλωσαν, ἵνα οἱ τοὺς κόπους ἐκείνων καί τήν πίστιν ἐκ τῶν ἔργων ἐπιδεικνύμενοι, ἔργοις αὐτοῖς καί τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων αὐτῶν ἐν γνώσει καί **μετοχῇ** γένωνται, οἱ δέ γε λοιποὶ **μηδέ** ἀκοῦσαι περὶ τῶν τοιούτων ἀξιωθήσονται. Ἐπεὶ δέ εἰς τοσοῦτον ἀνοίας βόθρον κατήχθημεν, ὡς καί δίχα τῶν ἔργων, ὧν ἐκεῖνοι εἰργάσαντο, ἴσως ἐκείνοις τήν χάριν ἔχειν καί ἡμᾶς οἶεσθαι, φέρε τόν περὶ ἐκείνων **γυμνάσωμεν** λόγον καί ἀπό τῶν **μεμαρτυρημένων** πραγμάτων τήν πληροφορίαν λαβόντες, **σπουδάσωμεν** τέως κατά πόδας ἐκείνων βαδίσει, εἰ καί **μή** φθάσαι δυνηθῶμεν αὐτούς. Ἄνωθεν δέ τόν λόγον ἀρξάμενοι, κατ' ὀλίγον ἕως ἡμῶν καταβαίνοντες ἔλθωμεν.

Τί οὖν ὁ **μέγας** Ἀντώνιος ἐν τῷ **μνήματι** καθεζόμενος ἔπραττε, καί τοι **μήπω** πνευματικὴν ἐργασίαν ὄλως εἰδώς; Οὐχὶ ὡς νεκρόν ἑαυτόν ἐν τῷ **μνήματι** ἔκλεισε, **μηδέν** τῶν τοῦ κόσμου ἐπιφερόμενος, **μηδέ** **μέριμναν** ἔχων τήν οἴανοῦν ἐν αὐτῷ; Οὐχὶ ὅλος ἦν νεκρός ἐκ τοῦ κόσμου, καί **κείμενος** ἐν τῷ **μνημείῳ** τόν ζῶσαι καί ἀναστῆσαι **δυνάμενον** ἐζήτηι Θεόν; Οὐχὶ ἄρτω **μόνῳ** ἤρκεῖτο καί ὕδατι; Οὐχὶ **πολλά** παρά τῶν δαιμόνων **υπέστη** κακά καί ἡμιθανῆς ἔκειτο ἐκ τοῦ ἀφορήτου **δαρμοῦ**; Οὐχὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς **(128)** νεκροῦ ἀπενεχθέντος αὐτοῦ, ἠνίκα ἦλθεν εἰς ἑαυτόν, **πάλιν** ἀυθόρμητος πρὸς τοὺς ἀντιπάλους **ἀπῆλθεν**; Εἰ **μή** γάρ πρὸς ἐκείνους **υπέστρεψεν**, ἀλλ' ἐνέμεινε τῷ **κόσμῳ** καί εἰ **μή** **μέχρι** τέλους ἐνεκαρτέρησεν, εἰς θάνατον ἐκδεδωκώς ἑαυτόν τῇ **προθυμίᾳ** καί **προαιρέσει**, οὐκ ἂν τῆς πολυποθήτου **θέας** τοῦ Δεσπότη αὐτοῦ ἠξιώθη, οὐκ ἂν τῆς **γλυκείας** ἐκείνου φωνῆς ἀκήκοεν. Ἀλλά ἐζήτησεν ὀλοψύχως, ἔκρουσεν ἀόκνως, **υπέμεινεν** εἰς τέλος καί ἔλαβεν ἐπάξιον τόν **μισθόν**. Ἀποθανῶν γάρ, ὡς εἴρηται, τῇ **προαιρέσει** **υπὲρ** Χριστοῦ, ἔκειτο ὡσεὶ νεκρός, ἕως οὗ ἦλθεν ὁ ζωογονῶν τοὺς νεκρούς καί **ἀνέστησεν** αὐτόν ἐκ τοῦ ἄδου, τοῦ σκότους **φημί** τοῦ ψυχικοῦ, καί ἐξήγαγεν αὐτόν εἰς τό **θαυμαστόν** φῶς τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Ὅπερ **θεασάμενος** καί τῶν **λυπηρῶν** ἐκείνων **ἀπαλλαγείς** καί **περιχαρῆς** γεγονώς ἔλεγε· “Κύριε, ποῦ

ἦς ἕως ἄρτι; “ Τό μὲν οὖν εἶπεῖν “Ποῦ ἦς;” ἀγνοοῦντος πάντως ἐστὶν ὅπου καὶ ἦν· τό δέ εἶπεῖν “Ἐως ἄρτι” τὴν θεωρίαν καὶ αἰσθησὶν καὶ γνῶσιν τῆς τοῦ Δεσπότητος παρουσίας ἐδήλωσεν. Εἰ τοίνυν οὕτως ἀποτάξασθαι ἡμεῖς οὐ βουλόμεθα καὶ καρτερῆσαι ὁμοίως ἐκείνῳ καὶ ὑπομεῖναι οὐ προαιρούμεθα, πῶς τὸν Θεόν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ὡς ἐκεῖνος ἰδεῖν ἀξιωθῶμεν καὶ πληρωθῆναι ἀγαλλιᾶσεως; Οὐδαμῶς.

Ἀλλὰ γὰρ καὶ πρὸς ἕτερον, εἰ δοκεῖ, τὸν λόγον ἰθύνωμεν. Τί ὁ μέγας Ἀρσένιος διεπράξατο ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς τῆς ἀποταγῆς αὐτοῦ; Οὐχὶ τὰ βασιλεία καταλιπὼν καὶ τοὺς βασιλεῖς, τοὺς σηρικοφόρους οἰκέτας καὶ πάντα τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, μόνος ὡς φτωχὸς καὶ πένης ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἀφίκετο, ὅστις ποτέ ἦν σπουδάσας λαθεῖν, (129) φεύγων τὴν δόξαν καὶ τὸν ἀνθρώπινον ἔπαινον, ἵνα παρὰ Θεῷ δοξασθῆ; Τί οὖν ἄρα τούτοις μόνους ἔμεινεν ἀρκεσθεῖς; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τί; Οὐδέ ὡς εὐτελής μετὰ εὐτελῶν ἀνθρώπων ἑαυτὸν κατατάξαι ἠνέσχετο, ἀλλ’ ὡς κύνα ἐλογίσατο ἑαυτὸν. Ριφέντος γὰρ αὐτῷ παρὰ τοῦ ἡγουμένου τοῦ ἄρτου καὶ πεσόντος τούτου ἐπὶ τῆς γῆς, αὐτὸς τετραποδίσας, οὐ τῇ χειρὶ ἀλλὰ τῷ στόματι, ὡς κύων ἄρας τὸν ἄρτον, οὕτως αὐτὸν ἔφαγεν. Ἐν δέ τῷ κελλίῳ καθήμενος, οὐ μόνον εἰργάζετο, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἔλαττον τοῦ ἐργοχειροῦ αὐτοῦ εἰς τὴν ἑαυτοῦ χρείαν ἀνήλισκεν, ὕδωρ πίνων βορβόρου ὄζοντος ὁμοιον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐργαζόμενος καὶ εὐχόμενος διηνεκῶς ἔκλαιε καὶ τοῖς ἑαυτοῦ δάκρυσιν κατεβρέχετο, ἀλλὰ καὶ ἀφ’ ἐσπέρας εὐχόμενος ἴστατο μέχρι πρωΐας καὶ τῇ πτωχείᾳ καὶ εὐτελείᾳ μέχρι τέλους ἐνεκαρτέρησε. Διὰ τί ; Διὰ τὸ παθεῖν πάντως καὶ ἰδεῖν καὶ αὐτὸν, ὅπερ ὁ μέγας Ἀντώνιος ἰδεῖν καὶ παθεῖν ἠξιώθη. Πῶς οὖν οὐ γέγραπται καὶ ἐπὶ τούτου, ὅτι εἶδε τὸν Κύριον; Μὴ τοὺς μὲν κόπους αὐτὸς κατεβάλετο, ἐκεῖνον δέ ἰδεῖν οὐκ ἠξιώται; Οὐχί, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὕτως ἰδεῖν τὸν Θεόν ἠξιώθη, εἰ καὶ μὴ ὁ συγγραψάμενος τοῦτο οὕτως ἐδήλωσε φανερῶς· καὶ εἰ βούλει τοῦτο μαθεῖν ἀκριβῶς, τὰ παρ’ ἐκείνου αὐτοῦ, φημί τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου, ἐκτεθέντα κεφάλαια διέλθε καὶ γνώσει ἐξ αὐτῶν ὅτι καὶ οὗτος θεόπτης ἐστὶν ἀληθῶς.

Ὁ οὖν αὐτούς ἐκμιμούμενος ἔργῳ καὶ πόνοις τῆς αὐτῆς ὄντως καταξιωθήσεται χάριτος· εἰ δέ μή βούλεται τις τὴν ταπείνωσιν τούτων καὶ τὴν ὑπομονὴν ἐκμιμήσασθαι, τί καὶ λέγει τό **πρᾶγμα** ἀδύνατον; Εὐθυμίου δέ καὶ Σάβα καὶ τῶν καθεξῆς ἁγίων τὰς πράξεις, τὰς ὑπὲρ ἄνθρωπον, τίς διηγῆσεται; Εἴτε γάρ **(130)** πρὸ τοῦ τὴν χάριν λαβεῖν τοῦ Πνεύματος, εἴτε καὶ **μετά** τὸ ταύτην λαβεῖν, τέως ἄνευ κόπων καὶ πόνων πολλῶν καὶ ἰδρώτων βίας τε καὶ στενοχωρίας καὶ θλίψεως οὐδεὶς διήλθε τὸν σκοτασμόν τῆς ψυχῆς, οὐδέ τό φῶς τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐθεάσατο. Βιασθή γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν, ἐπειδὴ καὶ διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἡ δέ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἡ **μετοχή** ὑπάρχει τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου· τοῦτο γάρ ἐστι τό εἰρημένον ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντός ἡμῶν ἐστιν, ἵνα τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ἐντός ἡμῶν λαβεῖν καὶ ἔχειν σπουδάσωμεν. Μή οὖν λεγέτωσαν οἱ ἐκτός ὄντες διηνεκοῦς βίας καὶ στενοχωρίας καὶ εὐτελείας καὶ θλίψεως, ὅτι ἐντός ἡμῶν ἔχομεν τό Πνεῦμα τό Ἅγιον· ἄνευ γάρ ἔργων καὶ ἰδρώτων καὶ πόνων τῆς ἀρετῆς ὁ **μισθός** οὗτος οὐ δίδοται τισι. Διό **μοι** καλῶς ἔχειν δοκεῖ καὶ τό παρά πολλοῖς οὕτω λεγόμενον· “Δεῖξον, φησίν, ἔργα καὶ ἀπαίτει **μισθούς**”.

Ἐγὼ γάρ οἶδα ἄνθρωπον πρὸ τοῦ κόπους καταβαλέσθαι καὶ πρὸ τοῦ βιάσασθαι ἑαυτόν, εὐθύτητι διαλογισμῶν καὶ ψυχῆς ἀπλότητι ταῖς θείαις Γραφαῖς ἐγκύψαντα καὶ ὀλίγας ἡμέρας καὶ νύκτας ἀκόπως, ἵν' εἴπω, ἀγρυπνήσαντα καὶ εὐξάμενον καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐλλαμφέντα ὑπὸ τῆς ἄνωθεν χάριτος, ὡς ἔξω δόξαι αὐτόν γενέσθαι τοῦ σώματος καὶ τοῦ οἰκήματος καὶ τοῦ κόσμου παντός – νύξ γάρ ἦν καὶ ὡς ἡμέρα τελεία ἐγένετο -, ἀλλ' ἐπεὶ ἀπόνως πλοῦτον ἔλαβε, συντόμως αὐτοῦ καὶ κατεφρόνησε. Διό καὶ ἀμελήσας, ὅλον ὁμοῦ τὸν πλοῦτον ἀπώλεσε καὶ ἐπὶ **(131)** τοσοῦτον, ὡς **μηδέν** μνημονεύειν ὅλως αὐτόν, ὅτι ποτέ τοιαύτην δόξαν τεθέεται.

Πῶς οὖν οἱ **μηδέ** λαβεῖν ἀξιωθέντες ποτέ ἢ κατιδεῖν τὴν δόξαν ταύτην ποσῶς, λέγουσιν ἔχειν ταύτην ὅλην ἐν ἑαυτοῖς, ἀπορῶ. Ἄλλ' ὡ τῆς πωρώσεως, ὡ τοῦ σκοτασμοῦ, ὡ τῆς ἀγνοίας

καί τῆς ματαίας οἰήσεως, ποῦ ποτε τοῦτο ἤ διά ποίων γραφῶν μεμαθήκασιν; Ὅντως ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν καί ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνητος αὐτῶν καρδία καί ἔμειναν ἐν Αἰγύπτῳ, τουτέστιν ἐν τῷ σκότει τῶν παθῶν αὐτῶν καί τῶν ἡδονῶν.

Οἱ γάρ τήν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ἰδεῖν ποθήσαντες, ἦν πραέων ὀφθαλμοί καί ταπεινῶν καί πτωχῶν βλέπειν καταξιοῦνται, πᾶσαν στενοχωρίαν καί πᾶσαν θλίψιν καί εὐτέλειαν καταδέχονται καί ἀπό πάσης καί παντοίας σωματικῆς ἡδονῆς καί τιμῆς καί ἀνέσεως σφοδρῶς ἀπέχονται. Οὐ μόνον δέ ἀλλά καί ἀπό παντός ἀνθρώπου μικροῦ τε καί μεγάλου χωρίζονται, φεύγοντες αὐτούς ἀμίσως, ἵνα ταύτης καταξιοθῶσιν ἐπιβῆναι πρό τοῦ ἐκκοπῆναι τόν δρόμον αὐτῶν ἀπό τῆς ὁδοῦ τῆς παρουσίας ζωῆς. Ταπεινούμενοι γάρ καί ὡς πονηροί καί προσκεκρουκότες πολλά ἐπ' ἀληθῶς διακείμενοι, οὐ μήν ἀλλά γάρ καί ὡς ἐχθροί καί παραβάται τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ στυγνοί καί λελυπημένοι διάγουσιν, ἐπιποθοῦντες μαθεῖν τό τί ἄν δέοι αὐτούς διαπράξασθαι πρός τό καταλλαγῆναι τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ. Διά τοῦτο τοίνυν χαρίζεται αὐτοῖς ὁ Κύριος οὐ μόνον τό γνῶναι ὅ τι δέοι ποιῆσαι, ἀλλά καί ἰσχύς δίδοται αὐτοῖς παρ' αὐτοῦ καί ὑπομονή εἰς τό ἐκπληρώσαντας πάντα ἃ δεῖ, αὐτόν ἐκεῖνον ἰδέσθαι καί κτήσασθαι **(132)** τόν ἐπί πάντων καί ἐπί πᾶσι Θεόν καί τηνικαῦτα ὡς ἐν οὐρανῷ διάγειν καί ἐκεῖσε τό πολίτευμα ἔχειν, κἄν ἐν σπηλαίοις κἄν ἐν ὄρεσι κἄν ἐν κελλίοις διάγωσι, κἄν ἐν μέσαις ἀναστρέφονται πόλεσι, καί οὕτως αἰεὶ ἐν χαρᾷ καί εὐφροσύνῃ καί ἀγαλλιάσει ἀρρήτῳ δουλεύειν αὐτῷ.

Αὕτη τοιγαροῦν ἡ ἐργασία τῶν ἀγίων ἐστίν, αὕτη ἡ προᾶξις τῶν ἐν Πνεύματι ἀγομένων Θεοῦ. Οἷος γέγονε καί ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γενεᾷ ὁ ἅγιος καί μακαριώτατος εὐλαβῆς Συμεών, ὁ λάμψας δίκην ἡλίου μέσον τῆς περιωνύμου μονῆς τῶν Στουδίου, ὁ ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου ποτέ ὢν καί τοῖς τοῦ κόσμου πράγμασι καί φίλοις καί συγγενέσιν, οὐ μόνον δέ ἀλλά καί ταῖς φροντίσι καί μερίμναις καί ἡδοναῖς τοῦ βίου ἐπί τοσοῦτον ἀποταξάμενος, ὡς μηδέ τήν μνήμην ὅλως ἔχειν αὐτῶν, ἀλλά καί ταύτην ἀφ' ἑαυτοῦ ἐξορίσαι μακράν, ὁ ἀναστραφεῖς μέσον

τοῦ πλήθους τῶν μοναχῶν καί τήν μακαρίαν ἐκείνην τότε λέξας φωνήν, “Ὀφείλει” λέγων “εἶναι ὁ μοναχός ἐν τῷ μοναστηρίῳ ὡς ὢν καί μὴ ὢν καί μὴ φαινόμενος, μᾶλλον δέ μηδέ γνωριζόμενος”, ἦν καί ἐρμηνεύων ἔλεγεν· “Ὡς ὢν μὲν τῷ σώματι, μὴ ὢν δέ τῷ πνεύματι, μὴ φαινόμενος δέ εἰ μὴ μόνοις διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοῖς καθαροῖς τῇ καρδίᾳ, μὴ γνωριζόμενος δέ διά τό μὴ ἔχειν μετά τινός τι”. Ὁ μακαρίων ῥημάτων, δι’ ὧν ἡ ὑπέρ ἄνθρωπον ἀγγελικὴ πολιτεία αὐτοῦ κηρύττεται, δι’ ὧν κεκτῆσθαι ἐν οὐρανοῖς τό πολίτευμα αὐτός ἑαυτῷ διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μεμαρτύρηκεν, δι’ ὧν τήν μετά Θεοῦ ἡμῶν διαγωγὴν ὑπέφηνε, **(133)** μὴ ἔχειν εἰπὼν μετά τινός τι. Ὅπερ οὐδεὶς κατορθῶσαι ἢ ἐπ’ ἀληθῶς εἰπεῖν δύναται, εἰ μὴ ὅλως ὅλῳ ἐνωθῆ τῷ Θεῷ· εἰ δέ καί εἶπη, πλανᾷ ἑαυτόν. Ὁ γάρ λέγων μὴ ἀμαρτάνειν τυφλός ἐστι μυωπάζων, τόν Θεόν δέ ὁ ἔχων ἀμαρτάνειν οὐ δύναται, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καθὼς φησιν ὁ Ἰωάννης ἡ θεολογικωτάτη τῶν ἀποστόλων βροντή. Ὅτι δέ ἐκεῖνος τόν Θεόν ὅλον εἶχεν ἐν ἑαυτῷ καί ζῶν ἔλεγε καί ἀποθανόν διά τῆς οἰκειοχείρου αὐτοῦ γραφῆς μεγάλη βοᾷ τῇ φωνῇ· “Θεόν κτῆσαι σεαυτῷ φίλον καί ἀνθρώπου βοηθείας οὐ δεηθήση”. Καί πάλιν· “Θεόν κτῆσαι καί οὐ δεηθήση βιβλίου”, καί τοῦτο ἐδήλωσεν ἐξ ἔργων αὐτῶν, βιβλίον ἐκ τοῦ ἰδίου κόπου, μᾶλλον δέ ἐκ τοῦ ἐνοικήσαντος αὐτῷ Πνεύματος συγγραψάμενος, μαθήσεως γραμμάτων ὑπάρχων ἀμύητος, ὁμολογοῦμεν δέ καί ἡμεῖς, συμμαρτυροῦντες τῷ ἀγίῳ ἡμῶν πατρὶ καί μὴ κρύπτονες τήν εὐεργεσίαν φειδοῖ τοῦ μὴ νομισθῆναι ἀλαζόνας ἡμᾶς παρὰ τισιν, ὅτι ὥσπερ δεξαμενὴ τις ἀπορρέοντος ὕδατος, οὕτως ὁ ἅγιος πατήρ ἡμῶν ἐκ τοῦ πληρώματος μετέλαβε τοῦ Δεσπότου ἡμῶν Χριστοῦ καί ἐπλήσθη τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶν ὕδωρ ζῶν· ὥσπερ δέ πάλιν ἀπὸ τῆς δεξαμενῆς τό ὑπερπλεονάσαν καί ἔξωθεν ὑπερεκχυνόμενον ὕδωρ λαμβάνει τις εἰς κόρον, οὕτω καί ἡμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν τοῦ ἀγίου τήν ὑπερπλεονάσασαν καί ὑπερεκχυνομένην ἀεὶ ἐξ αὐτοῦ χάριν εἶδομεν καί ἐλάβομεν καί ἐπίομεν καί τὰς ὄψεις ἐξ αὐτοῦ ἐνιψάμεθα, τὰς χεῖρας καί τοὺς πόδας αὐτούς, εἶτα καί ὅλοι ὅλῳ τῷ σώματι ἐλουσάμεθα καί αὐτήν **(134)** τήν ψυχὴν μετά

τοῦ ἀθανάτου ὕδατος ἐκείνου. Ὡ μυστηρίου ξένου καί θαυμαστοῦ, ἀδελφοί.

Καί μή ἀπιστήσητε τοῦτο· οὐ γάρ ἐμοῦ μόνου ὁ λόγος ἢ ἐπ' ἐμοί μόνῳ γέγονε, ἀλλ' ἄκουε τοῦ εὐγγελιστοῦ Ἰωάννου, τί περὶ τοῦ ὕδατος τούτου φησί, μᾶλλον δέ αὐτοῦ τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ ζῶντος Θεοῦ, παρ' οὗ καί Ἰωάννης τόν λόγον πεπλούτηκεν· “Ὁ πίνων γάρ, φησίν, ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου – τοῦ αἰσθητοῦ δηλονότι-, διψήσει πάλιν· ὅστις δέ πῖη ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγώ δώσω αὐτῷ, οὐ μή διψήσει πώποτε, ἀλλά γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγή ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον”. Καί ἐρμηνεύων τοῦτο ὁ εὐαγγελιστής φησι· “Τοῦτο δέ ἔλεγε περὶ τοῦ Πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν”. Διὰ τοῦ τοιούτου γάρ ὕδατος ὡσπερ ῥύπος ἢ πονηρία ἐκπλύνεται ἀπό τῆς ψυχῆς· ἄνευ δέ τούτου πολλά πονήσας ὠφελήσει οὐδέν. Διὰ δέ τοῦτο καί μή δυνάμενοι ὅλως ἡμεῖς τό τάλαντον τοῦ Δεσπότου ἡμῶν κρύπτειν καί τήν γινομένην εἰς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ δωρεάν μή ἀναγγέλλειν, φανερῶς ὁμολογοῦμεν τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐνεπλήσθημεν ἀπλήστως οἱ ἀνάξιοι ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐλάβομεν διὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀπό τοῦ Θεοῦ καί ἐκορέσθημεν ἀκορέστως εἰς δόξαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦ ἁγίου, καί κατὰ τόν ἐνόν ἡμῖν τῆς δυνάμεως, ὡς ἔσχατοι καί ἀχρεῖοι, ἐδοξάσαμεν καί νῦν δοξάζομεν τόν Θεόν, τόν δοξάσαντα τόν πατέρα ἡμῶν τόν ἅγιον καί διὰ τοῦ πατρὸς ἡμῶν τούς ταπεινούς καί ἀναξίους ἡμᾶς. Μή οὖν οἰηθεῖη μέ τις ψεύδестhai καί κατὰ τῆς ἐμῆς ψυχῆς καί κατὰ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς φθέγγεσθαι, κομπολόγον με καί τορνολόγον ἡγούμενος· εἰδῶς γάρ εἶμι ὅτι ἀπολεῖ ὁ Θεός πάντα τούς λαλοῦντας τό ψεῦδος, καί τοῦτο (135) ποιεῖν με Παῦλος ὁ θεῖος διδάσκει, “Εὐλογητός ὁ Θεός “ λέγων, “καί Πατήρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὢν εὐλογητός εἰς τούς αἰῶνας, ἀλήθειαν λέγω καί οὐ ψεύδομαι. Οἶδα ἄνθρωπον πρό ἐτῶν δεκατεσσάρων “ καί τά ἐξῆς, καί πάλιν· “Ἡμεῖς δέ οὐ τό πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλά τό Πνεῦμα τό ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἴδωμεν τά ὑπό τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, ἃ καί λαλοῦμεν”. Τί δέ καί ἐμαυτόν ὠφελήσασαμι ἢ τόν ἐμόν πατέρα τόν ἅγιον ἐκ τῶν ἐπαίνων κἄν ὅλως; Πάντως οὐδέν. Ἀλλά καθάπερ περὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων

ἄνωθεν εἰρηκῶς, ἐκείνους μὲν ἐκ τῶν λόγων οὐδέν ὠφέλησα, τοὺς δὲ ἀκροατάς πρὸς ζῆλον διήγειρα καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων παρώτρυνα μίμησιν, οὕτω καὶ περὶ τοῦ ἁγίου Συμεῶν καὶ λέγων οὐ παύσομαι, ἀνάγκης δέ μοι ἐπικειμένης μὴ βουλόμενος λέγω καὶ περὶ ἡμῶν αὐτῶν τῶν ἀναξίων. Ἡ γὰρ τῶν πολλῶν ἀπιστία τῶν λεγόντων εἰς βλάβην τῶν ἀκουόντων, μὴ δύνασθαι εἶναι τινα τοιοῦτον ἄρτι μήτε τοῖς ἔργοις εἰς τὰς τῶν ἐκείνοις δοθέντων χαρισμάτων καταξιούμενον, ἀναγκάζει με καὶ ἄκοντα λέγειν ἅ λέγειν οὐ ἐβουλόμην οὐδέποτε καὶ δημοσιεύειν ὄντως τοῦ Θεοῦ τό φιλόανθρωπον, ἵνα τῶν ταῦτα λεγόντων τό ὀκνηρόν καὶ ῥάθυμον ἀπελέγχηται.

Ἐκοπίασεν ὁ μακάριος πατήρ ἡμῶν καὶ ἅγιος Συμεῶν, ὡς πολλοὺς τῶν πάλαι ἁγίων πατέρων ὑπερβαλέσθαι, θλίψεις δὲ πειρασμοὺς τοσοῦτους ὑπέμεινε, ὡς ἐξισωθῆναι πολλοῖς τῶν περιφανεστέρων ἐν μάρτυσι. Διὰ ταῦτα οὖν ἐδοξάσθη ἀπὸ Θεοῦ καὶ ἐγένετο ἀπαθὴς καὶ ἅγιος, λαβὼν ἐν ἑαυτῷ ὄλον, (136) ὡς εἰπεῖν, τὸν Παράκλητον· καὶ τότε, ὥσπερ προῖκα πατὴρ υἱῷ κληρὸν δίδωσι, οὕτω καὶ ἐμὲ τὸν ἀνάξιον δούλον αὐτοῦ Πνεύματος Ἁγίου ἀκαματί καὶ δωρεάν ἔπλησε. Ποῖος γάρ, εἰπέ μοι, ἐξ ὑμῶν, μὴ ὅτι γε εἶπω διεπράξατο, ἀλλ' ἔτι τὰ παρ' ἐκείνου πρᾶχθέντα καὶ ὡς δυνατόν ῥηθέντα, νοῆσαι καλῶς δύναται;

Πρῶτον γὰρ πάντων τοῦτο ἔγραψεν, ὡς ἐν τάξει διδασκαλίας οὕτως εἰπὼν· “Ἀδελφέ, ταύτην ἡγοῦ λέγεσθαι ἀναχώρησιν τελείαν τοῦ κόσμου, τὴν παντελῆ τοῦ ἰδίου θελήματος ἀπονέκρωσιν”. Ὁ μακαρίας φωνῆς, μᾶλλον δὲ ψυχῆς τῆς οὕτω γενέσθαι ἀξιωθείσης καὶ τοῦ κόσμου παντός χωρισθείσης. Πρὸς γοῦν τούτους καὶ τοὺς τοιοῦτους ὁ Δεσπότης λέγει Χριστός· “Ἑμεῖς οὐκ ἐστέ ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου. Δεῦτε πρὸς με καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς”. Οἱ γὰρ ἄλλως πως ἐν τοῖς ἑαυτῶν θελήμασι κἄν ὅπως οὖν ἢ ἐν τισι καλοῖς τό δοκεῖν πορευόμενοι, οὐ μὴ ἴδωσι τὴν ζωὴν, ἣν οἱ ἀποτμηθέντες τοῦ κόσμου καὶ τῷ ἑαυτῶν ἀποθανόντες θελήματι βλέπουσιν.

Εἰ οὖν σύ ταπεινωθῆναι καὶ ὑποταγῆναι, θλιβῆναι τε καὶ ἀτιμασθῆναι, ἐξουδενωθῆναι καὶ λοιδορηθῆναι καὶ ὡς εἰς τῶν

ἀφανῶν καὶ ἀφρόνων καὶ εὐτελῶν καὶ παραπεσόντων, ἀδελφέ, οὐ καταδέχη γενέσθαι, ἀλλ' οὐδέ καταφρονηθῆναι παρὰ παντός ἀνθρώπου καὶ ὡς εἷς τῶν ἐπιλήπτων καὶ προσαιτούντων εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως λογισθῆναι, πῶς, εἶπέ, γένη ξένος τοῦ ἰδίου θελήματος; Εἰ γάρ ταῦτα πρὸς δοκιμὴν καὶ πείραν ἐπερχόμενα φέρειν ἐν ὑπομονῇ πᾶσιν ἡμῖν ὁ Θεὸς ἐνετείλατο, μᾶλλον δέ οὐ πρὸς δοκιμὴν καὶ πείραν, ἀλλὰ πρὸς (137) κάθαρσιν τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἐπαγόμενα, ἡμεῖς ὑπομεῖναι ταῦτα οὐ θέλομεν, ἀλλὰ ζῆ ἐν ἡμῖν τό μή θέλειν ταῦτα παθεῖν, ὅπερ ἐστὶ τό γεῶδες φρόνημα τῆς σαρκός, πῶς νεκροὶ γενησόμεθα; Οὐδαμῶς. Εἰ δέ μή νεκροὶ τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ γενοίμεθα, πῶς οἱ μή γεγονότες διὰ Θεόν νεκροὶ ζήσομεν τὴν ἐν Χριστῷ κεκρυμμένην ζωὴν; Πῶς, ὡς ὁ ἅγιος εἶπε Συμεῶν, θεασόμεθα τὸν Θεὸν ἐνοικήσαντα ὡς φῶς ἐν ἡμῖν; Οὐδαμῶς, ἀδελφοί, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς.

Ἀλλὰ μωρόν ἡγή τὸν μακάριον Συμεῶν καὶ αἰσχύνῃ μιμήσασθαι τὰς πράξεις αὐτοῦ; Μίμησαι Χριστόν τὸν Θεόν. Πάθε καὶ αὐτός διὰ τὴν σεαυτοῦ σωτηρίαν, ὡς ἐκεῖνος ἔπαθε διὰ σέ. Ἐκάλουν γάρ αὐτόν, ὡς ἀκούεις, διαμονῶντα, πλάνον, φάγον καὶ οἰνοπότην. Ἔλεγον γάρ· “Δαιμόνιον ἔχεις”, καὶ πάλιν· “Ἴδού ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν”. Ταῦτα δέ καὶ ὁ μακάριος πατήρ ἡμῶν, ὁ ἅγιος Συμεῶν, ὑπὲρ ἡμῶν, μᾶλλον δέ δι' ἡμᾶς ἤκουσε. Σύν τούτοις ἀκούεις πάλιν ὡς φονέα καὶ κακοῦργον δεδεμένον συρόμενον τὸν Κύριον καὶ ὡς ἓνα τῶν εὐτελῶν παριστάμενον τῷ Πιλάτῳ, ῥάπισμα καταδεχόμενον ὑπὸ δούλου, εἰς φυλακὴν ἐμβαλλόμενον καὶ ἀπὸ φυλακῆς ἐκβαλλόμενον, ὑπὸ στρατιωτῶν ῥαβδούχων ἀγόμενον, τῷ λαῷ ὑπὸ Πιλάτου παραδιδόμενον, “Λάβετε αὐτόν” φάσκοντος “ὕμεις καὶ σταυρώσατε”. Ἐνόησον οὖν πῶς ἦν ἀποδοθεὶς μέσον αὐτῶν, ὁ ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν καὶ τὰ (138) πάντα διακρατῶν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ὠθούμενος, ἀντωθούμενος, πυγμαζόμενος, ῥαπιζόμενος, ἐγγελάμενος, φραγγελόμενος, εἰς τό πραιτώριον εἰσαγόμενος, ὁ πάση κτίσει καὶ αὐτοῖς τοῖς Σεραφεῖμ ἀθεώρητος, ἐκδυόμενος, τῷ κίονι προσδεσμούμενος,

τεσσαράκοντα πλήρεις λαμβάνων πληγάς, τήν ἐπιθάνατον δηλούσας ἀπόφασιν. Εἶτα τί; Πορφύραν κοκκίνην παικτικῶς ἐνδύόμενον, κατά κεφαλῆς ῥαπιζόμενον καί “Τίς ἐστίν ὁ πταίσας σε;” ἐρωτώμενον ἀκάνθαις στεφανούμενον, προσκυνούμενόν τε καί ἐμπαιζόμενον, ἐμπτυόμενον καί εἰρωνικῶς ἀκούοντα· “Ἴδε ὁ βασιλεύς τῶν Ἰουδαίων”, ἐνδύόμενον πάλιν τά ἑαυτοῦ ἱμάτια, τόν τράχηλον σχοινίῳ δεσμούμενον καί ἐπί τόν θάνατον ἀπαγόμενον, εἶθ’ οὕτω τόν ἑαυτοῦ σταυρόν ἐπιφορτιζόμενον καί ἐπί τοῦ τόπου γινόμενον καί τοῦτον ὀρῶντα πηγνύμενον καί μόνον ὑπό τῶν φίλων καί μαθητῶν ἐγκαταλειπόμενον, μετὰ ταῦτα πάλιν ἀποδύόμενον, ἀναρτώμενον, τάς χεῖρας καί τούς πόδας ὑπό τῶν στρατιωτῶν καθηλούμενον καί κρέμασθαι ἀφιέμενον, χολήν ποτιζόμενον, λόγχῃ νυττόμενον, ὑπό ληστοῦ βλασφημούμενον, χλευαζόμενον καί ἀκούοντα· “Ὁ καταλύων τόν ναόν καί ἐν τρισίν ἡμέραις ἐγείρων, σῶσον σεαυτόν καί κατάβηθι ἀπό τοῦ σταυροῦ”, καί αὖθις· “Εἰ Υἱός ἐστι τοῦ Θεοῦ, καταβάτω νῦν ἀπό τοῦ σταυροῦ καί πιστεύσομεν εἰς αὐτόν”, καί οὕτω μετὰ τό ταῦτα πάντα παθεῖν, εὐχαριστοῦντα καί εὐχόμενον ὑπέρ τῶν φονευσάντων αὐτόν καί τήν ψυχήν εἰς χεῖρας παρατιθέντα τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ.

(139) Οὐκ ἀρκοῦσι ταῦτά σοι πάντα εἰς μίμησιν, ἀδελφέ, ἀλλ’ αἰσχύνῃ οὕτω ταῦτα παθεῖν; Διά ποίων δέ ἄλλων ἔργων ἢ πῶς συνδοξασθήσῃ αὐτῶ; “Ὅστις γάρ, φησίν, ἐπαισχυνηθῆ με καί τούς ἐμούς λόγους, ἐπαισχυνηθήσομαι κἀγώ αὐτόν ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς”. Διό καί ὁ Παῦλός φησιν· “Εἰ συμπάσχομεν καί συνδοξασθησόμεθα”. Εἰ δέ τά παθήματα αὐτοῦ, ἃ ὑπέστη ὑπέρ ἡμῶν, αἰσχυνόμεθα μιμήσασθαι καί παθεῖν, ὡς ἐκεῖνος ἔπαθεν, εὐδηλον ὅτι οὐδέ τῆς δόξης αὐτοῦ συμμέτοχοι γενησόμεθα· οὐ γάρ ἔργω ἀλλά λόγῳ μόνῳ ἐσμέν, οὕτως ἔχοντες, πιστοί· ἔργων δέ μή προσόντως, νεκρά ὑπάρχει ἡ πίστις ἡμῶν.

Διά τοῦτο τοιγαροῦν λέγω καί λέγων οὐ παύσομαι, ὅτι οἱ μὴ τά πάθη Χριστοῦ διά μετανοίας καί ὑπακοῆς μιμησάμενοι καί τοῦ θανάτου αὐτοῦ μέτοχοι γεγονότες, καθὼς ἀνωτέρω λεπτομερῶς ἐδηλώσαμεν, οὔτε τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ

ἀναστάσεως συμμέτοχοι γενήσονται, οὔτε Πνεῦμα λάβωσιν Ἅγιον. Διά γάρ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ ἀνάστασις πάντων γίνεται· καί οὐ λέγω τήν ἐπί συντελείᾳ τῶν σωμάτων ἀνάστασιν – σαλπίζει γάρ τότε ὁ ἄγγελος καί τά νεκρά σώματα ἀναστήσονται -, ἀλλά τήν καθ' ἑκάστην γινομένην τῶν νεκρῶν ψυχῶν πνευματικῶς πνευματικὴν ἀναγέννησιν καί ἀνάστασιν, ἣν ὁ ἅπαξ ἀποθανῶν καί ἐγερθεὶς καί διὰ πάντων καί εἰς πάντας **(140)** τοὺς ἀξίως βιοῦντας ἀνιστάμενος καί τὰς συναποθανούσας αὐτῷ τῇ προθέσει καί τῇ πίστει ψυχὰς συνεγείρων, δίδωσι διὰ τοῦ Παναγίου αὐτοῦ Πνεύματος, δωρούμενος αὐταῖς ἀπεντεῦθεν ἤδη τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος Ζ'. (141)

Περί προσπαθείας τῆς εἰς τοὺς συγγενεῖς. Καί τις ἡ ἀπάτη αὐτῆς καί εἰς οἶον βόθρον καί δεσμόν κατάγει τοὺς κρατουμένους ὑπ' αὐτῆς. Καί περὶ ἀπογνώσεως καί τῆς ἐν ταύτῃ διαφορᾶς. Καί τί ἐστι τό “Ὁ πιστεύσας καί βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται”.

Ἀδελφοί καί πατέρες, ὡς ὠφελόν γε αἰεὶ σιωπᾶν, ἠδυνάμην καί τά ἐμαυτοῦ κακὰ ἀποκλαίεσθαι καί μηδέποτε διδασκάλου ἔργῳ ἐπιχειρεῖν ἢ κατηχεῖν τήν ὑμετέραν ἀγάπην ἢ κἄν ὅλως ἄλλοις ὑποδεικνύειν τὰς τῆς σωτηρίας ὁδοὺς, οὐχ ὡς ἐναντίου ὄντος τοῦ πράγματος τῇ τοῦ Θεοῦ ἐντολῇ, μᾶλλον μὲν οὖν καί εὐπροσδέκτου ὑπάρχοντος αὐτῷ, ἀλλ' ὅμως ἐμοῦ ἀναξίου τυγχάνοντος τοῦ τοιούτου πνευματικοῦ ἐγχειρήματος, διό καί δέδοικα, ὁ ταπεινός, μή καί ἐπ' ἐμοί τό Δαυϊτικόν ἐκεῖνο προσφορώτατα λεχθήσεται ῥῆμα· “Τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός· Ἴνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου καί ἀναλαμβάνεις τήν διαθήκην μου διὰ στόματός σου; σὺ δὲ ἐμίσησας παιδείαν καί ἐξέβαλες τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω”.

(142) Ἀλλ' ἴδωμεν, εἰ δοκεῖ, τίς ἐστὶν ὁ μισῶν παιδείαν καί τίς ὁ ἐκβάλλων τοὺς λόγους αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω. Ὁ μὴ πειθόμενος τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις μισεῖ τήν ἐκ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου

παιδείαν καί βύει τά ὦτα αὐτοῦ τοῦ μή ἀκοῦσαι λόγον τῆς ἐσχάτης ἀνταποδόσεως τῶν ἀμαρτωλῶν ἢ τοῦ πυρός ἐκείνου τοῦ αἰωνίου καί τῶν κολάσεων τοῦ ἄδου καί τῆς κατακρίσεως τῆς αἰωνίου ἐκείνης, ἀφ’ ἧς οὐκ ἔνι διαδραῖσαι τόν ἅπαξ ἐμπεσόντα εἰς τάς τιμωρίας αὐτῆς. Ὁ δέ μή πάση ἰσχύϊ καί δυνάμει ψυχῆς τάς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ πρό τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἔχων ἀεί καί φυλάττων αὐτάς, ἀλλά καταφρονῶν μὲν αὐτῶν, προτιμῶν δέ τά ἐναντία τούτων καί ποιῶν αὐτά, ἔστιν ὁ ἐκβάλλων τούς λόγους εἰς τά ὀπίσω. Καί ἵνα ἐξ ἑνός σαφές ὑμῖν ποιήσω τό τοῦ λόγου προκείμενον, ὅταν ὁ μὲν Θεός προστάσῃ καί διαρρήδην βοᾷ· “Μετανοεῖτε, ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν” καί πάλιν· “Σπουδάσατε εἰσελθεῖν διά τῆς πύλης τῆς στενῆς”, ὁ δέ ταῦτα ἀκούων οὐ μόνον οὐ προαιρεῖται μετανοεῖν καί βιάσασθαι ἑαυτόν εἰσελθεῖν διά τῆς στενῆς πύλης, ἀλλά διερχόμενος πάσας τάς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐν μετεωρισμῶ καί διαχύσει ψυχῆς, προστιθείς τοῖς ἑαυτοῦ κακοῖς καθ’ ὥραν κακά καί ἄνεσιν σώματος καί θεραπείαν ὑπέρ τήν δέουσαν χρεῖαν ἐπιζητῶν, ὅπερ τῆς πλατείας μᾶλλον καί εὐρυχώρου ὁδοῦ σημειῖόν ἐστι καί οὐχί τῆς στενῆς καί τεθλιμμένης, τῆς φερούσης εἰς τήν ζωήν τήν αἰώνιον, οὕτω τοίνυν καί ὁ τοιοῦτος ἐκβάλλει τοῦ Θεοῦ τούς λόγους εἰς τά ὀπίσω καί τά ἑαυτοῦ θελήματα, μᾶλλον δέ τά τοῦ διαβόλου, ποιεῖ.

(143) Ἄ καγὼ πρῶτος, ὁ ταλαίπωρος, ἐκπληρῶν καί ἐν λάκκῳ βορβόρου κείμενος καί ἐν αἰσθήσει ὑπάρχων τῶν ἰδίων κακῶν, βοᾷ κάτωθεν κράζων καί τούς ἔξωθεν παριόντας ἅπαντας προσφωνῶν· “Πόρρω που τοῦ δεινοτάτου τούτου λάκκου γίνεσθε, ἀδελφοί, καί τήν εὐθειαν ὁδόν, ἣτις ἐστίν ὁ Χριστός, πορεύεσθε! Καί μηδεὶς ἐκκλίνῃ δεξιᾷ ἢ ἀριστερᾷ καί ὧδε σύν ἐμοί τῷ παναθλίῳ καί δυστυχεῖ ἐμπεσεῖται καί στερηθεῖ μετὰ τῶν ἐπιγείων καί τά ἐπουράνια ἀγαθά”. Ἐπειδὴ δέ διά πολλῶν τῶν ἑαυτοῦ μηχανημάτων ὁ παμπόνηρος διάβολος καί ἐχθρός τῶν ψυχῶν ἡμῶν εἰς τό τοιοῦτον βάραθρον τούς πλείονας ἢ καί σχεδόν ἅπαντας ὁμοῦ, οἷονεὶ συμφορήσας, κατὰ καιρούς ἀπορρίπτει, ἔστι δέ καί διά μιᾶς ταύτης, τῆς πρὸς τούς συγγενεῖς λέγω προσπαθείας, ἣ καί

ὡς σχοινίῳ χρώμενος, ὁ ἐχθρὸς ἐφ' ἑνὸς ἐκάστου τραχήλῳ ἀποδεσμῶν ἄγει καὶ συνπεριάγει πάντας τοὺς τὸν τοιοῦτον καταδεξαμένους δεσμὸν, εἰς κρημνοὺς φρικτοὺς τε καὶ βάραθρα ἁμαρτημάτων χαλεπὰ καὶ ἀσύγνωστα καὶ εἰς αὐτὸν καταποντίζει τὸν τῆς ἀπογνώσεως λάκκον, καὶ ἐν πυθμένι ἄδου καταβιβάσας καὶ ἐνδεσμήσας ἀφήσι, φύγωμεν, ἀγαπητοί, τὸν ὄλεθρον τοῦτον, παρακαλῶ.

Πανούργως γὰρ ἐνριζοῖ ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ σεσοφισμένως ἐμποιεῖ τὴν ἀπόγνωσιν ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς μῆτε νομίζειν τούτους ἐν ἀπογνώσει γενέσθαι, μῆτε πείθεσθαι ταῖς θείαις Γραφαῖς, μῆτε μὴν πιστοὺς ἠγεῖσθαι τοὺς περὶ τοιούτων λέγοντας πρὸς αὐτούς, πάντα δὲ δεύτερα τῆς ἑαυτῶ τιθέναι φρονήσεως ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀφροσύνης καὶ ἀναισθησίας, καὶ δεδεμένους ὄντας ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἀναλήτους (144) διακειῖσθαι, ὅπερ χεῖρον πάσης ἐστὶν ἀπογνώσεως. Ἄλλο γὰρ τό εἰς πλῆθος ἐμπεσόντα κακῶν τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἀπογινώσκειν τινά, καὶ ἕτερον τό ὡς καλῶ τῶ κακῶ χρᾶσθαι καὶ ἐν πλήροφωρῳ εἶναι ὅτι καλόν τι ποιεῖ. Ὁ μὲν γὰρ πρότερος, εἰ περὶ μετανοίας καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας διδαχθῆ καὶ μάθη ὅτι οὐκ ἔστι πλῆθος ἁμαρτιῶν ὃ μὴ ἐξαλείφει ἢ μετάνοια καὶ ὅτι “ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις” καὶ ὅτι “χαρὰ μᾶλλον γίνεται ἐν τῶ οὐρανῶ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῶ μετανοοῦντι”, ἴσως ἑαυτοῦ γενόμενος καὶ κατανυγεῖς, ἐπιθυμήσειέ ποτέ τῶν πολλῶν ἐκείνων ἀπαλλαγῆναι κακῶν καὶ τοῦ δυσβαστάκτου φορτίου κουφισθῆναι τό αὐτοῦ συνειδός, διαναστήσεται καὶ πάντα ἄλλα – τὰ βιωτικά λέγω – εἰς οὐδέν λογισθήσεται καὶ τῆ μετάνοια θερμῶς προσέλθη· ὁ δὲ δεύτερος, δυσανακλητότερος ὢν, εἰς ἅπαν ἀπαναίνεται τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις ἰατρευθῆναι. Πῶς γὰρ καὶ ἰατρευθῆναι καταδέξεται, ὁ μὴδὲ ὅτι ἐν νόσῳ ἢ πτώματι κεῖται ὅλως πειθόμενος; Οὐδαμῶς!

Ἀλλὰ δέον ἡμᾶς λόγοις πρότερον, καθ' ὅσον οἰοί τε ὦμεν, πνευματικοῖς, ἔκ τε τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων Γραφῶν ἀναλεξαμένους, πληροφορησαί καὶ δεῖξαι αὐτοῖς, πῶς μὲν τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἀπαρξάμενοι, ἐκκλίναντες ἠπατήθησαν, πῶς δὲ ὁ ἐχθρὸς αὐτοὺς μεμονωμένους εὐρών τό

τῆς προσπαθείας σχοινίον ἀπατηλῶς τοῖς ἑαυτῶν τραχήλοις ἐμπεριέδησεν, ἔπειτα καί πῶς αὐτούς εἰς κρημνούς καί βάραθρα ἁμαρτημάτων ἐμπεριήγαγε· καί μετὰ ταῦτα δείξομεν αὐτοῖς καί πῶς τῷ βαθυτάτῳ λάκκῳ ἐναπέριψε, καί ποῦ καί πῶς ἐν τῷ ἄδη καταβιβάσας, τό ἐπί τοῦ τραχήλου αὐτῶν σχοινίον ἐναπέδησε, **(145)** καί ὡς οὐκέτι δυναμένους ἐλευθερωθῆναι καί πρὸς τήν γῆν ἀνελθεῖν, ἀφείς αὐτούς ὑπεχώρησε. Καί οὕτω τούς πειθομένους τοῖς λόγοις τῆς θείας Γραφῆς καί εἰς συναίσθησιν τῶν οἰκείων ἐρχομένους κακῶν καί συνομολογοῦντας καί οὕτως ἔχειν συντιθεμένους τά κατ' αὐτούς, τηνικαῦτα καί τά φάρμακα τοῖς τραύμασιν ἀρμόζοντα διά τῶν λόγων αὐτῶν ἐπιδώσομεν.

Μέλλοντί μοι δέ πρὸς τάς ἀποδείξεις τῶν πραγμάτων ἐλθεῖν καί τόν ἀγῶνα τοῦ λόγου τῷ ἀλόγῳ καί ἀμαθεῖ ἐπειγομένῳ ἀναδέξασθαι, συνεύξασθαι δέομαι πάντων ὑμῶν, ἵνα ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος φαιδρότερον ἐπιλάμψασα ὅλην μου καταφωτίση τήν διάνοιαν καί τόν νοῦν καί δώῃ ἀξίως εἰπεῖν τι, οὐχί διά τήν ἐμὴν ἀξίαν, ἀλλά διά τήν ὑμετέραν ὠφέλειαν, ἐνηχοῦσα οἶον αὐτήν τούς λόγους ἅμα τε τῷ ταύτης φωτί φαίνουσα καί ὑποδεικνύουσα πάντα ἅπερ προείπομεν, καί οἶονεῖ πως λέγουσα πρὸς ἡμᾶς· “Ἴδε ἡ ὁδός, ἴδε ἡ ἔκπτωσις αὐτῆς, ἴδε ὁ ἐχθρός, τό σχοινίον. Ἴδε ὁ ἀδελφός, πῶς μετὰ χαρᾶς τόν δεσμόν καταδέχεται. Ἴδε ποῦ σύρων ὁ διάβολος αὐτόν ἀποφέρει”, καί πάντα καθεξῆς ἀνελλιπῶς ὑποδείξασα καί πῶς τούς ἐκείνου βρόχους δυνηθῶμεν διαφυγεῖν ἐκδιδάξασα, πρὸς τούς οὐρανούς ἐλευθέρους ἡμᾶς συμπαραλαβοῦσα ἀνέλθη. Τοῦτο δέ οὐκ ἄλλως ἂν γένηται ἡμῖν δυνατόν, εἰ μὴ ἄνωθεν καί ἐξ ἀρχῆς τοῦ βίου καί τῆς εἰς τό μοναχικόν στάδιον εἰσόδου ἡμῶν τόν λόγον ἀναγαγόντες, ἐκεῖθεν τήν ἀρχήν ποιησόμεθα. Οὕτω γάρ καί ὡς ἐν ὁδῷ βαδίζων ὁ λόγος, ἅπερ ὑπέσχετο διά τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος καθαρῶς τοῖς προσέχουσιν ἀποδείξειεν. Ἀλλά μὴ ἀποκάμητε, ὠφέλιμος γάρ ὁ λόγος, καθ' ὅσον ἐστί καί θεόπνευστος, ἐπειδή καί ἡμεῖς καί οἱ λόγοι ἡμῶν, κατά τόν εἰρηκότα σοφόν, καί αὐτή ἡμῶν ἡ πνοή ἐν χειρὶ Θεοῦ τοῦ πεπονηκότος ἡμᾶς.

(146) Ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, Υἱὸς ὧν γνήσιος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ὁμοούσιός τε καὶ ὁμοφυῆς καὶ ὁμόδοξος, σύνθρονός τε καὶ ὁμόθρονος, ἐν τῷ Πατρὶ μένων καὶ ὁ Πατὴρ ἐν αὐτῷ, πρὸς τὴν ἡμετέραν ταλαιπωρίαν καὶ κάκωσιν, ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτὴν ἡμῶν τὴν δουλείαν ἣν διὰ τῆς ἁμαρτίας τῷ ἀπατήσαντι ἡμᾶς ἐχθρῷ ἐδουλεύσαμεν ἀπιδὼν καὶ κατελεήσας ἡμᾶς τῇ ἀφάτῳ φιλανθρωπία αὐτοῦ βουληθεὶς ἐξελεῖσθαι τῆς δουλείας καὶ αἰσχίστης πλάνης ἡμᾶς, κατῆλθεν ἐκεῖθεν ὅλως τοὺς πατρώους κόλπους μὴ λιπὼν, ὡς οἶδεν αὐτός, καὶ γενόμενος ἐπὶ τῆς γῆς, ἐμπεριπατήσας τε καὶ συναναστραφεὶς ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις οὖσιν ἁμαρτωλοῖς, καὶ προστάγματα δούς σωτηρίας τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, ἀνῆλθεν αὐθις πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα μετὰ δόξης, παραγγείλας αὐτοῖς καὶ εἰπὼν· “Πορευθέντες, κηρῦξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει διδάσκοντες” πάντας, οὐχὶ τὸδε “τηρεῖν” ἢ τὸδε, ἀλλὰ “πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν”. “Πάντα” δέ εἰπὼν οὐδὲν ἀφήκεν ὁ μὴ φυλάξαι προσέταξεν. Εἶτα τί; “Ὁ πιστεύσας, φησί, καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται”.

Ἄρα οὖν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἔγνωτε τί ἐστὶ τοῦτο ὃ λέγει· “Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς”, εἶτα πάλιν· “Ὁ ἀπιστήσας”, ἢ καὶ περὶ τούτου εἶπω πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην; Δοκεῖ γὰρ εὐληπτον εἶναι καὶ ἀπλοῦν τὸ λεγόμενον, ἔχει δὲ ἐγκεκρυμμένα εἰς βάθος αὐτοῦ τὰ νοήματα.

(147) Πίστιν ἐνταῦθα οὐ ταύτην λέγει ὅτι Θεὸς ἐστὶν ὁ Χριστός μόνον, ἀλλὰ τὴν περὶ πασῶν τῶν παρ’ αὐτοῦ λεχθεισῶν ἁγίων ἐντολῶν περιεκτικωτάτην πίστιν τὴν συνέχουσάν πως ἐν ἑαυτῇ πάσας τὰς θείας αὐτοῦ ἐντολάς καὶ πιστεύουσάν μὴδὲν εἶναι ἀργόν μέχρι καὶ μιᾶς κεραίας ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ πάντα ἕως ἑνός ἰῶτα ζωῆ καὶ ζωῆς αἰωνίου πρόξενά· ὡς ἂν ὁ πιστεύων οὕτως ἔχειν αὐτάς καὶ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος συνταξάμενος ταῦτα πάντα φυλάσσειν καὶ ἀπαραλείπτως ποιεῖν σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας ἐν τινὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ μέχρι καὶ μιᾶς, ὡς εἴρηται, κεραίας ἢ ἑνός ἰῶτα, ὡς αὐτόν ἐκεῖνον ὅλον ἀπαρνησάμενος, κατακριθῆ. Καὶ εἰκότως· ὁ γὰρ εἰς τὰ μεγάλα πιστεύσας αὐτῷ - οἷον ὅτι Θεὸς ὧν

ἀτρέπτως ἐγένετο ἄνθρωπος, ὅτι ἐσταυρώθη καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, ὅτι ἀναστάς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων εἰσῆλθε καὶ ὤφθη τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, ὅτι ἀνελήφθη καὶ κάθηται ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ὅτι μέλλει ἔρχεσθαι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ πρότερον δηλονότι ἐξαναστήσας πάντας ἡμᾶς, τοὺς ἀπὸ Ἀδάμ καὶ μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμέρας τεχθήσεσθαι μέλλοντας - , λέγοντι δὲ αὐτῷ” “Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον δώσουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως” ἀπιστῶν, πῶς ἄρα πιστός ἐσται καὶ μετὰ πιστῶν συγκαταριθμηθῆ;

Ὁ τοίνυν ἐπ’ ἐκείνοις τοῖς φρικτοῖς καὶ ὑπὲρ νοῦν καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἀνθρωπίνην διάνοιαν πιστεύων Χριστῷ καὶ τοῖς γεγονόσι καὶ μέλλουσι γενέσθαι παρ’ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πειθαρχοῦσαν ἔχων καὶ συντιθεμένην αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, (148) ἀπιστῶν δὲ αὐτός ὀπηνίκα λέγοντος ἀκούει· “Ὁ θέλων ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καὶ ἀράτω τὸν σταυρόν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι” καὶ· “Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μετέρα ὑπὲρ ἐμέ οὐκ ἔστι μου ἄξιος” καὶ ὅτι “Ὁ ἐρχόμενος πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μετέρα καὶ τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰς ἀδελφάς καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής” καὶ ὅτι “Ὁ λύσας μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν”, πῶς ὁ τοιοῦτος πιστός καὶ οὐχὶ μᾶλλον ὡς ἄπιστος ἢ καὶ χείρων ἀπίστου κατακριθήσεται; Ὅτι ἐν μὲν τοῖς μείζουσιν ὁμολογεῖ πιστεύειν Χριστῷ, ἐν δὲ τοῖς ἐλαχίστοις ὡς ψευδομένου καταφρονεῖ αὐτοῦ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ καὶ Δεσπότου· καὶ πιστεύειν λέγων ἐν τοῖς ἄλλοις αὐτῷ ὡς Θεῷ, ὡς τῷ τυχόντι ἀνθρώπῳ διαπιστεῖ λέγοντι ὅτι καὶ ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον δώσουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· καὶ οἶεται γελῶν καὶ αἰσχρολογῶν καὶ ματαιολογῶν σωθῆναι, ταλανίζοντος ἐκείνου τοὺς γελῶντας καὶ μακαρίζοντος τοὺς πενθοῦντας· ἀλλὰ καὶ ἑαυτόν μὴ ἀπαρνούμενος μηδέ τὸν σταυρόν βαστάζων, ἀκολουθεῖν νομίζει τῷ δι’ αὐτόν σταυρωθέντι Χριστῷ· καὶ πλεῖον φιλῶν τοὺς ἑαυτοῦ γονεῖς, ἄξιον εἶναι αὐτόν τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ ψυχῆς ἔχει. Οὕτως ἄρα καὶ

αὐτοί οἱ ἐρχόμενοι δῆθεν πρὸς αὐτόν διὰ τῆς ἀποταγῆς καὶ οὐ
μισοῦντες ἅπαντας τοὺς ἑαυτῶν συγγενεῖς, ἔτι δέ καὶ τὴν
ἑαυτῶν ψυχὴν ἀπαρνούμενοι, **(149)** ἀλλ' ἐξ ἐναντίας καὶ
ἀγαπῶντες αὐτοὺς μᾶλλον, μαθηταὶ εἶναι τοῦ Χριστοῦ ματαίως
νομίζουσι καὶ λύοντες καθ' ὥραν οὐχὶ μίαν καὶ τὴν ἐλαχίστην
τῶν ἐντολῶν ἀλλὰ πολλὰς καὶ μεγάλας, οὐδὲν ὅλως ἐναντίον
ποιεῖν τι νομίζουσι, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ μεγάλους ἑαυτοὺς ἐν
τῇ τοῦ Θεοῦ βασιλείᾳ οὕτως ἔχοντες ὑπολαμβάνουσι ἔσεσθαι
καὶ τό μείζον ἀπάντων κακῶν, ὅτι οὐχὶ παράβασιν ὅλως ταῦτα
ἐντολῆς εἶναι λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς,
ἀντιποιοιμένους τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας, πείθειν ἀσυνέτως
ἐπιχειροῦσιν. Ἄλλ' ἐπὶ τό προκείμενον ἐπανέλθωμεν.

Πάντα τοίνυν ὅσα τοῖς ἀποστόλοις ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς
ἐνετείλατο, ὁμοίως καὶ ἡμᾶς φυλάττειν προσέταξεν, ἅπερ ἐν
τῷ κόσμῳ φυλάξαι δυνάμεθα μὲν, οὐ προαιρούμεθα δέ διὰ τό
ἀσθενεῖν ἡμᾶς τῇ πίστει καὶ τῇ ἀγάπῃ τῇ εἰς Χριστόν. Καὶ ὅτι
τοῦτο ἀληθές ἐστι μαρτυροῦσι πάντες οἱ πρό νόμου καὶ ἐν
νόμῳ καὶ μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος παρουσίαν μετὰ παιδῶν καὶ
γυναικῶν καὶ τῶν ἐν ἅπασι βιωτικοῖς μεριμνῶν καὶ φροντίδων
εὐαρεστήσαντες τῷ Κυρίῳ, κεχωρισμένοι τούτων ἀπάντων τῇ
ἀπροσπαθεῖ προαιρέσει γενόμενοι καὶ ὑπὲρ τοὺς ἐν ὄρεσι καὶ
σπηλαίοις λαμπρότεροι τῇ πίστει καὶ τῷ βίῳ ἀναφανέντες. Διὰ
τοῦτο τοιγαροῦν τῇ ἐντολῇ τοῦ Κυρίου χρώμενοι βοηθῶ - ὡς δι'
ἡμᾶς καὶ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν λεχθείση -, πᾶσιν
ἀποτασσόμεθα καὶ τῇ στενῇ καὶ τεθλιμμένη ὁδῷ
προσερχόμεθα καὶ οἰονεῖ πως τοῦ κόσμου σωματικῶς καὶ τῶν
τοῦ κόσμου ἀποτεμνόμεθα, καὶ οὕτως ἀπ' ἄλλης χώρας καὶ
τόπου καὶ πόλεως πρὸς ἑτέραν ἀπαίροντες κατοικίαν καὶ
μονὴν **(150)** ἀφικνούμεθα, εἰς τό στάδιον τῆς γυμνασίας τῶν
ἀρετῶν διὰ πολιτείας οἰονεῖ καὶ ἀσκήσεως κατὰ τὴν ἑαυτοῦ
προαίρεσιν ἕκαστος βαδίζοντες ἢ καὶ ὀξυποδοῦντες καὶ
τρέχοντες. Τί τοῦτο; Ἴνα τὴν ἀπροσπάθειαν τῶν εἰρημῶν
κτησώμεθα. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀπὸ τοῦ κόσμου ἀπαίροντες,
αὐτίκα ταῖς ἐντολαῖς ἐπόμενοι τοῦ Κυρίου καὶ τοῖς
προστάγμασιν αὐτοῦ πειθαρχοῦντες, ἀπαρχόμεθα τῆς εἰς
οὐρανοὺς φερούσης ὁδοῦ.

Σκόπει μοι δέ ἐντεῦθεν ἄρτι καλῶς τῶν λεγομένων τήν δύναμιν. Ὑποζωγράφει μοι τῷ νοῖ ὁδόν τετριμμένην ὅλην τοῖς ποσί τῶν προλαβόντων καλῶς. Ἐνθεν τε κἀκεῖθεν ὄρη μοι νόει καί ὕλας καί κρημνούς καί σκοπέλους καί φάραγγας, σύν τούτοις δέ πεδία καὶ παραδείσους τόπους τε τερπνούς καί συσκίους καί ὠραισιότατους καί παντοδαπούς καρπούς ἐν αὐτοῖς, εἶτα θηρίων πλῆθος πολὺ καὶ ληστῶν καὶ ἀνδροφόνων κατὰ τόπους ἐγκεκρυμμένα συστήματα. Τούτων οὕτως ἐχόντων οὐδεν ἡμᾶς ἐκ τῶν εἰρημένων ἢ δελεάσαι καὶ τήν αἴσθησιν ἡμῶν κατασεῖσαι ἢ παραβλάψαι δυνήσεται, ἐπομένους τοῖς προλαβοῦσιν ἀγίοις καὶ τήν αὐτὴν ὁδὸν πορευομένους ἦν κἀκεῖνοι ἐβάδισαν. Πορευομένων γὰρ ἡμῶν ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐντολῶν καὶ διερχομένων ἀμεταστρεπτί μέσον ἀπάντων τῶν εἰρημένων, οὐδεὶς οὔτε τῶν ληστῶν ἐκείνων οὔτε τῶν θηρίων φανερῶς καὶ ἀναιδῶς ἡμῖν ἐπιβαίνει ἢ τολμᾷ προσεγγῖσαι ἡμῖν, καὶ μάλιστα ἐάν ὀδηγῶ ἐπακολουθῶμεν καὶ συνοδοιπόροις συμπορευώμεθα ἀγαθοῖς. Πλήν ὅμως ποτέ μὲν μακρόθεν, ποτέ δέ ἔγγιστα γεγονότες, οἱ μὲν ἀπειλαῖς χρῶνται καὶ φονίῳ πρὸς ἡμᾶς βλέπουσιν ὄμματι, οἱ δέ δελεασμοῖς τισὶ καὶ καλακείαις (151) καὶ φιλικαῖς ὁμιλίαις. Ἀλλὰ μὴν ὑποδεικνύουσιν ἡμῖν καὶ τὰ τῶν τόπων τερπνότητος κατὰ χώραν καὶ τήν ὠραιότητα τῶν καρπῶν καὶ παραινοῦσι μικρὸν ἀναπαύσασθαι εἰς παραμυθίαν τῶν πόνων τῆς ὁδοιπορίας καὶ φαγεῖν ὑποτίθενται ἀπὸ τῶν καρπῶν τό ἡδὺ πλέον ἐπιφερομένων τῆς ἐνούσης αὐτοῖς θεωρίας, καὶ πολλὰς ἐτέρας ἐπινοοῦσι τὰς πάγας ἡμῖν καὶ ποικίλας τὰς ἀφορμὰς· οὐκ ἐν ἡμέρᾳ δέ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς νυξί, καὶ οὐδὲ ἐγρηγορότων μόνον ἀλλὰ καὶ καθευδόντων, ἡμῖν ἐπανίστανται, ποτέ μὲν γαργαλισμοῖς καὶ ἐκκρίσει, ποτέ δέ βρωμάτων ἀπηγορευμένων γεύσει, ἄλλοτε δέ καὶ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων ὡσεὶ ξιφῆρεις λησταὶ ληστρικῶς ἐπερχόμενοι θάνατον ἡμῖν ἐπισείουσιν, ἐκταράσσειν ἡμᾶς οἰόμενοι καὶ τῆς εὐθείας παρατρέψαι ὁδοῦ. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀδύνατον ἡμῖν ὑποτίθενται τό μέχρι τέλους ὑπενεγκεῖν τὰ ἐν τῇ ὁδῷ δυσχερῆ, οἱ δέ καὶ ἀνόνητα ταῦτα καὶ μηδέν τούς κοπιῶντας ὠφελεῖν δυνάμενα. Ἄλλοι ὅτι οὐδέ ἔστι ποτέ τέλος

τῆς ὁδοῦ ταύτης οὐδέ ἔσεται λέγουσι, δεικνύοντες ἐκ τῶν **μή** κατορθωκότων τινάς καί **μάλιστα** τοὺς ἐγχρονίσαντας εἰς τὴν ἄσκησιν καί **μηδεμίαν** ἐκ τοῦ χρόνου εὐρόντας ὠφέλειαν διὰ τὸ **μή** ἐν γνώσει καί εὐσεβεῖ λογισμῶ τρέχειν αὐτούς ἐν τῷ δοκεῖν τὸν δρόμον τῶν ἐντολῶν, ἀλλ' ἰδιορρυθμία καί οἰήσει τοῦτο ποιεῖν, οἷς εἰκότως καί τὰ κατὰ Θεὸν αὐτῶν διαβήματα περικόπτεται, δειλαινομένοις καί ὑποστρέφουσιν εἰς τὰ ὀπίσω καί ἑαυτοὺς διὰ τῆς ἀμελείας τῷ πονηρῷ ἐμπαρέχουσιν εἰς τὸ ἐργάσασθαι εἰς αὐτούς τὰ δοκοῦντα αὐτῷ.

(152) Ἀλλά τί θέλω πάντα ὑμῖν ἐξηγήσασθαι τοῖς πνευματικοῖς μου ἀδελφοῖς, καί ἰδοὺ εἰσιν ἀριθμῶ **μή** καθυποβαλλόμενα, τὰ τοῦ ἀντικειμένου ἡμῖν διαβόλου καί τῶν αὐτοῦ πονηρῶν πνευμάτων ἔνεδρά τε καί δεινά πανουργεύματα! Ἀλλά τὰ πλεῖστα παρὰ τοῖς σπουδαίοις διερευνᾶσθαι ἔασας καί παρασχών αὐτοῖς ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων τὰς ἀφερμάς, ὃ ἐπηγγειλάμην ὑμῶν τῇ ἀγάπῃ ἀποδείξαι πειράσομαι· τί δέ ἐστὶ τοῦτο; Ὁ δεσμός τῆς πρὸς τοὺς συγγενεῖς ἡμῶν προσπαθείας καί ὅπως δεσμεῖ ἡμᾶς δι' αὐτῆς ὁ διάβολος, καί **μάλιστα** τοὺς κατὰ τῶν ἄλλων παθῶν τὴν ἀνδρείαν ἐπιδειξαμένους καί τὸν στέφανον ἄραντας, καί δι' ἧς ἡμᾶς τῷ σκότει καί τῇ ἀπωλείᾳ δυστυχῶς ὁ πονηρὸς παραπέμπει.

Καί σκόπει μοι πάλιν ἀκριβῶς τοῦ λεγομένου τὴν δύναμιν. Κατανόησον σεαυτὸν ἐν τῇ εἰρημένῃ ὁδῷ ἢ ἐπιβάντα ἀρτίως αὐτῆς ἢ ἐπ' αὐτῇ ἐπὶ χρόνους βαδίσαντα καί παρὰ πάντων ἐκείνων τῶν εἰρημένων θηρίων τε καί ληστῶν πολλὰ μὲν παθόντα ἐξ ὧν προειρηκάμεν, τῇ χάριτι δέ Χριστοῦ **μήτε** κολακείαις ἀπατηθέντα, **μήτε** τῇ ὠραιότητι τῶν φαινομένων κλαπέντα πρὸς ἡδονήν, **μήτε** φόβῳ καμφθέντα ἢ ἀπειλαῖς πρὸς τὸ ἐκκλίνειν τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἢ παύσασθαι τοῦ πρόσω βαίνειν, **μήτε** **μήν** εἰς τὰ ὀπίσω στραφέντα, ἀλλὰ **μᾶλλον** καί εὐτονώτερον τρέχοντα. Ἄρα οὖν οὕτως τρέχοντός σου ἠρέμησε τοῦ **μηκέτι** πολεμεῖν σε ὁ Σατανᾶς ἢ ποτέ ἠρεμήσει; Οὐμενοῦν οὐδαμῶς! Ἀλλ' εἰδὼς ὅτι ἐντολήν ἡμῖν δέδωκεν ὁ Θεὸς ἀπαρνήσασθαι πατέρα καί **μητέρα** καί **πᾶσαν** ἀπλῶς συγγένειαν σαρκικήν, ἔτι δέ καί ὅλους ἡμᾶς αὐτούς· οὐ μόνον

δέ ἄλλ' ὅτι συνεθέμεθα τῷ Θεῷ, **(153)** ὅτε τῇ μοναδικῇ πολιτεία προσήλθομεν, καί ταύτην μετά τῶν ἄλλων ἀπάντων φυλάξασθαι, ἐπειδή οὐκ ἴσχυσεν ἐκ τῶν εἰρημένων ἀπάντων τι κατά σου, τί ποιεῖ; Πρῶτον τήν τῶν ἰδίων μνήμην ἀνακινεῖ καί ἀνανεοῖ ἐν ἡμῖν, ἔπειτα καί ἀπό τῶν θείων Γραφῶν τά περί ἄλλων καί πρὸς ἄλλους εἰρημένα ἐπί ἀνατροπῇ θολερᾷ καί παραβάσει τῆς ἐντολῆς ἡμῖν ὑποτίθησι λέγων· “Τίμα τόν πατέρα σου, φησίν ἡ θεία Γραφή, καί τήν μητέρα, καί ἀπό τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψει· ὁ γάρ μὴ προϊστάμενος τῶν οἰκείων, κατά τόν θεῖον ἀπόστολον, τήν πίστιν ἤρνηται”, ἀγνοῶν ὁ δόλιος, ὡς εἰκός, ὅτι ταῦτα εἴρηται οὐχ ἵνα πλέον τοῦ Θεοῦ τούς γεννήσαντας ἡμᾶς ἢ τούς συγγενεῖς ἀγαπῶμεν καί προτιμῶμεν αὐτούς τῆς ἀγάπης ἐκείνου, ἀλλ' ἵνα ὑπακοήν παιδευθῶμεν καί μάθωμεν ὅτι, εἰ πρὸς τούς γεννήσαντας ἡμᾶς ἀναγκαῖα ἐστίν ἡ ὑποταγή καί τιμή, πόσω μᾶλλον ἢ πρὸς αὐτόν, τόν αὐτούς καί ἡμᾶς πεποιηκότα Θεόν; Οἰκεῖοι δέ τοῦ σπέρματος ἡμῶν, ὧ ἀπατεῶν – καλόν γάρ πρὸς αὐτόν ἀντιστρέψαι τόν λόγον- , οὐχ οἱ συγγενεῖς ἀλλ' οἱ οἰκεῖοί εἰσι τῆς πίστεως, οὓς, ὡς εἰκός, ἀγνοεῖς καί δολίως ὑποσπείρεις ἡμῖν τήν κατά σάρκα συγγένειαν, σπουδάζων κατάγειν ἡμᾶς εἰς τήν φιλίαν αὐτῶν καί προσπάθειαν.

Τοιγαροῦν καί ὅτε τῆς ἀπάτης αἰσθανθῶμεν καί ἐν γνώσει γενώμεθα, εἴτε ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν εἴτε ἀπ' ἄλλων τῶν ὀδηγούντων ἢ συμπορευομένων ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Κυρίου ἡμῖν, τί πάλιν πρὸς ἡμᾶς ἐν τῷ ἀφανεῖ κινήματι τῆς καρδίας ὑποψιθυρίζεις; “Σύ, φησίν, ἀπό γε τοῦ παρόντος εἰς ἄλλα μέτρα καί εἰς ἄλλην ἔφθασας προκοπήν, **(154)** ἦν οὐδεὶς τῶν συνόντων σοι ἐπίσταται ἀδελφῶν, ἀπροσπάθειάν τε ἐκτήσω καί ἀπάθειαν παντελῆ. Διό καί εἰ θέλεις, ὑπερορᾷς καί καταφρονεῖς τῶν συγγενῶν σου, καί οὐδέν σοι ὅλως μέλλει περί αὐτῶν”. Ταῦτα ὑποτιθέμενος ἐν τῷ κρυπτῷ, παριστᾷ ἴσως καί αὐτόν ἐκείνον τόν συγγενῆ ἢ κατά διάνοιαν ἢ καί σωματικῶς ἐνώπιον αὐτοῦ, καί τοιαῦτα ὑποβάλλει λέγων αὐτῷ· “Πῶς τό τοῦ Θεοῦ πλάσμα ἀπολέσθαι ἐάσεις, ἵνα παρομοιωθῇ τοῖς κτήνεσι καί ὑπό ἀγνωσίας εἰς τήν τῶν

ἀλόγων τάξιν καταπέση; Οὐκ ὀρέξεις χεῖρα, οὐ διανοίξεις αὐτοῦ τόν νοῦν, οὐ ποιήσεις αὐτόν τόν πεπονηκότα γνωρίσαι Θεόν; Καί ποίαν ἄρα τήν ἀπολογία ἐξεις ἢ τί ἐρεῖς ποιεῖ τοῦτον ἐν τῇ εὐχῇ καί ὡσανεὶ συμπαθείας δάκρυα χέειν καί οἶονεὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ προσφέρειν αὐτόν ὡς δῶρον εὐπρόσδεκτον ἐν τῷ λέγειν ἐν ἑαυτῷ· Ὁ ἐξάγων ἄξιον ἐξ ἀναξίου ὡς στόμα μου ἔσται”, καί· “Ἐφ’ ὅσον πάλιν ἐποιήσατε ἐνί τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοί ἐποιήσατε”, καί πάλιν· “Ὅς ἐγένετο πατήρ ὀρφανῶν” καί τά ἐξῆς. Ταῦτα δέ πάντα πλάνη σαφῆς καί ἀπάτη τοῦ πονηροῦ.

Ὅτε δέ καί ἐπί πᾶσι τούτοις μή πεισθῆ τις, ἀλλ’ ἔτι δὴ ἀναβάλλεται καί τῷ πονηρῷ ἀντιλέγει· “Πάντως, φησὶν, ὁ ὀφείλω ποιῆσαι τῷ συγγενεῖ μου, τοῦτο ποιήσω εἰς ξένον, τόν κατά Θεόν μᾶλλον συγγενῆ μου ὄντα ἢ κατά σάρκα”, ἀποκρίνεται ὁ δόλιος ἐχθρός καί λέγει αὐτῷ· “Καί πάντως οὕτω φροντίζει τῶν πάντων ὁ Θεός καί οὕτως οἱ πάντες εἰς γνῶσιν καί πίστιν αὐτοῦ ἐνάγονται· σύ μὲν διά τῶν σῶν συγγενῶν εἴτε καί ἀλλοτριῶν, (155) αὐτός δέ πάλιν διά σοῦ καί δι’ αὐτοῦ ἕτεροι. Τίς δέ ἄρτι ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ὡς σύ; Ἡ καί ποῦ ἐάσεις αὐτόν ἀπελθεῖν, ἵνα μή εὐθύς λύκου κατάβρωμα γένηται καί ἀπολέσει αὐτοῦ τήν ψυχὴν, ἣν αὐτός ζημιώθῃσει, ἐάν καταλείψῃς πάντως αὐτόν; “. Τότε δὴ τότε καί ὁ ἀδελφός ἀπατηθεὶς ἴσταται καί εὐλόγως καταδέχεται δεσμευθεὶς παρὰ τοῦ Σατανᾶ οὐκέτι ἀντιλέγει, πειθαρχήσας τοῖς λόγοις αὐτοῦ.

Καί ὄρα μοι πανουργίαν τοῦ δεινοῦ τούτου καί ψυχοφθόρου ληστοῦ! Δεσμέυσας οὖν αὐτόν τῇ προσπαθείᾳ οὐκέτι ἐν τῇ ὁδῷ συμπεριπατεῖ μετ’ αὐτοῦ, οὐδέ ὀχλεῖ, τό γε νῦν ἔχον, περὶ τούτου αὐτόν, ὡς ἂν μή γνωσθῇ αὐτοῦ ἢ ἐπιβουλή. Ἀλλά τί; Τό ἄκρον οἶονεὶ τοῦ σχοινίου λαβόμενος καί μακρὰν γεγωνῶς, ἀποκρύπτεται ἀπ’ αὐτοῦ ἐν τῷ σκότει, ὁ τοῦ σκότους ἀληθῶς ἀρχηγός, ἀφείς αὐτῷ τήν περί τοῦ συγγενοῦς φροντίδα καί μέριμναν. Οἶδε γάρ ὅτι ἐκεῖνος ἀντ’ αὐτοῦ διηνεκῶς ὀχλεῖ καί νύσσει αὐτόν. Τούτου οὖν γενομένου, ἐπὶ πρὸς μέριμναν τήν οἴανοῦν χωρήσῃ τοῦ συγγενοῦς ἕνεκα, ἐκκλίνει τῆς βασιλικῆς καί εὐθείας ὁδοῦ ἧς ἀπήρξατο· καί ὅσον ἐκκλίνει, ὁ ἐχθρός εἰς βάθος που τῆς αὐτοῦ σκαιωρίας μεθίσταται καί ἐνδότερον

ὕπεισερχόμενος κρύπτεται, ἔχων ἐν ταῖς αὐτοῦ χερσὶ τό δῆθεν σχοινίον τῆς προσπαθείας καὶ κρατῶν αὐτό ἀσφαλῶς καὶ σπουδάζων ὅλως μὴ γνωσθῆναι αὐτῷ.

Τῆς οὖν ὁδοῦ ὁ ἀδελφός ἐκπεσών, πρόσεχε τί ἄρχεται λέγειν ἐν ἑαυτῷ· “Ψυχὴν ὁ σώσας, ὡς ὁ κτήσας”. Καὶ οὕτω πείθει ἑαυτὸν ὅτι χριστομίμητον ἔργον ἐπεχείρησε ἐπιτελέσαι. Καὶ εἰ μὲν ἐστὶ γνώριμος τῶν κατὰ κόσμον τισίν, **(156)** ἀπέρχεται πρὸς αὐτούς καὶ ποτέ μὲν παρ’ ἀξίαν αὐτούς κολακεύει καὶ ἐπαινεῖ, ποτέ δέ ἀποτόμως ἐπιπλήττειν ἐπιχειρεῖ. Ἄλλοτε γαστρίμαργον ἑαυτὸν ἀποδείκνυσι καὶ ἀδιάφορον καὶ τινὰς λόγους λαλεῖ, ἵνα εἰς γέλωτας πάντας κινήσῃ. Καὶ ἀπλῶς ἐνὶ ἑκάστῳ συμπεριφέρεται κατὰ τό θέλημα αὐτοῦ, ἵνα ἀποδεξάμενος δόση χρῆμά τι. Ἐάν δέ μηδέν ἴδη διδόντα αὐτῷ, ἀναιδῶς οὐ παραιτεῖται ζητεῖν πανταχοῦ τὴν μνεΐαν περιφέρων τοῦ συγγενοῦς. Οἱ δέ ἀκούοντες, σαρκικοί ὄντες καὶ τοῖς αὐτοῖς κακοῖς ἐμπεριεχόμενοι, ἐπαινοῦσι μᾶλλον τὸν δυστυχῆ καὶ “Μισθὸν ἔχεις μέγα” λέγουσι πρὸς αὐτόν. Ἐξ ὧν ἡ προσπάθεια αὐξομένη ῥίζοι, μᾶλλον δέ συνουλοῖ τῇ τραχύλου νοητῶς σαρκὶ τό ταύτης πάθος ὡσπερ σχοινίον καὶ ἰσχυροποιεῖται καὶ ἀδιάλυτον γίνεται. Ὅθεν ἐκ τοῦ κατ’ ὀλίγον ἀποσπᾶ αὐτόν τῆς καθαρᾶς προσευχῆς καὶ τὰ κατὰ Θεὸν δάκρυα εἰς ἐναντία ἀγνώστως μεταποιεῖ καὶ τηνικαῦτα εἰς μῖσος καὶ φθόνον ἐνάγει τῶν ἐχόντων πλέον ὑπὲρ αὐτόν καὶ μὴ διδόντων ἀφθόνως αὐτῷ· οὐ μόνον δέ ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν ὑπακοὴν ῥάθυμον αὐτόν καὶ παρήκοον ἀπεργάζεται. Εἶτα ψεύδεται καὶ οἰκονομίαν τό πρᾶγμα ἡγεῖται, ὡς τῷ Θεῷ δῆθεν διδούς τὰ εἰς τὸν συγγενῆ ἐξοδιαζόμενα, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ κλέπτειν ἀπὸ μικρῶν ἄρχεται καὶ οὐδέ ὅτι κλέμμα ἐστὶ πείθεται, ἀλλ’ ἀποβουκοληθεὶς τὰς φρένας ὑπὸ τοῦ πάθους, εἴ τι δ’ ἂν καὶ ποιῆ ὑπερασπιζόμενος τῶν ἰδίων καὶ συγγενῶν, οὐκ ἔχει καταγινώσκουσαν αὐτοῦ τὴν συνείδησιν. Τοιγαροῦν καὶ ὅταν εἰς ταῦτα πάντα καταβιβάσῃ τὸν ταπεινὸν μοναχὸν ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν διάβολος, τότε καὶ αὐτό τό ἄκρον δῆθεν τοῦ σχοινίου ἐν τῇ ποιωθείσῃ καὶ ῥιζωθείσῃ ἁμαρτία τοῦ πάθους τῆς προσπαθείας, **(157)** ὡς ἐν στυλῷ τινὶ πεπηγμένῳ ἐν

ἄδου μυχοῖς ἐμπειριελήσας, ἀφήσι, πληροφορίαν ἔχων ὡς οὐκέτι ἐκεῖθεν ἀνασπασθήσεται.

Ταῦτα οὖν ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα περὶ τῶν ἀγωνιζομένων εἰρήκαμεν. Περί γάρ τῶν ἀδιαφόρως καί καταφρονητικῶς ταύτη τῇ ὁδῷ προσερχομένων καί πολιτεία, τί δεῖ καί λέγειν ὅση τούτων ἢ πρὸς τοὺς συγγενεῖς ὑπάρχει προσπάθεια, ὅπου γε δίκην ἀναισθήτων ὀρνέων πρὸς πᾶσαν παγίδα τοῦ διαβόλου ἐμπίπτουσιν οἱ τοιοῦτοι, ἐκδότους ἑαυτοὺς πρὸς πᾶν πάθος ποιήσαντες, οἱ καί κατάβρωμα αἰεὶ τοῦ πονηροῦ γίνονται, τοῦ περιπατοῦντος καί ὠρουμένου ὡς λέοντος, τίνα καταπίη, καί προαιροῦνται μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ τῶν ἐκείνου ὀδόντων καί τοῦ δεινοτάτου φάρυγγος ἐκσπασθῆναι; Ἄλλ' εὐξώμεθα ἡμεῖς ἐξ ὅλης προθέσεως καί διανοίας, οἱ μετὰ πίστεως τόν λόγον ἀκούοντες, μὴ ἀπατηθῆναι ποτε μηδέ δελεασθῆναι, μηδέ διά μιᾶς τινος μικρᾶς ἢ μεγάλης παραβάσεως ἐκπεσεῖν τῆς ὁδοῦ τῆς φερούσης εἰς οὐρανοὺς, μηδέ πάθει τινὶ δεσμευθῆναι, ἀλλὰ βαδίσαντες ἀμεταστρεπτί ἐν αὐτῇ σπεύσωμεν πορευόμενον ἔμπροσθεν ἡμῶν φθάσαι τόν Ἰησοῦν· καί γεγονότες αὐτοῦ ἐγκρατεῖς προσπέσωμεν αὐτῷ καί κλαύσωμεν ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος καί θερμῶς αἰτησώμεθα μὴ χωρισθῆναι αὐτόν ὅλως ποτέ ἀφ' ἡμῶν, μηδέ ἔᾶσαι ἕξω πεσεῖν ἡμᾶς τῆς ὁδοῦ, ἣτις αὐτός ἐστὶν ἐκεῖνος εἰρηκῶς· “Ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδὸς καί ἡ ἀνάστασις καί ἡ ζωή”. Τοῦτον οὖν ἐκζητήσωμεν, τοῦτον φθάσαι σπουδάσωμεν, ἵνα καί κατάσχωμεν αὐτόν, (158) καί ἐάν τοῦτο γένηται καί συμβιοτεύσωμεν αὐτῷ καί συμπολιτευσώμεθα, οὐ μόνον ἐν τῇ ἐξόδῳ τοῦ βίου ἀλλὰ καί νῦν εἰς οὐρανοὺς αὐτῷ συνανέλθωμεν καί συναναληφθῶμεν, μᾶλλον δέ αὐτός ἡμᾶς συνανενέγκη καί συνδοξάσῃ καί τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν δωρήσῃται τήν ἀπόλαυσιν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καί φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καί τό κράτος νῦν καί αἰεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος Η'. (159)

Περί τελείας ἀγάπης καί τίς ἡ ταύτης ἐνέργεια. Καί ὅτι ἐάν μὴ διά σπουδῆς ἐντεῦθεν ἤδη τῆς τοῦ Πνεύματος μεθέξεως

γενώμεθα μέτοχοι, οὐδέ πιστοί καί χριστιανοί δυνάμεθα εἶναι, ἀλλ' οὐδέ υἱοί καί τέκνα Θεοῦ χρηματίζωμεν.

Ἀδελφοί καί πατέρες, εἰ ὁ τήν ἀρετήν ὑποκρινόμενος πρὸς ἀπάτην πολλῶν καί ἀπώλειαν, ἄθλιος ὄντως ἐστὶ καί παρὰ Θεῷ καί ἀνθρώποις κατακεκριμένος ὑπάρχει καί βδελυκτός, εὐδὴλον ὅτι ὁ ἐμπάθειάν τινα, ἀπαθῆς ὢν, πρὸς σωτηρίαν πολλῶν καί ὠφέλειαν ἐν προσποιήσει κατὰ τοὺς παλαιούς πατέρας σχηματιζόμενος, ἐπαινετός καί μακάριος. Ὡσπερ γάρ ὁ διάβολος ἐν προσχήματι ὄψεως καί συμβουλῆς, τῷ δοκεῖν μὲν χρηστῆς καί ἐπωφελοῦς, τῇ δέ ἀληθείᾳ θανασίμου τυγχανούσης καί τοῦ Θεοῦ καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ καρπῶν ἀποστερούσης τὸν ἄνθρωπον, θεομάχος καί ἀνθρωποκτόνος ἐδείχθη, οὕτω καί ὁ ἐν προσχήματι κακίας πονηρούς τινας λόγους κατὰ τὸ φαινόμενον ἐκφέρων, ἵνα τὰ τελούμενα τῷ διαβόλῳ ὑπὸ τῶν ὑποκρινομένων τήν ἀρετήν καί εὐλάβειαν ἀναμαθῶν ἐπιστρέψῃ τοὺς δρῶντας τὰ κακὰ πρὸς μετάνοιαν καὶ σωτηρίαν καί ἐξομολόγησιν, **(160)** χρηστομίμητος ὄντως καί συνεργός Θεοῦ καί σωτὴρ ἀνθρώπων προφανῶς γίνεται. Τοῦτο δὲ μόνων ἐκείνων ἔργον ἐστίν, ὧν ἡ αἴσθησις ἀναίσθητός ἐστι τοῦ ἀέρος τούτου καί τοῦ κόσμου καί τῶν πραγμάτων αὐτοῦ τῆς αἰσθήσεως, ὧν ἡ διάνοια οὐ προσπάσχει τοῖς ὀρωμένοις ἀλλ' ἐξέστη τῆς τοῦ σώματος ταπεινώσεως, τῶν ἰσαγγέλων λέγω, τῶν τελείως τῷ Θεῷ ἐνωθέντων καί ὅλον Χριστόν ἐν ἑαυτοῖς ὀλοτελῶς κτησαμένων ἔργῳ καί πείρᾳ, αἰσθήσει καί γνώσει καί θεωρίᾳ.

Κακὸν τοιγαροῦν τό ἐπακροᾶσθαι ἢ παρατηρεῖν λάθρα τί ὁ πλησίον προσομιλεῖ ἢ διαπραττεται, ἀλλ' ἐάν πρὸς τό ὄνειδίσαι ἢ ἐκφραλίσαι ἢ λοιδορῆσαι ἢ ἐκπομπεῦσαι ἐν καιρῷ ἄπερ εἶδεν ἢ ἤκουσεν· εἰ δὲ πρὸς τό συμπαθῶς καί σοφῶς ἐν φρονήσει τὰ τοῦ πλησίον ἐπιδιορθῶσασθαι καί ἀπὸ ψυχῆς ὑπὲρ αὐτοῦ μετὰ δακρύων προσεύξασθαι τοῦτο ποιεῖ, οὐκ ἔστιν πονηρόν τό τοιοῦτον. Εἶδον γάρ ἐγὼ ἄνθρωπον πολλά ἐπιτηδεύματα καί πολλοὺς τρόπους ποιοῦντα, ὅπως μηδὲν αὐτόν τῶν γινομένων ἢ λεγομένων ὑπὸ τῶν συνόντων αὐτῷ διαλανθάνῃ· οὐκ ἐποίει δὲ τοῦτο πρὸς βλάβην, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ὅπως τὸν μὲν λόγῳ, τὸν δὲ δῶροις, τὸν δὲ ἑτέρα τινὶ προφάσει τῶν ἐναντίων πράξεων

καί λογισμῶν ἀποστήση. Καί εἶδον τόν τοιοῦτον ποτέ μέν κλαίοντα διά τόν δεῖνα, ποτέ δέ θρηνοῦντα ὑπέρ τοῦ δεῖνος, ποτέ δέ καί τάς ἑαυτοῦ ὄψεις καί τό στήθος αὐτοῦ τύπτονα ὑπέρ ἄλλου, τό τοῦ ἁμαρτήσαντος ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ ἀναδεχόμενον πρόσωπον δηλονότι, καί ὡς ἐκείνον αὐτόν εἶναι τόν τό κακόν ποιήσαντα λογιζόμενον ἑαυτόν καί τῷ Θεῷ ἐξομολογούμενον καί προσπίπτοντα καί πενθοῦντα σφοδρῶς. (161) Καί εἶδον ἕτερον ἐπί τοῖς κατορθοῦσι καί ἀγωνιζομένοις τοσοῦτον χαίροντα καί τήν ἐκείνων προκοπήν ἀποδεχόμενον, ὡς δοκεῖν ἐκείνον αὐτόν μᾶλλον ἢ ἐκείνους τῶν ἀρετῶν καί πόνων μέλλειν ἀπολήψεσθαι τοὺς μισθοὺς· ἐπί δέ τοῖς ἐν λόγῳ ἢ ἔργῳ καταπίπτουσι καί τοῖς κακοῖς ἐπιμένουσι τοσοῦτον ἐλυπεῖτο καί ἔστενεν, ὡς δοκεῖν αὐτόν μόνον ἐν ἀληθείᾳ ὑπέρ ἐκείνων πάντων λόγον ἀποδοῦναι προσαπαιτούμενον καί τῇ κολάσει παραδοθῆναι. Καί εἶδον ἕτερον οὕτω τήν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ παραζηλοῦντα καί θέλοντα, ὡς πολλάκις μετά δακρύων θερμῶν ἐξ ὅλης ψυχῆς δέεσθαι τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ ἢ κἀκείνους σωθῆναι ἢ καί αὐτόν σύν ἐκείνοις κατακριθῆναι, ἀπό διαθέσεως θεομιμήτου καί Μωσαϊκῆς ὅλως σωθῆναι μόνον ἑαυτόν θέλοντα. Τῇ ἀγία γάρ ἀγάπῃ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι πνευματικῶς αὐτοῖς συνδεθεῖς, οὐδέ εἰς αὐτήν τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσελθεῖν προηρεῖτο καί χωρισθῆναι αὐτῶν. Ὡ δεσμός ἅγιος, ὧ δύναμις ἄφατος, ὧ ψυχῆς οὐρανόφρονος, μᾶλλον δέ εἰπεῖν θεοφορουμένης καί ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ καί τῇ τοῦ πλησίον σφόδρα τετελειωμένης!

Ὁ τοίνυν εἰς ταύτην οὐπω πεφθακώς τήν ἀγάπην, μηδέ ἶχνος αὐτῆς ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ θεασάμενος μηδέ τήν παρουσίαν αὐτῆς ὅλως ἐπαισθανθεῖς, ἔτι τῇ γῆ καί τοῖς ἐν τῇ γῆ μᾶλλον δέ ὑπό γῆν κρύπτεσθαι πέφυκεν, ὥσπερ ὁ λεγόμενος ἀσπάλαξ, τυφλός δηλαδή ὢν καί αὐτός ὡς ἐκείνος καί μόνη τῇ ἀκοῇ τῶν ἐπί γῆς λαλούντων ἐπακρουώμενος. Ὡ τῆς συμφορᾶς, ὅτι ἐκ Θεοῦ γεννηθέντες καί ἀπαθανατισθέντες ἐπουρανίου τε κλήσεως μέτοχοι καί κληρονόμοι Θεοῦ καί συγκληρονόμοι Χριστοῦ καί πολῖται τῶν οὐρανῶν γενόμενοι, (162) αἴσθησιν οὐπω τῶν τοσοῦτων ἐλάβομεν ἀγαθῶν· ἀλλ' ἀναισθήτως, ἴν' οὕτως εἶπω, ὥσπερ σίδηρος ἐμβάλλεται τῷ

πυρί ἢ ὡς ἄψυχον δέρμα ἐμβάπτεται ἀνεπαισθήτως κοκκίνη βαφῆ, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἔτι ἐν τοῖς τοσοῦτοις ἀγαθοῖς τοῦ Θεοῦ μέσον ὄντες διακεῖμεθα, μηδεμίαν αἴσθησιν ἐν ἑαυτοῖς ἔχειν ὁμολογοῦντες. Καί ὡς ἤδη σεσωσμένοι καὶ τοῖς ἀγίοις κατειλεγμένοι ἐνσεμνυνόμεθα, σχηματιζόμενοι τε καὶ κοσμούμενοι καὶ τὴν ἀγιωσύνην ὑποκρινόμενοι, ὡς ἐπὶ ὀρχήστρας ἢ σκηνῆς ἀθλίως βοιοῦντες, τοῖς μίμοις καὶ ταῖς πόρναις ἐξομοιοῦμεθα, αἶ τό φυσικόν οὐκ ἔχουσαι κάλλος ἐπιτρίμμασι καὶ βαφαῖς ξέναις ἑαυτάς κοσμεῖν ἀφρόνως οἶονται. Ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῶν ἀγίων τῶν ἄνωθεν γεννωμένων οἱ χαρακτῆρες τοιοῦτοι.

Χρεῶν δέ εἰδέναι, ὅτι ὥσπερ τό βρέφος ὅταν τῆς μητρικῆς νηδύος προέλθοι, τοῦ ἀέρος τούτου ἀνεπαισθήτως αἰσθάνεται καὶ εὐθέως πρὸς κλαυθμόν καὶ θρήνον αὐτομάτως κινεῖται, οὕτω καὶ ὁ γεννηθεὶς ἄνωθεν καὶ ἐκ τοῦ κόσμου μὲν τούτου ὡς ἐκ νηδύος σκοτεινῆς προελθὼν, εἰσελθὼν δέ εἰς τό νοητόν καὶ οὐράνιον φῶς καὶ οἶονεὶ προκύψας ἔνδον τούτου μικρόν, εὐθύς χαρᾶς ἀφάτου πληροῦται καὶ δάκρυα ἀνωδύνως προχέει, ἐννοῶν, τό εἶκόσ, ὅθεν ἐρρύσθη καὶ ἐν οἴῳ γενέσθαι κατηξιώθη φωτί· ἀρχή γάρ τοῦ εἰς χριστιανούς καταλεγεῖναι τινα τοῦτο ἔστιν. Οἱ δέ γε τοῦ τοιούτου καλοῦ ἐν γνώσει καὶ θεωρίᾳ μήπω γενόμενοι, μηδέ ζητήσαντες αὐτό ἐν ἐπιμονῇ πολλῇ καὶ θρήνοις καὶ δάκρυσιν, ἵνα διὰ τῶν τοιούτων πράξεων καθαρθέντες τύχωσιν αὐτοῦ καὶ τέλεον ἐνωθέντες αὐτῶ κοινωνίαν σχῶσι μετ' αὐτοῦ, **(163)** εἶπέ, χριστιανοὶ καθόλου κληθῶσιν; Οὐκ εἰσὶ γάρ ὡς χρή. Εἰ γάρ τό γεννώμενον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἔστι καὶ τό γεννώμενον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἔστιν, ὁ σωματικῶς γεννηθεὶς καὶ ἀνήρ γεγονώς, πνευματικῶς δέ μηδέ ὅτι γε ὀφείλει γεννηθῆναι ἐννοήσας ἢ πιστεύσας ἢ σπουδάσας ποτέ, πῶς ἄρα πνευματικός γένηται καὶ πνευματικοῖς ἀνδράσιν ἑαυτόν συναριθμήσειεν, εἰ μὴ λάθρα, ὡς ὁ τὰ ῥυπαρά ἱμάτια ἐνδεδυμένος, ἑαυτόν παρενείρει τοῖς λαμπροφοροῦσιν ἀγίοις, καὶ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς τραπέζης μετ' αὐτῶν συνανακλιθεὶς ἔξω βληθεῖν χειρας καὶ πόδας δεθείς, ὡς μὴ φωτός υἱός ἀλλὰ σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ παραπεμφθεῖν τῶ αἰωνίῳ πυρί, τῶ ἠτοιμασμένῳ τῶ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις

αὐτοῦ; Ὁ γάρ λαβὼν ἐξουσίαν υἱὸς γενέσθαι Θεοῦ βασιλείας τε οὐρανῶν καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονόμος, ὁ μαθὼν πολυτρόπως διὰ ποιῶν ἔργων καὶ ἐντολῶν ὀφείλει εἰς ταύτην τὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν ἀναχθῆναι, καὶ τούτων μὲν ἀπάντων καταφρονήσας, προτιμήσας δὲ τὰ ἐπίγεια καὶ φθειρόμενα καὶ τὸν χοιρώδη βίον προκρίνας καὶ τὴν πρόσκαιρον δόξαν τῆς αἰωνίου δόξης κρείττονα ἠγησάμενος, πῶς οὐχὶ δικαίως πάντων τῶν πιστῶν χωρισθήσεται καὶ μετὰ τῶν ἀπίστων σύν αὐτῶ τῷ διαβόλῳ κατακριθήσεται;

Διὸ παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, ἀδελφοί καὶ πατέρες, σπουδάσατε ἕως καιρὸς ἐστὶ καὶ ἐν τοῖς ζῶσιν ἐσμεν, ἀγωνίσασθε ἵνα υἱοὶ Θεοῦ γένησθε, ἵνα φωτὸς χρηματίσητε τέκνα – ταῦτα γάρ ἡ ἄνωθεν ἡμῖν γέννησις δίδωσι -, μισήσατε τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν κόσμῳ, **(164)** μισήσατε τὴν σάρκα καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς τικτόμενα πάθη, μισήσατε πᾶσαν ἐπιθυμίαν κακὴν καὶ τὴν πλεονεξίαν μέχρι ἐλαχίστου εἴδους καὶ πράγματος. Τοῦτο δὲ ποιῆσαι δυνησόμεθα, ἐὰν τὸ μέγεθος τῆς μελλούσης ἡμᾶς διαδέξασθαι δόξης καὶ χαρᾶς καὶ τρυφῆς ἐννοήσωμεν. Τί γάρ, εἶπέ μοι, τοσοῦτον μείζον ἐν οὐρανῷ ἢ ἐπὶ τῆς γῆς ὡς τὸ γενέσθαι τινὰ υἱὸν Θεοῦ καὶ κληρονόμον αὐτοῦ καὶ συγκληρονόμον Χριστοῦ; Πάντως οὐδέν! Ἀλλὰ διὰ τὸ προτιμᾶν ἡμᾶς τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ ἐν χερσὶ καὶ διὰ τὸ μὴ ζητεῖν τὰ ἐν οὐρανοῖς ἀποκείμενα ἀγαθὰ μηδὲ τῷ πόθῳ τούτων ἐκκρέμασθαι, σαφῆ παρέχομεν τοῖς ὁρῶσιν ἀπόδειξιν ὅτι πρῶτον μὲν ἀπιστίας νόσῳ κρατούμεθα, καθὼς γέγραπται: “Πῶς δύνασθε πιστεῦειν δόξαν παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνοντες, τὴν δὲ δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ μὴ ἐπιζητοῦντες;”- ἔπειτα καὶ δοῦλοι παθῶν γεγονότες τῇ γῇ καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ προσηλούμεθα μηδ’ ὅλως ἀνανεῦσαι βουλόμενοι πρὸς οὐρανοὺς καὶ Θεόν, ἀλλ’ ἐν ἀφροσύνῃ ψυχῆς παρακρούμενοι τὰς τοῦ Θεοῦ ἐντολάς ἐκπίπτομεν τῆς υἰοθεσίας αὐτοῦ.

Τί γάρ ἀφρονέστερον, εἶπέ μοι, τοῦ παρακούοντος τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ σπουδάζοντος ἐπιτυχεῖν τῆς υἰοθεσίας αὐτοῦ; Ὁ γάρ πιστεύων ὅτι ἐστὶ Θεός, μεγάλα τινὰ φαντάζεται περὶ αὐτοῦ. Οἶδε γάρ ὅτι μόνος Δεσπότης καὶ Κτίστης καὶ Κύριος αὐτός ἐστι τῶν ἀπάντων, καὶ ὅτι ἀθάνατος, ἀίδιος, ἀκατάληπτος,

ἄφραστος, ἄφθαρτος, καί τῆς βασιλείας αὐτοῦ τέλος οὐκ ἔσται. Ὁ γοῦν τοιοῦτον εἰδῶς τόν Θεόν, πῶς οὐ ποθήσει αὐτόν; Πῶς οὐ σπουδάσει καί αὐτήν τήν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς θάνατον ὑπέρ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ θεῖναι, **(165)** ἵνα καταξιωθῆ, μή εἶπω υἱός αὐτοῦ καί κληρονόμος γενέσθαι, ἀλλά κἄν τῶν γνησίων αὐτοῦ δούλων εἷς, τῶν ἰσταμένων πλησίον αὐτοῦ; Εἰ δέ πᾶς μὲν ὁ ἀγωνιζόμενος καί φυλάττων ἀπαρατρώτως πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, καί τέκνον Θεοῦ καί υἱός Θεοῦ γεννηθεῖς ἄνωθεν γίνεται, καί πιστός ὄντως καί χριστιανός τοῖς πᾶσι γνωρίζεται, ἡμεῖς δέ τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν καταφρονοῦμεν καί ἀθετοῦμεν τοὺς νόμους αὐτοῦ, οὓς ἐκδικήσει ἐκεῖνος ἐλθὼν μετὰ δόξης αὐθις καί δυνάμεως φοβερᾶς, καί δεικνύομεν ἑαυτοὺς ἐν μὲν τῇ πίστει τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἀπίστους, ἐν δέ τῇ ἀπιστίᾳ διὰ τῶν λόγων μόνον πιστούς. Ἄνευ γάρ ἔργων, μή πλαναῖσθε, οὐδέν ἡμᾶς ἢ πίστις μόνη ὠφελήσει· νεκρὰ γάρ ἐστι, νεκροὶ δέ ζωῆς οὐ γίνονται μέτοχοι, εἰ μή πρότερον διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας ταύτην ζητήσουσιν. Ἐν γάρ τῇ ἐργασίᾳ τούτῃ ἀναφύεται ὡσπερ τις πολύχους καρπός ἐντός ἡμῶν ἢ ἀγάπη, ἢ ἐλεημοσύνη, ἢ πρὸς τόν πλησίον συμπάθεια, ἢ πραότης, ἢ ταπεινώσις, ἢ ὑπομονή τῶν πειρασμῶν, ἢ ἀγνεία, ἢ καθαρότης τῆς καρδίας, δι' ἧς καταξιούμεθα ὁρᾶν τόν Θεόν καί ἐν ἧ ἢ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος παρουσία καί ἔλλαμψις γίνεται, ἣτις καί ἄνωθεν ἡμᾶς γεννᾷ καί υἱούς Θεοῦ ἀποτελεῖ καί τόν Χριστόν ἐπενδύει καί τήν λαμπάδα ἀνάπτει καί τέκνα φωτός ἀποδεικνύει καί τοῦ σκότους τὰς ψυχὰς ἐλεθεροῖ καί τῆς αἰωνίου ζωῆς κοινωνούς ἡμᾶς ἀπ' ἐντεῦθεν ἤδη γνωστῶς ἀπεργάζεται.

(166) Μὴ οὖν ἐπὶ μόναις ἄλλαις τισὶν ἐργασίαις καί ἀρεταῖς θαρρήσαντες, νηστεῖαις λέγω ἢ ἀγρυπνίαις ἢ χαμεινίαις καί ποικίλαις ἄλλαις κακοπαθείαις, ταύτης τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καταφρονήσωμεν, ὡς δι' ἐκείνων καί χωρὶς ταύτης σωθῆναι δυνάμενοι. Ἀδύνατον γάρ τοῦτο, ἀδύνατον! Καί πειθέτωσάν σε καί αἱ πέντε μωραὶ παρθένοι καί οἱ πολλὰ σημεῖα καί θαύματα ἐν τῷ τοῦ Χριστοῦ ὀνόματι πεποιηκότες, οἱ διὰ τό μή ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τήν ἀγάπην καί τήν τοῦ Παναγίου Πνεύματος χάριν ἤκουσαν ἀπό τοῦ Κυρίου· “Ἀπέλθατε ἀπ’

ἐμοῦ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας! Οὐ γάρ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ “, καί οὐ μόνον οὗτοι ἀλλά μετὰ τούτων καί πολλοί ἕτεροι, οἵτινες παρὰ μὲν τῶν ἀγίων ἐβαπτίσθησαν ἀποστόλων καί τῶν μετὰ ταῦτα ἀγίων, τῆς δέ χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μὴ καταξιωθέντες διὰ πονηρίας ὑπερβολῆν, οὔτε βίον ἄξιον τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθησαν ἐπεδείξαντο, οὔτε τέκνα Θεοῦ ἐχρημάτισαν, ἀλλ’ ἔμειναν σάρκες ὄντες καί αἵματα, μηδέ ὅτι ἐστι Πνεῦμα πιστεύσαντες ἢ ζητήσαντες ἢ λαβεῖν προσδοκήσαντες. Ὅθεν οἱ τοιοῦτοι οὐδέ τῶν τῆς σαρκός ἐπιθυμιῶν οὐδέ τῶν ψυχικῶν παθῶν δεσπότηι ποτέ γενέσθαι ἰσχύσουσιν, οὔτε τι γενναῖον ἐν ἀρεταῖς ἐπιδείξονται, φησί γάρ ὁ Κύριος: “Οὐ δύνασθε χωρὶς ἐμοῦ ποιεῖν οὐδέν”. Ἀλλά παρακαλῶ, πατέρες καί ἀδελφοί, σπουδάσωμεν ἡμεῖς ὅση δύναμις, ἵνα μέτοχοι (167) ἔνθεν ἤδη τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δωρεᾶς καταξιωθῶμεν γενέσθαι, ὅπως καί τῶν παρόντων καί τῶν μελλόντων ἐπιτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καί φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος Θ'. (168)

Περὶ ἐλεημοσύνης. Καί τις ἐστὶν ὁ πεινῶντα τὸν Θεὸν τρέφων καί διψῶντα ποτίζων καί καθεξῆς. Καί πῶς τοῦτό τι κατωρθωθήσεται. Καί ὅτι εἰ μὴ τις καί ἐν ἑαυτῷ ταῦτα πάντα ποιήσει καί θρέψει καί ποτίσει Χριστόν, οὐδέν ὠφεληθήσεται ἐκ τοῦ ταῦτα μόνον ποιεῖν εἰς τοὺς πένητας, ἑαυτὸν δέ ἄτροφον παρορᾶν καί γυμνὸν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ.

Ἀδελφοί καί πατέρες, ἔδει μὲν μὴ τολμᾶν με πρὸς ὑμᾶς ὅλως φθέγγεσθαι, μηδέ διδασκάλου τάξιν ἐπέχειν ἐνώπιον τῆς ἀγάπης ὑμῶν· ἀλλ’ ἐπεὶ περὶ ἐπίστασθε ὅτι, ὥσπερ τό ὑπὸ τοῦ τεχνίτου κατασκευασθέν ὄργανον οὐχ ὅταν ἐκεῖνο βούληται, ἀλλ’ ὅταν ὑπὸ τοῦ πνεύματος οἱ αὐλοὶ μὲν πληρωθῶσιν, ὑπὸ δέ τῶν δακτύλων τοῦ τεχνίτου εὐρύθμως κρούηται, τότε καί τὸν ἦχον ἀποτελεῖ καί τὰς ἀκοάς τῶν πάντων ἡδυτάτου μέλους ἀποπληροῖ, οὕτω δέ καί ἐπ’ ἐμοὶ συμβαίνει ἐννοεῖν ὑμᾶς χρῆ καί μὴ, τῇ ὀργάνου εὐτελείᾳ ἀποβλέποντας, ἀηδῶς πρὸς τὰ ῥηθήσεσθαι μέλλοντα διατεθῆναι. Ἀλλά πρὸς τὴν τοῦ

Πνεύματος χάριν, τὴν ἄνωθεν ἐμπνεύουσιν καὶ πληροῦσαν τῶν πιστῶν τὰς ψυχὰς, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν δάκτυλον τοῦ Θεοῦ, **(169)** τὸν τὰς νευρὰς τοῦ νοῦς κρούοντα καὶ πρὸς τὸ λαλεῖν ἡμᾶς διεγείροντα ἀφορῶντες, ὡς σάλπιγγος ἠχούσης δεσποτικῆς ἢ, ἀληθέστερον εἰπεῖν, τοῦ Βασιλέως τῶν ὅλων ὡς δι' ὄργανου λαλοῦντος ἡμῖν, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν συνέσει καὶ ἡσυχίᾳ πολλῇ ἀκούσατε.

Πάντες μὲν ἄνθρωποι σκοπεῖν καὶ ἑαυτοῖς προσέχειν ὀφείλομεν, πιστοὶ τε καὶ ἄπιστοι, μικροὶ τε καὶ μεγάλοι, ἵνα οἱ μὲν ἄπιστοι πρὸς ἐπίγνωσιν καὶ πίστιν τοῦ πεπονηκότος ἡμᾶς Θεοῦ γενώμεθα, οἱ δὲ πιστοὶ ἵνα καλῶς πολιτευσάμενοι εὐάρεστοι αὐτῷ ἐν παντί ἔργῳ ἀγαθῷ ἀναφανῶμεν· οἱ δὲ μικροὶ ὅπως τοῖς μεγάλοις ὑποταγῶμεν διὰ τὸν Κύριον, οἱ μεγάλοι δὲ ὡς πρὸς τέκνα γνήσια τοὺς μικροὺς διατεθῶμεν διὰ τὴν λέγουσαν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου· “Ἐφ’ ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ ἑκάστῳ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε”. Οὐ γὰρ περὶ τῶν πενομένων μόνον, ὡς τινες οἴονται, καὶ τῶν τῆς σωματικῆς τροφῆς ἀπορούτων τοῦτο ὁ Κύριος εἶρηκεν, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν ἄλλων ἡμῶν ἀδελφῶν, τῶν οὐ λιμῷ τηκομένων ἄρτου καὶ ὕδατος, ἀλλὰ λιμῷ ἀργίας καὶ ὑπακοῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου - ὅσω γὰρ ἡ ψυχὴ τιμιωτέρα ὑπάρχει τοῦ σώματος, τοσοῦτον καὶ ἡ πνευματικὴ τροφή τῆς σωματικῆς ἀναγκαιοτέρα καθέστηκεν, - οἶμαι δὲ ὅτι καὶ περὶ ταύτης μᾶλλον λέγειν τὸν Κύριον· “Ἐπείνασα καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με”, ἢ περὶ τῆς σωματικῆς καὶ φθειρομένης τροφῆς. Διψᾷ γὰρ ἀληθῶς τὴν σωτηρίαν ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν καὶ πεινᾷ, ἢ δὲ σωτηρία ἡμῶν ἢ ἀποχή πάσης ἁμαρτίας ἐστίν· **(170)** ἀποχήν δὲ πάσης ἁμαρτίας δίχα τῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας καὶ τῆς ἐκπληρώσεως πασῶν τῶν ἐντολῶν κατορθωθῆναι ἀδύνατον. Διὰ γὰρ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐκπληρώσεως τρέφεσθαι εἶωθε παρ’ ἡμῶν ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεός καὶ Κύριος τοῦ παντός. Λέγουσι γὰρ οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ ἅγιοι ὅτι καθάπερ ἐκ τῶν πονηρῶν ἡμῶν πράξεων οἱ δαίμονες τρέφονται καὶ ἰσχύουσι καθ’ ἡμῶν, ἐπὶ πάντων δὲ ἡμεῖς τῶν κακῶν ἀφιστάμεθα, λιμοκτονοῦνται ἐκεῖνοι καὶ ἐκνευρίζονται, οὕτω λογίζομαι καὶ τὸν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν

πτωχεύσαντα τρέφεσθαι παρ' ἡμῶν καί παρορᾶσθαι πάλιν λιμώττοντα. Καί τοῦτο ἐξ αὐτοῦ τοῦ βίου τῶν ἁγίων ἔστι γνῶναι καί πληροφορηθῆναι ἡμᾶς καί, ἵνα τοὺς ἄλλους παρήσω πολλοὺς ὄντας καί ὑπὲρ ἀριθμὸν ψάμμου πέλοντας, ἐξ ἑνός ἢ μιᾶς ἁγίας πληροφορήσω τὴν ὑμετέραν ἀγάπην.

Οἶδα ὅτι Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας τόν βίον ἀκούετε, οὐκ ἄλλου τινός διηγουμένου αὐτόν, ἀλλ' αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἰσαγγέλου ὡς ἐν τάξει ἐξαγορεύσεως τὴν πτωχείαν αὐτῆς δηλούσης ἐν τῷ εἰπεῖν ὅτι “Οὐδέ διδόντων μοι πολλάκις τινῶν τῆς ἁμαρτίας μισθὸν ἐλάμβανον. Τοῦτο δέ, φησίν, ἐποίουν οὐχ ὡς εὐποροῦσα τῶν ἀναγκαίων – στυππεῖον γάρ νήθουσα ἐτρεφόμην -, ἀλλ' ὅπως πολλοὺς ἐραστάς σχῶ ἐν ἐτοίμῳ τοῦ πάθους μου”. Καί ὅτε ἐν τῷ πλοίῳ εἰσελθεῖν ἔμελλε καί εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀπελθεῖν, ἐπὶ τοσοῦτον ὑπῆρχε πτωχή, ὡς μηδέ ναῦλον, μηδέ δαπάνην κεκτῆσθαι αὐτήν. Ὅτε δέ τῇ παναμώμῳ Θεοτόκῳ συνταξαμένη ἐπὶ τὴν ἔρημον ὤρμησε, δύο παρὰ τινος φόλλεις λαβοῦσα ἄρτους ὠνήσατο, καί οὕτω τόν Ἰορδάνην διαπεράσασα μέχρι τέλους αὐτῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐνεκαρτέρησε, μηδέ ἀνθρώπου πρόσωπον ἰδοῦσα, (171) εἰ μὴ μόνον τοῦ Ζωσιμᾶ, μὴ τοί γε πεινῶντα πτωχόν θρέψασα ἢ διψῶντα ποτίσασα ἢ γυμνὸν ἐπενδύσασα ἢ τοὺς ἐν φυλακῇ ἐπισκεψαμένη ἢ ξένους συναγαγοῦσα· τούναντίον μᾶλλον μὲν οὖν καί πρὸς ἀπωλείας βάραθρον πολλοὺς συνελάσασα, ἐν τῷ καταγωγίῳ τῆς ἁμαρτίας αὐτούς ὑπεδέχετο. Πῶς οὖν, εἰπέ μοι, σωθήσεται αὕτη καί μετὰ τῶν ἐλεημόνων εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν συνεισελεύσεται, ἢ μήτε πλοῦτον καταλιποῦσα, μήτε ὑπάρχοντα δοῦσα πένησι, μήτε ἐλεημοσύνην ποτέ ὅλως ποιήσασα, χρηματίσασα δέ μᾶλλον ἄλλοις μυρίοις πρόξενος ἀπωλείας; Ὅρας πῶς ἐάν διὰ χρημάτων καί σωματικῆς τροφῆς μόνης τὴν ἐλεημοσύνην εἴπωμεν γίνεσθαι καί διὰ ταύτης παρ' ἡμῶν τόν Κύριον τρέφεσθαι καί μόνους τοὺς οὕτω τρέφοντας αὐτόν καί ποτίζοντας καί ἀπλῶς θεραπεύοντας σῶζεσθαι, τοὺς δέ μὴ τοῦτο ποιῶντας ἀπόλλυσθαι, ἄτοπον εἶναι δόξει τοῦτο, ὡς καί πολλοὺς τῶν ἁγίων τῆς βασιλείας ἐκβάλλεσθαι. Ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι!

Τά γάρ ἐν τῷ κόσμῳ πράγματα τε καί χρήματα κοινά τῶν πάντων ἐστίν, ὡσπερ τό φῶς καί ὁ ἀήρ οὗτος ὃν ἀναπνεύομεν, καί αὐτή ἡ βοσκή τοῖς ἀλόγοις ζώοις ἐν τε τοῖς πεδίοις ἐν τε τοῖς ὄρεσι. Πᾶσι μὲν οὖν τά πάντα κοινά τῇ χρήσει μόνῃ τῆς ἀπολαύσεως καθεστήκασι, κατὰ δεσποτείαν δέ οὐδενός· ἡ δέ πλεονεξία, ὡσπερ τύραννος εἰσελθοῦσα τῷ βίῳ, τά κοινῶς τοῖς πᾶσιν ὑπό τοῦ Δεσπότου δοθέντα ἄλλοθεν ἄλλως ὑπό τῶν αὐτῆς δούλων καί ὑπηρετῶν κατεμερίσατο, φραγμοῖς περικλείεσασα καί πύργοις καί μοχλοῖς καί θύραις κατασφαιλισαμένη, πάντας ἄλλους ἀνθρώπους τῆς ἀπολαύσεως τῶν τοῦ Δεσπότου ἀγαθῶν ἀπεστέρησε, δεσπότης εἶναι τούτων ἢ **(172)** ἀναιδῆς λέγουσα καί μηδένα ἀδικεῖν τῶν ἀπάντων φιλονεικοῦσα. Οἱ δέ ὑπηρεταί καί δούλοι τῆς τυράννου ταύτης, κατὰ διαδοχὴν ἕκαστος αὐτῶν οὐ δεσπότης τῶν ἀποκειμένων πραγμάτων καί χρημάτων, ἀλλά πονηρός τις δούλος καί φύλαξ γίνεται. Πῶς οὖν, εἰ ἐκ τῶν τοιούτων χρημάτων ἢ φόβῳ τῶν ἀπειλουμένων τιμωριῶν ἢ ἐλπίδι τοῦ ἑκατονταπλασίονα λήψεσθαι ἢ συμφοραῖς ἀνθρώπων ἐπικαμφθέντες, ὀλίγα τινά ἢ καὶ πάντα ἐξενεγκόντες, τοῖς ἐν στενοχωρίᾳ καί ὑστερήσει μέχρι τότε παρεωραμένοις δώσουσιν, ἐλεήμονες λογισθήσονται, ἢ ὡς Χριστόν θρέψαντες ἢ ὡς ποιήσαντες ἔργον μισθοῦ ἄξιον; Οὐδαμῶς, ἀλλ' ὡς ἐγὼ φημι, καί μετάνοιαν χρεωστοῦσι μέχρι θανάτου, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ χρόνοις ταῦτα κατέσχον καί τούς ἀδελφούς τήν χρῆσιν αὐτῶν ἀπεστέρησαν.

Πῶς δέ καί οἱ κατὰ τό δοκεῖν πτωχοί γεγονότες - ὡσπερ Χριστός ὁ Θεός, πλούσιος ὢν, ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς - , αὐτούς ἡμᾶς ἐλεοῦντες τόν δι' ἡμᾶς γενόμενον ὡς ἡμεῖς ἐλεεῖν λογιζόμεθα; Νόει μοι καλῶς τό λεγόμενον. Ἐγένετο ὁ Θεός διά σέ πτωχός ἀνθρώπος, γενέσθαι χρεωστεῖς καί σύ, ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν, ὅμοιος ἐκείνῳ πτωχός. Πτωχός ἐκεῖνος κατὰ τήν ἀνθρωπότητα, πτωχός σύ κατὰ τήν Θεότητα. Σκόπησον τοίνυν πῶς θρέψεις αὐτόν, πρόσεχε ἀκριβῶς. Ἐπτώχευσεν ἵνα σύ πλουτήσης, ἵνα σοί μεταδῶ τοῦ πλούτου τῆς χάριτος αὐτοῦ· διά τοῦτο σάρκα ἀνέλαβεν ἐκεῖνος, ἵνα μεταλάβῃς σύ τῆς ἐκείνου Θεότητος. Ὅταν γοῦν σεαυτόν πρός ὑποδοχὴν αὐτοῦ

εὐτρεπίσης, τότε ὑποδεχθήσεσθαι αὐτόν ὑπό σοῦ λέγεται. Ὅταν δέ δι' ἐκεῖνον πεινᾶς σύ καί διψᾶς, **(173)** τροφή ἐκείνω καί πόσις ταῦτα λογίζεται. Πῶς; Ὅτι διά τούτων καί τῶν τοιούτων ἔργων καί πράξεων καθαίρεις σου τήν ψυχὴν καί τοῦ λιμοῦ καί τοῦ ῥύπου τῶν παθῶν ἀπαλλάττεις σαυτόν· καί ὁ ἀναδεξάμενός σε οὕτω καί ἰδιοποιησάμενος τά κατά σέ πάντα Θεός καί θεόν σε ποιῆσαι ἐπιποθῶν, ὡς ἐκεῖνος ἐγένετο ἄνθρωπος, ἅπερ ποιεῖς σεαυτῶ, ἐκεῖνος ταῦτα πανθάνειν λογίζεται καί λέγει· “Ἐφ’ ὅσον ἐποίησας τῇ ἐλαχίστη ψυχῇ σου, ἐμοί ἐποίησας”.

Διά ποίων γάρ ἄλλων ἔργων οἱ ἐν σπηλαίοις καί ὄρεσι τῶ Θεῷ εὐηρέστησαν, εἰ μὴ δι' ἀγάπης πάντως καί μετανοίας καί πίστεως – πάντα γάρ τόν κόσμον ἀφέντες καί αὐτῶ μόνῳ ἀκολουθήσαντες, διά μετανοίας καί δακρύων ἐδέξαντό τε αὐτόν καί ἐξένισαν, ἔθρεψάν τε καί διψῶντα ἐπότισαν -, ἄλλως δέ πάντες πάντως οἱ ἐκ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος υἱοὶ Θεοῦ χρηματίζουσιν, ἐλάχιστοι δέ καί κατά κόσμον εἰσὶ καί πτωχοί; Οἱ οὖν γνόντες ἐν αἰσθήσει ψυχῆς ὅτι υἱοὶ γεγονάσι τοῦ Θεοῦ, οὐκέτι ἀνέχονται κόσμῳ καλλωπισθῆναι φθαρτῶ, ἐνδεδυμένοι γάρ εἰσι τόν Χριστόν. Τίς δέ ἀνθρώπων καταδέξεται ποτε, πορφύρα βασιλικῇ ἐστολισμένος, ῥυπῶντα καί διερρωγότα χιτῶνα ἐπάνω ταύτης ἐνδύσασθαι; Οἱ δέ μὴ τοῦτο εἰδότες καί γυμνοὶ τοῦ βασιλικοῦ ὄντες ἐνδύματος, σπουδάσαντες δέ διά μετανοίας καί τῶν ἄλλων, ὡς εἶπομεν, ἀγαθοεργιῶν καί ἐνδυσάμενοι οὕτω τόν Χριστόν, αὐτόν ἐκεῖνον ἐνδύουσι τόν Χριστόν· χριστοὶ γάρ καί αὐτοί, ὡς υἱοὶ Θεοῦ ἀπό τοῦ θείου βαπτίσματος, πέλουσιν. Εἰ δέ μὴ τοῦτο ποιήσουσιν, ἀλλὰ τοὺς γυμνοὺς μὲν ἅπαντας, τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, ἐνδύσουσιν, ἑαυτοὺς δέ γυμνοὺς καταλείψουσι, **(174)** τί ὠφέλησαν; Εἶτα πάλιν, ἀδελφοὶ Χριστοῦ οἱ βαπτισθέντες εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λεγόμεθα· καί οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καί μέλη ἐσμέν αὐτοῦ. Ἀδελφός οὖν ὑπάρχων αὐτοῦ καί μέλος, ἐάν πάντας μὲν ἄλλους τιμῆσης, ξενίσης, θεραπεύσης, σεαυτόν δέ παρίδης καί διά πάντων οὐκ ἀγωνίση εἰς τό ἀκρότατον τῆς κατά Θεόν πολιτείας καί τιμῆς ἀνελθεῖν, ἀλλὰ λιμῶ ὀκνηρίας ἢ δίψει ῥαθυμίας ἢ φυλακῇ στενωτάτη

τοῦδε τοῦ ῥυπαροῦ σώματος διά γαστρομαργίας ἢ φιληδονίας τήν σεαυτοῦ ψυχὴν καταλείψης ῥυπῶσαν, αὐχμῶσαν, ἐν βαθυτάτῳ σκότει κειμένην ὡσεὶ νεκρὰν, οὐχὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ ἐνύβρισας ἀδελφόν; Οὐχὶ πεινῶντα αὐτόν καὶ διψῶντα κατέλιπες; Οὐχὶ φυλακῇ ὄντα οὐκ ἐπεσκεψῶ αὐτόν; Τοιγαροῦν καὶ διά τοῦτο ἀκούσεις· “Σεαυτόν οὐκ ἠλέησας, οὐκ ἐλεηθήσῃ”.

Εἰ δέ λέγει τις· “Καί ἐπειδὴ, φησί, τοιοῦτόν ἐστι καὶ μισθόν τῶν παρ’ ἡμῶν διδομένων χρημάτων ἢ πραγμάτων οὐκ ἔχομεν, τίς καὶ δίδοναι τοῖς πένησι χρεῖα ἐστίν;” ἀκουσάτω τοῦ μέλλοντος αὐτόν κρῖναι καὶ ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, οἷονεὶ λέγοντος πρὸς αὐτόν· “Ἄφρων, τί εἰσήνεγκες εἰς τὸν κόσμον ἢ τί τό ὀρώμενον αὐτός ἐποίησας; Οὐχὶ γυμνός ἐκ κοιλίας μητρός σου προῆλθες, γυμνός δέ ἐξελεύσῃ τοῦ βίου καὶ τετραηλισμένος τῷ ἐμῷ βήματι παραστήσῃ; Καὶ ὑπὲρ ποίων σου χρημάτων μισθούς μοι προσαπαιτεῖς; Διά ποίων δέ σῶν πραγμάτων ἐλεεῖν λέγεις τοὺς ἀδελφούς σου καὶ διά τούτων ἐμέ, τὸν πάντα ταῦτα οὐχὶ σοὶ μόνῳ, ἀλλὰ κοινὰ τοῖς πᾶσι προθέμενον; Ἦ ἐπιθυμεῖν με ὑπολαμβάνεις τινός καὶ δωροδοκεῖσθαι (175) ὁμοίως τοῖς φιλαργύροις τῶν κρινόντων ἀνθρώπων οἷε καμέ; ἔστι γάρ καὶ τοῦτο ἐξ ἀγνοίας λογισασθαι σε. Οὐχὶ χρημάτων ὅλως ἐπιθυμῶν, ἀλλὰ ὑμᾶς ἐλεῶν, οὐχὶ τὰ ὑμέτερα θέλων λαβεῖν, ἀλλὰ τοῦ ἐπ’ αὐτοῖς κρίματος ἐλευθερῶσαι ὑμᾶς βουλόμενος, ταῦτα νομοθετῶ καὶ δι’ ἕτερόν τι οὐδέν”.

Ἀλλὰ γὰρ μὴ δοκῆς, ἀδελφέ, ὅτι ἀπορεῖ ὁ Θεός καὶ οὐ δύναται θρέψαι τοὺς πένητας καὶ διά τοῦτο προστάσσει ἡμῖν ἐλεεῖν αὐτούς καὶ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τήν ἐντολήν ταύτην. Μὴ γένοιτο! Ἀλλ’ ὅπερ διά πλεονεξίας καθ’ ἡμῶν καὶ εἰς ἀπώλειαν ἡμῶν ἐποίησεν ὁ διάβολος, τοῦτο διά τῆς ἐλεημοσύνης ὑπὲρ ἡμῶν κατεσκεύασε καὶ εἰς σωτηρίαν ἡμῶν ἐποίησε γίνεσθαι ὁ Χριστός. Οἷόν τι λέγω; Ὑπέθετο ἡμῖν ὁ διάβολος τὰ εἰς κοινήν προτεθέντα χρεῖαν ἰδιοποιήσασθαι καὶ ἀποθησαυρίσαι αὐτά, ὅπως διά τῆς πλεονεξίας ταύτης δύο ἡμῖν ἐγκλήματα περιάψῃ καὶ τῆς αἰωνίου τιμωρίας καὶ κατακρίσεως ὑπαιτίους ποιήσῃ, ἐν μὲν τό τῆς ἀνελεημοσύνης, ἕτερον δέ τῆς ἐπὶ τὰ ἀποκείμενα χρήματα καὶ οὐκ ἐπὶ τὸν Θεόν ἐλπίδος. Ὁ

γάρ ὑποκείμενα χρήματα ἔχων ἐπὶ τὸν Θεόν ἐλπίζειν οὐ δύναται· καὶ τοῦτο δηλὸν ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν εἶπεν· “Ὅπου, φησὶν, ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται”. Ὁ οὖν μεταδιδούς τοῖς παῖσιν ἐκ τῶν ἀποκειμένων αὐτῶ χρημάτων, μισθὸν ὑπὲρ αὐτῶν οὐ χρεωστεῖται λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ ὑπόδικος μάλλον ἐστὶ τῆς ἕως τότε ἀδίκου ἀποστερήσεως· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑπεύθυνος τῶν κατὰ καιροῦς λιμῶ καὶ δίψει τὸν βίον ἀπολειπόντων, οὓς αὐτὸς τότε δυνάμενος θρέψαι οὐκ ἔθρεψε, κατορύξας τὰ τῶν πενήτων καὶ ἑάσας αὐτοὺς τῷ (176) κρῦει καὶ τῷ λιμῷ βιαίως ἀποθανεῖν, ὡς φονεὺς τοσοῦτων ἀποδειχθεῖς, ὅσους θρέψαι ἠδύνατο.

Τούτων τοίνυν ἀπάντων τῶν ἐγκλημάτων τό κρίμα ἡμῖν ἀφείς ὁ ἀγαθὸς Δεσπότης καὶ εὐσπλαγχνος, οὐχ ὡς ἀλλότρια κατέχοντας ἡμᾶς, ἀλλ’ ὡς οἰκεῖα ἡμῶν λογίζεται ταῦτα καὶ οὐ δεκαπλασίονα μόνον, ἀλλ’ ἑκατονταπλασίονα δοῦναι ἡμῖν ἐπαγγέλλεται, τοῖς ἐν ἰλαρότητι ταῦτα τοῖς ἀδελφοῖς διανέμουσιν. Ἰλαρότης δέ ἐστὶ τό μή ὡς οἰκεῖα λογίζεσθαι ταῦτα, ἀλλ’ ὡς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐγχειρισθέντα αὐτῶ εἰς οἰκονομίαν τῶν συνδούλων αὐτοῦ, καὶ ἀφθόνως ταῦτα μετὰ χαρᾶς καὶ μεγαλοψύχως σκορπίζειν, μή ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἄλλως τε δὲ καὶ ἵνα μετὰ χαρᾶς τὰ ἀποθησαυρισθέντα κενώσωμεν ἐπ’ ἐλπίδι τῆς ἀληθινῆς ἐπαγγελίας, ἧς ἡμῖν ὁ Θεὸς ἐπηγγείλατο, ἑκατονταπλασίονα δοῦναι τὸν μισθὸν ὑπὲρ τούτου. Εἰδὼς γάρ ὁ Θεὸς ὅτι ὅλως ὅλοι τῇ τῶν χρημάτων ἐπιθυμία καὶ τῇ τοῦ πλούτου μανία κρατούμεθα καὶ δυσἀποσπάστως ἔχομεν πρὸς αὐτά, καὶ οἱ τούτων πολυτρόπως ἀποστερούμενοι αὐτὴν τὴν ἑαυτῶν ζωὴν ἀπολέγονται, τῷ καταλλήλῳ φαρμάκῳ ἐχρήσατο, ἐπαγγειλάμενος δοῦναι ἡμῖν, ὥσπερ εἴρηται, ὑπὲρ ὧν κατακενοῦμεν εἰς τοὺς πένητας, ἑκατονταπλασίονα τὸν μισθὸν, ἵνα καὶ τοῦ ἐπ’ αὐτοῖς κρίματος τῆς πλεονεξίας ἐν πρώτοις ἀπαλλαγῶμεν, ἔπειτα καὶ τοῦ ἐπ’ αὐτά ἔχειν τὴν πεποίθησιν καὶ ἐλπίδα παυσώμεθα καὶ τὰς καρδίας ἡμῶν ἐλευθέρους κτησώμεθα ἀπὸ τῶν τοιούτων δεσμῶν· ἵνα ἐλεύθεροι γεγονότες πρότερον, τότε ἐπὶ τὰς πράξεις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ἀκωλύτως βαδίσωμεν καὶ δουλεύσωμεν αὐτῷ

ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ, **(177)** οὐχ ὡς ἐκείνῳ τι χαριζόμενοι, ἀλλ' ὡς ἡμεῖς διὰ τῆς δουλείας εὐεργετούμενοι. Ἄλλως δέ οὐκ ἔνι σωθῆναι ἡμᾶς. Οἱ γάρ πλούσιοι τὴν τῶν χρημάτων ἀπόθεσιν, ὡς οἶά τινος φορτίου καὶ ἐμποδίου πρὸς τὸν κατὰ Θεὸν βίον, πρότερον ἐνεργεῖν ἐκελεύθησαν καὶ οὕτω τὸν σταυρὸν ἐπὶ ὤμων αἴρειν καὶ τῷ Δεσπότη κατ' ἴχνος ἀκολουθεῖν· τὰ γὰρ ἀμφοτέρω ἐπιφέρεισθαι ἡμᾶς πάντῃ ἀδύνατον. Οἱ δέ γε τούτων ὄντες ἐκτός καὶ ἐν ἀνταρκείᾳ ζῶντες ἢ καὶ ὑστερήσει τῶν ἀναγκαίων διάγοντες, οὐδέν τὸ ἐμποδίζον αὐτοὺς ἔχουσιν, ἐάν τῇ στενῇ καὶ τεθλιμμένῃ ὁδῷ βαδίζειν ἐθέλωσιν· ἀλλ' οἱ μὲν προθέσεως χρήζουσι μόνον πρὸς τοῦτο, οἱ δέ ἐν αὐτῇ τῇ ὁδῷ περιπατοῦντές εἰσι, διό ἐν ὑπομονῇ καὶ εὐχαριστίᾳ διάγειν ὀφείλουσι. Καὶ ὁ Θεός, δίκαιος ὢν, οὕτω πορευομένους αὐτοὺς εἰς αἰώνιον ζωὴν καὶ ἀπόλαυσιν, ποιήσῃ αὐτῶν τὸ κατάλυμα.

Τὸ δέ πάντα δοῦναι μὲν τὰ κτήματα καὶ χρήματα, πρὸς δέ τὰς ἐπιφορὰς τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν λοιπῶν θλιβερῶν μὴ γενναίως ἀνταγωνίσασθαι, ὀλιγώρου μοι ψυχῆς δοκεῖ καὶ ἀγνοούσης τὸν σκοπὸν τῆς ὠφελείας αὐτῆς. Ὡσπερ γὰρ ὁ χρυσὸς κατιωθείς εἰς βάθος οὐ δύναται ἄλλως καθαρθῆναι καλῶς καὶ εἰς τὴν οἰκείαν λαμπρότητα ἐπανελθεῖν, εἰ μὴ πυρὶ βληθῇ καὶ σφύραις πολλάκις τυφθῇ, οὕτω καὶ ψυχὴ τῷ ἰῷ τῆς ἁμαρτίας κατιθεῖσα καὶ εἰς βάθος ἀχρειωθεῖσα, οὐ δύναται ἄλλως καθαρθῆναι καὶ τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἀπολαβεῖν, εἰ μὴ πολλοῖς πειρασμοῖς προσομιλήσῃ καὶ ἐν τῇ χωνείᾳ εἰσέλθῃ τῶν θλίψεων. Τοῦτο γὰρ ὑπεμφαίνει καὶ αὐτός ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἡμῶν, οὕτω λέγων· “Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός πτωχοῖς καὶ ἄρον τὸν σταυρὸν σου καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι”- **(178)** τοὺς πειρασμούς καὶ τὰς θλίψεις διὰ τοῦ σταυροῦ αἰνιπτόμενος. Οὐδέν οὖν ἀπὸ μόνῃς τῆς τῶν χρημάτων καὶ πραγμάτων ἀπορρίψεως κερδήσουσιν οἱ ταῦτα ἀποβαλλόμενοι καὶ πρὸς τὸν μονήρη βίον αὐτομολοῦντες, ἐάν μὴ μέχρι τέλους τοῖς πειρασμοῖς καὶ ταῖς θλίψεσι καὶ ταῖς κατὰ Θεὸν λύπαις ἐγκαρτερήσωσιν. Οὐ γὰρ εἶπεν ὁ Χριστός· “Ἐν τῇ ἀποθέσει τῶν πραγμάτων ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν”, ἀλλ' “ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν”. Ὅτι μὲν γὰρ καὶ ἡ τῶν χρημάτων πρὸς τοὺς πένητας διανομὴ καὶ ἡ φυγὴ τοῦ κόσμου καλὴ καὶ ὠφέλιμος

δήλον, ἀλλ' οὐ δύναται αὐτή καθ' ἑαυτήν μόνη τέλειον τόν κατά Θεόν ἄνθρωπον ἀπεργάσασθαι ἄνευ τῆς τῶν πειρασμῶν ὑπομονῆς. Καί ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει καί οὕτω δοκεῖ τῷ Θεῷ, ἄκουσον αὐτοῦ πρός τόν πλούσιον λέγοντος” “Εἰ θέλεις, φησί, τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τά υπάρχοντα καί δός πτωχοῖς καί ἄρον τόν σταυρόν σου καί δεῦρο ἀκολούθει μοι” – διά τοῦ σταυροῦ τάς θλίψεις, ὡς εἴρηται, καί τούς πειρασμούς αἰνιτιτόμενος.

Ἐπειδή γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιαστή ἐστι καί βιασταί ἀρπάζουσιν αὐτήν καί ἄλλως οὐκ ἔνι τοῖς πιστοῖς εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν, εἰ μή διά τῆς στενῆς πύλης τῶν πειρασμῶν τε καί θλίψεων, εἰκότως ἡμῖν τό θεῖον ἐντέλλεται λόγιον· “Ἀγωνίζεσθε, φησί, διά τῆς στενῆς πύλης εἰσελθεῖν”, καί αὐθις· “Ἐν τῇ ὑπομονῇ κτήσασθε τάς ψυχάς ὑμῶν”, καί “Δεῖ ὑμᾶς διά πολλῶν θλίψεων εἰσελθεῖν εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν”. Ὁ μὲν γάρ σκορπίζων (179) τά ἑαυτοῦ χρήματα τοῖς δεομένοις καί ἀναχωρῶν ἐκ τοῦ κόσμου καί τῶν πραγμάτων αὐτοῦ ἐπ' ἐλπίδι μισθοῦ, ἐν ἡδονῇ πολλῇ τήν συνείδησιν ἐπιφέρεται καί ἔσθ' ὅτε καί ὑπό κενοδοξίας κλέπτεται τούς μισθούς. Ὁ δέ μετὰ τό πάντα δοῦναι τοῖς πένησι καί τά λυπηρά ὑπομένων ἐν εὐχαριστίᾳ ψυχῆς καί ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς, πικρίας μὲν πάσης καί πόνων ὀδυνηρῶν ἐπαισθάνεται, ἄσυλον δέ τόν λογισμόν ἔχει νῦν τε καί εἰς τό μέλλον μεγάλην τήν ἀνταπόδοσιν, ὡς τά πάθη μιμησάμενος τοῦ Χριστοῦ καί ὑπομένων αὐτόν ἐν ἡμέραις ἐπαγωγῆς τῶν πειρασμῶν τε καί θλίψεων.

Διά τοι τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, σπουδάσωμεν κατά τήν φωνήν τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπειδή κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ ἀπεταξάμεθα, ἵνα διά τῆς στενῆς εἰσέλθωμεν πύλης, ἣτις ἐστίν ἡ ἐκκοπή καί ἀποφυγή τοῦ σαρκικοῦ ἡμῶν φρονήματος καί θελήματος. Ἄνευ γάρ τοῦ νεκρωθῆναι ἡμᾶς τῇ σαρκί καί ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῆς καί τοῖς θελήμασιν αὐτῆς οὐκ ἔνι τυχεῖν ἀνέσεως καί ἀπαλλαγῆς τῶν κακῶν καί ἐλευθερίας τῆς ἐπιγινομένης ἡμῖν ἀπό τῆς παρακλήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ταύτης δέ χωρίς - λέγω δὴ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ

Πνεύματος – οὐδείς ὄψεται τόν Κύριον, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. Ὅτι μὲν γάρ καλόν εἰργάσω, πάντα σου τά χρήματα σκορπίσας τοῖς δεομένοις, εἴ γε καί οὐδέν ἑαυτῷ ὑπελείπω κατά τόν Ἀνανίαν ἐκεῖνον, καί πρὸς τούτοις κόσμῳ ἀπετάξω καί τοῖς ἐν κόσμῳ, καί φυγῶν τόν βίον καί τὰς φροντίδας αὐτοῦ **(180)** ἔδραμες εἰς λιμένα ζωῆς, τήν μόρφωσιν τῆς εὐσεβείας περιβαλλόμενος, σύμφημι καὶ ἐπαινῶ σε τῆς πραγματείας. Χρὴ δέ σέ καί τό φρόνημα τῆς σαρκός, ὥσπερ τούς χιτῶνας ἄρτι, καί αὐτό ἀποδύσασθαι καί κατά τήν στολήν, ἣν ἐνεδύσω διά Χριστόν, κτήσασθαι τούς τρόπους τῆς ψυχῆς καί αὐτό δὴ πνευματικόν σου φρόνημα· οὐ μόνον δέ ἀλλά καί τόν φωτεινόν ἐπενδύσασθαι χιτῶνα διά μετανοίας, ὅπερ ἐστίν αὐτό τό Πνεῦμα τό Ἅγιον. Τοῦτο δέ ἄλλως οὐ γίνεται, εἰ μὴ διά τῆς ἐπιμόνου τῶν ἀρετῶν ἐργασίας καί τῆς ὑπομονῆς τῶν θλίψεων. Θλιβομένη γάρ ἡ ψυχὴ διά τῶν πειρασμῶν κινεῖται εἰς δάκρυα, τά δάκρυα δέ καθαίροντα τήν καρδίαν ποιοῦσιν αὐτήν ναόν καί καταγωγίον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Οὐδέ γάρ ἀρκεῖ ἡμῖν εἰς σωτηρίαν καί τελειότητα ἡ περιβολή μόνη τοῦ σχήματος καί ὁ ἔξω κόσμος τοῦ ἀδριάντος, ἀλλ' ὥσπερ τόν ἔξω, οὔτω καί τόν ἐντός ἡμῶν ἄνθρωπον κοσμησαί χρεῶν τῆ καταστολῆ τοῦ Πνεύματος καί ἐξ ὀλοκλήρου θῦσαι ἑαυτούς τῷ Θεῷ ψυχῇ τε καί σώματι, καί τῇ μὲν σωματικῇ γυμνασίᾳ γυμνάζειν τό σῶμα πρὸς τούς πόνους τῆς ἀρετῆς εἰς τό εὐτόνως ἐθίζεσθαι τοῖς κατά Θεόν λυπηροῖς καί φέρειν γενναίως τό πικρόν τῆς νηστείας, τό βεβιασμένον τῆς ἐγκρατείας, τήν ἀνάγκην τῆς ἀγρυπνίας, τήν ἅπασαν κακοπάθειαν, τῇ δέ εὐσεβείᾳ τοῦ Πνεύματος παιδαγωγεῖν τήν ψυχὴν εἰς τό φρονεῖν ἃ δεῖ φρονεῖν καί μελετᾶν ἀεὶ τά τῆς αἰωνίου ζωῆς, ταπεινόφρονά τε εἶναι, πραεῖαν, συντετριμμένην, κατανυκτικήν, πενθοῦσαν καθ' ἑκάστην καί τό φῶς πρὸς ἑαυτήν διά τῆς προσευχῆς **(181)** ἐκκαλουμένην τοῦ Πνεύματος, ἃ καί προσγίνεσθαι ταύτη διά μετανοίας θερμότητος εἰώθασι, καθαιρομένην διά δακρύων πολλῶν ὧν ἄνευ οὐδέ τόν χιτῶνα ταύτης ἔξεστί ποτε καθαρθῆναι, οὐδέ εἰς ὕψος αὐτήν ἀναδραμεῖν θεωρίας. Ὅσπερ γάρ ἱμάτιον ἐκ βορβόρου ποθέν καί κοπρίας εἰς βάθος μολυνθέν, ἄλλως

καθαρθῆναι τοῦτο ἀμήχανον, εἰ μὴ διὰ πολλοῦ ὕδατος καὶ πολλῆς θλίψεως τῶν ποδῶν, οὕτω καὶ ὁ χιτῶν τῆς ψυχῆς ἐκ βορβόρου καὶ κοπρίας ἐφαρμάτων παθῶν μολυνθεὶς, ἄλλως ἀπορρυφθῆναι οὐ δύναται, εἰ μὴ διὰ πολλῶν δακρῶν καὶ ὑπομονῆς τῶν πειρασμῶν τε καὶ θλίψεων. Δύο γὰρ οὐσῶν οὐσιωδῶς ἐν ἡμῖν ρεύσεων ἐκ τοῦ σώματος – λέγω δὴ τῶν ἄνωθεν ἐπεισερόντων δακρῶν καὶ τῶν ἀπὸ τῶν γονίμων δυνάμεων -, καὶ τῶν μὲν μολυνόντων τὴν ψυχὴν παρὰ φύσιν καὶ νόμον κενουμένων, τῶν δὲ καθαιρόντων αὐτὴν ἐκ μετανοίας ρεόντων, χρὴ τοὺς μεμολυσμένους τὴν ψυχὴν τῇ ἐφαρμάτῳ πράξει τῆς ἁμαρτίας καὶ τῇ ἐμπαθεῖ κινήσει τῆς καρδίας ἀλόγων ἐπιθυμιῶν μορφᾶς ἐν ἑαυτοῖς ἐγχαράξαντας, διὰ πολλῶν καθαρθῆναι δακρῶν καὶ τὸν χιτῶνα τῆς ψυχῆς καθαρώτατον κτήσασθαι. Ἄλλως γὰρ ἰδεῖν τὸν Θεόν, αὐτό τό φῶς ὃ φωτίζει παντός ἀνθρώπου καρδίαν, ἐρχομένου διὰ μετανοίας πρὸς αὐτόν, ἀμήχανον, εἶπερ οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ ὁρῶσι Θεόν.

Σπουδάσωμεν οὖν, παρακαλῶ, πατέρες μου καὶ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, καθαρὰν κτήσασθαι τὴν καρδίαν ἐξ ἐπιμελείας τῶν τρόπων καὶ διηνεκοῦς ἐξομολογήσεως τῶν κρυπτῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς. Ἡ γὰρ συνεχῶς καὶ καθ' ἑκάστην γινομένη παρ' ἡμῶν ἐξομολόγησις τῶν τοιούτων, ἐκ μεταμέλου κινουμένη καρδίας, μετάνοιαν ἡμῖν τῶνπραχθέντων ἢ καὶ μελετηθέντων ἐργάζεται, (182) ἢ δὲ μετάνοια κινεῖ τό δάκρυον ἐκ βαθέων ψυχῆς, τό δὲ δάκρυον καθαίρει τὴν καρδίαν καὶ μεγάλας ἁμαρτίας ἐξαφανίζει, ἀπαλειφομένων δὲ τούτων διὰ δακρῶν ἐν παρακλήσει γίνεται ἡ ψυχὴ τοῦ Θεοῦ Πνεύματος καὶ γλυκυτάτης κατανύξεως νάμασι καταρδεύεται, ἀφ' ὧν καθ' ἑκάστην παιίνεται νοητῶς καὶ τρέφει τοῦ Πνεύματος τοὺς καρπούς καὶ ἐν καιρῷ προσφόρως, ὡς πολὺχουν σῖτον, αὐτοὺς ἀναδίδωσιν εἰς τροφήν ἀδάπανον τῆς ψυχῆς καὶ εἰς ζωὴν αὐτῆς ἀφθαρτον καὶ αἰώνιον. Ἐν τούτῳ δὲ διὰ σπουδῆς καλῶς καταντήσασα, οἰκειοῦται Θεῷ καὶ γίνεται οἶκος Τριάδος Θείας καὶ ἐνδιαίτημα, ὁρῶσα καθαρῶς τὸν ἑαυτῆς Ποιητὴν καὶ Θεόν καὶ προσομιλοῦσα αὐτῷ καθ' ἑκάστην, ἐξίσταται τοῦ σώματος καὶ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀέρος τούτου καὶ εἰς οὐρανοὺς οὐρανῶν

ἀνερχομένη καί κουφιζομένη ταῖς ἀρεταῖς καί ταῖς πτέρυξι τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, καταπαύει **μετά πάντων δικαίων ἀπό τῶν πόνων αὐτῆς καί γίνεται ἐν ἀπειρῶ καί θείῳ φωτί, ἔνθα τῶν ἀποστόλων Χριστοῦ, τῶν μαρτύρων, τῶν ὁσίων καί πασῶν τῶν ἄνω δυνάμεων τά τάγματα συγχορεύουσι.**

Τοιαύτης οὖν καί ἡμεῖς γενώμεθα καταστάσεως, ἀδελφοί ἐν Χριστῷ, ἵνα **μὴ ἀπολειφθῶμεν τῶν πατέρων ἡμῶν τῶν ἀγίων, ἀλλ' ἵνα διά σπουδῆς τῶν καλῶν καί ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ εἰς ἄνδρα τέλειον φθάσωμεν, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. Οὐδέν γάρ τό κωλύον, εἰ μόνον θελήσομεν. Οὕτω γάρ καί Θεόν δοξάσομεν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς καί Θεός παρ' ἡμῶν εὐφρανθήσεται καί (183) Θεόν εὐρωμεν ἀπό τῆς παρουσίας ἀναχωροῦντες ζωῆς, ὡς μέγαν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ ὑποδεχόμενον ἡμᾶς καί ἐπιθάλλοντα ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἧς γένοιτο πάντα ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.**

Λόγος Γ'. (184)

Περί μετοχῆς Πνεύματος Ἁγίου καί ἀγιωσύνης καί τελείας ἀπαθείας. Καί ὅτι ὁ ἀγαπῶν τὴν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν οὐδέν ἐκ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν ὠφελεῖται, κἄν πάσας κατῴρθωσεν.

Ἀδελφοί καί πατέρες, οὐχ ὁρᾶτε πῶς οἱ τῷ ἐπιγεῖω βασιλεῖ παριστάμενοι, αὐτοῖ τε δόξαν ἡγοῦνται τοῦτο μεγάλην καί ἐναμβρύνονται ἐπὶ τούτῳ, καί παρὰ τῶν ἐν κόσμῳ ἀνθρώπων ζηλωτοὶ καθεστήκασιν; Εἰ οὖν φθαρμοῖς οὗτοι καί ματαίοις οὕτω διάκεινται, πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς ὀφείλομεν, οἱ τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ στρατευθέντες καί τὴν ἐκεῖνου δουλείαν ἀναδεξάμενοι, χαίρειν καί εὐφραίνεσθαι ὅτι ὅλως εἰς ὑπηρεσίαν ἐκεῖνου καταταγῆναι κατηξιώθημεν καί εἰς λειτουργίαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ προσεκληθήμεν; Εἰ δέ καί τῆς κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ θέας ἐξιωθῆμεν ποτέ καί **μετά τῶν ἐνώπιον αὐτοῦ παρισταμένων καταταγείημεν, ποῖον οὐχ ὑπερβαίνει τοῦτο μακαριότητος ἔπαινον;** Εἰ δέ καί τῶν οἰκείων δούλων καί φίλων αὐτοῦ γένηται τις καί ὁμιλίας καί φωνῆς ἀκούειν Δεσποτικῆς καταξιωθήσεται, ποῖος ἄρα νοῦς ἀνθρώπου, ποία δέ γλῶσσα τῆς δόξης ταύτης καί τῆς ἀξίας τό

μέγεθος διηγήσεται; **(185)** Εἰ γάρ ἅ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐδ' οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, τὰ ἀγαθὰ ἅ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην κατάληψιν εἰσι καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ὁρώμενα ἀγαθὰ, πολλῶ μᾶλλον αὐτός ὁ ἐτοιμάσας ταῦτα Θεός· καὶ οὐ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνον αὐτόν βλέπειν καὶ αὐτῶ παρίστασθαι καὶ ὁμιλεῖν καταξιωθέντες καὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος τε καὶ δόξης κοινωνοὶ καὶ συμμέτοχοι γεγονότες, ὑπὲρ τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐτοιμασθέντα αὐτοῖς παρὰ Θεοῦ πάντως γεγονόσιν, ὡς τὸν ἐτοιμάσαντα μᾶλλον αὐτόν τὰ ἀγαθὰ Κύριον κληρωσάμενοι. Ὅτι δὲ γεγονάσι τοιοῦτοι καὶ μέχρι τοῦ νῦν γίνονται, οὐ λέγω μετὰ θάνατον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔτι ἐν τῷ παρόντι βίῳ διάγοντες, πᾶσα μὲν τοῦτο θεόπνευστος διδάσκει Γραφή, πάντες δὲ τοῦτο συμμαρτυροῦσι διὰ τῆς αὐτῶν πολιτείας οἱ ἅγιοι, μεθ' ἅμα καὶ αὐτοῦ τοῦ μακαρίου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν τοῦ Σπουδιώτου, οὗ καὶ τὴν μνήμην ἄγομεν σήμερον, καὶ οἱ τοὺς ἁγίου πάλιν διὰ λόγων ἐγκωμιάζοντες.

Οὗτος γάρ ὁ ὀσιώτατος πατήρ ἡμῶν Συμεῶν, οὗ καὶ τὸν βίον καὶ τὴν θεάρεστον αὐτοῦ πολιτείαν ἀνέγνωμεν, μέσον πόλεως καὶ μονῆς περιφανεστάτης ἐν μέσῳ, τοιοῦτον βίον ἤσκησε καὶ τοιαύτην ἀνεδείξατο πολιτείαν, ὡς μὴ μόνον τοὺς κατὰ τὴν γενεάν αὐτοῦ λάμψαντας, ἀλλὰ καὶ τῶν παλαιῶν πατέρων πολλοὺς ὑπερβῆναι τῷ ὕψει τῶν ἀρετῶν καὶ τοῖς ὑπὲρ δύναμιν κατορθώμασι. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπαίνων καὶ ἐγκωμίων πολλῶν ἀναφανείς ἡμῖν ἄξιος, ἐπαινεῖται καὶ μακαρίζεται καὶ ἐγκωμιάζεται ἡμῖν κατὰ δύναμιν.

(186) Ἄπας γάρ τῶν ἁγίων ἔπαινος καὶ μακαρισμὸς διὰ τῶν δύο τούτων συνίσταται, διὰ τε τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ἐπαινετοῦ βίου, καὶ διὰ τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ. Τοῖς γάρ δυσὶ τούτοις τό τρίτον συνέπεται. Ἐν γάρ τῷ βιώσαί τινα καλῶς τε καὶ θεοφιλῶς μετὰ φρονήματος ὀρθοδόξου καὶ ἐν τῷ χαριτωθῆναι ἀπὸ Θεοῦ καὶ δοξασθῆναι διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος δωρεᾶς, συνέπεται αὐτῷ ὁ ἔπαινος καὶ ὁ μακαρισμὸς παρὰ πάσης τῆς ἐκκλησίας τῶν πιστῶν καὶ παρὰ πάντων τῶν διδασκάλων αὐτῆς. Πίστεως δὲ καὶ ἔργων ἀνελλιπῶς μὴ καταβληθέντων ἀδύνατόν ἐστι τὴν

παρουσίαν γενέσθαι ποτέ τοῦ προσκυνητοῦ καί Θείου Πνεύματος καί τήν δωρεάν αὐτοῦ λαβεῖν τινα τῶν ἀνθρώπων. Τούτου δέ **μή** παραγενομένου ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, **μηδέ** γνωστῶς ἐνοικήσαντος ἐν αὐτῷ, ἀνοίκειον πάντα πνευματικόν αὐτόν ὀνομάζεσθαι. ὁ δέ **μή** πνευματικός γεγονώς, πῶς ἔσεται ἅγιος; Ὁ δέ **μή** ἅγιος γεγονώς, διά ποῖον ἄλλο ἔργον ἢ προᾶξιν μακαρισθήσεται εἰ ἡ μακαριότης Θεός ἐστιν; Ὁ δέ τοῦ Θεοῦ **μή** μετασχών, **μᾶλλον** δέ ὁ **μή** αὐτόν ὅλον ἔχων ἐν ἑαυτῷ, πῶς μακάριος δοκεῖ μοι; Οὐδαμῶς. Ἡλιος γάρ ἀνευ φωτός, πῶς ἂν λεχθεῖ ἡλιος; καί ἄνθρωπος δίχα τῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος μετουσίας, πῶς ἂν κληθεῖ ἅγιος; “Γίνεσθε γάρ, εἶπεν ὁ Κύριος, ἅγιοι, ὅτι ἐγώ ἅγιός εἰμι”, εἰς τήν διά τῶν ἔργων ἡμᾶς μίμησιν, τούς ἐν ἁμαρτίαις ἐξεταζομένους, ὁ εὐσπλαχνος οἰονεῖ προτρεπόμενος καί λέγων· “Ἀπόστητε τῶν κακῶν καί πάντα τά καλά διαπράξασθε, πᾶσαν ἀρετήν κατά τό ὑμῖν δυνατόν μετέλθετε καί ὅσον ἐφικτόν ὑμῖν ἅγιοι γίνεσθε, εἶπερ ἄρα καί κοινωνίαν ἔχειν βούλεσθε μετ’ ἐμοῦ. Ἐγώ γάρ ἅγιός εἰμι, (187) τουτέστι καθαρός καί ἀμόλυντος. Ταῦτά μοι φυσικῶς πρόσεστιν, ὑμεῖς δέ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν ἀπό τοῦ μολυσμοῦ τῶν ἁμαρτιῶν ἀπεχόμενοι καί μέτοχοί μου τῆ τοῦ Πνεύματος γενόμενοι χάριτι, τότε καί ὑμεῖς ἅγιοι ἔσεσθε”. Τοῦτο γάρ δηλοῖ τό “γίνεσθε”.

Γίνεται τοίνυν ἐν τῇ ἀποχῇ τῶν κακῶν καί ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἀγαθῶν ὁ ἄνθρωπος ἅγιος, οὐχ ὡς δι’ ἔργων πάντως ἀγιαζόμενος – οὐ γάρ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα ψυχή -, ἀλλ’ ὡς τῷ Ἁγίῳ Θεῷ διά τῆς τῶν τοιούτων πράξεων ἐργασίας προσοικειούμενος. Τοῦτο δέ πρὸς τούς ἤδη λαβόντας τήν τοῦ Πνεύματος χάριν εἰπεῖν τόν Κύριον **μᾶλλον** πείθομαι, ὅς καί παραγγέλλων **μή** θαρρεῖν τῇ δωρεᾷ καί διά ῥαθυμίας ἐπιστρέφειν πρὸς τά κακά, οἰονεῖ πως ἔλεγε· “Μή τῇ ἀργίᾳ σεαυτόν ἐκδῶς, ὧ πνευματικέ σύ, ὁ τήν χάριν λαβών τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί διά ταύτης ἐμέ. Ἡ γάρ ἀργία τίκτει τήν πονηρίαν, ἡ δέ πονηρία πᾶν εἶδος κακίας ἀπογεννᾷ. Τῇ οὖν καθημερινῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν γίνου ἅγιος, εἶπερ ἐμέ, φησί, βούλει ἐν σοί εἶναι καί μετὰ σοῦ καί σέ ἐν ἐμοί καί σὺν ἐμοί”. Ἐπειδή δέ ἀεικίνητον προᾶγμα ὁ νοῦς ὅλως ἀργεῖν **μή**

δυνάμενον, δέον ἐμφρόντιδα τοῦτον εἶναι καί σπουδαῖον εἰς τήν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Οὕτω γάρ καί ὁ βίος ἅπας ὁ τῶν ἀνθρώπων μεμεριμνημένος τίς ἐστι καί ἔμφροντις καί σχολήν ἔχειν ἐκ πάντων οὐ δύναται, εἰ καί πολλοί τοῦτο ποιῆσαι ὑπέρ τήν ἑαυτῶν ἰσχύν καί δύναμιν ἠγωνίσαντο, ἀλλά καί ἐξ ἀρχῆς τοιοῦτος ἐκτίσθη ὁ ἄνθρωπος· ἐργάζεσθαι γάρ καί φυλάσσειν ἐν τῷ παραδείσῳ ὁ Ἀδάμ προσετάγη καί φυσική τις ἐν ἡμῖν ὑπάρχει τῆς ἐργασίας ἢ πρὸς τὰ καλά κίνησις. **(188)** Οἱ οὖν τῇ ἀργίᾳ καί ῥαθυμίᾳ ἑαυτούς ἐκδιδόντες, οἳοι δ' ἂν καί εἶεν πνευματικοί καί ἅγιοι, εἰς τήν παρά φύσιν ἐμπάθειαν ἑαυτούς ἐπιρρίπτουσιν.

Ὡσπερ γάρ πηγὴ ἀεννάως τό ὕδωρ ἐκβλύζουσα, μικρόν παυσαμένη ἀφανίζεται καί εἰς τό μή εἶναι πηγὴ ἀλλά λάκκος μεθίσταται, οὕτω καί ὁ αἰεὶ τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν ἑαυτὸν καθαίρων καί ἐκ τοῦ Θεοῦ καθαιρόμενος καί ἁγιαζόμενος, ἐάν μικρόν τῆς ἐργασίας ἐκπέση, κατὰ ἀναλογίαν ἐκπίπτει τῆς ἀγιότητος. Ὁ δέ καί ἁμαρτία μιᾷ ἐν γνώσει συναπαγόμενος ὅλος ἐκπίπτει τῆς καθαρότητος, καθάπερ καί ἀγγεῖον ὕδατος μικρᾷ κόπρῳ καθόλου μιάινεται. Οὐ λέγω ἁμαρτίαν τήν ἐπιτελουμένην μόνον διὰ τοῦ σώματος, ἀλλά καί τὰ ἄλλα πάθη τὰ ἔνδοθεν καί ἐν ἡμῖν ἀοράτως τελούμενα δι' ἡμῶν. Καί μή ἀπιστήσετέ μοι λέγοντι, ἀδελφοί, τοῦτο δέ γινώσκοντες ἔσεσθε, ὅτι εἰ πᾶσαν ἀρετὴν ἐξασκήσομεν καί θαύματα ἐκτελέσομεν, εἰ μηδέν ἢ μικρόν ἢ μέγα τῆς ἐντολῆς παραλείψομεν, μόνην δέ τήν ἐξ ἀνθρώπων δόξαν ποθήσομεν καί ταύτην κἂν ὅπως οὖν δι' ἐπιτηδευμάτων ζητήσομεν καί πρὸς τό λαβεῖν ταύτην σπεύσομεν, τῶν ἄλλων ἀπάντων τὸν μισθὸν ἐστερήθημεν. Τὴν τῶν ἀνθρώπων γάρ δόξαν λαμβάνοντες καί τὴν τοῦ Θεοῦ μή προκρίνοντες, ὡς εἰδωλολάτραι κρινόμεθα λατρεύοντες τῇ κτίσει παρά τὸν κτίσαντα. Ἀλλά καί διδομένην τὴν ἐπίγειον δόξαν, ὁ μεθ' ἡδονῆς καί χαρᾶς ταύτην ἀποδεξάμενος καί ἐν ταύτῃ ἐναμβρυνόμενος καί τῇ καρδίᾳ ἐνευφραινόμενος, ὡς πόρνος κατακριθήσεται. Ὁμοῖος γάρ ἐστὶν ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος παρθενεύειν προαιρουμένῳ καί τὴν τῶν γυναικῶν συνουσίαν ἀπηρνημένῳ καὶ πρὸς μὲν αὐτάς μή αὐτομολοῦντι, μήτε μετ' αὐτῶν διάγειν ἐπιθυμοῦντι, **(189)** ἀπερχομένης δέ πρὸς αὐτόν

μιᾶς τινος γυναικός, μεθ' ἡδονῆς εὐθύς ἀποδεχομένῳ καὶ τὴν τῆς μίξεως ἡδονὴν ἐκπληροῦντι. Τοῦτο δέ ἄρα καὶ ἐπὶ πάσης ἄλλης ἐπιθυμίας καὶ ἐπὶ παντός πάθους συμβαίνει γίνεσθαι. Εἴτε γάρ φθόνῳ, καὶ φιλαργυρία ἢ ζήλῳ ἢ ἔριδι ἢ τινι ἑτέρῳ κακίᾳ ἐκουσίως ἑαυτὸν τις ἐκδῶ, τοῦ στεφάνου τῆς δικαιοσύνης οὐκ ἐπιτεύξεται. Δίκαιος γάρ ὢν ὁ Θεός, ἀδίκους ἔχειν συκοινωνούς οὐκ ἀνέχεται καὶ καθαρὸς ὢν, ἀκαθάρτῳ οὐ συμμιαίνεται καὶ ἀπαθὲς ὑπάρχων, τοῖς ἐμπαθέσιν οὐ συναυλίζεται καὶ ἅγιος ὢν, εἰς κεχραμμένην ψυχὴν καὶ πονηράν οὐκ εἰσέρχεται. Πονηρὸς δέ ἐστὶν ὁ τοῦ πονηροῦ σπορέως τὸν κόκκον ὑποδεξάμενος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ καρποφορῶν ἀκάνθας καὶ τριβόλους τῆς ἀμαρτίας τῷ διαβόλῳ, τὰ τοῦ αἰωνίου πυρός ὑπεκκαύματα, ἅτινά ἐστι φθόνος, μῖσος, μνησικακία, ζῆλος, ἐριθεία, οἷσις, κενοδοξία, ὑπερηφανία, δόλος, περιεργία, διαβολή καὶ εἴτι διὰ σαρκὸς πάθος ἀπόπτυστον καθ' ἡδονὴν ἐκτελεῖται καὶ κοινοὶ τὸν ἐντὸς ἡμῶν ἄνθρωπον κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν.

Ἀλλὰ μὴ γένοιτο ἡμᾶς, ἀδελφοί, τοιαῦτά ποτε καρποφορῆσαι ζιζάνια, δεξαμένους ἐκ ῥαθυμίας τὸν σπόρον τοῦ πονηροῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Γένοιτο δέ εἰς τριάκοντα καὶ ἐξήκοντα καὶ ἑκατὸν καρποφορῆσαι Χριστῷ τὰ διὰ τοῦ Πνεύματος ἐν ἡμῖν γεωργούμενα, ἃ ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, χρηστότης (190) ἀγαθωσύνη, μακροθυμία, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια, τραφῆναί τε τὸν ἄρτον τῆς γνώσεως καὶ αὐξηθῆναι ταῖς ἀρεταῖς καὶ καταντῆσαι εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΙΑ'. (191)

Περὶ νηστείας. Καὶ ὅτι οὐ χρή τό τῆς νηστείας ὠφέλιμον ἐν τῇ πρώτῃ καὶ μόνῃ τῶν νηστειῶν ἑβδομάδι σπουδαίως τηρεῖν καὶ ἀσπάζεσθαι, ἀλλὰ τὴν ἴσην καὶ τὴν αὐτὴν σπουδὴν ἐν πάσαις ταῖς ἑβδομάσι τῶν νηστειῶν ἀναγκαῖον τοῖς σπουδαίοις διατηρεῖν.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ἔδει μὲν ἡμᾶς τῇ παρελθούσῃ κυριακῇ τὰ νῦν μέλλοντα ῥηθήσεσθαι παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν ὑμετέραν

ἀγάπην εἰπεῖν. Ἄλλ' ἐπέπερ εἰδώς ἡμην, ὅτι ἅπαν τό
χριστιανικώτατον φύλον, μοναχῶν τε φημί καί λαϊκῶν, τῇ ἀγία
καί πρώτη ἐβδομάδι τῶν νηστειῶν ζεούση τῇ προθυμία τό τῆς
νηστείας καλόν ἕκαστος ἡμῶν τῶν πιστῶν ὑποδέχεται, καί πᾶς
τις ἐπί τόν αὐτοῦ τράχηλον τόν ταύτης ζυγόν ἐπιτίθησιν ἐκόντι,
καί οὐδεὶς ἐστίν, οὐδέ τῶν λίαν ἀπεγνωκότων τῆς ἑαυτῶν
σωτηρίας καί ἐν ἀφοβία καί καταφρονήσει Θεοῦ
πολιτευομένων, ὅς τήν ἐβδομάδα ἐκείνην τόν τῆς νηστείας
ἀπωθεῖται νόμον καί οὐχί μᾶλλον καί αὐτός μετά πάντων, τό
ὅσον ἐφ' ἑαυτῶ, ἐγκρατεύεται, σήμερον ἤδη λέξων ἔρχομαι
βραχέα καί ὀλίγα τοῦ ἐνεστῶτος χάριν καιροῦ πρός ὑμᾶς.

(192) Ἐπειδή γάρ, ὡς εἴρηται, τήν παρελθοῦσαν προῶτην τῶν
νηστειῶν ἐβδομάδα ἅπαντες οἱ πιστοί ἐναγωνίως διέρχονται,
παραελθούσης δέ ταύτης καί τοῦ σαββάτου καταλαβόντος, ἐπεὶ
καί ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία ἐορτήν ἄγειν ἐκ παραδόσεως ἔλαχε
τήν τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν,
τήν ἐκ Θεοῦ δι' αὐτοῦ γενομένην τῷ πιστοτάτῳ λαῷ αὐτοῦ
σωτηρίαν παράδοξον, ὡσαύτως δέ καί τῇ κυριακῇ πάντες τήν
τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀνάμνησιν ποιούμενοι, εὐχαριστηρίους
ὑμνοῦς τῷ παναγάθῳ Θεῷ ἡμῶν ἄδομεν, αἰεὶ φθονῶν τά καλὰ
πονηρός, ἐκάστῳ τῶν πιστῶν λανθανόντως ὑπεισερχόμενος
καί ῥαθυμία καί ἀμελεία τοῦτον ἀοράτως καταδεσμεύων,
ἀπορρίψαι πείθει καταφρονητικῶς ἀφ' ἑαυτοῦ τόν σωτηριώδη
τῆς νηστείας ζυγόν καί πρός τήν προτέραν παλινδρομησαί
συνήθειαν, διά τοῦτο τήν σήμερον ὑπομιμνήσκω καί παρακαλῶ
τήν ὑμετέραν ἀγάπην ὁμοῦ καί πατρότητα τοῦ μή ὑπακούσαι
καθόλου τῷ δυσμενεῖ, μηδέ τῇ πονηρᾷ συνηθείᾳ τῆς ἀκορέστου
γαστριμαργίας συναπαχθῆναι, μηδέ πρός τήν ὀπισθεν καί
χρονίαν τῶν πονηρῶν ἐπιθυμιῶν ἐκπλήρωσιν ἐπαναστρέψαι,
ἀλλ' ὡς τήν πρώτην καί τήν δευτέραν ταύτην τῶν νηστειῶν
ἐβδομάδα τιμήσωμεν, καί καθεξῆς ὁμοῦ τάς λοιπάς.

Ναί πατέρες καί ἀδελφοί μου, εὐεργετήσωμεν οὕτω
ποιοῦντες ἑαυτούς καί μή ἅπερ συνήξαμεν τότε, νυνὶ ἀπολέσαι
καταδεξώμεθα, προσθεῖναι δέ μᾶλλον καί αὐξῆσαι
σπουδάσωμεν, ἀλλά μηδέ ἅπερ ὀπισθεν καλῶς
ἀνωκοδομήσαμεν νῦν κακῶς καταλῦσαι θελήσωμεν.

Μνημονευέτω δέ υμῶν ἕκαστος τήν ἐκ τῆς νηστείας ὠφέλειαν καί οἷας ἀπήλαυσε παρά Θεοῦ δωρεᾶς ἐν ταῖς ὀλίγαις ταύταις ἡμέραις **(193)** καί προθυμότερος γινέσθω πρὸς τό ἐξῆς. Καί γάρ εἴωθεν ἡ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν ἡμῶν αὕτη τοῦ μέν τῆς σαρκὸς τὰς πυρώσεις καί τὰς κινήσεις συστέλλειν, τοῦ δέ τό θυμῶδες καταπραῦνει, τοῦ δέ τόν ὕπνον ἀποδιώκειν, τοῦ μέν τό πρόθυμον διεγείρειν, τοῦ δέ τόν νοῦν ἀνακαθαίρειν καί τῶν πονηρῶν λογισμῶν ἐλεύθερον αὐτόν ἀποκαθιστᾶν, ἄλλου τήν ἀδάμαστον γλῶσσαν δαμάζειν καί οἰονεῖ χαλινῶ τινι τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ ταύτην ἐπέχειν καί μή ἔαν ὅλως ἀργούς ἢ σαπρούς λόγους φθέγγεσθα· ἐτέρου τούς μετεώρους σκεπάζει ἀφανῶς καί ἰστᾶ ὀφθαλμούς καί περιέργως αὐτούς οὐκ ἔᾶ ὧδέ τε κἀκεῖσε φέρεσθαι, ἀλλ' ἐαυτόν ἕκαστον παρασκευάζει σκοπεῖν καί τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων τε καί ἐλαττωμάτων μεμνησθαι διδάσκει. Νηστεία τόν νοητόν ζόφον καί τό ἐπικείμενον τῇ ψυχῇ κάλυμμα τῆς ἀμαρτίας κατά μικρόν ἐκλεπτύνει καί ἀπελαύνει, καθάπερ τήν ὀμίχλην ὁ ἥλιος. Νηστεία τόν πνευματικόν ἀέρα νοερῶς ἡμῖν καθορᾶν ἐμποιεῖ, ἐν ᾧ οὐκ ἀνατέλλει, ἀλλά αἰεὶ λάμπει ὁ ἄδυτος ἥλιος Χριστός ὁ Θεός ἡμῶν. Νηστεία, συνεργόν λαβοῦσα τήν ἀγρυπνίαν, τό σκληρόν ὑπεισελθοῦσα τῆς καρδίας μαλλάσσει καί ἀντί τῆς πρῶην κραιπάλης κατανύξεως πηγᾶς βλυστάνειν παρασκευάζει, ὅπερ καί ἐν ἡμῖν γενέσθαι σπουδάσωμεν ἕκαστος ἡμῶν, παρακαλῶ, ἀδελφοί. Τούτου γάρ γενομένου εὐκόλως σύν Θεῷ, πᾶσαν τήν τῶν παθῶν θάλασσαν διαρρήξομεν καί τὰ κύματα διελθόντες τῶν πειρασμῶν τοῦ πικρῶς τυραννοῦντος ἡμᾶς, εἰς τόν λιμένα ἐγκαθορμισθῶμεν τῆς ἀπαθείας.

Ταῦτα δέ, ἀδελφοί μου, οὐκ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, οὐδέ ἐν μιᾷ ἐβδομάδι γενέσθαι δυνατόν, ἀλλά ἐν πολλῷ **(194)** χρόνῳ καί πόνῳ καί κόπῳ κατά τό ἀναλογίαν τῆς ἐκάστου προθέσεως τε καί προαιρέσεως, ἔτι δέ καί κατά τό μέτρον τῆς πίστεως καί τῆς τῶν ὀρωμένων καί νοουμένων πραγμάτων καταφρονήσεως, οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί κατά τήν θέρημην τῆς ἀδιαλείπτου μετανοίας καί αὐτῆς τῆς ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς ψυχῆς ταμείῳ ἀεννάου ἐργασίας ἢ συντομώτερον ἢ βραδύτερον Θεοῦ δωρεᾶ τε καί χάριτι κατορθοῦνται, ἄνευ δέ νηστείας οὐδέν οὔτε

τούτων οὔτε τῶν ἄλλων ἀρετῶν κατορθωθῆναί ποτε παρά τινος ἠδυνήθη· νηστεία γάρ πάσης ἐργασίας πνευματικῆς ἀρχή καί θεμέλιος. Ὅσα τοιγαροῦν οἰκοδομήσεις ἐπὶ τόν θεμέλιον τοῦτον, ἄπτωτα καί ἀκατάλυτα, ὡς ἐπὶ στερεάν πέτραν κτισθέντα, γίνεται· ἐπὶ δέ τοῦτον τόν θεμέλιον ἄρης καί ἀντ' αὐτοῦ γαστρος κόρον καί ἐπιθυμίας ἀτόπους ὑποθῆ, ὥσπερ ψάμμος ὑπὸ τῶν πονηρῶν ταῦτα λογισμῶν καί τοῦ ποταμοῦ τῶν παθῶν ὑποσύρεται καί πᾶσαν τήν οἰκοδομήν τῶν ἀρετῶν καταστρέφει. Ἴν' οὖν μή καί ἐφ' ἡμῶν τοῦτο γένηται, στῶμεν περιχαρῶς ἐπὶ τόν στερεόν θεμέλιον τῆς νηστείας, στῶμεν, ἀδελφοί μου, καλῶς, στῶμεν αὐτοθελῶς· ὁ βάρ ἀβουλήτως ἐπὶ τήν τῆς νηστείας πέτραν ἀναβαίνειν ἀναγκαζόμενος, ἑαυτόν πάντως ἐκεῖθεν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ὑποσυρεῖς πρὸς καθροφαγίαν κατακρημνίζει, καί βιβρώσκων αὐτός τοῦ πονηροῦ, ὡς δοκεῖ, κατάβρωμα γίνεται· νόμος γάρ θεῖός ἐστι καί τούς παραβαίνειν τολμῶντας ὥσπερ δήμιος ὁ διάβολος παραλαμβάνων μαστίζει, εἰ καί μή εὐθύς, μηδέ παραχρῆμα, τοῦ Θεοῦ μακροθυμοῦντος ἐφ' ἡμᾶς καί τήν μετάνοιαν ἡμῶν ἀπεκδεχομένου, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐκφευξόμεθα τὰς χεῖρας αὐτοῦ πάντως ἢ (195) ἐνταῦθα ἢ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἀμετανοήτως ἐπιμένοντες τῇ ἁμαρτίᾳ, ἐπειδὴ τήν μετ' αὐτοῦ καταδίκην οὕτως ἔχοντες ἀποληψόμεθα καί ὑπ' αὐτοῦ καί σὺν αὐτῷ ἀθάνατα κολασθῆναι κρίσει δικαία Θεοῦ κατακριθῶμεν. Εἰ γάρ καί τούς προεστῶτας ἡμῶν λανθάνομεν, ἀλλά γε τόν τῶν προεστῶτων Δεσπότην ὁμοῦ καί Θεόν λαθεῖν οὐ δυνάμεθα.

Φυλαξώμεθα τοιγαροῦν, ἀδελφοί, μή ἀπό λαθροφαγίας μόνον, ἀλλά καί ἀπό κόρου τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης παρατιθεμένων βρωμάτων ἡμῖν. Ναί, παρακαλῶ καί παρακαλῶν οὐ παύσομαι, μνήσθητε τῆς παρελθούσης ἀγίας ἐβδομάδος. Ἀναλογίσασθε τήν ἐκ τῆς νηστείας καί ἀγρυπνίας, εὐχῆς τε καί ψαλμωδίας, ὡς ἔφην, ὠφέλειαν, ἀλλά τήν κατήφειαν, ἀλλά τήν εὐλάβειαν, ἀλλά τήν σιωπήν. Ὅσπερ γάρ αὐοικήτόν μοι ἐξ ἀνθρώπων ἐδόκει τότε εἶναι τό μοναστήριον, ὑπὸ ἀγγέλων μόνων ἐγκατοικούμενον, διὰ τό μή ὅλως ἕτερόν με ἀκοῦσαί τι ῥῆμα βιωτικόν, ἀλλ' ἢ μόνην τήν ὑφ' ὑμῶν πρὸς Θεόν ἀναπεμπομένην δοξολογίαν, ἢ καί ἀγγέλων ἔργον ἐστί.

Πιστεύω δέ ὅτι, ὡσπερ ὑμεῖς ἐπιτελεῖτε τό τῶν ἀγγέλων ἔργον, οὕτω καί οἱ ἄγγελοι ἀοράτως συνδιήγον ὑμῖν καί συνέψαλλον. Μή οὖν χωρισθῆναι τῆς μετ' ἐκείνων συναυλίας διά τῆς πολυλογίας καί ἀργολογίας θελήσητε, μηδέ φωναῖς ἀτάκτοις ἢ κραυγαῖς ἀμέτροις αὐτούς μέν ἀφ' ὑμῶν, τούς δέ δαίμονας πλησιάσαι ὑμῖν, ὡς τό πρίν, ποιήσητε, ἀλλά προσεχέτω ἕκαστος ἑαυτῷ καί τό ἐργόχειρον αὐτοῦ καί τήν διακονίαν αὐτοῦ, ὡς τῷ Θεῷ δουλεύων καί οὐκ ἀνθρώποις, ἐπιμελῶς ἐκτελείτω. Γέγραπται γάρ· “Ἐπικατάρατος **(196)** πᾶς ἄνθρωπος, ὁ ποιῶν τά ἔργα Κυρίου ἀμελῶς”.

Ἐν ταῖς θείαις τῶν συνάξεων ἀναγνώσεσιν ἀλλήλους πρός ἀκρόασιν διεγείρειν, ὧ ἀδελφοί, μή ἐλίπητε. Καί γάρ ὡσπερ ἐπί τῆς αἰσθητῆς τραπέζης ἐσθίειν προτρεπόμεθα τε καί παρακελευόμεθα τοῖς πλησίον, καί οὓς ἄν τῶν ἄλλων πλεῖον ἀγαπῶμεν, παραβιαζόμεθα ἐπί τό φαγεῖν, οὕτω δὴ καί ἐπί τῆς ψυχοτρόφου ταύτης τραπέζης προσέχειν καί προτρέπεσθαι τοῖς πλησίον χρεωστοῦμεν, ἵνα μή ὡς μή ἀγαπῶντες ἀλλήλους κατακριθῶμεν καί τό μαθηταί εἶναι Χριστοῦ ἀπολέσωμεν. Λέγει γάρ· “Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες, ὅτι ἐμοί μαθηταί ἐστε, ἐάν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους”. Ὁ οὖν ἐπί τῆς αἰσθητῆς τραπέζης τόν ἑαυτοῦ φίλον μή παραβιασάμενος εἰς ἐστίασιν τά μέγιστα αὐτόν πολλάκις ὠφέλησεν· ὁ δέ ἐπί τῆς πνευματικῆς τραπέζης, τῆς ἀκροάσεως τῶν θείων λέγων λογίων, τοῦτο ποιῶν, οὐ τήν τυχοῦσαν ζημίαν τοῖς αὐτῷ πλησιάζουσι προξενεῖ. Ἐπειδή τῶν βρωμάτων μέν ἐκείνων ἢ πλησμονή καί τήν ψυχὴν καί τό σῶμα διαφθείρειν εἴωθε πολλάκις καί βλάπτειν, τά δέ ἐνταῦθα ὑπό τῶν ἀγίων λεγόμενα καί νοῦν φωτίζει καί ψυχὴν ἀγιάζει καί τῷ σώματι αὐτῷ δι' αὐτῆς πάντως τοῦ ἁγιασμοῦ μεταδίδωσι καί ὑγιεινότερον καί ῥωμαλεώτερον καθιστᾷ.

Προσεχέτω τοιγαροῦν ἕκαστος τῇ ἀναγνώσει. Οἱ γάρ λόγοι τῶν ἀγίων Θεοῦ λόγοι καί οὐκ ἀνθρώπων εἰσίν. Ἐμβαλέτω τούτους ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καί τηρεῖτω αὐτούς ἀσφαλῶς, ἐπειδή οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ λόγοις ζωῆς εἰσι καί ὁ ἔχων αὐτούς ἐν ἑαυτῷ καί φυλάσσει αὐτούς, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. **(197)** Ἐπί μέν γάρ πολυτελοῦς πολλάκις καθεσθέντες τραπέζης, οὐκ οἴμαι ποτε ῥαθυμήσαντά τινα ἐξ ὑμῶν ὅλως ἀπονυστάξαι καί μή

μόνον τά ἀρκοῦντα λαβεῖν, ἀλλά καί τά εἰς τήν αὔριον **μετά** σπουδῆς ἀραντα ἀπελθεῖν καί ἤ φίλοις τισίν ἤ πτωχοῖς αὐτά **μεταδοῦναι** προθυμηθέντα. Ἐνθα δέ λόγοι ζωῆς πρόκεινται καί τούς ἐξ αὐτῶν τρεφομένους ἀθανάτους ἀποτελοῦσι, καθεύδειν, εἰπέ **μοι**, καί ῥαθυμεῖν ἢ νυστάζειν καί ῥέγχειν ἕξεστί τι, ὥσπερ ἐμψύχω νεκρῶ; ὦ τῆς **ζημίας!** ὦ τῆς ἀναισθησίας καί τῆς νωθρότητος! Ὁ ἐπί τραπέζης **καθήμενος** καί τῶν προκειμένων **μή** ὀρεγόμενος τῆς κατά φύσιν ὑγείας προδήλως ἐστέρηται· οὕτω καί ὁ ἀναγνώσεως θείας ἀκούων καί **μή** μεθ' ἡδονῆς ἀφάτου καί ἀϋλου ὀρέξεως αὔλως τοῖς ἀϋλοῖς καί θείοις λογίοις ψυχικῶς ἐντροφῶν καί τὰς αἰσθήσεις πάσας αὐτοῦ νοερῶς ἐ**μπιπλῶν** ἐκ τῆς τούτων γλυκύτητος, ἀσθενῆς τῇ πίστει ἐστί καί τῶν πνευματικῶν δωρεῶν εἰς ἅπαν ἄγευστος, ἐν **μέσῳ** δηλονότι πολλῶν ἀγαθῶν **λιμῶ** καί δίψει τηκόμενος. Καθάπερ γάρ νεκρός ὕδατι λουόμενος ἀνεπαισθήτως ἔχει, οὕτω καί οὗτος ὑπό τῶν ζωηρῶν καί θείων τοῦ λόγου **ναμάτων** ἐπαντλούμενος οὐκ αἰσθάνεται.

Ὅσοι τοίνυν λόγον ζωῆς ἐν ἑαυτοῖς ἔχετε, ὅσοι τραφῆναι τόν ἄρτον τοῦτον τοῦ λόγου ἐφθάσατε, ὅσοι **μή** νεκροί ἀλλ' ἐκ νεκρῶν ζῶντες γεγόνατε καί τῆς ἀληθινῆς ζωῆς ἀπεγεύσασθε καί σπλάγχνα οἰκτιρμῶν πρὸς τούς πλησίον παρὰ τοῦ εὐσπλάγχνου Θεοῦ λαβόντες **(198)** ἐκτήσασθε, διεγείρειν καί παρακαλεῖν καί νουθετεῖν τούς πλησίον καί πάντας, εἰ οἶόν τε, **μή** παύσησθε, ἀλλ' ὡς οἰκεῖα **μέλη**, **μᾶλλον** δέ ὡς **μέλη** Χριστοῦ καί υἱούς ὄντας Θεοῦ, παιδαγωγεῖν, ἐπιτιμᾶν καί ἐλέγχειν αὐτούς προθυμήθητε, οὐχ ἵνα τούτους λυπήσητε, ἀλλ' ἵνα πατρικῆς ὀργῆς καί ἀγανακτήσεως ἐλευθερώσητε, οὐδ' ἵνα βλάβητε, ἀλλ' ἵνα τά **μέγιστα** αὐτούς ὠφελήσητε, τά τοῦ Θεοῦ καί Πατρός αὐτῶν **θελήματα** παρασκευάζοντες αὐτούς ἐκπληροῦν. Ἐάν οὕτω ποιῆτε καί οὕτω τόν ἑαυτοῦ ἀδελφόν ἕκαστος ὑμῶν διεγείρη πρὸς παροξυσμόν ἀγάπης καί καλῶν ἔργων, συντόμως ἅπαντες πρὸς ὕψος ἀρθῶμεν τῶν ἀρετῶν καί ἐκπληρωταί τῶν ἐντολῶν ἀναφανῶμεν τοῦ Θεοῦ καί τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὁμοθυμαδόν ἐπιτύχωμεν ἐν αὐτῶ Χριστῶ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. **Ἀμήν.**

Λόγος IB'.

Περί ἐγκρατείας καὶ ὑπομονῆς εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἀρετῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς νηστείας. Καὶ περὶ σιωπῆς. Καὶ ὅπως δεῖ ἐν πάσῃ τῇ νηστείᾳ διάγειν τοὺς ἀγωνιζομένους ἐν ἀληθείᾳ.

Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἐγὼ μὲν καὶ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι ἐκ πλημμελοῦς καὶ ῥαθύμου προαιρέσεώς τε καὶ διαθέσεως ἀεὶ ἀσθενῶν, σιωπᾶν ἐβουλόμην καὶ μόνον τὰ κατ' ἐμαυτὸν ἐπισκέπτεσθαι, ἕως ἂν μοι τὰ τοῦ χειρόνος ἠττήθη καὶ τῷ κρείττονι λογισμῷ καθυπετάγη καὶ ὅλως ἀπήλαυσα τῆς εἰρήνης τοῦ πνεύματος, ἐλευθερωθεὶς τῆς ὀχλήσεως τοῦ χοϊκοῦ καὶ γεώδους φρονήματος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν λιμένα τῆς μακαρίας ἡμῶν ἀναπαύσεως. Ἀλλ' ἐπεὶ εἰς κεφαλὴν τοῦ σώματος ὑμῶν τοῦ ἁγίου παρ' ὑμῶν ἐξελέγην, ἀνάγκη μοί ἐστι τοῦ παρακαλεῖν τὴν ἀγάπην ὑμῶν, ἐπειδὴ ἡ σωτηρία τῆς ὑμῶν ἀδελφότητος παραμυθεῖται με, ὅτι καὶ ἐμοῦ ἀσθενοῦντος κατὰ ψυχὴν, ὑμεῖς ταῖς εὐχαῖς τοῦ πατρὸς μου καὶ πατρὸς ὑμῶν διασώζεσθε. Τοίνυν καὶ μὴ διαῖραι στόμα οἶός τε ὢν, μόλις κ' ἂν γράψαι τὸν λόγον ἰσχυσα καὶ προὑπομνησαί τὴν ὑμῶν ἀδελφότητα, ἐν παρακλήσει **(200)** πολλῇ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης δεόμενος, ἵνα ὡς ἀληθινοὶ δοῦλοι Χριστοῦ καὶ φιλάδελφοι, εὐχησθε ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ἀθλιότητος, ὡς ἂν καὶ αὐτός ἐγὼ μεθ' ὑμῶν σφάζωμαι καὶ τὴν ὁδὸν ὁδεύων τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑμῖν τοῖς ἀγαπητοῖς μου ἀδελφοῖς συναυλίζωμαι.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς καὶ δέομαι ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ προσέχειν ἑαυτοῖς καὶ ἕκαστον φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν καὶ μὴ φρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, μηδέ τὸν ἀμελῆ μου καὶ μετέωρον βίον ὀρᾶν, ἀλλὰ τοῖς ἵχνεσιν ἐξακολουθεῖν τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ καὶ ἀποδοῦναι χρεωστοῦμεν τὴν ἀπολογίαὶν ὡς δικαίῳ καὶ ἀπαραλογίστῳ κριτῇ. Δότε μοι ταύτην τὴν καύχησιν, ὅτι μόνος ἐγὼ εἰς ἄδου κατενεχθεὶς διὰ τῆς ἀμελείας μου βάραθρον, ὑμᾶς μέγα βοήσας τῆς παγίδος ἐξήρπασα, καὶ εἰ πολὰ χρεωστῶ θρηνησαί τὴν ῥαθυμίαν μου, ἀλλ' ἀρκοῦμαι καὶ μόνον βλέπων ὑμᾶς ὑψουπετομένους καὶ ὑπεράνω τῶν βρόχων τοῦ διαβόλου. Φυλάξατε τοιγαροῦν πάσας ἀπαραλείπτως τὰς ἐντολάς τοῦ

Θεοῦ, ἀγαπητοί, ἵνα σώζησθε ὡσπερ δορκάς ἐκ βρόχων καί ὡς στρουθίον ἐκ παγίδος.

Πρώτη δέ ἐντολή ἐστι τό ἀγαπᾶν ἐξ ὅλης ψυχῆς τόν Θεόν καί ἀλλήλους, ὡς αὐτός ὁ Θεός τόν κόσμον ἠγάπησεν. Ἡ δέ ἀληθῆς ἀγάπη ἐν τούτοις γνωριζομένη χαρακτηρίζεται ἐν τῷ μὴ φυσιοῦσθαι, ἐν τῷ μὴ κατεπαίρεσθαι, μηδέ ζηλοῦν τόν ἀδελφόν, ἀλλά ζηλοῦν τό καλόν, ἐν τῷ μὴ περπερεύεσθαι, μὴ γογγύζειν, μὴ παίζειν, μηδέ γελαῖν, μηδέ δικάζεσθαι περί μικροῦ ἢ μεγάλου, (201) τό σύνολον, πράγματος, ἐν τῷ μὴ κορέννυσθαι μὴ μόνον βρωμάτων καί ἐδεσμάτων, ἀλλ' εἰ δυνατόν μήτε ὕδατος, καί μᾶλλον ἐν ταῖς παρούσαις ἡμέραις τῶν νηστειῶν, ἐν αἷς ὁ σπουδαίως καί ἐμπόνως μετανοῶν, τοῦ χρόνου παντός τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ λαμβάνει τήν ἄφεσιν ἄνωθεν κατά τήν θείαν Γραφήν. Οἴδατε γάρ ὅτι ἡ θέρμη τῆς μετανοίας καί ἐκ βάθους καρδίας ἀναπεμπομένων δακρῶν ἢ ζέσις δίκην πυρός ἀναχωνεύει καί καταφλέγει τόν ῥύπον τῆς ἀμαρτίας καί τήν μολυνθεῖσαν ψυχήν καθάραν ἐπεργάζεται οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί φωτός χύσιν διά τῆς τοῦ Πνεύματος ἐπιδημίας δαψιλῶς αὐτῇ καί φιλοτίμως χαρίζεται, ὡς ἐντεῦθεν γίνεσθαι αὐτήν μεστήν ἐλέους καί καρπῶν ἀγαθῶν. Ταύτη τοιγαροῦν χρησώμεθα, δέομαι, καί ἐν ταύτῃ τῇ τρίτῃ τῶν νηστειῶν ἐβδομάδι, πατέρες καί ἀδελφοί, καί ἐν ταῖς μετ' αὐτήν, θέρμην ἐπί θέρμη καί σπουδήν ἐπί σπουδῇ προστιθέντες τό καθ' ἡμέραν, ἕως οὗ φθάσωμεν εἰς τήν Κυρίαν τοῦ Πάσχα, λελαμπρυσμένοι τάς ψυχάς ὁμοῦ καί τά σώματα.

Ἴδού γάρ, ὡς ὁρᾶτε, ὅτι Θεοῦ βοήθεια καί τοῦτο τό στάδιον τῆς δευτέρας τῶν νηστειῶν ἐβδομάδος εὐψύχως καί μετὰ ζεούσης τῆς προθυμίας διήλθομεν. Μαρτυρῶ γάρ ὑμᾶς μηδέν ὑστερηκέναι τῶν τῆς νηστείας καλῶν, ἀλλά καί παννύχους τάς ψαλμωδίας μετὰ πάσης προσοχῆς πεποιήκατε καί τήν ἐγκράτειαν εὐτονον τετηρήκατε καί τηρεῖτε, τοῖς παρατιθεμένοις λαχάνοις καί ὀσπρίοις ἀρκούμενοι. Ἐγώ δέ τινας ἐξ ὑμῶν ἐπίσταμαι, καί αὐτῶν τῶν εὐτελῶν τῆς τραπέζης βρωμάτων, συντετριμμένῳ τῷ πνεύματι καί ταπεινῷ τῷ φρονήματι καθεζομένους ἐν ταύτῃ μέσον ὑμῶν, ἀπεχομένους ἀναξίους ἑαυτούς ἡγουμένους (202) τῆς αὐτῶν μεταλήψεως.

Πρός τούτοις, ἑαυτοῖς καί τοῖς ἐργοχείροις ὑμῶν προσέχοντες, ἀπαρησίαστοι μετὰ σιωπῆς μεμενήκατε, ὅλοι κατανύξεως τήν ψυχὴν δακρῶν πεπληρωμένοι, εὐχῶν, δεήσεως, κόπου πνευματικοῦ ἐκ τῶν συνεχῶς γινομένων γονυκλισιῶν καί τήν καλήν ἀλλοίωσιν ἠλλοιώθητε, ἀσκητικωτάτην καί ὠραίαν τήν ὄψιν κτησάμενοι.

Νῦν οὖν ἐπεὶ πρὸς τό ἐξῆς ἀποδύσασθαι μέλλομεν τῆς νηστείας, ἀγωνισώμεθα, παρακαλῶ, τηρῆσαι καί ἐν ταύτῃ τῇ ἱερᾷ ἐβδομάδι τῆς καλλίστης νηστείας τόν νόμον καί τόν ἴδον θέσθαι ταῖς προλαβούσαις ἀγῶνα, ἐπειδή πολλῆς ἡμῖν χρεία τῆς νήψεως, πολλῆς τῆς σπουδῆς, ἵνα μή ὡς οἱ βιωτικοί καί ἡμεῖς τὰς ἡμέρας ἡμῶν διανύσωμεν. Οἴδατε γάρ ὅτι, τῆς πρώτης παρελθούσης ἐβδομάδος, τήν ἁγίαν ἐκεῖνοι τεσσαρακοστήν διελθεῖν οἴονται ἅπασαν· καί οὐ μόνον τοῦτο ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλά καί διαρρήδην πρὸς ἀλλήλους καί πρὸς ἅπαντας λέγουσιν. Ἡμῖν δέ, ἀδελφοί μου, φόβος καί φόβων ὁ μέγιστος, μήπως ὡς οὗτοι καί ἡμεῖς ὑπολάβωμεν καί πρὸς ἀλλήλους διαλεξώμεθα καί ἀρνηταί φανῶμεν τοῦ ἐπαγγέλματος. Οὐ μόνον γάρ ἡμῖν τοῖς φεύγουσι τόν κόσμον καί σταυρωθεῖσιν αὐτῶ καί ἀνατεθεισιν ὀλικῶς Θεῷ ὁ παρῶν καιρός εἰς ἐγκρατείας νόμον ἐδόθη, ἀλλά καί ὅλος ὁ βίος τῆς παρουσίας ἡμῶν ζωῆς, ἐφ' ᾧ καί ἀπαραιτήτως χρεωστοῦμεν ἐγκρατεῦσθαι.

Πῶς δέ οὐ χρεωστοῦμεν τοῦτο ποιεῖν ἐν παντί τῷ χρόνῳ, οἱ πεινᾶσαι καί διψῆσαι καί γυμνητεῦσαι καί πάντα παθεῖν καί ἐν χαρᾷ ὑπενεγκεῖν συνταξάμενοι, καί μᾶλλον ἄρτι ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἀγῶνων τῆς τεσσαρακοστῆς; **(203)** Εἰ δέ οὐχ οὕτω ποιεῖν βουλόμεθα ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν τῆς ζωῆς, ἀλλά γελᾶν καί ἀργολογεῖν καί παίζειν καί ἀντιλέγειν θέλομεν, τί διαφέρομεν τῶν ἀπίστων καί ἐθνικῶν ἀνθρώπων; Ὅντως οὐδέν. Εἰ γάρ τό ἐπιζητεῖν καί μεριμνᾶν περὶ ἄρτου καί οἴνου καί ἱματίου ὁμοίους ἡμᾶς τῶν ἐθνικῶν ἀπεργάζεται, τίνων ἴσους ποιήσουσιν ἡμᾶς τὰ εἰρημένα, αἰχρότερα τούτων ὄντα καί ἐφαμαρτότερα; Οὐχί πληρωθήσεται ἐφ' ἡμῶν τό ὑπό τοῦ προφήτου εἰρημένον· “Παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καί ὠμοιώθη αὐτοῖς”;

Πειθαρχήσωμεν, ἀδελφοί, τῷ βοῶντι καθ' ἑκάστην πρὸς ἡμᾶς Θεῷ καὶ λέγοντι διὰ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ· “Οὔτε ἐάν φάγωμεν περισσεύομεν, οὔτε ἐάν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα”, καὶ πάλιν· “Μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε ἢ τί πίνητε ἢ τί ἐνδύσησθε, ζητεῖτε δέ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν”. Ἴνα δέ μὴ ἔχη τις λέγειν· “Ἐάν βραδύνη τοῦ δοῦναι καὶ οὐκ ἔχω τι φαγεῖν, τί ποιήσομαι;”- “Τὰ πετεινά, εἶπε, βλέπετε τοῦ οὐρανοῦ, πῶς οὐ σπεῖρει, οὐδέ θερίζει, οὐδέ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά”, καὶ ἐπάγω φησὶν· Οὐχὶ πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς, ὀλιγόπιστοι;”. Ὡς ἂν δέ μὴ γογγύζωμεν, ὀλιγοψυχοῦντες ἕνεκεν βρώματος ἢ πόματος, διαρρήδην βοᾷ πρὸς ἡμᾶς· “Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται”.

(204) Εἰ οὖν πιστεύεις Χριστῷ καὶ ἀψευδῇ τοῦτον εἶναι ὁμολογεῖς, ὅτε πεινάσεις ἢ διψήσεις καὶ οὐκ ἔχεις τι τοῦ φαγεῖν ἢ πιεῖν, ζητήσεις δέ τόν κελλαρίτην ἄρτον ἢ οἶνον ἢ βρώσιμόν τι καὶ οὐ παρέξει σοι ὑπὸ δουλειῶν ἐμποδιζόμενος ἴσως, ἐνθυμήθητι μνησθεῖς τῶν τοῦ Κυρίου λόγων καὶ εἶπον πρὸς ἑαυτόν· “Πεινῶ μὲν καὶ διψῶ, ἀλλ' ὑπομένων ὑπομείνω τόν Κύριον καὶ αὐτός ποιήσει κατὰ τὴν ἀσθένειάν μου καὶ οὐκ ἐγκαταλείψει με”. Καὶ οὕτως ὑπομείνον, ἀδελφέ, καὶ πολὺν ἔξεις τόν μισθόν παρὰ τῷ Θεῷ. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἄλλοις τοῖς ὑπαντῶσί σοι πειρασμοῖς οὕτω ποίει καὶ θαυμαστωθήσῃ, ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ καὶ ἐν τῇ μελλούσῃ μετὰ τῶν ἀγίων καταταγήσῃ μαρτύρων. Πόσοι τῶν ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφῶν ἐπιθυμοῦσι πολάκις, ἐν μιᾷ κατακείμενοι γωνία, καὶ αὐτοῦ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος καὶ εὐχαριστοῦσιν ἴσως τῷ θεῷ καὶ οὐδέν ἀγανακτοῦντες λέγουσι βλάσφημον, ἡμεῖς δέ Θεοῦ χάριτι διὰ τῶν πλουσίων αὐτοῦ δωρεῶν πᾶσαν τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος ἀνελλιπῆ ἔχομεν καὶ περισσὸν ἔχομεν. Ὅταν οὖν τις ἐξ ἡμῶν μηδέν ὅλως ἔχη, γογγύσῃ δέ, κατακρίνεται ὡς μὴ ἔχον ὑπομονήν· ὅταν δέ καὶ πολὺ ἔχη, ἐπὶ δέ τῇ τοῦ ὀλίγου στερήσῃ φιλονεικίας καὶ μάχας ἐγείρῃ, ἔτι δέ καὶ βλάσφημα φθέγγεται ῥήματα, ποίας ὁ τοιοῦτος συγγνώμης ἄξιός ἐστι; Ἀλλὰ ταῦτα

λέγων, οἶδα ὅτι ἐμαυτὸν κατακρίνω καὶ ἔσονται οἱ λόγοι μου τάχα εἰς κατάκρισίν μου καὶ ἔλεγχον. Ὅμως ἔστωσαν, ἀξιῶ, καὶ εἰς ὑμετέραν ὑπόμνησιν.

Τοιγαροῦν καὶ ἀναμνημονεύοντες τῆς ὠφελείας τῶν παρελθουσῶν ἡμερῶν τῆς νηστείας, πῶς αὐτάς καὶ μεθ' ὅσης τῆς σπουδῆς καὶ τῆς θερμῆς διήλθητε, οὕτω καὶ πᾶσαν, δέομαι, τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστήν σπουδάσατε διελθεῖν, **(205)** ἀναλογιζόμενοι τὴν καλὴν ὑμῶν ἀναστροφὴν, οἷαν εὐλάβειαν, οἷαν ταπεινώσιν, ἀλλὰ σιωπὴν, ἀλλὰ σπουδὴν εἰς τε τὸν κανόνα τῆς θείας συνάξεως καὶ εἰς τὸ ἐργόχειρον ὑμῶν ἕκαστος εἶχετε. Ναί, παρακαλῶ, μὴ ἐπιλάθησθε τῆς παθοκτόνου νηστείας, τῆς καθαρτικῆς ἐγκρατείας καὶ τὰ αὐτά ποιεῖν μὴ κατοκνήσητε, ἀδελφοί, ἀλλ' εἰ καὶ βρωμάτων ἐναλλαγὴ γενέσθαι πολλάκις συμβῆ καὶ ποθεν τύχοιτε παρακλήσεως, τὴν γνώμην ἦτε ἀσάλευτοι καὶ τὴν κατάστασιν ἀμετάβλητοι, μᾶλλον μὲν οὖν πλεῖον τῆς συνήθους φαγόντες τροφῆς, περισσοτέρως καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ κοπιᾶσαι σπουδάσατε, ὅπως μὴ γένηται ὑμῖν, ἀντὶ εὐχαριστίας καὶ κέρδους, ῥαθυμίας καὶ ζημίας οὐ τῆς τυχούσης ἢ παράκλησις πρόξενος. Ναί, ἀδελφοί μου, νήψατε καὶ καθὼς εἶπον ὑμῖν, κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα καὶ τὴν εἰσιούσαν ταύτην ἐκτὸς βρώματος ἰχθύων κρατήσατε καὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθε, μὴ καταλιμπάνοντες τὰς διακονίας ὑμῶν καὶ τὰ ἐργόχειρα καὶ ὧδε κάκεῖσε περιπατοῦντες καὶ μετεωριζόμενοι καὶ ἐκδότους ἑαυτοὺς ποιοῦντες τῷ τῆς ἀκηδίας δαίμονι. Ἄλλ' εἴ πού τις ἐξ ὑμῶν διερχόμενος ἕτερον ἰστάμενον ἢ καθήμενον εὖρη τῶν ἀδελφῶν, σπουδαίως διερχόμενος βαλέτω μετάνοιαν, καὶ ἴσως ἔλθῃ καὶ ὁ ἀργός εἰς συναίσθησιν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ κάκεῖνος ἐντραπείς ἐπὶ τὸ ἔργον ἐλεύσεται καὶ, οὕτως ἕκαστος ὑμῶν ποιῶν, ἐκφύγητε τὸ τῆς ἀργίας καὶ ἀργολογίας κατάκριμα.

Οὐκ ἀκούετε τί Ζωσιμᾶς ὁ μακάριος ἐκεῖνος λέγει, ὁ τῆς ὀσίας Μαρίας τὸν βίον ἐξηγησάμενος, περὶ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν ἐκεῖνων, τῶν ἐν τῇ μονῇ ἐν ἣ **(206)** κάκεῖνος τηνικαῦτα κατήντησε Θεοῦ προνοία, πῶς τῆς μονῆς ἐξερχόμενοι πᾶσαν κατὰ τὴν ἔρημον τὴν τεσσαρακοστήν ἐποίουν, μηδέποτε ὁ εἰς

τῷ ἑτέρῳ ἐνούμενος, ἀλλ' εἶ που καί παρὰ τινος αὐτῶν ὑπηντήθη, ἐκκλίνων ἐξέφευγε καί οὐδέ πλησιάσαι ἀλλήλοις ἠνείχοντο; Οὕτω καί ὑποστρέφοντες ἐν τῇ μονῇ οὐδεῖς, ὡς φησὶν, ἠρώτα ποτέ τόν ἕτερον τί εἶδεν ἢ τί πεποίηκεν εἰς τὴν ἔρημον, ἀλλ' ὥσπερ τινές ξένοι καί παρεπίδημοι καί ταῖς φωναῖς ἑτερόγλωσσοι, οὕτως ἅπαντες ἕζων καί οὕτως ἐπολιτεύοντο· δι' οὐδέν δέ ἄλλο τοῦτο πάντως ἐποίουν, ὡς οἴομαι, εἰ μὴ τό ὅλον ἀκριβαζόμενοι μὴ ἐκφέρειν λόγον ἀργόν ἀπό τοῦ στόματος. Εἰ τοίνυν τοσαῦτα ἔτη καί τοσαύτας ἡμέρας ἐκεῖνοι ἀλλήλοις μὴ ὀμιλοῦντες τό σύνολον ἐποίουν, τί πεισόμεθα ἡμεῖς οἱ μηδέ τὰς ὀλίγας ταύτας ἡμέρας ἀπό τῶν συντυχιῶν καί ἀργολογιῶν φυλαττόμενοι; Καί τί λέγω ἡμέρας, ὅπου γε οὐδέ ὥρας μιᾶς καιρόν ἑαυτούς κρατῆσαι δυνάμεθα; Καί τί ποιήσομεν, ἀδελφοί μου καλοί, ἐάν αἴφνης οὕτως ἐχόντων ἡμῶν ὁ κριτής ἀπάντων καί Θεός παραγένηται, ὁ καί ὑπέρ ἀργοῦ λόγου λόγον ἀπαιτῶν ἡμᾶς ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως; Πῶς δέ καί τῶν ἄλλων παθῶν κρατήσομεν, γλῶσσαν ἀκράτητον ἔχοντες; Ποῖον γάρ, εἰπέ μοι, ἐλαφρότερον ἐστί τούτου τοῦ πάθους τῶν λοιπῶν ἀπάντων παθῶν; Ἡ σὰρξ, ἔχουσα τὴν φυσικὴν ἐπιθυμίαν καί πύρωσιν, κατὰ τοῦ πνεύματος ἐπανίσταται καί πολεμεῖ κραταιῶς τὴν ψυχὴν, ἡ γαστήρ θέλει βρωμάτων χορτάζεσθαι, εἰς τοῦτο γάρ καί ἐγένετο· εἰ τοίνυν τῆς γλώσσης τὴν συνήθειαν, ὅπερ ἐστὶν εὐκόλον καί κοῦφον ἡμῖν, οὐ κρατήσομεν, τῶν χαλεπῶν τούτων καί μεγάλων, τῶν πολλὴν ἐχόντων ἰσχύν μετὰ τῆς φύσεως καί αὐτῆς, εἰπεῖν, τῆς ἐπιθυμίας καί ἡδονῆς, πῶς ἰσχύσομεν ἐγκρατεῖς γενέσθαι ποτέ;

(207) Ἀρχὴ οὖν ἔστω ἀπὸ σήμερον λοιπόν ἡμῖν, ἀδελφοί, καί ὅσον δυνάμεως ἔχομεν, δράμωμεν, ἵνα ὥσπερ τινές χρυσόπτεροι ἀετοί, κοῦφοι τό Πάσχα Κυρίου καταλάβωμεν, ἔνθα πρόδρομος ἡμῶν εἰσηλθεν Χριστός ὁ Θεός ἡμῶν, πάντα τὰ τυραννοῦντα ἡμᾶς πάθη ὀπισθεν ἡμῶν ἀπορρίψαντες. Θήσομεν δέ, εἰ δοκεῖ, αὐτοί ἡμεῖς νόμον κοινῇ βουλῇ ἐν μέσῳ ἡμῶν αὐτῶν, ὡσάν ἐκτός σαββάτου καί κυριακῆς εἰ δύο εὐρεθῶσιν ἀργία ἕκδοτοι καί ἰστάμενοι συντυχίας ἀνωφελεῖς, ὅλως ἔχουσι μηδενός κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἑτέρου, εἰ μὴ

μόνον ἄρτου ξηροῦ μετὰ ἄλατος καί ὕδατος μεταλαμβάνειν ψυχροῦ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἀρίστου, ἴσταμένους δηλονότι καί ἐσθίοντας περί τό κάτω μέρος τῆς τραπέζης. Καί τοῦτο νόμον ἔχοντες ἀπαράβατον, ἀπό μέν ἀργολογίας καί ἐρεσχελίας ἑαυτούς ἀμέμπτους τηρήσητε, τόν Θεόν δέ δι' ὃν θύραν τίθεσθε τοῖς χεῖλεσιν ὑμῶν καί φυλακὴν ὡσαύτως τοῖς στόμασι θεραπεύσετε, καί ἐμέ τόν ἀνάξιον πατέρα ὑμῶν μεγάλως ἐν τούτῳ παρακαλέσετε, καί θυμηδίας πληρώσετε τήν ταπεινήν μου ψυχὴν, καί τάς ψυχάς ὑμῶν οὐ μικρῶς ὠφελήσητε, τύπον ἀγαθόν καί συνήθειαν θαυμαστήν ἑαυτούς διά τήν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην διδάσκοντες. Ἐπειτα δοξασθήσεσθε καί θαυμασθήσεσθε παρά πάντων εἰκότως ἀνθρώπων καί δι' ὑμῶν ὁ Θεός, ὅτι εἰς τήν γενεάν ταύτην ὑμεῖς εὐρεθήσεσθε τῶν ἁγίων τούς βίους μιμούμενοι, ὅπερ οὐκ οἶμαι νῦν εὐκόλως εὐρεθῆναι ἐν οἷς τόποις τέως ἐσμέν καί βλέπομεν καί περὶ τινῶν ἀκούομεν μοναχῶν καί τῶν μοναστηρίων αὐτῶν.

(208) Διά τοῦτο παρακαλῶ τήν ὑμετέραν ἀγάπην, πατέρες μου ἅγιοι καί δοῦλοι Θεοῦ, μὴ παρακούσητε τούς ἐμούς λόγους τοῦ ἀναξίου πατρός ὑμῶν, μηδέ ὡς λῆρος ἐνώπιον ὑμῶν φανῶσι τά ῥήματά μου. Εἰ γάρ καί ἀσθενής εἰμι καί μυρίων γέμων ἁμαρτημάτων, ἀλλ' ἴδετε καί σκοπήσατε ἀκριβῶς ὅτι οὐδέν ὑμῖν ἕξωθεν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν καί τῶν θείων Γραφῶν συνεβούλευσα. Ποιήσατε οὖν ἀρχὴν καλήν καί δότε μοι προθυμίαν μικράν, ἵνα εὐχαῖς ὑμῶν ἁγίαις ἐνισχύσας, ἀνανεύσω καί τρίψω μου τήν ὄψιν καί τούς ὀφθαλμούς νίψωμαι καί τοῦ πολλοῦ ὕπνου τῆς ῥαθυμίας ἐξεγερθήσωμαι καί ἀντί τῶν ἀγαθῶν ὧν εἰς ἐμέ ποιεῖτε τόν εὐτελεῆ δοῦλον ὑμῶν, εἰ καί μὴ ἀξίως, ἀλλά γε τό κατά δύναμιν, λόγοις ἀνταμείψωμαι ἀγαθοῖς, ἐξ ὧν ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις δίδωσιν ἐν ἀνοίξει τοῦ ἀκαθάρτου μου στόματος, τήν ἀγάπην ὑμῶν. Ναί, ἀδελφοί μου, δέομαι ὑμῶν, μὴ παρίδητέ μου τήν δέησιν, ἀλλ' ὥσπερ ἐξ ἡμιθανοῦς καί παντελῶς ἀλάλου ἐδώκατέ μοι λέγειν ἐνώπιον τῆς ὑμῶν τιμιότητος, οὕτω μοι χαρίσασθε καί τό θέλημα ὑμῶν, ὡς ἂν διά τῆς αὐτοῦ ἐκκοπῆς ὑμεῖς μέν ζήσεσθε ζωὴν τῶν μαρτύρων καί ἀθλοφόρων Χριστοῦ, ἐγὼ δέ ἀπό τῆς σύμερον ἔτι καί ἔτι προσθήσω τιθέναι ὑπὲρ ὑμῶν ὅλην μου τήν ψυχὴν σύν

τῷ σώματι εἰς ἐκούσιον θάνατον, ὃ καί εὐχομαι ἐφόδιόν μοι γενέσθαι πρὸς τὴν ἐκεῖθεν ζωὴν ἀπαίροντι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΙΓ' . (209)

Περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. Καὶ ὅποια τίς ἐστὶν ἡ πῶς ἐν ἡμῖν γίνεται ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν αὐτῇ ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς. Καὶ τί τὸ μυστήριον ταύτης τῆς ἀναστάσεως. Ἐλέχθη μετὰ τὸ Πάσχα τῇ δευτέρᾳ τῆς δευτέρας ἑβδομάδος τοῦ Πάσχα.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ἤδη τὸ Πάσχα, ἡ χαρμόσυτος ἡμέρα, ἡ πάσης εὐφροσύνης καὶ θυμηδίας, τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως κατὰ περίοδον τοῦ χρόνου παραγινομένης αἰεὶ μᾶλλον δέ καθ' ἐκάστην καὶ ἀεννάως γινομένης ἐν τοῖς εἰδόσι τὸ μυστήριον ταύτης, χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως ἀφάτου ἐπλήρωσε τὰς καρδίας ἡμῶν, λύσσασα ἐπὶ τὸ αὐτὸ τῆς πανσέπτου νηστείας τὸν κόπον ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, τελειώσσασα καὶ ἅμα παρακαλέσσασα ἡμῶν τὰς ψυχὰς, διὸ καὶ πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ εὐχαριστίαν πάντας ὁμοῦ τοὺς πιστοὺς προσκαλεσαμένη, ὡς ὁρᾶτε, διήλθεν. Εὐχαριστήσωμεν οὖν τῷ Κυρίῳ, τῷ διαβιβάσαντι ἡμᾶς τὸ πέλαγος τῆς νηστείας καὶ εἰς τὸν λιμένα τῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως ἀγαγόντι μετ' εὐθυμίας ἡμᾶς· εὐχαριστήσωμεν αὐτῷ, οἳ τε καλῶς καὶ προθύμως μετὰ ζεούσης (210) προθέσεως καὶ ἀγώνων τῆς ἀρετῆς τὸν δρόμον διανύσαντες τῆς νηστείας καὶ οἳ ἀσθενήσαντες περὶ ταῦτα δι' ὀλιγορίαν καὶ ψυχῆς ἀσθένειαν, ἐπειδὴ αὐτός ἐστιν ὁ καὶ τοῖς σπουδαίοις ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ διδούς τοὺς στεφάνους καὶ τοὺς ἀξίους μισθοὺς τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ συγγνώμην αὐθις τοῖς ἀσθενεστέροις, ὡς ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος, ἀπονέμων. Ὅρα γὰρ τὰς διαθέσεις ἡμῶν τῶν ψυχῶν καὶ τὰς προαιρέσεις μᾶλλον ἢ τοὺς κόπους τοῦ σώματος, δι' ὧν γυμνάζομεν πρὸς ἀρετὴν ἑαυτούς, ἢ πλεῖον τὴν ἄσκησιν προθυμῶς ψυχῆς ἐπιτείνοντες ἢ ἔλαττον δι' ἀσθένειαν σώματος ταύτην τῶν σπουδαίων ποιούμενοι, καὶ κατὰ τὰς προθέσεις ἡμῶν ἀντιμετρεῖ τὰ ἔπαθλα καὶ τὰ τοῦ Πνεύματος ἐκάστῳ χαρίσματα, ποιῶν ἢ περίφημον καὶ ἔνδοξον

τῶν σπουδαίων τινά ἢ ἔῶν ταπεινόν ἔτι καί δεόμενον ἐπιπονωτέρας καθάρσεως.

Ἀλλά γάρ ἴδωμεν, εἰ δοκεῖ, καί καλῶς ἐξετάσωμεν, τί τό μυστήριον τῆς τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως, ὅπερ αἰεὶ τοῖς βουλομένοις ἡμῖν μυστικῶς γίνεται, καί πῶς ἐν ἡμῖν ὁ Χριστός ὡς ἐν μνήματι θάπτεται καί πῶς ἐνούμενος ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ἐξανίσταται, συνανιστῶν καί ἡμᾶς ἑαυτῷ. Ἔστι δέ ὁ σκοπὸς τοῦ λόγου τοιοῦτος.

Ὁ Χριστός καί Θεός ἡμῶν, ἐπὶ σταυροῦ κρεμασθεὶς καί προσηλώσας ἐν αὐτῷ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, θανάτου γευσάμενος, κατήλθεν ἐν τοῖς κατωτάτοις τοῦ ἄδου. Ὡσπερ οὖν ἐξ ἄδου πάλιν ἀνελθὼν εἰς τό ἄχραντον ἑαυτοῦ σῶμα εἰσηλθεν, οὗ κατελθὼν ἐκεῖσε οὐδαμῶς ἐχωρίσθη, καί εὐθύς ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν καί μετὰ ταῦτα ἀνῆλθεν εἰς οὐρανοὺς μετὰ δόξης πολλῆς καί δυνάμεως, (211) οὕτω δὴ καί νῦν ἐξερχομένων ἡμῶν ἐκ τοῦ κόσμου καί εἰσερχομένων διὰ τῆς τῶν παθημάτων τοῦ Κυρίου ἐξομοιώσεως ἐν τῷ τῆς μετανοίας καί ταπεινώσεως μνήματι, αὐτὸς ἐκεῖνος ἐξ οὐρανῶν κατερχόμενος, εἰσέρχεται ὡς ἐν τάφῳ ἐν τῷ ἡμῶν σώματι, καί ἐνούμενος ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ἐξανιστᾶ νεκρὰς οὔσας ὁμολογουμένως αὐτάς, καί τηνικαῦτα βλέπειν ἐμπαρέχει τῷ οὕτως ἀναστάντι σὺν τῷ Χριστῷ τὴν δόξαν τῆς μυστικῆς αὐτοῦ ἀναστάσεως.

Ἀνάστασις οὖν Χριστοῦ ἢ ἡμετέρα ὑπάρχει ἀνάστασις, τῶν κάτω κειμένων. Ἐκεῖνος γάρ μὴ πεσὼν εἰς ἁμαρτίαν ποτέ, καθὰ γέγραπται, μηδὲ ἀλλοιωθεὶς τῆς ἰδίας δόξης κἄν ὀπωσοῦν, πῶς ἀναστήσεται ποτε ἢ δοξασθήσεται, ὁ αἰεὶ ὦν ὑπερδοξασμένος καί ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καί ἐξουσίας διαμένων ὡσαύτως; Ἀνάστασις καί δόξα Χριστοῦ ἢ ἡμετέρα, καθάπερ εἴρηται, δόξα ὑπάρχει, ἢ διὰ τῆς ἐν ἡμῖν αὐτοῦ ἀναστάσεως γινομένη καί δεικνυμένη καί ὀρωμένη ἡμῖν. Ἄπαξ γάρ οἰκειωσάμενος τὰ ἡμέτερα, ἃ ποιεῖν ἐν ἡμῖν αὐτός, ταῦτα ἑαυτῷ ἐπιγράφεται. Ἀνάστασις δὲ ψυχῆς ἢ ἔνωσις ἐστὶ τῆς ζωῆς· ὥσπερ γάρ τό νεκρὸν σῶμα, εἰ μὴ δέξεται ἐν ἑαυτῷ τὴν ζῶσαν ψυχὴν καί ἀμίκτως ταύτη μιγῆ, ζῆν οὐ λέγεται οὐδὲ δύναται, οὕτως οὐδὲ ψυχὴ μόνη ζῆν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δύναται,

εἰ μὴ ἀρρήτως καὶ ἀσυγχύτως ἐνωθῆ Θεῶ, τῇ ὄντως αἰωνία ζωῇ. Πρὸ γὰρ τῆς ἐν γνώσει καὶ ὁράσει καὶ αἰσθήσει ἐνώσεως νεκρά ἐστίν, εἰ καὶ νοερά ὑπάρχει καὶ τῇ φύσει ἀθάνατος. Οὔτε γὰρ γνῶσις δίχα ὁράσεως, οὔτε ὁρασις δίχα αἰσθήσεως. Ἔστι δὲ τό λεγόμενον οὕτως· ὁρασις καὶ **(212)** ἐν τῇ ὁράσει γνῶσις καὶ αἰσθησις (ἐν τοῖς πνευματικοῖς δὲ τοῦτό φημι, ἐν γὰρ τοῖς σωματικοῖς καὶ δίχα ὁράσεως αἰσθησις γίνεται). Οἷόν τι λέγω; Τυφλὸς εἰς λίθον τὸν πόδα κρούων αἰσθάνεται, ὁ δὲ νεκρὸς οὐ· ἐν τοῖς πνευματικοῖς δε εἰ μὴ εἰς θεωρίαν ἔλθῃ ὁ νοῦς τῶν ὑπὲρ ἔννοιαν, τῆς μυστικῆς ἐνεργείας οὐκ αἰσθάνεται. Ὁ οὖν πρὸ τῆς θεωρίας τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον καὶ ἔννοιαν ἐπαισθάνεσθαι λέγων ἐν τοῖς πνευματικοῖς, τῷ τὰς ὄψεις πηρῶ ἔοικεν, ὅς ἐν οἷς μὲν πάσχει ἀγαθοῖς ἢ κακοῖς ἐπαισθάνεται, ἀγνοεῖ δὲ τὰ ἐν χερσίν ἢ ποσὶ καὶ τὰ παραίτια ζωῆς ἢ θανάτου τούτω γενόμενα· τὰ γὰρ ἐπερχόμενα αὐτῷ κακὰ ἢ ἀγαθὰ οὐδαμῶς ἐπαισθάνεται τῆς ὀπτικῆς ἐστερημένος δυνάμεως καὶ αἰσθήσεως, ὅθεν καὶ πολλάκις τὴν ῥάβδον ἐπάρας πρὸς τὴν τοῦ ἐχθροῦ ἄμυναν, ἀντ' ἐκείνου ἔσθ' ὅτε τὸν ἑαυτοῦ φίλον μᾶλλον ἐτύπτησε, τοῦ ἐχθροῦ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἰσταμένου καὶ διαγελῶντος αὐτόν.

Ἀνάστασιν Χριστοῦ οἱ πλείονες μὲν τῶν ἀνθρώπων πιστεύουσιν, ὀλίγοι δὲ λίαν εἰσὶν οἱ καὶ ταύτην βλέποντες καθαρῶς, οἱ δὲ γε μὴ θεασάμενοι οὐδέ προσκυνεῖν δύνανται, ὡς ἅγιον καὶ Κύριον, τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν· “Οὐδεὶς γὰρ, φησί, δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ”, καὶ ἀλλαχοῦ· “Πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν”. Οὐδέ γὰρ λέγει τό ἱερώτατον λόγιον, ὃ καθ' ἐκάστην ἐπὶ στόματος περιφέρομεν· Ἀνάστασιν Χριστοῦ πιστεύσαντες, ἀλλά τι; “Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι, προσκυνήσωμεν ἅγιον Κύριον Ἰησοῦν, τὸν μόνον ἀναμάρτητον”. Πῶς οὖν προτρέπεται νῦν ἡμᾶς τό Πνεῦμα λέγειν τό Ἅγιον - ὡς αὐτὴν ἰδόντες, **(213)** ἦνπερ οὐκ εἶδομεν· “Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι”, ἅπαξ πρὸ χιλίων ἐτῶν ἀναστάντος τοῦ Χριστοῦ καὶ μηδέ τότε τοῦτον ἀνιστάμενον ἰδόντος τινός; Ἄρα μὴ ψεύδεσθαι ἡμᾶς βούλεται ἡ θεία Γραφή; Ἀπαγε, ἀλλ' ἀληθεύειν μᾶλλον παρεγγυᾷ, ὡς ἐν

ένί ἐκάστῳ ἡμῶν τῶν πιστῶν ἐγγινομένης δηλονότι τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως καί τοῦτο οὐχ ἀπλῶς, ἀλλά καθ' ὥραν, ὡς εἰπεῖν, αὐτοῦ τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ ἐν ἡμῖν ἐξανισταμένου, λαμπροφροῦντος καί ἀπαστραπτοντος τὰς τῆς ἀφθαρσίας καί Θεότητος ἀστραπᾶς. Ἡ φωτοφόρος γάρ παρουσία τοῦ Πνεύματος ὑποδεικνύει, μᾶλλον δέ αὐτόν ἐκεῖνον τόν ἀναστάντα ὄραν χαρίζεται. Διό καί λέγομεν· “Θεός Κύριος καί ἐπέφανεν ἡμῖν”, καί τήν δευτέραν αὐτοῦ ὑποσημαίνοντες παρουσίαν ἐπιφέροντες οὕτω λέγομεν· “Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου”. Οἷς οὖν ἐπιφανῆ ὁ Χριστός ἐξαναστάς, πάντως πνευματικῶς αὐτοῖς τοῖς πνευματικοῖς ὄμμασι ὀρώμενος δείκνυται. Ὅταν γάρ ἐν ἡμῖν διά τοῦ Πνεύματος γένηται, ἀνιστᾷ ἡμᾶς ἐκ νεκρῶν καί ζωοποιεῖ καί αὐτόν ἐν ἡμῖν ὅλον ὄραν ζῶντα δίδωσι, τόν ἀθάνατον καί ἀνώλεθρον, οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί συνανιστῶντα καί συνδοξάζοντα ἡμᾶς ἐαυτῷ τρανῶς γινώσκειν χαρίζεται, καθὼς πᾶσα θεία Γραφή μαρτυρεῖ.

Ταῦτα τοίνυν εἰσὶ τὰ τῶν χριστιανῶν θεία μυστήρια, αὕτη ἡ ἐγκεκρυμμένη τῆς πίστεως ἡμῶν δύναμις, ἣν οἱ ἄπιστοι ἢ δύσπιστοι ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἡμίπιστοι οὐχ ὀρῶσιν, οὔτε μὴν ἰδεῖν οὐδαμῶς δύνανται. Ἄπιστοι δέ, δύσπιστοι καί ἡμίπιστοι, οὗτοι (214) εἰσιν οἱ μὴ διά τῶν ἔργων τήν πίστιν ἐπιδεικνύμενοι. Ἔργων γάρ δίχα καί οἱ δαίμονες πιστεύουσι καί Θεόν εἶναι τόν Δεσπότην ὁμολογοῦσι Χριστόν· “Οἶδαμεν γάρ σε, φασί, τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ”, καί ἀλλαχοῦ· “Οὔτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν”. Ἄλλ' ὅμως οὔτε τούς δαίμονας οὔτε τούς ἀνθρώπους αὐτούς ἢ τοιαύτη πίστις ὠφελήσει. Οὐδέ γάρ τῆς πίστεως ταύτης ὄφελος, νεκρά γάρ ἐστι κατά τόν θεῖον ἀπόστολον· “Ἡ πίστις γάρ, φησί, δίχα τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν”, ὡσπερ καί τὰ ἔργα δίχα πίστεως. Νεκρά δέ πῶς; Ὅτι τόν ζωογονοῦντα Θεόν οὐκ ἔχει ἐν ἑαυτῇ, ὅτι τόν εἰπόντα· “Ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσει, καί ἐγώ καί ὁ Πατήρ ἐλευσόμεθα καί μονήν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα” οὐκ ἐκτήσατο ἐν ἑαυτῇ, ἵνα τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἐξαναστήσῃ τόν κεκτημένον αὐτήν ἐκ νεκρῶν καί ζωοποιήσῃ αὐτόν καί τόν ἀναστάντα ἐν αὐτῷ καί αὐτόν ἀναστήσαντα κατιδεῖν χαρίσῃται. Νεκρά οὖν

ἔστιν ἡ τοιαύτη πίστις τούτου γε ἔνεκα, μᾶλλον δέ νεκροί οἱ ταύτην χωρίς τῶν ἔργων κεκτημένοι εἰσίν. Ἡ γὰρ πίστις, ἡ εἰς Θεόν, ἀεὶ ζῆ καὶ ζῶσα ζωοποιεῖ τούς ἐκ προθέσεως ἀγαθῆς προσερχομένους καὶ ὑποδεχομένους αὐτήν, ἥτις καὶ πρό τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν πολλούς ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν ἀνήγαγε καὶ τὸν Χριστόν καὶ Θεόν ὑπέδειξε. Καὶ ἔμελλον ἄν, εἰ ἐνέμειναν ταῖς αὐτοῦ ἐντολαῖς καὶ ταύτας μέχρι θανάτου ἐφύλαξαν, διαφυλαχθῆναι καὶ αὐτοὶ ὑπ' αὐτῶν – οἷοι δηλονότι γεγονάσιν ὑπὸ μόνῃς τῆς πίστεως· ἐπεὶ δέ μετεστράφησαν ὡς τόξον στρεβλόν (215) καὶ ταῖς προτέραις αὐτῶν περιεπάρησαν πράξεις, εἰκότως εὐθύς καὶ περὶ τὴν πίστιν εὐρέθησαν ναυαγήσαντες καὶ τοῦ ἀληθινοῦ πλούτου, ὅς ἐστι Χριστός ὁ Θεός, ἑαυτοὺς δυστυχῶς ἀπεστέρησαν. Ὅπερ ἵνα μὴ πάθωμεν καὶ ἡμεῖς, τηρήσωμεν, ἀξιῶ, τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ὅση δύναμις, ἵνα καὶ τῶν παρόντων καὶ τῶν μελόντων ἀγαθῶν, λέγω δὴ αὐτῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ θέας, ἐπαπολαύσωμεν, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΙΔ'. (216)

Περὶ μετανοίας καὶ ἀρχῆς βίου μοναδικοῦ. Καὶ πῶς τις ὁδῶ καὶ τάξει προβαίνων εἰς ἀρετὴν ἐν τῇ τῶν ἐντολῶν ἐργασίᾳ εἰς τελειότητα ἔρχεται.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, ὁ πάντων καταφρονήσας τῶν ὀρωμένων καὶ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, ἵνα γνησίαν μετάνοιαν δυνηθῆ ἐπιδείξασθαι κατὰ τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ ἔργου τούτου ἐνάρξῃται, οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτο μαθεῖν οἶεται, ἀλλὰ τεχνίτη καὶ ἐμπείρῳ ἀνδρὶ προσελθὼν, μετὰ φόβου καὶ τρόμου πολλοῦ καὶ μετὰ προσοχῆς συντόνου τούτῳ ὑποταγείς, μανθάνει ἐξ αὐτοῦ καὶ διδάσκεται τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν τῶν ἐναρέτων πράξεων, καὶ τίνα μετανοῶν χρῆ ποιεῖν· φόβου δέ λέγω καὶ τρόμου τοῦ μὴ ἀποτυχεῖν αὐτόν τοῦ τοιοῦτου καλοῦ, καὶ ὡς ἀδόκιμόν τινα ἐργάτην τῶν ἐντολῶν καταδικασθῆναι τῷ αἰωνίῳ πυρὶ. Ὡς γὰρ ἐκ στόματος Θεοῦ τούς ἐκεῖνου λόγους ἐξερχομένους λογιζόμενος καὶ ὡς αἰτίου ὄντος ζωῆς καὶ θανάτου ἐν τῷ φυλάσσεσθαι ἢ παρορᾶσθαι

αυτούς, ἀκριβῶς φυλάσσει αὐτούς· καί οὕτως - ἵνα μὴ πολλά λέγων **μηκύνω** τὸν λόγον - ἐναρξάμενος **(217)** πίστει τε ἀδιστάκτω τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκρεμάμενος, προκόπτει κατὰ Θεόν ὁσημέραι, καί ὁδῶ προβαίνων ἀυξάνει τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν, καί γίνεται ἀνὴρ τέλειος ἐν Χριστῶ τῷ Θεῷ.

Ποίων οὖν ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ; Ἄκουε συνετῶς οἷα ἡμῖν ἐπαγγέλλεται· “**Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι χαρὰ γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι**”, καί πάλιν· “**Τὸν ἐρχόμενον πρὸς με – διὰ τῆς τοιαύτης δηλονότι ὁδοῦ - οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω**”, καί αὖθις· “**Ὁ διψῶν ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω**”, καί· “**Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ οὐ μὴ ὄψεται θάνατον εἰς τὸν αἰῶνα**”, καί ἀλλαχοῦ· “**Ἐγγίσατέ μοι καὶ ἐγγιῶ ὑμῖν**”, καί· “**Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς**”, καί ἐτέρωθι· “**Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· καὶ ὁ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου, καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ διὰ τοῦ Πνεύματος ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ’ αὐτῷ ποιήσομεν**”, καί· “**Εἰ ὑμεῖς, φησί, πονηροὶ ἄνθρωποι ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, οὐ πολλῶ μᾶλλον ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει Πνεῦμα Ἅγιον τοῖς αἰτουῦσιν αὐτόν;**”. Ἐν ταύταις οὖν ταῖς ὑποσχέσεσι καὶ ταῖς ἐπαγγελίαις τοῦ Θεοῦ πίστει ἀδιστάκτω ἐλπίζων, ὡς ἔφαμεν, πολλῇ προθυμίᾳ καὶ ἀκατασχέτῳ ὁρμῇ πάσας τὰς αὐτοῦ ἐντολάς ἀόκνως ἐπιτέλει. Πρώτη δέ ἐντολή αὕτη ἐστὶ· “**Μετανοεῖτε, ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν**”, καί αὖθις· **(218)** “**Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε καὶ εὕρησετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· πᾶς γάρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται**”. Διδάξει δέ ἡμᾶς ἐπὶ τούτοις βουλόμενος ὁ Θεός, ὅπως δεῖ αἰτεῖσθαι καὶ διὰ ποίων ῥημάτων καὶ ἔργων, ἔφη· “**Ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, γενέσθω πάντων ἔσχατος καὶ πάντων δοῦλος καὶ πάντων διάκονος. Ὁ γὰρ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται**”.

Ταῦτα πάντα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ὁ ἀδιαλείπτως ἐν διανοίᾳ κρατῶν καὶ ἐν αὐτοῖς νυκτός καὶ ἡμέρας ἐνασχολούμενος,

νοερῶς τε καί αισθητῶς ταῦτα λογιζόμενος καί σπουδῆ
ἐργαζόμενος, χωρίζεται τῆς **μνήμης** κατ' ὀλίγον τοῦ κόσμου,
τῶν πραγμάτων τοῦ βίου, τῶν χρημάτων, τῶν συγγενῶν καί
ιδίων, καί τοῖς πνευματικοῖς ἀναλόγως συγγίνεται. Οὕτω δέ
καθ' ἡμέραν προκόπτων, ἐπαισθάνεται πῶς κατὰ **μικρόν**
ὑποχωροῦσιν οἱ λογισμοί τῶν προλήψεων, εἶτα πῶς καί αἱ
προλήψεις αὗται **μειοῦνται**, καί **μαλασσομένη** ἡ καρδιά πρὸς
ταπείνωσιν ἔρχεται· πῶς τε πάλιν αὕτη λογισμούς
ταπεινοφροσύνην ἐμποιοῦντας ἀπογεννᾷ. Οὕτω δέ τούτων
ἐπαισθανόμενος, **μόλις** διὰ πάντων πρὸς κατάνυξιν καί δάκρυα
ἔρχεται. Ἔρχεται δ' οὖν ὅμως διὰ πολλῶν θλίψεων, καί πλέον
ταπεινουμένη περισσότερον καταλύσεται. Ἡ **μέν** γάρ
ταπείνωσις τό πένθος ἀπογεννᾷ, τό δέ πένθος ἐκτρέφει τήν
γεννήσασαν καί ἀυξάνειν ποιεῖ. Αὕτη δέ ἡ ἐργασία δά τῆς
ἐκπληρώσεως ἐπιτελουμένη τῶν ἐντολῶν ἐκπλύνει **μέν** - ὡ τοῦ
θαύματος! - πάντα ῥύπον ἀπό τῆς ψυχῆς, ἀπελαύνει δέ πᾶν
πάθος καί πᾶσαν ἐπιθυμίαν κακὴν - σωματικὴν τε λέγω καί
βιωτικὴν. **(219)** Καί οὕτω γίνεται ἐλεύθερος τῆ ψυχῆ ἀπό πάσης
γηϊνῆς ἐπιθυμίας ὁ ἄνθρωπος· οὐ μόνον δεσμῶν σωματικῶν,
ἀλλὰ γάρ ὡς ὅταν ἱμάτιόν τις ἀποδύσῃται καί γυμνός ὅλος
γένηται. Καί εἰκότως· ἀποδύεται γάρ ἡ ψυχὴ πρῶτον **μέν** τήν
ἀναισθησίαν, ἣν ὁ θεῖος ἀπόστολος κάλυμμα λέγει, ἣτις ἐν ταῖς
τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων κεῖται καρδίαις, οὐ μὴν ἀλλὰ γάρ καί
νῦν πᾶς ὁ τάς ἐντολάς τῆς νέας χάριτος **μὴ** πάση δυνάμει καί
ζεούση καρδίᾳ ποιῶν, τό τοιοῦτον κάλυμμα ἔχει ἐπικείμενον τῷ
νοερῷ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καί εἰς τό ὕψος τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ
Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀνενεχθῆναι οὐ δύναται. Εἶτα ὡσπερ ὁ
ἀποδυσάμενος σωματικῶς τά ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ τραύματα
καθορᾷ, οὕτω δὴ καί οὗτος τά ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ προσόντα
πάθη τηνικαῦτα βλέπει τρανῶς, οἷον φιλοδοξίαν, φιλαργυρίαν,
μνησικακίαν, **μισαδελφίαν**, φθόνον, ζῆλον, ἔριν, οἴησιν καί τά
λοιπά καθεξῆς. Τάς γοῦν ἐντολάς ὡς φάρμακα, τοὺς δέ
πειρασμούς ὡς καυτῆρας ἐν τούτοις ἐπιτιθεῖς, καί
ταπεινούμενος καί πενθῶν καί τήν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν θερμῶς
ἐκζητῶν, ὁρᾷ ἐναργῶς τήν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος
παραγενομένην καί ἐν καθ' ἐν τούτων ἐξανασπῶσαν καί

ἐξαφανίζουσιν, ἕως οὗ τέλος πάντων τούτων ἐλευθέραν τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἀπεργάσεται. Οὐδέ γάρ ἐκ μέρους αὐτὴν ἢ τοῦ Παρακλήτου ἐπιδημία τῆς ἐλευθερίας ἀξιοῖ, ἀλλὰ τελείως καὶ καθαρῶς, μετὰ γάρ τῶν εἰρημένων παθῶν καὶ πᾶσαν ἀκηδῖαν, πᾶσαν ἀμέλειαν, πᾶσαν ῥαθυμίαν καὶ ἄγνοιαν λήθην τε καὶ γαστριμαργίαν καὶ πᾶσαν φιληδονίαν ἀποδιώκει, καὶ οὕτως ἀνανεοῖ καὶ ἀνακαινίζει τὸν ἄνθρωπον ψυχικῶς τε ὁμοῦ καὶ σωματικῶς, ὡς δοκεῖν τὸν τοιοῦτον οὐ σῶμα (220) φθαρτὸν καὶ βαρὺ περικεῖσθαι, ἀλλὰ πνευματικόν τε καὶ ἄϋλον καὶ ἤδη πρὸς ἀρπαγὴν ἐπιτήδειον. Οὐ τοῦτο δέ μόνον ἐργάζεται ἐν αὐτῷ ἢ τοῦ Πνεύματος χάρις, ἀλλ' οὐδέ ὄραν τι τῶν αἰσθητῶν συγχωρεῖ τῷ τοιούτῳ, ποιεῖ δέ μᾶλλον αὐτὸν ἐν τῷ ὄραν ὡς μὴ ὄρωντα τῇ αἰσθήσει διατελεῖν. Ὅποταν γάρ ὁ νοῦς τοῖς νοητοῖς συναφθῇ, ἔξω τῶν αἰσθητῶν ὅλος γίνεται, εἰ καὶ δοκεῖ τὰ αἰσθητὰ καθορᾶν.

Οὕτως οὖν ἐν τούτοις ἐνδιατρίβων κατὰ τὸν λέγοντα ἅγιον· “Ἡμῶν δέ τό πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα”, καταλαμβάνεται, φωτίζεται καὶ καθ' ἑκάστην αὐξάνει τὴν πνευματικὴν ἡλικίαν, καταργῶν μὲν τὰ τοῦ νηπιώδους φρονήματος, προκόπτων δέ ἐπὶ τὴν ἀνδρικήν τελειότητα. Διό καὶ κατὰ τό μέτρον τῆς ἡλικίας ἀλλοιοῦνται τὰς ψυχικὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας, καὶ πρὸς τὰς πράξεις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀνδρειότερος καὶ κραταιότερος γίνεται. Ταύτας οὖν ὀσημέραι πληρῶν, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐργασίας αὐτῶν ἔτι καθαίρεται αὐθις, λαμπρύνεται, φωτίζεται καὶ μυστηρίων μεγάλων ἀποκαλύψεις καταξιοῦνται ὄραν, ὧν οὐδεὶς ποτε εἶδε τό βάθος, οὔτε μὴν ὅλως ἰδεῖν δύναται, τῶν μὴ εἰς τοιαύτην καθαρότητα ἀνενεχθῆναι ἀγωνισαμένων. Μυστήρια δέ λέγω τὰ παρὰ πάντων ὀρώμενα μὲν μὴ καταλαμβανόμενα δε· καινούς γάρ παρὰ τοῦ καινοποιῦ Πνεύματος κτᾶται ὀφθαλμούς, ὧτα δέ ὡσαύτως καινά, καὶ τοῦ λοιποῦ οὐχ ὡς ἄνθρωπος βλέπει τὰ αἰσθητὰ αἰσθητῶς, ἀλλ' ὡς ὑπὲρ ἄνθρωπον γεγονώς, τὰ αἰσθητὰ πνευματικῶς καθορᾶ καὶ ὡς εἰκόνας τῶν ἀοράτων, (221) καὶ τὰς ἐν τούτοις μορφὰς ὡς ἀμόρφους καὶ ἀνειδέους. Ἀκούει δέ οὐχ, ὡς ἂν τις εἶπη, ἀνθρώπου φωνῆς ἢ φωνῶν, ἀλλὰ μόνου

τοῦ ζῶντος Λόγου, ὅταν διά τῆς τοῦ ἀνθρώπου φωνῆς προέλθῃ. Τοῦτον γάρ καί μόνον, ὡς γνώριμον καί προσφιλή πέλοντα, διά τῆς ἀκοῆς εἰσδέχεται ἡ ψυχὴ καί τὴν εἴσοδον τούτῳ παραχωρεῖ, καί ἀσμένως ἔνδοθεν γενόμενον κατασπάζεται, καθὼς ἔφη ὁ Κύριος· “Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, ἀλλοτρίων δέ οὐκ ἀκούονται”. Τούς δέ γε λοιπούς τῶν ἀνθρώπων ἅπαντας λόγους ἀκούει μὲν οὐ προσδέχεται δε· ἀλλ’ οὐδέ ἔνδοθεν εἰσελθεῖν τούτους ὅλως ἔα, κενούς δέ ἀποστρεφόμενος αὐτούς ἀποπέμπεται· ἔστιν ὅτε οὐδέ τῆς παρουσίας ἢ τῶν κρουσμάτων αὐτῶν ἐπαισθάνεται, ἀλλ’ ὡσεὶ κωφός οὐκ ἀκούων - καίτοι γε ἀκούων αὐτῶν - , οὕτω πρὸς τούτοις διάκειται.

Τοιγαροῦν καί τοιοῦτου γενομένου αὐτοῦ, εὐθύς οἰκεῖ ὁ Θεός ἐν αὐτῷ καί γίνεται αὐτῷ πάντα ὅσα ἂν θέλῃ, μᾶλλον δέ καί ὑπὲρ ἃ θέλει. Πᾶν γάρ ἀγαθὸν ὢν ὁ Θεός, τὴν ἐν ἡ οἰκίση ψυχὴν παντός ἐμπίπλησιν ἀγαθοῦ κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τῇ φύσει ἡμῶν, ἐπειδὴ πάση κτιστῇ φύσει ἀχώρητός ἐστιν ὁ Θεός καί ἀστεκτος. Ἀγαθὰ δέ ἐκεῖνα λέγω, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καί οὐς οὐκ ἤκουσε καί ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, τοῦ μὴ γενομένου δηλονότι τοιοῦτου. Τοιγαροῦν καί διδάσκει τόν τοιοῦτον ἄνθρωπον ὁ οἰκήσας ἐν αὐτῷ Θεός περὶ τῶν μελλόντων καί ἐνεστώτων, οὐ λόγῳ ἀλλ’ ἔργῳ καί πείρᾳ καί πράγματι. Ἀποκαλύπτων γάρ τούς νοερούς αὐτοῦ ὀφθαλμούς, δείκνυσιν αὐτῷ ὅσα βούλεται ὁ Θεός καί ὅσα συμφέρει αὐτῷ, τὰ δ’ ἄλλα πείθει μὴ ἐρευνᾶν μηδέ ζητεῖν μηδέ πολυπραγμονεῖν, (222) ἐπειδὴ οὐδέ ἄπερ Θεός αὐτῷ ἐκκαλύπτει καί ὑποδείκνυσιν, ἀναιδῶς ποτε δύναται καθορᾶν· ἀλλὰ παρακύπτων εἰς τὸ βάθος τοῦ πλούτου καί τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, εὐθύς ἰλιγγιᾷ καί καταπλήττεται, ἐννοῶν ἑαυτὸν καί τίς ὢν τίνων θεατῆς γενέσθαι ἠξίωται. Εἰς γάρ τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἀποβλέπων καί ἐξιστάμενος, ἀνάξιόν τε τῆς τῶν τοιούτων ἀγαθῶν θέας ἑαυτὸν ἀπὸ ψυχῆς λογιζόμενος, οὐδέ ἀποβλέψαι τρανῶς πρὸς αὐτὰ οὐδέ καταμαθεῖν ταῦτα βούλεται, ἀλλὰ τρόμῳ καί φόβῳ καί αἰδοῖ συνεχόμενος, “Τίς εἰμι ἐγώ, Κύριε, καί τίς ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου” βοᾷ, “ὅτι τοιαῦτα μυστήρια τῷ ἀναξίῳ ἐθάρρησας,

καί τοιούτων με ἀγαθῶν σου οὐ μόνον θεατήν, ἀλλά καί μέτοχον καί κοινωνόν παραδόξως πεποίηκας;”.

Ὁ τοιοῦτος τοίνυν ὑπέρ τήν κτίσιν ἅπασαν γεγωνώς, οὐ βούλεται ἐπιστρέψαι καί πολυπραγμονεῖν τά τῆς κτίσεως. Κτησάμενος γάρ τόν τῶν ἀγγέλων Δεσπότην, περί οὐσίας καί φύσεως τῶν λειτουργούντων ἀγγέλων αὐτῶ ἐρευνᾶν οὐκ ἀνέχεται, ἐπειδή γινώσκων ἐστίν ὡς οὐκ ἀρεστόν ὑπάρχει τοῦτο Θεῶ, τό πολυπραγμονεῖν ἄνθρωπον τά ὑπέρ ἄνθρωπον· εἰ γάρ τάς θείας Γραφάς μή πολυπραγμονεῖν ἐκελεύσθημεν, πολλῶ μᾶλλον ὑπέρ τά γεγραμμένα μή δεῖν ἡμᾶς ὅλως περιεργάζεσθαι. Ὁ τοιοῦτος βλέπει τόν Θεόν, ὅσον ἄνθρώπῳ ἰδεῖν δυνατόν καί ὅσον δοκεῖ αὐτῶ τῷ Θεῶ, ὅς καί διαπαντός καθορᾶν σπουδάζει αὐτόν καί μετά τέλος εὔχεται ἀεὶ βλέπειν αὐτόν, ἀρκούμενος δηλαδή καί μόνη τῇ ἐκείνου θεᾷ μηδενός ἑτέρου δεόμενος, ὅθεν οὐδέ ἐπιθυμεῖ τόν Δεσπότην καταλιπεῖν καί Θεόν, ὑφ’ οὗ πληροῦται φωτός καί (223) παρ’ οὗ τῆς ἀκηράτου ζωῆς τήν ἀπόλαυσιν ἔχει, καί ἐναπιδεῖν πρὸς τοὺς συνδούλους αὐτοῦ. Ὁ τοιοῦτος βλεπόμενος ἦτοι ἄνωθεν ἐλλαμπόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καί αὐτός τήν ὑπερβάλλουσαν δόξαν αὐτοῦ καθορῶν, θεαθῆναι παρ’ ἑτέρων οἷος ὑπάρχει καί ἐν οἷα δόξη ἐστίν οὐδέ ἐννοῆσαί ποτε δύναται· πᾶσα γάρ ἁγία ψυχὴ ἀπηλλαγμένη πάσης φιλοδοξίας ἐστίν, ἐπεὶ ἐστολισμένη οὔσα τόν χιτῶνα τόν φωτεινότατον τοῦ Πνεύματος καί βασιλικόν καί τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης τοῦ Θεοῦ ἐμπεπλησμένη ὑπάρχουσα, οὐ μόνον ἀλογεῖ τῆς τῶν ἀνθρώπων δόξης, ἀλλ’ οὐδέ ὅλως καί προσφερομένην αὐτῶ παρ’ ἐκείνων πρὸς αὐτήν ἐπιστρέφεται. Ὑπὸ γάρ τοῦ Θεοῦ βλεπομένη καί αὐτὴ καθορῶσα πάλιν αὐτόν, ἰδεῖν πρὸς ἄλλον τινά τῶν ἀνθρώπων ἢ ὑπό τινος ἄλλου θεαθῆναι οὐδαμῶς ἐπιθυμήσει ποτέ.

Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, μή λόγοις μόνοις τά ἀνέκφραστα μανθάνειν ἐθέλωμεν, ὅπερ ἀμήχανον καί τοῖς διδάσκουσι περί τοιούτων καί τοῖς ἀκροωμένοις αὐτοῖς ἐπίσης ἐστίν. Οὔτε γάρ οἱ διδάσκοντες περί νοητῶν καί θείων πραγμάτων δύνανται ἀκριβῶς ἐναργεῖς ἐκ παραδειγμάτων δοῦναι τάς ἀποδείξεις καί αὐτήν τήν τούτων πραγματικῶς

παραστήσαι ἀλήθειαν, οὔτε οἱ διδασκόμενοι ἐκ τοῦ λόγου μόνου μαθεῖν τήν τῶν λεγομένων ἐνέργειαν, ἀλλά πράξει καί κόπω καί πόνοις ταῦτα καταλαβεῖν καί ἐν τῇ τῶν τούτων θεωρίᾳ γενέσθαι σπεύσωμεν, ὡς ἄν καί τούς περί τῶν τοιούτων λόγους ἐκείθεν μυσταγωγηθῶμεν καί δοξασθῇ ὁ Θεός οὕτως ἔχουσιν ἐν ἡμῖν καί ἡμεῖς διά τῆς τῶν τοιούτων γνώσεως δοξάσωμεν αὐτόν καί αὐτός δοξάσῃ ἡμᾶς ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΙΕ'. (224)

Περί ἐμπαθοῦς καί ἀπίστου καί πονηρᾶς διαθέσεως. Καί τίς ἡ ἔνωσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τούς υἱούς τοῦ φωτός καί τίνα τρόπον ἐν αὐτοῖς αὕτη γίνεται. Καί πρὸς τό τέλος, καταδρομή τῶν ἀναξίως κατατολμώντων τῆς ἀρχιερωσύνης.

Ἀδελφοί καί πατέρες, αἰεὶ μὲν ἀλλήλοις ἀντίκεινται τῷ φωτὶ τό σκότος, τῇ πίστει ἢ ἀπιστία, ἢ ἀγνωσία τῇ γνώσει καί τῇ ἀγάπῃ τό μῖσος. Εἰπόντος γάρ ἐξ ἀρχῆς τοῦ Θεοῦ· “Γενηθήτω φῶς” καί γεγονότος, εὐθύς τό σκότος ἠφάντωτο· τῇ δέ τοῦ φωτός ὑποστολῇ νύξ καί αὔθις ἐγένετο. Ὁ δέ Ἀδάμ τῇ πίστει τῇ εἰς Θεόν φρουρούμενος ἐν τῇ ἀθανάτῳ ὑπῆρχε δόξῃ καί ἐν τῷ παραδείσῳ ἦν, ὑπὸ δέ τοῦ ἐχθροῦ εἰς ἀπιστίαν παρεκτραπείς θανάτῳ καταδικάζεται καί τοῦ παραδείσου ἐκβάλλεται καί ἀντί τῆς θείας καί πνευματικῆς γνώσεως τὴν γνῶσιν τὴν σαρκικὴν ἐκομίσατο. Ἐκτυφλωθεὶς γάρ τούς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμούς καί ἀνωλέθρου ζωῆς ἐκπεσὼν, τοῖς σωματικοῖς ἀνέβλεψεν ὀφθαλμοῖς· καί ἐμπαθεῖ αἰσθήσει τοῖς ὀρωμένοις τὴν τῶν ὀμμάτων ἐπιβαλῶν ὄρασιν, ἔγνω Εὐάν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καί αὕτη συλλαβοῦσα ἔτεκε τόν Κάϊν. (225) Ἡ οὖν γνῶσις αὕτη ἀγνωσία ὄντως ἐστὶ παντός ἀγαθοῦ· εἰ μὴ γάρ πρῶτον τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως καί θεωρίας ἐξέπεσεν, οὐκ ἄν εἰς τὴν γνῶσιν ταύτην κατήγετο. Οὕτω δέ καί ὁ Κάϊν ὁ υἱὸς αὐτοῦ, εἰ μὴ πρῶτον εἰς μῖσος καί φθόνον ἐξεκαύθη κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἄβελ, οὐκ ἄν αὐτόν ἀπέκτεινεν.

Ὅσοι τοιγαροῦν τῷ ἐκ γεννητῆς σκότει κατέχονται καί πρὸς τό νοητόν φῶς, ὅθεν ὁ προπάτωρ ἐξέπεσεν, ἐνατενίσαι οὐ βούλονται, οὔτοι τούς ἐν αὐτῷ γενομένους τῷ φωτὶ καί τά τοῦ

φωτός διαλεγόμενους ὡς ἀντικειμένους ἐχθρούς λογίζονται, πληττόμενοι τοῖς λόγοις αὐτῶν. Καθάπερ γάρ ἡλίου ἀκτίς ἐν οἰκίᾳ σκοτεινῇ ποθεν εἰσελθοῦσα, οἷα δὴ βέλος τιτρώσκει καὶ διατέμνει τό σκότος, οὕτω καὶ λόγος θεόπνευστος ἀνδρός πνευματικοῦ καὶ ὁσίου, ὡς δίστομος μάχαιρα ἐν καρδίᾳ ἀνθρώπου σαρκικοῦ γίνεται, ἰδύνην ἐμποιοῦσα καὶ πρὸς ἀντιλογίαν καὶ μῖσος ὑπὸ τῆς ἀγνωσίας καὶ ἀπιστίας αὐτὴν διεγείρουσα.

Ὁ δὲ καὶ οἰόμενος εἰδέναι τι μὴδὲν εἰδώς, κἂν ἄγγελον ἴδῃ ἐξ οὐρανοῦ πρὸς αὐτόν κατελθόντα, ὡς δαίμονα πονηρόν ἀποπέμπεται αὐτόν, κἂν ἀπόστολον, κἂν προφήτην Θεοῦ, ὡς ἄλλον τινά Σίμωνα Μάγον καὶ αὐτόν ἀποστρέφεται. Καί ὡς τῆς ἐσχάτης ἀναισθησίας, ὁ τυφλὸς τυφλὸν ἡγεῖται τὸν βλέποντα καὶ ὁ τῷ ὄντι λῆρος λῆρον ἡγεῖται τοὺς λόγους αὐτοῦ. Καὶ καθάπερ ἐν νυκτί πολλάκις λεγόντων τινῶν μὴ λάμπειν τὸν ἥλιον, ἀκούων ὁ τυφλὸς οὐ πιστεύει αὐτοῖς, καὶ ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ ὧν νύκτα εἶναι πάλιν ἀπιστεῖ, πλανᾶσθαι οἰόμενος ὑπὸ ἀμφοτέρων, καὶ κἂν (226) φῶς εἶναι ἐν ἡμέρᾳ ἀκούη, κἂν σκότος ἐν νυκτί, ἀμφιβάλλων τοὺς λέγοντας ἀποσεύεται οὕτω καὶ οἱ ἐν σκότει παθῶν καθήμενοι καὶ τετυφλωμένον ἔχοντες τὸν νοῦν ἐξ ἀγνοίας, μᾶλλον δὲ νοῦν μὴ κεκτημένοι Χριστοῦ, ὡς μὲν ἄνουν τὸν ἔχοντα τὸν νοῦν τοῦ Χριστοῦ, ὡς δὲ ἔννου τὸν μὴ τοῦτον ἔχοντα λογίζονται, περὶ ὧν εἰκότως ὁ προφήτης λέγει Δαυὶδ· “Ἄφρων καὶ ἄνους ἀπολοῦνται”. Τοιγαροῦν πᾶσαν οἱ τοιοῦτοι Γραφὴν κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας στρεβλοῦσι καὶ παραφθείρουσιν ἑαυτοὺς ἐν τοῖς ἑαυτῶν πάθεσιν, εἰ καὶ μὴ πάσχει τοῦτο ἡ θεία Γραφή, ἀλλ’ οἱ ταύτην παραχαράττοντες.

Πῶς οὖν, εἰπέ μοι, ὁ τὴν κρίσιν ὀρθὴν τῶν πραγμάτων ἐπιφερόμενος, ὀρθῶς ποτε ἀφ’ ἑαυτῶν τὰ νοήματα τοῦ φωτός οἱ τυφλοὶ ἀναγνώσκονται, μὴ καταδεχόμενοι ἀπὸ οἰήσεως τό διδάσκεσθαι; Ὁ τυφλὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ μὴ βλέπων τό φῶς, πῶς τὰ ἐν τῷ φωτὶ γράμματα ἀναγνώσεται; Ὁ δὲ τυφλὸς ὧν τὸν νοῦν καὶ μὴ ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν νοῦν τοῦ Χριστοῦ, πῶς τὰ ἐν τῷ φωτὶ τοῦ Χριστοῦ ἐναποκείμενα νοήματα ἀναλογίσασθαι δύναται; Κἂν μυριάκις τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς γεγραμμένα ὄντα αἰσθητῶς αὐτὰ ἀναγνῶ, οὐκ ἂν, οἶμαι, ποτέ δυνηθῇ τὰ

πνευματικά τε καί ἄϋλα καί φωτοειδῆ ἐν ὑλικῷ καί σκοτεινῷ χώρῳ θεάσασθαι ὁ τοιοῦτος.

Μηδεῖς οὖν ὑμᾶς πλανάτω. Ὁ Θεός φῶς ἐστι καί, οἷς συναφθῆ, μεταδίδωσιν αὐτοῖς κατά ἀναλογίαν τῆς καθάρσεως τῆς ἰδίας λαμπρότητος. Καί τηνικαῦτα ἡ ἐσβεσμένη γινώσκει λαμπάς τῆς ψυχῆς, ἡγουν ὁ νοῦς, ὅτι πῦρ θεῖον περιδραξάμενον αὐτῆς ἐξανήφθη. (227) Ὡ τοῦ θαύματος, ὅτι ἄνθρωπος Θεῷ ἐνοῦται πνευματικῶς τε καί σωματικῶς, εἶπερ οὐ χωρίζεται τοῦ νοῦ ἢ ψυχῆ, οὐδέ τῆς ψυχῆς τό σῶμα, ἀλλά τῆ οὐσιωδῶς ἐνώσει γίνεται τρισυπόστατος κατά χάριν καί ὁ ἄνθρωπος, εἰς θέσει Θεός, ἐκ σώματος καί ψυχῆς καί οὔπερ μετείληφε θεῖου Πνεύματος, καί πληροῦται τηνικαῦτα τό εἰρημ ἔνον ὑπό τοῦ προφήτου Δαυὶδ· “Ἐγὼ εἶπα· θεοὶ ἐστε καί υἱοὶ Ὑψίστου πάντες “, υἱοὶ Ὑψίστου κατ’ εἰκόνα δηλαδή τοῦ Ὑψίστου καί καθ’ ὁμοίωσιν, γεννήματα θεῖα ἐκ θεοῦ Πνεύματος, πρὸς οὓς εἶπεν εἰκότως καί ἀεὶ λέγει ὁ Κύριος· “Μείνατε ἐν ἐμοί, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε – καρπὸν τὰ πλήθη φησὶ τῶν παρ’ αὐτῶν σωζομένων – τό κλημα, φησὶν, ἐάν μή μείνη ἐν τῇ ἀμπέλῳ ξηραίνεται καί εἰς πῦρ βάλλεται· μείνατε οὖν ὑμεῖς ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν”. Πῶς οὖν μένει ἐν ἡμῖν καί πῶς πάλιν μένομεν ἡμεῖς ἐν αὐτῷ, αὐτὸς ὁ Κύριος ἐδίδαξε λέγων· “Σὺ, Πάτερ, ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν σοὶ καί οὗτοι ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν αὐτοῖς”. Καί τοῦτο θέλων βεβαιῶσαι ἐπαναλαμβάνει τὸν λόγον καί φησὶν· “Αὐτοὶ ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καθὼς σύ Πάτερ, ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν σοί”, ἔτι δὲ πρὸς πληροφορίαν τῶν ἀκουόντων προστίθησι λέγων· “Καθὼς ἠγάπησάς με, ἠγάπησα αὐτούς καί αὐτοὶ ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας”. Εὐδὴλον οὖν ὅτι, ὡς μένει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ἰδίῳ Υἱῷ καί ὁ Υἱὸς ἐν τῷ κόλπῳ τῷ πατρικῷ κατά φύσιν, οὕτω καί οἱ διὰ τοῦ θεοῦ Πνεύματος ἀναγεννηθέντες καί τοῦ Χριστοῦ καί Θεοῦ κατά τὴν αὐτοῦ (228) δωρεάν γενόμενοι ἀδελφοὶ καί υἱοὶ Θεοῦ καί θέσει θεοί, μένουσιν ἐν τῷ Θεῷ καί ὁ Θεὸς ἐν αὐτοῖς κατά χάριν;

Οἱ οὖν μὴ γεγονότες τοιοῦτοι, μηδὲ πράξει καί γνῶσει καί θεωρίᾳ καθόλου ἀλλοιωθέντες, πῶς οὐκ αἰσχύνονται χριστιανούς ἑαυτούς ὀνομάζειν; Πῶς δὲ καί στόμα τολμῶσιν ἀνοίγειν καί λαλεῖν ἀναιδῶς περὶ τῶν μυστηρίων Θεοῦ τῶν

ἀποκεκρυσμένων, ἐπί ἀμελείας ὡς ἐπί στρωμνῆς κατακείμενοι; Πῶς μετὰ χριστιανῶν συναριθμεῖν οὐκ ἐρυθριῶσι; Πῶς τῶν ἱερέων συγκάθεδροι καί τοῦ σώματος καί αἵματος τοῦ Δεσποτικοῦ ἱερουργοί καί λειτουργοί οὐ φρίττουσι γίνεσθαι; Ὅλως ἔνθεν ἐπαπορῶ, ἀλλ' ἡ τύφλωσις, ὡς εἴρηται, τοῦ νοός καί ἡ συνεπομένη ἀναισθησία καί ἄγνοια καί ἡ τικτομένη ἐκ τούτων οἴησις, ὡς πηλόν παρασκευάζει πατεῖν τόν ὄντως χρυσόν, τόν τιμιώτατον λίθον, αὐτόν τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, τόν Χριστόν. Ὡ τῆς φρικτῆς τόλμης, ὡς ἐπί βάθραν ὑψηλήν ἐπιβαίνειν αὐτούς ποιεῖ καί ἴστασθαι ἐπ' αὐτήν, ἵν' ἕκαστος τούτων τοῖς πολλοῖς ὑπερέχων δείκνυται καί περιβλεπτός. Χριστιανούς οὖν τούς τοιούτους, ποῖος ἄρα χριστιανός ὀνομάσει;

Ἀλλά ταῦτα μὲν πρὸς τούς πάντα εἰδέναι καί λέγειν ἐπιχειροῦντας καί οἰομένους εἶναί τι, μηδέν ὄντας, ὡς ἐν στήλῃ τῷ λόγῳ, ὅποιοι καί ποταποί εἰσιν οἱ χριστιανοὶ ὑπεδείξαμεν, ἵνα ἑαυτούς τῷ ἀρχετύπῳ συγκρίνοντες, γνώσωνται ὅποσον τῶν ἐν ἀληθείᾳ χριστιανῶν ἀπολείπονται. Πρὸς δέ γε ὑμᾶς, τούς τοῦ Χριστοῦ δούλους καί τοῦ μανθάνειν ἐφιεμένους καί ηὔτρεπισμένους τήν ἀκοήν, αὐτός ὁ Δεσπότης (229) τῶν ὄλων διά τῶν ἁγίων αὐτοῦ Εὐαγγελίων βοᾷ λέγων· “Ἔως τό φῶς ἔχετε, τρέχετε πρὸς τό φῶς, ἵνα μή σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ”. Τρέχετε διά μετανοίας ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, τρέχετε, τρέχετε ἕως ὁ καιρός τῆς ἐπιλάμψεως αὐτοῦ, πρὶν ἢ ἡ τοῦ θανάτου νύξ καταλάβῃ ὑμᾶς καί τῷ αἰωνίῳ σκότει παραπεμφθήσεσθε. Τρέχετε, ζητεῖτε, κρούετε, ἵνα ἀνοιγῇ ὑμῖν ἡ πύλη τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καί ἔνδοθεν γενήσησθε αὐτῆς καί αὐτήν ἐντός ὑμῶν κτήσησθε. Οἱ γάρ πρό τοῦ κτήσασθαι ταύτην τοῦ τῆδε βίου ὑπεξερχόμενοι, ποῦ ποτε ταύτην ἐκεῖ ἀπελθόντες εὐρήσουσιν; Ἐνταῦθα τοίνυν αἰτεῖσθαι καί ζητεῖν καί κρούειν ἐν μετανοίᾳ καί δάκρυσι προσετάγημεν, καί οὕτω ποιῶσιν ὁ Δεσπότης ταύτην ὑπέσχετο δώσειν ἡμῖν. Εἰ οὖν τοῦτο ποιῆσαι καί ὑπακοῦσαι τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ οὐ θελήσομεν, ἵνα ἔτι τῷ βίῳ περιόντες σπεύσωμεν λαβεῖν τήν βασιλείαν ἐντός ἡμῶν, οὐχί ἀπελθόντες ἐκεῖ δικαίως ἀκούσομεν λέγοντος αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς· “Τί ζητεῖτε νῦν, ἦν

διδομένην ὑμῖν παρ' ἐμοῦ λαβεῖν παρητήσασθε; Οὐχί πολλά παρακαλοῦντός μου ὑμᾶς κοπιᾶσαι καί λαβεῖν αὐτήν παρ' ἐμοῦ, οὐκ ἠβουλήθητε, ἀλλά κατεφρονήσατε ταύτης καί τήν ἀπόλαυσιν τῶν φθαρτῶν καί γηϊνῶν προετιμήσασθε; Ποίοις οὖν ἔργοις ἢ λόγοις ταύτην εὐρεῖν ἀπό γε τοῦ νῦν ἐξισχύσετε;”

Διά τοῦτο τοίνυν, πατέρες καί ἀδελφοί, παρακαλῶ ὑμᾶς, πάση σπουδῇ τάς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν φυλαξώμεθα, ἵνα καί ζωῆς καί βασιλείας ἐπιτευξώμεθα αἰωνίου καί μὴ ἀκούσωμεν νῦν μέν· “Ὁ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τήν ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργή (230) τοῦ Θεοῦ μενεῖ ἐπ' αὐτόν”, ἐν δέ τῷ μέλλοντι αἰῶνι “Ἀπέλθατε ἀπ' ἐμοῦ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν ἐστέ”, ἀλλά τῆς εὐλογημένης ἐνωτισθῶμεν ἐκείνης φωνῆς “Δεῦτε” λεγούσης, “οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τήν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν, ὅτι ἐθρέψατέ με, πεινῶντα τήν σωτηρίαν ὑμῶν, διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐμῶν ἐντολῶν, ἐποτίσατε, ἐνεδύσατε, συνηγάγετέ με καί ἤλθετε πρὸς με, καθάραντες τάς καρδίας ὑμῶν ἀπό παντός σπίλου καί ῥύπου τῆς ἁμαρτίας· λοιπόν ἀπολαύσατέ μου τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἡ ἀπόλαυσις ἄρρητος καί ζωὴ αἰώνιος καί ἀθάνατος” –, ἧς γένοιτο πάντα ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος Ιστ'. (231)

Περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου. Καί τίς ἡ θεωρία τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. Καί ὅπως τοῖς καθαροῖς τήν καρδίαν ἀποκαλύπτονται. Καί διήγησις ἐκ προοιμίων ἐπωφελῆς περὶ τινος ὑποτακτικοῦ, λαβόντος Πνεῦμα Ἅγιον ταῖς εὐχαῖς τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ πατρὸς.

Ἀδελφοί καί πατέρες καί τέκνα, νεώτερός τις διηγήσατό μοι λέγων ὅτι Ὑποτακτικός τυγχάνων πατρὸς τιμίου καί ἰσοστασίου τῶν μεγάλων καί ὑψηλῶν ἁγίων, ἀκούων παρ' αὐτοῦ πολλάκις θείας οὐρανόθεν γινομένης ἐν τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐλλάμψεις, φωτός τε πλήθος καί ὁμιλίαν Θεοῦ δι' αὐτοῦ πρὸς ἀνθρώπους, ἐθαύμαζον. Καί τοσαύτην εἶχον – φησί—τήν ἐπιθυμίαν καί τὸν ἔρωτα τοῦ τοιούτου καλοῦ, ὥστε τῇ ἐννοίᾳ τῇ πρὸς αὐτό πάντων τῶν ἐπιγείων καί ἐπουρανίων

ἐπιλανθάνεσθαί με, οὐ μόνον δέ ἀλλά καί πάσης βρώσεώς τε καί πόσεως καί σωματικῆς παντοίας ἀνέσεως. Μέγας δέ ὑπάρχων ὁ ἐν ἀγίοις ἅγιος οὗτος καί τῷ προορατικῷ κεκοσμημένος χαρίσματι, βλέπων με ἀδιστάκτως ἐπιτελοῦντα **μόνα** τὰ παρ' αὐτοῦ μοι ἐπιτασσόμενα καί **μήτε** ἐσθίοντα **μήτε** πίνοντα, ἀλλά σύννουν ὄντα δι' ὅλου καί ὡς ὑπό τινος ἰοῦ δαπανώμενον, συμπάθειαν κεκτημένος ἀμέτρητον, **(232)** προσέταπτε μοι μετ' ἐπιτιμίου, καί μή βουλόμενος ἦσθιον· ἐφοβούμην γάρ - φησί—τό κρίμα τῆς παρακοῆς. Ὅσον οὖν τροφῆς μετελάμβανον, πλεῖον ἐφλεγόμην καί τὴν ἀνάγκην οὐκ ἔφερον, ὡς καί ποταμηδόν ἐκχέειν με τὰ δάκρυα καί οὕτω τῆς τραπέζης πολλάκις ἀνίστασθαι. Ἐδόκουν γάρ ὁ ἀναίσθητος ὅτι ἐμποδίζει μου τὴν πρόθεσιν, μή εἰδώς οἶον ἔχων πόνον ἐνδότατον, καί οὕτως ἔχων ἠγνόουν ὁ ἄθλιος ὅτι καί τούς λογισμούς ἐγίνωσκε τούς κρυπτούς τῆς καρδίας μου. Τοῦτο γάρ διὰ τῶν ἐξῆς δηλωθήσεται.

Ἐν μιᾷ οὖν συνέβη ἡμῖν ἐν τῇ πόλει εἰσελθεῖν, ἐν ἣ καί τὴν κατοίκησιν εἶχε, πρὸς τὸ τούς πνευματικούς αὐτοῦ ἐπισκέψασθαι παιδᾶς. Δι' ὅλης τοίνυν τῆς ἡμέρας ἐν αὐτοῖς διατρίψαντες - πολλούς γάρ ὠφέλει καί μόνον φαινόμενος --, ἐσπέρας ἐλθόντες ἐν τῷ κελλίῳ καί ὥσπερ ἀπὸ τοῦ πολλοῦ κόπου καί καύματος πρόσπεινοι γεγονότες καί ἔκδιψοι - οὐδαμοῦ γάρ εἶχεν ἔθος ὕπνου μεταλαμβάνειν, καίπερ θερινῆς οὔσης τῆς ὥρας καί αὐτός γέρον ὢν, ὡς περὶ τὰ ἐξήκοντα ἐληλακῶς ἔτη --, καθεσθέντες πρὸς τὸ μεταλαβεῖν ἄρτου, ἐγὼ οὐκ ἦσθιον. Ἦμην γάρ τῷ σώματι πλήρης κατάκοπος. Ἐλογιζόμην γάρ ὅτι, εἰ μεταλάβω τροφῆς καί πόσεως, οὐ μή δυνηθῶ ἐν τῇ εὐχῇ μου στηῆναι τὸ σύνολον πρὸς τὴν τοῦ ποθουμένου ζήτησιν. Ταῦτα - φησὶν -- ἐννοῶν, ἐκαθεζόμην ὥσπερ ἐξεστηκῶς.

Ὁ οὖν ἅγιος ἰδὼν με καί τὸν κόπον ὃν μετ' αὐτοῦ ἐκοπίασα ἀναλογισάμενος καί γνούς τὴν αἰτίαν, οἷα δὴ τῷ διορατικῷ κεκοσμημένος, ὥσπερ εἴρηται, χαρίσματι, δι' ἣν ταῦτα ὑπέμενον, εἰς συμπάθειαν ἐκινήθη πολλήν καί λέγει μοι μετ' ἐπιτιμίου· “Φάγε, τέκνον, καί πίε καί μή λυποῦ ἀπὸ τοῦ παρόντος. **(233)** Εἰ γάρ μή ἠθελεν ὁ Θεός ἐλεῆσαί σε, οὐκ ἂν

ἠυδόκησεν ἔλθειν πρὸς ἡμᾶς”. Ἐφάγομεν οὖν – φησί – καὶ ἐπίομεν καὶ ὑπὲρ τὴν χρεῖαν· ἦσθιε γάρ τῇ ἐμῇ κἀκεῖνος ἐξακολουθῶν ἀσθενεῖα. Εἶτα τῆς τραπέζης ἀρθείσης φησί πρὸς ἐμε· “Γίνωσκε, τέκνον, ὅτι οὔτε νηστεία, οὔτε ἀγρυπνία, οὔτε κόπῳ σωματικῷ, οὔτε τινὶ ἑτέρῳ τῶν δεξιῶν πράξεων χαίρει ὁ Θεὸς καὶ ἐμφανίζεται, εἰ μὴ ταπεινῇ τε καὶ μόνῃ ἀπεριέργῳ καὶ ἀγαθῇ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ “. Ταῦτα τοιγαροῦν ἀκούσας ἐγὼ καὶ θαυμάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ παραινέσει τοῦ ἁγίου, ἐπὶ πλεῖστον τε ἐκκαίόμενος καὶ τὰς ἀμαρτίας μου τῇ τοῦ νοῦς ὀξύτητι πάσας ἐν ῥιπῇ ἐπὶ μνήμῃς μου φέρων, περιελιμναζόμενῳ τοῖς δάκρυσιν καὶ πεσῶν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ τοὺς ἁγίους καὶ τούτους κρατήσας· “Εὐχου ὑπὲρ ἐμοῦ, ἔφην, ἅγιε τοῦ Θεοῦ, ἵνα διὰ σοῦ εὕρω ἔλεος, ἐπεὶ ἐξ ὧν εἶπας ἀγαθῶν, ἐμοὶ οὐδὲ ἐν πρόσεστιν, εἰ μὴ πολλαὶ ἀμαρτίαι, ἅς ἐπίστασαι καὶ αὐτός”. Συμπαθήσας οὖν με ἐπὶ πλεῖον ὁ ἅγιος καὶ δακρῦσας, εἶτα κελεύσας με ἀναστῆναι ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, φησί· “Θαυρῶ τῷ Θεῷ, τῷ τὴν χάριν αὐτοῦ πλουσίως μοι δωρησαμένῳ, ὅτι ταύτην καὶ σοὶ δισπῶς δωρήσεται ὑπὲρ τῆς πίστεως μόνῃς ἧς ἔχεις καὶ πρὸς αὐτόν καὶ πρὸς τὴν ἐμὴν ταπεινώσιν”. Τοῦτον τοίνυν τὸν λόγον ὡς ἐξ αὐτοῦ δεξάμενος τοῦ Θεοῦ καὶ τό παρὰ Ἡλιοῦ πρὸς Ἐλισαίε γενόμενον ἐννοήσας καὶ πιστεύσας ὅτι, εἰ καὶ ἀνάξιός ἐγώ, ἀλλ’ ὁ Θεὸς φιλόανθρωπος, συντόμως ποιῶν τό θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτόν, βαλὼν καὶ αὐθις μετάνοιαν καὶ αἰτήσας εὐχὴν, ἀπῆλθον πρὸς τό κελλίον μου, ἐντολήν λαβὼν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι μόνον Τρισάγιον καὶ ὑπνῶσαι.

(234) Εἰσελθὼν οὖν ἐνθα εἰώθην προσεύχεσθαι καὶ τό “Ἄγιος ὁ Θεός” ἐναρξάμενος, μνησθεὶς τε τῶν λόγων τοῦ ἁγίου, εὐθέως εἰς δάκρυα καὶ εἰς πόθον θεῖον ἐπὶ τοσοῦτον ἐκινήθην, ὥστε μὴ δύνασθαι με διὰ λόγου παραστῆσαι τὴν γενομένην μοι τῆνικαῦτα χαρὰν τε καὶ ἡδονήν. Ἀλλὰ γάρ εὐθύς πρηγῆς πεσῶν ἐπὶ γῆς εἶδον, καὶ ἰδοῦ φῶς πολὺ νοερῶς ἐπιλάμψαν μοι καὶ προσλαβόμενόν μου τὸν νοῦν ὅλον ἅμα πρὸς ἑαυτόν καὶ τὴν ψυχὴν, ὥστε τῷ ἀθρώῳ τοῦ θαύματος ἐκπλαγῆναί με καὶ ὡς ἐν ἐκστάσει γενέσθαι. Οὐ μὴν ἀλλὰ γάρ καὶ ἐπελαθόμην τοῦ τε τόπου, ἐν ᾧ ἰστάμην, καὶ ὅστις ὑπῆρχον

καί ποῦ, **μόνον** κράζων τό “Κύριε ἐλέησον”, καθώς καί ἐν συναισθήσει γενόμενος τοῦτο λέγων ἐπέγνω· τίς δέ ἦν ὁ λαλῶν, πάτερ, ἢ κονῶν μου τήν γλῶτταν, οὐκ οἶδα – φησίν- ὁ Θεός οἶδεν. Εἶτε γάρ ἐν σώματι, εἶτε ἐκτός σώματος τῷ φωτί τούτῳ προσωμίλησα, οἶδεν αὐτό τό φῶς, τό καί ἀποδιῶξαν ὅσον ἀχλυῶδες ὑπῆρχεν ἐν τῇ ψυχῇ μου καί ἅπαν γήϊνον φρόνημα, τό ἀπελάσαν ἀπ’ ἐμοῦ ὕλην ὅση παχεῖα καί βάρος σώματος τό ἀκηδῖαν καί νάρκωσιν ἐμποιῆσαν τοῖς ἐμοῖς μέλεσιν. Οὕτω γάρ ἐτόνωσεν, ὡ θαύματος φρικτοῦ, καί ἐνίσχυσε τήν ἐκκλυσιν τῶν ἄρθρων καί νεύρων, τήν ἐκ τοῦ πολλοῦ κόπου μοι τηνικαῦτα προσγενομένην, ὡς δόξαι καί φανῆναί μοι φθορᾶς ἱμάτιον ἀποδύσασθαι. Οὐ **μόνον** δέ, ἀλλά καί χαράν εὐθέως πολλήν νοεράν τε αἰσθῆσιν καί γλυκύτητα ὑπέρ πᾶσαν γεῦσιν τῶν ὀρωμένων ἐν τῇ ψυχῇ μου ἀφράστως ἐνέσταξεν, ἔτι δέ, ἐλευθερίαν καί λήθην πάντων λογισμῶν τῶν ἐν τῷ βίῳ, καί αὐτόν τόν τῆς ἐκδημίας τρόπον τῆς παρουσίας ζωῆς παραδόξως ἐχαρίσατό μοι καί ἐγνώρισε. Πρὸς γάρ **μόνην** τήν ἐκείνου τοῦ φωτός (235) ἄρρητον εὐφροσύνην πᾶσαι καί τοῦ νοός καί τῆς ψυχῆς αἰ αἰσθήσεις μου ἐκολλήθησαν.

Ἀλλά γάρ τοῦ φανέντος μοι – φησίν- ἐκείνου ἀπλέτου φωτός- οὐδέ γάρ ἔχω τι ἕτερον τοῦτο καλέσαι οἰκεῖον καί κατάλληλον ὄνομα - , ἡρέμα πως ὑπολωφήσαντος καί οἰονεῖ συσταλέντος, ἐν συναισθήσει ἐγενόμην καί γνούς οἷα ἡ τούτου δύναμις ἀθρόον εἰργάσατο ἐν ἐμοί καί ἐννοήσας τόν αὐτοῦ χωρισμόν καί ὡς πάλιν ἐν τῷ βίῳ **μόνον** με κατέλιπεν ἀναλογισάμενος, λύπη κάτοχος γέγονα καί ὀδύνη βαρεῖα τοσαύτη, ὡς ἐκφράσαι ἀξίως ἀπορῶ τό μέγεθος τῆς δίκην πυρός ἀναφθείσης ἐν τῇ καρδίᾳ μου ποικίλης καί σφοδροτάτης ὀδύνης. Λοιπόν οὖν παράστησον - ἔλεγεν - εἰ δύνασαι σύ, πάτερ, τόν τε πόνον τοῦ χωρισμοῦ καί τῆς ἀγάπης τό ἄμετρον καί τό πλήθος τοῦ ἔρωτος καί τῆς **μεγίστης** εὐεργεσίας τό ὕψος. Ἐγώ γάρ οὔτε λέγειν διά στόματος δύναμαι οὔτε νῶ καταλαβεῖν τό ἀπέραντον τῆς ὀράσεως”.

“Ἄλλ’ εἶπέ μοι σύ, ὦ σεβασμιώτατε πάτερ καί ἀδελφέ, ἔφην ἐγώ, τάς τοῦ ὀραθέντος σοι ἐνεργείας τρανότερον καί σαφέστερον”. Ὁ δέ γλυκύς ἐκεῖνος καί πλήρης Πνεύματος

θείου καί θεωρίας ἡξιωμένος προσηνεστάτη καί **μελιρρύτω** φωνῇ τάχιστα ἀπεκρίνατο· “Εὐφραίνει, πάτερ, φαινόμενον καί τιτρώσκει κρυπτόμενον. Καί πλησίον **μου** γίνεται καί εἰς οὐρανοῦς ἀναφέρει **με**. Μαργαρίτης ἐστί. Καί τό φῶς ἐπενδύει **με** καί ὡς ἄστρον **μοι** φαίνεται καί ὑπάρχει τοῖς πᾶσιν ἀχώρητον. Ἀπαστράπτει ὡς ἥλιος καί τήν κτίσιν συνεχομένην κατανοῶ ἐν αὐτῷ, τά ἐν αὐτῇ πάντα δεικνύει **μοι** καί φυλάσσειν προστάττει **μοι** τά μέτρα τά ἴδια. Συνέχομαι ὑπό στέγης καί τοίχων καί τούς οὐρανοῦς διανοίγει **μοι**. Τούς ὀφθαλμούς **μου** αἶρω **(236)** αἰσθητῶς τά ἐκεῖσε θεάσασθαι καί πάντα βλέπω καθὼς ὑπῆρχον τό πρότερον. Θαυμάζω τό γεγονός καί ἀκούω φωνῆς **μυστικῶς** λεγούσης **μοι** ἄνωθεν· ‘Ταῦτα αἰνίγματα εἰσι καί προοίμια, τό γάρ τέλειον οὐ θεάσῃ ἕως τήν σάρκα ἐνδέδυσαι. Ἀλλά πρὸς ἑαυτόν ἐπίστρεφε καί βέπε **μή** τι πράξης τῶν τά ἐνταῦθα ἀποστερούντων σε. Εἰ δέ καί παρασφαλεῖς, εἰς ὑπόμνημα ταπεινώσεως, ἀλλά **μή** ἀποστῆς τῆς μετανοίας ἐπιμελούμενος. Αὕτη γάρ καί τά προγεγονότα καί τά γινόμενα πταίσματα, τῇ ἐμῇ φιλανθρωπία ἐνουμένη, ἐξαφανίζει’.”

Ταῦτα τοίνυν ἀκηκοῶς ἐγὼ ἐξ αὐτοῦ, πατέρες καί ἀδελφοί, **μικροῦ** δεῖν ἐξέστην καί ὅλος σύντρομος ἐγενόμην, ἐννοήσας ἐξαυτῆς εἰς ὅσον εὐθύς ὕψος θεωρίας ἀνῆλθε καί γνώσεως ἐκ **μόνης** τῆς πρὸς τόν πνευματικόν πατέρα αὐτοῦ ἀγάπης καί πίστεως καί οἴων ἡξιώθη ἐκ προοιμίων τῶν ἀγαθῶν ἰδεῖν καί ἀπολαῦσαι, ὡς ἤδη τήν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἀποβαλλόμενος καί ἄγγελος γεγονώς ἐξ ἀνθρώπων.

Διά τοῦτο οὖν παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, ἀπορρίψωμεν **μακράν** ἀφ’ ἑαυτῶν πᾶσαν σχέσιν καί πᾶσαν **μέριμναν** τῆς παρούσης ζωῆς, **μισήσωμεν** τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκός, τήν εὐπάθειαν τοῦ σώματος, τήν ἀνεσιν καί ἀργίαν, δι’ ὧν ἰσχύει τό χειρὸν κατὰ τοῦ κρείττονος· δεῦτε, ἀναλαβώμεθα πίστιν εἰλικρινῆ πρὸς τόν Θεόν καί τούς κατὰ Θεόν πατέρας καί διδασκάλους ἡμῶν, κτησώμεθα συντετριμμένην καρδίαν, τεταπεινωμένον τό φρόνημα τῆς ψυχῆς καί καθαράν τήν καρδίαν διὰ δακρῶν καί **μετανοίας** ἀπό παντός σπίλου καί ῥύπου τῆς **ἀμαρτίας**, **(237)** ἵνα καί ἡμεῖς ἀξιωθῶμεν ἐλάσαι

ποτέ εἰς μέτρα συντόμως τοιαῦτα καὶ ἰδεῖν καὶ ἀπολαῦσαι τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἔνθεν ἤδη τοῦ θείου φωτός, εἰ καὶ μὴ τελείως, ἀλλ' ἐκ μέρους καὶ ὅσον χωροῦμεν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς καθάρσεως ἡμῶν. Οὕτω γάρ καὶ ἑαυτοὺς ἐνώσομεν τῷ Θεῷ καὶ ὁ Θεὸς ἐνωθεῖ ἡμῖν καὶ τοῖς ἐγγίζουσιν ἐσόμεθα φῶς καὶ ἄλας καὶ εἰς μεγάλην ὠφέλειαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΙΖ'. (238)

Περὶ θεωρίας καὶ ἀποκαλύψεως καὶ πεφωτισμένης εὐχῆς. Καὶ ὅπως ὁ ὑπὸ τῆς ἀγάπης κατασχεθεῖς τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς βάθος ταπεινοφροσύνης ἐλάσας, ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, πολλή ἡ συγκατάβασις καὶ ἡ φιλανθρωπία Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους. Διό καὶ ἐκπληττόμενος εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἄφατον ἀγαθότητα, οὕτω πως καταπληκτικὸν ἀνακράζω· “Ὁ θαύματος ἐκπληξίς καὶ ἐντολῶν Θεοῦ δύναμις, οἷους ἀπεργάζονται τοὺς ποιοῦντας καὶ φυλάσσοντας αὐτάς! “

Ἀρχὴν γὰρ ποτε βαλὼν ἐν αὐταῖς, μικρὸν ἀνανήψας ἐκ βάθους κακῶν καὶ σκοτώσεως, φόβῳ μὲν συνειχόμεν τοῖς κακοῖς μου σφιγγόμενος, ἀγάπη δέ ὡς ἀληθῶς καὶ τοῦ καλοῦ με ἡ ἔφεσις πρὸς αὐτό τό πλεῖστον ἐπέστρεφεν.

Ὅλον δέ ἦν τό τελούμενον φυγὴ κακῶν, πρὸς τὰ καλὰ συνωθοῦσά με. Ἐν μόνον ἐν μέσῳ τούτων ὑπῆρχε τό ἀηδίζον με, τῶν προλήψεων ἡ συνήθεια καὶ ἦθος κακόν καὶ φιλήδονον, ὅπερ τῇ ἐπιμόνῳ τῆς εὐχῆς ἐργασία καὶ τῇ μελέτῃ τῶν θείων λογίων καὶ τῷ ἐν ἔξει γενέσθαι τῶν ἀγαθῶν ἀφανίζεται. Ὅσπερ γὰρ τοῦ ἡλίου κατὰ μικρὸν ἀνετέλλοντος ὑποχωρεῖ τό σκότος καὶ ἀφανίζεται, (239) οὕτω καὶ ἀρετῆς ἀυγαζούσης οἷα δὴ σκότος ἢ κακία ἐλαύνεται καὶ ἀνυπόστατος δαίμωνται, καὶ τήνικαῦτα μένομεν διαπαντός ἀγαθοί, καθά πρῶην ὑπῆρχομεν πονηροί. Διὰ μικρᾶς οὖν ὑπομονῆς καὶ προαιρέσεως ἐλαχίστου ἢ μᾶλλον εἰπεῖν Θεοῦ βοήθειας τοῦ ζῶντος ἀναπλαττόμεθα καὶ ἀνανεούμεθα, ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ διάνοιαν καθαιρόμενοι, καὶ γινόμεθα ἅπερ ἀγνοοῦντες τυγχάνομεν, ὑπὸ τῶν παθῶν καλυπτόμενοι, καὶ προσλαμβάνομεν ἃ οὐκ ἐσμέν ἄξιοι.

Ἐξ ὧν ἔλαβον καὶ γώ, ὁ πάντων εὐτελέστερος καὶ ἀχρεῖος – καλὸν γὰρ ἀνακηρύττειν εὐγνωμόνως τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου -, τῇ τοῦ ἐμοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ χάριτι. Ἐλαβον δὲ τῇ χάριτι χάριν καὶ τῇ εὐεργεσίᾳ εὐεργεσίαν καὶ τῷ πυρὶ πῦρ, φλόγα δὲ τῇ φλογί καὶ τῇ ἀναβάσει προσετέθησαν ἀναβάσεις μοι, τῷ δὲ τέλει τῆς ἀναβάσεως φῶς καὶ τῷ φωτὶ φῶς τρανότερον. Καὶ μέσον τούτου πάλιν φαιδρός ἔλαμψεν ἥλιος καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐφάνη ἀκτίς καὶ αὕτη τὰ πάντα ἐπλήρωσε καὶ τό νοούμενον ἀκατάληπτον, ἐν οἷς ἔμεινά τε ἐγὼ δακρῦων ἡδύτατα καὶ θαυμάζων τὰ ἄφραστα. Νοῦς δὲ θεῖος τῷ ἐμῷ νοῖ προσωμίλει καὶ οὕτω λέγων ἐδίδασκεν· “Ἐγὼς οἶόν σε ἢ ἐμὴ δύναμις ἀπετέλεσε φιλανθρώπως διὰ πίστιν καὶ ὑπομονὴν μικράν, τὴν ἀγάπην σου βεβαιούσαν; Ἰδού ὑπὸ θάνατον ὧν, ἐγένου ἀθάνατος καὶ κρατούμενος τῇ φθορᾷ, εὐρίσκη ταύτης ἐπάνω. Κόσμον οἰκεῖς καὶ σὺν ἐμοί ὑπάρχεις, σῶμα ἐνδέδυσαι καὶ οὐδεμιᾶ τῶν τοῦ σώματος ἡδονῶν ὑποσύρη. Μικρός εἶ τό ὀρώμενον καὶ νοερώς ὀρᾶς. Πάντως ἐγὼ σε ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τό εἶναι παρήγαγον”.

(240) Πρὸς ἃ τρόμῳ καὶ χαρᾷ ἀνταπεκρινάμην καὶ ἔλεγον· “Τίς εἰμί ἐγώ, Κύριε, ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ ἀκάθαρτος, ὅτι δὴ καὶ ὅλως ἐπέβλεψας ἐπ’ ἐμέ καὶ ὀμιλίας ἠξίωσας; Ὁ ἄχραντος, ὁ ἀόρατος καὶ τοῖς πᾶσιν ἀπρόσιτος, πῶς ἐμοί προσιτός καὶ γλυκὺς καὶ φαινόμενος ὠραιότατος διὰ τῆς ἀπαστραπτούσης σου δόξης καὶ χάριτος δείκνυσαι;”.

Ταῦτα ἤκουον μὲν μυστικῶς καὶ παραδόξως ἀπεκρινάμην, τό δὲ ὑπὲρ φύσιν ἐξέπληττε καὶ τό φοβερόν ἀποστήναί με ἠνάγκαζε. Τό ἄφραστον κάλλος τοῦ φαινομένου ἐτίτρωσκε μου τὴν καρδίαν καὶ πρὸς ἀγάπην εἶλκε με ἄπειρον, ἢ δὲ ἀγάπη ἐποίει με πρὸς τὰ κάτω μὴ στρέφεσθαι, ἀλλ’ ὡς ἤδη τελείως καὶ ἔξω τῶν δεσμῶν τῆς σαρκὸς γεγονώς, ἔχαιρον καὶ πάλιν ἤμην τό ὅλον ἄνθρωπος. Πληροφορία τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν μοι ἐδίδοτο καὶ ὑπὲρ πάντα ἄνθρωπον ἔβλεπον ἐμαυτὸν ἁμαρτωλότερον. Ἀπιστῆσαι τῷ λαλοῦντι οὐκ εἶχον καὶ πιστεῦσαι ἐφοβούμην διὰ τὴν τῆς ἐπάρσεως ἔκπτωσιν. Ἀκουσίως ταύτης καθέλκομαι διὰ τό μέτρον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τό τῆς ταπεινώσεως ἀσφαλέστερον. Πολλά γινώσκω τῶν

τοῖς πλείοσιν ἀγνοουμένων καί ὑπέρ ἅπαντας ἀνθρώπους εἰμί ἀγροικότερος. Χαίρω ὅτι μοι Χριστός, ᾧ πεπίστευκα, ἔδωρήσατο βασιλείαν αἰώνιον καί ἀσάλευτον καί ὡς ἀνάξιος τῶν ἐκεῖσε κλαίω διαπαντός καί κλαίων οὐ παύσομαι. Ἀνοῖξαι τό στόμα καί συγχώρησιν αἰτήσασθαι τῶν ἐμοί πεπραγμένων οὐ τολμῶ καί ὑπέρ ἄλλων ἐξ ἀγάπης παρησιάζομαι καί - ἴν' ἀφρόνως εἶπω - καί εἰσακούομαι. Ὡς υἱός παρίσταμαι καί οὕτω διάκειμαι ὡς ξένος ἀπαρησιάστος. (241) “Εὖ δοῦλε πιστέ” ἀκούω καί τά ἐξῆς, καί ὅλως ἐν ἀληθείᾳ εὐρίσκομαι μηδέ τό ἐν φυλάξας τάλαντον ἐκ πάντων ὁμοῦ τῶν δοθέντων μοι. Τῶν καλῶν καταλαβεῖν δοκῶ τό ἀκρότατον καί εἰς τήν ἄβυσσον τῶν ἁμαρτιῶν μου κάτω κείμενος κατέχομαι καί τῇ ἀπογνώσει βυθίζομαι καί ὅταν πάντων κατώτερος γένωμαι, τότε ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν ἀναφέρομαι καί τῇ ἀγάπῃ πάλιν ἐνοῦμαι Χριστῶ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ καί ἐλπίζω, τῆς γεώδους ταύτης καί βαρείας σαρκός στερηθεῖς, παραστήναι ἐγγύτερον, οὐ μὴν ἀλλά γάρ καί μνηθῆναι σαφέστερον τῆς ἐκεῖ ἀγάπης τήν αἰώνιον εὐφροσύνην καί ἀγαλλίασιν.

Ταῦτα τοιγαροῦν, ἀδελφοί μου, γράψαι ἠθέλησα οὐχ ὡς δόξαν θηρᾶσαι βουλόμενος - ἄφρων γάρ ὁ τοιοῦτος καί τῆς ἄνω δόξης ἀλλότριος - , ἀλλ' ὅπως εἰδότες ἔσεσθε τήν ἄμετρον φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καί οἷον ὑπάρχει τῶν ἐντολῶν τό φορτίον τό ἐλαφρότατον αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ καί Θεοῦ καί ὅση τῆς αὐτοῦ δωρεᾶς ἢ ἀντίδοσις - ἅ καί μανθάνοντες ἢ ἐπιποθήσατε τῆς αὐτοῦ ἀγάπης ἐπιτυχεῖν ἢ τό ταύτης ἀποτυχεῖν ὡς αἰώνιον θάνατον φοβήθητε καί φρίξατε -, διδαχθήσεσθε δέ πρός τούτοις καί ταπεινώσεως ὕψος καί τελείας ἀγάπης τεκμήριον, ἔτι δέ καί τό ἐμπόρευμα τῆς τοῦ Θεοῦ συγκαταβάσεως γνώσεσθε καί τό δῶρον τῆς μεγάλης αὐτοῦ καί ἀκενώτου πρός ἡμᾶς κενώσεως εἴσεσθε καί τόν φρικτόν τρόπον τῆς χοϊκῆς ἀναπλάσεως καταμάθετε, ὅπως τε ζῶσιν οἱ πιστεῦσαι θελήσαντες τῷ σταυρωθέντι Χριστῷ, οἱ μμησάμενοι δηλονότι τήν αὐτοῦ (242) ὑπακοήν καί ταπεινώσιν καί νεῦσαι βουλευθέντες ἐκ τῶν χειρόνων ἐπί τά κρείττονα, καί ὅπως ἀλλοιοῦνται οἱ διά τήν ἀγάπην τοῦ ἡμᾶς ἀγαπήσαντος πάντα καταλιμπάνοντες, μηδενός δέ τῶν ἐνεστώτων ἢ

μελλόντων στερούμενοι, ὅπως γίνονται παραδόξως οἱ σκοτεινοὶ φῶς, τῷ μεγάλῳ φωτὶ πλησιάσαντες, οἱ καὶ τῶν κάτω, καθὰ καὶ Μωσῆς ποτε, θεοὶ ἀποκαθίστανται, τοῖς ἄνω ἐνούμενοι, καὶ μετὰ πάντων ὄντες οὐδαμῶς ἐκ τῆς συνουσίας τῶν ἄλλων μολύνονται· καὶ εὐεργετοῦντες τοὺς πλησιάζοντας ζημίαν τοῦ καλοῦ οὐδεμίαν ὑφίστανται, ἀλλὰ μεταδίδοντες καὶ ἑτέροις τὸν ἔλεον λαμβάνουσι πλέον ἢ δίδουσι, μᾶλλον τῷ ὁμοιοῦσθαι φιλανθρώπως τῷ φιλανθρώπῳ, ὅσον ἀνέλθωσι ταπεινούμενοι καὶ ὅσον ταπεινωθῶσιν ὑψούμενοι, πάντων ἀποροῦντες τῇ ταπεινώσει τῶν ἀναγκαίων καὶ μηδενός λειπόμενοι, τρεφόμενοι τῇ αἰωνίῳ ζωῇ τῆς ἀγίας ἀγάπης.

Ἴδού οὖν ἀνεκάλυψα ὑμῖν τοῖς φίλοις καὶ ἀδελφοῖς μου τὰ ἐν ἐμοὶ κεκρυμμένα μυστήρια – τό τέλος τῆς ἐμῆς ζωῆς ἐγγίζον ὁρῶ ὅσον οὕτω -, ἵνα εἰδῆτε καὶ μετανοίας τρόπους, ἀρχῆς τε καὶ μεσότητος ἀναβάσεις καὶ προκοπὰς καὶ τελειότητος μέτρα, καὶ σπουδάσητε μιμήσασθαι, εἰ μὴ τινα ἄλλον, τὸν γοῦν γεγεννηκότα πάντως ὑμᾶς καὶ ἐκ ψυχῆς ἀγαπήσαντα, γαλακτοτροφήσαντά τε τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ καὶ τῷ ζωογονοῦντι θρέψαντα ἄρτω καὶ βαδίζειν ὑποδείξαντα ἐν τῇ ὁδῷ τῶν σωτηρίων ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΙΗ'. (243)

Περὶ μεθόδων τοῦ πονηροῦ, ὧν ὑποβάλλει τοῖς κουφοτέροις καὶ φιλοπρωτεύουσιν, ὅποταν ὁ ποιμὴν ἐξ ἀνθρώπων γένηται. Καὶ ὅτι χρή τοὺς μὲν ἀναξίως ἐπιπηδῶντας τῇ ἀρχῇ πάσῃ κωλύειν συνωθεῖν ἐπὶ τοῦτο καὶ συνεργεῖν. Καὶ πρὸς τῷ τέλει, πρὸς τὸν ποιμένα.

Ἀδελφέ, εἰ λαοῦ καὶ ποιμνῆς ἡγούμενος κατεστάθης, σκόπησον καλῶς καὶ ἀνάκρινον σεαυτὸν ποίῳ λογισμῷ καὶ ἐκ ποίου τρόπου εἰς τὴν τοιαύτην κατέστης ἀρχήν. Εἰ μὲν οὖν εὐρήσεις σεαυτὸν κἂν ψιλῷ λογισμῷ ἐνθυμηθέντα, ὅτι διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων τιμὴν ταύτη ἐπέδραμες ἢ διὰ προεδρίαν ἢ διὰ δόξαν, εἴτε ὡς μὴ καταδεξαμένου σου παρ' ἑτέρου ἄρχεσθαι ἀδελφοῦ διὰ τό οἶεσθαι μὴ εἶναί σου εὐλαβέστερον ἢ λογιώτερον ἕτερον, ἢ διὰ τό ἔχειν τάς σωματικὰς χρείας

περισσότερον τῶν ἄλλων ἀπάντων καί τήν δουλείαν καί τήν ἀνάπαυσιν, ἢ διά τό τινάς τῶν ἰδίων καί συγγενῶν εὐεργετῆσαι καί φίλους κτήσασθαι τούς κατά σάρκα περιπατοῦντας, ἢ διά τό ὀνομαστόν σε ἐκ τῆς ἡγουμενίας γενέσθαι καί **(244)** καί τῆς τοῦ κόσμου βασιλεῦσι καί ἄρχουσι γνώριμον, εἴτε καί κατά φθόνον - ὡς ὅτι οὐκ ἠθελες, ἀλλ' ἵνα μὴ γένηται ὁ δεῖνα ὁ ἀδελφός - ἐσπούδασας τοῦ γενέσθαι σύ, ἢ καί διά τήν τῶν ἀνθρώπων αἰσχύνην, ἵνα μὴ ἀκούσωσι πάντες ἢ καί παραγενόμενοί τινες ἴδωσιν ὅτι ἄλλος ὑπέρ σέ προεκρίθη καί καταγνώσῃ σου ὡς μὴ ἐναρέτου, γινώσκων γίνωσκε ὅτι οὐ κατά Θεόν ἐγένετό σου ἡ πρόβλησις. Καί ἵνα σοι, ἐξ ὧν ὑποτίθεται ὁ πονηρός ἐκάστῳ τῶν ἐν κοινοβίῳ καθεζομένων, σαφέστερον τοῦτο ποιήσωμαι, ἐντεῦθεν ἄκουε τάς ἐπιβουλάς καί ὑπονοίας τοῦ Σατανᾶ.

Ὑποβάλλειν ἄρχεται ὁ ἐχθρός, ὅταν ὁ ποιμήν πρὸς Κύριον ἐκδημήσῃ, ἕτερον δέ ὀφείλει ἐκλέξασθαι ἢ ἀδελφότης, καί λέγειν ἐκάστῳ κατά τό ἴδιον πάθος, κατά τό ἴδιον θέλημα, κατά τήν ἰδίαν κατάστασιν. Ἐάν οὖν ὦσιν ἐν τῇ ποιμνῇ ἐκείνῃ τῶν εὐλαβεστέρων τινές, ταῦτα ἐκάστῳ αὐτῶν ὑποτίθεται καί φησίν· “Εἰ ἐγένου σύ ἐνταῦθα ποιμήν καί ἡγούμενος, εἶχες ἄν πάντως ὠφελῆσαι καί σῶσαι καί τῶν σῶν αὐτοῖς ἀρετῶν μεταδοῦναι, ἐπεὶ ὁ δεῖνα ἢ ὁ δεῖνα ἀδελφός ἐν τῷ πράγματι τοῦτο οὐ ποιεῖ”. Εἰ δέ καί γνώριμος τοῖς κατά κόσμον ἐστίν, ὑποβάλλει αὐτῷ ὅτι “Καί πολλούς ἄν ἐλκύσαι εἶχες πρὸς τήν μοναχικήν πολιτείαν καί ἐξαγαγεῖν αὐτούς ἐκ τοῦ κόσμου, καί στόμα ἄν ἐγένου Χριστοῦ· ὁ γάρ ἐξάγων, φησί, τίμιον ἐξ ἀναξίου ὡς στόμα μου ἔσται. Εἶχον δέ προσαγαγεῖν οἱ τοιοῦτοι καί ἀποταγὰς μεγάλας καί τάς ὑποστάσεις αὐτῶν ἐν τῇ μονῇ ἐπιδοῦναι, καί προστεθῆναι εἶοχε τό μοναστήριον καί οἶον τοῦ μεγάλου Εὐθυμίου καί Σάβα καί Παχωμίου τῶν ἁγίων γενέσθαι. Ἀλλά γάρ πρὸς τούτοις καί αὐτός περισσοτέραν ταπείνωσιν εἶχες κτήσασθαι, ἵνα ἔβλεπον καί ἐμιμοῦντό σε οἱ ἀδελφοί, **(245)** ὡς γάρ ἔσχατον πάντων ἄν διῆγες ἐν τῇ μονῇ καί βαστάζειν εἶχες πάντων τά βάρη, πάντων τά ἐλαττώματα. Καί οὕτως οὐ μόνον ὠφελήσας τούς πολλούς, ἀλλά καί αὐτός

σύ ὠφελήθης μᾶλλον ψυχικῶς καί σωματικῶς εὖρες μεγάλην ἀνάπαυσιν”.

Ταῦτα τοίνυν ὑποβάλλει τοῖς δῆθεν ἀγωνιζομένοις ἐν τῷ σεμνείῳ. Ἀρχεται οὖν ἕκαστος αὐτῶν ἀποκαλύπτειν τόν ἴδιον λογισμόν πρὸς ὃν ἂν θαρρεῖ ἀδελφόν καί δῆθεν ὡς ἀστειαζόμενος καί μετριάζων, ἵνα μὴ καταγνωσθῆ ὡς φιλόδοξος, φησί· “Ἄρτι, κύρι ὁ δεῖνα, ἐάν ἐφρονοῦσαν οἱ ἀδελφοί, οὐ μὴ εἶχον ποιῆσαί με ἡγούμενον; “. Ὁ δέ ἴσως ἀποκρίνεται καί λέγει· “Πίστευσόν μοι, πάτερ, σύ μὲν, οἶδα ὅτι μετριάζεις, ἐπεὶ πρό πολλοῦ τοῦτο χρόνου ἐνεθυμούμην ἐγώ, ἀλλ’ εὐλαβούμην εἰπεῖν σοι περὶ τούτου, ἵνα μήπως ὡς τά παρὰ γνώμην σου λαλοῦντά μοι μέμψη”. Εἶτα πάλιν ἐκεῖνός φησι· “Καλῶς εἶπας, ἀδελφέ. Πίστευσον, οὐ χρήζω γενέσθαι, ἀλλ’ ἵνα μὴ ἀδιάφορός τις γένηται καί τό μοναστήριον καταστρέψῃ καί τούς ἀδελφούς λυπήσῃ, ἐάν ἤθελον οἱ ἀδελφοί ἵνα ἐγενόμην, καί πάντως ποιῆσαι εἶχον σέ οἰκονόμον, τόν δεῖνα καί δεῖνα κελλαρίτην καί ἀποθηκάριον, ἐγώ δέ ἐσχόλαζον πάντως εἰς μόνα τά ψυχικά καί ἵνα ἤμην ἀπό τῶν πραγμάτων ἐλεύθερος”. Ἀκούει ταῦτα ὁ ἀδελφός καί ὅτι οἰκονόμον μέλλει τοῦτον ποιεῖν, καί ἀπελθὼν θαρρεῖ ταῦτα τοῖς ἀδελφοῖς οὓς εἶπε ποιῆσειν διακονητάς.

Ταῦτα τοίνυν καί τρεῖς ἐκ τῶν εὐλαβεστέρων ἴσως ποιοῦσιν, ἀγνοοῦντες τὰς μεθόδους τοῦ πονηροῦ· τοῖς δέ γε σαρκικωτέροις καί ἀμελῶς ἔχουσι (246) περὶ τήν ἑαυτῶν σωτηρίαν ταῦτα ὑποβάλλει καί ὑποτίθησιν ὁ ἐχθρός, τήν τρυφήν, τήν δόξαν καί τήν παρὰ πάντων τιμήν. “Καί ἵνα μὴ ἐκ τῶν ὑποκριτῶν, φησί, γένηταί τις καί ψευδοευλαβῶν τούτων, σπούδασον γενέσθαι σύ. Εἰ γάρ μὴ τοῦτο ποιήσεις, μέλλεις πάντως δεδεμέναις χερσὶ τῷ γενομένῳ παρίστασθαι καί ἀτιμάζεσθαι παρ’ αὐτοῦ. Ἀλλά γάρ καί ἐποχούμενος ἔσται ἐκεῖνος ἐν ἡμιόνις πολυτίμοις, σύ δέ πεζοπορῶν ἔση καί κοπιῶν· ἐκείνῳ διάφορος ἐτοιμασθήσεται τράπεζα καί ἄρτος ὡσαύτως καί οἶνος, σοί δέ ἡ λαχανώδης καί σπερματώδης καί τοῖς πᾶσι κοινή. Ἐκεῖνος καθεσθήσεται ἐπὶ θρόνου καί πρῶτος, σύ δέ μέσον τῶν ἄλλων ἢ καί τῶν λοιπῶν ἔσχατος· ἀγαπᾷ γάρ διαφερόντως τόν δεῖνα, καί εἰ γένηται ἡγούμενος, ὑπέρ σε

τιμήσας ἐπάνω σου προκαθίσει αὐτόν, καί πῶς βαστάσεις τήν αἰσχύνην τῶν ἀδελφῶν; Οὐ μόνον δέ ἀλλά καί ὁ δεῖνα εὐλαβέστερός σου ἐστὶ, καί ἴσως παρ' ἐκείνου προτιμηθῆ; Ἔτι δέ ἴσως καί ἀπὸ τῶν ἐμφανῶν καί ἐνδόξων ἀποκεῖραι ἔχει, καί μέλλουσιν ἐκεῖνον μὲν τιμᾶν ὡς ἡγούμενον, ἐκεῖνος δέ πάλιν ἐκεῖνους ὡς ἀξιωματικούς καί ὡς ἀποκαρέντας παρ' αὐτοῦ τιμῆσει καί σοῦ ὑπερκαθίσει αὐτούς, σέ δέ εἰς τό διαζύγιον ἀπολύσει ἢ καί παντελῶς ἴστασθαί σε καί διακονεῖν προτρέψεται. Καί πρὸς ταῦτα τί ἄρα μέλλεις ποιεῖν; Λαλήσαι οὐ τολμᾶς· εἰσὶ γάρ οἱ ἀγαπῶντες αὐτόν καί εὐθύς ἐπιστομίσουσί σε. Τάχα δέ ἴσως καί τύψουσί σε ἀντιλέγοντα, καί χείρων ἔσται ἢ ἀτιμία. Ὑποχωρῆσαι τῆς μονῆς κατάγνωσίς σου ἐστὶ, καί πᾶς ἄνθρωπος καταγελάσεται καί καταμέμψεται σε, καί οὐδέ εὐρήσεις ἀλλαχοῦ ἀνάπαυσιν· ἔνθα γάρ ἀπέλθης, ὡς ξενοκουρίτης πάντων ἔσχατος εἶναι ὀφείλεις. Ὑπομένειν ταῦτα καί εἶναι ἐν τῇ μονῇ σου οὐ δύνασαι. Λοιπὸν οὖν πάση δυνάμει ἀγώνισαι μὴ νικήσῃ τις τῶν εὐλαβεστέρων”. (247) Εἶτα σκέπτεται καί λέγει ἐν ἑαυτῷ· “Πάντες γινώσκωσι τὸν δεῖνα ἀδελφόν καί τὸν δεῖνα εὐλαβεστέρους καί μέλλουσιν ἐκεῖνους ζητεῖν κάμει παραβλέψασθαι. Ἄλλ' ἀπελθὼν ἐγὼ τὸν δεῖνα κρατήσω ἀδελφόν καί τὸν δεῖνα· αὐτοὶ γάρ τρυφᾶν ἀγαπῶσι, παίζουσιν τε καί χαίρουσιν καί τῆς μονῆς ἐξέρχεσθαι συνεχῶς καί διάγειν ἐν οἷς θέλουσιν. Αὐτοῖς οὖν καί συντάξομαι. Ἄλλως τε καί ὅσα ἂν μοι εἴπωσι, καί αὐτοὶ ἀγωνίσονται σπουδαίως ἵνα ἡγούμενος γένωμαι”. Τοιγαροῦν καί ἀπελθὼν, οὕτω κατὰ τὴν ματαίαν αὐτοῦ μελέτην καί ποιεῖ. Φησὶ δέ καί τοῦτο πρὸς ἑαυτόν· “Ὁ δεῖνα ἀδελφός εὐλαβής ἐστὶ καί τοῦ πράγματος τούτου οὐ χρήζει, ἔχει δέ συγγενεῖς καί φίλους καί βούλεται θεραπεύειν αὐτούς ἀπὸ τῆς μονῆς. Ἀπελθὼν λαλήσω κάκείνῳ, καί ὁμοίως συντάξομαι”. Περιέρχεται οὖν τό μοναστήριον συνεχῶς καί ἀπλῶς ἕκαστον παρακαλῶν κατ' ἰδίαν καί συντασσόμενος πληρῶσαι πάντων τὰ καταθύμια ἐν ἀγωνία καί τρόμῳ ὑπάρχει πολλῷ, φόβῳ τοῦ μὴ ἀποτυχεῖν τοῦ σκοποῦ.

Ἐκ τούτων οὖν καί ἐτέρων πολλῶν σχίσματα, διχόνοια καὶ στάσεις γίνονται ἐν τῷ μοναστηρίῳ πολλαί, τῶν μὲν εὐλαβεστέρων πρὸς τό καὶ ἑαυτούς καὶ ἄλλους ὠφελῆσαι

σπευδόντων, τῶν δέ σαρκικωτέρων τὴν ἑαυτῶν μόνον δόξαν ζητούντων, τό πρόσκαιρον κέρδος καί τάς τοῦ σώματος ἡδονάς, τοῦ δέ λοιποῦ πλήθους ζητούντος κατά τάς ἰδίας ἐπιθυμίας τόν ἄγοντα καί τῷ ὁμοίῳ προστρέχοντος. Σύ οὖν, πνευματικέ ἀδελφέ, ἄκουσον μετὰ προσοχῆς, παρακαλῶ, τῶν ἐμῶν ῥημάτων· οὐ γάρ ἀπ' ἑμαυτοῦ λαλήσω, ἀλλ' ἄπερ ὁ μόνος σοφός καί εὐσπλαχνος λαλήσαι θελήσει σοι.

(248) Ἐάν ἦς ἐν κοινοβίῳ ἀδελφῶν καθεζόμενος, κατά τοῦ ἀποκείραντός σε πατρός μή θελήσης γενέσθαι ποτέ, εἰ καί πορνεύοντα, εἰ καί μεθύοντα βλέπεις αὐτόν καί τῷ δοκεῖν σοι κακῶς τά τῆς μονῆς διεξάγοντα πράγματα, εἰ τύπτεισαι καί ἀτιμάζεσαι παρ' αὐτοῦ καί πολλαῖς ἄλλαις καθυποβάλλεσαι θλίψεσι. Μή συγκαθεσθῆς τοῖς λοιδοροῦσιν αὐτόν, μηδέ πορευθῆς μετὰ τῶν μελετησάντων κατ' αὐτοῦ. Ὑπόμεινον δέ αὐτόν μέχρι τέλους μηδέν περιεργαζόμενος τῶν ἐκείνου κακῶν. Ὅσα οὖν ἀγαθὰ βλέπεις ποιῶντα αὐτόν, βάλε ἐν τῇ καρδίᾳ σου καί ἐκείνων μόνων βιάζου μιμνήσκεσθαι· ὅσα δέ ἀπρεπῆ καί κακά ἢ ἐργαζόμενον ἢ λέγοντα ἴδης, ταῦτα σευτῶ ἐπίγραφε καί ὡς ἰδιά σου ἁμαρτήματα λογίζου καί μετανόει ἐν δάκρυσιν, ἔχων ὡς ἅγιον ἐκεῖνον καί ἐπικαλούμενος τὴν εὐχὴν αὐτοῦ.

Εἰ δέ συμβῆ αὐτῷ θάνατος, καί ἕτερον προβαλέσθαι ἡγούμενον οἱ ἀδελφοί βούλονται, πρόσεχε ἐάν γινώσκη σου ἡ συνείδησις ἴσον σου εἶναι ἀδελφόν τινα τῆς μονῆς ἢ καί μείζονα λόγῳ καί ἔργῳ καί πράξεσιν ἀγαθαῖς, καί διὰ τοῦτο παρά τῶν ἀδελφῶν εἰς ἡγούμενον προτιμώμενον. Μή θελήσης γενέσθαι ἀντίχριστος, τῇ βουλῇ τοῦ Θεοῦ δηλαδή καί τῷ ἀδελφῶν ἀντικείμενος, τῷ ἀγαθῷ καί χρηστῷ, λόγους λαλῶν ἢ ἔργα ἐπιτηδεύων ὅπως οὖν σκανδάλου καί ὑπονοίας, ὡς ἂν ἀποστάσης τινὰς τῶν ἀδελφῶν ἐκ τῆς πρὸς ἐκεῖνον ἀγάπης καί πίστεως, ἀλλά πάσῃ χαρᾷ καί ταπεινώσει κατάδεξαι καί συνέργησον καθαρῶς τῇ θελήσει τῶν ἀδελφῶν. Εἰ δέ καί εὐλαβέστερον ἄλλον παρά τόν ψηφιζόμενον ἐπίστασαι εἶναι, εἰπέ τῷ μελλόντι γίνεσθαι ἀδελφῷ κατ' ἰδίαν· “Κυρι ἀδελφέ, σύ Θεοῦ χάριτι εὐλαβῆς ὑπάρχεις καί πνευματικός, (249) καί καθὼς ἐπίστασαι, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖν ὀφείλομεν καί

εις σωτηρίαν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. Καί οἶδας ὅτι ἀδελφός ἡμῶν ὁ δεῖνα εὐλαβής ἐστι καί ἐνάρετος. Καί ἂν κελεύης, ἅς ποιήσωμεν ἐκεῖνον ἡγούμενον, καί ἔχει καλῶς ποιμᾶναι πᾶσαν τήν ἀδελφότητα. Συναγωνισώμεθα δέ αὐτῷ πάση δυνάμει καί ἡμεῖς, καί τόν μισθόν, πίστευσον, ἵνα ἔξωμεν μετ' αὐτοῦ καί σύν αὐτῷ καί τήν συνείδησιν ἡμῶν ἀκατάκριτον. Ἀλλά γάρ καί αὐτόν ἐν τούτῳ τόν Θεόν θεραπεύσομεν καί πάντες ἡμᾶς ἐπαινέσουσιν ὅτι οὐχ ἑαυτούς συνεστήσαμεν, ἀλλ' ὃν ὁ Θεός ἤθελεν". Εἰ μὲν οὖν ἔχει ταπεινώσιν ὁ ἀδελφός καί τήν ψυχὴν ἀπηλλαγμένην φιλοδοξίας, χωρὶς δέ πάσης προσπαθείας τῆς εἰς τόν ἕτερον, λέγει καί αὐτῷ ταῦτα, καί πάσης ἄλλης πονηρᾶς ὑπονοίας πληροφορεῖ αὐτόν ὁ Θεός· καί δέξεται πάντως τούς λόγους σου καί εὐθύς ὑπακούσει σου. Καί τηνικαῦτα οἱ ἀμφοτέρω λαλεῖτε πάση τῇ ἀδελφότητι, καί γίνεται τό θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Εἰ δέ σύ μὲν λέγεις ἀπροσπαθῶς ὑπὲρ τοῦ πνευματικωτέρου ἀδελφοῦ, ὁ δέ ἀδελφός οὐχ ὑπακούει σου, ἀλλά πρὸς δικαιολογίας κινηθῆ συνιστῶν ἑαυτόν, γίνωσκε ὅτι ὑπὸ φιλοδοξίας κατέχεται, καί σπούδασον παντί τρόπῳ, ὡς Χριστοῦ διάκονος, ἐκ καθαρῶ τῷ μαρτυρίῳ τῆς σῆς συνειδήσεως τόν πνευματικώτερον ἀδελφόν γενέσθαι ἡγούμενον. Εἰ δέ καί ὑποβληθεῖς παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ἢ καί δοκιμάζων σε, λέγει σοι "Γενοῦ λοιπόν σύ, ἐπεὶ ἐκεῖνον ὃν λέγεις οὐκ ἐγὼ γενέσθαι, χαίρω δέ εἰς σέ", μὴ συγκατασπασθῆς τῷ πάθει αὐτοῦ μηδέ τῷ ἐκεῖνου πτώματι περιπέσης, ἀλλά φύλαξόν σου τήν τῆς ψυχῆς παρθενίαν ἀφθορον τῷ Χριστῷ, ὑπ' οὐδεμιᾶς ἐπιθυμίας (250) κλαπεῖσαν πρὸς ἡδονῆς ἐπιθυμίαν. Ἀλλά γάρ μήτε ὑπὸ φόβου ἐκκλίνης τοῦ ἀγαθοῦ καί τόν πονηρόν καταδέξῃ γενέσθαι, λέγων ἐν σεαυτῷ· "Μὴ φανῶ κωλύων καί ἀντιλέγων περὶ τοῦ δεῖνος, ὡς οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς προστασίας· εἶτα καί μὴ βουλομένου μου γένηται καί θλίψεις πολλάς ἐπαγάγει μοι". Ἄλλ' εἰ μὲν τῶν προκριτοτέρων ἦς, ἐρωτώμενος μετὰ παρρησίας εἶπον τήν ἀλήθειαν καί τούς ἀστηρίκτους εἰς τό καλόν στήριξον· εἰ δέ τῶν ἐσχάτων καί τῶν μὴ καλῶς εἰδόντων διακρίνειν τοῦ δικαίου τόν ἄδικον, τοῖς εὐλαβεστέροις καί πνευματικωτέροις ἐξακολουθήσον.

Ἐάν δέ καί πρὸς κακόν ἴσως οἱ πλείονες ἢ καί πάντες ὁμοφωνήσωσιν, ἔχειν δέ καί τῶν ἕξωθεν βοηθούς ἐπὶ τοῦτο ἐπραγματεύσαντο, παραχώρησον καί μήτε συνεργήσης μήτε κωλύσης, ἀλλά ἄφες τούς κακοὺς συντριβῆναι παρ' οὗ ἔκριναν ἄρχεσθαι, ὡς ἂν καί τόν οἰκεῖον κερδήσωσι πόνον καί ὠφέλειαν οὐχ εὐρήσωσιν, ἐπειδή πολλάκις δίδωσιν ἄρχοντα τῷ λαῷ <τῷ> ἀπειθεῖ ὁ Θεός κατά τήν καρδίαν αὐτῶν. Καί ταῦτα μὲν οὕτως ἔστωσάν σοι βέβαια καί ἀμετακίνητα.

Εἰ δέ μετὰ τόν θάνατον τοῦ προεστῶτος ἴδης τήν περί σέ ἀδελφότητα πᾶσαν ἀστήρικτον, σαλευομένην πᾶσαν ὑπό τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, καί ταῖς τῆς σαρκός ἐπιθυμίαις καί ἡδοναῖς διασυρομένην καί καταπίπτουσαν καί μηδεμίαν ἔχουσαν βάσιν μήτε θεμέλιον ἐπὶ τῆς πέτρας, ἀλλ' ὅλην κλονουμένην καί ἄλλον ἀλλαχῆ ἀδελφόν τάς χεῖρας ἀπλοῦντα καί περιδράξασθαι τι σπουδάζοντα, οὐχ ὅπερ σώζει αὐτόν ἀλλ' ὅπερ συγκατασπᾶ εἰς ἄδην καί εἰς σκότος (251) καί πῦρ ἡδονῶν τό σῶμα καί τήν ψυχήν αὐτοῦ, ἄλλους δέ πάλιν σφριγῶντας καί περί τήν ἀρχήν μαινομένους καί τήν ἐπιθυμίαν ταύτης ἀκράτητον ἔχοντας, ἐλέησον, συμπάθησον, σπλαγχνίσθητι καί οἰκτείρησον, πένθησον ὑπέρ τῶν τοιούτων καί δάκρυσον, ἀνιστόρησον κατά νοῦν, εἰ καλῶς βλέπειν ἠξιώσαι τῶν σῶν ἀδελφῶν τά τραύματα, τῶν σῶν μελῶν τά συντρίμματα, τοῦ ὅλου σώματος τήν κατάπτωσιν, καί τόν Θεόν ἀπό καρδίας μετὰ πόνου καί δακρύων ἰκέτευσον στήσαι τῆς τοσαύτης κακίας τήν ῥύμην καί πρὸς τό κρεῖττον μεταστρέψαι τάς καρδίας τῶν ἀδελφῶν. Ὅρα δέ τήν ῥοπήν τῆς καρδίας σου, μήποτε προσφέρῃ τήν δέησιν περί σεαυτοῦ, ὡς ἂν προτιμήσωνταί σε, καί ἀντί εὐλογίας κατάραν σοι καί ὀργήν τοῦ Θεοῦ προξενήσῃ.

Ἐάν οὖν οὕτω ποιῶν καί οὕτως ἔχων ἴδης τῶν ἀδελφῶν σου τινας ἐπὶ κακῷ ὁμοноήσαντας καί ἀπατᾶν περιτρέχοντας τούς ἀπλουστέρους αὐτῶν, ἀλλά καί πάσῃ σπουδῇ καί δώροις εἰς βοήθειαν αὐτῶν τούς ἕξωθεν ἐπισπωμένους, λυπήθητι καί ἐν ὀδύνη καρδίας σου θρήνησον, ὅτι εἰς τοιαύτην τόλμαν καί σκότῳσιν οἱ μοναχοί κατηντήσαμεν, ὥστε ποιμαίνειν ἐπιχειρεῖν ἡμᾶς δίχα Χριστοῦ τά τοῦ Χριστοῦ πρόβατα, καί διά ἡδονήν καί ἀπόλαυσιν σώματος καί χρημάτων πορισμόν καί

τήν ἐξ ἀνθρώπων τιμὴν. Φεῦ μοι τῷ ταπεινῷ καὶ ἀθλίῳ, τὴν ἀξίαν τῶν ἀποστόλων παντὶ τρόπῳ λαμβάνειν ἀγωνιζόμεθα καὶ τὴν ἐκείνων ἐξουσίαν χρυσίῳ ἐξαγοράζομεν, μήτε τὸν Θεὸν φοβούμενοι μήτε τοὺς ὀργῶντας ἡμᾶς αἰσχυνόμενοι. Καὶ θρόνῳ μὲν βασιλέως οὐδεὶς ἐπιβῆναι τολμᾷ μὴ θελήσαντος ἐκείνου, ἀλλ' οὐδέ γραμματικοῦ ἢ ῥήτορος τινος ἀναλαβέσθαι τάξιν ἰδιώτης (252) τυγχάνων, οὐδέ ἐπὶ λαοῦ ἀναγνῶναι ἀγράμματος ὄν, τὴν δὲ τῶν ἀποστόλων ἀξίαν ἐπιζητεῖς ἢ καὶ καταδέχη, μήπω τὴν χάριν τῶν ἀποστόλων λαβὼν μηδέ τοὺς καρπούς αὐτῆς θεασάμενος γεωργηθέντας ἐν σοί! Καὶ πῶς ὑποφέρεις, ἀδελφέ, τό μέγεθος ἐννοῆσαι τῆς τόλμης; Εἶπέ μοι ἀγαπητέ, ἐάν σε πᾶσα ἡ μεγάλη αὕτη καὶ πολυάνθρωπος πόλις παρεκάλει λέγουσα· “Ποιήσομέν σε πραιπόσιτον καὶ τοῦ βασιλέως πρωτοβεστιάριον, καὶ ἀνάβησθι μόνος εἰς τό παλάτιον καὶ εἰσελθὼν λάλησον τῷ βασιλεῖ περὶ ἡμῶν καὶ παρακάλεσον αὐτόν ποιῆσαι ἡμῖν τά καὶ τά”, σοῦ δηλονότι εἰς παλάτιον μὴ εἰσελθόντος ποτέ, ἀλλὰ ἀγνωρίστου τυγχάνοντος καὶ αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, ὡς ξένου πᾶσι τοῖς ἐν τῷ παλατίῳ, ἄρα ἐτόλμησας ἂν ποτε τοῦτο ποιῆσαι ἢ ἀποδέξασθαι τό ἀξίωμα; Πάντως ὁμολογήσεις ὡς οὐκ ποτε διαπράξασθαι τετόλμηκας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ταῦτά σοι λέγοντας ὡς μαινομένους καὶ ἔκφρονας μᾶλλον ἐμέμψω καὶ κατεγέλασας, καὶ τό ἀξίωμα οὐχ ὡς τιμῆς ἀλλ' ὡς ἀτιμίας καὶ κολάσεως πρόξενον ἀπερρίψω. Εἰ τοίνυν ἀδυνάτως ἔχομεν ἐπὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων τοιαῦτα ποιεῖν, οὐ φρικτόν σοί ἐστι καὶ δοκεῖ τό ἀναλαβέσθαι ἀποστολικόν ἀξίωμα προπετῶς, ἀδελφέ; Καὶ πλησιάσαι τῷ ἀπροσίτῳ φωτί καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων γενέσθαι μικρόν σοι λελόγισται; Καὶ ὡς εὐκαταφρόνητος ἢ ἐπιχειρήσεις τούτου τοῦ πράγματος; Οὐαὶ μοι, ἀδελφέ, φοβοῦμαι ὅτι εἰς παντελῆ κατηνέχθημεν σκότῳσιν καὶ διὰ τοῦτο ἀγνοοῦμεν ὁποίων κατατολμῶμεν πραγμάτων. Εἰ γὰρ ἐγινώσκομεν, οὐκ ἂν εἰς τοσοῦτόν ποτε αὐθαδείας καὶ τόλμης ἤλασάμεν, ὥστε τῶν θείων κατορχειῖσθαι πραγμάτων καὶ πλείονα τὴν τιμὴν καὶ τὸν φόβον φυλάττειν (253) τῷ ἐπὶ γῆς βασιλεῖ ὑπὲρ τὸν ἀθάνατον βασιλέα Χριστόν. Τοιγαροῦν μὴ παυσώμεθα ἑαυτοὺς ἀνακρίνοντες, καὶ τοὺς εἰς τοιαύτην ἀναξίως ἐπιβαίνειν

ἐπιχειροῦντας ἀρχὴν παντί τρώπῳ ἀνατρέπειν καί ἐκκόπτειν τῆς ἐγχειρήσεως· ἀλλὰ σπουδάσωμεν ὅσον τό ἐφικτόν κωλύειν αὐτούς τῆς παραλόγου ὀρμῆς, ἵνα καί αὐτούς τοῦ κρίματος ἀπαλλάξωμεν καί ἡμεῖς βιώσωμεν ἀσφαλέστερον.

Ἐάν δέ, καθὼς εἴρηται, οὐδένα ὀρᾶς ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἀδελφόν ἐμμάρτυρον βίον ἔχοντα καί πνευματικόν ἔργῳ καί λόγῳ τυγχάνοντα, πάντα δέ τόν τυχόντα ἀπλῶς ἐπιπηδῶντα καί ἀναξίως τῇ ποιμενικῇ ἀρχῇ, καί πρὸς βλάβην μὲν σπουδάζοντα τῶν ἀδελφῶν, πρὸς ἀπώλειαν δέ τῆς ἰδίας ψυχῆς, ἐρευνῶν δέ ἀκριβῶς εὐρίσκεις σεαυτὸν πάσης μὲν ἀπηλλαγμένον φιλοδοξίας, πάσης δέ ἡδονῆς καί ἐπιθυμίας σωματικῆς ἵχνος οὐκ ἔχοντα, φυλαργυρίας δέ καί μνησικακίας τό παντελές καθαρεύοντα, πραότητα τελείαν καί ἀοργησίαν ἔχοντα, ἀγάπην δέ τοιαύτην εἰς τόν Θεόν ἔχοντα ὡς ἐκ μόνης τῆς ἀκοῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ ἀνάπτεσθαι τῷ πόθῳ εὐθύς καί καταφέρειν τά δάκρυα, καί πρὸς τούτοις ὑπὲρ τόν πλησίον πενθοῦντα καί ἡγούμενον ἴδια τά ἀλλότρια σφάλματα καί ἑαυτὸν πάντων ἀπό ψυχῆς ἀμαρτωλότερον ἔχοντα· καί τέλος, ἐάν πλουσίαν ἐν σοί ὀρᾶς τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, φωτίζουσιν καί ὡς ἥλιον ἀποτελοῦσαν τά ἐντός τῆς καρδίας σου, καί τό τῆς βάτου θαῦμα ἐναργῶς κατανοεῖς ἐν σοί ἐκτελούμενον, ὡς καίεσθαι μὲν ἐν τῷ ἐνοῦσθαι τῷ ἀπροσίτῳ πυρί, μή κατακαίεσθαι δέ διὰ τό ἀπηλλαγμένην εἶναι παντός πάθους τὴν σὴν ψυχὴν· ἔτι δέ εἰ οὕτω ταπεινοῦσαι, ὡς νομίζεις ἑαυτὸν ἀνίκανον καί ἀνάξιον, (254) τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπιστάμενος τὴν ἀσθένειαν; θαρρεῖς δέ τῇ ἄνωθεν χάριτι καί τῇ ἐξ αὐτῆς ἰκανότητι καί προθύμως ἐπιχειρεῖς τῷ πράγματι, τῇ ζέσει ταύτης ἀναγκαζόμενος πάντε τε λογισμὸν ἀνθρώπινον ἀπωθούμενος, καί τὴν ψυχὴν αὐτὴν διὰ μόνην τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολήν καί τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίου ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν προτιθέμενος· καί πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ἐάν γυμνὸν ἔχῃς τόν νοῦν πάσης κοσμικῆς ἐνθυμήσεως, ἐνδεδυμένος δέ ἦς τόν φωτοειδῆ χιτῶνα τῆς ταπεινώσεως, ὥστε μήτε τοῖς σνεργοῦσι κἄν ψιλῶς τὴν καρδίαν προστίθεσθαι μήτε τοῖς ἀντιπράπτουσι ἀηδίζεσθαι, ἀλλ' ὅλως ἴσος εἶναι πρὸς πάντα τῇ ἀπλότητι καί ἀγαθότητι καί τῇ ἀκακίᾳ τῆς καρδίας σου·

μηδέ τότε ἄνευ βουλῆς τοῦ σοῦ πνευματικοῦ πατρός τῆς ἀρχῆς ἐπιβῆναι τολμήσης, ἀλλά ταπεινώθητι καί μετὰ εὐχῆς αὐτοῦ καί προστάξεως τοῦτο ποίησον, καί ἐπίβηθι τῆς ἀρχῆς διά μόνην τήν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν.

Ἄλλ' ἐάν οἶδας τόν σόν πνευματικόν πατέρα μέτοχον εἶναι τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος, τῆς αὐτῆς ἡξιωμένον γνώσεώς τε καί δωρεᾶς, ἵνα μή τά ἐναντία τοῦ θείου θελήματος ἀλλά κατά τό αὐτό χάρισμα καί μέτρον λαλήση σοι τά δοκοῦντα Θεῷ καί τά συμφέροντα τῇ ψυχῇ σου, ὡς ἂν μή εὐρεθῆς πειθαρχῶν ἀνθρώπῳ καί οὐ Θεῷ, καί ἀπογυμνωθῆς τῆς δόξης καί τοῦ δοθέντος σοι θείου χαρίσματος – ἐάν γάρ συνεργόν εὐρήσης ἀγαθόν καί πνευματικόν σύμβουλον, ἴσθι ὅτι ἀσφαλεστέρα σου ἔσται ἡ ἐπιχείρησις καί ταπεινότερόν σου τό φρόνημα γίνεται – ταῦτα τοίνυν πάντα καί τούτων πλείονα ἕτερα ἐάν βλέπων βλέπῃς, εὐρήσεις ἀληθῶς καί ἀπό σεαυτοῦ γνώσεις, (255) μᾶλλον δέ παρά τοῦ ἡλίου τῆς δόξης μαθήσει, εἰ ἄρα καί τῷ ἡλίῳ ποτέ ἐνητένισας.

Εἰ δέ ἡ πρόβλησις τοιαύτη καί οὕτω δύσκολος καί εἰς τό γενέσθαι ταύτην κατά Θεόν δυσνόητος, πολλῷ μᾶλλον ἢ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἐγχείρησις καί διοίκησις, καί ἡ πρός τούς πειρασμούς ὑπομονή, καί ἡ πρός τούς πολέμους λεπτοτάτη διάκρισις. Διά δὴ τοῦτο ὀλίγα ταῦτα, ἐξ ὧν μαθεῖν καί γνῶναι κατηξιώθημεν, δῆλα τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν διά τῆς κατηχήσεως ταύτης ποιῆσαι ᾤθημεν δεῖν· περί δέ τῶν λοιπῶν, ἵνα μή ἐκπομπεύοντες φανῶμεν τά ἐν τοῖς μοναστηρίοις γινόμενα, τόν νοῦν καί τήν χεῖρα ἐπέσχομεν, ἀλλά γάρ τά τῶν ἄλλων ἅπαντα καταλείψαντες ἐπί τόν ποιμένα τόν λόγον ἰθύνωμεν.

Βλέπων τοίνυν βλέπε τήν σὴν καρδίαν, πάτερ πνευματικέ, μᾶλλον δέ τόν ὀφθαλμόν αἰεὶ τῆς σῆς διανοίας ἐκπλυνε καί καθαρὸν εἶναι περιποιῦ καί ἀθόλωτον, δι' οὗ καί τήν καρδίαν ἔση βλέπων τήν σὴν, καί τά τῶν ἐγχειρισθέντων σοι προβάτων, μᾶλλον δέ πατέρων καί ἀδελφῶν, διαγινώσκειν καλῶς καί πρεπόντως οἰκονομεῖν. Σῶμα γάρ, ὡς ἀκούεις, ἡ ἐκκλησία ἐστὶ καί κεφαλὴ ταύτης ὑπάρχει ὁ προεστώς· καθάπερ τά μὲν ἄλλα μέλη τοῦ σώματος ἐν καθ' ἐν μίαν ἔχει ἐνέργειαν, οἷον ὁ πούς εἰς τό περιπατεῖν, ἡ χεῖρ εἰς τό κρατεῖν καί ἐργάζεσθαι, ἡ δέ

κεφαλή τοῦ ὅλου σώματος ἐστὶν ἡ σύστασις, ὡς καὶ πάσας ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον αὐτόν· οὕτω καὶ οἱ ἐν τῇ **μονῇ ἀδελφοί** οὐ πάντες πάσας, ἄλλος δὲ ἄλλο τι ἐνεργεῖν καὶ διακονεῖν πέφυκεν. Ὅθεν καὶ **μόλις μίαν** ἢ δύο τῶν ἀρετῶν ἐν ταυτῷ εὐρήσεις ἐν ὑπηκόῳ ἐνὶ **(256)**-καὶ οὐδέν θαυμαστόν· **μέλη** γὰρ ἐκ **μέρους** εἰσὶ -, ὁ δὲ γε προεστώς πάσας ἀπαιτεῖται τὰς ἀρετάς ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, καὶ οὐ μόνον τὰς ψυχικὰς ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτὰς τὰς σωματικὰς, **μᾶλλον** δὲ σύν ταῖς ἀρεταῖς καὶ αὐτὰ τὰ **μυστικά** καὶ **μεγάλα** **χαρίσματα**. Ὡσπερ γὰρ ἡ τοῦ ἀνδρός κεφαλή ἔχει **μέν** ἀπὸ τῆς ἔξωθεν διαπλάσεως καὶ εὐπρεπείας τὸ περικαλλές καὶ τὸ τίμιον, ἀχρεῖος δὲ ὑπάρχει καὶ ἄτιμος πᾶσιν, ἐὰν **μὴ** καὶ τὸν νοῦν καὶ τὰς αἰσθήσεις σώας καὶ ἀκεραίας ἔχη, οὕτω δὴ καὶ ὁ προεστώς· οὐ μόνον γὰρ ἀπὸ τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν ἀρετῶν ὀφείλει κατακοσμεῖσθαι τε καὶ φαιδρύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πνευματικῶν **χαρισμάτων** πλειόνως ἐγκαλλωπίζεσθαι, ἐπειδὴ ἄλλο ἀρετὴ καὶ ἕτερον **χάρισμα**. Αἱ **μέν** γὰρ ἀρεταὶ ἐξ ἡμετέρας κατορθοῦνται σπουδῆς καὶ ἐξ οἰκείων πόνων συνάγονται, τὰ δὲ πνευματικὰ **χαρίσματα** δῶρά εἰσιν ἐκ Θεοῦ τοῖς ἀγωνιζομένοις διδόμενα.

Οἷόν τι λέγω; Ἡ νηστεία καὶ ἡ ἐγκράτεια ἀρετὴ ἐστι **μαραίνει** γὰρ τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς πυρώσεις συστέλλει τοῦ σώματος. Ταῦτα δὲ τῆς ἡμετέρας εἰσὶ προαιρέσεως ἔργον· τὸ δὲ ἀθλίπτως καὶ ἀπόνως ταύτας **μετέρχεσθαι** καὶ εἰς ἀγνείαν φθάσαι καὶ τελείαν ἀπάθειαν, τοῦτο δῶρον Θεοῦ καὶ **χάρισμα** ὑψηλότατον. Πάλιν, τὸ κρατεῖν ὀργῆς καὶ θυμοῦ ἀγῶνός ἐστι θαυμαστοῦ καὶ πόνου σφοδροῦ, τὸ δὲ εἰς ἀκίνησίαν τούτων ἐλθεῖν καὶ γαλήνην κτήσασθαι καρδίας καὶ τελείαν **πραότητα**, Θεοῦ **μόνου** ἐστὶν ἐνέργεια καὶ τῆς ἐκείνου χειρὸς **μεταποίησις**. Καὶ πάλιν, τὸ διασκορπίσαι καὶ διαδοῦνται τὰ ὑπάρχοντα πάντα τοῖς πένησι καὶ γενέσθαι πτωχόν ζητοῦντα ἐλεημοσύνην τῆς ἡμετέρας ὑπάρχει **θελήσεως**, τὸ δὲ **μὴ** ἐπιθυμεῖν τινος **(257)** ἀλλὰ **μετὰ** **χαρᾶς** καὶ εὐφροσύνης ὑποφέρειν τῆς πτωχείας τὴν **κάμινον**, **μυστικὴ** τις ὑπάρχει καὶ **θεία** ἐνέργεια. Οὕτω πᾶσα **πραῖξις** καλὴ τε καὶ ἀγαθὴ κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἐντολήν **γινόμενη** ἀρετὴ γίνεται· ἀλλὰ καθάπερ ὁ

γεωργός κοπιᾷ **μόνον** ἀροτριῶν καί σκάπτων καί καταβάλλων εἰς γῆν τὰ σπέρματα, Θεοῦ δέ δῶρον τό καί φυῆναι ταῦτα καί δοῦναι καρπόν ὄψιμόν τε καί πρῶϊμον, οὕτω καί ἐπί τῶν πνευματικῶν εὐρήσεις ἐν ἀληθείᾳ γινόμενον. Ἡμέτερον **μέν** γάρ ἐστι τό πᾶσαν πρᾶξιν **μετελθεῖν** καί **μετά** πόνου καί κόπου σφοδροῦ τὰ σπέρματα τῶν ἀρετῶν καταβαλεῖν, Θεοῦ δέ **μόνου** δῶρον καί ἔλεος τό καί βρέξαι ὑέτόν τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας καί χάριτος καί καρποφόρον ἀποτελέσαι τήν ἄκαρπον τῶν καρδιῶν ἡμῶν γῆν, ὡς ἂν ὁ καταπεσών τοῦ λόγου κόκκος ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς νοτίδα θείας **μεταλάβη** χρηστότητος καί φυεῖς αὐξηθῆ καί εἰς δένδρον **μέγα** φθάσῃ, γενέσθαι εἰς ἀνδρικήν δηλαδή τελειότητα τοῦ **μέτρου** τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ.

Χρῆ οὖν σέ, τόν ποιμένα τῶν προβάτων Χριστοῦ, πᾶσαν, ὡς εἴρηται, κεκτήσθαι σωματικήν τε καί πνευματικήν ἀρετήν, ὡς κεφαλήν τοῦ λοιποῦ σώματος τῆς ὑπό σέ Ἰσραηλιτικῆς ἐκκλησίας, ἵνα ὡς εἰς ἀρχέτυπον καλόν πρὸς σέ οἱ ἀδελφοί ἀποβλέποντες, καλοῦς καί αὐτοί τούς χαρακτηῖρας καί βασιλικούς ὅτι **μάλιστα** ἐν ἑαυτοῖς ἐγχαράξωσι. Μή δὴ οὖν ἡ ἐν σοὶ σάλπιγξ ἤχηϊν ἡσυχάσῃ ποτέ, ἀλλά τοῖς **μέν** τήν ἐρχομένην ῥομφαίαν ἐπί τούς ἀπειθεῖς καί ἀτεράμονας πρόλεγε, ἵνα κἄν τήν σὴν παρακουόμενος ῥύσῃ ψυχῆς **(258)** τῆς φοβεραῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, τούς δέ νουθέτει, δίδασκε, παρακάλει, ἐσθ' ὅτε καί δεομένους ἐλέγχων καί ἐπιπλήξεων εὐκαίρως ἀκαίρως ἐπίστηθι, ἐπιπλήσων, ἐπιτιμῶν καί ἀνακόπτων τὰς ἐπί κακῶ ἐγχειρήσεις αὐτῶν, καθό σοι ἐντέλλεται ὁ θεῖος ἀπόστολος. Ἄνοιξόν σου τὰ σπλάγχνα ἐπί πάντα ἐπίσης τούς σου ἀδελφούς, καί τήν **μέν** ἀγάπην ἴσης ἕξεις ἐπί πάσῃ τῇ ἐν σοὶ ἀδελφότητι, τήν δέ τιμὴν ἐνὶ ἐκάστῳ κατὰ τήν ἀξίαν καί τό **μέγεθος** τῆς ἀρετῆς ἀπονέμεις ἀξίως, **μή** προτιμῶν τοῦ πνευματικοῦ καί ἐναρέτου **μηδέ** αὐτόν ὃν ἔχεις πρῶτον ἐν ταῖς διακονίαις τῆς ποιμνῆς σου. Οἱ **μέν** γάρ διακονοῦντες τήν ἀξίαν ἐπιφέρονται τῶν ἐν ταῖς Ἀποστολικαῖς Πράξεσιν ἀναγραφομένων ἐπτὰ διακόνων, οἱ καί ὡς πνεύματά εἰσι λειτουργικά εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα, καί τόν **μισθόν** εἰκότως, ἀδόλως ὡς ἐκεῖνοι καί πιστῶς διακονοῦντες, δίχα

πάσης αισχροκερδίας, μέγαν ἔνθεν τε κάκειϊσε κομίσονται. Οἱ δέ τῆ προσευχῆ καί τῆ ἡσυχία καί τῆ διακονία προσκαρτεροῦντες τοῦ λόγου ἐν ὑπομονῇ ἔργων ἀρίστων ἀσκήσεως, αὐτῶν τῶν ἀποστόλων καί κορυφαίων τήν ἀξίαν σὺν σοί ἐπιφέρονται, οὓς καί ὡς συνεργούς ἕξεις ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τῆς πνευματικῆς σου διδασκαλίας, ἀναδεχομένους τὰ βάρη τῶν ἀδελφῶν καί ἀνακουφίζοντάς σε τῶν πόνων, μέσον δηλαδή τῶν λοιπῶν κυλιομένους ὡς λίθους τιμίους.

Οὐκ ἔστι σοι ἀνάπαυσις σώματος ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ, ἀπόλαυσις οὐδεμία. Αἱ νύκτες ἴσα καί ἡμέραις (359) δαπανηθήσονται σοι εἰς τήν φροντίδα τῶν καταπιστευθεισῶν σοι ψυχῶν, ἵνα μή θηριάλωτος μία ἐξ αὐτῶν γένηται, ἢ τῆ ἄρκτω τῆς ἐπιθυμίας καταβρωθεῖσα ἢ τῷ δράκοντι τοῦ θυμοῦ καταποθεῖσα ἢ τοῖς γυψί τῶν λογισμῶν τῆς ἐπάρσεως διαμερισθεῖσα, καί πολλαί ἢ μία καί τοῦ ἑνός γένηται εἰς ἕτερότητα διαμερισθεῖσα, ἀλλ' ἵνα σῶον τό ποιμνιόν σου καί πολύτοκον ἀνασώσης τῷ ἀρχιποιμένι Χριστῷ τῷ Θεῷ, ὅλον καρποφόρον, ἀρετῶν πλήρες, γνώσει πεφωτισμένον τῆ θείᾳ, μή ψωραλέον ἢ ὠτότμητον ἢ χωλόν ὅλως ἐπιφερόμενον. Οὕτω γάρ καί πολλούς σώσεις, τελείους ἐν τελείοις τοῖς ἔργοις ἀπεργαζόμενος, ἐν μηδενί μηδαμῶς λειπομένους, ὅλους ἀγνούς, καθαρούς ἀπό ῥυπαρῶν ἔργων τῷ Χριστῷ σου προσάγων, καί ἑαυτόν μεγάλων ἀξιώσεις τῶν ἄνωθεν ἀμοιβῶν, ὁμόσκηνος τῶν ἀποστόλων καί τῶν ποιμένων Χριστοῦ γενόμενος καί συμβασιλεύων αὐτῷ τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ εἰς ἀπεράντους αἰῶνας.

Κανὼν εὐθύς ὁ σός ἔστω βίος προκείμενος μέσον τῶν ἀδελφῶν καί πατέρων σου, ἵνα τὰ τῶν ἄλλων σκαμβά ἐν αὐτῷ ἀπευθύνωνται, μή φιλόϋλος, μή φιλόδοξος, μή φιλήδονος, μή φιλοτράπεζος, μή φίλοινος, μή πέρπερος ἢ εὐτράπελος ἢ φιλάργυρος, μή θυμώδης, μή κενόδοξος, μή ὑβριστής, μή μνησικάκος καί κακόν ἀντί κακοῦ ἀποδιδούς. Ἄλλ' ἔστω μᾶλλον ἀκτήμων, μισόδοξος, μισῶν ἡδονήν πᾶσαν τοῦ βίου καί εὐπάθειαν τῆς σαρκός, ταπεινός, εὐτελής, εὐκατάνυκτος, προσηνής, πρᾶος, ἀόργητος, ἀφιλάργυρος, ἀπράγμων, ἡσυχος, εὐσταλής, ὑπομονητικός, πιστός, ἐγκρατής, ἐμμέριμος,

ἄγρυπνος, σπουδαῖος, ζηλωτής, φροντίδα ποιούμενος **(260)** τῶν καταπιστευθεισῶν σοι ψυχῶν ὡς οἰκείων μελῶν, εἰ δέοι δέ τιθείς καί τήν ψυχὴν σου καθ' ἑκάστην ὑπὲρ αὐτῶν, μὴ προτιμώμενος ἕτερόν τι τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων τῆς ἀγάπης αὐτῶν. Καί γάρ ἐπεὶ τῶν λοιπῶν αὐτός προεκρίθης εἰς τό ποιμαίνειν τήν λογικὴν ποιήμνην τοῦ Δεσπότη σου καὶ Θεοῦ, δεῖ σε κατὰ τὸν αὐτοῦ λόγον ἔσχατον πάντων εἶναι τῷ φρονήματι καὶ τῇ κατὰ Θεὸν ταπεινώσει σου, ἵνα ὡς δυνατός μὲν τὰ ἀσθενήματα βαστάζης τῶν ἀδυνάτων, ὡς δέ ἰατρός τὰ πάθη θεραπείης καὶ τό νοσήματα τῶν νοσοῦντων κατὰ ψυχὴν, ὡς δέ ποιμὴν τό πλανώμενον ἐπιστρέφης καὶ τό καλῶς ἔχον πολύτοκον ἐργάζη ταῖς ἀρεταῖς, τό δέ ψώρας γέμον καὶ ἀνιάτως ἔχον τῆς ἀγέλης σου τέμνης τῆς λογικῆς, ἵνα μὴ καὶ τοῖς ὑγίεσι τῶν λογικῶν σου προβάτων μεταδῶ τοῦ νοσήματος.

Σπεῦδε οὖν ἐπαυξάνειν τό ποιμνιον τοῦ Δεσπότη σου. Μὴ πρὸς ἀνέσεις ἢ τρυφάς ἐκκλίνης τοῦ σώματος, μηδέ τό ἔριον καὶ τό στέαρ καταδαπανήσης κακῶς τῶν προβάτων Χριστοῦ, ἑαυτῷ μᾶλλον ἢ τοῖς ἀδελφοῖς σου τὰ τῆς μονῆς θησαυρίζων ἀπολαύσεως ἕνεκεν. Μὴ διά δόξαν ἀνθρωπίνην πράξης ἢ λέξης τι τῶν μὴ ἀνηκόντων τῇ μονῇ σου πραγμάτων, μὴ συνεχεῖς ἀγαπήσης τὰς προόδους ποιεῖσθαι ἐν ἡμιόνιοις πολυτιμήτοις καὶ τοῖς ἐπομένοις ὁμοῦ καὶ προάγουσιν. Ἀρκετόν γάρ σοι καὶ ἅπαξ τοῦ μηνός ἐξερχομένῳ τὰς ἀναγκαιοτέρας ἐκτελεῖν διακονίας καὶ ὑποθέσεις τῆς ποιήμνης σου, τὰς δ' ἄλλας οἱ διακονοῦντες ποιήσουσι, τό ἀπερίσπαστόν σοι διατηροῦντες ἐν τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ δηλονότι μετ' εὐχῆς **(261)** προσκαρτεροῦντι τῶν ἀδελφῶν. Μὴ ἑαυτῷ μὲν τραπέζας ἐτοιμάζης πολυτελεῖς, τοῖς δέ γε τέκνοις ταπεινάς καὶ ἀναρτύτους καὶ καταπεφρονημένας, ἀλλὰ κοινή μὲν ἢ τραπέζα ἄνευ τινός ἀρρωστίας καὶ ὑπαντῆς φίλων, τῶν τοῦ αὐτοῦ σοι καὶ φρονήματος καὶ βίου, σοί τε καὶ τοῖς τέκνοις ἔστω· εἴτε διά λαχάνων ἐφθῶν καὶ σπερμάτων, εἴτε καὶ διά ἰχθύων ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος κατὰ Κυριακὴν ἡμέραν καὶ Δεσποτικὴν ἑορτὴν παρὰ τοῦ κελλαρίτου κοινῶς ἐτοιμάζεται.

Οὐκ ἔση θυμῷ καὶ ὀργῇ καὶ κραυγῇ κατὰ τῶν σῶν φερόμενος τέκνων καὶ ἀδελφῶν ἄνευ τινός πράγματος

κίνδυνον προξενούντος ψυχῆς, ἀλλά ἠπίω λόγῳ καὶ φθέγματι διδάξεις αὐτούς πῶς δεῖ περιπατεῖν ἕκαστον καὶ μέσον τῆς ἀδελφότητος ἀναστρέφεσθαι. Τούς νέους καὶ ἀστηρίκτους διδάξεις φείδεσθαι ἑαυτῶν τε καὶ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν, ἵνα μὴ πρόξενοι τοῖς ὀρῶσι γίνωνται βλάβης διὰ τε τοῦ βαδίσματος καὶ τῆς ἀκαταστασίας τῶν ἡθῶν καὶ τῆς παρρησίας καὶ τῶν ἀτάκτων τῆς νεότητος ἐπιτηδευμάτων. Τούς ἐν τῇ ἀσκήσει χρονίσαντας ἐν λόγῳ διδάξεις συνέσεως τὴν ὑπομονὴν τῶν ἐπερχομένων πειρασμῶν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ, τὴν ταπείνωσιν, τὴν συντριβὴν τῆς καρδίας, τὴν κατάνυξιν, τὰ δάκρυα, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ παράστασιν τῆς εὐχῆς, τὸ μακάριον πένθος καὶ τοῦ εἶναι καὶ γίνεσθαι διὰ λόγου καὶ πράξεως τῶν λοιπῶν εἰς ὠφέλειαν. Τούς ἱερεῖς τὴν εὐλάβειαν, τὴν ἡσυχίαν, τὴν μελέτην τῶν θείων Γραφῶν, τὴν εἶδησιν ἀκριβῶς τῶν ἀποστολικῶν κανόνων καὶ παραδόσεων, τὴν τῶν δογμάτων ὀρθότητα, τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, τὴν ἐπίμονον προσευχὴν καὶ κατάνυξιν, (262) τὴν τοῦ θείου βήματος ἐν φόβῳ Θεοῦ καὶ τρόμῳ παράστασιν, τὸ τῆς ἰουρουργίας μυστήριον, τὴν ἀποκάλυψιν τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων, ἐπειδὴ αὐτοῖς δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν, ἵνα ὧσι πάση ἀδελφότητι καὶ τοῖς ἔξω ἅλας θεῖον καὶ φῶς, λόγον ζωῆς ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες.

Εἰ δέ κατὰ τῶν ἀτάκτων δεῖ σέ ποτε ἐν ῥάβδῳ καὶ βακτηρίᾳ εὐλόγῳ κινηθῆναι θυμῷ πρὸς τὸ ἀνακοπὴν τινα ποιήσασθαι τοῦ κακοῦ καὶ ἀναστεῖλαι λοιμώδη φθορὰν ἐν αὐτοῖς, ἵνα μὴ ἐπὶ τὸ χειρόν ἐπεκτανθῇ τὰ τῆς φαύλης ἐργασίας καὶ διαθέσεως, οὐδέ τοῦτο ἀπᾶδον ἐκρίθη τοῖς ἀποστόλοις ἐν ταῖς αὐτῶν διατάξεσι καὶ τοῖς θεοφόροις πατράσιν ἡμῶν. Πᾶσα γὰρ κίνησις καὶ πᾶσα πρᾶξις ἡμῶν, ἢ κακίαν μὲν ἀναστέλλουσα καὶ διώκουσα, δικαιοσύνη δέ βοηθοῦσα καὶ ἀρετῇ, ἐπαινετὴ τέ ἐστι καὶ θεάρεστος καὶ πᾶσιν εὐαπόδεκτος τοῖς δικαίοις. Καὶ μάρτυς Ἰησοῦς, φραγγελίῳ τύπτων τοὺς ἀτεράμονας Ἰουδαίους, ἐμπορίου οἶκον τόν οἶκον πεποιηκότας τῆς προσευχῆς, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν ἀνατρέπων. Μὴ οὖν ἐν προσποιήσει πρᾶότητος διὰ μόνον ἔπαινον τῶν ἀνθρώπων, μικροῦ τινος πράγματος παρ' ἐντολήν Θεοῦ

γενομένου ἐπί καταστροφῇ τῶν ἀποστολικῶν κανόνων καί διατάξεων καί ἐφ' ὕβρει τοῦ εὐαγγελικοῦ βίου καί τῆς τῶν μοναχῶν καταστάσεως καταφρονήσης, ἀλλά τόν σόν μιμούμενος Ἰησοῦν καί Θεόν, **(363)** ἐμβρινώμενος καί ἑαυτόν ἀπαθῶς ἐκταράσσει, ἐκδίκησιν ποιοῦ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καί τῶν τεθέντων κανόνων ὑπό τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ. Ἔστω σοι μετὰ πάντων καί ἐπί τῇ ἐξετάσει τῶν λογισμῶν ἐκάστου ἀκρίβεια, ὡς ἂν εἰδείης τίνες μὲν αὐτῶν συστάσεως δέονται τῆς τῶν εὐχομένων καί κοινωνούντων, τίνες δέ ἀφορισμοῦ καί τῆς μετὰ δακρύων μετανοίας καί στάσεως τῶν μετανοούντων, ἵνα μή τήν ἐκκλησίαν Θεοῦ ἀντί ναοῦ ἁγίου σπήλαιον ληστῶν ἢ πορνείον ἐν ἀγνοίᾳ ἢ γνώσει ποιήσης κατά προσπάθειαν, καί οὐκ ἐκφεύξη τό φοβερόν ἐπί τούτῳ κρίμα τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ.

Ἴσθι γάρ ὅτι ἐκάστῳ τῶν τοιούτων κατάλληλον οἱ αὐτόπται τοῦ Λόγου καί μαθηταί τόν τόπον εἰκότως ἀπένειμον. Καί δεῖ σε τῆς ἀναγνώσεως μᾶλλον τῶν διατάξεων καί τῶν κανόνων αὐτῶν ἐπιμελῶς ἔχεσθαι, ἵνα εἰδῶς ἔση τίνα τά τῶν εἰς Χριστόν πιστευόντων εἰσὶ κεκρυμμένα μυστήρια, καί μή σφάλῃ ποιῶν τά μή τῇ θεοσεβείᾳ προσήκοντα. “Εὐλαβεῖς ποιήσεις” κατά τό γεγραμμένον “τούς πνευματικούς σου υἱούς” καί διδάξεις αὐτούς εὐλαβεῖσθαι ἀπό τῶν ἱερῶν τε καί θείων τόπων ὁμοῦ καί σκευῶν τοῦ ἡγιασμένου ναοῦ τοῦ Θεοῦ καί τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἐπειδή γέγραπται: “Μακάριος ἄνθρωπος ὁ πάντα δι’ εὐλάβειαν καταπτήσων”. Μόνους γάρ, ἴσθι, τοῖς ἱερωμένοις καί τοῖς ἐξ ἀγώνων καί μετανοίας διὰ δακρύων καθαρθεῖσι πολλῶν καί τῶν ἀχράντων μετέχουσι μυστηρίων Χριστοῦ ἡγιασμένοις καί εὐλαβεστάτοις **(264)** τῶν μοναχῶν ἢ λειτουργία τῶν τοιούτων καί τό ἄπτεσθαι αὐτῶν παρά τῶν πατέρων καί ἀποστόλων ἀφιερῶθη. Οὐ συγχωρήσεις πᾶσι καί τοῖς βουλομένοις τήν τοῦ θείου βήματος εἴσοδον, ἀλλ’ ἢ μόνους, ὡς εἴρηται, τοῖς ἱερωμένοις καί ἡγιασμένοις τῶν εὐλαβεστέρων ἀδελφῶν καί πατέρων σου, τοῖς δέ λοιποῖς καί ἀτάκτως περιπατοῦσι τῶν ἀδελφῶν - ὄρα τί σοί λέγεται - ἀποκλείσεις αὐτήν. Πολλοί γάρ, εὖ ἴσθι, ἐκ τῆς τῶν τοιούτων καταφρονήσεως τέμνονται τῆς παρουσίας ζωῆς, καί πάντως

παρορῶντός σου τοῦτο γίνεσθαι, τό αἷμα τῶν τεμνομένων διά τοῦτο τῆς ζωῆς ἐκ τῶν χειρῶν σου ἀπαιτηθήσεται.

Ταῦτα, ὦ ποιμήν τῶν προβάτων Χριστοῦ, καί τούτων ἔτι πλείονα, ἃ εἰδέναι ἀκριβῶς καί ποιεῖν σπουδαίως ὀφείλεις εἰς φυλακὴν τοῦ ποιμνίου σου. Τοιγαροῦν καί εἰ σαυτὸν ἔγνωσ εἰς τοσαύτην ἐλάσαντα ἱκανότητα καί τοιούτων εὐμοιρήσαντα χαρισμάτων, ὡς ἐκ μόνου τοῦ ἐκλάμποντος ἀπὸ σοῦ φωτός τῶν καλῶν ἔργων καί τῆς ἐνθέου σοφίας καί γνώσεως φωτίζεσθαι πάντας τούς πλησιάζοντάς σοι τῶν ἰδίων καί ἀλλοτριῶν, ποίμαινε θαρρῶν τά πρόβατα Χριστοῦ τῷ ἐπιστήμονι λόγῳ τῆς δοθείσης σοι χάριτος ἐμπράκτως, κατὰ τὸν ὄρον καί νόμον τὸν προαποδοθέντα σοι ἄνωθεν, καί βόσκει τά ἀρνία αὐτοῦ εἰς νομάς σωτηρίου τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν, ἕως οὗ ἀύξηθῶσι καί εἰς μέτρον ἡλικίας ἀναδράμωσι τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, καί ἕξεις (265) πολὺν ἐξ αὐτοῦ τὸν μισθὸν τοῦ γενέσθαι τῶν αὐτοῦ ἀποστόλων σύνθρονος καί ὁμόσκηνος· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ συστάληθι πρὸς ἑαυτὸν, εἰ τί μοι πείθη κηδομένῳ τῆς σωτηρίας σου, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον ἐστί, ὧ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΙΘ'. (266)

Ὅτι οὐ χρή ἐπὶ μόνοις τοῖς λόγοις καί ταῖς ὑποσχέσεσι θαρρεῖν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων τό πιστόν βεβαιοῦσθαι τῶν λόγων αὐτῶν. Καί οἷα τίς ἐστίν ἡ τῶν ἀληθινῶν διδασκάλων διάθεσις καί ἀγάπη πρὸς τούς μαθητευομένους αὐτοῖς. Καί ὅποια τά σπλάγχνα καί ἡ φροντίς αὐτῶν. Καί ὅπως ὑπὲρ αὐτῶν ἐντυγχάνουσι τῷ Θεῷ.

Ἀδελφοί καί πατέρες καί τέκνα, τὴν ἀρχὴν τῆς ὑμετέρας πρὸς με φιλίας γινώσκει ἕκαστος, ὅπως τε γέγονε καί δι' οἷας προφάσεως ὡσαύτως καί περὶ τοῦ μέτρου τῆς πρὸς Θεὸν ὑμῶν ἀγάπης καί πίστεως ὑμεῖς οἴδατε. Ἐγὼ γάρ ἀκριβῶς λέγειν περὶ ἀοράτου πράγματος οὐκ ἐπίσταμαι, ἀπὸ λόγων δέ μόνων περὶ τῶν τοιούτων πληροφορηθῆναι ἀμήχανον. Πολλάκις γάρ ὁ μὴ ἐπηγγείλατό τις ἐν λόγῳ, ἔργῳ τοῦτο πεποίηκεν αἴφνης καί ὁ μεθ' ὄρκων συνέθετο, ἐν καιρῷ δέοντι μεταμεληθεὶς εἰσάπαν ἀπείπατο· καί τοῦτο εὖρησ γινόμενον ἐν τοῖς πλείοσι. Σπάνιοι

γάρ ὡς ἀληθῶς οἱ ταῖς τρικυμίας τοῦ βίου μὴ σαλευόμενοι, μὴδὲ ταῖς ἀκάνθαις αὐτοῦ συμπνιγόμενοι, μὴδὲ ταῖς (267) ἡδοναῖς δελεαζόμενοι καὶ δουλούμενοι χρήμασι, δι' ἃ ψεῦδος ἅπαν ἐπιτηδεύεται. Διὰ τοῦτο λόγοις μόνοις ἐλπίζειν καὶ ὡς ἐπ' ἔργοις βεβαίοις ἐπιστηρίζεσθαι ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ εἶναι μόνοις ἀρμόδιον, οἷς αὐτός ἡμῖν ἐπηγγείλατο. Ἔχει γάρ καὶ μόνος ἐκεῖνος τὸ ἄτρεπτον καὶ οὐδαμοῦ ἐφάνη διαψευστόμενος. Ἀνθρώπων δὲ τῶν οὐχ ἰσταμένων, ἀλλὰ περὶ πολλά στρεφομένων καὶ πλανωμένων ὁ λόγος μόνοις ἐπερειδόμενος, ἀνέμους ἔξει καὶ ματαίοις ὄνειροις χαρήσεται. Οὐδέν γάρ οὕτω τῶν ἄλλων ἀπάντων ὡς λογισμὸς ἀνθρώπου τὸ ἄστατον καὶ εὐμετάβολον ἔχει, τότε μόνον ἰστάμενος, ὅτε τὰ ῥέοντα πάντα καὶ κτιστά καὶ ὀρώμενα παρωσάμενος τὸ σκότος περάσει ὃ περιβέβληται, καὶ τοῖς ἀοράτοις καὶ ἐστῶσι καταμιγήσεται. Ἐπεὶ οὖν ταῦτα οὕτω λογίζομαι καὶ ὑμεῖς οἶδ' ὅτι συμμαρτυρήσετέ μοι τῷ λόγῳ, ἀκούσατε καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ταῦτα πρὸς ὑμᾶς λέγω, καὶ τὸ πάθος ὃ πέπονθα.

Ἦλθετε πρὸς ἡμᾶς μετ' ἐμπύρου ἀγάπης καὶ πίστεως, ὡς ἐκ τῶν λόγων ὑμῶν ἐστοχασάμην καὶ τοῦ προσώπου, καὶ ὅτι οὐ βιασθέντες παρὰ τινος, ἀλλ' οἴκοθεν ἐπὶ τοῦτο ὀρμήσαντες. Οὕτως οὖν ὑμᾶς θεασάμενος καὶ τοιαῦτα φιλόχριστα παρ' ὑμῶν ἀκηκοώς ῥήματα, ἀπεδεξάμην καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν προαίρεσιν καὶ ὑπὲρ ἅπαντας προσεπάθησα ἀπαθῶς εἰς ὑμᾶς καὶ, ὁμολογῶ, ἀγάπην προσελαβόμην πλείονα, κἂν πάντας ἀγαπᾶν ἐξ ἴσου προστέταγμα. Ἐπεὶ δὲ δὲ ὁ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς αἴτιος, ὁ κύριος λέγω Θεοφύλακτος – πρὸς αὐτόν γάρ μοι λόγος – προσέθετο πάλιν ἐλθεῖν καὶ πολλάκις πρὸς τὴν ἡμετέραν ταπείνωσιν μετὰ πλείονος τῆς προθυμίας καὶ θερμῆς ὅτι μάλιστα τῆς ἀγάπης – λαμπεὶ γάρ αὕτη τοῖς ὀρθῶς βλέπουσι καὶ κρυβῆναι οὐ δύναται -, ὃν καὶ ὡς ἀδελφόν ἐδεχόμην καὶ οὕτω τοῦτον ἠγάπησα ὡς (268) μαυτόν, εἰ πιστεύει μοι λέγοντι, τῆς ἐμῆς ψυχῆς φυσικῶς κινουμένης καὶ ἴν' οὕτως εἶπω ἐκκαιομένης τῷ ἔρωτι, λόγους εἶπε καὶ συνταγὴν τῷ Χριστῷ ἐποιήσατο, ἣν ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ οὐδέποτε προσεδόκησα, ῥήματα ἃ αὐτός ὁ Θεός ἀπεγράψατο καὶ τὴν ἐμὴν καρδίαν ὡς βέλος ἔτρωσαν, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ πῦρ γεγόμενα ἐν αὐτῇ

διαπαντός με καί δαπανῶσι καί καταφλέουσιν – οὐ μή γάρ κρύψω ἅ μηδέν ἠδίκηκώς ὑμᾶς παρ' ὑμῶν πέπονθα -, ταῦτά με ἡμέραν καί νύκτα ἴσον ἀλγεῖν πεποιήκασι, ταῦτα καί γλυκύτητα ὕπνου ἀποδιώκουσι καί τροφήν ἀποσειεσθαι ἀναγκάζουσι. Δίψα δέ μοι πέπαυται ὕδατος ἐν τῷ ἀεί διψᾶν τῶν ῥημάτων τήν ἔκβασιν, τό δέ φῶς τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου οὐδόλως καθορᾶν βούλομαι, ἐπιθυμῶ γάρ ἰδεῖν ποτε τόν ἐμόν ἀδελφόν τῷ νοητῷ ἡλίῳ θερμῶς προσερχόμενον. Δάκρυά μου καί αὐτά θερμότατα ῥέουσι καί Χριστῷ ὑπέρ τοῦ πεποθημένου προσφέρονται, ὅπως ἐκπλυθῆ διά τούτων καί νοερώς ἀναβλέψας τόν ἑαυτοῦ Ποιητήν ἐπιγνώσεται. Στεναγμοί ἐκ βάρους μου τῆς καρδίας ἐκπέμπονται, ἴν' ἐκ βυθοῦ τῶν κακῶν ἀνενέγκω ψυχὴν ἣν ἠγάπησα. Ἐπί πρόσωπον κεῖμαι διαπαντός ὀλολύζων, ὅπως κάτω κείμενον ἀναστήσω τόν ἐμοί προσφιλέστατον. Τόν Παντοκράτορα Κύριον ἐπικαλούμενος ἀνακράζω, ἵνα τοῦ κοσμοκράτορος τῶν δεσμῶν ἐξαρπάσῃ τόν ἐκουσίως κρατούμενον. Ποιῶ δέ καί λέγω ἴσως καί ἕτερα, ἅ γράφειν οὐ δίκαιον, Θεῷ δέ μόνῳ γνωστά, πρὸς ὃν καί γίνονται. Καί εἰ ψεύδομαι ἢ ἀπλῶς καί ὡς ἔτυχε μέχρι καί μόνου ἑνός ῥήματος εἴρηκα καί οὐχί ἔργῳ ταῦτα ἐπλήρωσα, μή λογισθῆιν μετὰ τῶν πιστευόντων ἐπί τόν Κύριον, **(269)** μηδέ τήν δόξαν τῶν ἁγίων θεάσαιμι, ἀλλά ἀποτύχω τῆς ἐλπίδος, δι' ἣν τόν κόσμον κατέλιπον.

Ταῦτά εἰσιν ἅ παρ' ὑμῶν πέπονθα καί ταῦτα ἅπερ ἠδίκημαι. Εἶπατε οὖν καί ὑμεῖς τίνι ἐκ ὑμῶν τοιαύτην λύπην προεξενήσαμεν; Ἀπόδοτε, ἀδελφοί, ἴσην καί ὑμεῖς τήν ἀγάπην ἐμοί τῷ ἐξ ἀγάπης τυραννουμένῳ. Βεβαιώσατε τους λόγους ὑμῶν ἔργοις, ἵνα μικρὰν ἀνάψυξιν εὐροίμι. Φανερώσατέ μοι, εἰ ἀληθῶς ἀγαπᾶτέ με, τάς βουλάς τῶν καρδιῶν ὑμῶν. Γινῶ καὶ γὰρ μή μόνον τοῖς λόγοις, ἀλλά ταῖς πράξεσιν, ὅτι ὁ Θεός μεθ' ὑμῶν γέγονε καί οὐκ εἰς κενόν ἐκοπίασα. Εἰ δέ μή βούλεσθε, τί μοι βάρος ἐλθόντες προεξενήσατε καί ὑποχωροῦντες πλέον καταβαρύνετε; Βάρος ὃ καί χαράν ἀφραστον καί λύπην ἀπειρον ἐν ἐμοί ἐπεργάζεται, τό παραδοξότατον· χαράν μὲν ὅτι ὑπέρ ὑμῶν εὐχομαι καί εὐφραίνομαι ἐλπίζων ἀπολαβεῖν ὑμᾶς, λύπην δέ ὅτι φοβοῦμαι μή συμπνιγῆτε τῷ κόσμῳ καί

ἀπατηθέντες Χριστῷ ψεύσησθε, ὅπερ φρίττω ἐννοῶν καὶ ἐξίσταμαι. Καὶ τοῦτό ἐστι τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἡ δαπάνη καὶ οὐκ ἔα με ἀναπαυθῆναι ἢ χαρῆναι. Καὶ πενθῶν διὰ τοῦτο καὶ σκυθρωπάζων ἐγὼ ἐν ἀληθείᾳ πορεύομαι καὶ τὴν ζωὴν μου θρηνῶν ἀπολέγομαι, ὅτι οὐ κέρδος ἡγοῦμαι τὸν μόνος σώζεσθαι οὐδὲ χωρὶς ὑμῶν δοξάζειν θέλω τὸν Θεόν. Εἰ μὲν οὖν ἱκανά ταῦτα τό κατ' ἐμέ, ἀπολογήσασθε καὶ ὑμεῖς εἴτι βούλεσθε, καὶ οἷω μέρει προστίθεσθε εἶπατε, καὶ ἔργω τὸν λόγον κυρώσατε, ἵνα ἢ εὐφραινόμενος ἔσομαι ἢ πάλιν ὡσαύτως λυπούμενος. Ἐλπίζω δὲ καὶ ἀοράτως βλέπων πρὸς Κύριον εὐχομαι ὅτι οὐ ψεύσεσθε οὐδὲ ἄλλα ἀντ' ἄλλων φθέγγεσθε, (270) ἔργω δὲ μᾶλλον ἐνδείξεσθε ἅ λόγοις προσεπηγγείλασθε. Μηδὲν οὖν εἰς ταῦτα διστάσητε, μηδὲ ἀπιστίας διαλογισμοὶ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ἀνέλθωσιν, ἀλλὰ ἀκούσατέ μου τῶν μετ' ὀδύνης ῥημάτων καὶ ἴδετε ὡς οὐδὲν κενόν ἢ ἀπατηλὸν λέξω.

Αναβλέψατε εἰς τὸν οὐρανὸν ἄνω καὶ εἰς τὴν γῆν κάτω καὶ κατανοήσατε, ὅποια ἔργα καὶ ὅσα ὁ Θεὸς δι' ἡμᾶς πάντα πεποίηκεν. Ἴδετε καὶ ἀκριβῶς ἐξετάσατε ὡς οὐδὲ ἐν τούτων ἀπάντων ὑπάρχει μόνιμον, ἀνθρώπου δὲ ψυχὴν ἐν πᾶσι τοῖς ὄρωμένοις μόνη ἀοράτως ὄραται καὶ πιστεύεται εἶναι ἀθάνατος, ἣτις συνοῦσα μὲν καὶ ἐνοικοῦσα τῷ σώματι πάντα βλέπει καὶ κατανοεῖ τὰ ὑλικά καὶ κτιστά καὶ ἐκ σωματικῶν συνιστάμενα, ἀποσπασθεῖσα δὲ τούτου αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐκτός πάσης καθίσταται γνώσεως, μόνους δὲ τοῖς αἰσθητοῖς καὶ νοουμένοις ἐγκαταλέγεται. Εἰ μὲν οὖν τῷ φωτὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καταλάμπεται, καὶ ἐν φωτὶ γίνεται ἀπείρω τῆς αὐτοῦ εὐσπλάγχχνου Θεότητος, ἄρρητον εὐροῦσα τὴν εὐφροσύνην καὶ ἀτελεύτητον· εἰ δὲ σκότει τῶν ἁμαρτιῶν περιέχεται, ἐν ἀτελευτήτῳ σκότει, φεῦ, ὁμοίως γίνεται, πυρὶ καυστικῷ ὄντι συμμίκτω. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ὀρθῶς καὶ ὑμῶν ταῦτα ὁμολογούντων, τί βραδύνομεν καὶ τί τό πικρὸν οὐ φεύγομεν σκότος; Τί δὲ οὐαὶ λέγομεν τοῖς φιλοκόσμοις καὶ φιληδόνοις καὶ ἐν τούτοις ὄντες οὐκ αἰσθανόμεθα; Τί φθεγγόμεθα· “Μακάριοι ὄντως οἱ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον καὶ ἐπ' αὐτόν τὰς ἐλπίδας τιθέμενοι”, τὴν δὲ ὑμετέραν οὐ

κατανοεῖτε, ἀποφεύγοντες, ἀθλιότητα; Τί δέ Θεόν ὁμολογεῖν καί πιστεύειν νομίζετε, (271) ὃν γνωρίζειν καί ᾧ δουλεύειν οὐ θέλετε; Ποῦ ἐλπίζετε τά ἐν χερσίν ὑμῶν ὄντα καταλιμπάνοντες ἀγαθά, τοῖς δέ ματαίοις καί ῥέουσι προστιθέμενοι;

Πῶς λέγεις, εἶπέ μοι, ἵνα καί πρὸς ἕκαστον τῶν ἀντεχομένων τῆς ματαιότητος τῶν παρόντων τρέψω τόν λόγον· “ Πάντα ἐπίσταμαι, καί ὅτι θνητός ἐγώ καί σκιά τά ὁρώμενα καί ὁ θάνατος ἄωρος καί ἡ δόξα τῶν δικαίων αἰώνιος καί ἡ αἰσχύνη τῶν ἁμαρτωλῶν τέλος οὐκ ἔχουσα”, αὐτός δέ σύ τῶν κακῶν οὐκ ἀφίστασαι; Εἰ γάρ βλέπεις, πῶς οἷα δὴ τυφλός προσκόπτων ὄλον τό σῶμα καί ὄλην τήν ψυχήν μεμελάνωσαι; Εἰ εἶδας τά κρείττονα, πῶς ὡς μηδέ αἰσθησιν ἔχων πράττεις τά χείρονα; Εἰ οἶδας ὅτι πάντα σκιά καί πάντα παρέρχονται τά ὁρώμενα, οὐκ αἰσχύνη σκιά προσπαίζων καί θησαυρίζων τά ῥέοντα; Καθάπερ γάρ παῖς εἰς τετρημένον ἄγγος ἀντλῶν, οὐκ αἰσθάνη καί φρονεῖν δοκεῖς, προσφιλέστατε, ὡς λίαν δεινόν τό δοκεῖν καί τό οἶεσθαι – τό γάρ εἶναι τούτοις ἀφήρηται;

Ἄνθρωπε, πιστεύεις ὅτι ἐστί Θεός ὁ Χριστός; Εἰ οὖν πιστεύεις, φοβοῦ καί τὰς ἐντολάς αὐτοῦ φύλαττε. Εἰ δέ ἀπιστεῖς, κἄν τούς δαίμονας αὐτούς, οὓς τάχα καί ἀξιοπιστοτέρους ἡγήῃ, ἐρώτησον. Μάθε παρ’ ὧν δεδούλωσαι καί οἷς ἐξακολουθεῖς, ὅτι οὐκ ἔστι Θεός ἕτερος πλὴν αὐτοῦ, ᾧ οὐδεὶς ἐξωμοίωται, οὐδέ ὁμοιωθῆναι δύναται. Πάντων γάρ ἐξουσιαστής αὐτός ἐστιν, πάντων κριτής, πάντων βασιλεύς, ποιητής φωτός καί ζωῆς Κύριος. Αὐτός φῶς τό ἄρρητον, τό ἀπρόσιτον, ὁ ὢν μόνος, αὐτός (272) ἀφανιεῖ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ αὐτοῦ ἀπό προσώπου αὐτοῦ ἐχθρούς αὐτοῦ καί τούς μή ποιήσαντας τά προστάγματα αὐτοῦ, ὃν τρόπον ἀποδιώκει τόν ζόφον τῆς νυκτός ἀνατέλλων ὁ ἥλιος, καί ἔσται Κύριος ὁ Θεός ἡμῶν ἀχώρητος ἐν ἀχωρήτοις καί ἀκατάληπτος ἐν ἀκαταλήπτοις, μόνοις φαινόμενος τοῖς ἀξίοις κατὰ τό μέτρον τῆς εἰς αὐτόν πίστεως, οἱ δέ γε ἁμαρτωλοὶ ἔσονται ὡς ἐν φωτὶ καλυπτόμενοι σκότει, ἐν χαρᾷ αἰσχυρόμενοι καί ἐν εὐφροσύνῃ αὐτοὶ τηκόμενοι καί δεινῶς καιόμενοι καί διαφόροις εἶδεσι τῶν ἰδίων παθῶν κολαζόμενοι, καθά δὴ καί οἱ δίκαιοι ταῖς διαφόροις ἀρεταῖς στεφανούμενοι.

Οὕτω τοίνυν καί σωματικῶς ταῦτα ἐν ταῖς θεοπνεύστοις εὖρον ἐγκείμενα Γραφαῖς καί πνευματικῶς ἐδιδάχθην παρά τοῦ Πνεύματος καί πρὸς πληροφορία ὑμῶν, ἐξ ἀγάπης πολλῆς μὴ ὑποστειλάμενος, ἔγραψα. Ἴδού οὖν πάντα ὑμῖν ἀνήγγειλα καί τό τάλαντον οὐκ ἔκρυψα καί τῇ σωτηρίᾳ ὑμῶν οὐκ ἐφθόνησα. Ἐκαστος ὑμῶν τοῦ λοιποῦ ὃ θέλει ἐκλέξεται. Ἐγὼ γάρ ἤδη τοῦ περὶ ὑμῶν ἐγκλήματος ἀπολέλυμαι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν.

Λόγος Κ'. (273)

Περὶ ἀποταγῆς καί ἐκκοπῆς θελήματος, πρὸς τοὺς αἰτήσαντας γράψαι αὐτοῖς πῶς ὀφείλει τις τὸν ἀσκητικὸν διανύσαι βίον. Καί ὅτι καλὸν ἐπὶ τούτῳ καί ἐπωφελές ἐμπείρῳ χρήσασθαι ὁδηγῶ ἡγουν πνευματικῶ πατρί εἰς τό αμαθεῖν τὰ τῆς ἀρετῆς καί τῆς ἀσκητικῆς τέχνης τὴν δυσκατόρθωτον ἐργασίαν. Καί περὶ πίστεως τῆς εἰς τοὺς πνευματικούς πατέρας καί θεωρίας φωτός, ὑφ' οὗ πᾶσα φωτιζομένη ψυχὴ προκόπτει εἰς ἀγάπην Θεοῦ.

Ἀγαπητοί μου καὶ περιπόθητοι ἀδελφοί, πολλάκις ἠθελήσατε λόγον ὠφελείας ἀκοῦσαι παρά τῆς ἡμῶν μετριότητος, καί διὰ τό συντόμως ὑποχωρεῖν ὑμᾶς, λαλήσαι ὑμῖν ἀπὸ στόματος τὰ δέοντα, ὡς πάρεργα, συμφερόντως οὐκ ἠβουλήθημεν. Διὰ τοῦτο καθάπερ ἠττήσασθε γράψαι νῦν τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν, εἰκότως προεθυμήθημεν· οὐ τὰ πρὸς νουθεσίαν (καί γάρ ἀνάξιοι), ἀλλὰ τὰ πρὸς συμβουλήν καί ὑπόμνησιν, ὡς ἀγαπῶντες λίαν ὑμᾶς, καί ὅσα γινώσκομεν ὠφελοῦντα καί συνεργοῦντα ψυχὴν πρὸς τε τὴν ἐκ τοῦ κόσμου φυγὴν καί τὴν τῶν παθῶν ἀλλοτριώσιν καί Θεοῦ ἀγάπην καί τελείαν ἀπάθειαν.

Τοιγαροῦν καί οὐδαμόθεν ποθέν ἄλλοθεν δίκαιον (274) ἡγησάμην τὴν ἀρχὴν πρὸς ἄνθρωπον διψῶντα τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν ποιήσασθαι, εἰ μὴ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀεννάου πηγῆς, τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καί Θεοῦ ἡμῶν, δι' ὃν ἡμῖν ὁ λόγος καί ἅπαν ἐγχείρημα, καί πρὸς ὃν πᾶσα σπουδὴ μετ' ἐλπίδος χρηστῆς καί ἅπαν ἐνθύμιον. Οὗτος γάρ καί ἀρχομένοις θεμέλιος ἀρραγέστατος καί μεσάζουσιν ἐλπίς ἀκαταίσχυντος καί

τελειούσιν ἀγάπη ἀκόρεστος καί ζωή ἀτελεύτητος. Τούτου ἐγώ τῆς ἀγίας φωνῆς ἤκουσα πρὸς ἅπαντας λεγούσης κοινῶς: “Ὅστις οὐ καταλείπει πατέρα καὶ μητέρα καὶ ἀδελφούς καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ καὶ ἄρη τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθήσει μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος”. Δι’ οὐδέν οὖν ἕτερον τὸν σταυρὸν ἐσχάτως τεθεῖναι καὶ παρὰ τῆς Γραφῆς ἐδιδάχθη καὶ δι’ αὐτῆς τῆς πείρας μεμάθηκα, εἰ μὴ διὰ τὴν τῶν θλίψεων καὶ πειρασμῶν ὑπομονὴν καὶ τελευταῖον διὰ τὸν θάνατον αὐτὸν τὸν ἐκούσιον, ὄνπερ καὶ τοῖς τότε καιροῖς, ἐπικρατουσῶν τῶν αἰρέσεων, πολλοὶ διὰ τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν ποικίλων βασάνων προείλοντο, νυνὶ δέ Χριστοῦ χάριτι ἐν καιρῷ βαθείας καὶ τελείας εἰρήνης οὐδέν ἕτερον ἐπληροφορήθημεν εἶναι σταυρὸν καὶ θάνατον, εἰ μὴ τὴν παντελῆ τοῦ ἰδίου θελήματος νέκρωσιν. Ὁ γὰρ τό ἴδιον κἂν ὅπως οὖν ἐκπληρῶν θέλημα, τό τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ πρόσταγμα φυλάξαι οὐ δυνήσεται πώποτε.

Ἴνα οὖν ὡς πρὸς ἓνα τὸν λόγον ποιήσωμαι, ταῦτά φημι πρὸς ὑμᾶς· Ἀδελφέ, ἐκτενῶς τὸν Θεὸν παρακάλεσον, ὅπως δείξῃ σοι ἄνθρωπον, τὸν καλῶς ποιμᾶναί σε δυνάμενον, ᾧ καὶ ὀφείλεις ὡς αὐτῷ τῷ Θεῷ ὑπακοῦσαι (275) καὶ τὰ παρ’ αὐτοῦ σοι λεγόμενα ἀδιστακτως ἐπιτελέσαι, εἰ καὶ ἐναντία σοι καὶ ἐπιβλαβῆ κατὰ τό δοκοῦν σοι τὰ προσταπτόμενα φαίνονται. Καί εἰ μὲν εἰς ὃν ἤδη ἔσχες πατέρα πνευματικόν περισσοτέρως πληροφορεῖται παρὰ τῆς χάριτος ἢ καρδία σου, ποίει ἅ σοι λέγει καὶ σῶζῃ· κρεῖσσον γὰρ μαθητὴν μαθητοῦ ὀνομάζεσθαι καὶ μὴ ἰδιορρύθμως βιοῦν καὶ τρυγᾶν ἀνωφελεῖς καρπούς τοῦ ἰδίου θελήματος. Εἰ δέ πρὸς ἄλλον τό Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπέμψῃ σε, μὴ διστάσης τό σύνολον· ἀκούομεν γὰρ καὶ Παῦλον φυτεύσαντα καὶ Ἀπολλῶ ἀρδεύσαντα καὶ Χριστόν αὐξάνοντα. Ποίησον οὖν, ἀδελφέ, καὶ σύ καθὼς εἶπομεν, καὶ ἄπελθε πρὸς ἄνθρωπον, ὃν ὁ Θεός ἢ μυστικῶς δι’ ἑαυτοῦ ἢ φανερῶς διὰ δούλου αὐτοῦ ὑποδείξει σοι. Καί ὡς αὐτὸν τὸν Χριστόν καὶ ὀρῶν καὶ λαλῶν, οὕτω σεβάσθητι αὐτόν καὶ οὕτω διδάχθητι παρ’ αὐτοῦ τὰ συμφέροντα. Ἐάν γὰρ ἀκούσης παρ’ αὐτοῦ· “Ἐξελθε ἐκ τῆς γῆς τοῦ θελήματός σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας τοῦ φρονήματός σου”, μὴ διακριθῆς μηδέ ἐρυθριάσης ὑπό

κενοδοξίας ήττώμενος. Ἐάν εἴπῃ σοι “Δεῦρο εἰς γῆν ὑπακοῆς, ἦν ἂν σοι δεῖξω”, δράμε, ἀδελφέ μου, ὅση σοι δύναμις, μή δώσης ὕπνον σοῖς ὀφθαλμοῖς μηδέ κάμψης γόνυ, ὀκνηρία ἢ ῥαθυμία ἐκλυόμενος. Ἴσως γάρ ἐκεῖ ὀφθήσεται σοι ὁ Θεός, ὁ πατέρα πολλῶν πνευματικῶν τέκνων ἀναδειξαί σε μέλλον καί τήν γῆν τῆς ἐπαγγελίας δωρήσασθαι, ἦν κληρονομοῦσι μόνοι οἱ δίκαιοι. **(276)** Ἐάν εἰς τό ὄρος ἀνάγῃ σε, προθύμως ἀνελθε· καί γάρ θεάσῃ, εὖ οἶδα, Χριστόν μεταμορφούμενον καί πλειόνως ὑπέρ τόν ἥλιον λάμποντα τῷ φωτί τῆς Θεότητος, καί καταπέσης ἴσως μή φέρων ὄραν ἃ οὐδέποτε τεθεάσαι, καί φωνῆς ἀκούσης πατρῶας ἄνωθεν, καί νεφέλην ἴδης σκιάζουσαν, καί προφήτας παρισταμένους καί βεβαιοῦντας ζώντων καί νεκρῶν αὐτόν Θεόν ὑπάρχειν καί Κύριον.

Ἐάν ἀκολουθεῖν προτρέψῃται, περιέρχου τάς πόλεις μετ’ αὐτοῦ θαρσαλέως· καί γάρ ὠφελήθησῃ τά μέγιστα, ἐάν εἰς αὐτόν ἀποβλέπῃς καί μόνον. Ἐάν ἴδῃς μετά πορνῶν καί τελωνῶν καί ἁμαρτωλῶν συνεσθίοντα, μηδέν λογίσῃ ἐμπαθές καί καί ἀνθρώπινον, ἀλλ’ ἀπαθῆ πάντα καί ἅγια καί τό “Ἐγενόμην τοῖς πᾶσι τά πάντα, ἵνα τοὺς πάντας κερδήσω” κατὰ νοῦν λογίζου, βλέπων αὐτόν τοῖς ἀνθρωπίνοις συγκαταβαίνοντα πάθεσιν. Ἀλλά μηδέ τοῖς ὀφθαλμοῖς βλέπων, τούτοις πιστεύσης τό σύνολον· πλανῶνται γάρ καί οὗτοι, ὡς ἔργω μεμάθηκα. Ἀκολουθῶν αὐτῷ καί τοῖς παρ’ αὐτοῦ λεγομένοις πειθαρχῶν, μή ἀποβλέπῃς πρὸς τοὺς συνόντας σοι μηδέ εἴπῃς περί τινος· “Κύριε, οὗτος δέ τί; “ ἀλλά πάντοτε σεαυτῷ πρόσεχε καί πρό ὀφθαλμῶν ἔχε τόν θάνατον καί σκόπει λελογισμένως ἐν ποίῳ ἀρετῇ δοξάσεις τόν Θεόν. Μή ἐπαρθῆς διά τόν σόν διδάσκαλον παρὰ μείζωνος τιμώμενος, **(277)** μηδέ διά τό ἐκείνου ὄνομα πολλούς ἔχων ὑπακούοντάς σου, χαῖρε δέ μᾶλλον ἐάν τό ὄνομά σου γραφῆ ἐν τῷ οὐρανῷ τῆς ταπεινώσεως. Ἐάν βλέπῃς καί τήν σκιάν σου τοὺς δαίμονας τρέμοντας, μή σεαυτῷ ἀλλά τῇ τοῦ πατρός σου πρεσβείᾳ τό ὄλον ἐπίγραψον, καί πλειόνως σε φοβηθήσονται.

Ἐάν ἐπί τραπέζης καθεσθῆναι προτρέψῃ σοι, εἰ μὲν πλησίον, εὐγνωμόνως ἀπόδεξαι, καί σέβας καί τιμῆν μετά σιωπῆς πρὸς αὐτόν φύλαξον, καί μή ἄψῃ τῶν προκειμένων

τινός ἄνευ τῆς ἐκείνου εὐχῆς· ἀλλά **μηδέ** ἑτέρω δώσης ἢ προτιμήσασθαι τινα **τολμῆσης** ἄνευ γνώμης ἐκείνου καὶ προστάξεως. Εἰ δέ ἐσχάτως πάντως καλέσει σε, **μή** εἴπης· “Ἐκ δεξιῶν ἢ ἀριστερῶν καθεσθήσομαι”, εἰδώς ὅτι τοῦτο ἄλλοις ἠτοίμασται καὶ ἀκηκοώς ὅτι “Ὁ θέλων εἶναι πρῶτος πάντων, ἔστω ἔσχατος”, καὶ τό κάτω μέρος ὡς τοῦ ἄνω ἀπόδεξαι πρόξενον, καὶ ἀγάπησον τόν διδάσκαλον ὡς καλῶς σοι διὰ τῶν εὐτελῶν πραγματευόμενον τά **μειζονα**. Ἀλλά **μή** ἐξ αὐθαδείας **μετ’** αὐτοῦ πρῶτος ἐμβάψης τήν χεῖρα ἐν τῷ τριβλίῳ· τίνος γάρ οὐκ ἀγνοεῖς τοῦτο τό **τόλμημα**. Ἐάν θελήσης νίψαι τούς πόδας σου, αἰδέσθητι αὐτόν ὡς Κύριον καὶ διδάσκαλον καὶ ἀναβαλοῦ τό ἐγχείρημα. Ἐάν δέ ἀκούσης· “Οὐκ ἔχεις μέρος **μετ’** ἐμοῦ, ἐάν **μή** τούς πόδας σου νίψω”, προθύμως καὶ ὅλον τό σῶμά σου παράσχου εἰς κάθαρσιν, ἵνα **μάθης** ἐκ τῶν εἰς σέ γενομένων (278) τό πολύ ὕψος τῆς θεοποιοῦ ταπεινώσεως, καὶ πλεῖον **μᾶλλον** τηνικαῦτα ὠφεληθῆς, ἐάν, ἔχης συνείδησιν, ἢ ὅτε σύ τούς πόδας τοῦ πατρός σου νίψεις. Ἐάν εἴπη ἀναπесῶν· “Εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει **με** ἢ σκανδαλίζει **με**”, **μή** κρύψης τόν δόλον, ἀλλ’ εἰ συγγινώσκεις, ἐξομολόγησαι· εἰ δέ **μή**, ἐπί τούς αὐτοῦ πόδας ἐπί πρόσωπον πεσῶν, **μετά** δακρῶν ἐρώτησον· “Μή τι ἐγώ εἰμι, Δέσποτα;”. Καί γάρ **πταίομεν** πλεῖστα καὶ κατά ἀγνοίαν. Ἐπί τό στήθος δέ πεσεῖν τοῦ πατρός σου οὐ **συμφέρει** σοι· εἰ γάρ καὶ Ἰωάννης ἐξ ἀγάπης πολλῆς πρὸς τόν Χριστόν ὡς πρὸς ἄνθρωπον ἐπαρρησιάσατο, ἀλλά **μετά** πάντων καὶ αὐτός, ὅτε πάντα ποιήσειεν, ἀχρεῖον δοῦλον ἑαυτόν ἀποκαλεῖν προσετέτακτο.

Ἐάν ἴδης τόν ὀδηγοῦντά σε θαυματουργοῦντα καὶ δοξαζόμενον, πίστευσον καὶ εὐφράνθητι καὶ τῷ Θεῷ εὐχαρίστησον ὅτι τοιούτου διδασκάλου τετύχηκας, **μή** σκανδαλισθῆς δέ παρά τῶν φθονούντων ὁρῶν ἀτιμαζόμενον αὐτόν, ἴσως καὶ ῥαπιζόμενον καὶ συρόμενον, ἀλλ’ ὡς θερμός Πέτρος λάβε τήν **μάχαιραν** καὶ τήν χεῖρα ἐκτείνας, **μή** τό ὠτίον **μόνον** ἀλλά καὶ τήν χεῖρα καὶ τήν γλῶσσαν ἀπόκοψον τοῦ ἐπιχειροῦντος λέγειν κατά τοῦ σοῦ πατρός ἢ αὐτοῦ ἄπτεσθαι. Εἰ δέ καὶ ἐπιτιμηθῆς ὡς ἐκεῖνος, πάντως καὶ **μειζόνως** ἐπαινεθήσει τῆς πολλῆς ἀγάπης καὶ πίστεως ἕνεκα. Εἰ δέ καὶ

ἐπιτιμηθῆς ὡς ἐκεῖνος, πάντως καί **μειζόνως** ἐπαινεθήσει τῆς πολλῆς ἀγάπης καί πίστεως ἔνεκα. Εἰ δέ καί ὡς ἄνθρωπος πτοηθεῖς εἶπης· “Οὐκ οἶδα τόν ἄνθρωπον”, ἀλλά κλαῦσον **πάλιν** **μετά** ταῦτα πικρῶς **(279)** ὑπέρ τούτου καί **μή** τῆ ἀπογνώσει καταποθῆς· καί **πέπεισμαι** ὅτι ἐκεῖνος **πρῶτός** σε πρὸς ἑαυτόν ἐφελκύσεται. **Κἄν** σταυρούμενον ἴδῃς αὐτόν ὡς κακοῦργον καί **παρά** κακούργων ἀνθρώπων **πάσχοντα**, εἰ δυνατόν **συναπόθανον**· εἰ δέ **μή**, **μή** προστεθῆς τοῖς κακοῖς ὡς κακός καί προδότης, **μηδέ** κοινωνήσης **μετ’** αὐτῶν **ἀθώου** αἵματος, ἀλλ’ ὡς δειλός καί **μικρόψυχος** βραχύ τι τόν ποιμένα καταλιπών, τήν εἰς αὐτόν πίστιν φύλαξον. Ἐάν ἀφεθῆ τῶν δεσμῶν, **πάλιν** πρόσσελθε καί ὡς **μάρτυρα** πλείον σεβάσθητι· εἰ δέ **συναποθάνη** τοῖς πειρασμοῖς, τό **σῶμα** αὐτοῦ **παρησιαζόμενος** ζήτησον καί **τίμησον** περισσότερον **μᾶλλον** ἢ ὅτε **ἐμψυχωμένῳ** παρίστασο, καί **μύροις** ἀλείψας πολυτελῶς ἐνταφίασον. Εἰ γάρ καί **μή** **τριήμερος**, ἀλλ’ ἔσχατος **μετά** πάντων ἐξαναστήσεται. Πίστευε δέ ὅτι **μετά** παρησίας παρίσταται τῷ Θεῷ **κἄν** τῷ τάφῳ το **σῶμα** τούτου κατέθηκας καί ἀδιστακτῶς ἐπικαλοῦ τήν **πρεσβείαν** αὐτοῦ· καί βοηθήσει σοι ἐνταῦθα καί ἐκ πάντων φυλάξει σε τῶν ἐναντίων, καί ὑποδέξεται σε ἐν τῷ ἐκδημεῖν σε ἀπό τοῦ **σώματος** καί **μόνην** αἰωνίαν ἐτοιμάσει σοι.

Ἐάν **μετά** τά **προειρημένα** ἅπαντα κατ’ **ιδίαν** καλέσας σε, ἡσυχάσαι προτρέψῃται καί εἶπη· “Καθέζου ὧδε ἀπρόϊτος ἕως οὗ ἐνδύση **δύναμιν** ἐξ ὕψους”, **μετ’** ἐλπίδος βεβαίας καί χαρᾶς ἀπληρώτου ἐπάκουσον. **(280)** Ἀψευδής, ἀδελφέ **μου**, καί ἀληθινός **ὑπάρχει** ὁ τοιοῦτος διδάσκαλος. Ἐπελεύσεται γάρ ἡ ἴση τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐπί σέ καί **νῦν** **δύναμις**, οὐκ ἐν εἶδει πυρός αἰσθητῶς φαινομένη οὐδέ **μετά** ἤχου πολλοῦ καί **πνοῆς** βιαίας – ταῦτα γάρ **διά** τούς ἀπίστους τότε **γεγόνασιν** -, ἀλλ’ ἐν εἶδει φωτός νοητοῦ **μετά** πάσης γαλήνης καί **θυμηδίας** νοερῶς σοι ὀφθήσεται, ὅπερ **προοίμιόν** ἐστι τοῦ αἰωνίου καί **πρώτου** φωτός καί **ἀπαύγασμα** καί **λαμπηδῶν** ὑπάρχει τῆς αἰδίου **μακαριότητος**. Τούτου τοίνυν φανέντος **πᾶς** **ἐμπαθῆς** **λογισμός** ἀφανίζεται καί **πᾶν** **πάθος** ψυχικόν ἀπελαμβάνεται, **πᾶσα** νόσος **σωματικήν** τήν ἴασιν δέχεται. Τότε οἱ ὀφθαλμοί τῆς

καρδίας καθαίρονται, καί ὀρῶσιν ὅπερ ἐν τοῖς μακαρισμοῖς γέγραπται. Τότε ὡς ἐν ἐσόπτρῳ βλέπουσα ἡ ψυχὴ καὶ τὰ μικρὰ ἑαυτῆς σφάλματα εἰς ἄβυσσον καταφέρεται ταπεινώσεως, καὶ τῆς δόξης κατανοοῦσα τὸ μέγεθος πάσης χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ἐμπίπεται, καὶ τὸ παρ' ἐλπίδα τοῦ θαύματος ἐκπληττομένη πηγᾶς δακρῶν ἀφίησι. Καί οὕτως ὅλως ἀλλοιοῦται ὁ ἄνθρωπος καὶ γινώσκει Θεόν καὶ ὑπ' αὐτοῦ γινώσκεται πρῶτον. Αὕτη γὰρ μόνη πάντων ἐπιγείων καὶ οὐρανίων, ἐνεστώτων τε ὁμοῦ καὶ μελλόντων, θλιβερῶν τε καὶ χαροποιῶν, ποιεῖ καταφρονεῖν τὸν ἄνθρωπον, ὃν καὶ φίλον ἅμα Θεῷ καὶ υἰὸν Ὑψίστου καὶ Θεόν, ὅσον ἐφικτόν ἀνθρώποις, αὐτὸν ἀπεργάζεται.

Ταῦτα τοιγαροῦν ἔγραψα τῇ ἀγάπῃ σου, ἵνα ἅπερ ἠξίους πρὸς ἅπαξ παρὰ τῆς ἐμῆς ἀθλιότητος, ταῦτα ἔχων ἐγγράφως ἀναγινώσκεις ὅτε θελήσειας. (281) Ἐάν δέ καὶ πιστεύσης οἰκονομικῶς σοι καὶ συμφερόντως ταῦτα δι' ἡμῶν τὸ Πανάγιον Πνεῦμα ἐντέλλεσθαι, πάντα κατὰ ἀκολουθίαν γενήσονται καθὼς περ ἔφημεν, καὶ ὅσα ἡμεῖς παρελίπομεν, καὶ γὰρ πολλά εἰσιν, αὐτὸς σε δι' ἑαυτοῦ διδάξειεν ὁ Χριστός.

Εἰ δέ ἄπιστα καὶ οὐκ ἀρεστά σοι φανήσονται, σύγγνωθί μοι ἅπερ μεμάθηκα συμβουλεύοντι, καὶ σύ ἀκολούθει πᾶσιν οἷς ἐπίστασαι κρείττοσι· βλέπε δέ, ἀδελφέ μου, μήπως ἀβουλήτως ἀκολουθήσης καὶ χεῖροσι. Σπάνιοι γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ μάλιστα ἄτρι οἱ καλῶς ποιμαίνειν καὶ ἰατρεύειν ψυχὰς λογικὰς ἐπιστάμενοι. Νηστεῖαν γὰρ καὶ ἀγρυπνίαν καὶ σχῆμα εὐλαβείας πολλοὶ ἴσως προσεποιήσαντο ἢ καὶ ἔργῳ ἐκτήσαντο, καὶ τὸ πολλά ἀποστηθίζειν καὶ διὰ λόγων διδάσκειν οἱ πλείονες εὐχερῶς ἔχουσιν, εἰς δέ τὸ καλυθμῷ ἐκκόψαι τὰ πάθη καὶ τὰς περιεκτικὰς ἀρετὰς ἀναφαιρέτους κτήσασθαι πάνυ ὀλίγοι εὐρίσκονται. Περιεκτικὰς δέ ἀρετὰς λέγομεν ταπεινώσιν, τὴν τῶν παθῶν ἀναιρέτην καὶ πρόξενον τῆς οὐρανίου καὶ ἀγγελικῆς ἀπαθείας, καὶ ἀγάπην, τὴν μηδέποτε ἰσταμένην μήτε πίπτουσαν, ἀλλὰ διαπαντός προστιθεμένην τοῖς ἔμπροσθεν, πόθῳ πόθον προσλαμβανομένην καὶ ἔρωτι ἔρωτα, ἐξ ἧς ἡ τελεία χορηγεῖται διάκρισις, ἢ καὶ ἑαυτὴν καὶ τοὺς αὐτῆ ἐπομένους καλῶς ὀδηγοῦσα καὶ ἀπροσκόπτως τὴν νοητὴν

διαβιβάζουσα θάλασσαν· ἦν καί σοί εὐχομαι παρά Θεοῦ δωρηθῆναι καί νῦν **μάλιστα**, ὅπως θεαρέστως τά κατά σέ διακρίνης καί οὕτω ποιήσης καί σπουδάσης **(281)** ὥστε Χριστόν εὐρεῖν καί ἐν τῷ νῦν συνεργοῦντά σοι καί ἐν τῷ **μέλλοντι** πλουσίως τῆς παρ' αὐτοῦ ἐλλάμψεως τήν ἀπόλαυσίν σοι δωρούμενον, καί **μήτε** ὡς ποιμένι ἀκολουθήσης τῷ λύκῳ, **μήτε** νοσοῦση ὑπεισέλθης ποιίμνη, **μήτε** **μόνος** εὐρεθῆς κατ' ἰδίαν, ἵνα **μή** ἡ θηριάλωτος ὑπό τοῦ ψυχοφθόρου λύκου ὀφθῆς γενόμενος, ἢ νόσον ἐπί νόσῳ νοσήσας ψυχικῶς τελευτήσης, ἢ **μόνος** τό οὐαί καταπεσών κερδανῆς. Ὁ γάρ ἀγαθῷ ἑαυτόν ἐκδούς διδασκάλῳ οὐδενός τούτων φροντιεῖ, ἀλλ' ἀμερίμνως βιώσας σωθήσεται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΚΑ'. (283)

Περί μνήμης θανάτου. Καί οἶον ἀγαθόν τέλος δέδωκεν ὁ τρισόλβιος αὐτοῦ ἀδελφός Ἀντώνιος. Καί πρὸς τῷ τέλει, ἐπιτάφιος πρὸς αὐτόν.

Ἀδελφοί καί πατέρες, εὐχομαι τῷ ἐλεήσαντί **με** Θεῷ τά ὑπὲρ τῆς σωτηρίας πάντων οἰκονομηθῆναι καί τὰς ψυχὰς ἡμῶν διευθετηθῆναι πρὸς τόν ἐκεῖθε βίον καλῶς, ὅπου προλαβόντες ἡμᾶς ἀδελφοί καί γονεῖς ἀναμένουσιν, ὅπου ὁ τρισόλβιος καί **μακάριος** ἡμῶν ἀδελφός ὁ κῦρις μετῆλθεν Ἀντώνιος, καλῶς καί ὀσίως ἐνταῦθα πολετευσάμενος, **μετανοήσας** γνησίως, ἐξαγορεύσας ἐμπόνως ἅπερ ὀλίγοι τῶν **μοναχῶν** λογίζονται **ἀμαρτήματα**. Καθαρός γάρ τυγχάνων καί τήν καρδίαν καθαρὰν κεκτημένος ἀπό τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν, τά **μικρά** - ὡς δοκῶ καί παντελῶς - **ἀμαρτήματα** ὁ ἅγιος ἐκεῖνος ὡς ἀμαρτίας **μεγάλας** καί εἶχε καί ἐξηγόρευεν, ἐπεὶ Θεοῦ χάριτι σκεπόμενος παρθένος διῆλθε τόν βίον, τῷ σωματι καί τήν καρδίαν ἀγνός. Ἀφ' γάρ τόν τῆς **μονῆς** εἰσῆλθε πυλῶνα καί τῷ Χριστῷ συνετάξατο, τόν χιτῶνα τῆς σαρκός αὐτοῦ ἢ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ οὐκ ἐμόλυνεν οὐ συνδυασμῷ ἐννοιῶν, οὐ συγκαταθέσει λογισμῶν, **(284)** οὐ πράξει τινί, ὡσπερ **μοι**, πλησίον τῆς κλίνης αὐτοῦ καθεζομένῳ καί κλαίοντι, οὕτως ἐξεῖπε· “Τί κλαίεις, φησίν, ἀδελφέ; Τῆς πρὸς Θεόν πίστεως οὐ γέγονας ἔξαρκος,

ἀλλά ταύτην ὡς ἐκεῖνον, ἐλπίζω, ἐφύλαξα. Καί ἀφ' οὗ ἐν τῇ ἀγία παραγενόμενη ταύτη **μονῇ** - οὐ καυχώμενος λέγω, ἀλλ' εἰς τόν Θεόν θαρρῶν καί εἰς τήν τοῦ ἀγίου πατρός ἡμῶν εὐχὴν - σαρκικήν **ἀμαρτίαν** οὐκ ἔπραξα. Ἐσθίων δέ καί πίνων, ἐν **ἀμελείᾳ** διετέλεσα τὰς **ἡμέρας μου**. Πλήν εἰς τήν φιλανθρωπίαν τοῦ τά πάντα εἰδότος Θεοῦ **ἐμαυτὸν ἀνατίθημι**, καί ὡς ποιήσει **μετά τῆς ἐμῆς ταπεινώσεως**".

Τί τοίνυν τῶν **μεγάλων πατέρων** τὰ τελευταῖα **ρήματα** καί **ἀποφθέγματα** τοῦ ἡμετέρου πλείω τυγχάνουσι ἀδελφοῦ; Τήν γάρ ἀγνείαν αὐτοῦ καί παρθενίαν **μετά παρρησίας ἡμῖν** ἐγνώρισε καί τό τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ **πάλιν ἄπτωτον** τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ περιποιήσατο, φυλάττων κἀντούτω τήν Δεσποτικήν φωνήν ἢ **μᾶλλον** εἰπεῖν ἐντολήν, τήν λέγουσαν· "Ὅταν πάντα ποιήσητε, τότε λέγετε ὅτι· Ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν, ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι **πεποιήκαμεν**".

Μετά δέ ταῦτα τῷ ἀγίῳ ἡμῶν ὑφηγήσατο αὐτῷ, ἅπερ καί αὐτόν τόν ἅγιον πατέρα καί ἡμᾶς αὐτούς ἐξέστησαν, οὐ **μόνον** δέ ἀλλά καί ἅπαντας τοὺς ἀκηκοότας **μετά τήν τελευτήν** ἐκείνου ταῦτα ἐξέπληξαν. Οὐδείς γάρ ἐξ ἡμῶν παρ' ἐκείνῳ τοιοῦτον θησαυρόν ἀγνείας καί παρθενίας ἤλπιζεν **ἀποκρύπτεσθαι**.

Ἀλλά γάρ εἶθ' οὕτω καί τό ἅγιον καί ἀγγελικόν **μέγα σχῆμα** ἐπενδυσάμενος, ἐν **προθυμίᾳ** **μεγάλῃ**, ἐν **πολλαῖς** δακρύων ἐκχύσεσιν, ἐν ἀρραγεῖ πίστει καί ἐπιγνώσει **τελείᾳ**, οὕτω τῇ **ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ** ὁ νεοφώτιστος οὗτος καί στρατιώτης νεόλεκτος, **(285)** ὁ ἔσχατος ἐν τῷ παρόντι βίῳ ὑπέρ ἡμᾶς εἰσελθὼν καί **πρῶτος** τήν **ματαιότητα** τοῦ κόσμου καταλιπὼν, πρὸς τόν ἑαυτοῦ Δεσπότην ἀνεκλαλήτῳ **χαρᾷ** ἐξεδήμησε, πένθος ἄπαστον καταλιπὼν τοῖς **ταλαιπῶροις ἡμῖν**. Ὅταν γάρ ἐνθυμηθῶ, ἅπερ καί ὑμεῖς οἴδατε ὅτι ἐποίουν καί ἔλεγον πρὸς αὐτόν, τὰ πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ ψυχικήν σπουδάζων ἐγὼ ὁ **μάταιος**, ὅλως ἐξίσταμαι καί νοῦν καί διάνοιαν καί τήν καρδίαν **μου φλογίζομαι**, πῶς ἔλαθον **ἐμαυτόν**, πῶς **ἐματαιώθην** παιδεύων ἄνδρα, παρ' οὗ **μᾶλλον** ἐγὼ παιδεύεσθαι ὄφειλον· τὰς γάρ ἀρετάς ἐκείνου ἐλαττώματα κρίνων ἐγὼ σφόδρα ἤλγουν καί περὶ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ **πεποθημένου μου**

ἀδελφοῦ ἐσφάδαζον – οὕτω γάρ πρέπον ἐστί μὴ ψεύσεσθαι . Ἐν Χριστῷ καυχῶμαι, χαρᾷ δέ πάλιν ἀνεκλαλήτῳ συνέχομαι, ὅτι οὕτω τοῦ τῆδε βίου τόν ἐμόν προσέπεμψα ἀδελφόν καί ἐν τοιούτοις ἔργοις καί πράξεσι κατηξιώθην ἰδεῖν αὐτόν πρὸς Χριστόν ἐκδημήσαντα. Οἶδε γάρ ὁ τῶν ἐννοιῶν ἡμῶν καί τῶν λογισμῶν ἐξεταστής Θεός, ὅτι περὶ τούτου πολλή σπουδή ἐξ ἀρχῆς καί μέριμνά μοι ἐγένετο, καί πολλάς δακρῶν ἀφήκα πηγὰς τούτουγε ἕνεκα. Καί ὁ Θεός ὁ φιλόανθρωπος οὐ παρεῖδέ μου τοῦ ταλαιπώρου τὴν δέησιν, ἀλλ' ἐν ἀγάπῃ, τῇ εἰς ἀλλήλους, καί ταπεινώσει καί πίστει, τῇ πρὸς ἡμᾶς, οὕτως ἀπέπτυ πρὸς οὐρανόν, τό σῶμα μόνον καταλιπὼν ἐν ταῖς ἐμαῖς ἀθλίαις χερσί.

Θρηνοῦντός μου γάρ καί “Μὴ ἐπιλάθῃ” λέγοντος “ἡμῶν, ἀδελφέ. Ἦδη γάρ ἐκλείπεις καί καταλιμπάνεις ἡμᾶς”, οὕτως ἡ γαληνῶς προσεφθέγγετο· (286) “Οὐχί, εἰς τόν Θεόν ἐλπίζω”. Καί τοῦτο τό ῥῆμα ὕστατον τοῖς καθαρωτάτοις αὐτοῦ χεῖλεσιν ἐξειπὼν, πρὸς Θεόν ἐξεδήμησεν, οὐχ ἅπαξ τοῦτο εἰπὼν, ἀλλὰ καί δις. Πρότερον ἐμοῦ δηλονότι τό “Μὴ ἐπιλάθῃ ἡμῶν” αἰτησαμένου “ἀδελφέ περιπόθητε”, αὐτός ἐκ δευτέρου μὴ ἐπιλαθέσθαι ἡμῶν προεπηγγείλατο. Καί τούς πόδας ἐξάρας καί τὰς χεῖρας τυπώσας σταυροειδῶς ἐν ἀταράχῳ τῆς ψυχῆς καταστήματι καί κινήματι, οὕτω τόν γλυκύτατον ὕπνον ἐν εἰρήνῃ βαθεῖα ἐκοιμήθη καί ὕπνωσεν ὕπνον τόν δικαίους πρέποντα, πρὸς οὐδέν τῶν παρόντων προσπάθειαν ἐνδειξάμενος. Οὔτε γάρ συγγενῶν ἐμνήσθη, οὔτε φίλον ἄνόμασεν ἐν τούτῳ τῷ βίῳ τινά, οὐ περὶ φθαρτοῦ πράγματος διετάξατο, ἀλλ' ὡς κόπρον ἢ βόρβορον τὰ τῆδε πάντα μισήσας καί βδελυξάμενος, οὕτω γυμνός πάσης ἐπιθυμίας τῶν ὀρωμένων καί σχέσεως, πρὸς τὰ νοητὰ μετέβη βασιλεία, ἄξιος ὡς ἀληθῶς οἰκῆτωρ καί κληρονόμος ἐκείνων γενόμενος. Καί εἰκότως· εἰ γάρ ἡμῖν ὁ Θεός ἐνετείλατο, γεγυμνωμένοις οὖσιν, ἐνδύειν τούς ἀδελφούς, πόσω μᾶλλον ἐκεῖνος ἱμάτιον καί σκέπη τῷ γλυκυτάτῳ μοι γενήσεται ἀδελφῷ, τῷ δι' ἐκεῖνον μὲν τόν κόσμον πάντα καί τὰ τοῦ κόσμου ἀποδυσασμένῳ καί γυμνῷ πρὸς αὐτόν ἐκδημήσαντι;

Αλλά τόν βίον τοῦ ἀδελφοῦ πάντες ἡμεῖς ἀναθεωρήσαντες, **μιμησώμεθα**, παρακαλῶ, τήν αὐτοῦ πίστιν, τούς ἀγῶνας αὐτοῦ, τήν ἐξομολόγησιν, τήν μετάνοιαν, ἵνα καί ἡμεῖς πρὸς τήν ἐκ τοῦ σώματος ἔξοδον ἐρχόμενοι, ἀφόβως καί ἀταράχως ὡς ἐκεῖνος, τοῦ μέν σώματος ἐκδημήσωμεν, πρὸς δέ τόν Θεόν ἀπελθόντες, ἐν αὐτῷ μετ' ἐλπίδων χρηστῶν ἐνδημήσωμεν καί καταπαύσωμεν εἰς αἰωνίους σκηνάς, **(287)** ἔνθα πάντων εὐφραينوμένων ἡ κατοικία καί ὁ χορός τῶν μακαρίων καί ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἐναυλίζεται.

Ἄλλ' ὦ φίλτατε καί Θεῷ φιλούμενε, τριπόθητε ἀδελφέ, μέμνησο τῆς ὑποσχέσεως καί μή ἐπιλάθη τῶν τελευταίων καί ἡδίστων ἐμοί ῥημάτων σου, πρεσβέων ὑπέρ ἡμῶν τῶν ἀδελφῶν σου καί παντός τοῦ γένους σου. Οἶδας γάρ ἐν οἴοις ἐσμέν κακοῖς, αὐτός ἐν καλοῖς γενόμενος καί πολλοῖς ἀγαθοῖς· ὁ γάρ τοῦ σκότους ἀπαλλαγείς ἀκριβῶς γινώσκει τῶν ἐν αὐτῷ κρατουμένων τήν ἀθλιότητα. Ἰκέτευσον οὖν, ἀξιούμεν, καί νῦν τόν Θεόν ὑπέρ πάσης σου τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος, ὁ μηδέποτε τινος ἐξαιτουμένου σε παρακούσας, μηδέ τῆς σῆς ἀναγκαίας τροφῆς τούς δεομένους ἀποστερήσας. Δεήθητι ὑπέρ ἀδελφῶν τῶν τῷ σῷ πόθῳ ἐκκρεμαμένων καί τόν χωρισμόν στέγειν ἀδυνατούντων καί τό πένθος ἐπισχεῖν μή καρτερούντων, ὅπως καί ἡμᾶς μετὰ σοῦ ἔξεις ὑποδεξάμενος, καί σύν σοί σκηνώσαι τόν ὑπεράγαθον Θεόν ἐξιλέωσαι καί τόπον ἡμῖν προετοίμασον ἀναπαύσεως διά τῆς ἐντεῦθεν εὐπραξίας ἐξειργασμένον, ἵνα σύν σοί καί μετὰ σοῦ, ὡς καί ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καί αὐτόθι συνδιάγωμεν καί συνευφραινώμεθα, καταξιούμενοι οἰκεῖν καί βλέπειν τήν ἄλυπον καί μακαρίαν ζωήν. Καί καθάπερ ἡμεῖς, ἀπό τοῦ κόσμου σοῦ προσδραμόντος εἰς τήν μοναχικήν πολιτείαν, μονήν καί οἰκίαν προηυτρεπίσαμεν, οὕτω νῦν καί σύ εἰς τήν ἄρρητον καί θείαν καί ἄϋλον διαγωγὴν προοδεύσας, ἀσμένως ἡμᾶς ὑποδέξαι, μᾶλλον δέ προσλαβοῦ καί συνόδευσον καί συγκοπίασον, ὡς φιλάδελφος ἀδελφός, καί τῶν ἐπιχειρούντων παρεμποδίζειν καί κωλύειν ἡμῶν τήν πρὸς σέ ἄφιξιν ἐλευθέρωσον, **(288)** μεμνημένος ὅτι καί ἡμεῖς τῇ σῇ ἐβοηθήσαμεν καί συνεκοπιάσαμεν ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἀδελφότητι.

Χρηζομεν γάρ σου μάλλον ἄρτι τῆς συνεργείας ἡμεῖς ἢ τότε σύ, ὅτε τῶν τοῦ κόσμου δικτύων ὑπεξελεθεῖν ἐπεχείρησας.

Πολά γάρ τά ἡμέτερα ἄχθη, γλυκύτατε ἀδελφέ, ἃ τήν ταπεινήν ἡμῶν ψυχὴν καί τό σῶμα βαρύνουσιν, ὧν τό πάντων δεινότατον ἡ μόνωσις καί ἡ πολλή τῶν μεθ' ἡμῶν ἀδελφῶν **μέριμνα**, περί ἣν με καί γινώσκεις ζηλωτήν **μανικώτατον**. Ἐγνωσ γάρ πάντως ἄρτι τά τῆς ἐμῆς πρός σέ διαθέσεως, καί ὡς οὐ μισῶν σέ ποτε ἢ βδελυσσόμενος ἐπέπληττον καί παντί τρόπῳ ταῖς νουθεσίαις ἡσφαλιζόμεν, ἀλλά σφόδρα φιλῶν σε καί τῷ περί σέ πόθῳ ἀνενδότως φλεγόμενος. Βλέπεις γάρ ἄρτι, οἶδα καλῶς, ὑπεξελεθῶν τόν γνόφον καί τήν ὀμίχλην τούτου τοῦ σώματος, καί γυμνήν ὄρας τήν ἐμὴν ψυχὴν καί τήν γνώμην αὐτῆς, καθὼς σύ ὑπάρχεις ἄρτι γυμνός τοῦ σώματος. Θεοειδής γάρ γενόμενος, θεοειδέστερον βλέπεις καί πάντα τά καθ' ἡμᾶς. Μή οὖν ψεύστης τῶν συνθηκῶν φανήση τῶν πρός ἡμᾶς, μηδέ ἐπιλάθη ἀδελφοῦ τοῦ ὑπερβαλλόντως σε ἀγαπήσαντος καί, εἰ μή **τολμηρόν** εἰπεῖν, καί αὐτήν τήν ψυχὴν ὑπέρ σου τεθεικότος. Ἀλλά δός χεῖρα βοηθείας διά τῶν εὐπροσδέκτων σου προσευχῶν, ἵνα καταντῆσαι ἀξιωθῶμεν πρός σε καί συνοικῆσαι σοι ἐν αὐτῷ τῷ Κυρίῳ καί Θεῷ καί Σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, τήν κατοικίαν ποιούμενοι ἐν αὐτῷ, συναναστρεφόμενοι τῷ ἀφράστῳ φωτί ἐν τῇ ἀκηράτῳ ζωῇ, ἐν τῇ ἀνεκλαλήτῳ χαρᾷ, ἐν τῇ ἀνεκδιηγῆτῳ δόξῃ τε καί λαμπρότητι, τῇ ἐν Πατρὶ καί Υἱῷ καί Ἁγίῳ Πνεύματι ὀρωμένη καί προσκυνουμένη εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΚΒ'. (289)

Περί πίστεως. Καί διδασκαλία περί τῶν λεγόντων μή εἶναι δυνατόν ἐν μέσῳ τῶν βιωτικῶν τό τέλειον φθάσαι τῶν ἀρετῶν. Καί διήγησις ἐκ προοιμίων ἐπωφελής.

Ἀδελφοί καί πατέρες, καλόν ἡμᾶς ἀνακηρύττειν εἰς πάντα τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ καί γνωρίζειν τοῖς πλησίον ἡμῶν τήν πρός ἡμᾶς αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν καί ἄφατον ἀγαθότητα. “Ἐγώ οὖν, ὡς ὄρατε, οὐκ ἐνήστευσα, οὐκ ἠγρύπνησα, οὐκ ἐχαμεύνησα, ἐταπεινώθην δέ καί ἔσωσέ με συντόμως ὁ Κύριος”, φησὶν ὁ θεῖος Δαβίδ. Πολλῷ δέ συντομώτερον εἰπεῖν· “Μόνον

ἐπίστευσα καὶ προσελάβετό με ὁ Κύριος”. Πολλά γὰρ τὰ ἐμποδίζοντα ἡμᾶς πρὸς τὸ ταπεινῶσαι κτήσασθαι, πίστιν δὲ εὐρεῖν οὐδὲν τὸ κωλύον ἐστίν. Εἰ γὰρ ἀπὸ ψυχῆς θελήσομεν, καὶ ἡ πίστις εὐθέως ἐνήργησε, δῶρον γὰρ ἐστὶ τοῦ Δεσπότης αὐτῆ καὶ φυσικόν πλεονέκτημα, εἰ καὶ τῷ αὐτεξουσίῳ τῆς ἡμῶν προαιρέσεως καὶ αὐτῆ ὑπόκειται, καὶ γὰρ καὶ Σκύθαι καὶ βάρβαροι ἀλλήλων τοῖς λόγοις πιστεύουσιν. Ἀλλ’ ἵνα πραγματικῶς δείξω ὑμῖν τῆς ἐνδιαθέτου πίστεως (290) ἐνέργειαν, ἀκούσατε καὶ διήγησιν ὑμῖν διηγήσομαι πρὸς βεβαίωσιν τῶν εἰρημένων, ἣν ἐξ ἀληθινοῦ ἀκήκοα στόματος.

Γέωργιός τις τοῦνομα, νέος τὴν ἡλικίαν ὑπάρχων καὶ αὐτὸς ὡσεὶ ἐτῶν εἴκοσιν, οἰκῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τοῖς καθ’ ἡμᾶς χρόνοις, - ὡραῖος τῷ εἶδει καὶ φαντασιῶδες τὸ τε σχῆμα καὶ τὸ ἦθος καὶ τὸ βάδισμα κεκτημένος, ὡς ἐκ τούτων καὶ ὑπολήψεις πονηρὰς ἔχειν τινὰς εἰς αὐτόν, τοὺς τὸ ἔξωθεν μόνον βλέποντας περικάλυμμα καὶ κακῶς κρίνοντας τὰ ἀλλότρια -, ἀγίῳ τινὶ μοναχῷ, ἐν ἐνὶ τῶν τῆς πόλεως μοναστηρίων διάγοντι, γνώριμος κατεστάθη. Καὶ τὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ πρὸς αὐτόν ἀναθέμενος, ἐντολὴν μικρὰν εἰς μόνην ὑπόμνησιν ἔλαβε παρ’ αὐτοῦ. Ἐζήτησε καὶ βιβλίον ὁ νέος λαβεῖν ἐξ αὐτοῦ, τὰ τῆς πολιτείας τῶν μοναχῶν καὶ τὰ τῆς πρακτικῆς αὐτῶν ἀσκήσεως διηγήματα περιέχουσιν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ ὁ γέρον τὴν συγγραφὴν τοῦ μοναχοῦ Μάρκου, τὴν περὶ πνευματικοῦ νόμου διδάσκουσιν. Ταύτην δὲ ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ σταλεῖσαν ὁ νέος δεξάμενος καὶ ὡς μέγα τι ἐξ αὐτῆς ἐλπίζων καρπώσασθαι, οὕτω μετὰ πόθου καὶ προσοχῆς διῆλθε πᾶσαν αὐτήν. Καὶ ἐκ πάντων ὠφεληθεὶς, τρία μόνον κεφάλαια, ἵν’ εἴπω, ἐν τῇ αὐτοῦ καρδίᾳ ἐνέπηξε. Καὶ τὸ μὲν ἐν ὑπάρχον τὸ οὕτως αὐταῖς ἐγκείμενον λέξεσι: “Ζητῶν θεραπείαν, ἐπιμέλησαι τῆς συνειδήσεως καὶ ὅσα λέγει ποιήσον καὶ εὐρήσεις ὠφέλειαν”. Τὸ δὲ ἕτερον: “Ὁ πρό τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τὰς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπιζητῶν, ὁμοίος ἐστὶ δούλῳ ἀργυρωνήτῳ, ὃς ἅμα τῷ ἀγορασθῆναι σὺν ταῖς ὠναῖς καὶ ἐλευθερίαν αὐτῷ γραφῆναι ἐπιζητεῖ”. Τὸ δὲ τρίτον: “Τυφλὸς ἐστὶ κράζων καὶ λέγων Ἰησὺ Δαβὶδ, ἐλέησόν με”, (291) ὁ προσευχόμενος σωματικῶς καὶ μήπω ἔχων γνῶσιν

πνευματικήν· ὁ ποτέ δέ τυφλὸς ἀναβλέψας καὶ ἰδὼν τὸν Κύριον, οὐκέτι υἷόν Δαβίδ, ἀλλ' Υἷόν Θεοῦ ὁμολογήσας, προσεκύνησεν αὐτῷ”.

Ταῦτα τοίνυν ὁ νέος ἐκεῖνος ἐθαύμασε καὶ θαυμάσας ἐπίστευσεν ὅτι τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς συνειδήσεως εὕρησει ὠφέλειαν καὶ τῇ τῶν ἐντολῶν ἐργασία τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῇ χάριτι τούτου νοερώς ἀναβλέψει καὶ ἴδῃ τὸν Κύριον. Τῇ οὖν ἀγάπῃ τούτου καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ τρωθεὶς, τὸ πρῶτον κάλλος δι' ἐλπίδος ἐζήτηει καὶ μὴ φαινόμενον. Οὐδέν δέ ἕτερον ἔπραξεν, ὡς μεθ' ὄρκων με ἐβεβαίωσεν, εἰ μὴ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ μικρὰν ἐντολήν παρὰ τοῦ ἁγίου ἐκείνου γέροντος ἐκάστη ἐσπέρα ἐποίει καὶ οὕτως ἐπὶ τῆς κλίνης ἐκάθευδε. Τῆς συνειδήσεως οὖν λεγούσης αὐτῷ· “Ποίησον πάντως καὶ ἐτέρας μετανοίας καὶ ἄλλους ψαλμούς πρόσθε, καὶ πλεῖον λέγειν τό ‘ Κύριε, ἐλέησον’ , δύνασαι γάρ”, ταύτη προθύμως ὑπήκουε καὶ ἀδιστακτως, ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ λεγόμενα, οὕτως ἅπαντα ἔπραττε. Καὶ οὐδέποτε ἔκτοτε ἐκοιμήθη ἐλεγχούσης αὐτόν τῆς συνειδήσεως καὶ λεγούσης· “Τί τοῦτο οὐκ ἐποίησας;” Ταύτη τοιγαροῦν ἐξακολουθῶν ἀπαρалаίπτως κάκεινης τό λέγειν προστιθείσης ὁσημέραι, εἰς ὀλίγας ἡμέρας πολλή προσετέθη ἢ τῆς ἐσπέρας ἀκολουθία. Τὴν γάρ ἡμέραν οἴκου προῖστατο τῶν πατρικίων τινός καὶ ἐν τῷ παλατίῳ καθ' ἐκάστην προήρχετο, φροντίζων τῶν τῷ βίῳ ἀρμοζόντων, ὡς ἐκ τούτου μηδενὶ ἀνθρώπῳ γινώσκεσθαι τά πραττόμενα. Διό καὶ δάκρυα καθ' ἐσπέραν ἀπό τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ κατήρχοντο καὶ συχνότερον ἐπὶ (292) τὴν γῆν καὶ ἐπὶ πρόσωπον γονυκλισίας ἐποίει, κεκολλημένους ἔχων ἀλλήλοις καὶ ἀμετακινήτους τοὺς πόδας ἐν παραστάσει, εὐχαί τε παρ' αὐτοῦ πρὸς τὴν Θεοτόκον ἀνεγινώσκοντο ἐμπόνως καὶ μετὰ στεναγμῶν καὶ δακρῶν καί, ὡς παρόντος τοῦ Κυρίου σωματικῶς, οὕτω τοῖς ἀχράντοις ποσίν αὐτοῦ προσέπιπτεν καὶ ὡς τυφλὸς ἐλεηθῆναι καὶ ψυχικῶς ἀναβλέψαι ἠτεῖτο. Ὡς δέ καθ' ἐσπέραν ἢ εὐχή προσετίθετο, διήρκει μέχρι μεσονυκτίου, μηδὲν ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς χαυνουμένου ἢ ῥαθυμοῦντος αὐτοῦ ἢ τινος μέλους τῶν τοῦ σώματος αὐτοῦ κινουμένου τό σύνολον μέχρι καὶ περιστροφῆς ὀφθαλμοῦ ἢ

ἀναβλέψεως, ἀλλ' οὕτως ἴστατο ἀκίνητος, ὡς στήλη τις ἢ ὥσπερ τις ἀσώματος.

Ἰσταμένου οὖν αὐτοῦ ἐν **μιᾶ** καὶ τό “Ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ **ἁμαρτωλῷ**” λαλοῦντος τῷ νοῦ **μᾶλλον** ἢ τῷ στόματι, ἔλλαμψις θεία πλουσίως αἴφνης ἐπέφανεν ἄνωθεν καὶ πάντα τὸν τόπον ἐπλήρωσε. Τούτου δέ γεγονότος ἠγνόησεν ὁ νεανίας καὶ ἐπελάθετο εἰ ἐν οἴκῳ ἦν ἢ ὅτι ὑπὸ στέγην ὑπῆρχε. Φῶς γὰρ **μόνον** ἔβλεπε πάντοθεν καὶ οὐδέ εἰ ἐπὶ γῆς ἐπάτει ἐγίνωσκεν. Οὐδέ φόβος ἦν ἐν αὐτῷ τοῦ **μὴ** πεσεῖν, οὐδέ κόσμου φροντίς, οὐδέ τι τῶν, οἷα τοῖς ἀνθρώποις καὶ σῶμα φοροῦσι προσβάλλουσι, τῷ λογισμῷ τότε προσέβαλλον, ἀλλ' ὅλως φωτὶ ἀῦλα συνῶν καὶ τῷ δοκεῖν αὐτός φῶς γενόμενος καὶ παντός κόσμου ἐπιλαθόμενος, δακρύων καὶ χαρᾶς ἀνεκφράστου καὶ ἀγαλλιᾶσεως ἔμπλεως ἐγένετο. Εἶτα εἰς οὐρανὸν ἀνῆλθεν ὁ νοῦς αὐτοῦ καὶ ἄλλο φῶς ἐθεάσατο ὑπὲρ τό πλησιάζον τρανότερον. Ἐφάνη αὐτῷ παραδόξως, πλησίον τοῦ φωτός ἐκείνου ἰστάμενος, ὁ ῥηθεὶς ἅγιος ἐκεῖνος καὶ ἰσάγγελος γέρων, ὁ τὴν ἐντολὴν αὐτῷ καὶ τὴν βίβλον προχειρισάμενος.

(293) Ὡς οὖν ἐγὼ ταῦτα ἤκουσα, ἐλογισάμην καὶ τοῦ ἁγίου τούτου τὴν πρεσβείαν πολὰ συνηνεργήσασαν αὐτῷ καὶ τοῦ Θεοῦ πάλιν δεῖξαι τῷ νέῳ οἰκονομήσαντος τό οἶον ὕψος ἀρετῆς ὁ ἅγιος οὗτος ἐκέκτητο.

Παρελθούσης δέ τῆς θεωρίας ταύτης καὶ εἰς ἑαυτὸν πάλιν, ὡς ἔλεγεν, ὁ νεανίας γενόμενος, χαρᾶ καὶ ἐκπλήξει συνείχετο καὶ ἀπὸ καρδίας ἐδάκρυε καὶ τοῖς δάκρυσιν ἢ γλυκύτης συνείπετο. Τέλος, ἐπὶ τῆς κλίνης ἀνέπεσε καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ ἀλέκτωρ ἐφώνησε καὶ τῆς νυκτός τό μέσον εἶναι ἐδήλωσε. Καί **μετ'** ὀλίγον αἰ ἐκκλησῖαι τὸν ὀρθρον ἐσήμανον, καὶ αὐτός ἐξανέστη ψάλαι κατὰ τό σύνηθες, **μηδέ** ἔννοιαν ὕπνου κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα λαβόμενος.

Ταῦτα ἐγένοντο ὡς ὁ Θεός οἶδεν, ὁ καὶ ποιήσας αὐτὰ ἐν οἷς ἐπίσταται κρίμασι, **μηδέν** πλέον τοῦ νέου ἐκείνου ἐργασαμένου, εἰ **μὴ** ἄπερ ἠκούσατε, **μετ'** ὀρθῆς πίστεως καὶ ἀδιστακτοῦ ἐλπίδος. Μὴ οὖν εἶπη τις πρὸς δοκιμὴν ταῦτα ἐκεῖνον ἐργάσασθαι· οὐδέ γὰρ **μέχρι** λογισμοῦ τοῦτο ἢ εἶπεν ἢ ἐνενόησεν - ὁ γὰρ δοκιμάζων καὶ ἐκπειράζων πίστιν οὐ

κέκτηται -, ἀλλά πᾶσαν ἄλλην ὁ νεανίας ἐκεῖνος ἐμπαθῆ καὶ φιλήδονον ἀπορριψάμενος ἔννοιαν, οὕτως, ὡς ὤμνυε, τὰ παρὰ τῆς ἰδίας λεγόμενα ἐφρόντιζε συνειδήσεως, ὡς ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις τοῦ βίου αἰσθητοῖς πράγμασιν ἀναισθήτως διακεῖσθαι καὶ μηδέ αὐτόν τὴν βρῶσιν καὶ πόσιν ἐνηδόνως ἢ συχνοτέρως προσίεσθαι.

Ἦκούσατε, ἀδελφοί μου, ὅσα ἢ πίστις ἢ εἰς Θεὸν δύναται, τοῖς ἔργοις βεβαιουμένη; Ἔγνωτε, ὡς οὔτε νεότης ἀπόβλητος οὔτε γῆρας ὠφέλιμον μὴ οὔσης συνέσεως καὶ φόβου Θεοῦ; Ἐμάθετε ὅτι οὔτε μέση πόλις (294) ἐμποδίζει ἡμᾶς εἰς τὸ κατεργάζεσθαι τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἐὰν σπουδαῖοι ὦμεν καὶ διεγηγερμένοι, οὔτε ἡσυχία ὠφελεῖ ἢ ἀναχώρησις κόσμου, ἐὰν ῥαθυμῶμεν καὶ ἀμελῶμεν; Πάντως ἀκούομεν τὸν Δαβὶδ ἅπαντες καὶ θαυμάζομεν καὶ λέγομεν ὅτι εἰς Δαβὶδ καὶ ἄλλος οὐ γέγονε, καὶ ἰδοὺ ἐνταῦθα καὶ τοῦ Δαβὶδ περισσότερον. Ἐκεῖνος γὰρ παρὰ Θεοῦ τὴν μαρτυρίαν εἴληφε καὶ προφήτης ἐχρίσθη καὶ βασιλεὺς καὶ Πνεύματος Ἁγίου γέγονε μέτοχος καὶ πολλάς εἶχε τὰς περὶ Θεοῦ ἀποδείξεις· ἁμαρτήσας οὖν καὶ στεερωθεὶς τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος καὶ τὴν προφητείαν ἀφαιρεθεὶς καὶ τῆς συνήθους ὁμιλίας τοῦ Θεοῦ ἀλλοτριωθεὶς, εἰ ταῦτα πάλιν ἐζήτησε, μνησθεὶς τῆς χάριτος ἧς ἐξέπεσε, τί θαυμαστόν; Οὗτος δὲ μηδὲν τοιοῦτον ἐν νῶ λαβόμενός ποτε, ἀλλὰ μόνοις προσκείμενος τοῖς τοῦ κόσμου καὶ μόνα βλέπων τὰ πρόσκαιρα καὶ διάνοιαν ἔχων μηδὲν φαντασθεῖσαν τῶν γηϊνῶν ποτέ ὑψηλότερον, - ὧ τῶν κριμάτων σου, Κύριε - μόνον ἤκουσε περὶ τούτων καὶ εὐθέως ἐπίστευσε· καὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ ἔργα τῇ πίστει ἀρμόζοντα ἐπιδείξασθαι, δι' ὧν ἢ ἐκείνου πτερωθεῖσα διάνοια εἰς οὐρανοὺς ἔφθασε καὶ τὴν Μητέρα Χριστοῦ εἰς συμπάθειαν εἴκλυσε καὶ τῇ ταύτης πρεσβείᾳ τὸ Θεῖον ἐξιλέωσατο καὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος ἕως οὐρανοῦ φθάσαι ἐνίσχυσε καὶ φῶς θεάσασθαι κατηξίωσεν, οὗ πάντες ἐφίενται καὶ ὀλίγοι λίαν ἐπιτυγχάνουσιν.

Οὗτος ὁ νέος, ὁ μήτε χρόνοις νηστεύσας πολλοῖς, μήτε ποτέ χαμευνήσας, μὴ ἐνδυσάμενος τρίχινα, μὴ κόμην ἀποκειράμενος, μὴ κόσμου ἐκστάς τῷ σώματι, πνεύματι δέ, ἀγρυπνήσας μόνον ὀλίγα, ὑπὲρ τὸν Λῶτ ἐφάνη, (295) τὸν ἐν

Σοδόμοις θρυλούμενον. Μᾶλλον δέ εἰπεῖν ἐν σώματι ἄγγελος, κρατητός καί ἀκράτητος, βλεπόμενος ἄλλ' οὐ κατεχόμενος, ἄνθρωπος τό φαινόμενον καί ἄσαρκος τόν νούμενον, τοῖς πᾶσι τά πάντα ὀρώμενος καί μόνος μόνῳ Θεῷ τῷ πάντα γινώσκοντι ὦν. Διό καί τῆ τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου δύσει τοῦ νοητοῦ φωστῆρος τό γλυκύ τοῦτον διαδέχεται φῶς, προβεβαιούν καί πιστούμενον τό μέλλον αὐτόν ἀδιάλειπτον διαδέξασθαι φῶς. Καί εἰκότως· ἡ γάρ ἀγάπη τοῦ ζητουμένου ἐξέστησεν αὐτόν καί κόσμου καί φύσεως καί πραγμάτων ἀπάντων, καί ὅλον αὐτοῦ τοῦ Πνεύματος καί φῶς ἀπειργάσατο· καί ταῦτα μέσον πόλεως οἰκοῦντα καί οἴκου προνοούμενον δούλων τε καί ἐλευθέρων φροντίζοντα καί πάντα ποιοῦντα καί πράσσοντα ὅσα τῷ βίῳ ἀρμόζουσιν.

Ἀλλά ἀρκοῦσι ταῦτα καί τῷ νέῳ εἰς ἔπαινον καί ὑμᾶς κινήσαι εἰς πόθον καί μίμησιν αὐτοῦ, ἢ ἔτι βούλεσθε· καί ἄλλα εἰπεῖν με μείζονα, ἃ οὐδέ ἡ ἀκοή ὑμῶν ἴσως δυνηθῆ παραδέξασθαι; Ὅμως τί τούτου μείζον εὐρήσεται ἢ τί τελειότερον; Πάντως οὐδέν ἐστι μεγαλώτερον ἄλλο, καθὼς ὁ Θεολόγος ἔφη Γρηγόριος· “Ἀρχή, φησί, σοφίας φόβος Κυρίου. Οὐ γάρ φόβος, ἐντολῶν τήρησις. Οὐ δέ ἐντολῶν τήρησις, σαρκός κάθαρσις, τοῦ ἐπιπροσθούντος τῆ ψυχῇ νέφους καί μὴ ἐῶντος καθαρῶς ἰδεῖν τήν θείαν ἀκτίνα. Οὐ δέ κάθαρσις, ἔλλαμψις. Ἐλλαμψις δέ πόθου πλήρωσις τοῖς τῶν μεγίστων ἢ τοῦ μεγίστου ἢ ὑπέρ τό μέγα ἐφιεμένοις”. Ὡστε ταῦτα εἰπών, τέλος ἀτελές εἶναι πάσης ἀρετῆς τόν φωτισμόν ἐδήλωσε τόν τοῦ Πνεύματος, εἰς ὃν ὁ γενόμενος τέλος μέν καί πέρας τῶν αἰσθητῶν ἀπάντων κατέληφε, ἀρχήν δέ τῆς τῶν πνευματικῶν εὖρε γνώσεως.

(296) Ταῦτα ἀδελφοί μου, Θεοῦ τά θαυμάσια. Διά τοῦτο κρυπτομένους φανεροῖ τούς ἀγίους αὐτοῦ ὁ Θεός, ἵνα οἱ μέν ζηλῶσι τούτους, οἱ δέ ἀναπολόγητοι γένωνται. Καί οἱ θέλοντες ἐν μέσῳ θορύβων εἶναι, ἐν κοινοβίοις τε καί ὄρεσι καί σπηλαίοις ἀξίως πολιτευόμενοι, σώζονται καί μεγάλων παρὰ τοῦ Θεοῦ ὑπέρ μόνης τῆς εἰς αὐτόν πίστεως ἀξιοῦνται καλῶν, ὡς ἂν οἱ διά ῥαθυμίαν ἀποτυγχάνοντες μηδέν ἔχωσι λέγειν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. Ἀψευδής γάρ ἐστιν, ἀδελφοί μου, ὁ

ἐπαγγειλάμενος σώζειν ἐκ μόνης τῆς εἰς αὐτόν πίστεως. Ἐλεήσατε οὖν ἑαυτοὺς καὶ ἡμᾶς τοὺς ὑμᾶς ἀγαπῶντας καὶ πολλάκις ὑπὲρ ὑμῶν θρηνοῦντας καὶ δάκρυα χέοντας – τοιοῦτους γὰρ ἡμᾶς ὁ συμπαθὴς καὶ ἐλεήμων Θεὸς παρακελεύεται –, καὶ πιστεύσαντες ὀλοψύχως ἐπὶ τὸν Κύριον, ἄφετε γῆν καὶ πάντα ὅσα παρέρχονται, καὶ προσέλθετε πρὸς αὐτόν καὶ κολλήθητε αὐτῷ, ὅτι μικρὸν ἔτι καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, καὶ ἐκτός ἐκείνου οὐκ ἔστι στάσις, οὔτε πέρας, οὔτε κατάληψις τῆς τῶν ἁμαρτωλῶν πτώσεως. Ἀχώρητος γὰρ ὁ Θεὸς ὑπάρχει καὶ ἀκατάληπτος· ποῖος οὖν ἔσται τόπος, εἰπέ, εἰ δύνασαι, τῶν ἐκπιπτόντων τῆς βασιλείας αὐτοῦ;

Ἐμοὶ θρηνεῖν ἐπέρχεται καὶ τὴν καρδίαν μου δαπανῶμαι καὶ δι' ἡμᾶς τήκομαι, ὅταν ἐννοήσω ὅτι τοιοῦτον Δεσπότην ἔχοντες μεγαλόδωρον καὶ φιλόανθρωπον ὡς διὰ μόνην τὴν πρὸς αὐτόν πίστιν τοιαῦτα ἡμῖν χαριζόμενον ἅ καὶ νοῦν ὑπερβαίνει καὶ ἀκοήν καὶ διάνοιαν καὶ οὐδέ ἐπὶ καρδίαν ποτέ ἀνέβη ἀνθρώπου, ἡμεῖς ὥσπερ ἄλογα ζῶα προτιμῶμεν γῆν μόνην (297) καὶ τὰ ἀπὸ γῆς ἡμῖν δια πολλὴν εὐσπλαγχνίαν ἀναδιδόμενα εἰς αὐτάρκη χρεῖαν τοῦ σώματος, ἵνα ἐκ τούτων συμμέτρως τρεφόμενοι, καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀνεμποδίστως τὴν πρὸς τὰ ἄνω ποιῆται πορείαν, τρεφομένη καὶ αὐτὴ δηλονότι τὴν νοεράν τροφήν, τὴν ἐκ Πνεύματος, κατὰ τὸ μέτρον τῆς καθάρσεως καὶ τῆς ἀναβάσεως.

Τοῦτο γὰρ ἄνθρωπος καὶ εἰς τοῦτο ἐκτίσθημεν καὶ διὰ τοῦτο παρήχθημεν, ἵνα ἐνταῦθα μικρὰ εὐεργετηθέντες, διὰ τῆς εὐχαριστίας καὶ τῆς πρὸς Θεὸν εὐνοίας ἐκεῖσε τὰ μείζονα καὶ αἰωνίζοντα ἀπολαύσωμεν. Ἀλλ' οἴμοι, ὅτι περὶ τῶν μελλόντων μηδὲ φροντίζοντες ἀχαριστοῦμεν καὶ περὶ τῶν ἐν χερσίν αὐτῶν καὶ ἴσοι δαιμόνων γινόμεθα ἢ καὶ χεῖρονες, εἰ δεῖ τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν. Καὶ διὰ τοῦτο πλείονος καὶ τῆς τιμωρίας δεόμεθα, ὅσω καὶ πλείον εὐεργετήθημεν καὶ γνωρίζομεν Θεόν δι' ἡμᾶς γενόμενον ὡς ἡμεῖς, ἁμαρτίας μόνης ἐκτός, ἵνα τῆς πλάνης ἡμᾶς ἀπαλλάξῃ καὶ τῆς ἁμαρτίας ἐλευθερώσῃ. Ἀλλὰ τί δεῖ με εἰπεῖν; Πᾶσι τούτοις λόγῳ μόνῳ πιστεύομεν ἀληθῶς, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνούμεθα. Οὐχὶ πανταχοῦ Χριστὸς ὀνομάζεται, ἐν

πόλεσιν, ἐν κώμαις, ἐν κοινοβίοις καὶ ὄρεσι; Ζήτησον, εἰ δοκεῖ, καὶ ἐρευνήσον ἀκριβῶς, εἰ τηροῦσι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ· καὶ μόλις εὐρήσης ἐν χιλιάσιν, ὡς ἀληθῶς, καὶ μυριάσιν ἕνα, τὸν ἔργω καὶ λόγῳ χριστιανὸν ὄντα. Οὐχὶ διὰ τοῦ ἀγίου Εὐαγγελίου εἶρηκεν ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός· “Ὁ πιστεύσας εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, καὶ ἐκεῖνος ποιήσει καὶ μείζονα τούτων ποιήσει”; Ποῖος οὖν ἐξ ἡμῶν τολμᾷ εἰπεῖν· “Ἔργα Χριστοῦ ἐγὼ ποιῶ καὶ πιστεύω ὀρθῶς εἰς Χριστόν; “. Οὐχ ὀραῖτε, ἔδελφοί, πῶς ἄπιστοι ἔχομεν εὐρεθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως (298) καὶ χείρονα τῶν μηδὲ εἰδότες τὸν Κύριον ὑποστησόμεθα κόλασιν; Ἀνάγκη γάρ ἢ ὡς ἀπίστους κατακριθῆναι ἡμᾶς ἢ Χριστόν ψεύστην ἀποδειχθῆναι, ὅπερ ἀδύνατον, ἀδελφοί μου, ἀδύνατον.

Ταῦτα δὲ ἔγραψα οὐχὶ κωλύων τὴν ἀναχώρησιν, τὴν δὲ ἐν μέσῳ μᾶλλον τοῦ βίου διαγωγὴν προτρεπόμενος, ἀλλὰ πάντας πληροφορῶν τοὺς ἐντυγχάνοντας τῷδε τῷ διηγήματι ὅτι ὁ θέλων ποιεῖν τὸ ἀγαθὸν ἐν παντί τόπῳ ἐκ Θεοῦ τὸ δύνασθαι ἔλαβεν. Ἄλλως δὲ καὶ μᾶλλον ἢ ὑπόθεσις αὕτη προτρεπτικὴ ὑπάρχει πρὸς ἀναχώρησιν. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος, ὁ ἐν μέσῳ τῷ βίῳ στρεφόμενος καὶ μηδὲν περὶ ἀποταγῆς ἢ ἀκτημοσύνης ἢ ὑπακοῆς ποτε λογισάμενος, οὕτως ἠλεήθη, πιστεύσας ἀπὸ ψυχῆς καὶ τὸν Θεὸν ἐπικαλεσάμενος, πόσων ἀγαθῶν ἐλπίζειν μᾶλλον τεύξεσθαι χρὴ τοὺς ἅπαντα τὰ τοῦ βίου καὶ πάντας ἅμα καταλιμπάνοντας καὶ αὐτὰς αὐτῶν τὰς ἰδίας ψυχὰς ἐκδιδόντας διὰ τὸν Θεὸν εἰς θάνατον, καθὼς αὐτός ὁ θεὸς ἐνετείλατο; Καὶ γὰρ ὁ ἀρξάμενος τὰ καλά πράσσειν ἀδιστακτῶ πιστεῖ καὶ ὀλοψύχῳ προθέσει καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν ἐγγινομένην ὠφέλειαν ἐπαισθάνεσθαι, αὐτὸς ἀφ’ ἑαυτοῦ γινώσεται ὅτι μέγα ἐμπόδιον τοῖς κατὰ Θεὸν ζῆν ἐλομένοις ἢ φροντίς τοῦ κόσμου καὶ ἢ ἐν αὐτῷ διαγωγή. Ἡ γὰρ ῥηθεῖσα περὶ τοῦ νέου τούτου ὑπόθεσις θαυμαστὴ τέ ἐστι καὶ παράδοξος καὶ οὐδέ εἰ ἐν ἄλλῳ τινὶ τοιοῦτόν τι γεγένηται ἠκούσαμεν. Εἰ δὲ καὶ γέγονεν ἐν τισιν ἢ γενήσεται, εἰ μὴ ἐκ τοῦ κόσμου συντόμως ὑποχωρήσουσιν, ἐκπεσεῖν τοῦ τοιούτου καλοῦ γινωσκέτωσαν, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἐξ ἐκείνου τοῦ νέου μεμάθηκα ἀκριβῶς.

(299) Μοναχῶ γάρ γεγονότι ὕστερον ἐνέτυχον, τρίτον ἔτος ἢ καί τέταρτον ἐν τῇ μοναδικῇ πολιτείᾳ διατελοῦντι καί τόν τριακοστόν δεύτερον τῆς ἡλικίας τοῦ σώματος αὐτοῦ χρόνον ἄγοντι. Ἀκριβῶς γάρ αὐτόν ἐγίνωσκον, ὡς φίλον ὄντα καί συνανάτροφον, διό καί προσθεῖς ὑφηγήσατό μοι ταῦτα· “Ὅτι μετὰ τήν θαυμαστήν ἐκείνην ἀλλοίωσιν καί τήν εἰς ἐμέ ὑπέρ ἄνθρωπον γενομένην ἀντίληψιν οὐ πολλάί, φησίν, ἡμέραι διεληλύθησαν καί συνεχεῖς μοι τοῦ βίου ἐπέπεσον πειρασμοί, ὑφ’ ὧν καί ἐμαυτόν ἐώρων πρὸς κρυπτάς ἐργασίας ἐμποδιζόμενον καί τοῦ καλοῦ κατά μικρόν ὑστερούμενον, καί ἐγλιχόμεν ἔξω τοῦ κόσμου γενέσθαι παντός καί κατά μόνας ἐκζητεῖν τόν ὀφθέντα μοι – τούτου γάρ χάριν πέπεισμαι, ἀδελφέ, ὅτι ὅλως φανῆναί μοι εὐδόκησεν, ἵνα πρὸς ἑαυτόν με τόν ἀνάξιον ἐφελεύσῃται καί παντός τοῦ κόσμου ἀποχωρήσῃ με - . Ἐπεὶ δέ τοῦτο ποιῆσαι συντόμως οὐκ ἴσχυσα, κατά μικρόν μικρόν πάντων τῶν προλεχθέντων ἐπιλαθόμενος, εἰς παντελῆ κατήντησα σκότωσιν, ὥστε μή μεμνησθαί μέ τινος μικροῦ ἢ μεγάλου μέχρι ψιλῆς ἐννοίας ποτέ, ἐξ ὧνπερ προείρηκα. Εἰς πλείονα δέ μᾶλλον κακά ὑπέρ τά συμβάντα μοι πρόην περιέπεσον καί οὕτω διεκείμην, ὡς μηδέ ἐννοήσας ποτέ ἢ ἀκούσας τά ἅγια ῥήματα τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλά καί τόν ἅγιον ἐκεῖνον, τόν τότε με ἐλεήσαντα καί τήν μικράν μοι ἐντολήν δεδωκότα καί τήν ῥηθεῖσαν βίβλον ἐξαποστείλαντα, ὡς ἕνα τῶν τυχόντων ἀνθρώπων ἔβλεπον καί οὐδέ ψιλὴν ἐννοίαν περὶ τῶν ὀραθέντων μοι δι’ αὐτόν ἐλάμβανον. Ταῦτα δέ, φησί, λέγω σοι, ἵνα μάθῃς ἀκριβῶς εἰς οἶον ἀπωλείας βόθρον ἐκ ῥαθυμίας κατηνέχθην ἐγώ ὁ ἄθλιος καί τοῦ Θεοῦ θαυμασίας καί ἐκπλαγῆς τήν καί μετὰ ταῦτα εἰς ἐμέ γενομένην ἀγαθότητα ἄφατον.

(300) Καί γάρ, οὐκ οἶδ’ ὅπως εἶπω, ἀγνώστως οὕτως ἐν τῇ ταλαιπώρῳ καρδίᾳ μου ἢ πρὸς τόν ἅγιον γέροντα ἀγάπη καί πίστις διέμενε, δι’ ἣν, ὡς οἶμαι, μετὰ τήν τοσοῦτων χρόνων παρέλευσιν ὁ Θεός ὁ φιλόανθρωπος ταῖς ἐκείνου εὐχαῖς ἐλεήσας με, δι’ αὐτοῦ με πάλιν ἐκ τῆς πολλῆς πλάνης καί τοῦ βυθοῦ τῶν κακῶν ἐξαρπάσας ἐρρύσατο. Οὐ γάρ ἀπέστην τελείως ἐξ αὐτοῦ ὁ ἀνάξιος, ἀλλά καί τά γινόμενα ἐξηγόρευον καί εἰς τό κελλίον

αὐτοῦ, ὅτε ἐν τῇ πόλει ἐτύγχανον, ἀπηρχόμην συχνότερον, εἰ καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ ὁ ἀσυνείδητος οὐκ ἐφύλαττον. Νυνὶ δέ, καθάπερ ὀραῶς, τὰ πολλά τῶν ἁμαρτημάτων μου πλήθη παριδῶν ὁ εὐσπλαχνος Κύριος καὶ μοναχόν με γενέσθαι παρ' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου γέροντος ὠκονόμησε καὶ μετ' αὐτοῦ συνεῖναι με διηνεκῶς, τόν ἐπ' ἀληθείας ἀνάξιον, κατηξίωσε. Κόπω τοίνυν πολλῶ καὶ πλείοσι δάκρουσι καὶ ἀκριβεῖ ξενιτεία καὶ τελεία ὑπακοῇ καὶ ἐκκοπῇ παντελεῖ τοῦ οἰκείου θελήματος καὶ πολλοῖς ἄλλοις σκηροτάτοις ἐπιτηδεύμασί τε καὶ πράξεσιν, ἀκατασχέτω καὶ ἀνενδότην δρόμῳ πορευομένῳ μου, μικρὰν μὲν καὶ ὀλίγην ἀμυδρῶς πως ἀκτίνα τοῦ γλυκυτάτου καὶ θείου ἐκείνου φωτός ἰδεῖν καὶ αὐθις ἠξιώμαι, τοιαύτην δέ θεωρίαν, οἷα τότε ἐώρακα, οὐδέπω μέχρι τοῦ νῦν ἠξιώθην θεάσασθαι”.

Ταῦτα οὖν δακρῶν ἐλάλει μοι καὶ τούτων ἕτερα πλείονα. Ἐγὼ δέ ὁ ταλαίπωρος τῶν ἁγίων ἐκείνου ῥημάτων ἐπακροασάμενος καὶ ὅλον ὄντα τῆς θείας ἔμπλεων χάριτος στοχασάμενος καὶ ἀληθῆ σοφόν, εἰ καὶ μὴ λόγον εἶχε σοφίας τῆς ἕξωθεν, οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀκριβῆ κεκτημένον τὴν εἶδησιν ἐκ πρακτικῆς γνώσεως, εἰπεῖν μοι αὐτόν παρεκάλεσα πῶς τοιαῦτα ἢ πίστις ἐνεργεῖν θαυμάσια πέφυκε, καὶ διδασκαλίας τρόπῳ ἐγγράφως ταῦτα ἐκθέσασθαί μοι. Ὁ δέ καὶ λέγειν ἀπήρξατο καὶ τὰ λεγόμενα γράφειν οὐκ ὤκνησεν, **(301)** ἃ καὶ, ἵνα μὴ τόν λόγον μηκύνωμεν, ἐν ἄλλοις ἀνεταξάμεθα εἰς τράπεζαν εὐφροσύνης, τοῖς μετὰ πίστεως τῶν γεγραμμένων ἐπιβατεύουσι.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῶ ἀδελφοί, δράμωμεν ἐμπόνως καὶ ἡμεῖς τόν δρόμον τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ πρόσωπα ἡμῶν οὐ μὴ καταισχυθῆ. Ἄλλ' ὥσπερ παντί τῶ κρούοντι ἐπιμόνως ἀνοίγει τὰς πύλας τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ δίδωσι τῶ αἰτοῦντι Πνεῦμα εὐθές καὶ πανάγιον, καὶ οὐκ ἔστι τόν ὀλοψύχως ζητοῦντα μὴ εὐρεῖν καὶ πλουτῆσαι τόν πλοῦτον τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἐντροφήσετε τῶν ἀπορρήτων αὐτοῦ ἀγαθῶν, ὧν ἠτοιμάσε τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, νῦν μὲν ἐκ μέρους καὶ μετὰ σοφίας τῆς κρείττονος, ἐν δέ τῶ αἰῶνι τῶ μέλλοντι ὀλοκλήρως μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος

ἀγίων ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΚΓ'. (302)

Περὶ μετάνοίας καὶ φόβου Θεοῦ. Καὶ ὅποιον ἀγῶνα ἔχει ψυχῆς καὶ πόνον καρδίας ὁ μετὰ συντετριμμένου τοῦ πνεύματος μετανοῶν. Καὶ τίνα εἰσὶν ἃ λέγει καὶ πρὸς τὸν φιλάνθρωπον Κύριον εὔχεται.

Ἀκούσατέ μου τῶν λόγων, υἱοὶ μου ἔσχατοι, ἀγαπητοὶ μου, περιποίητοί μου, ἀκούσατέ μου, εἰ ἀληθῶς ὡς πατέρα ποθεῖτέ με καὶ ζητεῖτέ με. Ποῖος τῶν ἀνθρώπων, φαρμάκῳ πληγεὶς τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ ἀλγῶν καὶ κοπτόμενος πόνῳ σφοδρῷ τὰ ἐντὸς αὐτοῦ, τραυμάτων μικρῶν δέρματος σώματος αὐτοῦ φροντίσει ἢ μελετήσει αὐτῷ περὶ τούτων; Ὁ γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ κρυπτός πόνος καλύψει πάντα πόνον ἢ κνησμονήν, γινομένην ἐπὶ δερματίδα σώματος αὐτοῦ, καὶ ἐκ συνοχῆς τῆς καρδίας αὐτοῦ οὐκ ἀφίεται διαβλέψαι καὶ ἰδεῖν τὰ ἐπὶ τῷ σώματι αὐτοῦ, ἀλλὰ πόνῳ καὶ ὀδύνη ἀφορήτῳ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐπιλανθάνεται τῶν πληγῶν, τῶν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ταῖς χερσίν αὐτοῦ διαρρήξει καὶ τοῖς ὄνυξιν αὐτοῦ τῶν χειρῶν τὰ τραύματα τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐπιξάνη. Ἐπιλάθεται δὲ καὶ γονέων καὶ φίλων αὐτοῦ (303) καὶ ἐπὶ πάντα ἄνθρωπον οὐκ ἀτενίσει τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐδέ ἐπιστραφήσεται αὐστηρῶς τῷ προσώπῳ ἐπὶ ἄνθρωπον καταρῶμενον αὐτόν. Οὐ φροντίσει κτημάτων ἢ πραγμάτων αὐτοῦ, καταλείψει τὸν πλοῦτον αὐτοῦ εἰς διαρπαγὴν τοῖς βουλομένοις. Ἄρτον ἠδέως οὐ φάγεται, ἐμπέπλησται γὰρ πικρίας. Οἶνον ἠδέως οὐ πίνεται, πόνος γὰρ ἐστὶν εἰς κόρον αὐτῷ. Τοῖς καλοῦσιν εἰς δεῖπνον πότου μετ' ὀργῆς μεγάλης ἀποκριθήσεται: “Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ, θάνατος γὰρ συντρίβει μου τὴν καρδίαν, καὶ τί οἶδα εἰ ἄρτι λάβη αὐτήν; Ζῆν γὰρ ἐν βίῳ μισητόν μοι γέγονεν, ὅτι ἡ ζωὴ αὕτη θάνατος, ἐγὼ δὲ οὐκ ἤδειν “. Ἐπὶ κλίνην στρωμνῆς αὐτοῦ οὐκ ἀναβήσεται, ἀλλ' ἔσται κυλινδούμενος καὶ ἀσπαίρων ἐπὶ τῆς γῆς, κράζων μέγала καὶ ὀδυρόμενος, φροντίδα μηδεμίαν ποιούμενος τῶν ὀρώντων αὐτόν ἀσχημονοῦντα ἢ τῶν ἀκουόντων τῆς κραυγῆς αὐτοῦ καὶ

καταλοιδορούντων αὐτόν. Ἔσονται οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ φλέβες, πηγῆς ὕδωρ μᾶλλον προχέοντες ἢ προφέροντες τό ὄρᾱν. Πάντα ἄνθρωπον ὡς ἄγγελον μακαρίσει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καί τούς ὄντας καί τούς παρελθόντας καί τούς μήπω τόν κόσμον γνωρίσαντας, καί πᾶν κτῆνος καί πᾶν ἐρπετόν ἔρπον ἐπί τῆς γῆς καί πᾶν ὃ ἔχει πνεῦμα ζωῆς μακαρίσει λέγων· “Ὡς εὐλογημένα πάντα τά ὑπό τοῦ Θεοῦ ποιηθέντα, ἐν χαρᾷ ψυχῆς καί ζωῆς αὐτῶν ἀπόνως διάγοντα, ἐγώ δέ μόνος φορτίω βαροῦμαι ἁμαρτημάτων καί πυρὶ κρίσεως κρίνομαι καί ὀδυνῶμαι μόνος ἐπί τῆς γῆς! “. Πᾶσαν ψυχὴν μίαν λογίσεται καί ὡς ἁγίαν τῷ κυρίῳ σεβασθήσεται καί ὡς ἀκάθαρτος εὐλαβηθήσεται ἀπό πάντων. Δίκαιον ἀπό ἀδίκου οὐ διακρινεῖ, ἀλλ’ ἔξει τούς πάντας ἴσον, (304) καθαρούς τε καί ἀκαθάρτους. Οὗτος μόνος χωρίζεται ἀπό πάσης τῆς κτίσεως τῆς ὑπό τόν οὐρανόν, καί ἐπί κοπρίας ἀμυθήτων κάθηται ἁμαρτιῶν καί σκότει ἀγνοίας καί λύπης περιέχεται, τέλος οὐκ ἔχοντι. Τόν δέ ἰχώρα τῶν τραυμάτων αὐτοῦ ἀποξέσει οὐ μετὰ ὀστράκου ὡς ὁ Ἰώβ, ἀλλά τοῖς ὄνου τῶν χειρῶν αὐτοῦ διά τήν βίαν τοῦ πόνου τῆς καρδίας αὐτοῦ· Ἰώβ γάρ τήν σάρκα πληγείς εἶχε τήν ψυχὴν ὑπό Θεοῦ σκεπομένην, οὗτος δέ τήν ψυχὴν σὺν τῷ σώματι ὑπό ἁμαρτιῶν ἔσχε πεφαρμαγμένην, καί διά τοῦτο χειρῶν ἢ ὀδύνη τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου δεκαπλασίως ὑπὲρ τήν πληγὴν τοῦ Ἰώβ. Μετὰ ταῦτα δέ καταλείψουσιν αὐτόν συγγενεῖς κατὰ σάρκα καί πάντες γνωστοὶ καί φίλοι αὐτοῦ οἱ ἐν κόσμῳ· μικρόν γάρ συνακολουθήσαντες αὐτῷ καί συνδακρύσαντες τήν ἀπαρηγόρητον θλίψιν αὐτοῦ καί τό ἀπαράκλητον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ θεωρήσαντες, ὡς βδέλυγμα ἠγησάμενοι, εἰς τά ἴδια ὑποχωρήσουσιν ἕκαστος, καί μόνος καταλειφθεὶς καί τήν περιέχουσιν αὐτόν ἐρημίαν καί ἀπορίαν καί θλίψιν καί ὀδύνην θεασάμενος, κλαύσει ἐν ὀδύνη ψυχῆς αὐτοῦ καί βοήσει ἐν ἀπογνώσει πρὸς τόν Παντοκράτορα Κύριον.

“Ἰδοὺ ὄρᾱς, Κύριε, καί ἔστιν οὐδέν ὃ οὐ βλέπεις, ἐγώ δέ σῶν χειρῶν ἔργον, ἔργα δέ σῶν προσταγμάτων οὐκ ἔπραξα, πᾶσαν δέ κακίαν μετήλθον ἐν ἀφροσύνη. Σὺ ἀγαθός, ἐγώ δέ οὐκ ἐγίνωσκόν σε, νυνὶ δέ ἀκήκοα περὶ σοῦ καί ἔφριξα καί τί ποιήσω οὐκ οἶδα. Ἦσθήθην τῆς κρίσεώς σου καί λόγος

ἀπολογίας οὐχ εὐρέθη ἐν τῷ στόματί μου. Ἐνός γάρ λόγου ἀργοῦ στόματός μου ἀντάξιον οὐδέν διεπραξάμην ἐπὶ τῆς γῆς, **(305)** ὅτι ἐάν πᾶσαν δικαιοσύνην ποιήσῃ ἄνθρωπος, ὡς δούλος καὶ ὡς ὀφειλέτης ποιήσῃ, ἀντάλλαγμα δέ ἁμαρτίας αὐτοῦ οὐδέν εὐρήσει, τό γάρ ἔλεος παρά σοί ἐστίν, - ἁμαρτία γάρ θάνατος, καί τίς ἔσται ὁ δι' αὐτῆς ἀποθνήσκων καί ἀφ' ἑαυτοῦ ἀνιστάμενος; Πάντως οὐδεὶς. Σὺ γάρ μόνος ἀποθανῶν ἀνέστης, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησας οὐδέ ἐν τῷ στόματί σου εὐρέθη δόλος. Τίς δέ ἀποθανεῖται ἐν ἁμαρτίαις καὶ οὐ μεταμεληθήσεται; Ἔσται δέ αὐτῷ οὐδέν ὄφελος. Οὕτως, Δέσποτα Παντοκράτορ, καὶ ἐγὼ μετανοῶ μὲν κακὰ διαπραξάμενος ἔργα, οὐκ ἔστι μοι δέ εἰς δικαίωμα ἢ μετάνοια· μετάνοια γάρ ἐπίγνωσις ἐστίν ἁμαρτίας. Καί νῦν βλέπεις, παντεπόπτα Κύριε, ὅτι οὐδέν ἔχω πλήν τοῦ σώματος, ἀλλ' οὐδέν μοι ὄφελος ἐξ τῆς τοῦ πλούτου στέρησεως. Ὅλος γάρ εἰμι τραῦμα ἐν καὶ οὐδαμοῦ μοι περιλείπεται ἀφορμὴ σωτηρίας, ὅτι κατελείφθην μόνος καὶ ζῶντά με ἄδης κατέπιε. Καί σύ, Κύριε, βλέπεις, μόνος δύνασαι με ἀναγαγεῖν καὶ τόν πόνον τῆς ἐμῆς καρδίας ἰάσασθαι, ὅτι δυνατὴ ἡ χεὶρ σου εἰς ἅπαντα καὶ τὰ τέλη φθάνουσα τῶν ἀβύσσων, ἐνεργοῦσα πάντα τῷ νεύματί σου. Εἰπεῖν “Ἐλέησόν με” οὐ τολμῶ, ἀνάξιος γάρ εἰμι· σύ δέ, Κύριε, βλέπεις.

Ὁ οὖν εὐσπλαγχνος Θεός ταχέως εἰσακούσεται αὐτοῦ καὶ ἀνάπαυσιν ὀδύνης καὶ ἀπαλλαγὴν πόνου καρδίας αὐτοῦ συντόμως παράσχη αὐτῷ. Φιλάνθρωπος γάρ ὢν, οὐ φέρει ἐν ἀνάγκῃ τοιαύτη καὶ ἀφορήτῳ ὀδύνη τό τῶν χειρῶν αὐτοῦ ποίημα καθορᾶν, καὶ ποιήσῃ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου, τοῦ τὰ προειρημμένα ἅπαντα ἀπαρалаίπτως ποιήσαντος, **(306)** καὶ μετὰ τῶν ἐν πίστει ἀκουόντων καὶ μιμεῖσθαι μελλόντων τὴν ἀληθῆ ταύτην τῆς μετανοίας εἰκόνα καὶ ἱστορίαν ἣν πρῶτον ἐξεπλήρωσε πρᾶξις καὶ τότε γραφῇ παραδέδωκε λόγος, τό πολὺ καὶ ἄφατον ἔλεος αὐτοῦ, καὶ ἐκχέει τὴν αὐτοῦ καὶ ἐπ' αὐτόν ἀγαθότητα καὶ μεταβαλεῖ εἰς χαρὰν τόν πόνον αὐτοῦ καὶ τὴν πικρίαν τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γλυκὺ γλεῦκος μεταποιήσῃ καὶ τόν κατεσθίοντα ἰόν τοῦ δράκοντος τὰ ἐντόσθια αὐτοῦ ἐξεμέσαι ποιήσῃ· καὶ οὐ μνησθήσεται ἕκτοτε

τῶν πρώην πόνων αὐτοῦ, οὔτε πάντων ἐκείνων ὧν ὑπέστη κακῶν, ἀλλ' οὐδέ χρήματα ἢ κτήματα ἢ πλοῦτον, ὃν κετέλιπεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς πληγῆς τῆς μετανοίας αὐτοῦ, ἐπιστραφεὶς ζητήσῃ ἢ τινος ἐτέρου ἐπιθυμήσῃ. Ὁ γὰρ ὑψιστος Θεός δώσει αὐτῷ ὑγίαν, ἣτις ἔσται ὑπὲρ πάντας τοὺς θησαυροὺς τῆς γῆς, ἡ δὲ ὑγεία χαρὰν ἐμποιήσῃ ἄφραστον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἔσται ἡ χαρὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ δεκαπλασίως ὑπὲρ τὴν προτέραν θλίψιν αὐτοῦ, καὶ αὕτη πάλιν ἡ χαρὰ πάντα πόνον τὸν ἔξωθεν γινόμενον ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἀποδιώξει, καὶ ἔσται γινώσκων ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι τραύματα σώματος αὐτοῦ οὐδέ ἔρχεται ἔκτοτε ἐπὶ καρδίαν αὐτοῦ, καὶ θλίψις ἡ ἔξωθεν οὐ καθάψεται τῆς χαρᾶς τῆς οὔσης ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ αὕτη ἡ γνῶσις ἔσται πλεονασμὸς τῆς χαρᾶς τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Καὶ ἔσονται οἱ πλησίον αὐτοῦ, οἱ πρώην θεωροῦντες τὰς ἔξωθεν θλίψεις αὐτοῦ, ἀγνοοῦντες δὲ τὴν μετὰ ταῦτα γεγонуῖαν κρυφίαν χαρὰν αὐτοῦ, (307) στενάζοντες ἐπ' αὐτῷ καὶ λέγοντες: “Ἴδε ἄνθρωπος ὃς οὐκ οἶδεν εὐφροσύνην ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ, καὶ ὁ βίος αὐτοῦ θλίψεως καὶ ὀδύνης πλήρης, καὶ αἱ ἡμέραι αὐτοῦ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν μαστιζομένων καὶ τιμωρομένων ἐπὶ ἁμαρτίαις”. εἰδὼς δὲ μόνος ἐκεῖνος ὅτι πλήρης θυμηδίας καὶ ἀγαλλιᾶσεως ὁ χρόνος αὐτοῦ τῆς ζωῆς καὶ ἡ χαρὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ θάνατον ἐμπαίξει καὶ ἄδης οὐ κυριεύει αὐτῆς, ὅτι τέλος οὐκ οἶδε, χαίρει ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐπὶ τούτοις μυριοπλασίως ὑπὲρ πάντας τοὺς βασιλεῖς τοὺς κρατοῦντας τῆς γῆς, καὶ ὑπὲρ πάντας ἐφ' οὓς ἡ ὑγεία καὶ ἡ εὐμορφία τοῦ σώματος, καὶ ὑπὲρ πάντας ἐφ' οὓς ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πορφυρᾶ στολή καὶ ἡ βυσσίνη, καὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς μακαριζομένους ἐπὶ τῆς γῆς παρὰ στομάτων οὐκ ὀρθά λαλούντων. Οἶδε γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι κρείστων πενία μετὰ χαρᾶς τοιαύτης ὑπὲρ πάντα τὸν κόσμον καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων ἐστίν, ἐπειδὴ πάντα τὰ ἐπὶ τῷ σώματι αὐτοῦ καὶ τὰ ἐπὶ παντὶ τῷ βίῳ ὁ οὐρανὸς καλύψει καὶ ἄδης φάγεται καὶ θάνατος κυριεύσει αὐτῶν, ἡ δὲ χαρὰ, ἡ ἐκ τῆς ὑγείας περιποιηθεῖσα τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὑπ' οὐδενός τούτων δύναται κρατηθῆναι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Οὔτε γὰρ ἀπὸ δόξης αὐτῷ γέγονεν αὕτη, οὐδέ ἀπὸ πολλοῦ πλούτου, οὔτε ἀπὸ

υγείας σώματος αὐτοῦ, οὔτε ἀπό ἐπαίνου ἀνθρώπων, οὔτε ἀπό ἄλλου τινός πράγματος τῶν ὑπὸ τῶν οὐρανόν, ἀλλὰ ἀπό πόνου καὶ πικρίας ψυχῆς αὐτοῦ ἐσκεύασται καὶ ἀπό συναντήσεως Πνεύματος Θεοῦ, τοῦ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. Διωλισθεῖσα γάρ δι' αὐτοῦ καὶ ἐκπιεσθεῖσα ἡ καρδιά αὐτοῦ ἄδολον καὶ ἀμιγῆ θλίψεως χαρὰν ἀπέτεκε. **(308)** Καὶ διὰ τοῦτο θάνατος οὐ κυριεύσει αὐτῆς, ὅτι μῶμος οὐχ εὐρεθήσεται ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἔσται ὡς διωλισμένος οἶνος ἀπέναντι ἡλίου, ἐκλάμπων μᾶλλον καὶ λαμπρυνόμενος καὶ καθαρωτέραν δεικνύων τὴν αὐτοῦ χροάν, εὐφραίνων καὶ ὑπεραστράπτων τῷ προσώπῳ τοῦ πίνοντος αὐτόν κατέναντι τοῦ ἡλίου.

Ἐπί δέ τούτοις ἐν μοι δυσνόητον· οὐ γάρ οἶδα ποῖον πλεόν εὐφραίνει με, ἢ θεά καὶ ἢ τέρψις τῆς καθαρότητος τῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων ἢ μᾶλλον ἢ πόσις καὶ ἢ γεῦσις τοῦ οἴνου τοῦ ἐν τῷ στόματί μου. Θέλω γάρ εἰπεῖν τοῦτο καὶ ἔλκει με ἐκεῖνο καὶ γλυκύτερον φαίνεται· καὶ ὅταν πρὸς ἐκεῖνο ἀπίδω, ὑπὸ τῆς γλυκύτητος τῆς γεύσεως περισσοτέρως μᾶλλον ἠδύνομαι, καὶ οὔτε τοῦ βλέπειν κορέννυμι οὔτε τοῦ πίνειν ἐμπίπλαμαι. Ὅταν γάρ τοῦ πίνειν χορτασθῆναι δοκήσω, τότε τό κάλλος τῶν ἐκπεμπομένων ἀκτίνων διψᾶν με σφόδρα ποιεῖ καὶ λιμώττων πάλιν εὐρίσκομαι· καὶ ὅσω πάλιν φιλονεικήσω τὴν ἐμὴν ἐμπλήσαι γαστέρα, καίεται τό στόμα μου δεκαπλασίως καὶ τῇ δίψῃ καὶ ἐπιθυμίᾳ τοῦ διειδεστάτου πόματος ἐκπυρίζομαι.

Ταύτη οὖν τῇ καλῇ κρίσει πᾶς ὁ κρινόμενος ἑτέραν οὐ φοβηθήσεται τιμωρίαν ἢ βάσανον, οὐδέ πειρασμούς δειλιάσει τούς ἐπερχομένους αὐτῷ. Ἡ γάρ δίψα αὐτοῦ οὐ παυθήσεται εἰς τόν αἰῶνα καὶ τό ἠδύ καὶ λευκολαμπές αὐτοῦ πόμα οὐκ ἐκλείψει, καὶ ἡ ἐκ τοῦ ποτοῦ ἠδύτης καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἡλίου ἐξερχομένη χαροποιός αἴγλη πᾶσαν λύπην ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐκδιώκει καὶ πάντοτε χαίρειν ποιεῖ τόν ἀνθρώπον ἐκεῖνον, καὶ οὐδεὶς βλάπτων κατισχύσει αὐτοῦ, οὐδέ **(309)** ὁ κωλύσων αὐτόν ἔσται ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ποτηρίου μὴ ἐμφορηθῆναι. Ὁ γάρ κρατῶν τῇ κακίᾳ τῆς γῆς, ὁ ἄρχων τοῦ σκότου, ὁ βασιλεύων ἐπὶ πᾶν ὕδωρ θαλάσσης καὶ κόσμον ἐμπαίζων ὡς εἶ τις μικρόν στρουθίον κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, μετὰ πάσης αὐτοῦ τῆς στρατιᾶς καὶ τῆς δυνάμεως οὐ προσεγγίσει πτέρναν ποδός

αὐτοῦ, οὐδέ προσβλέψαι αὐτῷ **μετά** θάρσους **τολμήσει**. Ἡ γάρ στίλβα τοῦ οἴνου καί ἡ ἀκτίς τοῦ ἡλίου πρὸς τό πρόσωπον τοῦ πίνοντος φαιδρῶς ἀπαστρέπτουσαι διέρχονται **μέχρι** τῶν ἐγκάτων αὐτοῦ καί **μέχρι** τῶν χειρῶν αὐτοῦ καί ποδῶν καί **μέχρι** τῶν ὀπισθίων αὐτοῦ καί, πῦρ ὅλον ποιῶσαι τόν πίνοντα, φλέγειν καί τήκειν τούς προσερχομένους αὐτῷ ἐχθρούς ἐκ πάντων τῶν **μερῶν** ἐνισχύσουσι, καί γίνεται ἀγαπητός τῷ φωτί τοῦ ἡλίου καί τῷ ἡλίῳ φίλος καί τῷ λευκολαμπεῖ οἴνῳ τῶν ἐξ αὐτῶν προεξεομένων ἀκτίνων δίκην υἱός ἡγαπημένος· ἡ γάρ πόσις αὐτοῦ τροφή καί κάθαρσις ῥύπου σεσηπότων σαρκῶν αὐτοῦ, καί ἡ κάθαρσις ὑγεία ὁλόκληρος αὐτῷ, καί ἡ ὑγεία οὐκ ἐᾷ αὐτόν ἕτερόν τι νοσοποιόν βρῶμα τραφῆναι, ἀλλά ἄπειρον καί διακαῆ ἐπιθυμίαν παρέχει αὐτῷ πίνειν ἐκ τοῦ οἴνου καί ἑαυτόν καθαίρειν **μᾶλλον** καί ὑγείαν ποιῆσθαι τήν πόσιν. Τό γάρ κάλλος τῆς ὑγείας καί ἡ τερπνότης τῆς ὠραιότητος, τῆς ἐκ τῆς ὑγείας προσγινομένης, κόρον οὐκ ἔχει.

Οὕτως οὖν ἔσται, τέκνα ἡγαπημένα, υἱοί **μου**, περιποίητοί **μου**, οἱ ἀκούοντές **μου** τούς λόγους, πᾶς ὁ ἔναντι Κυρίου Θεοῦ Παντοκράτορος **ἀμαρτήσας** καί φόβου κρίσεως καί ἀποστροφῆς αὐτοῦ αἰσθησιν ἐν καρδίᾳ λαμβάνων. Φόβος γάρ Κυρίου καί αἰσθησις ἀνταποδόσεως αὐτοῦ δικαίας οὕτω σάρκα ἐκτῆκει καί ὁστᾶ συντρίβει, **(310)** ὡς ἀπηωρημένος λίθος ὑπό **μηχανῆς** τούς ἐν τῇ ληνῷ πατουμένους βότρυας ἐκθλίβει καί σφοδρῶς ἐκπιέζει. Τάς **μέν** γάρ σταφυλάς πρῶτον πατοῦντες οἱ ἄνθρωποι, ὕστερον αὐτάς πιέζουσιν ὑπό τοῦ λίθου καί πάσης ὑγρότητος αὐτάς χωρίς ἀποφαίνουσι, τόν δέ εἰσελθόντα ἄνθρωπον εἰς τόν φόβον τοῦ Θεοῦ αὐτός ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος ποιεῖ αὐτόν γενέσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις ἄλλοις εἰς **καταπάτημα**. Καί ὅτε καταλεάνη καί συντρίψει τελείως τό ὑπερήφανον καί κενόδοξον τῆς σαρκός αὐτοῦ φρόνημα, τότε ἡ ἀγία ταπείνωσις, ὁ νοητός λίθος ὁ ἐλαφρότατος καί χρηστός, ἐπιπεσῶν ἄνωθεν, πᾶσαν ὑγρότητα τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν καί παθῶν ἐκπιέσασα, οὐκ ἄχρηστον τήν ἐκπιεσθεῖσαν ψυχὴν ἀποδείκνυσιν, ἀλλά δάκρυα ποταμηδόν αὐτὴν καταντλήσασα τό ζῶν ὕδωρ ἐκβλύζειν ποιεῖ καί τά ἐκ τῶν **ἀμαρτημάτων** τραύματα ἰᾶται καί τόν ἰχῶρα καί τά ἔλκη αὐτῶν ἀποπλύνει

καί χιόνος λαμπρότερον ὄλον ἐκεῖνον ἀποδεικνύει τόν ἄνθρωπον.

Μακάριος οὖν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὁ τούς λόγους τούτους ἀκούων καί δεχόμενος αὐτούς **μετά** πίστεως καί ποιῶν αὐτούς, ὅτι **μεγάλα** εὐρηκώς ἀγαθά, τά ὑπέρ νοῦν καί λόγον καί διάνοιαν ὄντα, **μακαρίσει** τήν ἀθλίαν μου χεῖρα, τήν ταῦτα γράψασαν, καί δοξάσει τόν ἐλεήμονα καί πολυέλεον Κύριον, τόν διά ῥυπαρᾶς γλώσσης καί ἀκαθάρτου καί ῥυπαροῦ στόματος ταῦτα γραφῆ παραδόντα εἰς ἐπιστροφῆς καί μετανοίας ὑπόδειγμα καί εἰς ὁδόν ἀπλανῆ καί ἀληθεστάτην τῶν ἐξ ὅλης ψυχῆς θελόντων σωθῆναι καί μελλόντων κληρονομεῖν βασιλείαν, τήν ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ καί Σωτῆρι ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΚΔ'. (311)

Περί γνώσεως πνευματικῆς. Καί ὅτι ὁ ἐγκεκρυμμένος τοῦ Πνεύματος θησαυρός ἐν τῷ γράμματι τῆς θείας Γραφῆς οὐ πᾶσιν εὐδηλός ἐστι καί τοῖς βουλομένοις, ἀλλά μόνοις τοῖς τόν διανοίγοντα τόν νοῦν κτησαμένοις εἰς τό συνιέναι τάς Γραφάς.

Ἀδελφοί καί πατέρες, ἔοικεν ἡ πνευματική γνῶσις οἰκία τινί μέσον τῆς κοσμικῆς καί ἑλληνικῆς γνώσεως κατεσκευασμένη ἐν ἧ ὥσπερ κιβώτιον στερορόν καί κατησφαλισμένον ἡ γνῶσις τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν καί ὁ ἐν αὐτῇ ἄφραστος πλοῦτος ἀποτεθησαυρισμένος ἀπόκειται, ὃν οὐκ ἄν ποτε οἱ ἐν τῷ οἴκῳ εἰσερχομένοι κατιδεῖν δυνηθῶσιν, εἰ μή τό κιβώτιον αὐτοῖς πάντως διανοιχθῆ. Οὐκ ἔστι δέ ὑπό ἀνθρωπίνης σοφίας ἀνοιχθῆναι τοῦτό ποτε, διό καί μένει ἄγνωστος πᾶσιν ἀνθρώποις τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ ὁ ἐναποκείμενος ἐν αὐτῷ πλοῦτος τοῦ Πνεύματος. Καί καθάπερ κἄν αὐτό τό κιβώτιον ὄλον ἐπί τῶν ἑαυτοῦ ὤμων ἀναλαβῶν ἐπιφέρηται ἄνθρωπος, τόν ἐναποκείμενον ἐν αὐτῷ ἀγνοεῖ θησαυρόν, οὕτω κἄν πάσας ἀναγνῶ καί ἐκστηθίσηται ὁ ἄνθρωπος τάς Γραφάς (312) καί ὡς ἓνα ψαλμόν περιφέρῃ αὐτάς, τήν ἐγκεκρυμμένην ἐν αὐταῖς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δωρεάν ἀγνοεῖ. Οὔτε γάρ διά τοῦ κιβωτίου τά ἐν τῷ κιβωτίῳ, οὔτε διά τῆς Γραφῆς τά ἐν τῇ Γραφῇ δήλα καθίστανται. Καί πῶς, ἀκουσον.

Βλέπεις κιβώτιον μικρόν, κεκλεισμένον πάντοθεν ἀσφαλῶς καί, ὅσον ἀπό τοῦ βάρους καί τῆς ἕξωθεν εὐπρεπείας αὐτοῦ, ὑπολαμβάνεις ἢ καί ἴσως παρὰ τινων ἀκούων πιστεύεις ἔνδοθεν ἔχειν αὐτό θησαυρόν, ὃ καί ἄρας μετὰ σπουδῆς πορεύῃ τί οὖν σοι ἔσται, εἶπέ μοι, τό ὄφελος, ἐάν ἐσφραγισμένον αὐτό καί κεκλεισμένον αἰεὶ περιφέρεις καί οὐκ ἀνοίξης; Οὐ θεάση ποτέ, ἔτι ζῶν, τόν ἐν αὐτῷ θησαυρόν, οὐκ ἴδης τῶν ἐν αὐτῷ λίθων τήν διαύγειαν, τῶν μαργαριτῶν τήν λαμπρότητα, τοῦ χρυσοῦ τήν ἀστράπτουσαν αἴγλην. Τί σοι τό ὄφελος, ἐάν ἐξ αὐτῶν οὐ καταξιωθήσῃ λαβεῖν κἄν ὀλίγον καί ὠνήσασθαί τι τῶν πρὸς διατροφήν ἢ ἔνδυσιν, ἀλλά περιφέρεις μὲν, ὡς εἶπομεν, ἐσφραγισμένον τό κιβώτιον δι' ὅλου, πολλοῦ καί πολυτίμου πεπλησμένον τοῦ θησαυροῦ, αὐτός δέ σύ λιμῶ καί δίψῃ καί γυμνότητι κατατρύχη; Πάντως οὐδέν.

Ταῦτά μοι καί ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ὑπολάμβανε ἀδελφέ. Νόει μοι οὖν κιβώτιον τό Χριστοῦ Εὐαγγέλιον καί τὰς λοιπὰς θείας Γραφάς, ἐχούσας ἐν αὐταῖς ἐγκεκλεισμένην καί ἐσφραγισμένην τήν αἰώνιον ζωὴν καί σὺν αὐτῇ τὰ ἐν αὐτῇ ἄρρητα καί αἰσθητοῖς ὄμμασι μὴ καθορώμενα αἰώνια ἀγαθὰ κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν· “Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐστὶν ἡ ζωὴ ἢ αἰώνιος”. Ἄνθρωπον δέ τόν ἄραντα τό κιβώτιον ὑπόθου μοι εἶναι τόν τὰς Γραφάς πάσας ἀποστηθίσαντα καί ἐπὶ στόματος αἰεὶ ταύτας ἐπιφερόμενον. **(313)** Ἐπιφέρεται οὖν αὐτάς ὡς ἐν κιβωτίῳ τῷ μνημονευτικῷ τῆς ψυχῆς, ἔχοντι τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ὡς λίθους τιμίους, ἐν αἷς ὑπάρχει ἡ ζωὴ ἢ αἰώνιος – οἱ γάρ τοῦ Χριστοῦ λόγοι φῶς εἰσι καί ζωὴ εἰσιν, ὡς αὐτός οὗτός φησιν· “Ὁ ἀπειθῶν τῷ Υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν”-, σὺν ταῖς ἐντολαῖς δέ ὡς μαργαρίτας τὰς ἀρετάς. Ἀπὸ γὰρ τῶν ἐντολῶν αἱ ἀρεταί, ἐκ δέ τούτων ἢ ἀποκάλυψις τῶν μυστηρίων, τῶν ἐν τῷ γράμματι ἀποκεκρυμμένων καί κεκαλυμμένων. Διὰ γὰρ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἐντολῶν ἢ ἐργασία τῶν ἀρετῶν, διὰ δέ τῆς πράξεως τῶν ἀρετῶν ἢ πλήρωσις τῶν ἐντολῶν γίνεται, καί οὕτω διὰ τούτων ἀνοίγεται ἡμῖν ἡ θύρα τῆς γνώσεως, μᾶλλον δέ οὐ διὰ τούτων, ἀλλὰ διὰ τοῦ εἰπόντος· “Ὁ ἀγαπῶν με τὰς ἐντολάς μου τηρήσει καί ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν καί ἐγώ

ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν”. Ὄταν οὖν ἐνοικήσῃ καὶ ἐμπεριπατήσῃ ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν καὶ ἐμφανίσῃ αὐτὸς ἑαυτόν αἰσθητῶς ἡμῖν, τότε καὶ γνωστῶς καθορῶμεν τὰ ἐν τῷ κιβωτίῳ ἦγουν τὰ ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ ἐγκεκρυμμένα θεῖα μυστήρια. Ἄλλως δέ οὐκ ἔνι, μηδεὶς πλανάσθω, διανοιγῆναι τὴν κιβωτόν τῆς γνώσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀγαθῶν ἀπολαῦσαι ἢ ἐν μετοχῇ καὶ θεωρίᾳ γενέσθαι αὐτῶν. Ποίων δέ καὶ τίνων φημί ἀγαθῶν; Ἀγάπης τελείας, τῆς πρὸς τὸν Θεὸν δηλονότι καὶ τὸν πλησίον, καταφρονήσεως τῶν ὀρωμένων ἀπάντων, τὸ νεκρωθῆναι τὴν σάρκα καὶ τὰ μέλη ταύτης τὰ ἐπὶ γῆς μέχρι καὶ ἐπιθυμίας κακῆς, ἵνα ὡσπερ ὁ νεκρὸς ὅλως οὐ λογίζεται (314) οὐδὲ αἰσθάνεται τις, οὕτω καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ μηδεμίαν ἔννοιαν ἐπιθυμίας κακῆς ἢ ἐμπαθοῦς αἰσθήσεως ὅλως ἐννοῶμεν ποτε ἢ ἐπαισθανώμεθα τοῦ κακοῦ τῆς τυραννώδους ὀχλήσεως, μόνον δέ τῶν ἐντολῶν μνημονεύωμεν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ· ἔτι δέ ἀθανασίας, ἀφθαρσίας, δόξης αἰδίου, ζωῆς αἰωνίου, βασιλείας οὐρανῶν, υἰοθεσίας διὰ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὸ γενέσθαι ἡμᾶς θεοὺς θέσει τε καὶ χάριτι, χρηματίσαι τε κληρονόμους Θεοῦ, συγκληρονόμους δέ Χριστοῦ, καὶ συνάμα τούτοις τὸν νοῦν Χριστοῦ κτήσασθαι καὶ δι’ αὐτοῦ ἰδεῖν τὸν Θεὸν καὶ Χριστὸν αὐτὸν ἐνοικοῦντα κατὰ τὴν Θεότητα καὶ ἐμπεριπατοῦντα γνωστῶς ἐν ἡμῖν.

Τούτων οὖν ἀπάντων καὶ τῶν ὑπὲρ τούτων ἀρρήτων καὶ ἀνεκφράστων οἱ τὰς ἐντολάς ἀκούοντες τοῦ Θεοῦ καὶ ποιοῦντες αὐτάς, διὰ τῆς ἀνοιξεως ἧς ἔφαμεν κιβωτοῦ, ἦγουν διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς θέας τῶν ἐν τῇ θείᾳ ἐγκεκρυμμένων Γραφῇ, ἀξιοῦνται καὶ πλουσίως ἐπαπολαύουσιν. Οἱ δ’ ἄλλοι, ἄγνοιαν ἔχοντες τῶν εἰρημένων ἀπάντων καὶ ἀπειρίαν, ἄγευστοὶ εἰσι τῆς τούτων γλυκύτητος, τῆς τούτων ἀθανάτου ζωῆς, ἐπερειδόμενοι τῇ μαθήσει μόνῃ τῶν Γραφῶν· οὐς καὶ καταδικάζουσα καὶ κατακρίνουσα μᾶλλον αὕτη ἐν τῇ ἐξόδῳ ἔσται ἢ τούς μηδὲν τῶν Γραφῶν ἀκηκοότας. Ἐκ γάρ τῶν τοιούτων τινὲς ἀπὸ ἀγνοίας πλανώμενοι πάσας στρεβλοῦσι τὰς θείας Γραφάς, μεθερμηνεύοντες αὐτάς κατὰ τὰς ἐμπαθεῖς ἐπιθυμίας αὐτῶν, συνιστάνειν θέλοντες ἑαυτούς, ὅτι δὴ καὶ δίχα τῆς (315)

ἀκριβοῦς τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ φυλακῆς σωθῆναι μέλλουσιν, ἀπαρνούμενοι τὴν δύναμιν ὅλως τῶν ἁγίων Γραφῶν.

Καί εἰκότως· τὰ γὰρ ἐσφραγισμένα καὶ κεκλεισμένα, τὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀθέατά τε καὶ ἄγνωστα, διανοιγόμενα δὲ ὑπὸ μόνου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ οὕτως ἀποκαλυπτόμενα θεατά γινόμενα ἡμῖν καὶ γνωστά, πῶς ἄρα εἰδέναι ἢ γνῶναι ἢ κἄν ποσῶς ἐννοῆσαι ποτε ἐξιχύσουσιν, οἱ τὴν παρουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν ἔλλαμψιν, τὸν φωτισμόν, τὴν ἐνοίκησιν τῆς εἰς αὐτούς, μηδέποτε γνῶναι λέγοντες; Πῶς ἐν καταλήψει γένωνται τῶν τοιούτων μυστηρίων, οἱ μηδὲ πῶς ποτέ ἐν ἑαυτοῖς ἐπεγνωκότες γενομένην τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀναχώνουσιν, τὴν ἀνακαίνισιν, τὴν ἀλλοίωσιν, τὴν ἀνάπλασιν, τὴν ἀναγέννησιν; Οἱ δὲ μήπω βαπτισθέντες ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, τὴν ἀλλοίωσιν τῶν βαπτισθέντων ἐν τούτῳ πῶς εἰδέναι δύνανται; Οἱ μὴ γεννηθέντες ἄνωθεν, τῶν γεννηθέντων ἐκεῖθεν – καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος – τὴν δόξαν πῶς ἴδωσι, τῶν ἐκ Θεοῦ γεννηθέντων καὶ τέκνων γενομένων Θεοῦ; Οἱ μὴ τοῦτο παθεῖν ἐθελήσαντες, ἀλλὰ δι' ἀμελείας ταύτην προσαπολέσαντες – καὶ γὰρ ἔλαβον ἐξουσίαν τοῦ γενέσθαι τοιοῦτοι - , ποία γνώσει δυνηθῶσιν, εἰπέ μοι, κατανοῆσαι ἢ κἄν ὅπως οὖν ἐννοῆσαι ἰσχύσωσιν, οἱοὶ ἐκεῖνοι ἐχρημάτισαν;

Πνεῦμά ἐστιν ὁ Θεὸς ἀόρατον, ἀθάνατον, ἀπρόσιτον, ἀκατάληπτον, καὶ τοιούτους ποιεῖ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεννωμένους, ὁμοίους τῷ γεγεννηκότι Πατρὶ, σώματι μόνῳ ληπτὸς ὄντας καὶ ὄρατούς, τὰ δ' ἄλλα (316) μόνῳ Θεῷ γνωσκομένους καὶ Θεόν μόνον γινώσκοντας, μᾶλλον δὲ μόνῳ Θεῷ βουλομένους γινώσκεσθαι, πρὸς ὃν καὶ βλέπειν αἰεὶ ἐφίενται καὶ ὑπ' αὐτοῦ γλίσχονται ὀραῖσθαι. Ἄλλως δέ, καθάπερ οἱ ἄπειροι τῶν γραμμάτων ἴσον τοῖς ἐμπείροις τὰς βίβλους ἀναγινώσκειν οὐ δύναται, οὕτως οὐδέ οἱ μὴ διὰ πράξεως τὰς τοῦ Χριστοῦ ἐντολάς διελθεῖν ἐθελήσαντες, ἴσον τῶν εἰς αὐτάς ἐπαγρυπνησάντων καὶ πεπληρωκότων αὐτάς καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τό αἷμα κεκενωκότων τό ἴδιον, ἰσχύσουσιν, ὡς ἐκεῖνοι, τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποκαλύψεως ἀξιοθῆναι ποτε. Ὡσπερ γὰρ ὁ βιβλίον ἐσφραγισμένον καὶ κεκλεισμένον λαβὼν ἄνθρωπος οὐ

δύναται τά ἐν αὐτῷ γεγραμμένα ἰδεῖν ἢ ὁποῖά εἰσιν ἐννοῆσαι ἕως ἐσφραγισμένον ἐστὶ τό βιβλίον, κἄν πᾶσαν τήν σοφίαν τοῦ κόσμου μεμάθηκεν, οὕτως οὐδέ ὁ πάσας τὰς θείας Γραφάς, ὡς εἴπομεν, ἐπὶ στόματος ἔχων δυνήσεται ποτε τήν ἐν αὐταῖς ἐγκεκρυμμένην μυστικήν καί θείαν δόξαν ὁμοῦ καί δύναμιν γνῶναι καί κατιδεῖν, εἰ μὴ πάσας διέλθη τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καί τόν Παράκλητον λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ, διανοίγοντα τούς λόγους αὐτῷ ὡς τό βιβλίον καί τήν ἐν αὐτοῖς ἐπιδεικνύοντα δόξαν μυστικῶς, οὐ μὴν ἀλλά καί τά ἐν τούτοις ἀποκεκρυμμένα τοῦ Θεοῦ ἀγαθὰ σύν αὐτῇ τῇ ταῦτα βλυζούση αἰωνία ζωῇ ἀποκαλύπτοντα, ἃ πᾶσι τοῖς καταφρονηταῖς καί ἀμελεστέροις κεκαλυμμένα ὑπάρχει καί ἀφανῆ τό καθόλου. Καί εἰκότως· ἐπειδή γάρ τὰς αἰσθήσεις αὐτῶν πάσας εἰς τήν τοῦ κόσμου ματαιότητα προσήλωσαν καί τοῖς τερπνοῖς τοῦ βίου καί ταῖς ὠραιότησι τῶν σωμάτων προσπάσχουσι, σκοτεινόν τό τῆς ψυχῆς ὀπτικόν περιφέροντες, πρὸς τά νοητὰ κάλλη τῶν ἀπορρήτων (317) τοῦ Θεοῦ ἀγαθῶν ἰδεῖν καί ἀναβλέψαι οὐ δύνανται.

Καί καθάπερ ὁ ἀσθενῶν τὰς ὄψεις τοῦ σώματος οὐ δύναται κἄν ποσῶς εἰς ἡλιακὴν ἀκτῖνα τρανότερον λάμπουσιν ἀποβλέψαι, ἀλλ' εἰ καί πρὸς αὐτήν ἀτενίσει, τέλεον εὐθύς καί ὅπερ κέκτηται φῶς προσάπολλυσιν, οὕτω δὴ καί ὁ τῆς ψυχῆς ὄμματα ἀσθενῆ καί τὰς αἰσθήσεις αὐτὰς ἐμπαθεῖς ἔχων, ἀπαθῶς καί βλάβης ἐκτός κάλλος ἢ ὠραιότητα σώματος καί κατανοῆσαι οὐ δύναται, ἀλλά καί ἦνπερ πρό τούτου εἰρήνην εἶχε τῶν λογισμῶν καί γαλήνην τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας, καί αὐτήν χρονίζων ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ πάθους ἀπόλλυσι. Τοιγαροῦν οὐδέ τήν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν ὁ τοιοῦτος καταμαθεῖν ὅλως δύναται. Εἰ γάρ ἀσθενεῖν ἑαυτόν πεποίηκεν, ἐπίστευσεν ἄν ὅτι εἰσὶ τινες ὑγιαίνοντες ἕτεροι, καί ἴσως ἐμέμψατο ἑαυτόν ποτε ὡς αἴτιον αὐτόν ἑαυτῷ χρηματίσαντα καί τὰ πρὸς ἀπαλλαγὴν ταύτης ἐφρόντισε. Νυνὶ δέ τούς πάντας ἔχων ἐμπαθεῖς ὁ τοιοῦτος, αὐτοῖς ἑαυτόν ἐξισοῖ καί ἀδύνατον λέγει εἶναι τό ὑπὲρ τούς πάντας γενέσθαι αὐτόν. Τί τοῦτο; Ἴνα συναποθάνῃ τῷ πάθει, μὴ θέλων τοῦ τοιούτου κακοῦ ἀπαλλαγῆναι ὁ ἄθλιος. Εἰ γάρ ἠβουλήθη, ἴσχυσεν ἄν, ὡς ἐκ Θεοῦ τό δύνασθαι εἰληφῶς.

Ὅσοι γάρ εἰς τό ὄνομα αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν, ἐξουσίαν ἐλάβομεν παρ' αὐτοῦ τήν πρώτην δυσγένειαν τῆς φθορᾶς ὡς ἱμάτιον παλαιόν ἀποδύσασθαι καί υἱοί Θεοῦ χρηματίσαι καί τόν Χριστόν ἐπενδύσασθαι.

Ἀλλά μή γένοιτο ἡμᾶς, ἀδελφοί, ἐξομοιωθῆναι τοῖς οὕτω ἔχουσι καί τοιαῦτα φρονοῦσι, κεχερσωμένοι οὖσι καί χοϊκοῖς. Γένοιτο δέ ἐξακολουθῆσαι Χριστῷ, τῷ ὑπέρ ἡμῶν ἀποθανόντι καί ἐγερθέντι **(318)** καί εἰς οὐρανοῦς ἡμᾶς ἀνυψώσαντι, καί αὐτοῦ τοῖς ἴχνεσιν ἀεὶ ἔπεσθαι, καθαιρομένους διά τῆς μετανοίας τοῦ σπίλου τῆς ἁμαρτίας καί ἐπενδυομένους τόν φωτεινόν χιτῶνα τῆς ἀφθαρσίας τοῦ Πνεύματος ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καί προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΚΕ'. (319)

Περὶ ἀλλοιώσεως ψυχῆς τε καὶ σώματος, τῶν ἐξ ἀέρος, τῶν ἐκ στοιχείων, τῶν ἐκ βρωμάτων καὶ τῶν δαιμόνων ἐπιγινομένων ἡμῖν.

Ἀδελφοί καί πατέρες, ὀφείλει ὁ μοναχός μή μόνον τάς ἐν τῇ ψυχῇ γινομένας ἀλλοιώσεις καί μεταβολάς ἐπίστασθαι καί νοεῖν, ἀλλά καί τάς αἰτίας αὐτῶν, ὅποιαί ποτ' ἂν ᾧσι καί πόθεν ἐν αὐτῷ συμβαίνουσι γίνεσθαι. Ποτέ μὲν γάρ αἰφνίδιος γίνεται χαρὰ τῇ ψυχῇ, ποτέ δέ λύπη ταύτη ὡσαύτως ἐπέρχεται καί βάρος σφοδρόν. Καί ποτέ μὲν εὐκατάνυκτος γίνεται, ποτέ δέ σκληραίνεται ἢ αὐτὴ καί ὡς λίθος πεπώρωται. Ἄλλοτε πάλιν πραεῖα καί ταπεινὴ γίνεται καί μετὰ μικρόν μετέωρος καί θυμῶδης καί λυσσῶσα πρὸς πάντας τοὺς ἀδελφούς. Καί ποτέ μὲν χαύνη καί ῥάθυμος καί ἀπρόθυμος εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν γίνεται, ποτέ δέ διεγηγερμένη καί γρηγοροῦσα καί πρόθυμος εἰς πᾶσαν ὑπακοήν, ὡς καί τοὺς συνόντας σκώπτειν καί διεγείρειν πρὸς τό καλόν. Καί ποτέ μὲν συνεσταλμένη ὑπάρχει καί εὐλαβής, ποτέ δέ διακεχυμένη καί ἀναιδής. Καί ποτέ μὲν τῶν ἀπόντων ἀγαπητικῶς μεμνημένη καί προσκαλουμένη πρὸς ἑαυτήν, ποτέ δέ οὐδέ ἐκείνους οὐδέ τοὺς συνόντας βούλεται καθορᾶν. **(320)** Καί ποτέ μὲν συμπνιγομένη ἐφ' ἑαυτήν γίνεται, ὡς καί τήν ζωὴν αὐτῆς ἀπολέγεσθαι, ποτέ δέ

ἐπί τοσοῦτον πλατυνομένη καί ἡ ἀγαλλίασις ἐν ταύτῃ πληθύνεται, ὡς μηδέ ἐπισχεῖν δυναμένη ἑαυτήν, εἰ καί τοῦτο βιάζεται.

Ταῦτα μὲν οὖν πέφυκε γίνεσθαι περὶ τὰς φυσικὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, ὅποταν ἐναγωνίως ἔχωμεν περὶ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς καί τῶν ἐντολῶν τὴν ἐκπλήρωσιν. Ἀλλὰ καθάπερ οὕτως ἀλλοιοῦνται τὰ τῆς ψυχῆς, τὸν αὐτὸν τρόπον καί τὰ τοῦ νοός ἀλλοιοῦνται ἡμῶν καί οὕτω πως μεταβάλλεται. Ποτέ μὲν γάρ ὀξύς εἰς τὸ νοῆσαί ἐστι καί ὀξύτερος εἰς τὸ τὰ νοούμενα ἦτοι βλεπόμενα παρ' αὐτοῦ διελθεῖν καί διακρίναι συντόμως, ποτέ δέ ἀργός πρὸς τὰ ἀμφοτέρωθεν γίνεται καί βραδύς. Καί ποτέ μὲν ὁ αὐτός ἄνους οἰοεῖ καί ἄλαλος γίνεται καί κωφός, ποτέ δέ εὖνους τις καί εὐλαλος, ἀκουστικός τε ἅμα καί συνετός. Καί ποτέ μὲν τυφλός, ποτέ δέ ὄρατικός, εἰς βάθος καί ὕψος θεωρίας ὑπὲρ τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἰσελθεῖν βιαζόμενος. Καί ποτέ μὲν ἀπλοῦς πρὸς πᾶσαν θεωρίαν ἐστὶ καί ἐλεύθερος, μὴ μεμνημένος ὅλως τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ γεγονότων κακῶν μηδέ τι τούτων ἐννοῶν τὸ καθόλου, ποτέ δέ ποικίλος, οἰοεῖ τὰ μὴ γινόμενα ἐννοῶν καί ἐπινοῶν καί πονηρευόμενος· καί ὡσπερ φλόξ ἐν ὑγροῖς ξύλοις ὑπὸ καπνοῦ συμπινομένη γίνεται, πονηρευόμενος οὐκ εἰς τοὺς παρόντας μόνους, ἀλλὰ δὴ καί περὶ τινῶν ἀπόντων πολλάκις μάταια καί ψευδῆ ἀναπλάττει ἐν ἑαυτῷ ἐνθυμήματα· ἐνθεν τοι καί τῆς καρδίας πολλά λυπουμένης καί μὴ συντιθεμένης εἰς τὰ τοιαῦτα τῷ νῷ, οὐδὲν οὐδαμῶς ὠφελῆσαι δύναται, οὐδέ ἀποστῆσαι αὐτὸν τῶν ματαίων συλλογισμῶν.

(321) Καί ταῦτα μὲν περὶ τε τῶν ἀλλοιώσεων τοῦ νοός καί τῆς νοεράς ἡμῶν καί θείας ψυχῆς. Αἱ δὲ γινόμεναι ἡμῖν περὶ τὸ σῶμα ἀνωμαλῖαι, εἰ καί δοκοῦσιν εἶναι εὐδιάγνωστοι καί ῥαδίως ἡμῖν ἐπιγινωσκόμεναι, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει. Πολλή γάρ ἐν τούτῳ μάλιστα ἐστὶν ἡ ἐκ φύσεως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεταβολή. Ἡ μὲν γάρ ψυχὴ ἄτρεπτος τῇ φύσει καί τῇ οὐσίᾳ ἐστίν, ὡσαύτως δὲ καί ὁ νοῦς ταύτῃ συνάμα παρὰ τοῦ Κτίστου γεγένηται, μόνῃ δηλαδὴ τῇ προαιρέσει ἀγόμενα καί τῷ ἰδίῳ θελήματι ἀρετῆς ἢ κακίας ἐπιλαμβανόμενα, τουτέστι φωτός ἢ

σκότους συγκοινωνοί αιώνιως καί κληρονόμοι καθίστανται, ἡ ψυχὴ, φημί, καί ὁ νοῦς ἐνί τούτων προαιρέσει, ὡς εἴρηται, καί θελήματι ἐκουσίως κολλώμενα, εἴτε τῷ ἀγαθῷ τὰ ἀγαθὰ γίνονται, εἴτε τῷ πονηρῷ καί πονηρὰ χρηματίζουσι. Τό δέ γε σῶμα καί τῇ φύσει τρεπτόν, ὅτι καί σύνθετον, καί τῇ οὐσίᾳ ῥευστόν, ὅτι ἐξ ὕλης φθαρτῆς ἔκτισται καί ῥευστῆς, τήν σύγκρασιν ἔχον ἤτοι τήν σύστασιν ἐκ τῶν ἐναντίων πρὸς ἑαυτά. Ἐκ θερμοῦ γάρ καί ψυχροῦ, ὡς φασίν οἱ περὶ ταῦτα σοφοί καί ἡ ἀλήθεια ἔχει, ἐκ ξηροῦ τε καί ὑγροῦ ἡ οὐσία τούτου ἐστί. Πλήν αὐτό καθ' ἑαυτό ἐστέρηται καί προαιρέσεως καί θελήσεως, εἰ χρή δέ εἰπεῖν καί κινήσεως, εἰ μὴ τι πάντως τήν τούτου ῥεῦσιν καί τό χωροῦν εἰς φθοράν κινήσιν τις εἴπη τῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως φυσικήν, ἣτις ἐστίν ἄλογος· εἰ δέ ἄλογος αὕτη, δῆλον ὅτι καί ἀναμάρτητος καί παρά Θεοῦ ἀκατάκριτος. Καί εἰκότως· ὅς γάρ τῇ φύσει παρέπεται, τοῦτο καί καταδίκης ἐκτός. Πύρωσιν δέ καί ἐπιθυμίαν γάμου, συνουσίας μίξιν, ἡδονήν, γαστριμαργίαν, λαίμαργίαν, πολυυπνίαν, ἀργίαν, στολισμόν ἱματίων καί τᾶλλα πάντα ἅπερ, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσι, τό σῶμα ἐπιζητεῖ, οὐ τό σῶμα, ὡς οὐδέ ὅτε νεκρόν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ διὰ τούτου ταῦτα ἐπιζητεῖ ἡδυνομένην, ἅπαξ τῷ πηλῷ (322) συγκραθεῖσα καί οἷα δὴ σῦς ἐν τῷ βορβόρῳ ταύτης ἐγκυλινδεῖσθαι θέλουσα τῶν ἡδονῶν πως, τῆς συγκραθείσης αὐτῇ γλιχομένη σαρκός. Μηδεὶς οὖν πρὸς ταῦτα ὑπὸ τοῦ ἰδίου σώματος συνωθεῖσθαι καί καταναγκάζεσθαι ὑπολάβοι· οὐκ ἐστί τοῦτο. Ἀλλὰ πῶς; ἄκουε συνετῶς.

“Ἐπλασεν ὁ Θεός τόν ἄνθρωπον, χοῦν λαβῶν ἀπό τῆς γῆς”. Ἰδού ἐγὼ ἔδειξά σοι τό σῶμα, δεῖξον οὖν μοι καί σύ ποῖα τὰ πάθη τὰ ἐν αὐτῷ· ἀλλ' οὐδέν οὐκ ἔχεις ὅλως εἰπεῖν. Εἶτα τί; “Καί ἐνεφύσησεν εἰς τό πρόσωπον αὐτοῦ Κύριος ὁ Θεός, καί ἐγένετο ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν” καί ἀνέστη ἀπό τῆς γῆς καί περιεπάτει, τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος κινουῦντος δηλονότι τό σῶμα δεσποτικῶς τε καί ἐξουσιαστικῶς. Πύρωσις δέ ἢ κινήσις ἢ γαστρος ἄλογος μανία καί ὄρεξις οὐδαμοῦ ἔτι ἦν, ἀλλὰ ἦν αὐτῷ ζωὴ ἀστασίαστος καί ἄλυπος διαγωγή. Ἰδῶμεν οὖν μήποτε, διὰ τό μὴ εἶναι θῆλυ ἢ διὰ τό μὴ εἶναι τὰ πρὸς ἐπιθυμίαν κινουῦντα βρώματα, τούτου γε ἕνεκα ὁ ἄνθρωπος

οὔτε πρὸς συνουσίας ἐπιθυμίαν, οὔτε πρὸς γαστριμαργίαν κεκίνητο· τί οὖν φησίν; “Ἐξανέτειλε ὁ Θεὸς πᾶν δένδρον ὠραῖον καὶ ἦν ὃ τε Ἀδάμ καὶ ἡ Εὐὰ ἐν τῷ παραδείσῳ γυμνοὶ καὶ οὐκ ἠσχύνοντο”. Ὁρᾷς ὅτι οὔτε τὸ θήλειον εἶναι τὴν Εὐάν οὔτε τὸ γυμνοὺς ἀμφοτέρους τυγχάνειν πρὸς σωφροσύνην παρέβλαψέ τινα ἐξ αὐτῶν; Ἀλλὰ καὶ γυμνοὶ ἦσαν καὶ οὔτε ἀλλήλους ἐγίνωσκον, οὔτε ἠσχύνοντο, οὔτε μὴν ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος φύσεως πρὸς μίξιν ἐνήγοντο, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν παράβασιν καὶ μετὰ τὸ ἔξω γενέσθαι τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ Θεοῦ γυμνωθῆναι καὶ τῆς αὐτοῦ θείας δόξης ἀποπεσεῖν, **(323)** τότε, ὡς γέγραπται, “ἔγνω Ἀδάμ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκε”.

Τοιγαροῦν, ἀγαπητέ, ἐάν τόν Θεόν ἀγαπήσης γνησίως καὶ σύ, καὶ ἐμμεΐνης ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ, οὐχ ὑπό τινος πάθους κυριευθήσῃ ποτέ, οὐδέ ὑπό τῆς ἀνάγκης καταδυναστευθήσῃ τοῦ σώματος. Καθάπερ γάρ πρὸς οὐδέν τὸ σῶμα κινεῖσθαι δύναται δίχα ψυχῆς, οὕτως οὐδέ ἡ τῷ Θεῷ δι’ ἀγάπης ἐνωθεῖσα ψυχὴ συναπάγεσθαι ἰσχύει πρὸς τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς καὶ ὀρέξεις, ἀλλ’ οὐδέ πρὸς ἄλλας ἐπιθυμίας τινὰς τῶν ὀρωμένων ἢ καὶ ἀοράτων πραγμάτων ὁμοῦ καὶ παθῶν. Δέδεται γάρ ὑπό τῆς γλυκειᾶς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἡ ὁρμὴ τῆς καρδίας αὐτῆς ἢ μᾶλλον εἰπεῖν πᾶσα ἡ ῥοπή τοῦ θελήματος αὐτῆς. Αὕτη οὖν συνδεθεῖσα τῷ ἑαυτῆς, ὡσπερ εἴρηται, Ποιητῆ, πῶς, εἰπέ, δύναται τῷ σώματι πυροῦσθαι ἢ ὅλως ἰδίας ἐπιθυμίας ἀποπληροῦν; Οὐδαμῶς.

Αἱ δὲ φυσικῶς ἐπόμενα καὶ γινόμενα ἐν τῷ αὐτῷ σώματι μεταβολαὶ πρόδηλοι συμβαίνουσι γάρ καὶ εἰς πάντας γίνονται τοὺς ἀγίους. Ποτέ μὲν γάρ ὑγείαν ἄγειν λέγεται, ὅταν πρὸς ἑαυτὰς αἱ ὕλαι μὴ στασιάζωσι, ποτέ δὲ νόσῳ περιπίπτειν καταναγκάζεται, ὅποταν ἐν ἀπὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων ἢ πλεονάσῃ ἢ ἔλαττον ἑαυτοῦ γένηται, κατεξανιστάμενον δηλονότι τῶν ἄλλων ἢ ὑπ’ ἐκείνων μᾶλλον ἐπικρατούμενον καὶ αὐτοτυραννούμενον, ἐξ ὧν γίνονται ρεύματα, ἀκρωτηριασμοὶ καὶ ὅλου ἴσως τοῦ ζώου διαφθορά, μηδὲν ἐκ τούτων παραβλαπτομένην ἡμῶν τῆς ψυχῆς, ἐπειδὴ τὰ μὲν πλεῖστα τούτων ἀπὸ ἀκρασίας βρωμάτων καὶ πομάτων ἐγγίνονται, τὰ

δέ καί ἀπό τῆς τῶν ἀνέμων καί τοῦ ἀέρος ἐναλλαγῆς. Ψυχροῦ γάρ ὄντος αὐτοῦ, τά ψυχρᾶς εἶναι φύσεως **(324)** λαχόντα σώματα βλάπτονται καί ἀσθενέστερα γίνονται, ὡς ἐπί πολύ ψυχραίνόμενα, τά δέ θερμῆς ὄντα κράσεως εὐκρατότερα μᾶλλον καί ἰσχυρότερα γίνονται. Ὅταν δέ θερμός πάλιν γένηται ὁ ἀήρ, τά μὲν ψυχρά θάλπονται οἷοενί καί ἀναζωοῦνται, ὡς ὑπό τοῦ ἡλίου αἱ μυῖαι καί τά λοιπά ζωύφια λαμπόμενα ὑπό τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ καί δυνατώτερα καί εἰκινήτοτερα γίνονται, τά δέ θερμότερας ὕλης μετέχοντα ὅλως ὑπερεμπίπρυνται καί ἐκλύονται καί πρὸς πᾶσαν πρᾶξιν καί κίνησιν ὡσαύτως ἀσθενῆ καί ἀδρανῆ γίνονται. Καί ἀπλῶς ἕκαστον κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἑαυτοῦ συγκράσεως ἐν τῇ τοῦ ἀέρος ἐναλλαγῇ καί τῶν ἀνέμων ἀναλόγως καί τὴν μεταβολὴν ἐπιδέχεται. Ἀλλὰ γάρ καί δίχα τούτων ὡσαύτως ἰδιαίτερος ἐστίν ἡ ἐκ βρώσεως καί πόσεως περιττῆς καί ἡ ἐξ ἄκρας νηστείας μεταβολή, οὐ μόνον δέ ἀλλά καί ἐκ πολυπνίας ἢ ἀγρυπνίας καί ἐκ κόπου ἢ ἀργίας σωματικῆς μεταβολή τις γίνεται ἐν ἡμῖν. Ἄλλη δέ πάλιν ἐστίν ἡ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνυπαρχούσης ὕλης τῷ σώματι καί τοῦ ἐν ἡμῖν κινουμένου φυσικοῦ θερμοῦ ἀναδιδόμενη καπνώδης πυρά, ὡς ὑπό ὕδατος σβεσθείσης ἀνθρακιᾶς, καί ποτέ μὲν πρὸς μόνην τὴν κεφαλὴν, ποτέ δέ ἐν ὅλῳ διαχεομένη τῷ σώματι.

Ἐπί δέ πᾶσι τούτοις ἄλλος πάλιν ἐστὶ παραχωρήσει τοῦ ἀγαθοῦ ἡμῶν Θεοῦ καί Δεσπότητος ἐπιφερόμενος ἡμῖν ὑπό τῶν δαιμόνων κατ' οἰκονομικὴν παιδείυσιν πρὸς ταπεινώσιν πειρασμός. Ποῖος δὴ οὗτός ἐστιν; Αὐτό τό βάρος τοῦ σώματος, ὃ καί δίχα τινός ἐτέρας αἰτίας διὰ κενοδοξίαν μόνην ἢ ἔπαρσιν ἢ διὰ τό κατακρῖναι ἄλλον ἀμελῆ ἢ καί δι' ἐτέρας πλείστας αἰτίας τῷ δαίμονι τούτῳ παραδιδόμεθα εἰς ὄλεθρον μὲν τῆς σαρκός καί συντριμμὸν τῆς ψυχῆς, **(325)** πείραν δέ καί γυμνασίαν περισσοτέραν αὐτῆς καί ἵνα τό περὶ ἡμᾶς συμπαθές τοῦ Θεοῦ καί εὐσπλαγχνον ἐπιγνόντες, ὅλην πρὸς αὐτόν μεταθῶμεν ἐκ διαθέσεως τὴν ἀγάπην καί πρὸς ἐκεῖνον ὅλον τὸν πόθον κτησώμεθα.

Τοιγαροῦν καί ταῦτα οὐ πάντες ἐπίστανται, ἀλλὰ τὰς μὲν ψυχικὰς ἀλλοιώσεις καί τὰς μεταβολὰς τὰς τοῦ σώματος, οἱ

μέσως πως πρὸς τὴν ἀρετὴν ἔχοντες, ἕκαστος τούτων μερικῶς τι νοεῖ, ὅτε δ' ἂν καὶ συμβῆ ἐν αὐτῷ γενέσθαι τι τοιοῦτον, περὶ γὰρ τῶν τελείως ἐσκοτισμένων οὐδεὶς ἡμῖν λόγος· τὰς δέ γε γινομένας ἐν τῷ νοῦ μεταβολάς, ὡς εἵπομεν, καὶ στροφάς μόνοι οἱ ἀπαθεῖς καὶ τέλειοι, οἱ καθαροὶ τε καὶ ἐλεύθεροι τῇ ψυχῇ, ὡσαύτως καὶ τῷ νοῦ, γινώσκουσι. Καὶ οὐδ' αὐτοί· οὐ γὰρ ἑαυτῶν, ἀλλ' οὐτινὸς εἰσιν, ἐξ ἐκείνου καὶ περὶ τούτων διδάσκονται. Ποτέ μὲν γάρ, ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν τῶν ἐν τῷ νοῦ συμβαινουσῶν, ἡ ψυχὴ στενοῦται καὶ στυγνὴ γίνεται, ὑφελομένη τι τῆς προσούσης χαρᾶς, πλήν ὅμως ἀνδρῖσαμένη καὶ τὸν νοῦν διανίστησι· ποτέ δέ ὁ νοῦς, ἐξ ὧν ἡ ψυχὴ πάσχει, συμπάσχει καὶ οὗτος καὶ ὑπὸ τὴν νύκτα γενέσθαι καταναγκάζεται μὲν, οὐ καταδέχεται δέ, βιάζεται δέ μένει ἐν τῷ φωτί καὶ ἴσως διαυγάζει καὶ τὴν ψυχὴν. Ἄλλοτε ὑπὸ τῆς ἀνωμαλίας πάλιν τοῦ σώματος τὰ ἀμφότερα τυραννοῦνται σφοδρῶς, ποτέ μὲν ἔξωθεν βαρούμενα καὶ τὸ μὲν βάρος ἐπαισθανόμενα καὶ τὴν εἰρηνικὴν κατάστασιν σῶαν ἔχοντα, ποτέ δέ ἔσωθεν ταραπτόμενα, ὡς μηδέ ἐλπίζειν τὸν πάσχοντα εἰς τὴν προτέραν ἐπανελθεῖν γαληνιαίαν κατάστασιν. Οὕτω τοίνυν ἡ μὲν ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς ἀπὸ τοῦ σώματος, ὁ δέ νοῦς ἀπὸ τῆς ψυχῆς πάλιν αὐτῆς καὶ ἡ ψυχὴ αὐθις ἀπὸ τοῦ νοός καὶ τοῦ σώματος πλημμελεῖ. Οὐ τὰ δύο δέ πάντοτε, ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς, (326) ἐκταράσσονται, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων πάλιν ποτέ μὲν ἡ ψυχὴ μόνη πάσχει, τοῦ νοός ἐρομένου αὐτήν· “Τί, φησίν, ἔχεις;” καὶ παραμυθουμένου αὐτήν, ποτέ δέ ὁ νοῦς ἐκτυφλοῦται καὶ συγκαλύπτεται καὶ ἡ ψυχὴ, ἐλευθέρῃ οὔσα, δυνάμει θείου πυρός ἐκδιώκει τὸν ζόφον καὶ αἶρει τὸ κάλυμμα καὶ τὸν νοῦν διαβλέπειν ποιεῖ.

Διὰ τοῦτο εἶπον, ὦ πατέρες καὶ ἀδελφοί, ὅτι οὐ χρὴ νοεῖν μόνον ἡμᾶς τὰς τροπὰς καὶ μεταβολὰς καὶ τὰς συμβαινούσας ἀλλοιώσεις ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ εἰδέναί ποθεν αὐταὶ καὶ πῶς καὶ ἀπὸ τίνων, ὁποῖοί τε πνεύουσιν ἀνεμοὶ λογισμῶν καὶ ἐκ τίνων οἱ ποταμοὶ κατέρχονται ἢ ἐπέρχονται τῶν παθῶν τε καὶ πειρασμῶν, ἵνα καὶ τὴν οἰκίαν στηρίξωμεν ἀσφαλῶς τῆς ψυχῆς καὶ τὸ πηδάλιον εὐθύνωμεν τοῦ πλοίου καλῶς καὶ μὴ ἀτεχνῶς ἢ ἀφυῶς αὐτὸ μεταχειρισώμεθα. Τούτων δέ τὴν γνῶσιν βίος

παρέχει **μετά** ἀκριβείας καί κανόνος ἀπαρλείπτως ἐπιτελούμενος. Θεῖναι γάρ ὄρον ἐν ἑαυτῷ χρεῶν καί τύπον τόν μοναχόν καί εἰδέναι αὐτόν, πῶς ἐκάστην ἡμέραν διέρχεσθαι δεῖ, ὡς ἂν εὐδρομος πρὸς ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς ἢ καί **μή** ἐμποδίζεται τῇ ἀπειρία πρὸς τόν δρόμον αὐτῆς. Οὕτω γάρ καί ἑαυτῷ τήν ὁδόν ἐξομαλίσαι τήν τραχεῖαν ὁμοῦ καί ἐπίπονον, ταύτης ἐν ἔξει τοῦ καλοῦ καί συνηθεία δηλονότι γενόμενος καί Θεῷ προκόπτων καί ἀναβάσεις τιθέμενος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ εὐαρεστήσει, ἐκ τῶν μικροτέρων ἐπί τὰ μείζω καί τελεώτερα ἀνατρέχων, καί τῶν εἰρημένων ἀπάντων ἐν γνώσει γενήσεται καί πολλῶν ἄλλων διδάσκαλος ἀρετῆς χρηματίσει, φωτίζων διά τοῦ λόγου καί τοῦ βίου τοὺς αὐτῷ ἐντυγχάνοντας, ἅτε δὴ ὡς φωτισθεῖς καί αὐτός ἄνωθεν, καί ἀνακαλύπτων βαθέα (327) τοῖς **μετά** πόθου ζητοῦσι τὰ βάθη μαθεῖν τὰ τοῦ Πνεύματος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος Κστ'. (328)

Περὶ ἀρχῆς βίου λίαν ἐπωφελοῦς καί σωτηρίου, ἀρμοζούσης τοῖς ἄρτι τῷ κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ ἀποτασσομένοις καί πρὸς τόν μοναδικόν ἀποτρέχουσι βίον. Καί διδασκαλίας εἰς ἀρχαρίους λυσιτελεστάτη.

Ἀδελφοί καί πατέρες, πᾶς ἄνθρωπος ὁ ἄρτι τῷ κόσμῳ καί τοῖς ἐν κόσμῳ πᾶσιν ἀποταξάμενος, ἐπί δέ τόν βίον τοῦτον καί τό στάδιον τῶν μοναχῶν ἀποδραμών, εἴ γε διά Θεόν ἀπετάξατο καί τήν τέχνην τῶν τεχνῶν ταύτην μαθεῖν αἰρεῖται καί **μή** εἰς κενόν βούλεται γενέσθαι τήν ἀπό τοῦ κόσμου αὐτοῦ ἀναχώρησιν, ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς **μετά** προθυμίας πάσης καί θερμοτάτης προθέσεως τὰ τῆς ἀρετῆς σπουδαίως ὀφείλει ποιεῖν. Καί ἵνα προπαίδειάν τινα τῶν στοιχείων τῆς ἐπιστήμης τῶν ἐπιστημῶν, λέγω δὴ τῆς ἡμετέρας ἀσκήσεως, τοῖς ἄρτι πρὸς ταύτην οἰονεῖ τήν σχολήν ἀπό τοῦ κόσμου παραγενομένοις ἔγγραφον παραδώσωμεν, τοιαῦτα ἐκ προοιμίων ὑποτιθέμεθα, ὡς ἐν τύπῳ, αὐτοῖς τε καί τοῖς **μετ'** αὐτούς, καθὼς καί αὐτοί ἀπό τῶν πατέρων ἡμῶν παρελάβομεν.

Ἰστέον οὖν ὅτι ὁ ἤδη τόν χοϊκόν ἄνθρωπον **μετά** τοῦ φρονήματος (329) καί τόν ἐπουράνιον διά τοῦ μοναχικοῦ

σχήματος ἐνδυσάμενος, μεσονύκτιον ὀφείλει ἀνίστασθαι πρὸ τοῦ ὄρθρου καὶ τετυπωμένην εὐχήν εὐχεσθαι, καὶ οὕτω μετὰ ταῦτα εἰς τὴν δοξολογίαν μετὰ πάντων ἐγείρεσθαι καὶ νουνεχῶς καὶ ἐγρηγόρως πᾶσαν αὐτὴν διεξέρχεσθαι, προσέχων τῇ ἀρχῇ τῆς ὑμνωδίας **μεγάλως**, ἥτοι τῷ ἑξαψάλμῳ, τῇ στιχολογίᾳ, ταῖς ἀναγνώσεσιν, ἀόκνως, **μὴ χαυνούμενος** τὸ σῶμα καὶ πόδα παρὰ πόδα **ιστάμενος** ἢ ἐπακουμβίζων τοίχοις καὶ κίοισιν, ἀλλὰ τὰς **μέν** χειρας ἀσφαλῶς δεδεμένας ἔχειν ὀφείλει, τοὺς πόδας ἐπιστηριζομένους ἴσους τῇ γῆ, τὴν δὲ κεφαλὴν ἀσάλευτον καὶ **μὴ** πρὸς τὰ ὦδε καὶ ἐκεῖ νεύουσιν· **μὴ μετεωριζόμενον** τὸν νοῦν, ἀλλὰ **μηδὲ** περιεργαζόμενον τὸ φρόνημα ἢ συναπαγόμενον τοῖς ἀμελεστέροις, ὁμιλοῦσιν ἀλλήλοις καὶ ψιθυρίζουσιν· ἀμετεώριστον δὲ **μᾶλλον** ἔχειν τὸ ὄμμα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ **μόνη** προσέχειν τῇ ψαλμωδίᾳ καὶ τῇ ἀναγνώσει καὶ τῇ δυνάμει τῶν ψαλλομένων καὶ ἀναγινωσκομένων λόγων τῆς θείας Γραφῆς, ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν, ἵνα **μὴ** λόγος ἐν αὐτῷ παρέλθῃ ἀργός, ἀλλ' ἐκ πάντων αὐτῶν παινομένων αὐτοῦ ἢ ψυχῇ, εἰς κατάνυξιν καὶ ταπείνωσιν καὶ φωτισμὸν ἔλθῃ θεῖον τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου.

Παρακαλῶ οὖν ὡς ἓνα πάντας ὑμᾶς, πατέρες μου καὶ ἀδελφοί μου καὶ τέκνα, καὶ ταῦτα ὡς νόμον σωτήριον ὑποτίθημι, ἵνα σπουδάσητε ἕκαστος ὑμῶν βαλεῖν τοιαύτην ἀρχὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς ἢ **μᾶλλον** εἰπεῖν τοῦ Θεοῦ, δι' οὗ καὶ τοὺς **μισθοὺς** ἀναλόγως τῶν πόνων ἡμῶν ἐξ αὐτοῦ φιλαγάθως λαμβάνομεν, ὥστε εἰ δυνατόν **μὴ** παρελθεῖν τινα ἐξ ὑμῶν ἄνευ δακρύων τὴν ἀκολουθίαν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν. (**330**) Εἰ γάρ οὕτω σεαυτὸν ἐθίσεις, ὦ ἀδελφέ, εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ποιεῖν, ἐν ὀλίγῳ προκόψεις καὶ ἀναδράμῃς εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς **μέτρον** ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ. Βιαζόμενος γάρ σεαυτὸν ἵνα **μὴ** ἄνευ δακρύων παρατρέχῃς τὴν τετυπωμένην ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησίας, γίνῃ τοῦ καλοῦ τούτου ἐν ἔξει καὶ, ἐν αὐτῇ τῇ στιχολογίᾳ καὶ ἐν τοῖς τροπαρίοις οἷς ψάλλεις, τρέφεταιί σου ἡ ψυχὴ, ἀναδεχομένη τὰ τούτων θεῖα νοήματα πρὸς ἑαυτήν, καὶ ἀναβιβάζεται σου ὁ νοῦς διὰ τῶν λεγομένων πρὸς τὰ νοητά, καὶ δακρύων ἠδέως, οὕτως ἐν τῇ

ἐκκλησία διάγεις, ὡς ἐν αὐτῷ τῷ οὐρανῷ **μετά** τῶν ἄνω δυνάμεων.

Θές οὖν καί τοῦτο σεαυτῷ νόμον, ἵνα πρό τῆς ἐσχάτης εὐχῆς **μή** ἐξέλθῃς ποτέ τῆς συνάξεως ἄνευ ἀνάγκης **μεγάλης** ἢ **χρείας** τοῦ σώματος, ἀλλά **μένε** ὡς εἶπομεν προσκαρτερῶν ἐν τῇ στάσει σου, ἐπειδή “ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος”, κατά τό γεγραμμένον, “σωθήσεται”. οὐ **μόνον** δέ ἀλλά **πρῶτον** **μέν** βοήθειαν λήψεται ἀνεπαισθήτως, εἶτα καί ἐν αἰσθήσει, καί **μετ’** ὀλίγον ἐν φωτισμῷ ἀπό Θεοῦ Παντοκράτορος. Τελεσθείσης δέ τῆς ὀρθρινῆς δοξολογίας, εὐθύς ἐξερχόμενος **μή** ἄρξη λαλεῖν τούτῳ κἀκείνῳ καί **μετεωρίζεσθαι** καί ἀργολογεῖν, ἀλλ’ ἔστω σοι, **μετά** τό εὐξασθαι καταμόνας ἐν τῷ κελλίῳ τήν τετυπωμένην σου εὐχὴν ἐν δάκρυσιν καί πολλῇ προσοχῇ, ἐργασία **σωματική** τις, καί εὐθύς ἀπότρεχε πρός αὐτήν, εἴτε διακονίαν εἰς τήν διακονίαν, εἴτε ἐργόχειρον εἰς τό ἐργόχειρον, εἴτε ἀνάγνωσις εἰς τήν ἀνάγνωσιν. Ἀργός δέ **μή** θελήσῃς ὅλως καθεσθῆναι ἐν τῷ κελλίῳ σου, ἵνα **μή** ἡ ἀργία διδάξῃ σε πᾶν κακόν, ὃ **μή** θέμις εἰπεῖν. Ἀλλά γάρ **μηδέ** περιέρχη τό **μοναστήριον (331)** καί τοὺς ἐγαζομένους ἢ διακονοῦντας περιεργάζῃ, φύλαξον δέ τήν σιωπὴν καί τό ἐκ πάντων ἀπέχεσθαι, ὅπερ ἀληθῆς ἐστὶ ξενιτεία. Πρόσεχε σεαυτῷ **μόνῳ** καί τῷ ἐργοχείρῳ σου, οἷον δ’ ἂν ἐστί.

Καί **μή** εἰσέλθῃς εἰς κελλίον τινός ἄνευ τοῦ κατά Θεόν σου πατρός, εἰ **μή** ἀποσταλῆς ἢ παρὰ τοῦ προεστῶτος ἢ διακονητοῦ τῆς **μονῆς**. Καί ἀπελθόντος σου, σπούδασον **μή** εἰπεῖν ἢ ἀκοῦσαι λόγον ἔξω τῆς χρείας σου, δι’ ἣν ἐπέμφθῃς· ἀλλά τήν ἀπόκρισιν ποιήσας, συντόμως ὑπόστρεψον. Εἰ δέ καί διερχόμενος ἴδῃς τινά ἀδελφόν **μόνον**, ἢ καί **μετά** ἐτέρων καθήμενον καί ὁμιλοῦντα παρὰ καιρόν, βαλὼν **μετάνοιαν** σιωπῇ πάρελθε. **Μή** ἀπελθὼν καθεσθῆς **μετ’** αὐτῶν, **μνησθεῖς** τοῦ ψαλμῶδου λέγοντος· “Μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, καί ἐν ὁδῷ ἀμαρτωλῶν οὐκ ἔστη, καί ἐπὶ καθέδρᾳ **λοιμῶν** οὐκ ἐκάθισε”. **Λοιμοί** γάρ εἰσιν οἱ τοιοῦτοι, καθὼς ὁ Παῦλος φησι· “Φθείρουσιν ἡθῆ χρηστά ὁμιλῖαι **κακαί**”. εἴ τι οὖν ὁ **λοιμός**, τοῦτο καί ἡ φθορά. **Μή** τοίνυν συγκαθεσθῆς **μετά** ἀργολογούντων, ἀγαπητέ, **μηδέ** εἵπῃς· “**Ἀκούσομαι** τί

λαλεῖτε καὶ γὰρ”, ἀλλ’ ὡς εἴρηται, βαλὼν μετάνοιαν παρέλθε. Φύλαξον τὴν σιωπὴν τὴν ξενιτείαν· καὶ τὴν μὲν σιωπὴν ἐν τῷ λέγειν πρὸς ἑαυτὸν· “Τί γὰρ ἔχω καὶ εἰπεῖν ἐγὼ ἀγαθόν, ὅλος βόρβορος ὢν καὶ μωρός, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ξένος καὶ ἀνάξιος τοῦ λαλεῖν καὶ ἀκούειν ἢ συναριθμεῖσθαι μετὰ ἀνθρώπων; “· τὴν δὲ ξενιτείαν καὶ τό ἀπέχεσθαι ἀπὸ πάντων ἐν τῷ λογίζεσθαι ταῦτα καὶ λέγειν πρὸς ἑαυτὸν· “Τίς εἰμι, φησὶν, ἐγὼ ὁ ἀπερριμμένος καὶ εὐτελής, ὁ ἀγεννής καὶ πτωχός, ἵνα εἰς κελλίον εἰσέλθω τινός; οὐχὶ ὡς βδέλυγμα ὄντα με, ἰδὼν με ἀποστραφήσεται; ἄρα οὐ μὴ εἶπη· Τί δὲ ὁ μιαρός (332) οὗτος ἦλθε πρὸς με μιᾶναι τὴν κέλλαν μου; “, προτιθεὶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ μὴ ἄκροις χεῖλεσιν, ἀλλ’ ἀπὸ ψυχῆς λέγων αὐτά. Εἰ γὰρ καὶ μὴ κατ’ ἀρχὰς λέγειν ταῦτα ἰσχύσεις ἀπὸ ψυχῆς, ἀλλ’ ὅμως κατὰ μικρόν ἐλεύση καὶ εἰς τοῦτο, τῆς χάριτος συνεργούσης σοι. Μόνον ἄκουσόν μου τοῦ ταπεινοῦ, μόνον βάλε εἰς ταῦτα ἀρχὴν, ἀδελφέ, μόνον ἄρξαι ποιεῖν καὶ πράττειν καὶ λέγειν ταῦτα, καὶ οὐκ ἐγκαταλείψει σε ὁ Θεός. Ἀγαπᾷ γὰρ σε σφόδρα καὶ θέλει σε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν καὶ σωθῆναι.

Οὕτω τοιγαροῦν τὰς μέχρι τῆς λειτουργίας ὥρας διελθὼν, ἀδελφέ, εἴσελθε πάλιν εἰς τὴν σύναξιν ἐν σπουδῇ καὶ ἐν προθυμίᾳ πολλῇ. Στήθι καθὼς ἐν τῇ ὀρθρινῇ σοι δοξολογία ὑπετυπώσαμεν, τοῦ πένθους μηδὲν λήθην ποιούμενος· στήθι σύντρομος, ὡς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ βλέπων θυόμενον διὰ σέ. Καὶ εἰ εἰ ἄξιός σου καὶ ἀπελύθης εἰς τοῦτο, πρόσσελθε ἐν φόβῳ καὶ χαρᾷ τῶν ἀπορρήτων κοινωνήσεων ἀγαθῶν. Καὶ μετὰ τὴν ἐσχάτην εὐχὴν ἐξελθὼν, εἴσελθε μετὰ πάντων ἐν τῇ τραπέζῃ, μὴ χωριζόμενος τῶν σῶν ἀδελφῶν. Καὶ εἰ μὲν διακονεῖν ἐτάγης, παράστηθι ὡς τῷ Χριστῷ καὶ οὐκ ἀνθρώποις διακονῶν ἐξ εἰλικρινοῦς διαθέσεως καὶ ἀγάπης πᾶσιν ὡς ἀγίοις, μᾶλλον δὲ ὡς αὐτῷ - καθὼς εἶπομεν - διακονήσων τῷ Χριστῷ, ἕκαστον αὐτῶν περιπλεκόμενος οἶονεὶ τῇ ψυχῇ καὶ ὅλον σεαυτὸν τῇ προθέσει διὰ τῆς ἀγάπης ἐμπαρέχων αὐτοῖς, ἐκ τοῦ διακονεῖν αὐτοῖς βεβαιούμενος καρποῦσθαι ἁγιασμόν.

Εἰ δὲ καθεσθῆς ἐν αὐτῇ μετὰ πάντων καὶ σύ, ὄρα τί σοι ἐν Κυρίῳ ἐντέλλομαι, ὡς ἀγαπητῷ πατρὶ μου καὶ ἀδελφῷ, μὴ

προπετῶς ἐκτείνης τήν χειρά σου **(333)** ἐπί τοῖς παρακειμένοις βρώμασι τῆ τραπέζῃ πρό τοῦ ἐνάρξασθαι τοὺς παλαιότερους ἐσθίειν τῶν ἀδελφῶν σου, πρό τοῦ δοθῆναι τήν εὐλογίαν ἄνωθεν παρά τοῦ ἱερέως. Καί ἀρξάμενος συνεσθίειν τοῖς πατράσι καί ἀδελφοῖς σου, πρόσεχε σεαυτῶ καί μόνῳ ἐν συστολῇ πάσῃ καί σιωπῇ καθεζόμενος, μή ὁμιλῶν καθόλου τινί ἀλλά προσέχων τῆ ἀναγνώσει καί τρεφόμενος, ὥσπερ τό σῶμα, οὕτω καί τήν ψυχὴν ἐκ τῶν θεοπνεύστων λογίων τοῦ Πνεύματος. Δεῖ γάρ σε διπλοῦν ὄντα, ἐκ ψυχῆς λέγω καί σώματος, δισσῶς καί καταλλήλως ἔχειν τήν τροφήν καί τήν τράπεζαν, καί τό μέν σῶμα αἰσθητόν ἔχοντα καί γήϊνον αἰσθητοῖς καί τοῖς ἀπό γῆς τρέφειν βρώμασι, τήν δέ ψυχὴν νοεράν καί θείαν ἐπιφερόμενον νοητοῖς τρέφειν καί θείοις τῶν λόγων ἐδέσμασι.

Μή οὖν περιεργάζου τά παρατιθέμενά σοι μέρη ἐν τῆ τραπέζῃ, ποῖον τυχόν μείζον ἢ βραχύτατόν ἐστιν, ἀλλ' οἷον δοθῆ σοι μετ' εὐχαριστίας πάσης δεξάμενος φάγε, καί τοῦτο μετ' ἐγκρατείας, φεύγων ἐν πᾶσιν τόν κόρον, ἀνάξιον ἑαυτόν δηλονότι λογιζόμενος τῆς κοινῆς τραπέζης τῶν ἀδελφῶν καί τοιαῦτα καθ' ἑαυτόν ἐνθυμούμενος καί λέγων πρός ἑαυτόν· “Τίς εἰμι ἐγώ, ὁ εὐτελής καί ἀνάξιος, ὅτι μετὰ τῶν ἁγίων τούτων συγκάθεδρος καί συνέστιος γέγονα;” καί οὕτω ταῦτα λέγων ἐν ἑαυτῶ, ἔχε μόνον ἀπό ψυχῆς σεαυτόν ἀμαρτωλόν, καί καθάπερ πτωχός τις καί ῥακενδυτῶν, ἐάν μέσον ἀρχόντων καί πλουσίων λαμπράς καί πολυτελεῖς περιβεβηλημένων στολᾶς εὐρεθῆ, αἰσχύνεται καί συστέλλεται καί οὐδέ προσεγγίσει τινί αὐτῶν ἢ πλησιάσαι τολμᾷ, οὕτω καί σύ διάκεισο πρός πάντας αὐτούς, τόν ἔσχατον τόπον αἰεὶ ἐκλεγόμενος καί αἰσχυρόμενος ἐπάνω τινος αὐτῶν **(334)** τῶν ὀραθῆναι καθήμενος, ὡς ἐκείνων μέν πάντων πλουσίων ὄντων ταῖς ἀρεταῖς, σοῦ δέ πτωχοῦ καί γυμνοῦ ὑπάρχοντος καί ἀναξίου τοῦ καί ὅλως συνεῖναι καί βλέπειν αὐτούς. Ἀλλά γάρ μέλλων ἄψασθαι τῆς τροφῆς, αὐθις ταῦτα λογίζου μεμνημένος τᾶς ἀμαρτίας σου καί λέγε πρός ἑαυτόν· “Ἄρα γε οὐκ εἰς κρίμα μου καί κατάκριμα γένηται, εἰ ἄψομαι τῶν προκειμένων τινός; Τόν γάρ πεπονηκότα ταῦτα Θεόν καί εἰς βρῶσιν παρασχόντα ἡμῖν, τοῦτον ἐγώ νηπιόθεν

παρήκουσα καὶ τὰς ἀγίας αὐτοῦ ἐντολάς οὐκ ἐφύλαξα· καὶ πῶς τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ, ὡς οἱ πατέρες οὗτοι οἱ ἅγιοι, καὶ γὰρ ἀνάξιος καὶ κατάδικος ὢν **μεταλάβω**; Ποίω προσώπῳ, ἀπὸ ὄψεως ὢν τοῦ Δεσπότη μου, ὁ πονηρὸς δούλος ἐγὼ καὶ ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος, πρὸ τοῦ μετανοῆσαί με καὶ τὴν συγχώρησιν παρὰ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τελείως λαβεῖν, ὡς οἱ **μὴ ἁμαρτήσαντες ἢ καὶ ἡμαρτηκότες μὲν, μετανοήσαντες δὲ καὶ τὴν συγχώρησιν ἐκεῖθεν λαβόντες, φάγωμαι καὶ αὐτός καὶ πίνωμαι καὶ συνευφρανθήσομαι τοῖς ἁγίοις; Οὐδαμῶς! Ἀλλὰ πρὸς τό ζῆν με μόνον καὶ φάγομαι καὶ πίνωμαι καὶ ἐμαυτὸν ἐκτῆξω καὶ λυπήσω καὶ κατακρινῶ, ἵνα ἐπιβλέψας ὁ θεὸς ἄνωθεν καὶ ἰδὼν τὴν στενοχωρίαν καὶ τὴν ἐκούσιόν μου θλίψιν ἐλεήσῃ καὶ συγχωρήσῃ μοι τὰ πολλὰ μου κακά**". Ταῦτα τοιγαροῦν ἐνθυμοῦ, τούτων διηνεκῶς **μέμνησο!**

Πρὸς τούτοις τύπωσον καὶ ψωμόν τοσοῦτον ἐσθίειν, ὅσον τοῦ **μὴ χορτάζεσθαί σε, ἀλλὰ κατὰ πολὺ τῆς χρείας ἔλαττον καὶ ὅσον δύνασαι βαστάσαι ὡσαύτως καὶ ἓν ἢ δύο πίνειν καυκάλια καὶ ταῦτα ἐν μιᾷ τεταγμένη τῆς ἡμέρας ὥρα. Ἐσθιοντός σου δὲ **μὴ (335)** ὑπακούσης τῷ ὑποβάλλοντί σου λογισμῷ ἐκλέξασθαί τι τῶν προκειμένων κακείνου μεταλαβεῖν· ἀλλὰ φύλαξον **μὴ φαγεῖν τι ὅπερ καλόν σοι ἐφάνη, μόνον δὲ τὰ ἔμπροσθέν σου κείμενα ἐσθιε· ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν ἐάν τύχη τυχόν ὁπώρα ἢ ἕτερά τινα τῶν ἐδωδίων εἶναι καὶ ἀρεστόν φανῆ σοι ἓν ἐξ αὐτῶν καὶ εἶπη σοι ὁ λογισμὸς· "Καλόν ἐστὶν ἐκεῖνο, λαβὼν φάγε αὐτό", σπούδασον **μὴ ἠττηθῆναι μηδὲ ἄψασθαι αὐτοῦ. Δι' οὐδέν γάρ ἕτερον τοῦ παραδείσου ὁ Ἀδάμ ἐξεβλήθη, εἰ μὴ ὅτι ὠραῖος ἐφάνη καὶ καλὸς εἰς βρωσιν ὁ καρπὸς τοῦ φυτοῦ, καὶ ἔφαγεν ἐξ αὐτοῦ· καὶ διὰ τοῦτο ἀπερρίφη καὶ ἐξεβλήθη καὶ θανάτῳ καὶ φθορᾷ κατεδικάσθη. Οἱ οὖν βουλόμενοι εἰς ἐκεῖνον τὸν παράδεισον – μᾶλλον δὲ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν - ἐπανελθεῖν, τὴν ἐγκράτειαν δίχα παραβάσεως πάσης καὶ **μέχρι** τούτων φυλάττειν ὀφείλουσιν, ἵνα **μὴ κατὰ μικρόν καὶ εἰς μείζονας ἐπιθυμίας καὶ βλαβεράς περιπέσωσιν. Ἐάν προτρέπωνται σε οἱ συγκαθήμενοι ἀδελφοὶ τοῦ φαγεῖν ἢ πιεῖν περισσόν τι, μηδὲν ἕτερον ἀποκριθῆς τι, εἰ μὴ τὰς χεῖράς σου δήσας καὶ μικρόν τι διεγεροθῆς καὶ κλίνας********

τήν κεφαλὴν, πρᾶξις λέγε φωνῆ· “Συγχώρησον”, καὶ ἐπὶ πᾶσιν οὕτω πάντοτε ἀποκρίνου καὶ **μῆτε** προτιμῆση τινὰ ἐκ τῶν περισσευμάτων σου, **μῆτε** λάβης ἀπὸ τινός τι. Μὴ πίνοντός σου οἶνον, **μῆ** ἐπιζητήσης ὅλως λαβεῖν αὐτόν, ἀλλὰ **μηδέ** ἐτέρω τινὶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἐπιδώσης, εἰ **μῆ** που ἀπὸ ξένης ἐστὶ καὶ ἦλθε πρὸς σέ διὰ χρείαν τινά. Μὴ καταδέξῃ ποτέ **μετά** τινος προγεύσασθαι, **μηδέ** ἐν δείλῃ φαγεῖν ἢ πιεῖν ἢ ἐπιδειπνησαί ποτε· πάντα γὰρ τὰ κακὰ ἐκ τούτων τίκτονται, καὶ ταῦτά εἰσι τὰ ἔνεδρα τοῦ διαβόλου καὶ αἱ παγίδες αὐτοῦ, αἵτινες καθορῶνται **μέν** ὡς καλαί, **(336)** κεκρυμμένον δέ ἔχουσι τὸν ἰόν τοῦ θανάτου ἐν αὐταῖς, ἃς ὁ πιστεύων ἡμῖν φεύξεται, καὶ ὁ φυλάσσων τοὺς λόγους ἡμῶν, τῇ συνεργείᾳ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, ἄτρωτος καὶ ἀβλαβῆς διαμένει ἐξ αὐτῶν, οἱ δέ γε λοιποὶ κοσμικὸν βίον, ὡς οὐκ ἴσασιν, ἐν **μοναχικῷ** τῷ σχήματι προαιροῦνται ζῆν, οἳ καὶ εἰς βάραθρα καὶ εἰς κρημνοὺς καταπίπτοντες οὐκ αἰσθάνονται.

Σὺ οὖν, περιπόθητε ἀδελφέ, ταῦτα φυλάξαι θέλησον, εἰ κἄν δέῃ σε καὶ ἀποθανεῖν· ἄλλως γὰρ τὸν τῆς γαστριμαργίας δαίμονα ἐκφυγεῖν οὐκ ἰσχύσεις. Ἴσθι δέ ὅτι ταῦτα φυλάσσοντός σου, **μῆ** φέρων ὁ διάβολος ὄραῖν σε, πάντας τοὺς ῥαθύμους ἐξεγερεῖ κατὰ σου, καὶ καταλοιδορήσουσί σε καὶ γελάσουσι καὶ φθονήσουσι καὶ ἐμπαίξουσι καὶ **μυρίας** θλίψεις σοι ἐπενέγκωσιν, ὅπως σε τῆς ἀγαθῆς προθέσεως καὶ τῶν σωτηρίων πράξεων ἀποστήσωσιν· ἅπερ ἐάν ὑπομείνης, ἀγαπητέ, **μεγάλην** ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν εὐρήσεις βοήθειαν καὶ παράκλησιν. Τοιγαροῦν καὶ ἐτέρων ἐν τῷ δείπνῳ καθημένων καὶ ἐσθιόντων, σοῦ δέ **μῆ** ἐσθιόντος ἀλλ’ εἴτε διακονοῦντος εἴτε καὶ **μῆ**, **μῆ** ἐπιλάθῃ καὶ ταῦτα λέγων πρὸς ἑαυτόν· “Εἰ ἤμην πάντως μετανοήσας καὶ αὐτός καὶ τὰς ἀμαρτίας μου συγχωρηθεὶς, ἔχαιρον ἂν καὶ γὰρ καὶ **μετά** τῶν ἀδελφῶν μου συνήσθιον. Ἐπειδὴ δέ ἀνάξιον ἐμαυτὸν δὲ τῶν αἰσχωρῶν μου πράξεων, ὁ ἄθλιος, πεποίηκα, ἀπολάβω ἐνταῦθα κατὰ τὰ ἔργα μου!” καὶ ταῦτα λέγων κράτει γαστρός, ὅση σοι δύναμις. Πρωτοκαθεδρίαν **μῆποτε** ζητήσεις **μῆτε** ἐπιθυμήσεις, ἀλλὰ **μίσησον** ταύτην ἀπὸ ψυχῆς ὡς ὑπερηφανίας αἰτίαν καὶ πρόξενον οὖσαν. Ἡ γὰρ ταπεινώσις σου ὑψώσει σε, καὶ τό

ἔσχατον εἶναί σε πάντων πρῶτον σε ἀποκαταστήσει, ἐπειδὴ γέγραπται: “Πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται”.

(337) Μετά γοῦν τό συναναστῆναί σε πάση τῇ ἀδελφότητι καὶ ἀποδοῦναι τὴν εὐχαριστίαν Θεῷ καὶ παρὰ τοῦ ἱερέως ἀπολυθῆναι, ἀπότρεχε σιωπῶν ἐν τῇ κέλλῃ σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν ἐπιλαβοῦ τοῦ βιβλίου. Καὶ ἀναγνοὺς ὀλίγον, εἰ μὲν ἡμέραι τοῦ θέρους εἰσίν, ἀνακλίθητι ἐπὶ τό ψιάθιον σου καὶ βραχυτάτου μετάλαβε ὕπνου - ἀπεχόμενος γάρ τοῦ κόρου καὶ λιτῇ χρώμενος τῇ τραπέζῃ μετὰ ἄρτου καὶ μεμετρομένου ὕδατος καὶ λαχάνων ἢ ὀσπρίων, ἦττον ὑπνώσεις καὶ θᾶπτον ἐξαναστήση -, εἰ δὲ τοῦ χειμῶνός εἰσι, μετὰ τό μικρόν ἀναγνῶναι ἐπιλαβοῦ τοῦ ἐργοχείρου σου καὶ προσκαρτέρησον ἐν αὐτῷ ἕως οὗ τό ξύλον τὴν ὑμνωδίαν σημάνῃ τοῦ λυχνικοῦ.

Εἶτα πάλιν εἰς τὴν σύναξιν εἰσελθὼν, στήθι ἐν φόβῳ καὶ προσοχῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ψάλλων αὐτῷ καὶ ἐξομολογούμενος καὶ μηδενὶ ὁμιλῶν τό παράπαν. Καὶ τελεσθέντος τοῦ λυχνικοῦ, εἰ μὲν ἐγκρατεύσασθαι ἰσχύσεις τοῦ μὴ φαγεῖν ἢ πιεῖν τό καθόλου, ἅπαξ κεκρικῶς τὴν ἡμέραν ἐσθίειν, εὐρήσεις οὐ τὴν τυχοῦσαν ὠφέλειαν ἐν τῇ παραστάσει τῆς ἑσπερινῆς σου ἀκολουθίας καὶ ἐν τῇ νυκτερινῇ δεήσει καὶ ἀγρυπνία· εἰ δ’ οὖν ἄλλ’ ἐνὶ παξαματίῳ ἀρκέσθητι καὶ ἐνὶ ποτηρίῳ ὕδατος ἄνευ ἀσθενείας καὶ ἀτονίας στομάχου σου. Καὶ μετὰ τό συνάμα τοῖς ἀδελφοῖς σου ἀποδοῦναι τὰς ἑσπερινὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ, βαλὼν μετάνοιαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ προεστῶτος ὡς εἰς αὐτοὺς τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ, καὶ εὐχὴν ἐκεῖθεν λαβὼν καὶ ἀσπασάμενος τὰς ἀγίας μορφὰς τῶν ἀγίων, εἴσελθε σιωπῶν μηδενὶ μηδαμῶς ὁμιλῶν εἰς τό κελλίον σου, καὶ κλείσας τὰς θύρας ἐπιλαβοῦ πρῶτον τοῦ βιβλίου, **(338)** καὶ ἀναγνοὺς ὡσεὶ τρία φύλλα προσεχῶς ἐν αὐτῷ στήθι εἰς προσευχὴν, ἡσύχως ψάλλων καὶ προσευχόμενος τῷ Θεῷ ὡς παρὰ μηδενός ἀκουόμενος. Στήθι δὲ γενναίως ἐπισυνάγων σου τοὺς λογισμοὺς καὶ μὴ ἐῶν ῥέμβεσθαι αὐτοὺς ἀλλαχοῦ, σφίγξον σου τὰς χεῖρας, ἔνωσόν σου τοὺς πόδας ἐπίσης ἀσαλεύτους ἐν βάσει μιᾶ, καὶ τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς μῦσον τοῦ μὴ πρὸς ἄλλο τι βλέπειν καὶ τὸν νοῦν διασκίδνασθαι, τὸν δὲ

νοῦν αὐτόν καί ὅλην τήν καρδίαν ἄρον εἰς οὐρανοῦς καί Θεόν, ἐκεῖθεν **μετά** δακρῶν καί στεναγμῶν τόν ἔλεον ἐκκαλούμενος. Ἔστωσάν σοι δέ ψαλμοί τεταγμένοι παρά τοῦ πνευματικοῦ σου πατρός, ὅσοι ῥήματα μετανοίας καί κατανύξεως φέρουσι καί ὅσοι τῇ δυνάμει ἐξικανουσι καί τῇ προθέσει σου. Δεῖ γάρ σε **μετρεῖν** τῇ τε ἰσχύϊ καί τῇ ἀνδρείᾳ σου τήν τε τῶν ψαλμῶν ὑμνωδίαν καί τό πλήθος τῆς γονυκλισίας καί τόν χρόνον τῆς στάσεως, ἵνα **μή** τήν συνείδησιν ἕξης εἰς ἔλεγχόν σου λέγουσαν· “Ἐτι ἦν σοι δύναμις τοῦ στήναι καί ὑμνῆσαι καί Θεῷ ἐξομολογήσασθαι”. Πρός τούτοις ἔστωσάν σοι καί εὐχαί καί αὐται τεταγμένοι πρωΐας καί ἑσπέρας, ἐξομολόγησιν ἔχουσαι πρός Θεόν. Καί τήν εὐχὴν συντελέσας ἀνάγνωθι **πάλιν** μικρόν, εἶτα ἐπιλαβοῦ καί τοῦ ἐργοχείρου σου, καί ἕως πρώτης φυλακῆς, ἤγουν ἕως τρίτης ὥρας διανυκτέρευσον τῆς νυκτός. Εἴθ’ οὕτως ἀναστάς καί ποιήσας τόν ἄμωμον, ἀνακλίθητι σφραγισάμενος ὄλον σου τό σῶμα ἐπί τό ψιάθιον, **μεταλαβών** δέ ὕπνου **μέχρι** τοῦ μεσονυκτίου καθεξῆς ποιήσεις, ὡς ὑπετυπώθη σοι ἄνωθεν.

Ἀλλά γάρ καί τούς λογισμούς τῆς καρδίας σου τῶ πνευματικῶ σου πατρί καθ’ ὥραν, εἰ δυνατόν, ἐξαγόρευε· εἰ δέ **μή**, τέως ἑσπέραν **μή** παρέλθης, ἀγαπητέ, ἀλλά καί **μετά** τόν ὀρθρον τά συμβαίνοντά σοι πάντα, **(339)** σεαυτόν ἀνακρίνων, ἐξαγόρευε. Καί πίστιν ἀδίδακτον ἔχε πρός αὐτόν, κἄν ὁ κόσμος ἅπας αὐτόν λαιδορῇ καί διασύρῃ, κἄν αὐτός σύ τοῦτον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου θεάσῃ πορνεύοντα, **μή** σκανδαλισθῆς, **μηδέ** τήν πίστιν σου ἐλαττώσης τήν πρός αὐτόν, πειθαρχῶν τῶ εἰπόντι· “Μή κρίνετε καί οὐ **μή** κριθῆτε”.

Οὕτω δέ ποιῶντός σου καθ’ ἐκάστην καί οὕτως ἀγωνιζομένου σου, οὐ βραδύνει ὁ Θεός τοῦ ἐπισκέψασθαί σε ἄνωθεν, ἀλλ’ ἐξαποστελεῖ σοι βοήθειαν ἐξ ἀγίου αὐτοῦ κατοικητηρίου, καί ἡ χάρις τοῦ Παναγίου αὐτοῦ Πνεύματος ἐπισκιάσει σοι. Καί κατά βραχύ προκόπτων ἐπί τό ἔργον σου τήν πνευματικὴν ἡλικίαν ἀυξήσεις καί εἰς ἄνδρα τέλειον ἀναδράμης, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, φωτιζόμενος καί φωτίζων φῶς γνώσεως, δίκην ἡλίου, πάντα τούς πλησιάζοντάς σοι καί ἐντυγχάνοντας, καί δοξάζων Θεόν

καί βίω καί λόγῳ, τόν δόντα σοι τήν δωρεάν τοῦ Ἁγίου αὐτοῦ καί ζωοποιῦ Πνεύματος, ᾧ πρέπει δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΚΖ'. (340)

Περί τοῦ μή ἀμελῶς ἔχειν περί τήν ἐργασίαν τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν, μηδέ καταφρονεῖν μιᾶς καί μόνης αὐτῶν, ἀλλ' ἀγωνίζεσθαι τηρεῖν ὁμοῦ πάσας, ἵνα μή ὡς καταφρονηταί ἔξω τοῦ νυμφῶνος ἀποκλεισθῶμεν. Καί περί τοῦ ὑπομένειν γενναίως τούς πειρασμούς.

Ἀδελφοί καί πατέρες, οὐκ ἀκούετε τοῦ Κυρίου καί τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ βοώντων· “Ἐάν τις, φησί, τόν νόμον ὅλον φυλάξῃ, πταίση δέ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἔνοχος”, καί πάλιν· “Ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται”; Καί ἵνα σαφέστερον ὁ λέγει ποιήσῃ, ἐπάγει λέγων· “Ὡ γάρ τις ἠττηται, τούτῳ καί δεδούλωται”. Ὡστε, ἀδελφοί, ὁ ἐνί καί τῷ τυχόντι πάθει δουλούμενος, ὑπ' αὐτοῦ καί δεσπόζεται καί ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Κυρίου ὑπακούειν οὐ δύναται· πῶς γάρ, ὑπό ἀλλοτρίου δεσπότη κυριευόμενος; Διά τί δέ καί ἀφ' ἑαυτῶν οὐ συνορῶμεν ἡμεῖς τῶν δεσποτικῶν καί ἀποστολικῶν ῥημάτων τήν ἀληθῆ δύναμιν, ἐκ τῶν ὀρωμένων ταύτην καλῶς στοχαζόμενοι;

(341) Βλέπομεν γάρ ὅτι οἱ ἐν πελάγει πλείοντες οὐχί ἐάν τόσα ἤ τόσα στάδια πλεύσωσιν, εἴτα ἐγγύς που πρός τόν λιμένα γενόμενοι κινδύνῳ περιπέσωσι, ἀλλ' οἱ τόν λιμένα φθάσαντες καί τῇ χέρσῳ ἀποδοθέντες σωθῆναι λέγονται· οὕτω καί οἱ ἐν ὁδῷ περιπατοῦντες καί πρός πόλιν τινά καταλαβεῖν σπεύδοντες, οὐχί ἐάν τόνδε τόν ποταμόν διαπεράσωσι καί τόδε τό ὄρος διέλθωσι κἀκείνους τούς ληστές διαβάντες ἐκφύγωσι, **μετά** δέ ταῦτα ἐτέρῳ τινί ἀνδροφόνῳ ἢ θηρίῳ ἐντυχόντες παρ' ἐκείνου ἀναλωθῶσιν ἢ καί βοθύνῳ τινί περιπεπτωκότες ἀποπνιγῶσι, διασωθήσονται καί τήν πόλιν ἐκείνην καταλαβεῖν ἐν ἧ ἐπορεύοντο, λέγονται, ἀλλ' οἱ πάντα πειρασμόν καί πᾶσαν θανατηφόρον ἐπιβουλήν Θεοῦ βοηθεία διαφυγόντες. Καί οὐδέ οὗτοι! Εἰ γάρ **μετά** τό διαφυγεῖν πάντα τά ἐναντία ἀμελήσουσιν ἢ ῥαθυμήσουσι, καί νύξ αὐτούς

καταλάβη καί αἱ πύλαι κλεισθῶσι τῆς πόλεως καί ἔξωθεν αὐτῆς εὐρεθῶσιν, οὐκ οἶδασι τί τέξεται ἡ ἐπιούσα ἡμέρα.

Νόει οὖν μοι πόλιν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, νύκτα τὸν ἐκάστου ἡμῶν θάνατον, ἐπιούσαν δέ ἡμέραν τὴν τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ παρουσίαν, ἣτις ἐστίν ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως. Ὁ τοίνυν μὴ φθάσαι σπουδάσας τοῦ ἐν αὐτῇ γενέσθαι τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἕως ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ τῆδε βίου ἐστίν, ἀλλ' ἔξω ταύτης ἐν τῇ ἐξόδῳ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εὐρεθῆ, νύξ ἐπ' αὐτῷ τοῦ θανάτου γίνεται, καί οὐκ οἶδεν ἐν τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως τί ἄρα αὐτῷ συμβήσεται, κἂν τε εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ συγχωρηθῆ κἂν τε μὴ. Ἀλλά καί ἡ δορκάς ἢ ἡ ἔλαφος ἢ ἕτερόν τι τούτων τῶν ζώων, οὐχ ὅταν τούτου μὲν ἢ ἐκείνου τοῦ θηρευτοῦ καί τοῦ κυνός (342) διαφύγη ἢ τῆς παγίδος τῆσδε ἢ τῆσδε ἀνώτερον γένηται, ὑπὸ δέ ἑτέρου τινός κατασχεθέν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐμπέση, διαδραῖναι καί σωθῆναι λέγεται, ἀλλά τό μὴθ' ὅλως ἀγριευθέν ἢ ὑπὸ τινος μηχανῆς κρατηθέν. Νόει οὖν μοι πάλιν θηρευτάς τοὺς πονηροὺς δαίμονας, κύνας δέ τοὺς πλάνους καί ψευδοδικάλους ἀνθρώπους, οἳ διεστραμμένοι ὄντες καί πονηροὶ οὐχ ἑαυτοὺς διορθώσασθαι ἀλλὰ ἑτέρους διδάσκειν ἐπιχειροῦσιν, οὓς ὡς ὑλακτοῦντας κύνας λογίζεσθαι χρή καί φεύγειν τοὺς τοιούτους, ὡς διὰ τῶν λόγων δάκνοντας καί διασπαράσσοντας τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ καί ταῖς τῶν θηρευτῶν χερσὶ προδιδόντας αὐτά· ληστὰς δέ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς καί αἰσχροὺς λογισμοὺς οἵτινες αἰφνιδίως ἐπιπίπτοντες τῷ ἀγωνιζομένῳ, ἢ φυγεῖν καί ἀπορραγῆναι τῆς συνοδίας αὐτόν παρασκευάζουσιν, ἑαυτόν οἰόμενον διασώσασθαι, ἢ κρατήσαντες τῷ συνδιασμῷ καί ταῖς συγκαταθέσεσι τοῦ λογισμοῦ συνδήσαντες ἀσφαλῶς καί περισφίγγαντες, τύπτουσιν αὐτόν οἷον εἰ τοῖς γαργαλισμοῖς καί ταῖς κινήσεσι τῆς σαρκός, καί διὰ τῆς ἀτόπου ἐπιθυμίας τοῦτον ἔλκοντες τῇ δυνάμει, τῷ βόθρῳ τῆς ἁμαρτίας καί τῷ κρημνῷ τῆς πράξεως ἀπορρίπτουσι.

Χρὴ οὖν πάσῃ δυνάμει τῶν μὲν πονηρῶν πασῶν ἀπέχεσθαι πράξεων, τῶν δέ ἀγαθῶν ἔργων ἅμα πάντων ἀντέχεσθαι, καί τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ζέοντι πόθῳ καί προθυμίᾳ πάσῃ ποιεῖν καί μηδεμιᾶς καί τῆς τυχούσης ὡς ἐλαχίστης καταφρονεῖν. Ὁ

γάρ λέγων· “Εἴθε μή τόδε μοι πέπρακται τό κακόν, τόδε μή πέπραχα τό ἀμάρτημα, ἐπεὶ τόδε ἢ τόδε οὐδέν ἐστι” φανερώς ἀπάσας ὁμοῦ ἀνατρέπει τάς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καί ταύταις ἀνθίσταται. Ὑπονόει μοι, ἄνθρωπε, **(343)** σκεῦος τίμιον ἐκ πασῶν γενόμενον τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, οἷον ἐκ πίστεως, ἐκ φόβου Θεοῦ, ἐκ ταπεινώσεως, ἐκ σιωπῆς τῆς ἀπό ἀργοῦ λόγου, ἐξ ὑπακοῆς μέχρι θανάτου, ἐκ τῆς ἐκκοπῆς τοῦ ἔνδοθεν τῆς καρδίας θελήματος καί κινήματος, ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου μετανοίας καί κατανύξεως, ἐκ τῆς ἀεννάου εὐχῆς, ἐκ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν ἀκριβείας, ἐκ τῆς πρὸς τόν πλησίον ἀπροσπαθείας καί τῆς πρὸς πάντα ἐξ ἴσου ἀγάπης, ἐκ τῆς ἀφιλαργυρίας καί σωφροσύνης, ἐκ τῆς πρὸς τόν Θεόν ἐλπίδος καί τελείας ἀγάπης, ἐκ πασῶν ἄλλων τῶν ταύταις συνεπομένων ταῖς ἀρεταῖς. Μία γάρ ἐκάστη τούτων, οἷονεὶ πέταλον οὔσα καθ’ ἑαυτήν ἓν, ἢ μὲν χρυσοῦν, ἢ δὲ ἀργυροῦν, ἄλλη χαλκοῦν, ἑτέρα ἐκ λίθου τιμίου, καί καθεξῆς αἱ λοιπαὶ ἐξ ἑτέρων ἄλλων ὑλῶν, ἐνούμεναι διὰ τοῦ Πνεύματος καί ἀλλήλαις εἰς ἓν ἅπασαι συγκολλώμεναι τε καί συναρμολογούμεναι, εὐχρηστόν τι, ὡς εἴρηται, τόν ἄνθρωπον κατασκευάζουσι σκεῦος, ἐν ᾧ ἢ τοῦ Θεοῦ χάρις ὡς οἶνος νέος ἐμβάλλεται. Εἶπέ οὖν μοι, ἐάν μία ἐκ πασῶν τῶν εἰρημένων ἀρετῶν ἐπιλείψῃ, ἐξ ὧν καί δι’ ὧν συνετέθη καί συνηρμόσθη τό σκεῦος, ἄρα ἀνέξεται ὁ Θεός ἐμβαλεῖν ἐν αὐτῷ ὅλως τι τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ, εἰ καί δοκεῖ πάνυ μικρά ἢ τρυμαλιά εἶναι τοῦ ἐπιλείποντος δῆθεν πετάλου ἤτοι τοῦ τόπου τῆς ἀρετῆς; Οὐδαμῶς! Πάντως γάρ ἐκ τοῦ κατ’ ὀλίγον διὰ τῆς μικρᾶς ἐκείνης ὀπῆς τό ἐμβληθέν ἀγνώστως ῥεῦσαν χυθήσεται.

Πῶς οὖν ἡμεῖς καί δίχα πολλῶν ἀρετῶν, ὧν τόν ἀφθαρτον καί ἀκένωτον οὐ κεκτήμεθα πλοῦτον ἐκ **(344)** τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας, διὰ τῶν ὀλίγων κατορθωμάτων καί τούτων διεσπαρμένων ἀπ’ ἀλλήλων ταῖς ἀμαρτίαις, ὡς σκεύη ἑαυτοῦ εἶναι νομίζομεν τέλεια καί ὀλόκληρα, καί τό Ἅγιον Πνεῦμα ὡς θησαυρόν ἔνδον ἐν ἡμῖν φέρειν οἴομεθα; Ἄλλ’ ὄντως κατὰ τόν εἰρηκότα “ἐματαιώθημεν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς ἡμῶν καί ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος ἡμῶν καρδία καί φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθημεν”. Εἰ γάρ καί Παῦλος ὁ θεῖος βοᾷ· “Ὁ Θεός ὁ

εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὅς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καὶ ἔχομεν τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν”, ἀλλὰ “σκεύη” μὲν τὰ ἡμετέρα σώματά φησι, καθὰ καὶ ἀλλαχοῦ λέγει· “Οὐκ οἶδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς εἰσι τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ὑμῖν Ἁγίου Πνεύματος καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν”, “ὀστράκινα” δὲ εἰπὼν τὸ τῆς φύσεως ἡμῶν ἠνίξατο ἀσθενές. Ἄθραυστα τοίνυν καὶ ἀδιάρρηκτά εἰσι τὰ τοιαῦτα σώματα διὰ τὴν τοῦ ἐν αὐτοῖς θησαυροῦ ἀκαταμάχητον δύναμιν. Διὸ καὶ ἐπιφέρων φησὶν· “Ἴνα τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως μὴ ἦ ἐξ ὑμῶν, ἀλλ’ ἐκ τοῦ Θεοῦ”. Καὶ ἵνα ὑμῖν αὐτὸ ἐκδηλότερον ἀπεργάσωμαι, τοιοῦτόν ἐστιν ὃ φησι· “Μὴ νομίσης ὅτι ὑπὸ σοῦ, φησί, συνέχεται καὶ τηρεῖται ὁ ἐν σοὶ θησαυρός, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ ἐν σοὶ θησαυροῦ αὐτός σύ μᾶλλον τετήρησαι, ὑπὸ τῆς ἐν σοὶ χάριτος κατεσκευάσθης εἰς τὸ εἶναι σκεῦος εὐχρηστον τῷ Θεῷ. Τὸ δὴ θαυμαστόν, ὅτι καὶ ἐάν μὴ ὑφ’ ἡμῶν ἀλλ’ ὑφ’ ἐτέρων ἐχθρῶν τινων συντριβῆ τὸ σκεῦος, ὁ μὲν θησαυρός μένει ἀκένωτος, τὸ δὲ σκεῦος ἰσχυρότερόν τε καὶ ἀσφαλέστερον ὑπὸ τῆς τοῦ θησαυροῦ ἐνεργείας κατασκευάζεται ὁ Θεός γὰρ ἐστιν”. Ὅθεν περὶ τούτου ὁ αὐτός ἀπόστολος λέγει (345) “Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ”.

Ἄλλ’ ὄρα μοι πῶς διὰ τῶν τοιούτων λόγων πανταχοῦ τὴν Τριάδα ἀχώριστον εἶναί φησι καὶ ἐν ἡμῖν μένουσαν· “Ὁ Θεός γάρ, φησὶν, ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὅς ἔλαμψε – τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δηλονότι - ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν” – οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἔφη· “Κἀγὼ Παράκλητον ἄλλον πέμψω ὑμῖν, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας”-, καὶ πάλιν· Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν σκεύεσιν ὀστρακίνοις” εἶπουν καρδίαις σαρκίνας. Βουλόμενος δὲ δεῖξαί σοι τὸν θησαυρὸν, ὅτι οὐκ ἄλλος τίς ἐστι παρὰ τὸν λάμψαντα, ἀλλὰ ὁμότιμος καὶ ὁμοούσιος αὐτοῦ ὑπάρχει, προσέθηκε λέγων· “Ἴνα τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως μὴ ἦ ἐξ ἡμῶν ἀλλ’ ἐκ τοῦ Θεοῦ”, τοῦ ἐν ἡμῖν διὰ τῆς ἐλλάμψεως δηλονότι τοῦ Πνεύματος σκηνώσαντος. Τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ θησαυρός, ἡ Ἁγία Τριάς, συνεχόμενος μὲν ὑφ’ ἡμῶν διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν, ὡς εἴρηται, πασῶν ἀκριβοῦς φυλακῆς, συνέχων δὲ ὅλους ἡμᾶς διὰ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας τε καὶ δυνάμεως

καί χάριτος, πάντοθεν ἀτρώτους καί ἀκλινεῖς καί ἀσαλεύτους συντηρῶν καί διαφυλάττων ἡμᾶς· οὓς καί ὡς ἀσθενοῦντας καί εὐολίσθους, μικρόν τι ἐλλείψαντας ἢ σφαλέντας, αὐτός εὐθύς ὁ θησαυρός συσφίγγει καί πρός ἑαυτόν ἐνοῖ τε καί συγκολλᾷ ἑαυτῷ καί ἀναπληροῖ τά ἡμῶν ὑστερήματα καί στερεοῖ καί παγιωτέρους ἡμᾶς ἀπεργάζεται.

(346) Διά δὴ τοῦτο παρακαλῶ ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, παραστῆσαι ἑαυτοὺς ἀμέμπτους τῷ Κυρίῳ ἐκ πάσης ἁμαρτίας, ἐπιφερομένους μεθ' ἑαυτῶν τὴν φυλακὴν πασῶν τῶν σωτηρίων αὐτοῦ ἐντολῶν. Οὕτω γάρ ταύτας ὁ τεχνίτης Θεός Λόγος λαβόμενος, ὡς ὕλην τινὰ διὰ χρυσοῦ καί ἀργύρου καί λίθων τιμίων συμπεφορημένην, αὐτός ὁμοῦ πάσας ἐνώσει καί εἰς εὐχρηστα διὰ τῶν τοιούτων σκεύη κατασκευάσει ἡμᾶς. Ἀλλά μὴ τὰς μὲν κομίσωμεν αὐτῷ, τὰς δὲ καταλείψωμεν, μηδὲ ὅταν πάσας αὐτῷ προσενέγκωμεν, περὶ μίαν καί μόνην ἀμεληταί καί καταφρονηταί φανῶμεν τῷ Δεσπότη Χριστῷ τῷ Θεῷ, ἵνα μὴ ὀργισθεῖς προστρίψη κἀκείνας ἡμῖν καί ἐκβληθῆναι ἡμᾶς ἔξω τοῦ νυμφῶνος κελεύσῃ. Τοῦτο δὲ παθόντες οὐδὲν ἡμᾶς ὕστερον, εἰ καί πολλά κρούσαντες εἶπομεν· “Κύριε, Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν!”, ὠφελήσει. Ἐρεῖ γάρ· “Ὑπάγετε ἀπ' ἐμοῦ! Οὐδέ γάρ οἶδα ὑμᾶς ὡς πιστοὺς, οὐδέ μέχρι θανάτου ὑπακούσαντας καί ἐκπληρώσαντάς μου τό πρόσταγμα. Διό ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ”.

Ταῦτα μὲν οὖν, οἶδα, πρῶτος ὁ ταπεινός ἐγὼ καί πανάθλιος, ὡς μηδὲ μίαν πεπληρωκῶς ἐντολήν τοῦ Θεοῦ μου, ἀκούσομαι. Εἶτα καί ὅσοι κατ' ἐμέ ἀνυπότακτοι καί παρήκοοι τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, οἱ λέγοντες ἄφρονι λογισμῷ· “Εἶθε μὴ μεμοίχευκα! Τό γάρ ὀβολόν ἢ κλάσμα κεκλοφέναι ἄρτου, ποία ἁμαρτία ἐστίν;” **(347)** Εἶτα πάλιν· “Μακάριος ἂν ἦμην, φησίν, ἐάν μὴ αἰσχροῖς καί βεβήλοις τῆς ἀρσενοφθορίας περιεπάρην κακοῖς. Τό γάρ λαιδορῆσαι ἢ φθονῆσαι, παῖξαί τε καί γελάσαι, ὅποια ἄρα ἐστίν ἁμαρτία;” οἱ πάλιν ἑαυτοὺς ἡγούμενοι, διὰ τό ἐκ σαρκικῶν τῆς ἁμαρτίας πράξεων καθαρεύειν, ὡς ἀγγέλους Θεοῦ καί μεγάλα περὶ ἑαυτῶν ἀφρόνως οἰόμενοι, μὴ ποιούμενοι δὲ λόγον τῶν ψυχικῶν ἀρετῶν καί παθῶν, ἀλλά καί τῶν ἄλλων ἀπασῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου καταφρονοῦντες καί

πρός τήν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν μή βιαζόμενοι ἑαυτούς, παραιτούμενοι δέ καί ὑπέρ ἐντολῆς Θεοῦ πᾶσαν ἐπίπονον προᾶξιν καί κακοπάθειαν, καί ἀμερίμνως διάγοντες.

Τί γάρ ὄφελος, ἀδελφοί, τό πορνείας μὲν ἀπέχεσθαι καί ἄλλης ἀκαθαρσίας σωματικῆς, δόξης δέ ἀντιποιεῖσθαι καί χρημάτων ἐφίεσθαι; Ἡ μὲν γάρ τό σῶμα, ἡ δέ τήν ψυχὴν διαφθείρει. Οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί ἀπίστους ἡμᾶς κατά τήν τοῦ Κυρίου φωνήν ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων καί τό ταύτης ἐρᾶν ἀπεργάζεται. “Πῶς δύνασθε, φησί, πιστεῦειν, δόξαν παρά ἀνθρώπων λαμβάνοντες καί τήν δόξαν τήν παρά τοῦ μόνου Θεοῦ ζητοῦντες;”. Τί δέ τό ἀρσενοφθορίας μὲν καθαρεύειν, φθόνῳ δέ καί μίσει καί ζήλῳ κατά τοῦ πλησίον ἐκτήκεσθαι; Τό γάρ πρὸς τόν ἀδελφόν μῖσος φονέα τόν κεκτημένον ἀποτελεῖ. “Ὁ γάρ μισῶν τόν ἀδελφόν αὐτοῦ, φησὶν ὁ ἀπόστολος, ἀνθρωποκτόνος ἐστίν”. Ἀρσενοκοίτης δέ καί φονεὺς ἐνὶ πάντως κατά τούς ἱερούς κανόνας καί τῷ αὐτῷ ἐπιτιμῶν καθυποβάλλονται καί ὑπόδικοι κρίσεως αἰωνίου ἀμετανόητοι διαμένοντες γίνονται. Τί δέ ἐάν μή μεθύσκειται τις οἴνῳ, λοιδορεῖ δέ τόν ἀδελφόν αὐτοῦ; Ἀμφοτέρω γάρ κατά τόν θεῖον ἀπόστολον τῆς βασιλείας (348) ἐξωθοῦνται τῶν οὐρανῶν. “Μὴ πλανᾶσθε γάρ, φησὶν, οὔτε πόρνοι, οὔτε ἀρσενοκοῖται”, καί ἐπιφέρει “οὐ μέθυσοι, οὐ λοιδοροί, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσι”. Τί δέ τῆς νηστείας ὄφελος, εἶπέ μοι, μή προσούσης πραότητος; Τί δέ τῆς πραότητος ὄφελος, ἐάν ἐπὶ ὀλέθρῳ ψυχῆς ἐστὶ καί παραβάσει μιᾶς καί τῆς αὐτῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ; Ὡσπερ γάρ ὁ τῷ τύπτοντι ἀντιπίπτων καί ἀντιτύπτων, αὐτόν τόν εἰπόντα Θεόν ἀτιμάζει – “Τῷ τύπτοντί σου τήν σιαγόνα, φησί, στρέψον αὐτῷ καί τήν ἄλλην”-, οὕτω καί ὁ τοῦ βλασφημοῦντος εἰς Θεόν μακροθύμως ἀνεχόμενος, εἰς τόν βλασφημούμενον ἀμαρτάνει ὡς συνηδόμενος τῷ βλασφημοῦντι καί συνευδοκῶν αὐτῷ διὰ τῆς νομιζομένης μακροθυμίας. Τί τῇ ὑπακοῇ θαρρεῖς, ἀδελφέ, γαστριμαργία δουλόμενος; “Οὐδεὶς γάρ, φησί, δυσὶ κυρίοις δουλεύειν δύναται”. γαστρός δούλον Θεοῦ δούλον γενέσθαι ἀμήχανον. Τί ἐγκαυχᾶ τῇ πολλῇ τῶν ψαλμῶν μελέτῃ, μετεωριζομένου μὲν τοῦ νοός σου, μή ἐπισταμένου δέ τῶν λεγομένων τήν δύναμιν;

Εἰ δέ καί διά τοῦτο τῶν ἐπιτασσομένων σοι διακονιῶν ἀμελεῖς καί τῶν παρά τοῦ προεστῶτος ἐπιταχθεισῶν σοι δουλειῶν τῆς μονῆς, ἐγώ μὲν σιωπῶ, σύ δέ οἶδ' ὅτι ἀκήκοας τῆς θείας Γραφῆς λεγούσης· “Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ποιῶν τά ἔργα τοῦ Κυρίου ἀμελῶς”. Τί ἐπερείδη τῶν ἐν τοῖς σωματικοῖς ἔργοις κόπῳ τῆς ἔνδοθεν ἀμελῶν ἐργασίας; Οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος· “Ἡ μὲν γάρ σωματική γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσέβεια πανταχοῦ ὠφέλιμος ἐστίν”; Τί δέ, ἐάν καί τά ἀμφοτέρω καταρθῶσι τις, τοὺς δέ συνόντας αὐτῷ (349) ἢ καί τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ ἀδελφούς κατακρίνη; “Ὡ γάρ, φησί, κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καί ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν”. Ὁ δέ καί πάντα τά εἰρημένα κατωρθῶς καί μήτε ποιῶν τι τῶν ἀπηγορευμένων μήτε τοὺς ἀμελεῖς ἀδελφούς κατακρίνων, ἐν δέ καιρῷ πειρασμοῦ, ἐπελθόντων αὐτῷ ἐμπτυσμάτων καί ῥαπισμάτων καί ὕβρεων, ἐάν μὴ ὑπενέγκῃ ταῦτα ἀταράχως, ἢ ταραχθεῖς μὲν τὴν καρδίαν οὐ προφέρει δέ ῥῆμα ἀπρεπές, ἀλλὰ ὅλως ἐνδείξεται διά τοῦ ἔξωθεν σχήματος πρὸς ὀργὴν κινηθεῖσαν αὐτοῦ τὴν ὀρμὴν τῆς ψυχῆς καί λόγον ὑβριστικόν ἀντιφθέγγεται ἢ ἕτερόν τι πρὸς ἄμυναν διαπράξεται, πῶς δοῦλον ἑαυτὸν καί μιμητὴν τοῦ ἰδίου Δεσπότης ὅλως εἰπεῖν ὁ τοιοῦτος τολμήσει καί οὐχὶ μᾶλλον ἀπεναντίας ἐχθρόν;

Οἱ φίλοι τοίνυν τοῦ Θεοῦ καί οἱ ἀγαπῶντες αὐτόν, ἐν ἑαυτοῖς αὐτόν ἔχοντες οἷα δὴ θησαυρόν τῶν ἀγαθῶν ἄσυλον, μετὰ χαρᾶς ἀφάτου καί θυμηδίας τὰς τοιαύτας ὕβρεις καί ἐξουδενώσεις προσυποδέχονται, ὑπεραγαπῶντες ὡς εὐεργέτας ἐν εὐλικρινεῖ διαθέσει τοὺς ταῦτα εἰς αὐτούς ἐνδεικνυμένους καί πρᾶσσοντας. Οἱ δέ γε λέγοντες ὅτι· “Κατὰ μὲν τὸν τῆς φιλονεικίας καί μάχης καιρὸν κινούμεθα ὡς ἄνθρωποι πρὸς ὀργὴν καί θυμόν, καί ἔσθ' ὅτε καί ἀμυνόμεθα ἐν λόγοις καί αὐτοῖς ἔργοις τοὺς ἀδελφούς, ὕστερον δέ οὐκ ἔχομεν κατ' αὐτῶν ἐχθρὰν ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ πάντα ἀφίεμεν καί μάλιστα ἐάν καί συγχώρησιν πρὸς ἀλλήλους ποιήσωμεν”, εἰκόσιν μοι ἀγράφῳ πυξίῳ ἐν ᾧ ὅταν λάβῃ καιρὸν ὁ ἐχθρὸς καί πολέμιος τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἐγγράφει δι' αὐτῶν ἐκείνων τά πονηρὰ καί μισῶν αὐτοῦ δόγματα καί ὑπάγει· αὐτοὶ δέ (350) πάλιν τά ἄπερ

ἔγραψαν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ κινηθέντες ἐξαλείφοντες, οὐ προαιροῦνται ἐγγράψαι τὰ τοῦ Χριστοῦ ἀντ' αὐτῶν, ἵνα ἐλθῶν ὁ ὑπεναντίος εὐρήσῃ ἐγγεγραμμένας τὰς πλάκας τῶν καρδιῶν αὐτῶν καὶ ἀποστραφῇ ἡττημένος καὶ κατησχυμένος, ἀλλ' ὀκνηρία καὶ ῥαθυμία ἀγράφους ἕκαστος αὐτῶν ἔων ταύτας, ὅταν ἀποστείλῃ ὁ Κύριος γράψαι τὰ ἑαυτοῦ δόγματα ἐν τινι τῶν τοιούτων, εὐθύς ἐκεῖνοι γράφουσι προθύμως τὰ τοῦ ἐχθροῦ· καὶ τὰ μὲν πικρά καὶ θανατηφόρα προσίενται, τὰ δὲ ζωοποιὰ καὶ ὑπὲρ μέλι γλυκέα ἐξ ἑαυτῶν ἀπωθοῦνται.

Ὁ μηδὲν οὖν ἐπταικῶς Κύριος ὁ Ἰησοῦς καὶ Θεὸς ἡμῶν ἐτύφθη, ἵνα οἱ μιμούμενοι αὐτόν ἀμαρτωλοὶ μὴ μόνον ἄφεισιν τῶν ἡμαρτημένων λάβωσιν, ἀλλὰ καὶ τῆς Θεότητος αὐτοῦ συγκοινωνοὶ διὰ τὴν ὑπακοὴν αὐτῶν γένωνται· καὶ ὁ μὴ τοῦτο ἐν ταπεινώσει καρδίας καταδεχόμενος, ὡς ἐπαισχυνόμενος τὰ τοῦ Δεσπότης πάθη μιμήσασθαι, ἐπαισχυνθήσεται καὶ αὐτόν ὁ Χριστὸς ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων καὶ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστι· Θεὸς ὢν ἐκεῖνος ἐγένετο δι' ἡμᾶς ἄνθρωπος. Ἐρραπίσθη, ἐνεπτύσθη καὶ ἐσταυρώθη, διδάσκων οἶονεὶ καὶ λέγων ἑκάστῳ ἡμῶν δι' ὧν πέπονθεν ὁ ἀπαθὴς τῇ Θεότητι· “Ἐάν βούλη, φησὶν, ἄνθρωπε, γενέσθαι Θεὸς καὶ ζωῆς ἐπιτυχεῖν αἰωνίου καὶ σὺν ἐμοὶ εἶναι, οὐπερ ὁ σὸς πρᾶπάτωρ ποτέ καλῶς ἐπιθυμήσας οὐκ ἔτυχεν, οὕτω ταπεινώθητι, ὡς ἐταπεινώθην ἐγὼ διὰ σέ· καὶ ἀποθέμενος τὸ ἀλαζονικόν τε καὶ ὑπερήφανον τοῦ δαιμονιώδους φρονήματος, δέξαι ῥαπίσματα, δέξαι ἐμπτύσματα, κολαφίσματα, (351) καὶ ὑπόμεινον ταῦτα μέχρι θανάτου καὶ μὴ ἐπαισχυνθῆς. Εἰ δὲ σὺ παθεῖν αἰσχυνθῆς διὰ τὰς ἐμάς ἐντολάς, ὡς ἐγὼ ὁ Θεὸς ἔπαθον διὰ σέ, αἰσχύνην καὶ γὰρ ἡγήσομαι τοῦ σὺν ἐμοὶ εἶναί σε ἐν τῇ μετὰ δόξης ἐλεύσει μου καὶ ἐρῶ τοῖς ἀγγέλοις μου· “Οὗτος ἐν τῇ ταπεινώσει μου ἐπησχύνθη με καὶ καταλιπεῖν τὴν δόξαν τοῦ κόσμου καὶ ὁμοιωθῆναί μοι οὐ κατεδέξατο, νυνὶ δὲ ὅτε τῆς δόξης μὲν τῆς φθαρτῆς αὐτός ἐγυμνώθη, ἐγὼ δὲ ἐν τῇ τοῦ Πατρὸς μου ἀθανάτῳ δόξῃ δεδόξασμαι, καὶ τὸ ὅλως ὀρᾶν αὐτόν ἐπαισχύνομαι! Ἐκβληθήτω τοιγαροῦν ἔξω, ἀρθήτω ὡς οἱ ἀσεβεῖς ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν Κυρίου!”. Ταῦτα τοίνυν ἀκούσονται οἱ πάσας μὲν τὰς

ἐντολάς κατά τό δοκοῦν τηροῦντες, δι' αἰσχύνην δέ καί ἐντροπήν ἀνθρώπων μή καταδεχόμενοι τάς ἐξ αὐτῶν ἐπιφερομένας αὐτοῖς ὕβρεις καί ἀτιμίας ἢ λοιδορίας, μηδέ τούς ῥαπισμούς μηδέ τάς ἐξ αὐτῶν πληγὰς ὑποφέροντες.

Φρίξατε, ἄνθρωποι, καί τρομάξατε, καί τάς ὕβρεις ἅς ὁ Θεός ὑπέστη διά τήν σωτηρίαν ἡμῶν, μετά χαρᾶς καί ὑμεῖς ὑπομείνατε! Ὁ Θεός ὑπό αἰσχίστου δούλου ῥαπίζεται ὑπόδειγμά σοι νίκης διδούς, καί σύ παρά τοῦ ὁμοιοπαθοῦς σου ἀνθρώπου οὐ καταδέχη τοῦτο παθεῖν; Θεοῦ μιμητής αἰσχύνη γενέσθαι, καί πῶς συμβασιλεύσεις αὐτῷ καί συνδοξασθήσῃ ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ, μή ὑπομείνας αὐτόν; Εἰ γάρ κἀκεῖνος, ὅσον τό ἐπί σοί, ἄνθρωπος ἐπησχύνθη γενέσθαι διά σέ καί ἐν τῷ τῆς παραβάσεως (352) πτώματι κείμενόν σε μέχρι τοῦ παρόντος κατέλιπεν, οὐχί μετά τῶν ἀπίστων καί ἀσεβῶν ἐν τοῖς τοῦ ἄδου μυχοῖς ἐναπέμεινας, ἄθλιε; Πιστεύεις ὅτι Θεός ὁ Χριστός; “Ναί”, φησίν. Εἰ οὖν πιστεύεις ὅτι ὁ Θεός ὁ ποιήσας τόν οὐρανόν καί τήν γῆν ἐστίν ὅς ἀκενώτως ἐκενώθη ἐκ τῶν κόλπων τῶν πατρικῶν, ὅς κατήλθεν ἐπί τῆς γῆς ἐκ τοῦ ἀπειροῦ ὕψους τῆς Θεότητος καί τῆς ἀφράστου δόξης αὐτοῦ καί γέγονεν ἄνθρωπος εὐτελής καί πτωχός διά σέ, σύ πηλός ὢν καί τέφρα καί κόνις, οὐ καταδέχη τοῦ νομιζομένου ὑψηλοῦ σου θρόνου κατελθεῖν καί ταπεινωθῆναι τῷ ἀδελφῷ σου, τῷ κάτω μέν ἰσταμένῳ κατά γε τοῦτο δῆ τό ὀρώμενον, ἴσως δέ ταῖς ἀρεταῖς ὑπερκειμένῳ σου; Οὐκ ἀπορρίπτεις τήν στολήν τήν δοκοῦσαν εἶναι λαμπράν, ἐκείνου τό τρίχινον καί τήν ταπείνωσιν δυσωπούμενος; Οὐ παρορᾶς πάντα ἅ παίγνια ὄντως ἐστί καί προσωπεῖον μᾶλλον ἀσχημοσύνης καί οὐ δόξα λαμπρότητος; Οὐχ ὅμοιος γίνῃ κατά πάντα τῷ σῶ πλαστουργῶ καί Θεῷ, τοῖς ἀδελφοῖς σου συνταπεινούμενος; Εἰ οὖν ὁμοιωθῆναι αὐτῷ οὐκ ἀνέχη, μείζονα σεαυτόν, ὡς οὐκ οἶδας, καί ἐνδοξότερον ἐκείνου κατασκευάζεις, ἄλλος ἡμῖν Ἄννας ἢ Καϊᾶφας ἢ Πιλᾶτος καί τύραννος δεικνύμενος, οὐ συγκάθεδρον ἀλλ' ὡς ἓνα τῶν κατακρίτων βουλόμενος παρεστάναι σοι τόν Ποιητήν τοῦ παντός.

Ταῦτα τοίνυν πρός τούς πλουσίους καί ἄρχοντας καί τῶν ἄλλων ὑπερκαθεζομένους καί τάς ὀφρῦς ἀνασπῶντας μεθ'

ὑπεροπτικοῦ τοῦ φρονήματος. Τί δέ πρός τούς πάντα δῆθεν καταλιπόντας καί διά τήν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν πτωχεύσαντας; Τί οὖν ἐροῦμεν; Ἴδου ἐπτώχευσας, ἀδελφέ, καί ἐμιμήσω **(353)** τόν Δεσπότην σου Χριστόν καί Θεόν. Βλέπε τοιγαροῦν ἄρτι συνόντα σοι τοῦτον καί συναναστρεφόμενον **μετά σου**, τόν ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν. Ἴδου ὀδεύετε οἱ δύο ὁμοῦ· συνήντησέ τις ὑμῖν ἐν τῇ τοῦ βίου ὁδῷ, δέδωκε τῷ Δεσπότη σου ῥάπισμα, δέδωκε ὁμοίως καί σοί. Ὁ Δεσπότης οὐκ ἀντιλέγει καί σύ ἀντιπίπτεις; - **Ναί**, φησίν, εἶπε γάρ τῷ ῥαπίσαντι “ Ἐάν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δέ καλῶς, τί **με** δέρεις;” Τοῦτο οὐχ ὡς ἀντιλέγων εἶπεν, ὥσπερ ὑπέλαβες, ἀλλ’ ἐπειδή ἐκεῖνος ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδέ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· ἄλλως τε δέ καί ἵνα **μή νομισθῇ** ὅτι ὡς ἁμαρτίαν πεπονηκότα δικαίως αὐτόν ἔτυψεν ὁ εἰπών αὐτῷ· “Οὕτως ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ”, τούτου χάριν ἀνεύθυνον ἑαυτόν ἀποφαίνων τοῦτο ἐφθέγγετο. Ἀλλ’ οὐχί πάντως καί ἡμεῖς τοιοῦτοι οἱ πολλαῖς ἁμαρτίαις ὑπεύθυνοι. Καί γάρ ὕστερον πολλῶ χεῖρονα τούτου ὑποστάς οὐδέν οὐδαμῶς λαλήσας εὐρίσκεται, **μᾶλλον μὲν οὖν καί ὑπέρ τῶν σταυρωσάντων αὐτόν εὐχόμενος** δείκνυται. Ἐκεῖνος παιζόμενος οὐκ ἀγανακτεῖ καί σύ δυσχεραίνεις; Ἐκεῖνος ἐμπτύσματα καί κολαφίσματα καί φραγγελώσεις ὑφίσταται καί σύ οὐδέ λόγον ἀνέχη σκληρόν καταδέξασθαι; Ἐκεῖνος σταυρόν καί θάνατον ἄτιμον καί τάς ἐκ τῶν ἡλῶν ὀδύνας δέχεται καί σύ τάς ἀτιμοτάτας διακονίας οὐ καταδέχη ποιεῖν; Καί πῶς τῆς δόξης αὐτοῦ συγκοινωνός γενέσθαι **μή καταδεχόμενος**; Ὄντως εἰς **μάτην τόν (354)** πλοῦτον κατέλιπες, τόν σταυρόν ἄραι, ὡς ἐκεῖνος ἐκέλευσε, **μετά τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας μή βουληθεῖς**. “Πώλησόν σου τά ὑπάρχοντα καί δός πτωχοῖς”, τῷ νεανίσκῳ καί ἡμῖν ὁ Χριστός ἐνετείλατο σύν αὐτῷ, “καί ἄρον τόν σταυρόν σου καί δεῦρο ἀκολούθει **μοι!** “. Σύ δέ τόν πλοῦτον ἐσκόρπισας, ἄραι δέ τόν σταυρόν **μή καταδεξάμενος**, ὥσπερ εἴρηται, ὅπερ ἐστὶ τό τήν πάντων ὑπενεγκεῖν τῶν πειρασμῶν ἐκθύμως ἐπιφοράν, ἐναπειλείφθης ἐν τῇ τοῦ βίου ὁδῷ καί ἐχωρίσθης δυστυχῶς τοῦ γλυκυτάτου Δεσπότη σου καί Θεοῦ!

Ἀλλά παρακαλῶ, πατέρες καί ἀδελφοί, φυλάξωμεν πάσας τάς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ, ὑπομείνωμεν τοὺς ἐπερχομένους ἡμῖν πειρασμούς μέχρι θανάτου διὰ τὸν πόθον τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἵνα καί τῆς δόξης τοῦ Ἰησοῦ κοινωνοί καί τῆς αἰωνίου ζωῆς μέτοχοι καί τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν κληρονόμοι γενώμεθα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΚΗ'. (355)

Περί τῆς ἐκ τοῦ Πνεύματος ἐγγινομένης τοῖς ἀγωνιζομένοις καί πρό τοῦ θανάτου ζωοποιῦ νεκρώσεως. Καί ὅτι οἱ ἐν τῇ χάριτι ὑπὲρ τὸν νόμον γενόμενοι τὴν τοῦ θείου φωτός χάριν γνωστῶς ἐν ἑαυτοῖς λαμβάνουσιν· οἱ γὰρ μὴ λαβόντες ἤδη τοῦτο τό φῶς κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν, μηδέ καθορῶντες αὐτό, ἔτι ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ νόμου εἰσὶ καί κριθήσονται ὑπ' αὐτοῦ. Καί ὅποιον δεῖ εἶναι τὸν τε προηγούμενον καί τὸν ἱερέα, τὸν δεσμεῖν καί λύειν ἄνωθεν λαβόντα τὴν ἐξουσίαν. Καί ὅτι τῷ ἀληθῶς ἱεουργοῦντι καί ὑπὸ τοῦ θείου καταλαμπομένῳ φωτός πάντες κατάδηλοι, αὐτοί τε οἱ Πνεύματι περιπατοῦντες Θεοῦ καί οἱ μῆπω τὸν χοϊκόν ἐκδυσάμενοι ἄνθρωπον.

Ἀδελφοί καί πατέρες, βλέπετε πῶς ἀκούετε. Φησί γάρ ὁ Χριστός καί Θεός· “Ἐρευνᾶτε τάς Γραφάς”. - Ἰνα τί φησίν; Ἰνα ἐν πρώτοις μὲν τὴν ἐπί (356) σωτηρίαν ἄγουσαν ὁδὸν διδαχθῶμεν, ἔπειτα καί διὰ τῆς πράξεως τῶν ἐντολῶν ἀμεταστρέπτως βαδίσαντες, ἐπ' αὐτὴν τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν καταντήσωμεν. Τίς οὖν ἐστὶν ἡ σωτηρία ἡμῶν; Ἰησοῦς ὁ Χριστός, καθὼς ὁ ἄγγελος ἐπιστάς τοῖς ποιμέσιν ἔλεγεν· “Ἰδοὺ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἐστὶ παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτὴρ, ὅς ἐστι Χριστός Κύριος ἐν πόλει Δαβὶδ”. Σπεύσωμεν οὖν ἕκαστος ἡμῶν, ἀγαπητοί, δράμωμεν εὐτόνως μηδέν φορτικόν ἢ βιωτικόν ἢ δυσβάστακτον ἐπιφερόμενοι, ἵνα μὴ σχολαιότερον βαδίζειν ἐκ τούτου ἀναγκαζόμενοι, οὐ δυνηθῶμεν φθάσαι καί εἰσελθεῖν ἐν τῇ πόλει Δαβίδ. Παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς ἐνεργούσης ἐν ὑμῖν χάριτος μὴ ἀμελήσαι τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἀλλὰ ἀναστάντες ὡς ἐξ ὕπνου τῆς πονηρᾶς οἰήσεως καί ἀμελείας, μὴ στῶμεν μηδέ

καθίσωμεν ἕως ἂν ἔξω τοῦ κόσμου γενώμεθα καί τόν Σωτῆρα ἡμῶν καί Θεόν εὐρόντες καί κατιδόντες ἐκεῖ, προσκυνήσωμεν αὐτῷ καί προσπέσωμεν, καί μηδέ μέχρι τουτου στῶμεν, ἀλλ' ἕως οὗ κἀκεῖνος πρός ἡμᾶς εἶπη· “Ὑμεῖς οὐκ ἐστέ ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου”.

Πῶς δέ τις ἔρχεται εἰς τό μῆ εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου; Ἐάν ἑαυτόν σταυρώσῃ τῷ κόσμῳ καί τόν κόσμον ἑαυτῷ, καθώς καί ὁ Παῦλος φησιν· “Ἐμοί κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ τῷ κόσμῳ”. Καί τί ταῦτα, φησί, πρός ἐκεῖνα συνάδει τά ῥήματα; - Τά μέν ῥήματα, φησίν, ἀλλά, ἡ δέ δύναμις τῶν ἀμφοτέρων μία καί ἡ αὐτή. Ὡσπερ γάρ ὁ ἔξω τῆς οἰκίας ὢν, τούς ἐνδοθεν ἐγκεκλεισμένους οὐ καθορᾷ, οὕτως οὐδέ ὁ ἐσταυρωμένος τῷ κόσμῳ ἦτοι νεκρωμένος αἰσθησίν τινα (357) πρός τά ἐν κόσμῳ πράγματα κέκτηται. Καί ὡσπερ πάλιν τό νεκρόν σῶμα οὔτε πρός τά ζῶντα οὔτε πρός τά σύν αὐτῷ νεκρά κείμενα σώματα τήν οἴανούν αἰσθησίν ἔχει, οὕτως οὐδέ ὁ ἔξω τοῦ κόσμου ἐν Πνεύματι Θεῷ γεγονώς καί σύν Θεῷ ὢν δύναται πρός τόν κόσμον αἰσθησίν ἔχειν ἢ πρός τά τοῦ κόσμου πράγματα.

Οὕτω τοιγαροῦν, ἀδελφοί, καί πρό θανάτου θάνατος καί πρό τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων ψυχῶν ἀνάστασις γίνεται ἔργῳ καί δυνάμει καί πείρᾳ καί ἀληθείᾳ. Τοῦ θνητοῦ γάρ φρονήματος ὑπό τοῦ ἀθανάτου νοός ἐξαφανιζομένου καί τῆς νεκρότητος ὑπό τῆς ζωῆς διωκομένης ἡ ψυχή τότε, ὡς ἐκ νεκρῶν ἀναστᾶσα, ἑαυτήν ὁμολογουμένως ὀρᾷ, καθάπερ οἱ ἐξ ὕπνου ἀναστάντες ἑαυτούς βλέπουσι, καί τόν αὐτήν ἀναστήσαντα ἐπιγινώσκει Θεόν, ὃν κατανοοῦσα καί ᾧ εὐχαριστοῦσα, προσκυνεῖ καί δοξολογεῖ τήν ἄπειρον αὐτοῦ ἀγαθότητα. Τό δέ σῶμα οὐκ ἔχει πρός τάς ἰδίας ἐπιθυμίας τήν οἴανούν ἔμπνευσιν ἢ κίνησιν ἢ ἐνθύμησιν, ἀλλά νεκρόν ὅλον καί ἄπνουν ἐν τούτοις γίνεται.

Ἔστιν ὅτε καί αὐτῶν εἰπεῖν πολλάκις τῶν κατὰ φύσιν ὁ ἄνθρωπος ἐπιλανθάνεται τηνικαῦτα διὰ τό ἐν τοῖς ὑπέρ φύσιν αἰεὶ ἐνδιατρίβειν νοερώς τήν ψυχήν. Καί εἰκότως· “Πνεύματι γάρ, φησί, περιπατεῖτε καί ἐπιθυμίαν σαρκός οὐ μῆ τελέσητε”. Νεκρά γάρ ἡ σὰρξ, ὡσπερ εἴρηται, διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως

γινομένη τοῦ Πνεύματος, ἀνενοχλήτους ἡμᾶς τοῦ λοιποῦ ἑάσει καὶ ἀνεμποδίστως βιώσετε, ἐπειδὴ “νόμος τῷ δικαίῳ οὐ κεῖται”, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, ὡς ὑπὲρ νόμον δηλονότι πολιτευομένῳ. “Ὅπου γάρ, φησί, **(358)** Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία”, ἐλευθερία ἐκ τῆς τοῦ νόμου πάντως δουλείας. Ὁ γάρ νόμος ὁδηγός καὶ παιδαγωγός καὶ χειραγωγός καὶ διδάσκαλος δικαιοσύνης ἐστὶν ἐν τῷ λέγειν· “Ποιήσεις τό καί το” καὶ αὐθις· “Τό καί τό οὐ ποιήσεις”, ἡ δέ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πῶς; “Καὶ ποιήσεις πάντα καὶ εἶπης κατὰ τὴν δοθεῖσάν σοι χάριν καὶ λαλοῦσαν ἐν σοί” καθά γέγραπται” “Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ Θεοῦ”, οὐ διὰ γραμμάτων καὶ χαραγμάτων τό καλόν ἐμανθάνοντες ἀλλ’ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι τοῦτο ἐκδιδασκόμενοι, οὐδέ ἐν λόγῳ μόνῳ ἀλλ’ ἐν φωτί λόγου καὶ ἐν λόγῳ φωτός μυστικῶς τά θεῖα μυσούμενοι. “Τηνικαῦτα γάρ καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς πλησίον, φησί, διδάσκαλοι ἔσεσθε, οὐ μὴν ἀλλά καὶ φῶς τοῦ κόσμου καὶ ἄλας τῆς γῆς”.

Οἱ οὖν πρό τῆς χάριτος ὡς ὑπὸ νόμον ὄντες, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτοῦ σκιάν ὑπῆρχον καθήμενοι· οἱ δέ μετὰ τὴν χάριν καὶ ἡμέραν γενόμενοι, τῆς σκιᾶς ἦτοι τῆς δουλείας τοῦ νόμου ἠλευθερώθησαν, ὑπεράνω δηλονότι γεγονότες αὐτοῦ, ὡς διὰ κλίμακός τινος, τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας, εἰς ὕψος ἀρθέντες καὶ τῷ νομοθέτῃ συμβιοτεύοντες, νομοθέται καὶ αὐτοὶ μᾶλλον ὄντες ἢ νόμου φύλακες.

Ἄρα γε ἐστὶν ὅς ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἵνα δυνηθῇ τῶν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος λεγομένων ἐνωτισθῆναι τὴν δύναμιν; Ἄρα καὶ νῦν ἐστὶν ὁ νοῦν κεκτημένος Χριστοῦ, ἵνα νοήσῃ καλῶς καὶ θεοπρεπῶς τά ὑπὸ τούτου γραφόμενα; **(359)** Ἄρα καὶ νῦν εὐρεθήσεται τις ἔχων λαλοῦντα ἐν αὐτῷ τὸν Χριστόν, ἵνα καλῶς ἰσχύσῃ διερμηνεῦσαι τά ἐγκεκρυμμένα τοῖς λόγοις μυστήρια; “Σοφίαν γάρ λαλοῦμεν, φησὶν, οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου τὴν καταργουμένην, ἀλλὰ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην” μέν τοῖς πολλοῖς, ἡμῖν δέ καὶ λίαν ἀποκαλυπτομένην καὶ γινωσκομένην, τοῖς τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ στοιχειουμένοις καὶ αἰεὶ βλέπουσι πρὸς αὐτόν. Οὐ γάρ ὁ οὐκ οἶδαμεν λαλοῦμεν, ἀλλ’ ὁ εἶδαμεν μαρτυροῦμεν, ὅτι τό φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ ἤδη φαίνει καὶ ἐν νυκτί καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐντός καὶ

ἐκτός, ἐντός μὲν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ἐκτός δὲ ἐν τῷ νοῦ περιλάμπον ἡμᾶς ἀνεσπέρως, ἀτρέπτως, ἀναλλοιώτως, ἀσχηματίστως, λαλοῦν, ἐνεργοῦν, ζῶν καὶ ζωοποιοῦν καὶ φῶς τοὺς λαμπομένους ἀπεργαζόμενον. Ἡμεῖς μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ Θεός φῶς ἐστὶ, καὶ οἱ αὐτόν καταξιοθέντες ἰδεῖν πάντες ὡς φῶς ἐθεάσαντο, καὶ οἱ λαβόντες αὐτόν ὡς φῶς αὐτόν ἔλαβον, ὅτι προπορεύεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὸ φῶς τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ δίχα φωτός ἀμήχανόν ἐστὶ φανῆναι αὐτόν, καὶ οἱ μὴ ἰδόντες τὸ φῶς αὐτοῦ οὐδέ ἐκεῖνον εἶδον, ὅτι ἐκεῖνος φῶς ἐστὶ, καὶ οἱ μὴ λαβόντες τὸ φῶς οὐπω τὴν χάριν ἔλαβον· οἱ γὰρ τὴν χάριν λαβόντες φῶς Θεοῦ καὶ Θεόν ἔλαβον, καθὼς εἶπε τὸ φῶς, ὁ Χριστός· “Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω”.

Οἱ δὲ μήπω τοῦτο παθόντες ἢ ἀξιοθέντες, πάντες οἱ τοιοῦτοι ὑπὸ τὸν πρὸ τῆς χάριτος νόμον εἰσὶ, (360) δούλοι καὶ μαθηταὶ δούλων καὶ ἀκροαταὶ νόμου καὶ τέκνα παιδίσκης καὶ υἱοὶ σκότους τυγχάνουσι, κἂν βασιλεῖς κἂν πατριάρχαι, κἂν ἀρχιερεῖς κἂν ἱερεῖς, κἂν ἄρχοντες κἂν ἀρχόμενοι, κἂν λαϊκοὶ κἂν μονάζοντες, κἂν ἀσκηταὶ κἂν ἡγούμενοι, κἂν πτωχοὶ κἂν πλούσιοι, κἂν ἀσθενεῖς κἂν ὑγιεῖς τῷ σώματι πέλωσι. Πάντες γὰρ οἱ ἐν σκότει καθήμενοι υἱοὶ σκότους εἰσι καὶ μετανοῆσαι βούλονται. Ἡ γὰρ μετάνοια θύρα ἐστὶν ἐξάγουσα ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ εἰσάγουσα εἰς τὸ φῶς. Ὁ οὖν πρὸς τὸ φῶς μὴ εἰσελθὼν οὐ διήλθε τὴν θύραν τῆς μετανοίας καλῶς· εἰ γὰρ διήλθεν, ἐγένετο ἄν ἐν φωτί. Ὁ δὲ μὴ μετανοῶν ἀμαρτάνει, διότι οὐ μετανοεῖ· “Τῷ γὰρ εἰδότι καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιῶντι, φησὶν, ἀμαρτία αὐτῷ ἐστὶν”. Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν δούλος ἐστὶ τῆς ἀμαρτίας καὶ μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα. Νῦν μὲν γὰρ ἐκουσίως καὶ αὐτοπροαιρέτως διὰ μετανοίας εἰσερχόμενοι πρὸς τὸ φῶς, ἐλεγχόμεθα μὲν καὶ κρινόμεθα, ἀλλὰ μυστικῶς τοῦτο καὶ ἀποκεκρυμμένως ἐν τῷ ἐνδοτέρῳ ταμείῳ τῶν ψυχῶν ἡμῶν πρὸς καθαρισμόν μὲν καὶ ἄφεσιν τῶν ἀμαρτημάτων ἡμῶν, ἐλέει καὶ φιλανθρωπία Θεοῦ, ὑφιστάμεθα, μόνου δηλαδὴ Θεοῦ - καὶ ἡμῶν - τὰ καθ’ ἡμᾶς ἐπισταμένου καὶ βλέποντος· τότε δέ, ἡγουν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου, πρὸς τοὺς μὴ θέλοντας νῦν ἐλθεῖν πρὸς τὸ φῶς, ἀλλὰ μισοῦντας αὐτό, τὸ ἄρτι

κρυπτόμενον φῶς ἀποκαλυφθήσεται καί τά κρυπτά τούτων πάντα φανερά γενησονται. **(361)** Καί οἱοί ἐσμεν ἕκαστος ἡμῶν νυνί τῶν ἀνθρώπων, ἑαυτούς περικρύπτοντες καί διά μετανοίας φανερωῶσαι τά ἑαυτῶν μή βουλόμενοι, τότε ὑπό τοῦ φωτός δῆλοι καί φανεροί Θεῷ καί τοῖς πᾶσι γενώμεθά τε καί γενησόμεθα.

Καί θέα μοι ἐνταῦθα τῆς αἰσχύνης τό μέγεθος. Ὡσπερ γάρ ἐν οἰκίᾳ ἔνδον τάς θύρας ἐχούση συγκεκλεισμένης, ἐάν ἐξ ἡμῶν τις ὑπάρχων καί ὡς παρὰ τινος τῶν ἔξωθεν μή καθορώμενος, ἀφειδῶς ἀμαρτάνει, μοιχείας δῆθεν ποιῶν καί παιδοφθορίας ἢ ἕτερά τινα μυσάρᾳ ἐργαζόμενος, εἶτα φανερωθεῖς αἴφνης τό πονηρόν ἐργαζόμενος, μεγάλην τήν αἰσχύνην ὑφίσταται· ἢ καί πάλιν ἄλλως, ἐάν κατά τοῦ βασιλέως τις μελετᾷ καί τά κατ' αὐτοῦ ἐγγράφως ἐκτίθησιν ἢ ἐάν λέγη τι καί βουλευῆται τῶν μή δεόντων ἀπλῶς, ἔνδον, ὡς εἴρηται, κεκρυμμένος οἰκίας -, εἶτα τοῦ βασιλέως μετά τῆς συγκλήτου ἀπάσης καί τῆς συνήθους ἄλλης δορυφορίας ἐπιστάντος καί τήν οἰκίαν περικυκλώσαντος, αἴφνης τοῦ οἰκήματος ἀρθέντος ὅλου, αὐτός φανερωθῆ καί πάντα αὐτοῦ τά βουλευμάτα, μεγάλην τήν τιμωρίαν καί τήν καταδίκην καθυπομένει, οὕτω καί τότε τόν αὐτόν τρόπον εἰς πάντας τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ γενήσεται· καί νύξ μὲν ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται, οἰκία δέ πᾶσα καί σπήλαιον καί οὐρανός αὐτός καί γῆ ἀρθήσονται, καί πάντες οἱ μή τόν Χριστόν ἐνδεδυμένοι, ἤγουν οἱ μή λαβόντες τό φῶς, ὡς προείπομεν, καί ἐν αὐτῷ προόντες καί φῶς ὄντες, γυμνοί φανήσονται καί πολλῆς τῆς αἰσχύνης πάντοθεν πληρωθήσονται. Οὐ μόνον δέ ἀλλά καί πᾶσα πρᾶξις ἐκάστου, καλή τε καί κακή, καί πᾶς λόγος καί πᾶσα ἔννοια καί ἐνθύμησις, ἢ ἀπ' αὐτῆς **(362)** δηλαδή τῆς γεννήσεως ἐκάστου ἡμῶν καί μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἐν ἡμῖν γεννηθεῖσα, ἐκεῖ συνηγμένως τότε ἐν ἐκάστῳ τῶν ἀνθρώπων φανήσονται. Καί τίς ἄρα ἔσται ἡ σύγκρισις, ἀδελφοί, ταύτης καί μόνης τῆς αἰσχύνης τότε; Ἡ ποία τιμωρία μείζων τοῦ φόβου ἐκείνου καί τῆς ἐντροπῆς τοῖς τηνικαῦτα οὕτως εὐρισκομένοις, ὡς εἴρηται, σκοτεινοῖς καί δίχα τοῦ φωτίζοντος Πνεύματος; Ὅποιον δέ τόν βίον, ὁποῖαν τήν διαγωγὴν ἔξει ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἐν τῷ σκότει

καθήμενος, ἵνα μή τῇ αἰφνιδίῳ τοῦ φωτός ἐπιλάμψει ῥύπος που διαλογισμοῦ ἢ πράξεώς τινος εὐρεθῆ ἔν αὐτῷ; Διό σπουδάσωμεν, ἀδελφοί μου, ἀπ' ἐντεῦθεν ἤδη διά μετανοίας τήν στενήν πύλην εἰσελθεῖν καί τό ἔνδον ταύτης θεάσασθαι φῶς. Ναί, παρακαλῶ, μή ἐκκακήσωμεν τοῦ κρούειν καί τοῦ ζητεῖν καί τοῦ αἰτεῖσθαι πρό τοῦ ἀνοιγῆναι ἡμῖν καί δοθῆναι καί εἰσακουσθῆναι, ἔτι δέ καί μέχρῃς ἄν εἰσέλθωμεν καί λάβωμεν φῶς καί ἄσβεστον αὐτό σχῶμεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

Ἀλλά μηδέ ἐξαπατῶμεν ἑαυτούς ἡμᾶς καί, ὀπίσω τῶν τῆς σαρκός ἡμῶν θελημάτων ἀκολουθοῦντες, ἐκπορνεύσωμεν ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἡμῶν, διδασκάλους ἡμᾶς ἑαυτούς καθιστῶντες, ἡγούμενοί τε καί ἀρχιερεῖς καί ἱερεῖς ἐν καταφρονήσει Θεοῦ καί τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας δηλονότι γενόμενοι. Εἰ γάρ εἰπόντος Ἰησοῦ τῷ Νικοδήμῳ· “Ἐάν μή τις γεννηθῆ ἄνωθεν, οὐ δύναται τήν βασιλείαν ἰδεῖν τοῦ Θεοῦ”, καί τοῦ Νικοδήμου ἀνταποκριθέντος αὐτῷ· “Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέροντων; Μή δύναται εἰς τήν κοιλίαν τῆς μητρός αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καί γεννηθῆναι;” (363) ἐμέμψατο αὐτόν ὁ Ἰησοῦς καί εἶπε· “Σύ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραήλ καί ταῦτα οὐ γινώσκεις;” καίτοι μήπω μηδαμῶς πιστεύσαντος μηδέ τά τῆς χάριτος ἐπισταμένου, πόσης ἄρα κατακρίσεώς ἐσμεν ἡμεῖς ἄξιοι, οἱ μετά τήν χάριν ὄντες διδάσκαλοι καί μή τά μυστήρια τῆς χάριτος ἐπιστάμενοι, οἱ τοσαύτης ἀπολαύσαντες διδασκαλίας καί καθ' ἑκάστην δι' ἀποστόλων καί προφητῶν καί διδασκάλων καί αὐτοῦ τοῦ Κυρίου διδασκόμενοί τε καί προμαρτυρούμενοι;

Εἰ γάρ οὐκ οἶδαμεν πῶς δεῖ ἡμᾶς ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἀναστρέφεσθαι, οὐδέ ὅπως ἐν ἔργοις πρότερον ἀγαθοῖς ἐντρέφεσθαι δεῖ καί παριστάνειν ἑαυτούς ἡμᾶς δούλους τῆ δικαιοσύνης, ὡς ἐνώπιον Κυρίου καί οὐκ ἀνθρώπων ἵσταμένους καί ἀμέμπτως Θεῷ δουλεύειν ζῶντι συνταξαμένους, οὐδέ ὁποῖοί τε καί ποταποί ὀφείλομεν πρῶτον γίνεσθαι καί οὕτω τῶν ἄλλων προῖστασθαι, πῶς εἶπέ μοι, τοῦ δεσποτικοῦ ποιμνίου τήν φυλακὴν ἐγχειρισθῶμεν καί ἐπιμέλειαν; Πῶς ποιμάνωμεν αὐτό κατὰ τό θέλημα τοῦ ἀρχιποιμένου Χριστοῦ

καί ἐπί νομάς ἐξαγάγωμεν αὐτό ἀειζώους; Ἄλλ' ὡ τῆς πωρώσεως ἡμῶν καί τῆς τοῦ Θεοῦ καί τῶν θείων καταφρονήσεως! Ὅσπερ γάρ ἀσπίς τά ὦτα βύσαντες, ὡσεὶ κωφοί τε καί ἄλαλοι γεγονότες δίκην νεκρῶν καί πεπηρωμένοι ὄντες τά τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια, οὐδέ τῶν λαλουμένων λαμβάνομεν αἴσθησιν, οὐδ' ὅτι ποτέ ἐστὶ χριστιανισμός ἐπιστάμεθα, ἀλλὰ καί τό τῆς οἰκονομίας μυστήριον ἀγνοοῦντες καί ἀκριβῶς τά τῶν χριστιανῶν (364) μυστήρια μὴ εἰδότες, ἀλλ' ὡς περὶ τοῦ φωτός τῆς γνώσεως, μᾶλλον δέ αὐτό τό τῆς γνώσεως φῶς δεικνύειν τοῖς πολλοῖς ἀναισχύντως ἐπιχειροῦμεν. Ἡ γνῶσις οὐκ ἔστι τό φῶς, ἀλλὰ τό φῶς ἡ γνῶσις ὑπάρχει, ἐπειδή ἐν αὐτῷ καί δι' αὐτοῦ καί ἐξ αὐτοῦ τά πάντα· οὐ ἡμεῖς τὴν ὄρασιν ἀπαρνούμενοι, δήλους ἑαυτοῦς ποιοῦμεν μήτε γεννηθέντας μήτε εἰς φῶς τό ἄνωθεν προελθόντας, ἀλλ' ἔτι ἔμβρυα ὄντες ἢ ἐκτρώματα, εἰπεῖν ἀληθέστερον, τοῖς ἱερεῖς τόποις ἐπιπηδῶμεν καί τῶν ἀποστολικῶν ἐπιβατεύομεν θρόνων καί, τό δὴ χαλεπώτερον, χρήμασιν οἱ πλείους τὴν ἱερωσύνην ἀφοβία Θεοῦ ἐξωνοῦμεθα καί τῆς βασιλικῆς ποιίμνης ὡς ποιμένες, οἱ μὴδέ ἄρνες ποτέ γεγονότες, ζητοῦμεν προΐστασθαι καί ταῦτα πρὸς τό μόνον ἐμπλήσαι δίκην θηρῶν τὰς ἑαυτῶν γαστέρας καί τᾶλλα πάντα τελέσαι ὅσαπερ ἡ ἔφεσις τοῦ χειρόνος ἀπαιτεῖ καί ἡ πρὸς τά κάτω ἐπιθυμία καί ὄρεξις.

Οὕτως ὑπῆρχον ἐξ ἀρχῆς, ἀδελφοί, οἱ ἀπόστολοι; Οὕτως οἱ τῶν ἀποστόλων διάδοχοι; Οὕτως οἱ πατέρες ἡμῶν καί διδάσκαλοι; Βαβαί τῆς τόλμης τῶν τοιούτων τῆς φοβεράς, ὅτι οὐ μόνον εἰς τά χρήματα προδόται τά αἰσθητά καί ἱερόσυλοι γίνονται, οἱ πρὸς μόνον τό γλωσσόκομον ἀπονέοντες, ἀλλὰ καί αὐτοῦ τοῦ θείου πλούτου κατατολμῶσιν ἐφάψασθαι, ὅθεν οὐδέ αἰσχύνονται λέγειν· “Ἡμέτερόν ἐστι τό δεσμεῖν καί λύειν, καί τοῦτο κατὰ τὴν παροῦσαν ἐλάβομεν ζωὴν ἡμεῖς ἄνωθεν”. Ὡ τῆς ἀναισχυντίας, ἵνα μὴ λέγω τῆς ἐσχάτης παραπληξίας! Ἀπό τίνος, ὦ οὗτος, εἶπέ μοι, καί διατί τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἄνωθεν ἔλαβες; Ὅτι πάντα καταλιπὼν τῷ Χριστῷ ἠκολούθησας; (365) Ὅτι τῆς ἐπιγείου δόξης καταπεφρόνηκας; Ὅτι ταπεινός τῷ πνεύματι γέγονας; Ὅτι πάντα πωλήσας τοῖς

πένησι δέδωκας; Ὅτι τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν ἀπώλεσας ἦτοι τῷ κόσμῳ ἐνέκρωσας καὶ ἐν οὐδενί σαρκὸς θελήματι ταύτην εὔρηκας; Ἡ καὶ σύ, ὥσπερ πάλαι οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ἤκουσας παρ’ αὐτοῦ, ἐμφυσήσαντός σοι δηλονότι καὶ εἰπόντος· “Λάβε Πνεῦμα Ἅγιον! Ἄν τινων ἀφήσης τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατήσης, ἐπισχεθήσονται”;

“Ἀλλὰ τῶν ἱερέων ἡ ἐξουσία” φησὶν. Οἶδα καὶ γὰρ τοῦτο γὰρ ἀληθές. Οὐ πάντων δέ καὶ τῶν ἀπλῶς ἱερέων, ἀλλὰ τῶν ἐν πνεύματι ταπεινώσεως ἱερουργούντων τό Εὐαγγέλιον καὶ ἐν ἀμέμπτῳ βίῳ πολιτευομένων, τῶν ἑαυτοῦς πρότερον τῷ Κυρίῳ παραστησάντων καὶ θυσίαν τελείαν, ἁγίαν, εὐάρεστον, τὴν καθαρὰν αὐτῶν λατρείαν ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἑαυτῶν σώματος ἔνδον πνευματικῶς ἐπιδειξαμένων καὶ προσδεχθέντων καὶ ἐμφανισθέντων εἰς τό ἄνω θυσιαστήριον καὶ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως Χριστοῦ προσφορά τελεία τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ προσενεχθέντων καὶ δυνάμει Πνεύματος Ἁγίου μεταποιηθέντων καὶ ἀλλαγέντων καὶ εἰς Χριστόν, τόν δι’ ἡμᾶς ἀποθανόντα καὶ ἐν δόξῃ ἀναστάντα Θεότητος, μεταμορφωθέντων· τῶν ἐν ταπεινώσει τελεία νυκτός καὶ ἡμέρας μετανοούντων καὶ πενθούντων καὶ μετὰ δακρῶν οὐχ ὑπὲρ ἑαυτῶν μόνων δεομένων, ἀλλὰ καὶ (366) ὑπὲρ τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτοῖς ποιμένης καὶ ὑπὲρ πασῶν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἁγίων ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τῶν σφοδρῶς κλαιόντων ὑπὲρ ἀλλοτρίων ἁμαρτημάτων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τῶν μηδὲν πλέον τῆς ἀναγκαίας τροφῆς καταχρωμένων, μηδέ ἐν μηδενί θεραπείαν ἢ ἀπόλαυσιν ἐπιτηδεύοντων τοῦ σώματος ἀλλά, καθὼς γέγραπται, “πνεύματι περιπατούντων καὶ ἐπιθυμίαν μὴ ἐπιτελούντων σαρκός”· ἔτι δέ τῶν μήτε πτωχόν μήτε πλούσιον μήτε ἄρχοντα μήτε ἀρχόμενον μήτε αὐτόν ἐκεῖνον τόν τό διάδημα περικείμενον ἕνεκα τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ προτιμωμένων, τῶν μὴ προφάσει ἐλέους ἢ δώρων δόσεως ἕνεκα ἢ φόβου ἢ ἀγάπης ἢ τινος ἑτέρου ὀρωμένου ἢ ἀοράτου πράγματος καταμαλακιζομένων καὶ παραβλεπόντων ἢ παραβαινόντων τὴν ἐντολήν τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ.

Τῶν τοιούτων ἐστὶ τό δεσμεῖν καὶ λύειν καὶ ἱερουργεῖν καὶ διδάσκειν, οὐχὶ δὲ τῶν ἐξ ἀνθρώπων τὴν ψῆφον καὶ τὴν χειροτονίαν μόνον λαμβανόντων· “οὐ γὰρ ἀφ’ ἑαυτοῦ, φησί, τις τὴν τιμὴν λαμβάνει, ἀλλ’ ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου καλούμενος”. Οὐκ εἶπεν· ὁ ἐξ ἀνθρώπων τὴν ψῆφον δεχόμενος, ἀλλ’ ὁ ἐκ Θεοῦ εἰς τοῦτο προορισθεὶς καὶ προχειρισθεὶς. Οἱ γὰρ ἐξ ἀνθρώπων καὶ δι’ ἀνθρώπων κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος· “Ἐγὼ εἶμι ἡ θύρα. Πάντες ὅσοι ἤλθον καὶ ἔρχονται οὐ δι’ ἐμοῦ, ἀλλὰ ἀλλαχόθεν ἐπιβαίνοντες, κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί”.

(367) Μὴ οὖν πλανᾶσθε, ἀδελφοί, ὁ ἐν σκότει διάγων ἔξω τῆς θύρας ἐστίν, ὁ δὲ δοκῶν εἰσελθεῖν καὶ οὐ διὰ τοῦ φωτός εἰσελθὼν, ἔξω καὶ αὐτός τῆς μάνδρας ἐστίν. Εἰ γὰρ φῶς τοῦ κόσμου καὶ θύρα ὁ Χριστός, φωτοειδῆς πάντως θύρα ἐστὶ καὶ οὐχὶ θύρα μόνον ἀπλῶς, καὶ ὁ ἐν ταύτῃ γεγονώς ἐν τῷ τοῦ κόσμου φωτὶ γέγονε. Φῶς δὲ τοῦ κόσμου ἐστίν οὐχ ὡς αἰσθητῶς ὁρώμενος, ἀλλ’ ὡς νοερώς θεωρούμενος. Ὁ γὰρ αἰσθητός ἥλιος μόνον φωτίζει τὰ σωματικά ὄμματα οὐκ ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ ἀλόγων ζώων, τετραπόδων ἅμα καὶ πετεινῶν· ὁ δὲ νοητός ἥλιος, ὁ ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιφανείς, ψυχᾶς λογικᾶς μόνον. Ἀλλ’ οὐδὲ ταύτας ἀκρίτως πάσας καὶ ἀναξίως φωτίζειν οἶδεν· οὐ γὰρ ἄψυχος ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, οὐκ ἄζωός ἐστιν, ὥσπερ οὐδὲ δούλος ἢ κτίσμα εἰς ὑπηρεσίαν ἄλλων ταχθεὶς, καθὰ δὴ ὁ αἰσθητός οὗτος ἥλιος ἀνατέλλων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους καὶ ἐπὶ πονηροὺς ἅμα καὶ ἀγαθοὺς. Ἀλλ’ εἰ καὶ φῶς καλεῖται καὶ ἥλιος ὀνομάζεται, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ φῶς ἅπαν καὶ ὑπὲρ ἥλιον, ὡς φῶς καὶ ἡλίου ποιητῆς καὶ Δεσπότης, ὑπάρχει ζωὴ καὶ ζωοποιός, ἀλήθεια, δικαιοσύνη ἀγιασμός, ἀπλοῦς, ἀσύνθετος, ἀγαθός καὶ πᾶν ἀγαθόν καὶ ὑπὲρ πᾶν ἀγαθόν. Ὡς οὖν ἀλήθεια καὶ ὢν καὶ καλούμενος, τοῖς ἀληθῶς ἐπιστρέφουσιν ἀλήθεια γίνεται· ὡς δὲ δικαιοσύνη ὑπάρχων, τοῖς πᾶσαν ἀδικίαν μισήσασι δικαιοσύνη ἐστίν· ὡς ἀγιασμός, τοῖς ἐκπλυθεῖσι καὶ καθαρθεῖσι διὰ δακρύων· ὡς ἀπλοῦς, τοῖς μηδεμίαν πονηρίαν ἢ κακίαν ἔνδοθεν ἐπιφέρουσιν· ὡς ἀσύνθετος, (368) τοῖς μηδεμίαν διπλόην ἢ διψυχίαν ἢ δυσπιστίαν ψυχῆς ἔχουσιν· ὡς ἀγαθός, τοῖς τῆς μετανοίας πνευματικοῖς ἔργοις σωματικᾶς τινας ἢ βιωτικᾶς μερίμνας καὶ φροντίδας μὴ συνεπαγομένοις καὶ

τούτοις ἀναμιγνύουσι καί ἀναφύρουσιν αὐτάς, ἀλλά γυμνοῖς τῇ γνώμῃ καί τῇ τῆς ψυχῆς προθέσει ἐν ἀκακία προσερχομένοις αὐτῶ, ὧν καί ἀποδεχόμενος τό ἀπεριεργον παντός ἀγαθοῦ συντόμως τούτους ἐμπλίπλησι καί τῶν ὑπέρ νοῦν καί ὑπέρ ἔννοιαν ἀγαθῶν κοινωνούς εὐθύς τῶ ἀποκαλυφθῆναι καί φανῆναι ἀποκαθίστησι.

“Καί τίς, φησί, τούς τοιούτους, εἰ ἄρα τοιοῦτοί εἰσι καί νῦν, ἐπιγνώσεται;”. Ὁ ἄνωθεν ὑπό τοῦ Πνεύματος ἐλλαμπόμενος. Ὁ δέ λέγων καί μή γινώσκων αὐτούς, τί καί μαρτυρίαν παρὰ ἄλλων καταδέχεται δέξασθαι; Οὐκ οἶδεν ὅτι, κἄν ἀγνοῶν εἰσαγάγη λύκον εἰς τά πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, αὐτός τῶν προβάτων τό κριμα λήψεται; “Καί τίς γινώσκει, φησίν· ἄνθρωπος ὑπάρχει καί ἀγνοεῖ τά ἐν καρδίᾳ”. Εἰ μή τυφλός ἐστιν, οὐκ ἂν ἀγνοήσῃ τόν τοιοῦτόν ποτε. Πῶς γάρ ὁ βλέπων οὐ διαχωρίσει πρόβατον καί λύκον, ληστήν καί ποιμένα; Εἰ δέ τυφλός ἐστι πρὸς ταῦτα, χειραγωγόν καί ὄδηγόν ἐπιζητησάτω, μᾶλλον καί τῆς τοιαύτης ἐργασίας καί διακρίσεως παυσάσθω, μήτε ὄδηγός ἄλλων γενόμενος μήτε ὄδηγόν ἑτέροις ἀποκαθιστῶν, κἄν ὅλον ἔχη τόν κόσμον συμμαρτυροῦντα αὐτῶ. Τοῦτο γάρ ἐγὼ λέγω, ὅτι ὁ βλέπων πνευματικῶς καί ἀκούων ὡσαύτως, ὅν ἂν ἴδῃ καί συντύχη καί πολλάκις προσομιλήσῃ, αὐτήν αὐτοῦ βλέπει τήν ψυχήν, εἰ καί μή κατ’ οὐσίαν, ἀλλά κατ’ ἰδέαν, ὅποια ἐστὶ καί ποταπή. Τοίνυν, εἰ καί Πνεύματος Ἁγίου (369) μεταλαβεῖν κατηξιώθη, ἐξ αὐτῆς αὐτοῦ τῆς ὄψεως τοῦτο γινώσκει· εἰ δέ ἔτι ἀτελής ὁ βλεπόμενος πρὸς τήν χάριν ἐστὶ καί οὐπω θεοειδῆς ἐχρημάτισε, διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ μᾶλλον ὁ τοῦτον βλέπων καί ὁμιλῶν ἐπιγνώσεται – καθά δή καί αὐτός ὁ Δεσπότης ἡμῶν καί Θεός ἀπεφήνατο εἰπών· “Ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς”, καί πάλιν· “Ὡσπερ δένδρον ἐκ τοῦ καρποῦ, οὕτως ἄνθρωπος ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ ὅποῖός ἐστι γινώσκεται”-, πλήν καί οὗτος παρὰ τῶν ὑγιαίνόντων τόν λόγον καί τά τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια· οἱ γάρ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων καί πρὸς αὐτά τά ἔργα ἀναισθητῶς καί ἀδιακρίτως διάκεινται.

Νηστεύοντα γάρ τινά μετὰ κενοδοξίας ὀρῶντες ἀποδέχονται, καί τόν ἐσθίοντα μετὰ ταπεινώσεως

κατακρίνουσιν. Ἄλλον ἐν ταπεινώσει ἐγκρατευόμενον ὑποκριτὴν εἶναι λογίζονται, τὸν δὲ μετὰ γαστριμαργίας ἐσθίοντα ὡς ἀπλοῦν ἡγοῦνται καὶ ἀνεπιτήδευτον, ᾧ καὶ συνεσθίειν συχνοτέρως ἡδύνονται, τὰ ἑαυτῶν πάθη παραμυθούμενοι. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τοὺς τὸν σαλὸν ὑποκρινομένους καὶ ἀστεῖα καὶ φλυαρίας λέγοντας ἀκαίρως, σχήματά τε ἀπρεπῆ διαπραττομένους καὶ τοὺς λοιπούς κινουῦντας πρὸς γέλωτα, ὡς τὴν ἀρετὴν αὐτῶν καὶ ἀπάθειαν διὰ τῶν τοιούτων δηθεν ἐπιτηδευμάτων καὶ σχημάτων καὶ λόγων καλύπτειν σπουδάζοντας λογισάμενοι, ὡς ἀπαθεῖς καὶ ἀγίους τιμῶσι, τοὺς δὲ ἐν εὐλαβείᾳ καὶ ἀρετῇ καὶ ἀφελότητι καρδίας διάγοντας καὶ ἀγίους τῷ ὄντι πέλοντας, ὡς οἷα δὴ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἓνα παραλογίζονται τε καὶ παρατρέχουσιν. Ἄλλοι πάλιν τὸν λάλον καὶ ἐπιδεικτικὸν διδακτικὸν μᾶλλον καὶ πνευματικὸν εἶναι λογίζονται, τὸν δὲ σιωπηλὸν καὶ (370) περὶ ἀργολογίαν ἀκριβαζόμενον ἄγροικον καὶ ἄφωνον ἀποφαίνονται. Ἔτεροι τὸν ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ φθεγγόμενον ὡς ὑψηλόφρονα καὶ ὑπερήφανον ἀποστρέφονται, τοῖς λόγοις αὐτοῦ πληττόμενοι μᾶλλον ἢ κατανυσσόμενοι, τὸν δὲ ἀπὸ κοιλίας ἢ ἐκ μαθημάτων τορνολογοῦντα καὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας καταψευδόμενον ὑπερεπαινοῦσι καὶ ἀποδέχονται. Καὶ οὕτως οὐδεὶς ἐν τοῖς τοιούτοις ἐστὶν ὁ καλῶς καὶ ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα ἰδεῖν καὶ διακρίναι δυνάμενος.

Ὁ γὰρ ἅπαξ τυφλὸς πρὸς πάντα τυφλὸς ἐστίν, οὕτω καὶ ὁ κωφὸς ὢν πρὸς πάντα κωφὸς ἐστίν. Οὐ γὰρ ὁ τυφλὸς τὸν μὲν ὄρα, τὸν δὲ οὐ, οὐδέ ὁ κωφὸς τοῦ μὲν ἀκούει τῆς φωνῆς, τοῦ δὲ οὐ, ἀλλὰ καθόλου κἀκεῖνος καὶ οὗτος πηροὶ τὰς αἰσθήσεις εἰσίν. Οὕτω τοιγαροῦν πᾶς ἀναίσθητος πρὸς τὸ ἐν πρὸς πάντα ἀναίσθητός ἐστιν, ὡς καὶ ὁ ἔχων αἴσθησιν πρὸς τὸ ἐν ἐν αἰσθήσει πάντων ἐστὶ καὶ τῆς αἰσθήσεως αὐτῶν ἐκτός ἐστιν. Ἐν τῇ αἰσθήσει τῶν πάντων ἐστὶ καὶ ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως αὐτῶν οὐ καταλαμβάνεται. Ὁ κωφὸς πρὸς τὸν λόγον κωφὸς πρὸς πᾶσαν φωνὴν ἐστίν, ὡς καὶ ὁ ἀκούων τοῦ λόγου τῶν πάντων ἀκούει. Οὗτος κωφεύων ἐστὶ πρὸς πᾶσαν φωνήν· πάντων ἀκούει καὶ οὐδενός, εἰ μὴ τῶν ἐν λόγῳ μόνων τοὺς λόγους ποιουμένων, καὶ οὐδ' αὐτῶν ἀλλὰ τοῦ λόγου μόνου, τοῦ ἐν τῇ φωνῇ ἀφώνως

φθεγγομένου. Ὁ τυφλός πρὸς τό ἓν τυφλός ὅλως πρὸς πάντα ἐστίν, ὁ δὲ βλέπων ἐν τῷ ἐνὶ ἐν θεωρία τῶν πάντων ἐστὶ καὶ τῆς θεωρίας τῶν πάντων ἀπέχεται καὶ ἐν τῇ θεωρία τῶν πάντων γίνεται καὶ ἔξω τῶν θεωρουμένων ἐστίν. Ἐν τῷ ἐνὶ οὗτος ὢν τά πάντα ὄρα, καὶ ἐν πᾶσιν ὢν οὐδέν τῶν πάντων ὄρα. Οὕτως οὖν ὁ βλέπων ἐν τῷ ἐνὶ διὰ τοῦ ἐνός (371) καὶ ἑαυτὸν καὶ πάντας καὶ ἅπαντα καθορᾷ, καὶ κεκρυμμένος ὢν καὶ ἐν αὐτῷ οὐδέν τῶν πάντων ὄρα. Ὁ τοίνυν ἀκούων καὶ βλέπων καὶ αἰσθανόμενος οἶδε τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν, ὁ δὲ μὴ εἰδώς πρόδηλός ἐστιν ὅτι οὔτε τά αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς τετρανωμένα καὶ ὑγιᾶ ἐπιφέρεται. Ὁ δὲ οὕτως ἔχων οὐπὼ ἔγνω ὅτι “προσκυνητὴς μικτός ἐστιν, ἐπίγειος καὶ οὐράνιος, πρόσκαιρος καὶ ἀθάνατος, βασιλεύων τῶν ἐπὶ γῆς, βασιλευόμενος ἄνωθεν, ἐπόπτῃς τῆς ὀρωμένης κτίσεως, μύστης τῆς νοουμένης”, ὡς πού τις φησιν ἐν θεολογία βεβοημένος. Ἄλλ’ ἐν τιμῇ ὢν παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὁμοιώθη αὐτοῖς, καὶ ὁμοιωθεὶς μένει τοιοῦτος ἔτι, μὴ ἐπαναστραφεὶς, μὴ ἐπανακληθεὶς ἢ ἐπὶ τό πρῶτον ἀξίωμα ἀναχθεὶς κατὰ τὴν τῆς οἰκονομίας δωρεάν τοῦ Δεσπότη καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐτι δὲ κτῆνος ὢν ἄλογον, ὡσπερ Δαυιτικῶς εἴρηται, ὄνος, τυχόν, ἢ βοῦς ἢ χοῖρος, οἷς οἱ μαργαρίται τῆς ἀπορρήτου γνώσεως οὐ δίδονται πρὸς Θεοῦ, τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐπουρανίου ἀνθρώπου τε καὶ Θεοῦ, ἐν τῷ λογικῷ καὶ νοερῷ ἀνθρώπῳ οὐδαμῶς ἐνεδύσατο. Ταύτην δὲ μὴ εὐαισθητῶς καὶ γνωστῶς ἐνδυσάμενος, αἷμα μόνον ἐστὶ καὶ σὰρξ, πνευματικῆς δόξης αἴσθησιν μὴ δυνάμενος διὰ τοῦ λόγου λαβεῖν, καθάπερ καὶ οἱ ἐκ γεννητῆς τυφλοὶ διὰ λόγου μόνου τό τοῦ ἡλίου φῶς ἰδεῖν οὐ δύνανται. Ἀλλά δεῦτε οἱ τό φῶς τό νοητόν ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες, δῶμεν δόξαν δι’ αὐτοῦ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΚΘ'. (372)

Περὶ τοῦ μὴ δεῖν λέγειν, ὅτι ἀδύνατον νῦν εἰς ἄκρον ἐλθεῖν ἀρετῆς τὸν βουλόμενον καὶ τοῖς πάλαι ἀμιλληθῆναι ἀγίοις. Καὶ ὅτι πᾶς ὁ τὰ ἐναντία διδάσκων τῶν θείων Γραφῶν νέαν

αἴρεσιν τοῖς πειθομένοις αὐτῶ δογματίζει. Καί περί δακρῶν, ὅτι ἐκ φύσεως ἡμῖν τά δάκρυα πρόσεστι.

Ἀδελφοί καί πατέρες, πολλοί καθ' ἑκάστην λέγουσιν - ὧν ἀκούομεν καί ἡμεῖς λεγόντων - · "Εἰ ἡμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν ἀποστόλων καί τόν Χριστόν, ὡς ἐκεῖνοι, κατιδεῖν ἠξιώθημεν, ἅγιοι ἂν ἐγενόμεθα καί ἡμεῖς ὡς ἐκεῖνοι"- ἀγνοοῦντες ὅτι αὐτός ἐκεῖνος ἐστίν, ὁ καί τότε καί νῦν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ λαλῶν. Εἰ γάρ μή ὁ πάλαι καί νῦν ἐστίν ὁ αὐτός, ὡσαύτως ὧν κατά πάντα Θεός κἄν ταῖς ἐνεργείαις κἄν τοῖς τελέσμασι, πῶς ἐν Υἱῷ λέγων ἀεὶ φαίνεται ὁ Πατήρ καί ὁ Υἱός ἐν τῷ Πατρὶ διά Πνεύματος ταῦτα· "Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται καγὼ ἐργάζομαι";

Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖ τις· "Οὐκ ἐστίν ἴσον τό ἐκεῖνον αὐτόν τότε σωματικῶς ιδέσθαι καί τό ἀκούειν νῦν μόνον τῶν λόγων αὐτοῦ καί τά περί ἐκείνου καί τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐκδιδάσκεσθαι". Καγὼ φημι μή εἶναι (373) πάντως ἴσον τό νῦν καί τό τότε, ἀλλά κατά πολύ τό ἄρτι καί τό νῦν μεῖζον καί εὐκόλως μᾶλλον πρὸς πίστιν πλείονα καί πληροφορίαν ἄγον ἡμᾶς ὑπέρ τό τότε σωματικῶς καί ιδεῖν καί ἀκούσαι αὐτοῦ. Τότε μὲν γάρ ἄνθρωπος τοῖς ἀγνώμοσιν Ἰουδαίοις ἐφαίνετο εὐτελής, νῦν δέ Θεός κηρύττεται ἡμῖν ἀληθής. Τότε τοῖς τελῶναις καί τοῖς ἁμαρτωλοῖς συνανεστρέφετο σωματικῶς καί συνήσθιε, νῦν δέ ἐκ δεξιῶν κάθηται τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, ὁ μηδέποτε καί μηδαμοῦ χωρισθείς αὐτοῦ, καί τόν κόσμον ἅπαντα τρέφειν πιστεύεται, καί χωρὶς αὐτοῦ οὐδέν γίνεσθαι λέγομεν - εἰ δέ καί πιστεύομεν -. Τότε καί ὑπό τῶν εὐτελεστάτων κατεφρονεῖτο λεγόντων· "Οὐχί οὗτός ἐστίν ὁ υἱός τῆς Μαρίας καί τοῦ τέκτονος Ἰωσήφ; " νυνὶ δέ ὑπό βασιλέων καί ἀρχόντων ὡς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ Υἱός καί ἀληθῆς Θεός προσκυνεῖται, καί ἐδόξασε καί δοξάζει τούς προσκυνοῦντας αὐτόν ἐν πνεύματι καί ἀληθείᾳ - εἰ καί παιδεύει πολλάκις αὐτούς ἁμαρτάνοντας - σιδηροῦς αὐτούς ὑπέρ πάντα τά ἔθνη, τά ὑπό τόν οὐρανόν, ἀντί ὀστρακίνων ποιήσας. Τότε ὡς εἰς τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων φθαρτός καί θνητός ἐνομίζετο, καί μέγα ἦν ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι ἀναλλοιώτως καί ἀτρέπτως τόν ἄμορφον καί ἀόρατον, μορφωθέντα Θεόν καί ἄνθρωπον ὅλον βλεπόμενον, μηδέν

πλέον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐν τοῖς ὄρωμένοις ἔχοντα, ἀλλ' ἐσθίοντα καί πίνοντα καί κοιμώμενον, ἰδρουντά τε καί κοπιῶντα καί τά (374) ἀνθρώπινα πάντα πλήν ἁμαρτίας ποιῶντα, τόν τοιοῦτον ἐπιγνῶναι καί πιστεῦσαι εἶναι Θεόν, τόν τόν οὐρανόν αὐτόν καί τήν γῆν καί τά ἐν αὐτοῖς πάντα ποιήσαντα.

Διά γάρ τοῦτο καί τόν Πέτρον εἰπόντα ὅτι “Σύ εἶ ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος” ἐμακάρισεν ὁ Δεσπότης εἰπών· “Μακάριος εἶ, Σίμων βάρ Ἰωνᾶς, ὅτι σὰρξ καί αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι – ταῦτα δηλονότι ἰδεῖν καί εἰπεῖν -, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς”. Ὡστε ὁ νῦν ἀκούων αὐτοῦ διά τῶν ἀγίων Εὐαγγελίων καθ' ἐκάστην βοῶντος καί τό τοῦ εὐλογημένου Πατρός αὐτοῦ θέλημα διαγγέλοντος, καί μή φόβω καί τρόμῳ ὑπακούων αὐτοῦ καί φυλάττων τά παρ' αὐτοῦ προστασσόμενα, οὐδέ τότε, εἰ καί παρῆν καί ἐκεῖνον αὐτόν ἐθέασατο καί διδάσκοντα ἤκουσε, πιστεῦσαι αὐτῷ ὅλως ἠνέσχετο ἄν' δέος μή καί παντάπασιν ἀπιστήσας, ὡς ἀντίθεον αὐτόν καί οὐ Θεόν ἀληθινόν λογισάμενος, ἐβλασφήμησε.

Καί ταῦτα μέν οἱ πάντη τῶν ἄλλων παχύτεροι. Τί δέ οἱ τούτων σεμνότεροι; “Εἰ ἤμεν, φησίν, ἐν τοῖς χρόνοις τῶν ἀγίων πατέρων, ἠγωνισάμεθα ἄν καί ἡμεῖς. Βλέποντες γάρ τήν ἀγαθήν αὐτῶν πολιτείαν καί τούς ἀγῶνας αὐτῶν, ἐζηλώσαμεν ἄν αὐτούς. Νυνί δέ μετὰ ῥαθύμων καί ἀμελῶν συναναστρεφόμενοι, συναπαγόμεθα τούτοις καί ἀβουλήτως συναπολλύμεθα”, - ἀγνοοῦντες, ὡς εἰκός, καί αὐτοί ὅτι ἐν λιμένι μάλλον ἡμεῖς ὑπέρ ἐκείνους ἐσμέν. Ἐν τοῖς χρόνοις τῶν πατέρων ἡμῶν πολλάι - ἀκουέτωσαν καί οὗτοι! - αἰρέσεις ὑπῆρχον, πολλοί ψευδόχριστοι, πολλοί χριστοκάπηλοι, πολλοί ψευδαπόστολοι, πολλοί ἦσαν (375) ψευδοδιδάσκαλοι, παρρησία τά τοῦ πονηροῦ ζιζάνια περιϋόντες καί σπείροντες καί πολλούς τοῖς ἑαυτῶν συνήρπασαν λόγοις, ἐξαπαντήσαντες αὐτούς, καί αὐτῶν τάς ψυχάς ἀπωλεία παρέπεμψαν.

Καί τοῦτο ἐκ τῶν τοῦ ἀγίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου καί Ἀντωνίου βίων ἀληθές εἶναι εὐρήσετε. Γέγραπται γάρ τόν Ἀντώνιον τότε λαμπροτέραν στολήν ὑπέρ τήν συνήθη ἐνδυσάμενον καί ἐπί τόπου ὑψηλοῦ ἀνελθόντα φανερωῶσαι

ἑαυτὸν καὶ ἐπιδείξασθαι, ἵνα ἐμφανῆς γεγονώς πάντως ὑπὸ τῶν αἰρετικῶν κρατηθῆ καὶ ἀναιρεθῆ· εἰ οὖν μὴ ἦν διωγμός, οὐκ ἂν τοῦτο ἐποίησεν. Ἐπὶ δέ τῃ γεννήσει τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Εὐθυμίου, οὐ γέγραπται εὐθυμίαν τηνικαῦτα πρυτανευθῆναι ταῖς ἐκκλησίαις παρὰ Θεοῦ, τῶν διωγμῶν δηλονότι τότε καταπαυθέντων καὶ τῶν αἱρέσεων; Ἐπὶ δέ τῳ τέλει τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάβα οὐκ ἀκούετε ὅσα ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ κατὰ τῶν τότε αἱρέσεων ἠγωνίσαστο, καὶ ὅσοι τότε τῶν μοναχῶν τοῖς αἰρετικοῖς συναπήχθησαν; Τὰ δέ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ Νέου γεγονότα, τί οὐ διωγμοῦ βαρυτάτου καὶ χαλεποῦ ὑπῆρχον; Ἡ οὐκ ἐννοεῖτε τὸν τότε γεγονότα χειμῶνα καὶ τὸν ὑπερβάλλοντα σάλον τῶν μοναχῶν; Τί δέ πειρῶμαι τὰ πάντα διεξελθεῖν; Ὅταν γάρ πρό τούτων ἀναμνημονεύσω τῶν ἐπὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου γεγονότων, ὡς ὁ μέγας διηγεῖται Γρηγόριος, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ χρυσορρήμονος Ἰωάννου καὶ τῶν καθεξῆς πατέρων ἁγίων, αὐτὸς τε ἐγὼ ἐμαυτὸν ταλανίζω καὶ τοὺς ταῦτα μὴ ἀναλογιζομένους κατελεῶ. Οὐ γάρ ἀκριβῶς ἐπίστανται ὅτι ἅπας ὁ παρελθὼν χρόνος δεινότερος ἦν καὶ τῶν ζιζανίων τοῦ πονηροῦ πεπλησμένος ἀναφανδόν.

(376) Ὅμως οὖν, εἰ καὶ δεινὰ τὰ παρεληλυθότα, ἀλλὰ καὶ νῦν ἔχει πολλοὺς ὁ βίος αἰρετικούς, πολλοὺς λύκους, ἀσπίδας καὶ ὄφεις συναναστρεφομένους ἡμῖν, πλήν οὐκ ἔχοντας ἐξουσίαν τινὰ καθ' ἡμῶν, ἀλλ' οἷον ὑπὸ νύκτα εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι τῆς πονηρίας αὐτῶν· καὶ τοὺς μὲν συνερχομένους καὶ ὑπὸ τὸ σκότος γινομένους αὐτῶν ἀρπάζουσί τε καὶ κατεσθίουσι, τοῖς δέ ἐν τῳ γωτὶ περιπατοῦσι τῶν θείων Γραφῶν καὶ τῃ ὁδῳ πορευομένοις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ οὐδέ προσυπαντῆσαι τολμῶσιν, ἀλλὰ καὶ διερχομένους ἰδόντες ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτῶν ὡς ἀπὸ πυρὸς φεύγουσι.

Τίνας οὖν ἄρα ὑπενοήσατε εἰπεῖν με αἰρετικούς; Μὴ τοὺς ἀρνούμενους τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ; Μὴ τοὺς βλασφημοῦντας εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ λέγοντας μὴ εἶναι τοῦτο Θεόν; Μὴ τοὺς μείζονα λέγοντας τοῦ Υἱοῦ τὸν Πατέρα; Μὴ τοὺς τὴν Τριάδα εἰς ἐνάδα συγχέοντας ἢ τὸν ἕνα Θεόν εἰς τρεῖς θεοὺς διατέμνοντας; Μὴ τοὺς Υἱὸν μὲν εἶναι τοῦ Θεοῦ τὸν Χριστόν

λέγοντας, ἐκ γυναικός δέ λαβεῖν τήν σάρκα τοῦτον μὴ πιστεύοντας; Μὴ τοὺς σάρκα μὲν αὐτόν ἀναλαβεῖν, ἀλλὰ ἄψυχον φλυαροῦντας; Μὴ τοὺς ἔμψυχον μὲν ταύτην, ὡς ὅλον ἄνθρωπον, οὐχ ἓνα δέ κατὰ τήν ὑπόστασιν τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, τόν καί Υἱόν τῆς Θεοτόκου Μαρίας χρηματίσαντα, Θεόν εἶναι λέγοντας, ἀλλ' εἰς δύο υἱούς τόν ἓνα Χριστόν διατέμνοντας; Ἀλλά μὴ τοὺς τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ ἀρχὴν περιγράφοντας καί τό “Ἦν, ὅτε οὐκ ἦν” λέγοντας; Ἦ τοὺς τόν Πατέρα μὲν ἀναρχον, τόν δέ Υἱόν, ὡς ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα, ἀρχὴν μετὰ τινα χρόνον λαβεῖν ὡς κτίσμα, κακῶς καί νοοῦντας καί δογματίζοντας;

(377) Οὐκ ἦν γάρ ποτε, φησίν, ὁ Πατήρ μὴ συνόντος αὐτῷ τοῦ Υἱοῦ· καί πῶς Πατήρ ὁ ἅπαις ὀνομασθήσεται; - Ἀλλά μὴ τοὺς ἄλλον μὲν τόν παθόντα, ἄλλον δέ εἶναι τόν ἀναστάντα κηρύττοντας; Ἄπαγε! Οὐδένα τούτων σοι τῶν ἀσεβῶν καί ἀθέων, οὐδέ τῶν ἄλλων αἰρέσεών τινα λέγω, τῶν ὡς σκότος μὲν φανέντων, ὑπό δέ τῶν τότε λαμπάντων ἀγίων πατέρων ἐξαφανισθέντων. Ἐπί τοσοῦτον γάρ ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἔλαμψε δι' αὐτῶν καί τῶν εἰρημένων αἰρέσεων τό σκότος ἐδίωξεν, ὅτι καί μέχρι τοῦ νῦν τά θεόπνευστα αὐτῶν συγγράμματα λάμπουσιν ὑπὲρ ἡλίου αὐγᾶς, ὡς μηδέ τολμᾶν αὐτοῖς τινα ἀντιφθέγγεσθαι.

Ἀλλά περὶ ἐκείνων λέγω καί ἐκείνους ὀνομάζω αἰρετικούς, τοὺς λέγοντας μὴ εἶναί τινα ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις καί ἐν μέσῳ ἡμῶν τόν δυνάμενον φυλάξαι τὰς εὐαγγελικὰς ἐντολάς καί κατὰ τοὺς ἀγίους γενέσθαι πατέρας· πρῶτον μὲν πάντων πιστόν καί πρακτικόν - διὰ γάρ τῶν ἔργων ἡ πίστις δείκνυται, ὡς διὰ τοῦ ἐσόπτρου ἢ τοῦ προσώπου ἐμφέρεια-, ἔπειτα θεωρητικώτατόν τε ὁμοῦ καί θεόπτην, ἐν τῷ φωτισθῆναι δηλαδή καί λαβεῖν Πνεῦμα Ἅγιον καί δι' αὐτοῦ τόν Υἱόν σὺν τῷ Πατρὶ κατιδεῖν. Οἱ τοίνυν τοῦτο ἀδύνατον εἶναι λέγοντες οὐ μερικὴν τινα αἴρεσιν κέκτηνται, ἀλλὰ πάσας, εἰ οἶόν τε εἰπεῖν, ὡς ταύτης πάσας ἐκείνας τῇ ἀσεβείᾳ καί τῇ τῆς βλασφημίας ὑπερβολῇ ὑπεραιρούσης καί καλυπτούσης. Ὁ τοῦτο λέγων ἀνατρέπει πάσας τὰς θείας Γραφᾶς. Εἰς μάτην, οἶμαι, λέγει ὁ μάταιος τό ἅγιον ἄρτι λέγεσθαι Εὐαγγέλιον, εἰς μάτην τὰς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καί τῶν λοιπῶν ἱερέων καί ὁσίων πατέρων

ἡμῶν γραφάς ἀναγινώσκεσθαι ἢ καί γραφῆναι διαμαρτύρεται. **(378)** Εἰ οὖν ἃ ὁ Θεός λέγει καί πάντες οἱ ἅγιοι πρῶτον μὲν ἅπαντα ἔπραξαν, εἶτα καί γράψαντες εἰς νουθεσίαν ἡμῶν κατέλιπον, ἀδύνατον ἡμῖν ἔργῳ ταῦτα ποιῆσαι καί ἀπαραλείπτως φυλάξαι, τί ὅτι καί τότε ἐκεῖνοι κοπιάσαντες ἔγραψαν καί νῦν ἐπί ἐκκλησίας ἀναγινώσκονται; Οἱ ταῦτα λέγοντες τόν οὐρανόν, ὃν ὁ Χριστός ἡμῖν ἤνοιξε, κλείουσι καί τήν πρός ἐκεῖνον ἄνοδον, ἣν αὐτός ἐκεῖνος ἡμῖν ἐνεκαίνισε, διακόπτουσιν. Ἄνωθεν γάρ ἐκεῖνου τοῦ ἐπί πάντων Θεοῦ πρός τῇ πύλῃ οἴονεῖ τοῦ οὐρανοῦ ἰσταμένου καί διακύπτοντος καί ὑπό τῶν πιστῶν ὀρωμένου καί διά τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου βοῶντος καί λέγοντος· “Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καί πεφορτισμένοι καὶ ἀναπαύσω ὑμᾶς”, οἱ ἀντίθεοι οὗτοι ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ἀντίχριστοι λέγουσιν· “Ἀδύνατον τοῦτο, ἀδύνατον!”.

Πρός οὓς εἰκότως ὁ Δεσπότης μεγαλοφώνως φησίν· “Οὐαί ὑμῖν, γραμματεῖς καί φαρισαῖοι ! Οὐαί ὑμῖν ὀδηγοί τυφλοῖ τυφλῶν, ὅτι ὑμεῖς εἰς τήν βασιλείαν οὐκ εἰσέρχεσθε καί τούς θέλοντας εἰσελθεῖν κωλύετε”. Ἐκεῖνου τούς νῦν πενθοῦντας ἀναφανδόν μακαρίζοντος, οὗτοι ἀδύνατον φασιν καθ’ ἐκάστην πενθεῖν καί κλαίειν τινά. Ὡ τῆς ἀναισθησίας καί τοῦ ἀπυλώτου στόματος, μιᾶς ἐκπέμποντος κατά τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου φωνάς καί τά τοῦ Χριστοῦ πρόβατα ποιοῦντος γίνεσθαι θηριάλωτα, ὑπέρ ὧν αὐτός ὁ Μονογενής Υἱός τοῦ Θεοῦ τό αἷμα ἐκένωσεν. Ὄντως καλῶς περὶ τῶν τοιούτων ὁ θεοπάτωρ **(379)** λέγει Δαυίδ· “Υἱοὶ ἀνθρώπων, οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὄπλα καί βέλη· καί ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα”.

Διατί γάρ, εἶπέ μοι, ἀδύνατον; Διά τίνος δέ ἄλλου οἱ ἅγιοι ἐπί τῆς γῆς ἔλαμψαν καί φωστήρες ἐν κόσμῳ γεγόνασιν; Εἰ ἦν ἀδύνατον, οὐδ’ ἂν ἐκεῖνοι ταῦτα κατορθῶσαι ποτε ἠδυνήθησαν. Ἄνθρωποι γάρ ὑπῆρχον κακεῖνοι, ὡς καί ἡμεῖς, καί οὐδέν πλέον ἡμῶν ἐκέκτηντο, εἰ μὴ προαίρεσιν εἰς τό ἀγαθόν, σπουδήν τε καί ὑπομονήν καί ταπείνωσιν καί ἀγάπην πρός τόν Θεόν. Ταῦτα τοιγαροῦν κτῆσαι καί αὐτός, καί γενήσεται σοι πηγὴ δακρῶν ἢ νυνὶ πετρώδης ὑπάρχουσα ψυχὴ. Εἰ δέ σύ μὴ θέλεις θλιβῆναι καί στενοχωρηθῆναι, κἂν τό

πραγμα μή λέγε εἶναι ἀδύνατον. Ὁ γάρ τοῦτο λέγων ἀπαρνείται τήν κάθαρσιν· χωρίς γάρ δακρύων οὐκ ἠκούσθη ἀπό τοῦ αἰῶνος καθαρθῆναι ψυχὴν τοῦ ῥύπου τῆς ἁμαρτίας, τήν μετὰ τό βάπτισμα ἁμαρτήσασαν. Διά γάρ τοῦ βαπτίσματος ἀφείλεν ὁ Θεός πᾶν δάκρουν ἀπό προσώπου τῆς γῆς, ἐκχέας τό Πνεῦμα τό Ἅγιον αὐτοῦ πλουσίως. Ἀλλά, ὡς παρὰ τῆς θείας Γραφῆς ἀκήκοα, καί ἐν αὐτῷ τῷ βαπτίσματι ἠλικιωταί τινες βαπτιζόμενοι, τῇ ἐπελεύσει καταφυγόντες τοῦ Πνεύματος, ἐδάκρυσαν· οὐχί ἐνώδυνα καί ἐπίπονα δάκρυα, ἀλλ' ἐνεργεία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί δωρεᾶ τῇ ἐκείνου γλυκέα ὑπέρ μέλι, ἀπονητί πως καί ἀσοφητί διά τῶν ὀφθαλμῶν ταῦτα κενώσαντες. Οἱ οὖν καταξιοθέντες ποτέ ἐν πείρᾳ τοιούτων δακρύων γενέσθαι τά εἰρημένα γνωρίσουσι καί ἀληθῆ ταῦτα εἶναι **(380)** **συμμαρτυρήσουσιν**, ὡς μοι καί ἡ θεολόγος **συμμαρτυρήσει** φωνή. Φησί γάρ· “Προσφερέτω τις, ὁ μὲν τόδε, ὁ δέ τόδε”, καί πολλά ἐν μέσῳ ἀπαριθμησάμενος, ὕστερον πάντων ἐβόησε· “Πάντες δάκρυα, πάντες κάθαρσιν, πάντες ἀνάβασιν καί τό τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι”.

Μή τι οὖν διεστειλάτο ἢ διεχώρισεν ἐν τούτῳ τῶν ἄλλων τινάς, καί τοῖς μὲν ὡς δυνατόν εἶναι τοῦτο ἔφησε, τοῖς δέ ὡς ἀδύνατον; Μή, ὡς ὑμεῖς φατε ἀσυνέτως - ἵνα καί ἀξίως καθάψωμαι ὑμῶν, ἀπερίτμητοι ταῖς καρδίαις καί τοῖς ὠσίν - , ὅτι τινές ἔλαχον φύσεως σκληρᾶς καί οὐκ ἂν ποτε δυνηθεῖεν καταφυγῆναι καί κλαῦσαι, τοῦτο καί ὁ μέγας Γρηγόριος εἶρηκε; Μή γένοιτο! Οὔτε φύσις ἀνθρώπου ἐστί μή φυσικῶς ἔχουσα μᾶλλον τά δάκρυα καί τό κλαίειν καί τό πενθεῖν, οὔτε ὁ ἅγιος οὗτος, οὔτε ἕτερός τις τῶν ἁγίων, τοῦτο εἶπεν ἢ ἔγραψεν. Ὅτι δέ ἐκ φύσεως τό κλαίειν πᾶσιν ἡμῖν πρόσεστιν, αὐτά τά γεννώμενα βρέφη σε διδάξάτωσαν. Ἄμα γάρ τῷ προελθεῖν τῆς γαστρὸς καί πεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς κλαίουσι, καί τοῦτο σημεῖον ζωῆς ταῖς μαίαις καί ταῖς μητράσιν ἐνδείκνυται. Εἰ γάρ μή κλαύσει τό βρέφος, οὐδέ ζῆν λέγεται· κλαῦσαν δέ δείκνυσιν αὐτόθι ὅτι συνεπόμενον ἢ φύσις ἔχει ἀπό γεννήσεως τό πένθος ὁμοῦ καί τά δάκρυα. Ὡς δέ καί ὁ ἅγιος πατήρ ἡμῶν ἔλεγε Συμεών ὁ Στουδιώτης, ὅτι μετὰ τοῦ τοιούτου κλαυθμοῦ ὀφείλει καί ζῆσαι τόν παρόντα βίον ὁ ἄνθρωπος καί μετ' αὐτοῦ

συναποθανεῖν, εἰ ἄρα καί σωθῆναι βούλεται καί εἰς τήν μακαρίαν ζωήν εἰσελθεῖν, ἐπειδή τό τῆς γενήσεως δάκρουν δηλωτικόν ἐστί τῶν δακρῶν τῆς παρούσης ἡμῶν ἐνταῦθα ζωῆς. **(381)** Ὡς γάρ ἡ τροφή καί ἡ πόσις ἀναγκαῖα ἐστί τῷ σώματι, οὕτω καί τά δάκρυα τῆ ψυχῆ, ὥστε ὁ μή καθ' ἑκάστην κλαίων - ὀκνῶ γάρ εἰπεῖν καθ' ὥραν, ἵνα μή δόξω βαρῦς - , λιμῶ τήν ψυχὴν διαφθείρεται καί ἀπόλλυται.

Εἰ τοίνυν συνεπόμενον ἐστί τό φύσει τό κλαίειν ὁμοῦ καί τά δάκρυα, καθὼς ἀποδέδεικται, μηδεῖς τό τῆς φύσεως ἀγαθόν ἀπαρνήσεται, μηδεῖς ὀκνῶ καί ῥαθυμία τοῦ τοιούτου καλοῦ στερήσειεν ἑαυτόν, μηδεῖς κακία καί πονηρία καί ὑπερηφανία ψυχῆς ἀλαζῶν γένηται καί εἰς ἀντιτυπίαν λίθου παρὰ φύσιν μετενεχθῆ, ἀλλά σπουδῆ τῆ καλλίστη πρὸς τὰς ἐντολάς χρησάμενος τοῦ Θεοῦ, φυλαξάτω τό μέγα τοῦτο δῶρον, παρακαλῶ, ἄσυλον ἐν τῆ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, διατηρῶν αὐτό ἐν εὐτελείᾳ καί ταπεινώσει, ἐν ἀκακίᾳ ψυχῆς καί ἀπλότητι, ἐν ὑπομονῇ τῶν πειρασμῶν καί διηνεκεῖ μελέτη τῶν θείων Γραφῶν, μετανοῶν ἀεὶ καί διαπαντός τῶν οἰκείων μνημονεύων σφαλμάτων, καί μηδεῖς τῆς τοιαύτης ἐργασίας ἀμελείτω. Εἰ δέ τις ἀπεγνωκῶς τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἐπὶ κλίνης ῥαθυμίας ἀνάκειται, κἄν μή λεγέτω καί τοῖς σπουδαίοις τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Ὁ γάρ τοῦτο λέγων αὐτήν ἡμῖν πᾶσιν ἀποκλείει τήν πύλην τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἄνελε γάρ τά δάκρυα καί συνανεῖλες τούτοις τήν κάθαρσιν· καθάρσεως δέ δίχα οὐδεὶς ὁ σωζόμενος, οὐδεὶς ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου μακαριζόμενος, οὐδεὶς ὄψεται τόν Θεόν.

Εἰ δέ ταῦτα οὕτως ἐπακολουθεῖ τοῖς μή πενθοῦσι κατὰ τήν ἐντολήν τοῦ Κυρίου, πῶς οὐχ αἵρετικῶν πάντων, εἰπέ μοι, χείρων αὕτη ἢ αἵρεσις; Ἀλλά γάρ διά κενῆς, τό καθ' ὑμᾶς, λοιπόν ἢ τοῦ Θεοῦ συγκατάβασις καί ἀνάβασις γέγονεν, ἤρρησε τῶν ἀποστόλων τό κήρυγμα, **(382)** ἤρρησαν τῶν ἁγίων ἀπάντων αἱ κατηγήσεις, αἱ πρὸς τό πένθος ἡμᾶς ἀεὶ ἐκκαλούμεναι. Πᾶσα Γραφή θεόπνευστος ἀνωφελῆς εἰς ὑμᾶς τοὺς οὕτω ἔχοντας καί φρονοῦντας, ὡς ὀρῶ, γέγονεν. Ὡς γάρ ἄσπις κωφή καί τά ὦτα βύσαντες καί ὑμεῖς, τῷ τριβωνίῳ μόνῳ καί τῷ κουκουλίῳ καί ἀναλάβῳ - οἱ δέ καί τῷ βαθυτάτῳ καί

σεμνῶ πάγωνι - τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς οἶομαι, ἐπιγράφεσθε καὶ τούτοις θαρροῦντες ἐγκαλλωπίζεσθε. Ἀλλὰ θαρσεῖτε, γυμνοὶ καὶ τετραχληλισμένοι - εἰ καὶ μὴ ἀκούειν ἐθέλοιτε καθ' ἑκάστην ἐκβοῶσης ὑμῖν **μεγάλα** τῆς θείας Γραφῆς - παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα λήψηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθόν εἴτε πονηρόν.

Εἰ δέ ὅσον οὕτω εἰς πάντας τοῦτο γενήσεται, ποῦ ἔσται τότε ἢ τὰ σώματα ἡμῶν καλύπτουσα καὶ κοσμοῦσα στολή; Ποῦ οἱ ἀνάλαβοι οἱ περιφανεῖς; Ποῦ τὰ στίλβοντα παλλία καὶ διαφανῆ; Ποῦ τὰ εὐεῖδη σανδάλια καὶ στερρὰ; Ποῦ οἱ λῶροι, οἱ γυναικείαις ζώναις παρόμοιοι; Ποῦ τῶν ἀρχόντων ἢ ἀπαντή; Ποῦ τῶν ἀσπασμῶν ἢ προτίμησις; Ποῦ οἱ τῆς πρωτοκαθεδρίας ἀγῶνες; Ποῦ ἢ τῶν τραπεζῶν πολυτέλεια; Ποῦ - ἵνα καὶ τοῦτο εἶπω - τό προλαβεῖν τὸν ἀδελφόν καὶ τῶν προκειμένων λαβεῖν τὰ πλείω καὶ τιμιώτερα, ὅπερ ἐγὼ πρῶτος καὶ οἱ ὡς ἐγὼ πάσχομεν μάταιοι; Ποῦ τότε ὁ τύφος καὶ ἡ ἀλαζονεία ἡμῶν καὶ τό ἄρχεῖν καὶ ἄρχεσθαι; Ποῦ αἱ εὐρύχωροι κέλλαι καὶ ὡς παστοὶ κεκελλωπισμένοι λαμπρῶς; Ποῦ τῶν διακονιῶν καὶ διακονητῶν ἢ προτίμησις, **(383)** ἐν αἷς τῶν ἄλλων προτερεύειν νομίζομεν; Ποῦ ὁ ἀκρατής καὶ ἄσεμνος γέλως; Ποῦ τὰ δεῖπνα τὰ πολυτελῆ καὶ βραδέα τὰ ἄριστα καὶ αἱ ἐν τούτοις ἄκαιροι ὀμιλίας; Ποῦ τὰ **μεγάλα** τότε ὀνόματα; Ποῦ ἡ ἀγιωσύνη ἣν ἔχειν νῦν νομιζόμεθα ἢ νομίζομεν; Ποῦ οἱ νῦν κόλακες καὶ ἐμπαῖκται οἱ ἀγίους ἡμᾶς ἀποκαλοῦντες καὶ τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ἡμῶν ἐκταράσσοντες; Ποῦ οἱ ἐπηρμένοι θρόνοι καὶ οἱ ἐκ τούτων δοκοῦντες εἶναι τῶν ἄλλων περιφανέστεροι; Ποῦ ἡ περιδρομὴ καὶ σπουδὴ τοῦ ἐν κατασχέσει γενέσθαι τινός ἢ τῆς **μειζότερας** ἀρχῆς; Ποῦ ἡ ἀντιλογία καὶ ἀνυποταξία καὶ τό μὴ θέλειν τινὰ τοῦ ἐτέρου φανῆναι δεύτερον; Ποῦ τῶν συγγενῶν ἢ προσπάθεια; Ποῦ τῶν πρὸς ἡμᾶς παραγενομένων κοσμικῶν καὶ ἀρχόντων ἢ περιφάνεια, δι' ὧν οἶομαι καὶ δοκῶ πρῶτος ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος τῶν ἄλλων περιφανέστερος γίνεσθαι; Ποῦ ἡ δοκοῦσα φρόνησις τῶν περιφανῶν ἐν τῇ γνώσει καὶ τῇ σοφίᾳ τοῦ κόσμου; Ποῦ ἡ οἴησις καὶ τό δοκεῖν εἶναί τι, **μηδέν** ὄντων ἡμῶν; Ποῦ ἡ εὐστροφος τότε γλῶσσα καὶ τὰ ὡς ἀπὸ πηγῆς

ρητορεύματα; Ποῦ τότε, μᾶλλον δέ νῦν, σοφός, ποῦ γραμματεὺς, ποῦ συζητητῆς τοῦ αἰῶνος τούτου, ἵνα ἐπανιών ἔλθῃ καὶ καθεσθῶμεν ἅμα καὶ περὶ τῆς φοβερᾶς ἡμέρας καὶ ὥρας ἐκείνης συμβουλευσώμεθα καὶ πάντα κάλων – τό δὴ λεγόμενον - ἐν ἑαυτοῖς ἡμῖν καὶ ἐν ταῖς θείας Γραφαῖς κινήσαντες καὶ ἀκριβῶς ἐρευνήσαντες, διδαχθῶμεν ἐκεῖθεν καὶ μάθωμεν τί ἐστίν, ὃ ἡμᾶς ὠφελῆσαι ἰσχύσει τότε, κἀκεῖνο πολλῇ τῇ σπουδῇ ἐκλεξώμεθα;

Ὅντως, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ὡς πᾶσα Γραφή διαρρηδην βοᾷ, μεγάλη ἀνάγκη, μέγας φόβος καὶ **(384)** τρόμος λήψεται ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ τούς κατ' ἐμέ ῥαθύμους καὶ χαύνους καὶ ὀκνηρούς. Μακάριος δέ ἐστίν, ἀδελφοί, ὁ ὑποκάτω πάσης κτίσεως κείμενος νῦν, πενθῶν τε καὶ κλαίων νύκτα καὶ ἡμέραν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ἐστολισμένος τότε σταθήσεται. Μακάριος ὁ ταῦτα ἀκούων καὶ μὴ μόνον στενάζων, μηδέ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἀναβαλλόμενος παρατρέχει τόν χρόνον αὐτοῦ τῆς ζωῆς ἀνωφελῶς, ἀλλ' ὁ ἅμα τῷ ἀκούσαι τοῦ Κυρίου λέγοντος, “Μετανοεῖτε!”, εὐθύς τοῦ ἔργου ἀρχόμενος. Ὁ τοιοῦτος γάρ ὡς ὑπήκοος καὶ εὐγνώμων δοῦλος ἐλεηθήσεται καὶ οὐχί μετὰ τῶν ἀνηκόων κατακριθήσεται, καὶ νῦν μὲν ἐκ πάντων ἀπαλλαγῆσεται τῶν παθῶν, πασῶν δέ τῶν ἀρετῶν ἐργάτης γενήσεται δόκιμος, ἐν δέ τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι κατατροφήσει τῶν ἀπορρητῶν ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστησάντων αὐτῷ, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος Λ'. (385)

Περὶ μετανοίας καὶ ἀρχῆς ἐπαινετοῦ βίου, ὅπως δεῖ τὸν μετανοῦντα καθ' ἐκάστην ποιεῖν. Ἐν ᾧ καὶ περὶ δακρύων ἅμα καὶ κατανύξεως.

Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἀκούσατέ μου τῶν λόγων τὴν δύναμιν καὶ ὡς εἰς ἀγαθὴν οὔσαν ὑμῖν συμβουλήν προσδέξασθε ἀσμένως αὐτήν καὶ ποιῆσαι προθυμήθητε εἰς κοινήν ἐμοῦ τε καὶ ὑμῶν ὠφέλειαν. Οὕτω γάρ κατὰ βραχὺ διὰ τῶν δοκούντων μικρῶν βαδίζοντες, ἐπὶ τὰ τελεώτερα

προκόπτοντες ἀνερχόμεθα καὶ ἄνδρες γινόμεθα τέλειοι ἐν Χριστῷ.

Ὁ δὲ σκοπὸς τοῦ λόγου ἐστὶ τοιοῦτος· ἐξερχόμενοι τῆς ἐκκλησίας μὴ ἄρξησθε μετεωρίζεσθαι εἰς μάταια καὶ ἀνωφελῆ, ἵνα μὴ ἐλθὼν ὁ διάβολος καὶ ἐν τούτοις ἐνασχολουμένους εὐρίσκων ὑμᾶς, ὥσπερ τις εὐθύς κορώνη τὸν κόκκον τοῦ σίτου ἐκ τοῦ πεδίου πρὶν ἢ ὑπὸ τὴν γῆν καλυφθῆναι αἴρουσα πέταται, οὕτω καὶ αὐτὸς ἄρη τὴν μνήμην τῶν λόγων τούτων τῆς κατηχήσεως ἐκ τῆς καρδίας ὑμῶν καὶ πάλιν διαμείνητε κοῦφοι καὶ κενοὶ τῆς σωτηρίου διδασκαλίας· ἀλλὰ εἰ μὲν τις ἐξ ὑμῶν ἐργόχειρον ἢ διακονίαν ἐπετράπη ποιεῖν καὶ ἐργάζεσθαι, ἀπελθέτω κάτω νεύων (386) καὶ προσέχων ἑαυτῷ, ἐργαζόμενος δὲ καὶ διακονῶν λεγέτω ἐν ἑαυτῷ·

“ὦ πόσας ἡμέρας παρήλθον καὶ χρόνους τῆς ζωῆς μου μετεωριζόμενος ὁ ἄθλιος καὶ γελῶν! ὦ πῶς ἐματαιώθην ἀκούων μέχρι τοῦ νῦν τὰς θείας Γραφὰς καὶ μὴ καθόλου γνούς τό ἐκ τούτων ὠφέλιμον! Τί με ὠφέλησεν ἡ παροῦσα ζωὴ; Ἴδού παρήλθον ἔτη τῆς ζωῆς μου τόσα καὶ τόσα. Τίς οὖν οἶδεν, εἰ ζήσομαι ἕως τῆς αὔριον; Ἐφαγον ἐπὶ ἔτη πολλά, ἐνέπλησά μου τὴν γαστέρα κρεῶν, οἴνου καὶ ἀδηφαγίας πολλῆς. Ἐκαλλωπίσθην ἱματίοις, ἔπαιξά τε ὁμοῦ καὶ ἐγέλασα κατ’ ἐμοῦ, ἐπερισεύθην ἐν νομίμασι τόσοις ἢ τόσοις καὶ ἐξοδιάσας αὐτὰ ἐπὶ ματαίοις ἀνάλωσα, μετὰ ταῦτα πάλιν ἐκτησάμην ἕτερα. Λοετροῖς ἐχρησάμην εἰς κόρον καὶ μύροις, ἵππους καὶ ἡμιόνους ἐπιβέβηκα, τραπεζῶν πολλῶν καὶ πολυτελῶν ἀπήλαυσα, τῷ πλησίον ἐφθόνησα, ἐλοιδόρησα, πεπόρνευκα, ἔκλεψα, ἐψευσάμην. Συνήθεσι καὶ φίλοις συνανεστράφην περιδόξοις καὶ πλουσίοις καὶ ἄρχουσι συνηλίσθην. Ὄνομα ἐν τῷ βίῳ περιφανές ἐκτησάμην, ἐπὶ ἀπαλῶν στρωμνῶν ἀνεκλίθην, ἀνέπαυσα τό σῶμα τοῦτο τό γῆϊνον, ὑπνον εἰς κόρον ὑπνώσα.

“Τί οὖν με τούτων ἀπάντων ὠφέλησε μέχρι τοῦ νῦν ἢ ἐν τῇ ἐξόδῳ τῆς ταλαιπώρου ψυχῆς μου ὠφελήσει με, εἰ αὔριον ὁ ἔχων ἐξουσίαν πάσης πνοῆς ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου κελεύσει ἀρθῆναί με; ὄντως οὐδέν! Λοιπὸν οὖν μὴ μάτην κἂν τὰς ὑπολοίπους διάξω ἡμέρας τῆς ἐνταῦθα ζωῆς μου, ἀλλὰ βάλλω

ἀπό τοῦ παρόντος ἀρχήν και πάντα καταλιπὼν ἐκεῖνα, τά ἐναντία τούτοις ὡς οἱ ἅγιοι πατέρες καὶ γὰρ διαπραξομαι. Καὶ νηστεύσω μὲν ἐπὶ τοσοῦτον ἀντὶ τῆς προλαβούσης ἀδηφαγίας μου, ἕως οὗ μηδέ τὴν γλῶσσαν πρὸς (387) συντυχίαν κινήσαί με δύνασθαι, θλίψω δέ τὴν γαστέρα ἐν πείνῃ καὶ δίψῃ, καὶ δαμασθήσεται πάντως ἡ ἀδάμαστος γλῶσσα μου, ἀλλὰ μὴν καὶ εἰς στυγνότητα καὶ ὠχρότητα καὶ λύπην ἅμα τούτοις ἐλεύσομαι καὶ τοῦ γαυριάματος τῶν λογισμῶν ἐλευθερωθήσομαι καὶ τοῦ μετεωρίζεσθαι καὶ παίζειν καὶ γελᾶν σὺν τούτοις εὐκόλως παύσομαι. Περιβαλοῦμαι εὐτελεῖ καὶ τά πολῦτιμα δώσω τοῖς πένησι, σκορπίσω σὺν αὐτοῖς καὶ ὅσον χρυσίον κέκτημαι εἰς χεῖρας τῶν δεομένων· τί γὰρ μοι καὶ τό μεριμνᾶν περὶ τούτων ἀπό τοῦ νῦν, εἰ τῷ τά πάντα τρέφοντι ὅλον ἐμαυτὸν ἀναθήσομαι; Ἴππους ἐπιβαίνειν καὶ ἡμιόνους ἀποτάξομαι, τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ συνήθεις ἅπαντας ἀρνήσομαι· ὁ γὰρ πλέον τοῦ Θεοῦ πάντως τινὰ ἀγαπῶν οὐκ ἔστιν αὐτοῦ ἐκείνου, ὡς αὐτὸς λέγει, ἄξιος. Λοετροῦ οὐχ ἄψομαι, ἐπὶ κλίνης στρωμνῆς μου οὐκ ἀναβήσομαι, ἀλλὰ χαμευνία καὶ ξηροκοιτία ἐμαυτὸν προθύμως ἐκδῶ, ἵνα ὀλίγον ὑπνώσω καὶ μὴ βουλόμενος, ὑπὸ τῆς ξηρασίας στενοχωρούμενος. Τί γὰρ, ἐάν καὶ ἀποθάνοιμι, ἄρα δέ ζῆν εἰμι ἄξιος;

“Οὕτω γὰρ ποιῶν, ἐγειρόμενος μεσονύκτιον, προσπέσω καὶ κλαύσω ἐν θλίψει τῆς ἀμαρτησάσης ψυχῆς μου καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἐν στεναγμοῖς καὶ δάκρυσιν εἶπομι· Δέσποτα, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, οἶδα ὅτι ἡμαρτον ὑπὲρ πᾶσαν φύσιν ἀνθρώπων καὶ αὐτῶν τῶν ἀλόγων ζώων καὶ ἐρπετῶν ἐνώπιόν σου, τοῦ φοβεροῦ καὶ ἀπροσίτου Θεοῦ μου, καὶ οὐκ εἰμί ἄξιος ἐλέους τυχεῖν ὅλως ποτέ παρὰ σοῦ. Διὰ γὰρ τοῦτο οὐδέ ἐτόλμων προσελθεῖν ἢ προσπεσεῖν σοι, φιλάνθρωπε βασιλεῦ, εἰ μὴ ἤκουσα τῆς ἀγίας φωνῆς σου λεγούσης· (388) “Οὐ θελήσει θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τό ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν”, καὶ πάλιν ὅτι “χαρὰ γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι”. Ἀλλὰ γὰρ μνησθεῖς καὶ τῆς περὶ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ παραβολῆς ἦνπερ εἶρηκας, Δέσποτα, - ὅπως ἐρχομένου αὐτοῦ, πρό τοῦ πλησίον σου γενέσθαι αὐτόν, σύ ὁ

εὐσπλαχνος προσελθὼν ἐπέπεσας τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ καὶ κατεφίλησας αὐτόν - , θαρρήσας εἰς τό πέλαγος τῆς σῆς ἀγαθότητος προσῆλθόν σοι ἐν ὀδύνῃ καὶ λύπῃ καὶ στυγνότητι τῆς καρδίας μου, πεπωρωμένος ὢν καὶ τετραυματισμένος δεινῶς καὶ εἰς πέταυρον ἄδου τῶν ἐμῶν ἀνομιῶν χαλεπῶς κείμενος. Πλὴν ἀπὸ τοῦ νῦν λόγον σοι δίδωμι, Κύριε, ὅτι ἕως κελεύσεις εἶναι με ἐν τῷ βίῳ καὶ τούτῳ τῷ σώματι, οὐκ ἐγκαταλείψω σε, οὐδέ εἰς τὰ ὀπίσω στραφήσομαι, οὐκέτι ἄψομαι τῶν ματαίων καὶ πονηρῶν. Σὺ δέ, ὁ Θεός μου, ἐπιγινώσκεις μου τὴν ἀσθένειαν, τὴν ταλαιπωρίαν, τὴν ὀλιγοψυχίαν μου καὶ τὰς μελλούσας με τυραννεῖν καὶ ἐκθλίβειν προλήψεις. Βοήθησόν μοι, προσπίπτω σοι, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς με, μηδὲ ἐπὶ πολὺ καταγελαῖσθαι με ἐάσης καὶ καταπαίζεσθαι ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, τὸν ἀπὸ τοῦ παρόντος δούλον σόν, ἀγαθέ”.

Ταῦτα τοίνυν δι’ ὅλης τῆς ἡμέρας διαλογίζεσθαι καὶ βούλεσθαι ὀφείλει ἐν ἑαυτῷ ὁ ἄρτι τὸν κόσμον ἀποφυγῶν καὶ μετανοῆσαι προθυμηθεὶς, ἀδελφοί, ὁ μαθεῖν βουληθεὶς τὴν τέχνην ταύτην τῶν τεχνῶν τῆς ἐναγωνίου ζωῆς καὶ ἀσκήσεως, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τό στάδιον τῆς ἀθλήσεως αὐτῆς εἰσελθῶν. Διὸ καὶ (389) πρὸς τοιοῦτον ποιήσομαι τὴν παραίνεσιν, εἶπου καὶ μέσον ἡμῶν ἔστηκε καὶ τὰ ἐπιπονώτερα παρ’ ἡμῶν ἀκοῦσαι διψᾷ καὶ τοῦ ἔργου ἐπείγεται τῆς ἀληθινῆς μετανοίας ἀπάρξασθαι.

Πρὸς γοῦν τοῖς εἰρημένοις, ἀγαπητέ, μηδὲ τροφῆς μεταλάβῃς ἕως ἑσπέρας. Ἐσπέρας δέ εἰσελθὼν ἐν τῷ κελλίῳ, κάθισον ἐπὶ τῆς κλίνης σου καὶ ἅπαντα τὰ εἰρημένα ἐν σεαυτῷ ἀναλογισάμενος εὐχαρίστησον ἐν πρώτοις ὅτι φθάσαι κατηξιώθῃς τό τέλος τῆς ἡμέρας καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς νυκτός. Εἶτα κατανόησον σεαυτόν καὶ ἐνθυμήθητι ὅσα ἡμερτες τῷ ποιήσαντί σε Θεῷ καὶ πόσα ἔτη ἐμακροθύμησεν ἐπὶ σοί, ἐάσας σε ζῆν καὶ χαρισάμενός σοι ἅπαντα τὰ πρὸς ἀπόλαυσιν τοῦ σώματος, τροφήν λέγω καὶ πόσιν, ἐνδύματα καὶ σκεπάσματα καὶ αὐτὴν τὴν κέλλαν κάθισαι, καὶ οὐκ ὠργίσθη, οὐκ ἀπεστράφη σε διὰ τὰς ἀμαρτίας σου, οὐδέ τῷ θανάτῳ ἢ τοῖς δαίμοσιν παραδέδωκε τοῦ ὀλέσαι σε. Τούτων οὖν ἀπάντων

ἀναμνημονεύσας καλῶς, ἀνάστα καί τό ψιάθιον θείς ἐπί γῆς καί μικρόν τινα λίθον εἰς προσκεφάλαιον, προευτρέπισον τήν κοίτην ἐν ἧ μέλλεις ἀνακλιθῆναι.

Καί ἄκουσον! Ὑποτίθητί σοι καί ἕτερον τρόπον θερμῆς ὡς ἀληθῶς μετανοίας, πρόξενόν σοι γενόμενον διά τάχους δακρύων καί κατανύξεως, καί μάλιστα εἰ λιθώδης τις εἶ τῆ καρδία καί πρὸς πένθος βραδύς καί ἀκατάνυκτος. Ἀλλά μὴ παράδοξόν σοι καί ἀσύνηθες τοῖς πσιτοῖς, ὃ μέλλω σοι συμβουλεύσασθαι, ἀβασανίστως καταφανῆ.

Ὁ μὲν γάρ ἑαυτὸν φυλάξας μετὰ τό βάπτισμα ἄσπιλον τῷ Θεῷ καί τό κατ' εἰκόνα διατηρήσας τῷ ποιήσαντι καί πλάσαντι ἄχραντον, οὐδενός ἑτέρου (390) πρὸς ἀνάκλησιν ἐπιδηθητῶν ἰσταμένων, τυγχάνων ἐν τῷ Θεῷ. Ὁ δέ μολύνας ἑαυτὸν μετὰ τοῦτο πράξεις ἀτόποις καί ἀνομίαις καί τόν ναόν τοῦ σώματος αὐτοῦ, τόν οἶκόν φημι τοῦ Θεοῦ, οἶκον ἡδονῶν καί παθῶν καί δαιμόνων ἀσώτως ἀπεργασάμενος, οὐ μόνον οὐ μέλλω εἰπεῖν σοι καί συμβουλεύσασθαι τρόπου πρὸς μετάνοιαν χρῆζει, ἀλλά καί ἑτέρων μεθόδων πολλῶν καί ἐπινοῶν μετανοίας εἰς τό ἐξιλεώσασθαι τόν Θεόν καί ἀνακαλέσασθαι πρὸς ἑαυτόν, ὅπερ διά τῆς ἐφάμαρτου ζωῆς ἀπώλεσε, θεῖον ἀξίωμα. Καί πειθέτω σε τοιαῦτα πολλά περιέχων ὁ “Περί μετανοίας” λόγος τῆς Κλίμακος Ἰωάννου, τοῦ θείου πατρός.

Τίς δέ ἐστίν ὁ τρόπος, ὃν σοι πατρικῶς συμβουλεύων ὑποτίθημι, τῆς μετανοίας, ἄκουσον ἀσκανδαλίστως καί συνετῶς, ἀδελφέ. Μετά γοῦν τό προευτρέπισαι, ὡσπερ εἴρηται, τό τῆς κοίτης ψιάθιον ἐν ἧ μέλλεις ἀνακλιθῆναι, στήθι εἰς προσευχήν ὡς κατάκριτος. Ποίησον ἐν πρώτοις Τρισάγιον, εἶτα εἶπον τό Πάτερ ἡμῶν· καί τοῦτο λέγων μνήσθητι τίς ὢν ὁποῖον καί τίνα πατέρα καλεῖς. Ὅτε δέ εἰπεῖν ἔλθῃς τό Κύριε ἐλέησον καί ἐκτεῖναι θελήσης τάς χειράς σου εἰς τό ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, πρὸς αὐτόν ἐμβλέψας τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς καί προσχῶν αὐταῖς καί τῇ διανοίᾳ ἑαυτόν ἐπισυνάξας, μνήσθητι τῶν φαύλων σου ἔργων, καί ὅσα ἡμαρτες δι' αὐτῶν καί ὁποῖων ποτέ ἤψω ἔργων ἴσως αἰσχωρῶν δι' αὐτῶν, καί φοβήθητι λέγων ἐν σεαυτῷ· “Οὐαί μοι τῷ ἀκαθάρτῳ καί μιαρῷ! Μήποτε ἰδὼν με ὁ Θεός τάς χειράς μου ἀπλοῦντα ἀναιδῶς ἔμπροσθεν αὐτοῦ

μνησθῆ μου τῶν ἀνομιῶν, ὧν ἔπραξα δι' αὐτῶν, καί πῦρ ἐκπέμψει κατ' ἐμοῦ καί ἐκλείξει με". Στρέψας οὖν αὐτάς εἰς τὰ ὀπίσω (391) καί συνδήσας, ὡς ἐπὶ θάνατον ἀγόμενος, ἐκ βάθους στενάξας ψυχῆς εἶπον ἐλεεινῇ τῇ φωνῇ· “Ἐλέησόν με τόν ἁμαρτωλόν καί ἀνάξιον τοῦ ζῆν, ἄξιον δέ πάσης ὄντως κολάσεως” καί ἄλλα ὅσα ἢ τοῦ Θεοῦ χάρις δώη σοι τοῦ εἰπεῖν. Ἀναμνημονεύων δέ τῶν ἐφαμάρτων σου πράξεων, τύπτε σφοδρῶς καί ἀφειδῶς σεαυτόν λέγων· “Πῶς τά καί τά, πονηρέ καί ἄθλιε, πέπραχας; “ καί πάλιν στρέψον τὰς χεῖρας καί ἴστασο δεόμενος τοῦ Θεοῦ. Εἶτα ῥάπιζε πάλιν τό πρόσωπόν σου, τίλλε τὰς τρίχας σου, σύρων αὐτάς, ὡς ξένου τινός καί ἐπιβούλου σοι γεγονότος ἐχθροῦ, καί εἶπέ· “Διατί τά καί τά πεπεοίηκας;” καί οὕτω μαστίξας σεαυτόν ἱκανῶς, δῆσον τότε τὰς χεῖράς σου ἔμπροσθεν καί στήθι ἐν ἰλαρᾷ τῇ ψυχῇ. Ποίησας δέ ψαλμούς δύο ἢ τρεῖς νουνεχῶς καί προσκυνήσεις, ὅσας νοήσεις σεαυτόν δύνασθαι, στήθι πάλιν σύννους καί τὰ προειρημένα ἀναλογίζου ἐν σεαυτῷ, εἶποτε καί δώη ὁ Θεός ἐλθεῖν ἐπὶ σέ δάκρυα καί κατάνυξιν. Καί εἰ μὲν τοῦτο γένηται, μὴ ὑποχωρήσης ἕως ἄν παρέλθωσιν· εἰ δ' οὖν, μὴ θλιβῆς, ἀλλ' εἶπέ ταῦτα πρὸς ἑαυτόν· “Ἡ κατάνυξις καί τὰ δάκρυα τῶν ἀξίων καί πρὸς ταῦτα ἠὺπρεπισμένων εἰσὶ. Σύ δέ πόσα ἔτη παρεκάλεσας τόν Θεόν ἢ ἐδούλευσας αὐτῷ; Διά ποίων σου ἔργων ἠὺτρέπισας πρὸς ὑποδοχὴν αὐτῶν σεαυτόν; Οὐκ ἀρκεῖ σοι ὅτι καί ζῆς;”. Ταῦτα εἰπὼν καί εὐχαριστήσας κατασφραγισάμενος πρόσωπόν τε καί στήθος καί ὄλον τό σῶμά σου τῷ σημείῳ τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἐπὶ τοῦ ψιαθίου σου πεσὼν ἀνακλίθητι.

Ὅτε δέ ἔξυπνος γένη, μὴ στραφῆς ἐπὶ τό ἕτερον μέρος, ἀλλ' εὐθύς ἀναστάς πάλιν εὗξαι τῷ προειρημένῳ τρόπῳ καί μηκέτι ὑπνώσης, ἀλλά εὐχῇ καί (392) ἀναγνώσει καρτέρησον, ἕως οὗ τό ξύλον κρούσει, καί τότε μετὰ πάντων εἰς τήν σύναξιν ἀπελθε καί στήθι ἐν τῷ ναῷ, ὡς μετὰ ἀγγέλων ἐν τῷ οὐρανῷ, σύντρομος, ἀνάξιον ἑαυτόν ἡγούμενος καί τῆς ἐκεῖσε μετὰ τῶν ἀδελφῶν παραστάσεως. Ἰστάμενος δέ πρόσεχε σεαυτῷ, τοῦ μὴ βλέπειν ὧδε κἀκεῖσε καί περιεργάζεσθαι τούς ἀδελφούς, πῶς ἕκαστος ἴσταται ἢ πῶς ψάλλει, ἀλλά σεαυτῷ μόνῳ καί τῇ

ψαλμωδία καί ταῖς ἁμαρτίαις σου πρόσεχε. Μιμνήσκου δέ καί τῆς ἐν τῷ κελλίῳ εὐχῆς, μὴ συντύχης ὅλως ἐν τῇ συνάξει τινὶ λόγον ἀργόν, μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν πρό τῆς ἐσχάτης εὐχῆς. Εἰ δυνατόν, μηδέ εἰς ἀνάγνωσιν καθίσῃς, ἀλλ' ἐν τόπῳ κρυπτῷ ὑποχώρει καί ἴστασο ἀκούων, ὡς ἐκείνου αὐτοῦ σοι λαλοῦντος διά τοῦ ἀναγνώστου, τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ. Εἰ δέ καί αὐτός προτραπῆς εἰς ἀνάγνωσιν, ὡς ἀνάξιός ὢν τοῦ ἐκδιηγείσθαι διά τοῦ στόματός σου τάς θεοπνεύστους τοῖς ἀδελφοῖς σου Γραφάς, οὕτω διάκεισο, καί τελειώσας τὴν θείαν ἀνάγνωσιν καί τὴν συνήθη μέλλων εἰς ἀμφοτέρους τούς χορούς βαλεῖν μετάνοιαν, μὴ καταφρονητικῶς μηδέ ῥαθύμως, ἀλλ' ὡς υἱὸς Θεοῦ καί ἁγίους ἅπαντας λογιζόμενος, προσπεσὼν καί τῷ ἐδάφει προσεγγίσας τὴν κεφαλὴν σου, λέγε μυστικῶς ἐν τῇ καρδίᾳ σου πρὸς πάντας αὐτούς· “Εὐξασθε καί συγχωρήσατέ μοι, τῷ ἁμαρτωλῷ καί ἀναξίῳ τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς, ἅγιοι τοῦ Θεοῦ”. Ἐάν δέ καί κανοναρχῆσαι προσταχθῆς, μὴ ῥαθύμως μηδέ ἐκλυομένως τοῦτο ποιῆς, ἀλλὰ νουνεχῶς καί νηφόντως ὡς ἐνώπιον τοῦ ἐπὶ πάντων βασιλέως Χριστοῦ τὰ θεία λόγια διά τῆς σῆς φωνῆς ὡς διά χειρὸς τοῖς ἀδελφοῖς διανέμων, καί φοβοῦ μὴ τινὶ καταφρονητικῶς παραλείψῃς (393) δοῦναι τὸν ζωοποιὸν ἄρτον ἥτοι τὸν λόγον, ὡς εἴρηται, τοῦ Θεοῦ καί ἐκβληθῆσθαι ἔξω ὡς καταφρονητής, οὐ λέγω σοι ταύτης ἔξω τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἐξελθὼν οὖν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, μνήσθητι ὅπως τὴν χθὲς ἡμέραν διηνύσας καί, εἰ ἐσφαλῆς ἐν τινι, διόρθωσαι σήμερον.

Ταῦτα τοιγαροῦν εἰ ἐμμείνῃς ποιῶν, οὐ βραδύνει Κύριος τοῦ ποιῆσαι ἔλεος αὐτοῦ μετὰ σοῦ, ἐγὼ τοῦ εὐσπλάχνου ἐγγυητής, ἐγὼ τοῦ φιλανθρώπου, εἰ καί τολμηρόν εἶπεῖν, ἐμαυτὸν ὑποτίθημι ἀντιφωνητήν! Ἀποθανοῦμαι ἐγὼ, ἐάν ὑπερίδῃ σε. Ἀντί σοῦ τῷ πυρὶ τῷ αἰωνίῳ παραδοθήσομαι, ἐάν ἐγκαταλείψῃ σε. Μόνον μὴ ἐν δισταγμῷ καρδίας, μηδέ ἐν διψυχίᾳ ταῦτα ποιῆς!

Τί δέ ἐστὶ τό ἐν δισταγμῷ καί διψυχίᾳ; Πρόσεχε, ἀγαπητέ! Δισταγμὸς καρδίας ἐστὶ τό λογιζεσθαι ἢ ὅλως ἐνθυμείσθαι ἐν ἑαυτῷ ὅτι “Ἡ ἐλεήσει με ὁ Θεὸς ἢ οὐ;”. Τό “οὐ” τοῦτο ἀπιστίας ἐστίν. Εἰ δέ μὴ πιστεύεις ὅτι ἐλεήσει σε θέλει μᾶλλον ἐκεῖνος

πλέον ἢ ὅσον προσδοκᾶς σύ, τί καί προσέρχῃ παρακαλῶν αὐτόν; Διψυχία δέ ἐστι τό μή εἰς θάνατον τελείως ἑαυτόν ἐκδοῦναι ὑπέρ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀλλά μεριμνᾶν ὅλως τι εἰς ζωὴν τῆς σαρκός αὐτοῦ. Τοῦτο μόνον, εὖ ἴσθι, ὀφείλει φυλάξασθαι ὁ ἐμπόνως μετανοῶν, ἵνα μή ἑαυτόν διά τινος μηχανῆς ἀποκτείνῃ καί αὐτοφονευτῆς γένηται, οἷον ἢ κρημνῶ ῥίψας ἑαυτόν ἢ ἀγχόνῃ χρησάμενος ἢ ἕτερόν τι ἐναντίον διαπραξάμενος. Τῶν δέ λοιπῶν, δι' ὧν οἶδε τρέφεσθαι τό σῶμα καί ζῆν, μηδεμίαν φροντίδα προεἶπω κατά τό λόγιον· “Ζητεῖτε πρῶτον τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καί τήν δικαιοσύνην αὐτοῦ (394) καί ταῦτα πάντα, τά εἰς χρεῖαν δηλονότι τοῦ σώματος ὑμῶν ἐπιτήδεια, προστεθήσεται ὑμῖν”. Δύναται γάρ ὁ ἐναγώνιον ἔχων τόν βίον καί ζῶν κατά τό Εὐαγγέλιον, μετὰ μόνου ἄρτου καί ὕδατος ἀποτρέφεσθαι καθ' ἑκάστην καί ζῆν, καί μᾶλλον ἐκεῖνος εὐεκτεῖ ἢ οἱ τῶν ἀβροτέρων τραπεζῶν ἀπολαύοντες. Διό τοῦτο καί ὁ Παῦλος εἰδώς ἔλεγε καί αἰεὶ λέγει· “Ἐχοντες διατροφάς καί σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα”, καί πάλιν· “Ἴνα ἐν ἑαυτοῖς τό ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἔχοντες, μή ὤμεν πεποιθότες ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπί τῷ Θεῷ τῷ ἐγείροντι τούς νεκρούς”.

Ἴδού τοιγαροῦν εἶπομέν σοι, ἀγαπητέ ἀδελφέ, ὅπως προσελθεῖν σε δεῖ τῷ Θεῷ καί ὁποῖαν αὐτῷ ἐπιδείξασθαι τήν μετάνοιαν. Μή οὖν ἀποστῆς ἕως τῆς ἐσχάτης σου ἀναπνοῆς, μηδέ ἐπιλάθῃ τῆς καλῆς συμβουλῆς ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ· οὐ γάρ ἔπραξα ταῦτα καί ἀπό πράξεως ἐμῆς εἶπόν σοι, ἀλλά ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ διά σέ καί τήν σὴν σωτηρίαν δέδωκέ μοι ταῦτα εἰπεῖν. Εἰ οὖν ταῦτα Θεοῦ συνεργουῦντός σοι ποιήσεις, ἐγχρονίζοντός σου εἰς τό ἔργον τοῦτο τῆς μετανοίας, κατ' ὀλίγον αὐτός σύ νοήσεις ἔτι μείζοντα ἄλλα μυστήρια, ὑπό τῆς ἄνωθεν χάριτος αὐτά διδασκόμενος, καί χαρισθήσεται σοι οὐ μόνον δακρύων πηγῆ, ἀλλά καί πάντων παθῶν διά τῶν τοιούτων πράξεων ἀλλοτριώσις. Τό γάρ ζητεῖν αἰεὶ μετάνοιαν καί κατάνυξιν, ἐρευνᾶν τε τίνα τά βοηθοῦντα καί συνεργουῦντα εἰς τό πενθεῖν καί κλαίειν καί καταλύσσεσθαι καί μετὰ σπουδῆς αὐτά διαπράττεσθαι, ἀλλά μηδέ προτιμᾶς ἐν μηδενί ἑαυτόν ἢ τό τῆς σαρκός ὅλως ποιεῖν θέλημα, συντόμως εἰς

προκοπήν φέρει **(395)** τόν ἄνθρωπον καί εἰς κάθαρσιν καί ἀπάθειαν, καί Πνεύματος Ἁγίου κοινωνόν αὐτόν ἀπεργάζεται, οὐ μόνον δέ ἀλλά καί Ἀντωνίου, Σάβα καί Εὐθυμίου, τῶν μεγάλων πατέρων, ἴσον ἀποκαθίστησι.

Καί ταῦτα μὲν, ἐάν ἀκούσης μου καί ἀγαπήσης τήν μετάνοιαν καί κατάνυξιν· εἰ δέ μή θελήσης ἀκοῦσαί μου καί τά εἰρημένα ἔργον ἀδιάλειπτον κτήσασθαι, μήτε σύ μήτε ἕτερος βλασφημείτω καί λεγέτω τοῦτο ἀδύνατον, μηδέ ὅτι “Ἐξηγόρευσα, ἔχω τόσους χρόνους ἢ τόσους”, μηδέ ἀπαριθμείτω μοι διάδοσιν καί διασκόρπισιν πλούτου καί χρυσίου, μηδέ λεγέτω “Τόσους ἢ τόσους ἀπό τῶν ἐμοὶ ὑπαρχόντων χρυσίων ἐνέδυσα γυμνοῦς, πεινῶντας ἔθρεψα, διψῶντας ἐπότισα, πάντα μου διεσκόρπισα, ἀφικόμην εἰς τόδε τό ὄρος, εἰσῆλθον εἰς τόδε τό σπήλαιον, τόν τοῦ Κυρίου τάφον κατέλαβον, εἰς τό ὄρος ἀνῆλθον τῶν Ἑλαιῶν, καί νῦν εἰσῆλθον εἰς τόδε τό μοναστήριον καί ἀπεκάρην ἢ καί προαποκαθαρθεῖς κάθημαι ἐν ἐνί κελλίῳ, ποιῶν τόσας ἢ τόσας εὐχάς· καί μετὰ τούτων σωθήσομαι καί ἀρκετόν μοί ἐστι! “. Μή τοίνυν ἀπάτα σεαυτόν, ἀδελφέ, ὅστις εἶ, μηδέ παραμυθοῦ σεαυτόν διακένοις ἐννοίαις, ἀφρόνως τοῦτο ποιῶν. Ταῦτα γάρ πάντα καλά καί λίαν καλά, ἀλλά σπόρος εἰσίν, εὖ ἴσθι, ἀγαπητέ. Ἴδε οὖν, ὡς ἐν ὑποδείγματι λέγω, τήν χώραν ἐνέωσας καί ἐδιβόλησας, ἐτριβόλησας, ἔσπειρας. Ἐγnows ἄρα τόν σπόρον προκύψαντα ἐκ τῶν λαγόνων τῆς γῆς; Ἐγnows αὐξήσαντα; Ἐγnows στάχνας φθάσαντας; Ἐγnows λευκά σου τῆς ψυχικῆς γῆς τά λήϊα καί πρὸς θερισμόν ἔτοιμα; Ἐτίλλας στάχνας ἐξ αὐτῶν, ἔψωχες **(396)** ταῖς χερσίν, ἵνα γυμνόν ἴδης τόν καρπὸν τῶν πόνων σου; Ἰδῶν δέ τοῦτον, ἐτράφης ἄρα εἰς κόρον καί δύναμιν ἔλαβες; Εἰ οὖν ταῦτα οἶδας, προσκυνῶ σου τοὺς πόδας καί κατασπάζομαι καί τά ἵχνη τούτων καταφιλῶ· οὐ γάρ εἶμι ἄξιος τό πρόσωπόν σου ἀσπάσασθαι. Καί χαῖρε καί ἀγαλλία, μετὰ χαρᾶς συλλέγων ἅ κόπων καί πόνων πολλῶ ἔσπειρας.

Εἰ δέ ἀγνοεῖς καί αὐτά τά παρ’ ἐμοῦ σοι λεγόμενα καί οὐδέ εἰ ἐσπάρη ἐν τῇ γῇ σου τι τῶν κρειττόνων καρπῶν – λέγω δὴ ἐν τῷ χωρίῳ τῆς καρδίας σου - ἔγνωκας, τί ὠφέλησας, εἰπέ μοι, περικυκλεύσας τά πέρατα καί εἰς τά ἔσχατα τῆς θαλάσσης

γενόμενος; Πάντως οὐδέν! Ἄν γάρ ἐλεήσω τόν κόσμον ἅπαντα ἐκ τῶν οὐκ ἐμῶν - ὅμως ἔστω ἐμῶν -, ἐμαυτόν δέ περιῖδω γυμνόν καί πένητα καί εἰς τά ἔσχατα τῆς πενίας γενόμενον καί οὕτω μέλλοντα ἐν πενία τῶν ἀγαθῶν ἀποθανεῖν καί τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ παραστῆναι τῷ φοβερῷ, τί μοι τό ὄφελος; Ἐνδεδυμένους ἡμᾶς δεῖ καί ἐστολισμένους τοῦ βίου τούτου καί τοῦ σώματος ἐξελεῖν, εἴ γε καί βουλοίμεθα ἐν τῷ γάμῳ τῷ βασιλικῷ συνανακλιθῆναι τοῖς φίλοις τοῦ βασιλέως. Τί δέ ἐστίν ὃ ἐγώ καί πάντες ὀφείλομεν ἐπενδύσασθαι, ἵνα μή γυμνοί τότε εὐρεθῶμεν; Ὁ Χριστός, ἀδελφοί, καί Θεός! Ἐάν δέ πᾶσαν αὐθις τήν ὑπό τόν οὐρανόν γῆν περιέλθω ὡς μίαν οἰκίαν καί οὐδεμίαν καταλίπω χώραν ἢ πόλιν ἢ ἐκκλησίαν, ἐν ἣ οὐκ εἰσέλθω καί προσκυνήσω καί εὐξομαι καί τά ἐν αὐτοῖς καλῶς ἱστορήσω καί ἀκριβῶς, (397) τῆς δέ βασιλείας ἀποπέσω τῶν οὐρανῶν, οὐκ ἦν μοι κρεῖσσον μή γεννηθῆναι μηδέ πεσεῖν ἐπί γῆς, ἢ ἀναπνεῦσαι τοῦτον δὴ τόν ἀέρα καί τόν ἥλιον ὀφθαλμοῖς κατιδεῖν; Ναί ὄντως, κρεῖσσόν μοι κατά πολύ ἦν!

Τί οὖν ποιήσω, ἵνα μή ταύτης ἐκπέσω; Ἄν τά προειρημένα ἅπαντα διαπραξάμενος, Πνεῦμα Ἅγιον λήψωμαι· τοῦτο γάρ ἐστίν ὁ σπόρος Χριστοῦ, δι' οὗ συγγενεῖς αὐτοῦ γινόμεθα οἱ πένητες ἡμεῖς καί βροτοί, ὅς ἐάν πέση εἰς τήν γῆν τήν καλήν καρποφορεῖ ἐν τριάκοντα καί ἐν ἑξήκοντα καί ἐν ἑκατόν, καί τοῦτο αὐτό ἐστίν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τά δ' ἄλλα ἅπαντα τούτου χωρίς οὐδέν ὠφελούσιν. Ἐάν γάρ μή ἑαυτούς εὐρήσωμεν τάς ψυχάς ἡμῶν κεκαθαρμένας καί πλήρεις φωτός, οὐδέν ἡμᾶς ὠφελήσει τῶν ἄλλων ἀπάντων ἡ ἐργασία, καθὼς φησιν ὁ Κύριος ἡμῶν καί Θεός· “Τί ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐάν τόν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τήν δέ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; Ἡ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;” καί πάλιν· “Ὁ ἀπολέσας τήν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν, ὁ δέ εὐρών αὐτήν ἀπολέσει αὐτήν “. Εἰ οὖν ἐγώ μή ἀπολέσω τήν ψυχὴν μου τῷ προτέρῳ τρόπῳ, ὡς εἶρηκα, εἰς θάνατον ἐμαυτόν ἐκδεδωκώς διὰ τόν Χριστόν, καί πάλιν εὐρώ αὐτήν ζήσασαν τήν ζωὴν τὴν αἰώνιον, τί μοι τό ὄφελος τῶν λοιπῶν ἀπάντων, ὧ φίλοι καί ἀδελφοί; Οὐδέν ὄντως, οὐδέν ἡμᾶς οὐ μή ὠφελήσει, ἡγαπημένοι δοῦλοι Χριστοῦ, οὐδέ τοῦ αἰωνίου πυρός ἐξελεῖται,

ἐάν μή πάντα καί πάντας ἀφέντες ἑαυτούς ἡμᾶς μόνους ἐπισκεψώμεθα.

(398) Τί δέ ἐστι τό ἑαυτούς ἐπισκέψασθαι; Ἐν ἑτέρῳ τοῦτο, ὦ ἀδελφοί, κατηγήσει ταμειυσόμεθα, τήν συμμετρίαν τοῦ λόγου πραγματευόμενοι. Αὐτός δέ ὁ Θεός, ἡ ἀληθινή Σοφία, ὁ καταξιώσας γενέσθαι διδάσκαλος ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν, αὐτόν δίδαξόν με εἰπεῖν ἑμαυτῷ τε καί τοῖς συνδούλοις καί ἀδελφοῖς μου τά πρός σωτηρίαν ψυχῆς. Σύ γάρ εἶ ὁ ὁδηγός καί φωτισμός τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὁ διδούς λόγον ἡμῖν ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος καί ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, καί σοί τήν δόξαν ἀναπέμπομεν νῦν καί αἰεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΛΑ'. (399)

Περί τοῦ πῶς δεῖ ἕκαστον ἐπισκέπτεσθαι καί τά καθ' ἑαυτόν ἐπιμελῶς ἐρευνᾶν. Καί πῶς τά ἑαυτοῦ ἀντιπαρατιθέναι χρήταις ἐντολαῖς τοῦ Χριστοῦ.

Ἀδελφοί καί πατέρες, ἐν τῇ προλαβούσῃ κατηγήσει, διά τό μή τόν λόγον μηκύνειν ἐπί πολύ, τά κατηχηθέντα τότε ἑλλιπῆ κατελίπομεν, εἰπεῖν ἐπειγόμενοι τί ἐστι τό ἑαυτόν ἐπισκέψασθαι· νυνί δέ διά τῆς παρουσίας κατηγήσεως ἀποδοῦναι ἤκομεν τό χρέος ὑμῖν τοῦ λόγου, ὡς ἐπί τοῦτο τεθέντες καί αἰεὶ χρεωστοῦντες διδόναι τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν τοῦ λόγου τό σιτομέτριον.

Τί οὖν ἐστιν, ὡς τηνικαῦτα προείπομεν, τό προσχεῖν καί ἑαυτόν ἐπισκέψασθαι; Τό προσχεῖν ἕκαστον ἑαυτῷ τοῦτό ἐστι, τό καθ' ἑαυτόν εἰπεῖν· “Μή τί γε ἄρα τό οἰονοῦν πάθος κατέχη με; Καί γάρ ὡς ἐν ταῖς θείαις ἀκούω Γραφαῖς, ὅτι ὁ ἔχων ἐν μόνον πάθος εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν οὐκ εἰσέρχεται, γέγραπται γάρ· “Ἐάν τις τόν νόμον ὅλον τηρήσῃ, πταισῆ δέ ἐν ἐνί, γέγονεν πάντων ἔνοχος”. Ὁμοίως δέ καί τό ἑαυτόν ἐπισκέπτεσθαι τοιοῦτόν ἐστιν, ἐν τῷ λέγειν καθ' ἑαυτόν· **(400)** “Μήποτε τήνδε ἢ τήνδε τήν ἐντολήν παρημέλησα, ἢ ἀμελῶ καί καταφρονῶ αὐτῆς καί ταύτην οὐ διαπράττομαι; λέγει γάρ ὁ Χριστός καί Θεός· ”Ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία ἀπό τοῦ νόμου τῶν ἐντολῶν μου οὐ μή παρέλθῃ, ἕως ἄν πάντα γένηται, καί πάλιν·

“Ὁ λύσας μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξας οὕτω ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν”.

Ἀλλὰ γὰρ προσέχειν δεῖ καὶ ταῖς θείαις Γραφαῖς, κἀκείνων ἀναγινωσκομένων βλέπειν ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος ἑαυτόν, κατανοεῖν τε καὶ καταμανθάνειν ὡς ἐν ἐσόπτρῳ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἐν ποίοις ἐστίν. Οἷόν τι λέγω; Ἀκούει λέγοντος τοῦ Κυρίου· “Μετανοεῖτε, ἤγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν”. Μνησθῆναι οὖν ὀφείλει ὅπως διέρχεται τὰς ἡμέρας αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν καλῶς μετανοῇ, ἐπαυξήσῃ καὶ ἐπιτείνῃ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ· εἰ δὲ ἀμελῶς, διορθώσῃται.

Πάλιν ἀκούει λέγοντος· “Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν”. Ὅφείλει τοίνυν ἐξετάζειν καὶ δοκιμάζειν αἰεὶ ἑαυτόν εἰς πᾶν συνάντημα εὐτελές, ὕβρεώς φημι, ἀτιμίας καὶ ἐξουδενώσεως, καὶ οὕτω βλέπειν εἰς ἑαυτόν, εἰ ἄρα καὶ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ αὕτη ἐν αὐτῷ τῆς ταπεινώσεως ἢ οὐ· ὁ γὰρ ταύτην κεκτημένος φέρει πάντα ἀλύπως καὶ ἀβαρῶς, μὴ κεντούμενος ἐν τινὶ τῶν γινομένων τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ μικρὸν κεντηθῇ, ἀλλ’ οὐ τελείως ταράσσεται· ὑπὲρ δὲ τοῦ κεντήματος μᾶλλον ἐκείνου τῆς καρδίας αὐτοῦ, ὅτι ὅλως μικρὸν ἐλυπήθη καὶ οὐχὶ μετὰ χαρᾶς μᾶλλον τὰ συμβάντα ἐδέξατο, μαστίζει ἑαυτόν καὶ εὐτελίζει, (401) λυπεῖται καὶ κλαίει, εἰσερχόμενος ἐν τῷ ταμείῳ τῆς ψυχῆς ἢ τῆς κέλλης αὐτοῦ, καὶ οὕτω προσπίπτων τῷ Θεῷ ἐξομολογεῖται αὐτῷ, ὡς πᾶσαν ἀπολέσας τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν.

Εἶτα πάλιν ἀκούει· “Μακάριοι οἱ πενθοῦντες”. Καὶ σκοπεῖ πῶς οὐ λέγει οἱ πενθήσαντες, ἀλλ’ οἱ αἰεὶ πενθοῦντες· σκοπεῖν οὖν καὶ ἐνταῦθα ὀφείλομεν, εἰ καθ’ ἡμέραν πενθοῦμεν. Ἐὰν γὰρ ταπεινοὶ ἀπὸ τῆς μετανοίας γενώμεθα, εὐδὴλον ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡμῖν ἡμέρα ἢ μία νύξ ἄνευ δακρῶν καὶ πένθους καὶ κατανύξεως.

Καὶ πάλιν· “Μακάριοι οἱ πραεῖς”. Τίς δὲ καθ’ ἐκάστην πενθῶν ὀργίλως ζῶν διαμείνῃ καὶ μὴ πραῶς γένηται; Ὡσπερ γὰρ φλόξ πυρός ὑπὸ ὕδατος, οὕτως ὑπὸ τοῦ πένθους καὶ τῶν δακρῶν ὁ θυμὸς τῆς ψυχῆς σβέννυται· καὶ τοσοῦτον ὡς χρονίσαντά τινα ἐν τούτῳ, εἰς ἀκινήσιαν μετατεθῆναι καὶ

ἐλθεῖν τό θυμικόν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Διό βλέπειν ὀφείλει τις καί ἐν τούτῳ ἑαυτόν, εἰ πρῶτος ὄντως ἐστίν - ὁ γάρ τοιοῦτος ἐν οὐδενί ἀνέχεται παράβασιν ἰδεῖν τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος ἁμαρτάνων ὑπέρ τῶν ἁμαρτανόντων ἀδιαλείπτως θρηγεῖ - · εἶθ' οὕτως, εἰ τήν δικαιοσύνην πεινᾶ καί διψᾶ τοῦ Θεοῦ· ἔστι γάρ καί δικαιοσύνην τινά μετιόντα εὐρεῖν, μή πεινῶντα μηδέ διψῶντα αὐτήν· δικαιοσύνη γάρ ὁ Θεός ἐστίν, ὥσπερ ἥλιον αὐτόν δικαιοσύνης ἀκούεις καλούμενον. Ὁ γοῦν πεινῶν αὐτόν καί διψῶν, τόν κόσμον ὅλον καί τά ἐν κόσμῳ ἠγεῖται σκύβαλα, τιμᾶς δέ ἀρχόντων ὡς αἰσχύνῃ ταῦτα λογίζεται ἢ οὐδόλως τῶν ἀνθρωπίνων τιμῶν ἐπαισθάνεται.

(402) Καί αὖθις· “Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες”. Ἄρα τίνες εἰσὶν οἱ ἐλεήμονες; Οἱ τὰ χρήματα διδόντες καί διατρέφοντες πένητας; οὐ! Ἀλλά τίνες; Οἱ πτωχεύσαντες διὰ τόν πτωχεύσαντα δι' ἡμᾶς καί μηδέν ἔχοντες δοῦναι, τῶν δέ πτωχῶν καί χηρῶν καί ὀρφανῶν καί τῶν ἐν ἀσθενείᾳ νοερώς ἀεὶ μεμνημένοι, πολλάκις δέ καί ὀρῶντες καί συμπαθοῦντες τούτοις καί ὑπέρ αὐτῶν θερμῶς κλαίοντες, οἷος ἦν ὁ Ἰώβ λέγων· “Ἐγὼ δέ ἔκλαυσα ἐπὶ παντί ἀδυνάτῳ”, οἵτινες καί ὅταν ἔχωσιν ἐλεοῦσι τούτους ἐν ἰλαρότητι καί τὰ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς πάντας ἀφθόνως ὑπομιμνήσκοντες, τῷ εἰρηκότι πειθόμενοι· “Ἀδόλως τε ἔμαθον ἀφθόνως τε μεταδίδωμι”. Οὗτοί εἰσιν οἱ ὑπὸ Κυρίου μακαριζόμενοι, οἱ ἀληθεῖς ἐλεήμονες· διό καί ἐκ τῆς τοιαύτης ἐλεημοσύνης, ὡς διὰ βαθμίδος τινός, εἰς τήν τῆς ψυχῆς τελείαν ἀνιόντες φθάνουσι καθαρότητα.

Ἐνθεν τοι καί ἀπό ταύτης ὁ Θεός τοὺς καθαρούς ἐμακάρισε τὴν καρδίαν, οὕτως εἰπών· “Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τόν Θεόν ὄψονται”, εἰδῶς ὡς ἅτε Θεός καί νομοθέτης ἡμῶν, ὅτι εἰ μή εἰς τοιαύτην ἔλθῃ διάθεσιν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, οὔτε ἀεννάως πενθεῖ, οὔτε πραεῖα τελείως γίνεται, οὔτε διψᾶ τόν Θεόν, οὔτε τῶν παθῶν καθαίρεται, οὔτε ὡς ἔσοπτρον καθαρὸν γίνεται. Εἰ δέ μή ταῦτα γένηται, οὐδέ καθαρῶς τό πρόσωπον ἐν ἑαυτῇ ποτε τοῦ Δεσπότης θεάσεται· ἡ δέ γενομένη τοιαύτη ὁρᾶ τόν Θεόν ἐκ παντός καί καταλάσσειται αὐτῷ, καί γίνεται εἰρήνη ἀναμεταξύ τοῦ Ποιητοῦ ἡμῶν καί Θεοῦ καί τῆς πρώην ἐχθρᾶς οὔσης αὐτῷ ψυχῆς, καί τηνικαῦτα (403) ὡς εἰρηνοποιός παρὰ

τοῦ Θεοῦ μακαρίζεται· “Μακάριοι γάρ, φησίν, οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται”, οἱ τῷ ἐλθόντι δοῦναι εἰρήνην τοῖς ἐγγύς καὶ τοῖς μακρὰν ἑαυτούς γνωστῶς καταλλάξαντες, τῷ καταλλάξαι ἡμᾶς ἐχθρούς ὄντας τῷ ἰδίῳ Πατρὶ καὶ ἐνῶσαι ἐλθόντι τὰ διεστῶτα εἰς ἓν, τουτέστι μεταδοῦναι ἡμῖν Πνεύματος Ἁγίου καὶ λαβεῖν αὐτόν σάρκα τὴν ἡμετέραν. Οἱ τοίνυν ἰδόντες αὐτόν, εὐδηλον ὅτι καὶ αὐτῷ ἀληθῶς κατηλλάγησαν, τὴν ζητουμένην εἰρήνην ἀποτελέσαντες καὶ υἱοὶ Θεοῦ γεγονότες. “Θεός δέ ὁ δικαίων, τίς ὁ κατακρίνων; Εἰ δέ τόν ἀδελφόν σου σύ, οὐκ ἀγαπᾶς, τόν Θεόν, ὃν οὐχ ἐώρακας, πῶς δύνασι ἀγαπᾶν; Εἰ δέ ἀγαπᾶν αὐτόν οὐ δυνάμεθα ἢ μᾶλλον εἰπεῖν οὐ βουλόμεθα, δῆλον ὅτι οὐδέ κατηλλάγημεν αὐτῷ. Ἀλλά σπουδάσωμεν ἰδεῖν καὶ καταλλαγῆναι καὶ ἀγαπηῆσαι αὐτόν, ἀδελφοί, ὡς αὐτός ἐνετείλατο, ἐξ ὅλης ψυχῆς.

Εἶτα πάλιν ἀκούει λέγοντος· “Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης”, καὶ καταστοχάζεται ἐρευνῶν ἑαυτόν, εἰ ἕνεκεν ἐντολῆς ἐδιώχθη Θεοῦ, ἐπειδὴ “πάντες ὅσοι ἐν Χριστῷ θέλουσι ζῆν διωχθήσονται”, καθὼς φησιν ὁ ἀπόστολος. Διὸ καὶ ἐπιφέρων φησί· “Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρόν ῥῆμα καθ’ ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς”. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἔσχατον τέθηκε τούς δεδιωγμένους καὶ ὀνειδιζομένους, καὶ προστάσσει μετ’ ἐξουσίας ἐπιφωνῶν αὐτοῖς τό “Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε”; (404) Ἐπειδὴ ὁ μετάνοιαν ἀξίαν τῶν ἑαυτοῦ πλημμελημάτων ἐπιδειξάμενος καὶ ταπεινὸς ἐντεῦθεν γενόμενος - ἵνα σοι πάλιν δευτερῶν τὰ αὐτὰ εἴποιμι -, καὶ πενθεῖν καθ’ ἐκάστην ἀξιούται καὶ πρᾶος γίνεται καὶ τόν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἀπὸ ψυχῆς πεινᾶ καὶ διψᾶ καὶ ἐλεήμων ἀποτελεῖται καὶ συμπαθής, ὡς τὰ πάθη πάντων καὶ τὰς θλίψεις καὶ τὰς ἀσθενείας ἑαυτῷ οἰκειούμενος, κλαίων τε καὶ καθαιρόμενος βλέπει τόν Θεόν καὶ αὐτῷ καταλλάσσεται καὶ γίνεται τῷ ὄντι εἰρηνοποιός καὶ υἱός αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ κληθῆναι καταξιούται. Ὁ γοῦν τοιοῦτος δύναται καὶ διωκόμενος καὶ τυπτόμενος καὶ ὀνειδιζόμενος, λοιδορούμενός τε καὶ ὑβριζόμενος καὶ πᾶν πονηρόν ῥῆμα κατ’ αὐτοῦ λεγόμενον ἀκούων, ὑπομένειν μετὰ χαρᾶς καὶ ἀφράστου

ἀγαλλιάσεως, καί τοῦτο εἰδώς ὁ Δεσπότης Θεός μετά ἀποφάσεως εἶρηκε· “Χαίρετε καί ἀγαλλιᾶσθε”. Ὁ δέ μή τοιοῦτος γεγονώς μηδέ τήν ἐνυπόστατον χαράν ἐντός αὐτοῦ πλουσίως κτησάμενος, πῶς ἀμνησικάκως ἄρα ταῦτα πάντα ὑπενεγκεῖν δυνήσεται; Οὐδαμῶς!

Διό οὖν, πατέρες καί ἀδελφοί μου, πάση σπουδῇ ἑαυτούς ἡμᾶς καθ’ ἡμέραν καί καθ’ ὥραν, εἰ οἷόν τε, ἀνακρίνειν καί διερευνᾶσθαι μηδέποτε παυσώμεθα, ἀλλά πάσας, ὡς εἵπομεν, τάς ἐντολάς διερχόμενοι καί ἐν μιᾷ ἐκάστη αὐτῶν ἑαυτούς ἡμᾶς ἐξετάζοντες καί κατασκοποῦντες ὀρῶμεν. καί εἰ μὲν εὐρεθῶμεν αὐτήν ἐκπληρώσαντες, εὐχαριστήσωμεν τῷ Δεσπότη Θεῷ καί εἰς τό ἐξῆς ἀσφαλῶς ταύτην φυλάξωμεν· εἰ δέ μήπω ταύτης ἐμνήσθημεν ἢ αὐτήν πεποιήκαμεν, δρᾶμωμεν, παρακαλῶ, ἕως ταύτης δραξώμεθα καί γενώμεθα αὐτῆς ἐγκρατεῖς, ἵνα μή (405) καταφρονήσαντες αὐτῆς, ἐλάχιστοι κληθῶμεν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Οὕτω γάρ μίαν μίαν κατά μικρόν ὡς βαθμίδα κλίμακος ἀνερχόμενοι, εὖ οἶδα, φθάσομεν εἰς αὐτήν τήν πόλιν τοῦ οὐρανοῦ, ἐν ἣ, ὡς προειρηκάμεν ἄνωθεν, ἴσταται διακύπτων ὁ Δεσπότης ἡμῶν λέγων πᾶσιν ἡμῖν· “Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καί πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς”, κἀκεῖσε γενόμενοι καί αὐτόν ὡς δυνατόν ἀνθρώπῳ ἰδόντες καί τήν βασιλείαν παρ’ ἐκείνου λαβόντες τῶν οὐρανῶν, ἧτις ἐστί τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, ἐντός ἡμῶν ταύτην ἀεί ἔξομεν, ὡς αὐτός ὁ Δεσπότης διαρρήδην βοᾷ, καί οὕτω διάξομεν ὡς ἄγγελοι ἐπί τῆς γῆς, μᾶλλον δέ ὡς υἱοὶ Θεοῦ ἅγιοι καί ἐν πᾶσι μιμηταί τοῦ ἰδίου Πατρὸς καί Θεοῦ· οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς τῆς γλυκυτάτης θεᾶς ἀναπολαῦσαι νῦν καί ἀεί καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΛΒ'. (406)

Περί βλασφημίας. Καί ὅτι ὁ λέγων μή δύνασθαι τινά τήν παροῦσαν γενεάν ἐν μετοχῇ τοῦ Ἁγίου γενέσθαι Πνεύματος, ἀλλά καί ὁ διαβάλλων τάς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος καί τῶ ἐναντίῳ ταύτας ἐπιφημίζων, αἴρεσιν νέαν εἰς τήν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν ἀνακαινίζει.

Ἀδελφοί καί πατέρες, “πᾶσα ἁμαρτία”, φησί τό ἱερώτατον λόγιον τοῦ Σωτῆρος, “ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, τῶ δέ εἰς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται οὔτε ἐν τῶ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῶ μέλλοντι”. Ζητήσωμεν οὖν τίς ἐστίν ἡ εἰς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον βλασφημία. Βλασφημία ἐστίν εἰς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον τό ἐπιφημίζειν τάς ἐνεργείας αὐτοῦ τῶ πνεύματι τῶ ἐναντίῳ, καθά φησιν ὁ μέγας Βασίλειος. Πῶς δέ τις τοῦτο ποιεῖ; Ὅποταν ἡ γινόμενα θαύματα τῶ Ἁγίῳ Πνεύματι ἢ ἕτερόν τις ὁρῶν θεῖον χάρισμα εἰς ἓνα τῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν -, φημί δὴ κατάνυξιν ἢ δάκρυα ἢ ταπεινώσιν ἢ γνῶσιν θεῖαν ἢ λόγον σοφίας τῆς ἄνωθεν ἢ ἄλλο τι χαριζόμενον ὑπό τοῦ θεοῦ Πνεύματος τοῖς τόν Θεόν ἀγαπῶσι -, (407) λέγει εἶναι τοῦτο ἀπό τῆς ἀπάτης τοῦ διαβόλου· ἀλλά καί ὁ τούς ὑπό θεοῦ Πνεύματος ἀγομένους ὡς υἱούς Θεοῦ, τούς τά προστάγματα ποιοῦντας τοῦ Πατρὸς αὐτῶν καί Θεοῦ, λέγων ὑπό δαιμόνων πλανᾶσθαι, καί αὐτός εἰς τό Πνεῦμα τό Ἅγιον βλασφημεῖ τό ἐνεργοῦν ἐν αὐτοῖς, καθά δὴ καί Ἰουδαῖοί ποτε εἰς τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖνοι γάρ ἔβλεπον δαίμονας ἀπελαυνομένους ὑπό Χριστοῦ καί κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐβλασφήμουν καί ἀναιδῶς οἱ ἀναιδεῖς ἔλεγον· “Ἐν Βεελζεβούλ, ἄρχοντι τῶν δαιμονίων, ἐκβάλλει τά δαιμόνια”. Ἀλλά ταῦτα ἀκούοντές τινες οὐκ ἀκούουσι καί βλέποντες οὐ βλέπουσι, πάντα δέ τά ὑπό τῆς θείας Γραφῆς μαρτυρούμενα ἔργα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί ἐνεργείας θείας γίνεσθαι, ὥσπερ ἑαυτῶν ἕξω γενόμενοι καί πᾶσαν θεῖαν Γραφήν ἀπό τῶν ψυχῶν αὐτῶν ἀποπτύσαντες καί τήν ἐξ αὐτῶν ἐγγινομένην γνῶσιν τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἕξωθήσαντες, ἐκ μέθης καί δαιμονικῆς ἐργασίας ταῦτα γίνεσθαι λέγειν οὐ φρίττουσι.

Καθάπερ γάρ ἄπιστοι καί παντελῶς τῶν θείων μυστηρίων ὄντες ἀμύητοι, κἄν περὶ ἐλλάμψεως θείας ἀκούσωσι, κἄν περὶ

φωτισμοῦ ψυχῆς καί νοός, κἄν περί θεωρίας καί ἀπαθείας, κἄν περί ταπεινώσεως καί δακρύων τῶν ἐξ ἐνεργείας καί χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκχεομένων, εὐθύς, ὥσπερ μή φέροντες τήν ὑπερβάλλουσαν αἴγλην τῶν λόγων καί δύναμιν, σκοτιζόμενοι τούς ὀφθαλμούς τῆς καρδίας μᾶλλον ἢ αὐγαζόμενοι, ἐκ πλάνης δαιμόνων εἶναι ταῦτα τολμηρῶς ἀποφαίνονται καί οὔτε τό τοῦ **(408)** Θεοῦ κρίμα, οὔτε τήν τῶν ἀκουόντων αὐτούς βλάβην φρίττουσι, πᾶσι δέ ἀναίδην οἱ τολμηταί διαμαρτύρονται μηδέν τοιοῦτον νῦν ἐν τινι τῶν πιστῶν παρὰ Θεοῦ γίνεσθαι, ὅπερ ἀσέβειά ἐστι μᾶλλον ἢ αἴρεσις. Αἴρεσις μέν γάρ ἐστι τό ἐν τινι παρεκκλίνει τῶν κειμένων ἡμῖν δογμάτων περί τῆς ὀρθῆς ἡμῶν πίστεως· τό δέ λέγειν μή εἶναι ἀρτίως τινάς τούς τόν Θεόν ἀγαπῶντας, μηδέ Πνεύματος Ἁγίου τούτους καταξιούσθαι καί ὑπ' αὐτοῦ βαπτίζομένους υἱούς Θεοῦ καί θεούς ἐν γνώσει καί πείρα καί θεωρία γίνεσθαι, πᾶσαν ἀνατρέπει τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τήν οἰκονομίαν καί φανερῶς ἀπαρνείται τήν ἀνακαίνισιν τῆς φθαρείσης εἰκόνης καί θανατωθείσης, τήν ἐπί ἀφθαρσίαν αὐτῆς γενομένην καί ἀθανασίαν ἀνάκλησιν.

Ὡς γάρ οὐκ ἔστι τόν μή βαπτισθέντα δι' ὕδατος καί Πνεύματος σωθῆναί ποτε, οὔτως οὐδέ τόν μετά τό βάπτισμα ἀμαρτήσαντα, ἐάν μή βαπτισθῆ ἄνωθεν καί ἀναγεννηθῆ, καθώς ὁ Κύριος τοῦτο βεβαιῶν πρὸς τόν Νικόδημον ἔφη· “Ἐάν μή τις γεννηθῆ ἄνωθεν, οὐ μή εἰσέλθῃ εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν”, καί πρὸς τούς ἀποστόλους αὐθις· “Ἰωάννης μέν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δέ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ”. Ὁ οὖν ἀγνοῶν καί ὅπερ νήπιος ἐβαπτίσατο βάπτισμα καί μηδέ ὅτι ἐβαπτίσατο ἐπιστάμενος, ἀλλά πίστει μόνη τοῦτο ἀποσμηξάμενος, τό δεύτερόν τε – τό διά Πνεύματος λέγω, ἄνωθεν φιλανθρωπία Θεοῦ διδόμενον τοῖς διά μετανοίας αὐτό ἐκζητοῦσιν - ἀπαρνούμενος, πῶς ποτε ἄλλως σωτηρίας τυχεῖν δυνήσεται; Οὐδαμῶς.

(409) Διά τοῦτο οὖν διαμαρτύρομαι πᾶσιν ὑμῖν καί λέγω καί λέγων οὐ παύσομαι, ὅσοι τό πρῶτον βάπτισμα διά παραβάσεως τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἐμολύνατε, τήν τοῦ Δαβίδ μετάνοιαν καί τῶν λοιπῶν ἁγίων μιμήσασθε καί πάση σπουδῇ διά παντοίων

ἔργων καὶ λόγων ἀξίαν μετάνοιαν ἐπιδείξασθε, ἵνα τὴν τοῦ Παναγίου Πνεύματος χάριν ἐφ' ἑαυτοῖς ἐπισπάσησθε. Τοῦτο γάρ τό Πνεῦμα, κατελθόν ἐφ' ὑμᾶς, κολυμβήθρα φωτειδῆς ὑμῖν γένηται, καὶ ἐγκολπωσάμενος ὑμᾶς, ἀρρήτως ὅλους ἐν ἑαυτῷ, ἐκ φθαρτῶν ἀφθάρτους, ἐκ θνητῶν ἀθανάτους καὶ ἀντιυῖων ἀνθρώπων Θεοῦ υἱούς καὶ θεούς θέσει καὶ χάριτι, ἀναγεννήσαν ὑμᾶς ἀπεργάσῃται – εἰ ἄρα καὶ βούλεσθε τῶν ἁγίων συγγενεῖς καὶ συγκληρονόμοι φανήσεσθαι καὶ μετὰ πάντων αὐτῶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσελθεῖν· οἷον νῦν καὶ τόν ἅγιον πατέρα ἡμῶν ἔγνωμεν τόν Στουδιώτην, ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γενόμενον γενεᾷ, καὶ οὐ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τινάς ἄλλους τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, διὰ τῶν αὐτοῦ δεήσεων καὶ εὐχῶν, ἀφάτω φιλανθρωπία τοῦ ὑπεραγάθου Θεοῦ τοῦ τοιούτου καταξιωθέντας, ὡς ἔφην, καλοῦ. Λέγω δέ τοῦτο οὐκ ἐν τῇ ἐκείνων δυνάμει καυχώμενος, ἀλλὰ τῇ ἀγαθότητι εὐχαριστῶν τοῦ Θεοῦ καὶ κηρύττων ταύτην πᾶσιν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς αὐτοῖ σπουδάσητε τοῦ τοιούτου καταξιωθῆναι καλοῦ. Τοῦτο γάρ ἐστι τό γνώρισμα τῆς κατὰ Θεόν ἀγάπης, ἵνα μὴ μόνον ἑαυτῷ τις τὴν κτῆσιν περιποιῆται τοῦ καλοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλησίον αὐτοῦ ἀδελφοῖς γνωρίζῃ τόν πλοῦτον αὐτοῦ καὶ προτρέπηται αὐτοῖς ζητῆσαι καὶ εὐρεῖν καὶ πλουτῆσαι αὐτόν.

Διὰ τοῦτο τοιγαροῦν, ὡς ὁρᾶτε, βοῶ πρὸς ὑμᾶς, τάς προφητικὰς ἀναλαμβάνων φωνάς· “Προσέλθετε πρὸς αὐτόν καὶ φωτίσθητε καὶ τὰ πρόσωπα τῶν **(410)** συνείδησεων ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνθῇ “. Τί γάρ; Τῇ ῥαθυμίᾳ καὶ ἀμελείᾳ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς τῆς σαρκός ἐκδότους ἑαυτοῦς ποιήσαντες, ἀδύνατον εἶναι ὑμῖν διὰ μετανοίας ἐκκαθαρθῆναι καὶ Θεῷ προσεγγίσει λέγετε· καὶ οὐ τοῦτον μόνον, ἀλλ' οὐδέ τὴν τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ χάριν λαβεῖν δυνατὸν καὶ δι' αὐτῆς ἀναγεννηθῆναι καὶ υἰοθετηθῆναι καὶ ἐξομοιωθῆναι αὐτῷ; Οὐκ ἔστι τοῦτο ἀδύνατον, οὐκ ἔστιν. Ἀδύνατον μὲν γάρ ἦν πρό τῆς αὐτοῦ ἐπί γῆς παρουσίας· ἀφ' οὗ δέ εὐδόκησεν ἄνθρωπος γενέσθαι καὶ κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας ἐξομοιωθῆναι ἡμῖν ὁ Δεσπότης τῶν ἀπάντων Θεός, δυνατὰ ἡμῖν ταῦτα καὶ ῥάδια ἀπειργάσατο, δεδωκώς ἡμῖν ἐξουσίαν υἱούς γενέσθαι Θεοῦ καὶ

συγκληρονόμους αὐτοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμή καί προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λόγος ΛΓ'. (411)

Περὶ μετοχῆς Πνεύματος Ἁγίου. Καὶ ὅτι ἀδύνατον ἄλλως βεβαιωθῆναι τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, εἰ μὴ δι' ἐπιδημίας τοῦ Πνεύματος, οὐ χωρὶς οὐδεὶς πρὸς ἀρετὴν κατευθύνεται, οὐδὲ ἄλλους ὠφελεῖν δύναται ἢ ἀλλοτρίους δέχεσθαι λογισμούς. Καὶ περὶ τὸ ἴσον κατὰ πάντα καὶ ὡσαύτως ὄν τῆς Τρισυποστάτου Θεότητος.

Ἀδελφοί καὶ πατέρες, πῦρ ἐστὶν ὁ Θεός καὶ τοῦτο παρὰ πάσης θεοπνεύστου Γραφῆς ὀνομάζεται, ἡ δὲ ψυχὴ ἐκάστου ἡμῶν λυχνία. Ὡσπερ οὖν ἡ λυχνία, κἂν ἐλαίου πεπλήρωται κἂν στυπείου κἂν ἄλλην ὕλην ἔχη εὐάναπτον, πρὸ τοῦ μετασχεῖν τοῦ πυρός καὶ ἀναφθῆναι ὅλη ἐσκοτισμένη ἐστίν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, κἂν πάσαις τὸ δοκεῖν κοσμηῆται ταῖς ἀρεταῖς, τοῦ δὲ πυρός οὐ μετέσχεν, εἴτ' οὖν οὐσίας θείας καὶ φωτός οὐ μετέλαβεν, ἐστὶν ἔτι ἐσβεσμένη καὶ ἐσκοτισμένη καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς ἀβέβαια. Πάντα γὰρ ὑπὸ τοῦ φωτός ἐλεγχθῆναι δεῖ καὶ φανερωθεῖναι.

(412) Ὁ οὖν οὕτως ἔχων ἔτι τὴν λυχνίαν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ - ἀμέτοχον δηλονότι τοῦ θείου πυρός -, ὁδηγοῦ δέεται μᾶλλον καὶ λύχνου φαίνοντος ἅμα καὶ διακρίνοντος τὰς πράξεις αὐτοῦ καὶ τὰ δι' ἐξαγορεύσεως συμπαθοῦντος αὐτῷ σφάλματα καὶ τὰ στρεβλῶς ὑπ' αὐτοῦ καθ' ὥραν διαπραττόμενα ἐπανορθοῦντος. Ὡς γὰρ οὐκ ἐνδέχεται μὴ προσκόπτειν τὸν περιπατοῦντα νυκτός, οὕτως οὐκ ἐνδέχεται μὴ πταίειν τὸν μήπω καθορῶντα τὸ θεῖον φῶς, καθὼς φησὶν ὁ Χριστός: “Ἐάν τις περιπατῆ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦτο βλέπει. Ἐάν δὲ τις περιπατῆ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔχει ἐν ἑαυτῷ”. - “Ἐν ἑαυτῷ” δὲ εἰπὼν, τὸ θεῖον ἐδήλωσε καὶ ἄλλον φῶς ἐν ἑαυτῷ γὰρ τὸ αἰσθητὸν οὐδεὶς δύναται κτήσασθαι.

Ὡσπερ οὖν οὐδὲν ὠφελεῖται ὁ ἐν σκότει περιπατῶν, ἐάν λαμπάδας κατέχη ἐσβεσμένας πολλάς καὶ περικαλλεῖς - οὔτε γὰρ ἑαυτὸν οὔτε ἕτερόν τινα ὡς ἐκ τούτων ὁρᾷ - , οὕτως οὐδέ ὁ

τάς ἀρετάς πάσας, εἰ οἷόν τε, δοκῶν ἐν ἑαυτῷ ἔχειν, μὴ ἔχων τό φῶς ἐν ἑαυτῷ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οὐδέ τάς αὐτοῦ πράξεις καλῶς ἰδεῖν, οὐδέ εἰ πρὸς ἀρέσκειαν Θεοῦ εἰσι, τελείως πεπληροφόρηται. Ἄλλ' οὐδέ ἄλλους ὀδηγήσαι ἢ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ διδάξαι δύναται, οὐδέ λογισμούς ἄλλοτρίους ἐστὶν ἀναδέχασθαι ἄξιος, εἰ καὶ πατριάρχης ἐξ ἀνθρώπων γενήσεται, ἕως ἂν τό φῶς ἐν ἑαυτῷ φαῖνον κτήσεται. Φησί γάρ ὁ Χριστός· “Περιπατεῖτε ἕως τό φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ, καί ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει!” Εἰ οὖν ἐκεῖνος οἶδε ποῦ ὑπάγει, **(413)** πῶς τήν ὁδόν ἄλλοις ὑποδείξει; Τί οὖν ὄφελος, ἐάν λύχνον ἐσβεσμένον ἐπὶ ἑτέρα λυχνία τις ἐπιθεῖη, πυρός καιομένου ἐστερημένη καί φαίνοντος. Οὐ γάρ οὕτω δεῖ ποιεῖν! Ἀλλά πῶς; Ὡς αὐτός ὁ ἐπὶ πάντων Θεός διωρίσατο, φησί γάρ· “Οὐδεὶς λύχνον ἄψας εἰς κρύπτῃν τίθησιν, οὐδέ ὑπὸ τόν μῶδιον, ἀλλ' ἐπὶ τήν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τό φέγγος βλέπωσι”. Τοῦτο οὖν εἰπὼν προστίθησι καί τὰ γνωρίσματα τοῦ ὀδηγουμένου λύχνου καί ἔχοντος μεθ' ἑαυτοῦ τό φῶς, οὕτω λέγων· “Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστι ὁ ὀφθαλμός”. Τίνα τοίνυν λέγει διὰ τούτου τόν ὀφθαλμόν ἢ πάντως τόν νοῦν, ὅς οὐδέποτε ἂν γένηται ἀπλοῦς, εἰ μὴ ὅτε τό ἀπλοῦν θεάσῃται φῶς; Φῶς δέ ἀπλοῦν ὁ Χριστός. Ὁ γοῦν ἀεὶ ἔχων τό φῶς αὐτοῦ λάμπον ἐν διανοίᾳ, νοῦν Χριστοῦ ἔχειν λέγεται. Ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου οὕτως ἀπλοῦς ᾖ, καί ὅλον τό ἀσώματον σῶμά σου τῆς ψυχῆς φωτεινόν ἔσται· ἐπὶ δέ πονηρός ᾖ ὁ νοῦς, τουτέστιν ἐσκοτισμένος καί ἐσβεσμένος, καί τό σῶμά σου τοῦτο σκοτεινόν ἔσται. Σκόπει οὖν μὴ τό φῶς τό ἐν σοί σκότος ἐστί· “Βλέπε, φησί, μὴ δοκεῖς ἔχειν ὅπερ οὐ κέκτησαι”. Ὅρατε πῶς καί αὐτός ὁ Δεσπότης ἴσως ἡμῖν τοῖς αὐτοῦ δούλοις πρὸς ὑμᾶς διαλέγεται, “Σκόπει” λέγων, “μὴ λάθῃς σεαυτόν καί ἐν σοί φῶς εἶναι οἰομένου σου, αὐτό οὐκ ἔστι φῶς ἀλλὰ σκότος”. Ὅρατε ὅτι τὰ αὐτά καί ἡμεῖς τῷ Δεσπότη πρὸς τοὺς ὁμοδούλους ὑμᾶς φθεγγόμεθα καί οὐδέν διεστραμμένον ἢ φαῦλον λέγομεν.

(414) Λέγομεν γάρ· βλέπετε, ἀδελφοί, μήποτε δοκοῦντες εἶναι ἐν τῷ Θεῷ καί κοινωνίαν ἔχειν οἰόμενοι μετ' αὐτοῦ, ἔξω εὐρεθείητε τούτου καί κεχωρισμένοι διὰ τό μὴ θεωρεῖν ὑμᾶς

ἤδη τό φῶς αὐτοῦ. Εἰ γάρ ἤψατο τῶν λαμπάδων ὑμῶν - ἤγουν τῶν ψυχῶν -, ἔλαμψεν ἄν τρανώς ἐν ὑμῖν, καθὼς αὐτός ὁ Θεός καί Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός ἔφη· “Εἰ οὖν τό σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μέρος τι μή ἔχον σκοτεινόν, ἔσται φωτεινόν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῆ ἀστραπῆ φωτίζει σε”. Ποίαν οὖν μαρτυρίαν ἄλλην μείζονα τούτου πρός πληροφορίαν σοι παρεισάξομεν; εἰ δέ τῷ Δεσπότῃ διαπιστήσεις, πῶς, εἰπέ μοι, τῷ συνδούλῳ πιστεύσεις;

Ἀλλά τί εἶπω πρός τούς ἀγαπῶντας ὀνομαστούς εἶναι καί ἱερεῖς καί ἀρχιερεῖς καί ἡγουμένους καθίστασθαι, καί λογισμούς ἀλλοτρίους ἀναδέχεσθαι θέλοντας, καί ἑαυτούς εἶναι λέγοντας ἀξίους τῆς τοῦ δεσμεῖν καί λύειν ἐγχειρήσεως; Ὅταν μηδέν τῶν ἀναγκαίων καί θείων πραγμάτων αὐτούς ἐπισταμένους ὀρῶ, μήτε ταῦτα ἑτέρους διδάσκοντας ἢ εἰς φῶς ἐνάγοντας γνώσεως, τί ἕτερον ἢ ὁ φησι Χριστός τοῖς φαρισαίοις καί νομικοῖς· “Οὐαί ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τήν κλεῖδα τῆς γνώσεως. Αὐτοί οὐκ εἰσήλθετε καί τούς εἰσελθεῖν βουλομένους ἐκωλύσατε”. Τί γάρ ἄλλο ἢ κλεῖς ἐστί τῆς γνώσεως, εἰ μή ἡ διά πίστεως διδομένη χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ τήν γνῶσιν ὡς ἀληθῶς καί ἐπίγνωσιν διά φωτισμοῦ ἐμποιοῦσα καί διανοίγουσα τόν κεκλεισμένον καί κεκαλυμμένον ἡμῶν νοῦν, καθὼς πολλάκις διά πολλῶν παραβολῶν καί αἰνιγμάτων, (415) ἔτι δέ καί φανερῶν ἀποδείξεων, εἶπον ὑμῖν καί πάλιν ἐρῶ· ἡ θύρα ὁ Υἱός - “Εγώ εἰμι, φησίν, ἡ θύρα”-, ἡ κλεῖς δέ τῆς θύρας τό Πνεῦμα τό Ἅγιόν ἐστί - “Λάβετε, φησί, Πνεῦμα Ἅγιον· ἄν τινων ἀφήτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται”-, οἰκία δέ ὁ Πατήρ - “Ἐν γάρ τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρὸς μου πολλάί μοναί εἰσι”- . Πρόσεχε οὖν ἀκριβῶς τῇ θεωρίᾳ τοῦ λόγου. Εἰ μή οὖν ἡ κλεῖς ἀνοίξει - “Τούτῳ γάρ, φησίν, ὁ θυρωρός ἀνοίγει” -, ἡ θύρα οὐκ ἀνοίγεται· ἄν δέ μή ἡ θύρα διανοιχθῆ, οὐδεὶς εἰς τήν οἰκίαν εἰσέρχεται τοῦ Πατρὸς, καθὼς φησιν ὁ Χριστός· “Οὐδεὶς ἔρχεται πρός τόν Πατέρα, εἰ μή δι’ ἐμοῦ”.

Ὅτι δέ τό Πνεῦμα τό Ἅγιον πρότερον διανοίγει τόν νοῦν ἡμῶν καί διδάσκει ἡμᾶς τὰ περὶ τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ, αὐτός πάλιν ἔφη· “Ὅταν δέ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ

παρά τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ καὶ ὀδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν”, - ὁρᾶς πῶς διὰ τοῦ Πνεύματος, μᾶλλον δὲ ἐν τῷ Πνεύματι, ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς ἀχωρίστως ἐπιγινώσκονται; - καὶ πάλιν· “Ἐάν γάρ ἐγώ μὴ ἀπέλθω, ὁ Παράκλητος, φησὶν, οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναμνήσει ὑμᾶς πάντα” καὶ πάλιν· “Ἐάν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς τὰς ἐμὰς τηρήσετε, καὶ ἐγώ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα καὶ ἄλλον Παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ’ ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας” καὶ μετ’ ὀλίγον· “Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ - ὅτε δηλονότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐλεύσεται πρὸς (416) ὑμᾶς - γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγώ ἐν τῷ Πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί καὶ ἐγώ ἐν ὑμῖν” καὶ πάλιν· “Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ”, καὶ εἰκότως· εἰ μὴ γάρ ἐν Ἁγίῳ βαπτισθῆ τις Πνεύματι, οὔτε υἱὸς Θεοῦ οὔτε συγκληρονόμος Χριστοῦ γίνεται. Ἀλλὰ καὶ τῷ Πέτρῳ φησὶ· “Σοὶ δώσω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν”, οὐ κλεῖς πάντως χαλκᾶς ἢ σιδηρᾶς, ἀλλὰ κλεῖς ἀξίας τῆς οἰκίας ἐκείνης. Ποταπὴ δὲ ἐστὶν ἡ οἰκία ἐκείνη, ἄκουε Παύλου λέγοντος ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ· “Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τοῦ ζωοποιούντος τὰ πάντα, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ”, καὶ μετ’ ὀλίγα· “Ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον”. Εἰ γάρ ὁ οἶκος, φησὶν, ἐστὶν ἀπρόσιτος, δηλονότι καὶ ἡ τοῦ οἴκου θύρα φῶς καὶ αὕτη καὶ ἀπρόσιτός ἐστιν. Εἰ δὲ τὸ μὲν προσιτόν εἴπησεν, τὸ δὲ ἀπρόσιτον, τὸ προσιτόν ὑπὸ τοῦ ἀπροσίτου ἀναλωθήσεται καὶ οὐκ ἂν ποτε ἡ κλεῖς ἀνοῖξαι ἰσχύσει, εἰ μὴ καὶ αὕτη ἀπρόσιτος ἢ καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀλλ’ ὑπὸ τῆς θύρας κατακαήσεται ἢ καὶ ἡ θύρα ὑπὸ τοῦ οἴκου, καὶ ἴσως τοῖς πᾶσι γενήσεται ἄβατος. Μᾶλλον δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν καταλυθήσεται, τῆς Ἁγίας Τριάδος διαιρουμένης εἰς προσιτόν καὶ ἀπρόσιτον καὶ μεῖζον καὶ ἔλασσον.

Ὅρατε δὲ μὴ ταῦτα ὑμεῖς ἀκούοντες, ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν οἰκιῶν ὁμοῦ καὶ θυρῶν τὰς εἰκόνας λαμβάνοντες, σωματικόν τι σχῆμα τῷ νοῦ ὑμῶν προεντυπωθῆ, καὶ εἰς ἀμφιβολίαν καὶ βλασφημίαν περιπέσῃ ὑμῶν ἡ ψυχὴ. Ἀλλὰ θεοπρεπῶς ἅπαντα

καί καλῶς, **(417)** εἶγε δύνασθε, κατά τόν τῆς θεωρίας λόγον καί νόμον ἐν ἑαυτοῖς ἀναλογιζόμενοι, εὐρήσετε ὀρθῶς ἅπαντα διερμηνευόμενα. Εἰ δέ μή δύνασθε ταῦτα θεοπρεπῶς οὕτω νοεῖν, πίστει ταῦτα δέχεσθε μόνη καί μή πολυπραγμονεῖν ὅλως θελήσητε. Κλείς μὲν γάρ τό Ἅγιον Πνεῦμα λέγεται, ὅτι δι' αὐτοῦ καί ἐν αὐτῷ πρῶτον τόν νοῦν ἐλλαμπόμεθα καί καθαιρόμενοι φωτιζόμεθα φῶς γνώσεως, βαπτίζόμεθά τε ἄνωθεν καί ἀναγεννώμεθα καί τέκνα Θεοῦ χρηματίζομεν, καθὼς ὁ Παῦλος φησιν· “Αὐτό τό Πνεῦμα ἐντυγχάνει ὑπέρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις”, καί πάλιν· “Ἐδωκεν ὁ Θεός τό Πνεῦμα αὐτοῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κρᾶζον· Ἀββά ὁ Πατήρ”. Τοῦτο τοιγαροῦν δεικνύει τήν θύραν ἡμῖν ὅτι ἐστί φῶς, ἡ δέ θύρα διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ὁ ἐνοικῶν τῇ οἰκίᾳ καί αὐτός φῶς ἀπρόσιτον ἐστί. Οὐκ ἄλλος δέ ὁ οἰκῶν Θεός καί ἕτερον φῶς ἡ οἰκία αὐτοῦ, ὡσπερ οὐδέ ἄλλο φῶς τό τῆς Θεότητος καί ἄλλο Θεός. Ἀλλ' ὁ αὐτός εἷς ἐστί, οἰκία καί ἐνοικος, καθὼς καί φῶς ἐστί ὁ αὐτός καί Θεός. Θεολογικῶς δέ οἰκία καί ὁ Υἱός καλεῖται, ὡσπερ καί ὁ Πατήρ – φησί γάρ· “Σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοί κἀγώ ἐν αὐτοῖς καί αὐτοί ἐν ἐμοί κἀγώ, Πάτερ ἐν σοί, ἵνα ἔνωμεν”, καί τό Πνεῦμα ὡσαύτως· “Ἐνοικήσω, φησίν, ἐν αὐτοῖς καί ἐμπεριπατήσω. Ἐγώ καί ὁ Πατήρ ἐλευσόμεθα καί μονήν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν”, διά τοῦ Πνεύματος δηλονότι, ὡς ὁ Παῦλος φησιν· “Τό γάρ Πνεῦμα ὁ Κύριος ἐστί”. Εἰ οὖν ὁ Κύριος τό Πνεῦμα ἐστί καί ὁ Πατήρ ἐν αὐτῷ καί αὐτό ἐν ἡμῖν, ὡσαύτως δέ πάλιν ἡμεῖς ἐν αὐτῷ, καί αὐτό μετὰ Θεοῦ καί Πατρός καί ὁ Θεός ἐν αὐτῷ.

(418) Καί εἰ χρή ἀκριβέστερόν τι εἰπεῖν, ὅπερ τό ἐν ἐστί, τοῦτο καί τά δύο. Τά τρία γάρ ἐν τῷ αὐτῷ εἰσι καί εἰς μίαν νοοῦνται οὐσίαν καί φύσιν καί βασιλείαν. Εἴ τι οὖν τό ἐν ὀνομάζεται, τοῦτο κατά φύσιν καί εἰς τά λοιπά θεωρεῖται, χωρίς τοῦ “Πατήρ” δηλαδή καί “Υἱός” καί “Ἅγιον Πνεῦμα”, ἦτοι τοῦ “γεννᾶν” ἐκτός καί “γεννᾶσθαι” καί “ἐκπορεύεσθαι”· μόνα γάρ ταῦτα τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι φυσικῶς τε καί κατ' ἰδιότητα ἀναντιρρήτως παρέπεται. Ἀλλοίωσιν δέ ἢ ἀναποδισμόν ἢ τήν τῶν ὀνομάτων ἐναλλαγὴν ἐν τούτοις οὐκ ἐστί ἐννοῆσαι ἡμᾶς ἢ εἰπεῖν. Διά τούτων γάρ τά τρία πρόσωπα γνώριμα

καθεστήκασι καί οὐδέ τόν Υἱόν ἐν τούτῳ προτάξει τοῦ Πατρὸς ἐστι δυνατόν, οὐδέ τοῦ Υἱοῦ τό Ἅγιον Πνεῦμα, ἀλλά ἅμα οὕτως εἶπειν· “Πατήρ, Υἱός καί Ἅγιον Πνεῦμα”, μὴ διακοπῆς τινος ἐν τούτοις ἀπό χρόνου ἢ στιγμῆς τό λεπτότατον γινομένης, ἀλλά σὺν τῷ Πατρὶ ἅμα καί ὁ Υἱός ἐστι γεγεννημένος καί τό Πνεῦμα ἐκπορευόμενον· ἐν δέ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τό ἐν ὄνομα ἢ παράδειγμα καί καθ’ ἐν ἀναθεωρεῖται καί ἐν τρισίν· οἶον “φῶς” ἐάν εἴπησ, καί καθ’ ἕκαστον τούτων φῶς καί τά τρία ἐν φῶς ἐστι· “ζωή αἰώνιος”, καί καθ’ ἐν ὡσαύτως τούτων ὁ Υἱός ἐστι καί τό Πνεῦμα καί ὁ Πατήρ καί τό Πνεῦμα καί ὁ Πατήρ, τά τρία μία ζωή. Πνεῦμα οὖν ὁ Θεός καί Πατήρ καί τό Πνεῦμα ὁ Κύριος ἐστι καί Θεός τό Πνεῦμα τό Ἅγιον· Θεός ταῦτα καθ’ ἐν καί ἅμα τά τρία Θεός· εἷς Κύριος ἕκαστον καί τά τρία Κύριος· εἷς ὁ ἐπί πάντων Θεός, Κτίστης τῶν ἀπάντων, καθ’ ἐν, καί εἷς ταῦτα Δημιουργός τῶν ὅλων Θεός. Φησί δέ καί τό παλαιόν· (419) “Ἐν ἀρχῇ ἐποίησε ὁ Θεός τόν οὐρανόν καί τήν γῆν, καί εἶπεν ὁ Θεός· ‘ Γενηθήτω φῶς’ καί ἐγένετο φῶς”, τοῦτο περὶ τοῦ Πατρὸς ὁ λόγος ἐννοεῖν δίδωσι, καί ὁ Δαυίδ· “Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοί ἐστερεώθησαν”, τοῦτο περὶ τοῦ Υἱοῦ δηλούμενον ἔγνωμεν, “καί τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν”, περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τοῦτο ὑπολαμβάνομεν. Ἀλλά καί Ἰωάννης, ὁ υἱός τῆς βροντῆς, ἐν Εὐαγγελίοις φησίν· “Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καί ὁ Λόγος ἦν πρὸς τόν Θεόν” τόν Πατέρα δηλαδή, “καί Θεός ἦν ὁ Λόγος” ὁ Υἱός δηλονότι. “ Πάντα δι’ αὐτοῦ ἐγένετο, καί χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδέν ὃ γέγονεν”.

Μάθετε οὖν ταῦτα, οἱ τέκνα ἐπονομαζόμενοι τοῦ Θεοῦ, ἀξιῶ, καί οἱ δοκοῦντες εἶναι χριστιανοί, οἱ διδάσκοντες ἄλλους διακενῆς λόγους καί οἱ ἄρχειν οἰόμενοι – πλὴν ψευδῶς - ἱερεῖς καί μονάζοντες! Ἐρωτήσατε τοὺς πρεσβυτέρους καί ἀρχιερεῖς ὑμῶν, συναθροίσθητε ἅμα ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ· καί πρῶτον ζητήσατε ἔργῳ ταῦτα μαθεῖν καί παθεῖν, ἔτι δέ καί ἰδεῖν ποτε βουλήθητε καί τῇ πείρᾳ θεοειδεῖς γενέσθαι. Ἀλλά μὴ τῇ σκηνηῖ μόνῃ καί τῇ περιβολῇ προθυμήθητε καί τηνικαῦτα τῶν ἀποστολικῶν ἀξιομάτων ἐπιβῆτε, ἵνα μὴ ἀκούσητε, οἱ πρό τῆς γνώσεως τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων ἀτελῶς ἐπιτρέχοντες ταῖς

τῶν ἄλλων ἀρχαῖς· “Οὐαί οἱ φρόνιμοι παρ’ ἑαυτοῖς καί ἐνώπιον αὐτῶν ἐπιστήμονες! Οὐαί οἱ τιθέντες τό φῶς σκότος καί τό σκότος φῶς”.

Παρακαλῶ οὖν πάντας ὑμᾶς, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, θεῖναι πρῶτον θεμέλιον ἐν τῇ οἰκοδομῇ τῶν ἀρετῶν ἀγαθόν ταπεινώσεως· (420) εἶτα δι’ ἀγώνων εὐσεβείας ἐγειραί τόν οἶκον τῆς γνώσεως τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καί ὑπό τοῦ θείου καταλαμφθῆναι φωτός καί ἰδεῖν ὄμματι καρδίας κεκαθαρομένῳ Θεόν, ὡς δυνατόν ἡμῖν ἀνθρώποις οὔσι, κάκειθεν μυσταγωγηθῆναι τά τελεώτερα τῶν μυστηρίων τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καί οὕτως ἀπό τῆς γνώσεως ταύτης, τῆς ἀνωθεν διδομένης παρά τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, ἐπί τόν λόγον τῆς διδασκαλίας ἐλθεῖν καί διδάξαι τοὺς πλησίον ἡμῶν, τί τό θέλημα τοῦ Θεοῦ τό ἀγαθόν καί τέλειον καί εὐάρεστον, καί διά τῆς διδασκαλίας ἡμῶν προσάξαι τῷ Θεῷ λαόν περιούσιον, τῷ διά τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ τοῦ Ἁγίου εἰς διδασκάλους προχειρισαμένῳ ἡμᾶς τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ, ἵνα μή ὡς καταφρονηταί καί γυμνοί τοῦ ἐνδύματος τοῦ γάμου ἔξω ῥιφῶμεν τοῦ νυμφῶνος Χριστοῦ, ἀλλ’ ὡς φρόνιμοι μᾶλλον οἰκονόμοι, καλῶς τά τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας οἰκονομήσαντες ἐν τοῖς συνδούλοις ἡμῶν καί πρό γε τούτου τά τοῦ βίου ἡμῶν, εἰσέλθωμεν εἰς αὐτόν ἀκωλύτως ἐν λαμπρότητι βίου καί γνώσεως οὐρανοῦ, φωτοειδεῖς καί Πνεύματος Ἁγίου πεπληρωμένοι, καί συμβασιλεύσωμεν Χριστῷ, τά τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί Πατρὸς συγκληρονομοῦντες αὐτῷ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, τῇ ἀειζώῳ καί ἀθανάτῳ πηγῇ καί ζωῇ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα τιμή καί προσκύνησις νῦν καί ἀεί καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΛΔ'. (421)

Ὅτι οὐκ ἀκίνδυνον τό διδόμενον ἡμῖν παρά Θεοῦ τάλαντον κατορύττειν· χρή γάρ δημοσιεύειν αὐτό καί τοῖς πᾶσιν ὑποδεικνύειν καί τάς εὐεργεσίας Θεοῦ εὐγνωμόνως ἀνακηρύττειν εἰς τήν τῶν ἀκουόντων ὠφέλειαν, κἄν τινες ἀπαρέσκωνται.

Ἀδελφοί καί πατέρες καί τέκνα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, τί πρός τά κατηχηθέντα παρ' ἡμῶν ἐν διαφόροις πολλάκις λόγοις ὑπενοήσατε; Τί κατά τοῦ ταῦτα παρηρησία λαλήσαντος ἐν ἑαυτοῖς ἀπεφήνασθε; Μή τι τῶν θείων ἔξω Γραφῶν εἰπεῖν ἡμᾶς ὑπελάβετε; Μή τι λεληθότως ἡμᾶς κατεμέμψασθε, ὡς ὑπέρογκα λελεχότας; Μή τι κατεκρίνατε, ὡς μεγαλορρημονοῦντας ἡμᾶς; Εἰ οὖν οὕτω πρός τά ῥηθέντα διετέθητε, ἴλεως ὑμῖν γένοιτο ὁ Χριστός, ἐγὼ δέ παρακαλῶ τήν ἀγάπην ὑμῶν ἵνα μηδεῖς τῷ τοιούτῳ κρίματι ἐπιμείνη. Οὐ γάρ ἐνδείξεως χάριν ταῦτα γεγράφαμεν, μή τοῦτο συγχωρήσῃ ὁ ἐλεήσας καί ἀγαγών ἡμᾶς εἰς ταῦτα Θεός, ἀλλά μεμνημένοι τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ, ὧν ἀπ' ἀρχῆς βίου καί μέχρι τοῦ παρόντος πεποίηκε μεθ' ἡμῶν τῶν ἀναξίων, εὐχαριστοῦντες (422) ἀνυμνοῦμεν αὐτόν, ὡς εὐσπλαχνον Δεσπότην καί εὐεργέτην ἡμῶν Κύριον, καί τό ἐπιδοθέν ἡμῖν παρ' αὐτοῦ τάλαντον εὐγνωμόνως πᾶσιν ὑμῖν καταβάλλομεν. Ποῦ γάρ καί δυνάμεθα τό τοσοῦτον μέγεθος τῶν εὐεργεσιῶν αὐτοῦ σιωπᾶν ἢ ἀγνωμόνως ὡς ἀμνήμονες καί κακοὶ δούλοι κατορύττειν τό δοθέν ἡμῖν τάλαντον; Τοῦτο γάρ ποιεῖν μή δυνάμενοι, ἀνακηρύττομεν τόν αὐτοῦ ἔλεον, ὁμολογοῦμεν τήν χάριν, πᾶσι δεικνύομεν τήν πρός ἡμᾶς αὐτοῦ ἀγαθότητα καί παρακαλοῦμεν καί ὑμᾶς διά τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου ἀγωνίσασθαι μετασχεῖν τῶν αὐτοῦ δωρεῶν καί ἀπολαῦσαι, ὧν καί ἡμεῖς οἱ ἀνάξιοι διά τῆς ἀφάτου αὐτοῦ ἀγαθότητος ἀπηλαύσαμεν. Οὐδέν γάρ ὑμᾶς ἐν τούτῳ ἀδικοῦμεν ἢ ἠδικήσαμεν, ἀλλά μεταδοῦναι ποθοῦμεν ἐξ ὧν εἰλήφαμεν τοῖς συνδούλοις ἡμῶν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς, οἱ Χριστοῦ λαός καί ποιμνιον ἱερόν καί βασιλείον ἱεράτευμα ἀκούειν καί καλεῖσθαι ἡξιωμένοι.

Ὡσπερ γάρ πτωχός τις φιλάδελφος παρά τινος φιλοχρίστου καὶ ἐλεήμονος αἰτήσας καὶ λαβῶν νομίματα, ἀποτρέχει πρὸς τοὺς συμπένητας αὐτοῦ ἐν χαρᾷ καὶ καταμηνύει λέγων ἐν μυστηρίῳ αὐτοῖς· “Δράμετε σπουδῆ καὶ ὑμεῖς, ἵνα λάβητε”, δακτυλοδεικτῶν καὶ ὑποδεικνύων αὐτοῖς τὸν τὸ νόμισμα αὐτῶ ἐπιδόντα, εἰ δέ καὶ διαπιστοῦσιν, ἐπὶ τῆς παλάμης ἀπογυμνώσας δείκνυσι καὶ αὐτό, ἵνα πιστεύσαντες σπουδῆ χρήσωνται καὶ τὸν ἐλεήμονα ἐκεῖνον ἄνδρα ταχύ καταλάβωσιν, οὕτω δὴ καὶ ὁ ταπεινός ἐγώ, ὁ πτωχός καὶ γυμνός ἀγαθοῦ καὶ δούλος τῆς ἀγιωσύνης πάντων ὑμῶν, πείραν τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας καὶ συμπαθείας λαβῶν, ὡς διὰ μετανοίας (423) αὐτῶ προσελθὼν καὶ διὰ τῆς τοῦ ἁγίου Συμεὼν μεσιτείας, τοῦ πατρὸς μου καὶ πατρὸς ὑμῶν, τὴν χάριν ἀπειληφώς ὁ ἀνάξιος πάσης χάριτος, οὐ φέρω μόνος ταύτην κρύπτειν ἐν κόλπῳ ψυχῆς, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῖν λέγω καὶ πατράσι μου τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁποῖόν ἐστι τὸ δοθέν μοι τάλαντον, ὅσον τὸ ἐπ’ ἐμοί, φανερῶ ὑμῖν καὶ διὰ τοῦ λόγου ὡς ἐπὶ παλάμης ἀπογυμνῶ τοῦτο, καὶ λέγω οὐχ ὡς ἐν παραβύστῳ καὶ μυστηρίῳ, ἀλλὰ μεγάλη βοῶν τῇ φωνῇ· “Δράμετε, ἀδελφοί, δράμετε”, καὶ οὐ βοῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑποδεικνύω τὸν διδόντα Δεσπότην, τὸν λόγον πάλιν ἀντὶ δακτύλου ὑμῖν προβαλλόμενος. Ἄνθρωπος μὲν γάρ ἐάν ὀβολόν πτωχῶ τινι δῶ, εἶτα ἐκεῖνος πρὸς τὸ καὶ ἑτέροις δοῦναι τοῦτον καταμηνύσειεν, ὀργίζεται καὶ πρὸς τὸ δοῦναι μᾶλλον σκληρύνεται, ὁ δέ Θεός οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τὸναντίον ἅπαν ποιεῖ. Ἐάν γάρ τινι δῶ πνευματικόν χάρισμα ἤγουν τάλαντον καὶ οὐ κηρύξη τοῖς πᾶσι καὶ δημοσιεύσῃ αὐτό, “Προσέλθετε”, λέγων, “πρὸς τὸν ἀπλῶς διδόντα Δεσπότην καὶ μηδένα κενόν ἀποστρέφοντα”, ἀλλὰ λαβῶν κρύψει κατορύξας αὐτό, τότε μᾶλλον ὀργίζεται κατὰ τοῦ λαβόντος ὡς φθονεροῦ καὶ μὴ θέλοντος τοὺς ἑαυτοῦ ἀδελφούς λαβεῖν, ὡς αὐτός ἔλαβε.

Διὰ τοῦτο οὖν, ἃ εἶδον καὶ ἃ ἔργω καὶ πείρα Θεοῦ θαυμάσια ἔγνωκα, μὴ λαλεῖν οὐκ ἀνέχομαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν ὡς ἐνώπιον Θεοῦ προμαρτύρομαι, λέγων μεγάλη τῇ φωνῇ· “Δράμετε πάντες πρὸ τοῦ κλεισθῆναι διὰ θανάτου τὴν τῆς μετανοίας θύραν ὑμῖν, δράμετε ἵνα πρὸ τῆς ἐξόδου

καταλάβητε, σπεύσατε ἵνα λάβητε, κρούσατε ἵνα πρό τῆς τελευτῆς **(424)** τάς τοῦ παραδείσου πύλας ὁ Δεσπότης ὑμῖν ἀνοίξειε καί ἑαυτόν ὑμῖν ἐμφανίσειε, σπουδάσατε τήν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἐντός ὑμῶν καί γνωστῶς κτήσασθαι καί **μή** κενοί ταύτης ἐντεῦθεν ἀποδημήσητε, καί **μάλιστα** οἱ ταύτην ἀγνώστως ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς οἰόμενοι, **μηδέν** δέ διά τήν οἴησιν ἔχοντες”.

Πῶς οὖν, εἶπέ **μοι**, τόν τοῦ Χριστοῦ Πατέρα θεάσηται, ὁ νοῦν Χριστοῦ **μή** κτησάμενος; Ὁ δέ ἐκεῖνον **μή** βλέπων λαλοῦντα ἐντός αὐτοῦ, διά τίνος ἢ πῶς εἶπη· “Ἄββᾶ ὁ Πατήρ”; Ὁ **μή** ἐντός αὐτοῦ τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν γνωστῶς κτησάμενος, πῶς ἐν αὐτῇ **μετά** θάνατον εἰσελεύσεται; Ὁ **μή** μένοντα ἐν αὐτῷ διά τοῦ Πνεύματος τόν Υἱόν σὺν τῷ Πατρὶ θεασάμενος, πῶς **μετ’** αὐτῶν ἐν τῷ **μέλλοντι** ἔσεται, καθὼς ὁ Κύριος εἶπε· “Πάτερ, οὐς δέδωκάς **μοι**, θέλω ἵνα ὅπου εἰμί ἐγώ, κἀκεῖνοι ᾧσι **μετ’** ἐμοῦ”, καί **πάλιν**· “Οὐ περί τούτων δέ ἐρωτῶ **μόνον**, ἀλλά καί περί πάντων τῶν πιστευόντων διά τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἐν ᾧσι, καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοί κἀγώ ἐν σοί καί αὐτοί ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσι. Κἀγώ τήν δόξαν ἣν δέδωκάς **μοι** δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ᾧσιν ἐν, καθὼς ἡμεῖς ἐν ἐσμεν, ἐγώ ἐν αὐτοῖς καί σύ ἐν ἐμοί, ἵνα ᾧσι τετελειωμένοι εἰς ἐν καί ἵνα γινώσκη ὁ κόσμος ὅτι σύ **μέ** ἀπέστειλας καί ἠγάπησας αὐτούς καθὼς ἐμέ ἠγάπησας”.

Οὗτος τοίνυν ὁ τρόπος, ἀδελφοί, τῆς ἐμῆς, ὡς τινες οἴονται, **μεγαλορρημοσύνης**. Οὕτω **με** ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ κινεῖ πρός ὑμᾶς τούς ἐμούς πατέρας καί **(425)** ἀδελφούς ἀποκαλύψαι τήν ἄφατον πρός ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα καί ἀγάπην, δι’ ἣν οὕτω καί ἐν τηλικούτοις δοξάζει τούς εἰς αὐτόν ἠλπικότας ἀνεπιφθόνως.

Ἄλλ’ ἐρωτῶντι ἀποκρίθητέ **μοι**, παρακαλῶ· “Τί οὖν; Ὁ Πατήρ ἀγνώστως ἀγαπᾶ τόν Υἱόν καί ὁ Υἱός ἀγνώστως καί ἀοράτως σύνεστι τῷ Πατρὶ;” – “Οὐ”, πάντως εἶποιτε. Εἰ γάρ τοῦτο δῶμεν καί ἀγνοεῖν ἀλλήλους τόν Πατέρα καί τόν Υἱόν **δογματίσομεν**, οἴχεται ἡ πίστις ἡμῶν καί ἀπόλωλεν ἀγνοούντων γάρ ἐκείνων ἀλλήλους ἀνάγκη πᾶσα καί ἡμᾶς παντελῶς ἀγνοεῖν αὐτούς· εἰ δέ τοῦτο, ἄρα ἄθεοί ἐσμεν, Θεοῦ γνῶσιν **μή** ἐσχηκότες. Εἰ δέ “καθὼς ἐκεῖνος γινώσκει, φησίν, ὁ

Πατήρ τόν Υἱόν, καί ὁ Υἱός γινώσκει τόν Πατέρα” καί ὡς Θεός σύνεστι τῷ Θεῷ καί Πατρί καί ὁ Πατήρ ὁμοίως σύνεστι τῷ Υἱῷ, ὡς ὅταν λέγῃ· “Καθώς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοί καὶ ἐγὼ ἐν σοί, οὕτω καί αὐτοί ἐν ἐμοί ὡς ἐγὼ ἐν αὐτοῖς”, τό ἴσον πάντως δηλοῖ τῆς μετ’ ἀλλήλων ἐνώσεως. Πλήν τοῦ μὲν Υἱοῦ πρὸς τόν Πατέρα ἡ ἐνωσις φυσική ἐστι καί συνάναρχος, ἡ δὲ ἡμετέρα πρὸς τόν Υἱόν θέσει καί χάριτι, ὅμως εἰς τό αὐτό οἱ πάντες ἐσμὲν ἡνωμένοι Θεῷ καί ἀχώριστοι, ὡς αὐτός πάλιν φησίν· “Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καί σύ ἐν ἐμοί, ἵνα ὡς τετελειωμένοι εἰς ἓν, - διατί; ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας καί ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμέ ἠγάπησας”, καί ὁ Παῦλος· “Ὅπου οὐκ ἔστι Ἕλλην καί Ἰουδαῖος, βάρβαρος, Σκύθης, δούλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τά πάντα καί ἐν πᾶσι Χριστός”.

Ταῦτα τοιγαροῦν ἀκούσατε οἱ δοκοῦντες εἶναι (426) πνευματικοί καί τῷ λαλοῦντι πιστεύσατε, ἐμέ δὲ τόν λέγοντα ὑμῖν ἐν τῷ λόγῳ τῆς χάριτος τὰς δωρεάς, ἅς λαμβάνουσι ἀπὸ Θεοῦ οἱ ἐν πίστει θερμῇ προστρέχοντες αὐτῷ καί ποιῶντες αὐτοῦ τὰς ἐντολάς, λειτουργοῦντα τῷ ἄνωθεν ἐνηχοῦντι Πνεύματι, πάσης ἀπολύσατε μέμψεως. Τίς δὲ ὁ λαλῶν, αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἀκούσατε λέγοντος· “Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ λαλοῦν ἐν ὑμῖν”. Ὁρᾶτε ὡς οὐκ ἐγὼ τά ὑπερφυῆ καί μεγάλα πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην λαλῶ, ἀλλὰ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τό λαλοῦν ἐν ἡμῖν. Τοῦτο δὲ καί Πέτρος ὁ κορυφαῖος ἐπιμαρτυρεῖ λέγων· “Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτέ προφητεία, ἀλλ’ ὑπὸ Πνεύματος Ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι”. Εἰ δὲ ἡμεῖς εὐτελεῖς ὄντες καί ἀνάξιοι μακρὰν ἐσμεν πάσης ἀγιωσύνης καί τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπων, ἀλλ’ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι τὴν δωρεάν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἀπὸ Θεοῦ, ὡς δὲ ὑπόχρεοι τῆς αὐτοῦ χάριτος διακονοῦμεν ὑμῖν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ καί ἀνακαλύπτομεν τό τάλαντον ὃ ἐδόθη ἡμῖν καί τό χάρισμα διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ εἰς τὴν ἱερωσύνην ἡμᾶς τελειώσαντος, καθὼς αὐτός οὗτος ὁ κορυφαιότατος ἡμῖν τῶν ἀποστόλων ἐντέλλεται, φησί γάρ· “Ἐκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτούς αὐτό διακονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ. Εἴ τις

λαλεῖ, ὡς λόγια Θεοῦ, εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ὡς χορηγεῖ ὁ Θεός”.

(427) Τοιγαροῦν τό Πνεῦμα ἐστι τό λαλοῦν, ἀδελφοί, οὐκ ἐγώ, ὡς ὁ Κύριος καί ὁ τούτου πιστός μαθητής ἡμᾶς ἐβεβαίωσαν. Εἰ δέ ψεύδομαι, ποῦ φεύξομαι τό τῆς δίκης ἄφυκτον, τό τούς ψευδομένους εἰς ἀπώλειαν παραπέμπον; “Ἀπολεῖς γάρ, φησί, πάντας τούς λαλοῦντας τό ψεῦδος”. Ὡσπερ δέ ὁ τῶ λαλοῦντι διά τοῦ Πνεύματος ἀπιστῶν, εἰς τό Πνεῦμα τό λαλοῦν ἐξαμαρτάνει καί βλασφημεῖ, οὕτω πάλιν ὁ τῆς ἄνωθεν χάριτος ἐστερημένος τοῦ Πνεύματος, ἐάν τολμήσῃ εἰπεῖν ὅτι “Ἐν Ἁγίῳ φθέγγομαι Πνεύματι”, ὡς Σίμων ὁ Μάγος καί οἱ ἐκείνου σύμφρονες ἔσται ἀλλότριος τοῦ Θεοῦ καί ἀντίθετος. Ὁ γάρ τοῖς λόγοις ἀντιπίπτων τοῦ Πνεύματος πάντως ἀντίθεος. Θεός γάρ ἀχώριστος ἐστι καί ἀδιαίρετος· τό γάρ Ἅγιον Πνεῦμα τῆς τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ ἀϊδιότητός τε καί βασιλείας ἀχώριστον.

Μή οὖν θεομάχοι καί ἀντίθεοι γενέσθαι θελήσητε, ἀδελφοί, ἀλλά δεῦτε προσκυνήσατε καί προσπέσατε σύν ἡμῖν καί μὴ ἀναστῆτε ἐκεῖθεν μέχρις ἂν λάβητε τήν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, ὡς καί ἡμεῖς ἐλάβομεν οἱ ἀνάξιοι ταύτην τῇ αὐτοῦ χάριτι. Οὐδέν ἐναντίον λέγομεν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀλλά τήν ἀγάπην ἡμῶν δεικνύομεν πλουσίαν πρὸς πάντας ὑμᾶς. Εἰ οὖν ἐλέγομεν ὅτι ἡμεῖς μὲν ἐλάβομεν χάριν δωρεάν παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων ὅθεν πᾶν δῶρημα τέλειον, ὑμᾶς δέ λαβεῖν οὐ βουλόμεθα, δικαίως ἂν καί ἐκ Θεοῦ καί ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἐμισούμεθα· νυνὶ δέ τήν ἀλήθειαν ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς καί ἀπὸ τῆς πείρας αὐτῆς παριστῶντες καί τήν βασιλικὴν ὑποδεικνύοντες ὑμῖν ὁδόν, τί ὑμᾶς ἀδικοῦμεν; Εἰ δέ ὡς ἀνώνυμόν με (428) καί ἀφανῆ καί ἐλάχιστον λογιζόμενι οὐ καταδέχεσθε παρ’ ἐμοῦ ἐκδιδάσκεσθαι, γνῶτε καί μάθετε ὅτι τά μωρά τοῦ κόσμου ὁ Θεός ἐξελέξατο, ἵνα καταισχύνῃ τούς σοφούς καί τά ἀσθενῆ καί ἀπερριμένα, ἵνα καταισχύνῃ τά ἔνδοξα καί ἰσχυρά.

Ἄλλ’ ἴσως παρελθὼν τις εἰς μέσον εἶποι· “Μεγάλα καί υπερβολικά καί ὑπὲρ ἀνθρωπίνην δύναμιν τά λεγόμενα”. Κἀγὼ σοι λέγω· “Μεγάλα τῶ ὄντι καί ὑπὲρ φύσιν εἰσὶ, Θεοῦ

γάρ εἰσι λόγοι, καθὼς εἴρηται”- “Καὶ πῶς οὐδεὶς, φησί, τῶν μεγάλων πατέρων οὕτως ἀναφανδὸν περὶ ἑαυτοῦ ἀπεφήνατο ἢ τοιούτους λόγους λελάληκεν, οἷους λαλεῖς σύ, περὶ ἑαυτοῦ;”- “Λέληθας σεαυτὸν, ὦ ἄνθρωπε. Μᾶλλον μὲν οὖν οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πατέρες συνάδοντά μου τοῖς λόγοις καὶ ὑπερβαίνοντα λελαλήκασιν, ἀλλὰ τὸ ἀξιόπιστον τῶν λεγόντων εὐπαράδεκτα καὶ πιστὰ ποιεῖ τὰ λεγόμενα, ἢ δὲ ἡμετέρα εὐτέλεια καὶ τὰ πᾶσιν ὠμολογημένα ὡς ψευδῆ καὶ βδελυκτὰ ὑμῖν ποιεῖ καταφαίνεσθαι”.

Ὅμως ἔχω καὶ ἄλλην αἰτίαν εἰπεῖν, δι’ ἣν ταῦτα καὶ μὴ βουλόμενος ἐξεκάλυψα. Τίς δὲ αὕτη ἐστίν; Ἡ τῶν λεγόντων μὴ εἶναι τὰ νῦν τοιοῦτον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν μέσῳ ἡμῶν ἄρτι ἄνθρωπον ψευδῆς καὶ παράλογος ἄνοια καὶ ὑπόληψις. Καὶ ὄρα μοι τὴν κακίαν, ὅπως ἐστὶ πολυμήχανος. Μὴ φανερῶς γὰρ λεγόντων ἡμῶν, ἀλλ’ ὑποκρύβειν σπευδόντων τὸ χάρισμα, ἀληθεύειν ἐκεῖνοι νομίζουσιν· ἐάν δὲ ἡμεῖς ἐκκαλύψαντες τὴν ἀλήθειαν εἰπώμεν, ὡς ὑπερηφάνων ἡμῶν αὐτίκα καταγινώσκουσιν, ἀγνοοῦντες τὰς τῶν ἀγίων ἀποστόλων φωνάς. Ποίας δὴ ταύτας, τὸ “Ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν”. Ἄρα ὑπερβολὴν κρίνετε, πρὸς αὐτούς ἂν εἴποιμι, τοῦτο ὑπερηφανίας; (429) τὸ “Ἐκ τούτου γινώσκομεν ὅτι ἐν ἡμῖν ἐστίν, ἐκ τοῦ Πνεύματος οὐ δέδωκεν ἡμῖν”; Τοῦτο δὲ πῶς ἐκλάβοιτε κατὰ τοῦ λέγοντος; Ἀλλὰ καὶ τὸ “Ἡ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ”, καὶ τὸ “Δοκῶ Πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν”, καὶ τὸ “Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐλάβομεν πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ Πνεῦμα υἰοθεσίας, ἐν ᾧ κρᾶζομεν· Ἀββᾶ ὁ Πατήρ”, καὶ τὸ “Ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκοτοῦς φῶς λάμψαι, ὅς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν”; Ταῦτα οὖν πάντα ὑπερηφανίας ὑμῖν λογισθήσονται ῥήματα; Ὡ τῆς εὐηθείας!

Εἰ δὲ καὶ τὸν τῆς ἐλλάμψεως τρόπον βούλη μαθεῖν, τὸν ἐγγινόμενον τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Κύριον, ἄκουε αὐτοῦ τοῦ Παύλου λέγοντος· “Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν”, εἰτ’ οὖν σώμασιν. “Εἰ δὲ μὴ ἔστι, φησί, τοιοῦτος τὰ νῦν, τί;”. Διατί οὐκ ἔστιν, εἰπέ; “Ὅτι καὶ θέλοντά τινα, φησί, μὴ δύνασθαι οἴομαι γενέσθαι τοιοῦτον τὰ νῦν, ὡς καὶ μὴ θέλοντα, μηδέ γίνεσθαι”. Εἰ τοίνυν καὶ θέλοντα λέγεις

μή δύνασθαι, ποῦ θήσομεν τό “Ὅσοι δέ ἔλαβον αὐτόν ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι”, καί το “Εἰ θέλετε, θεοί ἐστε καί υἱοί Ὑψίστου πάντες, καί τό “Γίνεσθε ἅγιοι, ὅτι ἐγώ ἅγιός εἰμι”; Εἰ δέ καί μή θέλοντα μηδέ γίνεσθαι, ἴδε ὅτι σύ σεαυτόν κατεδίκασας, μή θέλων μηδέ προαιρούμενος γενέσθαι· εἰ γάρ θέλεις γενέσθαι, δύνασαι.

Εἰ δέ σύ μή τοιοῦτος, ἀλλ’ ἕτεροι πλεῖστοι, Θεοῦ βουλομένου, οὓς αὐτός ἀγνοεῖς. Εἰ γάρ ἐπί τοῦ Ἡλιοῦ ἑπτακισχιλίους εἶχεν ὁ Θεός τούς μή κάμψαντας γόνυ τῇ Βαάλ, (430) πολλῶ μᾶλλον νῦν, ὅτε τό Πνεῦμα αὐτοῦ τό Ἅγιον πλουσίως ἐξέχεεν ἐφ’ ἡμᾶς. Εἰ δέ μή ἀποδύεται τις πάντα καί γυμνός προσέρχεται καί ζητεῖ τοῦ λαβεῖν, τοῦ μή βουλομένου τό αἴτιον, οὐ τοῦ Θεοῦ. Ὡσπερ γάρ τό πῦρ προθύμως τῆς ὕλης, ἴν’ εἶπω, καί φυσικῶς ταύτης ἐπιλαμβάνεται, οὕτω καί ἡ χάρις τοῦ Παναγίου καί προσκυνητοῦ Πνεύματος τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ζητεῖ ἄψασθαι, ἵνα καί τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ λάμψη καί κατευθύνη δι’ ὧν λάμπει τά τῶν πολλῶν δαβήματα, ὡς ἄν καλῶς ὀδεύοντες καί αὐτοί πλησιάσωσι τῷ πυρί καί εἰς καθ’ εἰς ἢ καί πάντες, εἰ οἶόν τε, ὁμοῦ, ἀναφθῶσι καί ὡς θεοί λάμψωσιν ἐν μέσῳ ἡμῶν, ἵνα ἐπευλογῆται καί πληθύνηται τό σπέρμα τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ καί μή ἐκλείψη θεοειδῆς ἄνθρωπος, λάμπων ὡς φῶς ἐπί γῆς.

Ἐγώ μὲν οὖν οὕτως οἶομαι τήν ἀλήθειαν ἔχειν καί εἶναι τό βούλημα τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς, οὓς αὐτός ἔπλασε καί ἐτίμησε καί ἐδόξασε πάλαι τῇ δόξῃ τῆς εἰκόνας αὐτοῦ· ὑμεῖς δέ ἴδετε καί δοκιμάσατε τά λεγόμενα παρ’ ἡμῶν. Καί εἰ μή τά αὐτά τοῖς ἀποστόλοις καί τοῖς ἁγίοις καί θεοφόροις πατράσι φρονοῦμεν καί λέγομεν κατά τά εἰρημένα, καί τά τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων ῥηθέντα παρά τοῦ Θεοῦ καί ἡμεῖς δευτεροῦμεν, εἰ μή τήν ἐν αὐτοῖς οὖσαν, κακῶς δέ ἀποσβεσθεῖσαν ὑπό συλλογισμῶν ἀσυνέτων, ὅσον τό ἐπ’ αὐτοῖς, ζωοποιόν ἐνέργειάν τε καί δωρεάν διά ἀποδείξεων ἐν πᾶσι τρανῶς ἀνάπτομεν καί τό φῶς ἤδη λάμπον ὑποδεικνύομεν, ἐξ αὐτῶν δηλονότι τῶν ἁγίων Γραφῶν πάντα καί συνιστῶντες καί λέγοντες, (431) ἔστω μὲν ἐμοί ἀνάθεμα ἀπό Κυρίου Θεοῦ καί Ἰησοῦ Χριστοῦ διά Πνεύματος Ἁγίου, ὡς διδάσκοντι παρ’ ὁ οἱ θεῖοι ἀπόστολοι

ἐδίδαξαν καὶ εὐηγγελίσαντο, ὑμεῖς δὲ **μὴ** μόνον τὰ ὦτα πρὸς τὴν ἀκρόασιν ἀποφράξητε, ἀλλὰ καὶ **μέ** λίθοις βαλόντες ὡς ἀσεβῆ καὶ ἄθεον ἀποκτείνατε. Εἰ δὲ τὰ Δεσποτικά καὶ ἀποστολικά **δ**όγματα, διαστρεφόμενα παρὰ τινων, ἀνορθοῦμεν, ἐξ αὐτῶν τῶν θείων πάλιν Γραφῶν τὰ ὑποστηρίζοντα καὶ διορθοῦντα τὴν ἐκείνων καὶ τῶν πειθομένων αὐτοῖς διάνοιαν συλλεγόμενοι, τὴν ἀνάστασιν τε καὶ τὴν ἄφθαρσίαν καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ αὐτὰ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ **μὴ** ἐν ἐλπίσιν αὐτοῖς ἅπαντα προσδοκᾶν παραινοῦμεν, ἀλλὰ τὰ **μέν** προκείμενα καὶ ἀποκαλυπτόμενα, φαινόμενά τε καὶ ὁρώμενα καὶ ὡς ἀρραβῶνας τοῖς ἐκλεκτοῖς καὶ σωθῆναι **μέ**λλουσιν ἀπεντεῦθεν ἤδη διδόμενα ἐκδιδάσκομεν, τὰ δὲ **μετά** θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασιν εἰς αὐτούς προτιθέμενα ἀποδείξαι καὶ βεβαιῶσαι προτεθυμήμεθα, οὐχὶ **μ**ᾶλλον ἀποδεκτοὶ αὐτοῖς καὶ πᾶσιν εἶναι ὀφείλομεν καὶ λίαν ἀγαπητοί, ὡς τῆς τελείας ἀγάπης ἔργον ἐπιδεικνύμενοι;

Ὡσπερ γάρ ὁ κεκρυμμένον εὐρῶν θησαυρόν καὶ ἐαυτῶ **μό**νω τηρήσας αὐτόν, ψεκτός παρὰ πάντων καὶ ὡς φιλάργυρος κατακρίνεται, ὁ δὲ **μὴ** ἐαυτῶ κρύπτων, ἀλλὰ τοῖς πᾶσιν ὑποκεικνύων καὶ φανερῶν καὶ ἀφιεῖς ἕκαστον λαβεῖν ὅσον βούλεται, πάντως ἐπαινετός καὶ Θεῶ καὶ ἀνθρώποις ἀποδεκτός, οὕτω καὶ γὼ ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἔσομαι παραφρονῶν, λαλῶν Θεοῦ χάριτι. Καὶ γάρ θησαυρόν ἀποκεκρυμμένον **(432)** ὑπὸ τῶν θείων Γραφῶν ὄντα, **μ**ηνυθέντα μοι ὑπὸ ἀγίου ἀνδρός ἐν τόπῳ τινί, οὐ κατώκνησα διεγερθῆναι καὶ τοῦτον ἐρευνῆσαι καὶ ἰδεῖν, ἀλλὰ κακεῖνόν μοι βοηθόν γενέσθαι ἐξαιτησάμενον καὶ συνεργόν καὶ λαβῶν, πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν καὶ πρᾶξιν τοῦ βίου καταλιπὼν καὶ τῶ τόπῳ, ἐν ᾧ μοι εἶναι τόν θησαυρόν ὁ ἀγαθός ἐκεῖνος ἀνὴρ διὰ γραμμάτων ἐδήλωσεν, ἐπιστάς, κόπῳ πολλῶ καὶ **μό**χθῳ νυκτός καὶ ἡμέρας ὀρρούσειν, σκάπτειν, τόν χοῦν ἔξω βάλλειν καὶ εἰς βάθος ποιεῖν οὐκ ἐπαυσάμην τό ὄρυγμα, ἕως ὁ θησαυρός διαυγάζειν σὺν τῷ χοῖ ἄνωθεν ἤρξατο. Ἐπὶ πολὺ οὖν κοπιάσας ἐξορύττων καὶ τόν χοῦν ἀπορρίπτων, ὅλον τόν κάτω που κείμενον θησαυρόν ἔνωθεν, ὡς οἴομαι, πάσης τῆς γῆς καὶ

ἀμιγῆ καί παντός ῥύπου καθαρὸν ἐφηπλωμένον τεθέαμαι, καί ὀρῶν ἀεὶ κράζω καί οὕτω τοῖς διαπιστοῦσι καί κοπιᾶν καί ὀρύσσειν μὴ θέλουσιν ἐκβοῶ· “Δεῦτε ἴδετε πάντες οἱ τὰς θείας διαπιστοῦντες Γραφάς”. Τοῦτο δὲ ποιῶ τῷ Σολομῶντι πάντως πειθόμενος λέγοντι· “Ἀδόλως τε ἔμαθον, ἀφθόνως τε μεταδίδωμι”, διό δὴ τοῦτο οὕτω βοῶ τοῖς παῖσιν, ὡς εἴρηται· “Δεῦτε μάθετε ὅτι οὐκ ἐν τῷ μέλλοντι μόνον, ἀλλ’ ἤδη που πρόκειται πρό τῶν ὀφθαλμῶν καί χειρῶν καί ποδῶν ὑμῶν ὁ ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καί ἐξουσίας ἀνεκκλάλητος θησαυρός. Δεῦτε πιστώθητε ὅτι τό φῶς τοῦ κόσμου ὁ θησαυρός οὗτος, ὃν ὑμῖν λέγω, ἐστὶ”.

Καί οὐκ ἐγὼ ἀπ’ ἐμαυτοῦ τοῦτο λαλῶ, ἀλλ’ αὐτός εἶπε καί λέγει ὁ θησαυρός· “Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀνάστασις καί ἡ ζωὴ, ἐγὼ εἶμι ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως ὁ κατακρυπτόμενος ἐν τῇ γῆ, ἐγὼ εἶμι ὁ μαργαρίτης ὁ ὠνούμενος, (433) ὑπὸ τῶν πιστῶν, ἐγὼ εἶμι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἢ ἐν μέσῳ ὑμῶν κρυπτομένη, καί καθὼς ὀρῶμαι ὑπὸ τῶν ζητησάντων καί εὐρόντων με νῦν, οὕτω λάμψω καί ἐν αὐτοῖς καί ἐπάνω πάντων αὐτῶν, ὡς νῦν εἶμι λάμπων - ἀποκεκρυμμένος ὢν - ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν. Ἐγὼ καί ἐνταῦθα, ὁ ἀχώρητος κατὰ φύσιν, ἐν ὑμῖν κατὰ χάριν γίνομαι χωρητός καί ὁ ἀόρατος ὄρατός, οὐχ ὅσος εἶμι δεικνύμενος, εἰ καὶ ὅλος μένω ὀρώμενος, ἀλλ’ ὅσον ἢ τῶν ὀρώντων με φύσις καί δύναμις ἐπιδέχεται. Ἐγὼ εἶμι ἡ ζύμη, ἣν λαβοῦσα ψυχὴ καί βάλουσα ἐν τῷ τριμερεῖ αὐτῆς, ἀναζυμοῦται καί ὅλη ἐμοὶ ὁμοία καθίσταται· οἷα γὰρ ἡ ζύμη, τοιοῦτος γίνεται καί ὁ ταύτη ἀναφυρόμενος σὺν τῷ ὕδατι καί τῷ ἅλατι ἄλευρος· σὺν ἐμοὶ γάρ, φησί, τῷ Υἱῷ ὑπάρχων ὁ ὁμοφυῆς μου Πατήρ καί ὁ τούτου Παράκλητος, αὐτοὶ ἀντὶ ὕδατος καί ἁλός πεφύκασιν γίνεσθαι. Ἐγὼ εἶμι ὁ ἀντὶ τοῦ αἰσθητοῦ παραδείσου νοητός τοῖς ἐμοῖς δούλοις παράδεισος γεγονώς, ἐν ᾧ τιθῶ πάντα τοὺς πιστεύοντας εἰς ἐμέ καί ἀναγεννωμένους διὰ τοῦ Πνεύματος, οἳ οὐκέτι δύνανται ἁμαρτάνειν, οὐδέ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων ἰσχύει τι κατ’ αὐτῶν· ἐγὼ εἶμι ἐν αὐτοῖς καί αὐτοὶ ἐν ἐμοὶ καί νικῶσι τὸν κόσμον, διὰ τό εἶναι αὐτούς ἔξω τοῦ κόσμου καί τὸν ἰσχυρότερον πάντων ἐμέ μεθ’ ἑαυτῶν ἔχειν. Ἐγὼ εἶμι ἡ φωτειδὴς πηγὴ τοῦ ἀθανάτου ῥείθρου καί ποταμοῦ, ἐν ἧ οὐ

μετά θάνατον, ἀλλά καθ' ὥραν οἱ ἐμέ φιλοῦντες ἀπό ψυχῆς λούονται **(434)** τῷ ἀπορρέοντι ὕδατι ἐξ ἐμοῦ καί παντός ῥύπου καθαίρονται τό σῶμα καί τήν ψυχὴν καί ἀπαστρέπτουσιν ὅλοι, ὥσπερ λαμπάς καί ὡς εἶδος ἀκτίνος ἡλιακῆς. Ἐγώ εἶμι ὁ ἀντανίσχων καθ' ὥραν ἐν τούτοις ὡς ἐν πρωῒ καί ὀρώμενος ἥλιος νοερῶς, καθὼς καί πρῶην ἐν τοῖς προφήταις ἐνεφάνιζον ἐμαυτόν καί αὐτοὶ ὀρῶντες ἀνύμνουν, ἐπικαλούμενοί με αἰεὶ: “Τό πρωῒ γάρ, φησὶν ὁ Δαυὶδ, εἰσάκουσόν μου, τό πρωῒ παραστήσομαί σοι καί ἐπόψει με”, καί ἕτερος: “Τότε ῥαγήσεται πρῶϊμον τό φῶς σου καί τά ἰάματά σου ταχύ ἀνατελεῖ”, ὅτε δηλονότι καί σύ τάς ἐντολάς μου τηρήσεις”.

Καί τί πάντα λέγειν πρός τήν ὑμετέραν ἀγάπην οὕτω καταναγκάζομαι, ὅσα ὁ Θεός διψῶν τήν σωτηρίαν ἡμῶν πρός ἡμᾶς φθέγγεται, ἀλλ' ἢ πάντως, ἵνα διά πάντων μαθόντες πεισθήσῃσθε ὅτι οἱ καθήμενοι ἐν σκότει τό μέγα φῶς λάμπον βλέπειν ὀφείλουσιν, εἴπερ ὅλως ἐμβλέπουσι, καί ἵνα μή τινες ἐξ ὑμῶν λογίζωνται ὅτι ἔλαμψε μὲν, ἀδύνατον δέ τούς ἔτι ὄντας ἀνθρώπους ἐν σώματι καθορᾶν αὐτό. Εἰ γάρ μή ἦν δυνατόν, τί καί ἔλαμψε καί λάμπει μή καθορώμενον ὑπ' αὐτῶν; Μᾶλλον δέ τό μὲν φῶς αἰεὶ ἦν καί αἰεὶ ἔλαμπε καί λάμπει ἐν τοῖς κεκαθαυμένοις, καί ἐν τῷ σκότει ἔφαινε καί ἡ σκοτία αὐτό οὐ κατέλαβε, καί νῦν λάμπει καί ἡ σκοτία αὐτό οὐ καταλαμβάνει εἴτ' οὖν οὐχ ἄπτεται αὐτοῦ. Τό δέ 'νῦν' εἰπεῖν, ὅτι ἀνέτειλε τῷ ἐν σκότει καθημένῳ λαῶ, τό ἄρτι εὐδοκῆσαι ἀποκαλυφθῆναί ἐστιν εἰς οὓς καί ἐμφανίζεται οἱ γάρ ἄλλοι ἐν τῇ σκοτία ὄντες οὐ καταλαμβάνουσιν αὐτό. **(435)** Ὁ γάρ ἀόρατος ὤφθη, τό μὲν διά τοῦ σώματος τοῖς αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς πᾶσι τοῖς θεασαμένοις αὐτόν ἀπίστοις τε καί πιστοῖς, ἐγνώσθη δέ καί τό φῶς αὐτοῦ τῆς Θεότητος ἀπεκαλύφθη μόνοις ἐκείνοις τοῖς διά τῶν ἔργων πιστοῖς, οἵτινες καί ἔλεγον πρός αὐτόν: “Ἰδού ἡμεῖς, Κύριε, ἀφήκαμεν πάντα καί ἠκολουθήσαμεν σοι”. τῷ δέ εἰπεῖν 'πάντα' συνέκλεισε τά τε κτήματα καί χρήματα καί θελήματα καί τό καταφρονῆσαι καί αὐτῆς τῆς προσκαίρου ζωῆς καί βδελύξασθαι ταύτην διά τό γεύσασθαι αὐτῆς ἐκείνης τῆς ἐνυποστάτου καί αἰωνίου ζωῆς, τό γάρ ἡδύτερόν ἐστι πάντως καί προτιμότερον, ὅπερ ἐστίν αὐτός ὁ Θεός.

Ἀλλά παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς, ὧ πατέρες καί ἀδελφοί, σπουδάσαι μετασχεῖν τῆς τοιαύτης ζωῆς ἣτις τό φῶς ἐστί τοῦ Θεοῦ, αὐτό τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, τό τούς μετέχοντας αὐτοῦ ἀγιάζον καί θεούς τῇ θέσει ἀπεργαζόμενον. Καί τῶν τοσοῦτων λόγων, ὧν λελάληκα πρὸς ὑμᾶς, μή ἐπιλάβησθε, ἀλλά πρῶτον μὲν αὐτοί μάθετε πράσσειν ἀεὶ τό καλόν καί οὕτω διδάξατε ἄλλους τοῦτο ποιεῖν, ἵνα ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας ὑμῶν ἔμπρακτος ὑπάρχη καί εὐπαράδεκτος τοῖς ἀκούουσιν. Εἰ δ' οὖν, ἐγὼ ἀθῶς ἐκ πάντων ὑμῶν εἶμι, οὐ γάρ ὑπεστειλάμην τοῦ μή ἀναγγεῖλαι ὑμῖν τά λαληθέντα μοι καί γνωρισθέντα καί προσταχθέντα ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ προσκυνητοῦ καί ἁγίου αὐτοῦ Πνεύματος περὶ τῶν ὑψηλῶν δωρεῶν καί χαρισμάτων τοῦ συναράχου (536) Θεοῦ καί Πατρός αὐτοῦ, ὧν τοῖς ἐμπόνως ζητοῦσι τὴν μέθεξιν διὰ πίστεως δίδωσιν ἀεὶ καί μέχρι τοῦ νῦν ὁ αὐτός ἀγαθός καί εὐεργέτης Θεός ἡμῶν, ὧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καί προσκύνησις νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος ΛΕ'. (437)

Τοῦ αὐτοῦ. Εὐχαριστία πρὸς Θεόν ὑπὲρ ὧν ἠξίωται δωρεῶν. Καί εἰσήγησις ὅπως τοῖς κεκαθαρμένοις τῇ καρδίᾳ Θεός ἀεὶ ἐπιφαίνεται, καί ἐν ποίοις τοῖς πράγμασι καί γνωρίσμασι.

Εὐχαριστῶ καί προσκυνῶ καί προσπίπτω σοι, Κύριε τοῦ παντός καί πανάγιε Βασιλεῦ, ὅτι ἐλέησας ἀνάξιον ὄντα με καί ἐτίμησας καί ἐδάξασας, ὡς αὐτός ἠθέλησας ἄνωθεν, ἐπειδὴ καί πρό τοῦ τόν κόσμον γενέσθαι παρὰ σοῦ, ὅλον ἔχων με ἐν ἑαυτῷ, λόγῳ καί εἰκόνι με τῇ σῆι δοξάσας ἐτίμησας. Οὐδέ γάρ δι' ἄλλο τι ἢ δι' ἐμέ τόν κατ' εἰκόνα σύν καί καθ' ὁμοίωσιν πάντα ἐξ οὐκ ὄντων παρήγαγες, βασιλέα με τῶν ἐπιγείων πάντων πεποικῶς εἰς δόξαν τῆς σῆς μεγαλοουργίας καί ἀγαθότητος. Εὐχαριστῶ σοι, ὅτι πᾶσάν μου τὴν αἴτησιν καί ἐπιθυμίαν εἰς ἀγαθόν ἐξεπλήρωσας κατὰ τάς πρὸς ἡμᾶς τούς δούλους σου ὑποσχέσεις, καί ὑπὲρ ἃ ἠλπίζον καί ἐπεθύμουν ἐχαρίσω μᾶλλον τῷ ἀναξίῳ τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς. Εἶπας γάρ· “Πᾶν ὃ ἐάν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου (438) πιστεύοντες

λήψεσθε”. Εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἓνα τῶν ἁγίων σου ἐπιποθήσαντά με ἰδεῖν καί δι’ αὐτοῦ πιστεύσαντα εὐρεῖν ἔλεος παρά σοι, αὐτός οὐ μόνον τοῦτο πεποίηκας, ἀγαθέ, καί δούλόν σου γνήσιον, τόν μακάριον λέγω καί ἅγιον Συμεών, καθυπέδειξας καί παρ’ ἐκείνου με ἀγαπηθῆναι ἠυδόκησας, ἀλλά καί μυρία ἄλλα, ἃ οὐκ ἠλπίζον, ἐδωρήσω μοι ἀγαθά.

Πόθεν γάρ που ἐγίνωσκον ὁ τάλας ἐγώ ὅτι τοιοῦτος ὑπάρχεις ὁ καλός Δεσπότης ἡμῶν, ἵνα ἐπιθυμίαν λάβω τήν περί σου; Πόθεν που ἤδειν ὅτι φανεροῖς σεαυτόν τοῖς ἐρχομένοις πρός σέ ἐν τῷ κόσμῳ ἔτι διάγουσιν, ἵνα καί θεάσασθαί σε ἐξεζήτησα; Πόθεν που ἐγίνωσκον ὅτι χαρᾶς τοιαύτης καί ἀνέσεως καταξιῶνται οἱ τῆς χάριτός σου τό φῶς ἐν ἑαυτοῖς εἰσδεχόμενοι; Πόθεν δέ ἦ πῶς ὁ τάλας ἐγίνωσκον ὅτι τό Πνεῦμά σου τό Ἅγιον οἱ σέ πεπιστευκότες λαμβάνουσι; Πιστεύειν γάρ τελείως εἰς σέ ἐνόμιζον καί πάντα ἔχειν ἐδόκουν ὅσα χαρίζῃ τοῖς φοβουμένοις σε, μηδέν ὅλως ἔχων, ὡς ὕστερον ἔργῳ τοῦτο μεμάθηκα. Πόθεν που ἐγίνωσκον, Δέσποτα, ὅτι σύ ἀόρατος ὢν καί ἀχώρητος, ὁρᾶσαι καί χωρῆσαι ἐντός ἡμῶν; Πόθεν που εἶχόν ποτε λογίσασθαι ὅτι ὁ κτίσας Δεσπότης τά σύμπαντα ἀνθρώποις ἐνοῦσαι, οὐς αὐτός ἐπλασας, καί θεοφόρους τούτους ἐργάζῃ καί υἱούς σου ποιεῖς, ἵνα καί εἰς πόθον τούτων ἦλθον καί ταῦτα λαβεῖν ἐζήτησα παρά σοί; Πόθεν δέ ἤδειν, Κύριε, ὅτι τοιοῦτον ἔχω Θεόν, τοιοῦτον Δεσπότην, τοιοῦτον προστάτην, πατέρα καί ἀδελφόν καί βασιλέα, σέ τόν πτωχεύσαντα δι’ ἐμέ καί μορφήν δούλου λαβόντα;

(439) Ὅντως, Δέσποτά μου φιλόνητο, οὐδέν οὐδαμῶς τούτων ἀπάντων ἐγίνωσκον. Εἰ γάρ καί ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς, ἃς οἱ ἅγιοί σου ἐξέθεντο, ἐγκύψας ἀνέγνων περί τούτων ποτέ, ἀλλ’ ὡς περί ἄλλων τινῶν ἢ πρός τινας ἄλλους λεγομένων ἤκουον καί ἀναισθητῶς πρός πάντα διεκείμην τά γεγραμμένα, μηδέ ἐννοιάν ποτε περί τούτων δυνηθεῖς λαβεῖν. Ἀκούων γάρ τοῦ κήρυκός σου Παύλου βοῶντος καί λέγοντος· “Ἄ ὀφθαλμός οὐκ εἶδε καί οὐς οὐκ ἤκουσε καί ἐπί καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεός τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν”, ἀδύνατον εἶναι ἐπειθόμην τοῦ ἐν σαρκί ὄντα τινά ἐκείνων ἐν θεωρίᾳ

γενέσθαι. Ἐνόμιζον δέ ὅτι ἐκείνῳ μόνῳ κατά φιλοτιμίαν ταῦτα ὑπέδειξας καί οὐκ ἤδειν ὁ ἄθλιος ὅτι καί ἐπί πάντα τοὺς ἀγαπῶντάς σε τοῦτο γίνεται παρὰ σοῦ. Πόθεν δέ ἢ πῶς ἠδυνάμην εἰδέναι ὅτι πᾶς ὁ πιστεύων εἰς σέ μέλος σόν γίνεται, χάριτι ἀπαστράπτων Θεότητα – τίς δέ τοῦτο πιστεύσει; - καί μακάριος γένηται, μακαρίου Θεοῦ μακάριον μέλος γεγόμενος; Πόθεν που ἐγίνωσκον ὅτι σύ ἀντί τροφῆς αἰσθητῆς ἀθάνατος καί ἄφθαρτος ἄρτος τοῖς διά σέ πεινῶσιν ἀκόρεστος γίνῃ καί πηγὴ τοῖς διψῶσιν ἀθάνατος καί χιτῶν ἀπαστράπτων τοῖς εὐτελεῖ διά σέ περιβεβλημένοις ἱμάτια; Ταῦτα γάρ ἀκούων διά τῶν σῶν κηρύκων λεγόμενα, ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι καί μετὰ τήν ἀνάστασιν μόνον ὑπελάμβανον γίνεσθαι καί οὐκ ἤδειν ὅτι καί νῦν μᾶλλον ἐπιτελοῦνται, ὅτε καί τούτων ἐν χρεῖα πλείονι καθεστήκαμεν.

Ταῦτα οὔτε ἤδειν, πανάγιε Βασιλεῦ, οὔτε ἐν ἐπιθυμίᾳ τούτων ποτέ γέγονα, οὔτε ἠτησάμην τι ἐκ τούτων λαβεῖν παρὰ σοῦ, (440) ἀλλ' ἢ τῶν ἀμαρτιῶν μου μιμησκόμενος, τήν ἐκείνων συγχώρησιν μόνον ἐζήτητον μεσίτην καί πρεσβευτήν εὐρεῖν, ὡς ἄνωθεν εἶπον, Δέσποτα, ἐπεθύμησα, ἵνα διά τῆς ἐκείνου ἐντεύξεως καί τῆς πρὸς ἐκείνόν μου δουλώσεως κἄν ἐν τῷ μέλλοντι εὐροῦμι τῶν πολλῶν μου ἀμαρτημάτων τήν ἄφεσιν. Ὡς δέ ἤκουον ὁμοθυμαδόν ἅπαντας λέγοντας μὴ εἶναι τοιοῦτον ἐπὶ τῆς ἄρτι ἁγίου, εἰς πλείονα λύπην ἔπιπτον. Πλήν ὁμως οὐδέποτε τοῦτο ἐπίστευσα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς τοιούτους ἀπεκρινάμην, Δέσποτα Χριστέ, καθὼς οἶδας, καί ἔλεγον· “Κύριέ μου, ἐλέησον. Καί τοσοῦτον ὁ διάβολος τοῦ Δεσπότη Θεοῦ ἐγένετο δυνατώτερος, ἵνα πάντας ἐφελκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν καί εἰς τήν αὐτοῦ μερίδα ποιήσῃται, ὥστε μὴ καταληφθῆναί τινα εἰς τό μέρος τοῦ Θεοῦ;”.

Διά τοῦτο, ὡς οἶμαι, φιλόφρονε βασιλεῦ, ἐν τῷ τοῦ βίου σκότει καί ἐν μέσῳ τῶν κακῶν καθημένῳ μοι τό φῶς σου τό ἅγιον ἔλαμψας καί ἐν αὐτῷ τόν σόν μοι καθυπέδειξας ἅγιον. Καί ὄν τρόπον ἐπὶ τοῦ δούλου σου Παύλου ἐποίησας, διώκοντά σε καλέσας αὐτόν διά τῆς θεϊκῆς ἐμφανείας σου – καί γάρ ἐκείνου θεασαμένου σε καί εἰπόντος· “Τίς εἶ;” οὐκ εἶπας· “Ἐγώ εἰμι ὁ ποιήσας τόν οὐρανόν καί τήν γῆν. Ἐγώ εἰμι ὁ ἐκ τοῦ μὴ

ὄντος εἰς τό εἶναι τά πάντα παραγαγών”, οὐδέ εἶπας· “Εγώ εἶμι ὁ ὢν, ἢ· ὁ Θεός Σαβαώθ, ἢ· ὁ Θεός τῶν πατέρων σου”, οὐδέ ἕτερόν τι ἐκ τῶν τῆς δόξης σου προσηγοριῶν, ἀλλ’ ἢ τοῦτο μόνον πρὸς αὐτόν εἶρηκας· “Εγώ εἶμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σύ διώκεις”, ἵνα γνῶ σαφῶς ὅτι σύ ὑπάρχεις (441) ὁ σαρκωθεὶς Θεός δι’ ἡμᾶς, ὃν ἐκεῖνος ἐδίωκεν -, οὕτω καί ἐπ’ ἐμοί ἐποίησας, Δέσποτα, ὅτε μοι τόν ἅγιόν σου Συμεῶν καθυποδείξει εὐδόκησας.

Τοῦ φωτός σου γάρ τοῦ θεϊκοῦ τά πάντα κάμῃ τόν τάλανα καταφωτίσαντος καί τήν νύκτα ὡς ἡμέραν φαεινοτάτην ποιήσαντος, ἐν αὐτῷ με τῷ ὕψει τῆς σῆς Θεότητος ὡς ἐν οὐρανῷ φρικτῶς ἰδεῖν αὐτόν κατηξίωσας, τῆς θεϊκῆς σου δόξης πλησίον ἰστάμενον, οὐ στεφάνῳ τινί, οὐκ ἐνδύματι φαεινῷ, οὐκ ἐνηλλαγμένη θεωρία κοσμήσας αὐτόν, ἀλλ’ οἷος ἦν συνδιάγων ἡμῖν καί ὀρώμενος καθ’ ἐκάστην ἐπί τῆς γῆς, τοιοῦτόν μοι αὐτόν καθυπέδειξας ἐν τῷ οὐρανῷ. Τίνα τρόπον; Ἴνα μή ἕτερον εἶναι τοῦτον, τόν σύν ἡμῖν, καί ἄλλον τόν ἐκεῖ μοι ὀφθέντα λογίσωμαι καί ἀποπλανηθεὶς τοῦ καλοῦ ποιμένος ἀστοχήσω, τό ἀπολωλός ἐγώ πρόβατον.

Ἀλλά γάρ οὐδέ ἐν τούτῳ τῷ γεγονότι θαύματι συνῆκα ὁ ἄθλιος, ῥαθυμία δέ καί ὀλιγωρία κατ’ ὀλίγον κλαπεῖς, τοῖς προτέροις κακοῖς ἢ καί χεῖροσι περιέπεσον. Σύ δέ, Βασιλεῦ εὐσπλαχνε καί μακρόθυμε, οὐδέ οὕτω με ἀπεστράφης, ἀλλά δι’ αὐτοῦ με τοῦ ἁγίου ἐπέστρεψας καί εἰς τούς ἁγίους αὐτοῦ προσπεσεῖν πόδας με κατηξίωσας, τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ καί τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ ἐξάξας ἀπό τοῦ πλάνου κόσμου καί τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων καί ἡδονῶν καί ἀποχωρήσας με πάντων σωματικῶς τε ἅμα καί ψυχικῶς, ὡ τοῦ θαύματος, ὡ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης καί συμπαθείας σου τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ἔστησας ἐν τῇ τάξει τῶν δουλευόντων σοι. Μετά ταῦτα οὖν, Δέσποτα, οὐ μόνον τῶν ἀμυθήτων (442) μου κακῶν τήν συγχώρησιν, ἀλλά καί τά προειρημένα ἅπαντα ἀγαθὰ ταῖς τοῦ ἁγίου σου πρεσβείαις μοι δέδωκας, μᾶλλον δέ αὐτός πάντα μοι γέγονας.

Προσκηνώσαντός σου γάρ ἐν ἐκείνῳ καί τῷ φωτί τῆς θεϊκῆς δόξης ἐκλάμποντος, πλησιάσας αὐτῷ ἐν μετανοίᾳ καί πίστει

τούς εκείνου πόδας κρατήσας, ἐγὼ εὐθύς θείας ἠσθόμην θερμότητος, εἶτα μικρᾶς αὐγαζούσης λαμπρότητος, εἶτα θείου ἀπὸ τῶν εκείνου λόγων ἐμφυσήματος, εἶτα πυρός ἐκ τούτου ἐγκαρδίου διὰ δακρύων βλύζοντος ῥεῖθρα ἀένναα, εἶτα ἀκτῖνος ἐν τῷ νοῦ μου λεπτῆς ταχύτερον ἀστραπῆς διελθούσης, εἶτα ὡς φῶς ἐν νυκτί καί ὡς νεφέλη ἐφάνη μοι μικρά καί φλογοειδῆς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου καθίσασα, κειμένου μου ἐπὶ πρόσωπον καί ποιουμένου τὴν δέησιν. Εἶτα ἀπέπτη καί μετ' οὐ πολὺ ὤφθη μοι ἐν τῷ οὐρανῷ.

Εἶτα ἀναλογιζόμενος τὸ ὀρώμενον εἶναι, ἕτερόν τι ὑπὲρ ταῦτα πάντα παραδοξότερον γίνεται. Κατὰ τούς ὕπνους γὰρ ὑπὸ τῶν πονηρῶν δαιμόνων πειραζομένου μου καί πρὸς πάθος ῥέυσεως διὰ μηχανῆς ἐλκομένου μου καί ἀνθισταμένου μου εἰς βοήθειαν, ἔξυπνος γέγονα, τῶν πειραζόντων τὰς χεῖρας ἀβλαβῆς ἐκφυγών. Ὡς δέ καθ' ἑαυτὸν τὴν ἔνστασιν καί τὴν ἀνδρείαν, μᾶλλον δέ τὴν ἀκινήσιαν μου πρὸς τὸ πάθος ἐθαύμαζον, καί “Πόθεν τοῦτο ἀσυνήθως” μου λογιζομένου, “τό τρόπαιον γέγονεν, ἵνα καί κοιμώμενος ἀντιμάχωμαι καί ἰσχυρότερος τῶν ἀντιπάλων καί ἐχθρῶν μου γίνωμαι καί κατὰ κράτος αὐτούς νίκην νικῶ παραδόξως διὰ Χριστοῦ; “- ὦ τοῦ θαύματος, εὐθύς ὄν ἐν τῷ οὐρανῷ εἶναι ἐνόμιζον ἐντός μου τοῦτον εἶδον, σέ λέγω τὸν ἐμὸν Δημιουργόν καί Βασιλέα Χριστόν, (443) καί τότε ἔγνων εἶναι σὴν τὴν νίκην, ἣν με νενικηκέναί ἐποίησας τὸν διάβολον.

Ἄλλ' ὅμως οὐπω ἐγίνωσκον, Δέσποτα, ὅτι σύ ἦς, ὁ ἀπὸ πηλοῦ πλάσας με, ταῦτά μοι πάντα χαρισάμενος τὰ καλά. Οὐπω ἔγνων ὅτι αὐτός σύ ὑπῆρχες ὁ ἀνυπερήφανος Θεός μου καί Κύριος. Οὐπω γὰρ φωνῆς σου ἠξιώθην ἀκοῦσαι, ἵνα γνωρίσω σε, οὐπω ἦς εἰπὼν μοι μυστικῶς ὅτι “Εγὼ εἶμι”. Ἀνάξιος γὰρ ἐτύγχανον καί ἀκάθατος, ἔτι τὰ ὦτα τῆς ψυχῆς ἐμπεφραγμένα τῷ τῆς ἁμαρτίας ἔχων πηλῷ καί τούς ὀφθαλμούς μου κεκρατημένους ὑπὸ ἀπιστίας καί ἀγνοίας καί τῆς τῶν παθῶν αἰσθήσεως καί ἀχλύος. Καί σέ μὲν οὕτω τὸν Θεόν μου ἐώρων· μὴ εἰδώς δέ μηδέ προπεπιστευκῶς ὅτι Θεός, καθ' ὅσον οἶόν τε ὀρᾶσθαι, ὀρᾶται τι, οὐκ ἐνενόουν ὅτι Θεός ἢ Θεοῦ δόξα ἐστὶ τὸ ποτέ μεν οὕτω μοι ποτέ δέ ἄλλως

δεικνύμενον, ἀλλά τό μέν ἀσύνηθες κατέπληττέ με τοῦ θαύματος, χαρᾶς δέ ὅλην μου τήν ψυχὴν ἐπλήρου καί τήν καρδίαν, ὡς καί αὐτό μου οἶεσθαί με τό σῶμα μεταλαμβάνειν τῆς χάριτος τῆς ἀφάτου ἐκείνης. Οὕτω δέ τό τίς ἦς ὁ ὀρώμενος τρανῶς τότε ἐγίνωσκον. Τέως ἐώρων συχνότερον φῶς, ποτέ μέν ἔνδον, ὅτε γαλήνης καί εἰρήνης ἡ ψυχὴ μου ἀπήλαυε, ποτέ δέ ἔξω που μακρὰν ἐφαίνετο ἢ καί τελείως ἐκρύπτετο καί κρυπτόμενον θλίψιν μοι ἐνεποίει ἀφόρητον, λογιζομένου μου ὡς οὐκέτι πάντως φανήσεται. Ἀλλά μοι πάλιν θρηνοῦντι καί κλαίοντι καί πᾶσαν ἐνδεικνυμένῳ ξενιτείαν καί ὑπακοήν καί ταπείνωσιν ἐπεφαίνετο ὡσπερ ὁ ἥλιος, τό πάχος τοῦ νέφους διατέμνων καί κατά μικρόν προσηνῆς καί σφαιροειδῆς ἐνδεικνύμενος. Οὕτως οὖν ὁ ἄφραστος σύ, ὁ ἀόρατος, (444) ὁ ἀναφῆς, ὁ ἀκίνητος, ὁ πανταχοῦ ἀεὶ καί ἐν πᾶσι παρῶν καί τά πάντα πληρῶν, καθ' ὥραν, ἴν' εἶπω, ἐν ἡμέρᾳ τε καί νυκτί ὀρώμενος καί κρυπτόμενος, ἀπιῶν καί ἐρχόμενος, γινόμενος ἀφανῆς καί αἴφνης φαινόμενος, κατά μικρόν μικρόν τό σκότος ἐν ἐμοί ἀπεδίωξας, τό νέφος ἀπήλασας, τό πάχος ἐλέπτυνας, τήν λήμην τῶν νοερῶν ὀφθαλμῶν ἀπεκάθηρας, τά ὦτα τῆς διανοίας ἀπέφραξας καί διήνοιξας, τῆς ἀναισθησίας περιῆρας τό κάλυμμα, σὺν τούτοις πᾶν πάθος καί πᾶσαν σαρκικήν ἡδονὴν κατεκοίμησας καί τέλεον ἀπ' ἐμοῦ ἐξώρισας. Τοιγαροῦν καί τοιοῦτόν με ἀπεργασάμενος, τόν οὐρανόν παντός νέφους ἐκάθηρας· οὐρανόν δέ λέγω τήν καθαρθεῖσαν ψυχὴν ἐν ἣ ἀοράτως, οὐκ οἶδ' ὅπως ἢ πόθεν ἐρχόμενος, ὁ πανταχοῦ παρῶν αἴφνης εὐρίσκη καί ὡς ἄλλος ἥλιος ἀναδείκνυσαι. Βαβαί τῆς ἀφράστου συγκαταβάσεως!

Ταῦτα πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ τά θαυμάσια, ἀδελφοί! Ἀνερχομένων δέ ἡμῶν ἐπὶ τό τελεώτερον, οὐκέτι ὡς τό πρότερον ἄμορφος ἢ ἀνείδεος ὁ ἄμορφος καί ἀνείδεος ἔρχεται ἢ τήν παρουσίαν καί ἀφίξιν τοῦ φωτός αὐτοῦ σιωπῆ πρὸς ἡμᾶς ἀπεργάζεται. Ἀλλά πῶς; Ἐν μορφῇ τινι, πλήν Θεοῦ· Θεός δέ οὐκ ἐν σχήματι ἢ ἐκτυπώματι, ἀλλ' ἐν ἀκατανοήτῳ καί ἀμηχάνῳ καί ἀμόρφῳ μεμορφωμένος φωτὶ ἀπλοῦς δείκνυται – οὐδέν γὰρ πλέον εἰπεῖν ἢ ἐκφράσαι δυνάμεθα -, τέως ἐμφανῶς δείκνυται καί γνωρίζεται πάνυ γνωστῶς καί λίαν ὀραῖται

τρανῶς ὁ ἀόρατος, ἀοράτως λαλεῖ καὶ ἀκούει καί, ὡς εἶ τις φίλος πρὸς φίλον ἐνώπιος ἐνωπίω, προσομιλεῖ ὁ φύσει Θεὸς τοῖς κατὰ χάριν ἐξ αὐτοῦ γεννηθεῖσι θεοῖς, καὶ ὡς πατὴρ ἀγαπᾷ καὶ παρὰ τῶν υἱῶν φιλεῖται ἄγαν θερμῶς καὶ γίνεται **(445)** τούτοις ξένον θέαμα καὶ φρικτότερον ἄκουσμα, μήτε λαλεῖσθαι παρ' αὐτῶν ἀξίως δυνάμενον, μήτε σιωπῇ συγκαλύπτεσθαι ἀνεχόμενον· οὗ τῷ πόθῳ αἰεὶ ἀναπτόμενοι καὶ μυστικῶς παρ' αὐτοῦ ἐνηχούμενοι, ποτέ μὲν περὶ τῶν ἀλλοτρίων παθῶν ἀποδυρόμενοι γράφουσι, ποτέ δέ τὰ ἑαυτῶν θριαμβεύουσι πταίσματα. Καὶ ποτέ μὲν, τὰς εἰς αὐτοὺς γενομένας εὐεργεσίας καὶ ἐνεργείας τῆς χάριτος εὐχαρίστως ἐκδιηγούμενοι, θεολογικῶς ἀνυμνοῦσι τὸν θεουργικῶς αὐτοὺς ἀλλοιώσαντα· ποτέ δέ, εἶ τι ἐναντίως καὶ ἐσφαλμένως λεγόμενον περὶ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀκούσωσι, κατὰ τὸ δοθέν αὐτοῖς μέτρον τῆς γνώσεως διορθούμενοι, τοῦτο γράφουσι, τὰς μαρτυρίας ἀπὸ τῶν θείων παριστῶντες Γραφῶν καὶ ἠρεμεῖν ὅλως ἢ κόρον τῆς διηγήσεως λαβεῖν οὐκ ἰσχύουσι. Τίνα τρόπον; Ἐπειδὴ οὐκέτι ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοῦ ἐν αὐτοῖς εἰσι Πνεύματος, οὗ καὶ κινεῖ καὶ ὑπ' αὐτῶν πάλιν κινεῖται αὐτό, καὶ γίνεται ἐν αὐτοῖς πάντα ὅσα ἐν ταῖς θείαις ἀκούεις Γραφαῖς περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν λεγόμενα, μαργαρίτης, κόκκος σινάπεως, ζύμη, ὕδωρ, πῦρ, ἄρτος, πόμα ζωῆς, πηγὴ ζωσά τε καὶ ἀλλομένη, ποταμούς ῥέουσα λόγων πνευματικῶν, λόγων θείας ζωῆς, - λαμπάς, κλίνη, παστάς, νυμφῶν, νυμφίος, φίλος, **(446)** ἀδελφός καὶ πατὴρ. Καὶ τί πολλά λέγων πειρωῶμαι τὰ πάντα διεξελεῖν καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἀναρίθμητα; Ἄ γὰρ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὗς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, πῶς γλῶσσα μετρήσασα ταῦτα λόγῳ ἐκδιηγήσεται; Ὄντως οὐδαμῶς. Εἰ γὰρ καὶ ἐντὸς ἡμῶν πάντα διὰ τὸ τὸν πάροχον τούτων Θεὸν περιφέρειν κεκτήμεθα, ἀλλ' οὔτε νοῖ ἐκμετροῦσαι, οὔτε λόγῳ ἐξηγήσασθαι ταῦτα ὅλως δυνάμεθα.

Ταῦτα τοίνυν ἐγράψαμεν, ὦ πατέρες καὶ ἀδελφοί, οὐκ ἐνδείξεως χάριν, μὴ γένοιτο - τί γὰρ καὶ ἔχομεν ἡμέτερον ἐνδείξασθαι, εἰ μὴ ἐκ κοιλίας μητρὸς ἡμῶν ἁμαρτίας καὶ ἀκαθαρσίας καὶ ἀνομίας πολλάς, αἷς ὡς οἶμαι οὐδέ ἡ θαλαττία

ψάμμος τῷ πλήθει συνεξισάζεται; - ἀλλά τοῦ Θεοῦ τὰ θαυμάσια φανεροῦμεν καί παρατιθέμεθα ὑμῖν, εἰ καί μὴ ἀξίως, ἀλλ' οὖν κατὰ γε τὴν ἡμετέραν δύναμιν· πρὸς τούτοις καί ἵνα τοὺς οἰομένους Πνεῦμα Ἅγιον ἀγνώστως ἔχειν ἀπὸ τοῦ θείου βαπτίσματος διὰ ταύτης τῆς ἐξηγήσεως ὠφελήσωμεν. Διδάσκει γάρ ὁ λόγος ἡμᾶς τὴν ἐνοῦσαν ἐν πρώτοις ἡμῖν παντελῆ σκότωσιν τε καί ζόφωσιν ἡγουν τὴν ἀλλοτριώσιν τοῦ θείου φωτός, ὅτε δηλαδή καί τὴν περί Θεοῦ ἄγνοιαν σαφῶς διεξέρχεται, ἔπειτα τὸν ἐκ τῆς συνειδήσεως γινόμενον ἔλεγχον, εἶτα τὸ φόβον, εἶτα τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀφέσεως τῶν χρεῶν - ὅτε καί μεσίτην ὁ ἄνθρωπος ἐπιζητεῖ πρὸς τοῦτο καί βοηθόν, ὡς μὴ δυνάμενος δηλονότι μόνος ἀναιδῶς προσελθεῖν διὰ τὸ καταβαρεῖσθαι αὐτόν ὑπὸ πολλῶν τῆς αἰσχύνης ἀμαρτιῶν -, εἶτα τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ μεσίτου καί ποιμένος καί πρεσβευτοῦ· (447) καί πῶς τῇ νοερᾷ ἐλλάμψει τοῦ Πνεύματος καί τοῦτον τεθέεται, ὃ καί ἀρχὴν γενομένην ἐλλάμψεως δείκνυσιν, ἧς πρόηεν ὑπῆρχεν ἀμύητος, πῶς τε μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν ἀποκάλυψιν πάλιν ἡ θεωρία παρηλθε τοῦ Πνεύματος καί, στερηθεὶς ταύτης, πάλιν ἐν σκότει ἀμαρτιῶν πολλῶν περιέπεσε. Μετὰ δέ ταῦτα καί τὴν διὰ τοῦ ποιμένος δευτέραν κλῆσιν ἐδήλωσεν, εἶτα τὴν ὑπακοήν, τὴν πίστιν, τὴν ταπείνωσιν, τὴν ὑποταγήν, ἐκ δέ τούτων τὴν κατὰ μικρόν ἐν γνώσει καί θεωρίᾳ γινομένην ἐν ἡμῖν ἐναργεστάτην ἀλλοίωσιν, ἣν ὁ μὴ ἐπεγνωκῶς ἐν ἑαυτῷ γενομένην κατὰ τὴν τοῦ λόγου ἐξήγησιν, οὐ δυνατόν ἔχειν Πνεῦμα Ἅγιον τὸν τοιοῦτον κατοικοῦν ἐν αὐτῷ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ λόγος, καθὼς μοι ἄνωθεν εἴρηται, διεξοδικώτερον διερχόμενος, οὐ καυχώμενος ἡμᾶς ἀποδεικνύει, ἀλλὰ διηγούμενος τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, ἃ ἐν τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτόν ἐξ ὅλης ψυχῆς καί καρδίας φιλαγάθως ἐργάζεται, ὡς ἂν πᾶσα πρόφασις καί παρακοήν ἐνδικον ἀπολήψεται τὴν μισθαποδοσίαν ἐν ἡμέρᾳ ἣ κρινεῖ ὁ Θεός τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καί προσκύνησις νῦν καί αἰεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λόγος Λστ'. (448)

Τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου πατρός ἡμῶν Συμεῶν τοῦ Νέου. Εὐχαριστία πρὸς Θεόν περὶ τῶν γεγονότων εὐεργεσιῶν εἰς αὐτόν παρ' αὐτοῦ. Ἐν ἧ καὶ περὶ εὐχῆς πνευματικῆς καὶ τῆς ἐν ταύτῃ προκοπῆς. Καὶ περὶ ἐλλάμψεως θείας θεωρίας τε ἀπλανοῦς καὶ ἀγάπης τῆς πρὸς Θεόν.

Εὐχαριστῶ σοι, Δέσποτα, Κύριε οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁ ἐκ μὴ ὄντος εἰς τό εἶναι πρό καταβολῆς κόσμου γενέσθαι με προορίσας. Εὐχαριστῶ σοι, ὅτι πρό τοῦ φθάσαι τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν, ἐν ἧ ἐκέλευσας παραχθῆναί με, αὐτός ὁ μόνος ἀθάνατος, ὁ μόνος παντοδύναμος, ὁ μόνος ἀγαθός καὶ φιλόανθρωπος, κετελθὼν ἐξ ὕψους ἁγίου σου, τῶν κόλπων τῶν πατρικῶν μὴ ἐκστάς καὶ ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου Μαρίας σαρκωθείς καὶ γεννηθείς, προανέπλασας καὶ προεζώωσας καὶ τοῦ προπατορικοῦ με πτώματος ἠλευθέρωσας καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδον προηυτρέπισας. Εἶτα καὶ παραχθέντα με καὶ κατὰ (449) μικρόν ἀξάνοντα, αὐτός καὶ τῷ τῆς ἀναπλάσεως ἁγίῳ βαπτίσματί σου ἐξανεκαίνισας, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι κατεκόσμησας, καὶ ἄγγελον φωτός φύλακά μοι κατέστησας, καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἔργων καὶ τῶν τοῦ ἐχθροῦ παγίδων μέχρι τελείας ἡλικίας με ἄτρωτον διεφύλαξας.

Ἐπεὶ δέ οὐ βία ἡμᾶς, ἀλλ' αὐτοπροαιρέτῳ γνώμῃ σώζεσθαι ἐδικαίωσας, εἴασας καὶ με τῷ αὐτεξουσίῳ τιμᾶσθαι καὶ τὴν πρὸς σέ ἀγάπην ἐκ τῆς τῶν ἐντολῶν σου φυλακῆς αὐτοπροαιρετον ἐπιδείκνυσθαι, ἐγὼ δέ ὁ ἀγνώμων καὶ καταφρονητής, ὥσπερ ἵππος ἀπολυθείς ἐκ δεσμῶν, οὕτω τὴν ἀξίαν τῆς αὐτεξουσιότητος λογισάμενος, εἰς κρημνὸν ἐμαυτόν, τῆς σῆς δεσποτείας ἀποσκοπήσας, ἀπέρριψα. Κάκει με κείμενον καὶ ἀναισθήτως ἐγκυλιόμενον καὶ ἐπὶ πλεῖον συντριβόμενον, οὐκ ἀπεστράφη, οὐκ εἴασας κείσθαι καὶ τῷ βορβόρῳ μολύνεσθαι, ἀλλὰ διὰ σπλάγχνα ἐλέους σου ἐξαπέστειλας καὶ κείθεν με ἀνήγαγες καὶ λαμπρότερον ἐτίμησας, καὶ ἀπὸ βασιλέων καὶ ἀρχόντων, ὡς σκεῦος ἄτιμον βουληθέντων μοι χρῆσασθαι εἰς λειτουργίαν τῶν θελημάτων αὐτῶν, ἀρρήτοις σου κρίμασιν ἀπελύτρωσας· δῶρα χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου, καίτοι φιλαργύρου μου ὄντος, λαβεῖν με οὐκ εἴασας, δόξαν καὶ περιφάνειαν βίου,

διδομένην μοι εἰς ἀπεμπόλησιν τοῦ ἁγιασμοῦ σου, ὡς βδέλυγμα ταύτην λογίσασθαι ἐδώρησω μοι. Ἀλλά ταῦτα πάντα, ἐξομολογοῦμαί σοι, Κύριε ὁ Θεός τοῦ οὐρανοῦ καί τῆς γῆς, εἰς οὐδέν πάλιν θέμενος, εἰς λάκκον καί ἰλύν βυθοῦ αἰσχροῶν ἐννοιῶν τε καί (450) πράξεων ἐμαυτὸν ὁ ἄθλιος ἐναπέριψα, κἀκεῖ κατελθὼν τοῖς ἐγκεκρυμμένοις ἐν τῷ σκότει περιέπεσον, ἐξ ὧν οὐκ ἐμαυτὸν ἐγὼ μόνον, ἀλλ' οὐδέ ὁ σύμπας κόσμος εἰς ἓν ἀθροισθεὶς ἐκεῖθεν ἀναγαγεῖν με καί τῶν χειρῶν αὐτῶν ἐξελέσθαι ἠδύνατο.

Ὅμως ἐκεῖσε κρατούμενόν με ἐλεεινῶς καί ἀθλίως περισυρόμενον καί συμπιγόμενον καί καταπαιζόμενον παρ' αὐτῶν, ὁ εὐσπλαχνος σύ καί φιλόανθρωπος Δεσπότης, οὐ παρεῖδες με, οὐκ ἐμνησικάκησας, οὐκ ἀπεστράφης μου τὴν ἀγνώμονα γνώμην, οὐκ ἐπὶ πολὺ ἀφῆκας ὑπὸ τῶν ληστῶν ἐθελοντί τυραννεῖσθαί με. Ἀλλ' εἰ καί ἐγὼ ἀναισθήτως συναπαγόμενος αὐτοῖς ἔχαιρον, σύ ἀσχημόνως ὁρᾶν με περιηγόμενον καί συρόμενον οὐκ ἔφερες, Δέσποτα, ἀλλ' ἐσπλαχνίσθης, ἀλλά ἠλέησας καί οὐκ ἄγγελον, οὐδέ ἄνθρωπον πρὸς μέ τὸν ἁμαρτωλὸν καί ἄθλιον ἐξαπέστειλας, ἀλλ' αὐτὸς σύ ὑπὸ τῶν τῆς ἀγαθότητός σου σπλάγχνων κινούμενος, τῷ βαθυτάτῳ λάκκῳ ἐκείνῳ ἐπικλιθεὶς καί ἐν τῷ βάθει τοῦ βορβόρου κάτω που συγκεχωσμένῳ καί καθημένῳ τὴν ἄχραντόν σου ὑψηπλώσας χεῖρα, κἀμοῦ μὴ ὀρῶντός σε – ποῦ γάρ καί εἶχον ἢ πῶς ἀναβλέψαι ὅλως ἰσχυσα ἂν, ὑπὸ τοῦ βορβόρου συγκεκαλυμμένος καί συμπιγόμενος; - τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς μου ἐκράτησας κἀκθειθὲν με βιαίως σύρων ἀνέσπασας, ἐμοῦ τῶν μὲν πόνων καί τῆς πρὸς τὰ ἄνω ἀθρόας φορᾶς αἰσθανομένου καί ὅπως ἀνέρχομαι, ἀγνοοῦντος δέ ὑπὸ τίνος ὅλως ἀνάγομαι ἢ τίς ποτέ ἐστὶν ὁ κρατῶν καί ἀνάγων με. Ἀλλ' ἀναγαγὼν καί στήσας με ἐπὶ τὴν γῆν, δούλω σου καί μαθητῆ παραδέδωκας, ὅλον ὄντα με ῥυπαρόν καί ὑπὸ τοῦ βορβόρου τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ ὦτα καί τὸ στόμα ἐμπεφραγμένον, (451) καί μηδέ οὕτω βλέποντα ὅστις εἶ, εἰ μὴ μόνον γνόντα ὁποῖός τις ποτε ἀγαθός καί φιλόανθρωπος ὑπάρχεις, τοῦ βαθυτάτου με λάκκου ἐκείνου καί βορβόρου ἐξηγάγες. Εἰπὼν οὖν μοι: “Κράτησον καί τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ

κολληθείς ἀκολούθησον· οὗτος γάρ σε ἀπαγαγών ἀπολούσειε”, πίστιν τε βεβαίαν εἰς τοῦτόν μοι χαρισάμενος, ὑπεχώρησας. Ποῦ οὖν γεγονώς ἦς, ἀγνοῶ.

Τῷ γοῦν ὑποδειχθέντι μοι παρὰ σοῦ, πανάγιε Δέσποτα, κατὰ τό πρόσταγμά σου ἀμεταστρεπτί ἠκολούθησα, κακείνου πρὸς τὰς βρύσεις καὶ τὰς πηγὰς κόπῳ πολλῶ ἀγαγόντος με, τυφλὸν ὄντα καὶ ὄπισθεν ἐφελκόμενον ἐκείνου τῇ παρὰ σοῦ μοι δοθείσῃ χειρὶ τῆς πίστεως καὶ ἀκολουθεῖν ἀναγκαζόμενον, ἔνθα βλέπων ἐκείνος καλῶς τοὺς πόδας ἀνελάμβανε καὶ διὰ τῶν λίθων καὶ βοθύνων καὶ σκανδάλων διήρχετο ἀπάντων ὑπεραλλόμενος, ἐμέ εἰς ταῦτα προσκρούειν καὶ ἐμπίπτειν συνέβαινε, καὶ πολλοὺς πόνους καὶ πολλὰς κακώσεις καὶ θλίψεις ὑπέμεινα. Ἀλλὰ γάρ ἐκείνος μὲν ἐν πάσῃ πηγῇ καὶ βρύσει ἀφ’ ἑαυτοῦ καθ’ ὥραν ἐνίπτετο καὶ ἐλούετο, ἐγὼ δέ μὴ βλέπων παρηρχόμην τὰς πλείω. Εἰ μὴ γάρ ἐκείνος τῆς χειρὸς ἐκράτησέ μου καὶ πρὸς τῇ πηγῇ ἔστησε καὶ τὰς χεῖρας ὠδήγησέ μου τοῦ νοός, οὐδ’ ὅπου ποτέ οὔσαν ἠδυνάμην εὐρεῖν τὴν βρύσιν τοῦ ὕδατος. Ὑποδείξαντος δέ καὶ πολλάκις ἐάσαντός με τοῦ νίψασθαι, σὺν τῷ καθαρῷ ὕδατι καὶ πηλὸν που προσπαρακείμενον τῇ πηγῇ καὶ βόρβορον ἴσως ἐν ταῖς παλάμαις συνανελάμβανον καὶ τό πρόσωπόν μου ἐμόλυνον, ἀλλὰ καὶ τὴν βρύσιν πολλάκις ψηλαφῶν τοῦ ὕδατος εὐρεῖν συγκατέσπων τὸν χοῦν καὶ τὸν βόρβορον ἀνετάρασσον καὶ μὴ βλέπων ὅλως, μολύνων τῷ βορβόρῳ τό πρόσωπον ὥσπερ ἐν ὕδατι, καθαρῶς ἐνόμιζον ἀποπλύνεσθαι.

(452) Πῶς δέ τὴν ἐκ τούτου πάλιν ἀνάγκην καὶ βίαν ἐκδιηγῆσομαι; Οὐ μόνον δέ ἀλλὰ καὶ τῶν πολλάκις διαμαρτυρουμένων καὶ ὑποτιθεμένων καὶ καθ’ ἐκάστην λεγόντων μοι “Τί ματαιοπονεῖς, ἀφρόνως ποιῶν, καὶ τῷ ἐμπαίκτη τούτῳ καὶ πλάνῳ ἀκολουθεῖς, ἀναβλέψαι ματαίως καὶ ἀνωφελῶς προσδοκῶν; Οὐδέ γάρ νῦν δυνατόν. Τί καὶ τοὺς πόδας προσκρούων καὶ αἱμάσσων ἀκολουθεῖς; Τί δέ μὴ μᾶλλον ἐλεήμοσι προσέρχῃ, παρακαλοῦσι τοῦ ἀναπαύειν καὶ διατρέφειν καὶ καλῶς θεραπεύειν σε; Οὐ γάρ ἐνδέχεται σε τῆς λέπρας ἀπαλλαγῆναι τῆς ψυχικῆς, οὐδέ νῦν ἀναβλέψαι ποτέ. Πόθεν γάρ ὁ ἐμπαίκτης αὐτός ἀνεφάνη ἄρτι θαυματουργός,

ὑπισχνούμενός σοι τά παρά πᾶσιν ἀνθρώποις τῆς νῦν γενεᾶς ὄντα ἀδύνατα; Οὐαί σοι, ὅτι καί τήν διδομένην σοι θεραπείαν παρά τῶν φιλοχρίστων καί φιλαδέλφων καί συμπαθῶν ἀνδρῶν ἀπολέσεις καί τάς κακώσεις καί θλίψεις, ἅς ὑφίστασαι ἐπί **ματαίαις ἐλπίσιν, ὑπομενεῖς** καί τῶν ἐπαγγελλομένων σοι ὑπό τοῦ ἀπατεῶνος καί πλάνου αὐτοῦ ἐπ' ἀληθείας ἐκπέσης. Τί γάρ καί ἰσχύει ὅλως; Καί ἡμῶν δίχα σύ οὐ συλλογίζῃ ἐν σεαυτῷ, οὐδέ φρονεῖς; Τί δαί; Οὐχί καί ἡμεῖς πάντες βλέπομεν; Ἦ τυφλοί, ὡς ὁ πεπλανημένος αὐτός σοι λέγει, **ὑπάρχομεν;** Ὦντως βλέπομεν ἅπαντες, καί οὐκ ἔστιν ἄλλη **μείζων ταύτης, μή ἀπατῶ, ἀνάβλεψις**". Ἀλλά τούτων **με πάντων**, σύ ὁ ἐλεήμων καί εὐσπλαχνος, τῶν ὄντως ἀπατεῶνων καί πλάνων, τῶν ἀνατροπῆν θολεράν τόν πλησίον ποτιζόντων, ἐρρύσω **με** διά τῆς χαρισθείσης **μοι** παρά σου πίστεως καί ἐλπίδος, δι' ἧς καί τά ῥηθέντα καί ἄλλα πλείονα ἐνίσχυσας, **ὑπομεῖναί με**.

(453) Ἀλλά γάρ ἐν ἅπασιν τούτοις καρτερήσαντι καί **μή ἀφισταμένω μοι**, οὕτω πως τεθολωμένους καί ψηλαφητῶς καθ' ἐκάστην ἀπονιπτομένω καί τῷ δοκεῖν ἀπολουομένω, ὡς ὁ ἀπόστολός σου καί **μαθητής με** ἐδίδασκε, ποτέ περιπατοῦντι καί πρὸς τήν πηγὴν τρέχοντι, αὐτός σύ πάλιν, ὁ καί πρῶην ἐκ τοῦ βορβόρου ἐκσπάσας **με**, ἐν τῇ ὁδῷ προσυπήνησας. Καί τότε πρῶτον τῇ τοῦ προσώπου σου ἀχράντῳ αἴγλη τά ἀσθενῆ **μου** περιήστραψας ὄμματα, καί ὃ ἔχειν ἐδόκουν φῶς κάκεινο ἀπώλεσα, γνωρίσαι σε **μή** δυνηθεῖς. Καί πῶς ἂν ἠδυνήθην, οὐτινος οὐδέ τήν τοῦ προσώπου αἴγλην ἰδεῖν, οὐδέ καταμαθεῖν ἢ κατανοῆσαι ἐξίσχυσας, σέ αὐτόν ἰδεῖν ἢ γνῶναι, ὅστις ποτέ ἦς; Ἐκτοτε οὖν συχνότερως καί πρὸς αὐτῇ τῇ πηγῇ ἵσταμένου **μου**, ὁ ἀνυπερήφανος οὐκ ἀπηξίους κατέρχεσθαι, ἀλλά παραγινόμενος καί κρατῶν **μου** πρῶτον τήν κεφαλὴν, ἐνέβαπτες αὐτήν ἐν τοῖς ὕδασι καί καθαρώτερον ἐποίησες ὄραν **με** τό φῶς τοῦ προσώπου σου. Εὐθύς δέ ἀφίπτασο, **μή** διδούς ἐννοεῖν **με** ὅστις αὐτός ἦς, ὁ ταῦτα ποιῶν, ἢ ὅθεν τε ἦλθες ἢ ποῦ ἀφίκεσαι, οὐδέ γάρ ἔτι τοῦτο ἐδίδως **μοι**. Οὕτω δέ ἐρχομένου ἐπί χρόνον καί ἀπιόντος σου, κατ' ὀλίγον ἐφαίνου πλέον καί πλέον **καμέ** περιήντλεις τοῖς ὕδασι καί καθαρώτερον ὄραν καί πλέον φῶς ἐχαρίζω **μοι**.

Τοῦτο δέ ἐγχρονίσας ποιῶν, φρικτόν με προᾶγμα καί μυστήριον ἰδεῖν κατηξίωσας. Σοῦ γάρ παραγινομένου καί τῷ δοκεῖν με τοῖς ὕδασι πλύνοντος καί περιαντλοῦντος καί ἐν αὐτοῖς πολλάκις ἐμβάπτοντος, τὰς ἀστραπὰς τὰς περιλαμπούσας με καί τὰς ἀκτῖνας τοῦ προσώπου σου ἀναμιγείσας ἐθεασάμην τοῖς ὕδασι καί ἐξέστην, ὁρῶν φωτοειδεῖ με ὕδατι ἐκπλυνόμενον. (454) Καί ποῦ ποθεν ἦν τίς ὁ τούτου πάροχος, οὐκ ἐγίνωσκον, μόνον δέ λουόμενος ἔχαιρον τῇ πίστει αὐξάνων, τῇ ἐλπίδι πτερούμενος καί ἕως οὐρανοῦ ἀνερχόμενος, τούς δέ πλάνους ἐκείνους, τούς τὰ ῥήματα τῆς ἀπάτης καί τοῦ ψεύδους ὑποτιθεμένους μοι, σφόδρα μισῶν καί τῆς πλάνης κατελεῶν, οὐδέ πρός συντυχίαν ἢ ὁμιλίαν ὅλως αὐτοῖς συνηρχόμην, ἀλλά καί τῆς θεᾶς αὐτῶν τήν βλάβην ἐξέφευγον, τόν δέ συνεργόν καί βοηθόν μου, τόν ἅγιόν σου λέγω μαθητήν καί ἀπόστολον, ὡς αὐτόν σέ τόν ἐμέ πλάσαντα, ἐσεβόμην, ἐτίμων, ἠγάπων ἀπό ψυχῆς, προσπίπτων αὐτοῦ τοῖς ποσὶ νυκτός καί ἡμέρας καί “Εἴ τι δύνασαι, βοήθει μοι” αὐτόν ἐξαιτούμενος, πληροφορίας ἔχων ὅτι ὅσα καί βούλεται, δύναται παρά σοί.

Οὕτως οὖν ἐφ’ ἱκανόν χρόνον τῇ χάριτί σου διατελῶν, ἄλλο πάλιν εἶδον φρικτόν μυστήριον. Λαβόμενος γάρ με, εἰς οὐρανοῦς ἀνελθών, συνανήγαγες, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτός τοῦ σώματος, σύ μόνον οἶδας, ὁ καί τοῦτο ποιήσας. Ἀλλά γάρ ὥραν ἐκεῖσε μετὰ σοῦ με ποιήσαντα, καί τῆς δόξης – τίνος δέ ἀγνωῶ καί οὐτινος – τό μέγεθος, ἐκπλαγείς καί τῷ ἀμετρήτῳ ὕψει ἐκθαμβηθεῖς, ὅλος ἔφριξα. Πάλιν δέ με μόνον ἀφήκας ἐν γῆ, ἐν ἣ καί ἰστάμην τό πρότερον, καί εὐρέθην θρηνῶν καί τήν παλαιπωρίαν μου ἐκθαμβούμενος. Εἶτα κάτω μετ’ οὐ πολύ ὄντος μου, ἄνω εἰς οὐρανοῦς, διανοιχθέντων αὐτῶν, τό πρόσωπόν σου, ὡς ἥλιον ἄμορφον, κατηξίωσας ὑποδείξαί μοι. Καί ὅστις ποτέ ἦς, οὐδ’ οὕτω μοι γνῶναι δέδωκας – πῶς γάρ, μή λαλήσας μοι; - ἀλλ’ ἐκρύβης εὐθύς κἀγώ περιήν ζητῶν σε, ὃν οὐκ ἐγίνωσκον, καί μορφήν σου ἰδεῖν καί γνωστῶς γνῶναι (455) ὅστις ἦς ἐπεπόθουν. Διό καί ἀπό τῆς πολλῆς βίας καί τοῦ πυρός τῆς ἀγάπης σου διαπαντός ἐκλαιον, μή εἰδώς αὐτόν σέ ὅστις εἶ,

τόν ἐκ τοῦ μή ὄντος εἰς τό εἶναι παραγαγόντα με καί ἐκ τοῦ βορβόρου ἐξαγαγόντα καί τά εἰρημένα ἅπαντα γεγονότα μοι.

Ὡς οὖν οὕτω πάλιν πολλάκις ὤφθης καί πολλάκις πάλιν μὴ λαλήσας ἐκρύβης μοι μηδόλως ὀρώμενος, τάς ἀστραπάς δέ καί τήν αἴγλην τήν τοῦ προσώπου σου ὀρῶν, ὡσπερ πρότερον ἐν τοῖς ὕδασι, πάλιν καί πολλάκις περικυκλούσας με, κρατεῖν δέ ταύτας ὅλως ἀμηχανῶν, ἐμμνησκόμην ὅπου ποτέ ἄνω εἶδόν σε, καί ἄλλον εἶναι ἀφρόνως ὑπονοούμενος πάλιν ἐζήτην μετά δακρύων ιδέσθαι σε. Οὕτως οὖν ἐν πολλῇ λύπη καί θλίψει καί στενοχωρίᾳ ἐμαυτόν ἐκπιέζων καί ἐμαυτοῦ ἐπιλανθανόμενος καί ὅλου ὅλως τοῦ κόσμου καί τῶν ἐν κόσμῳ, καί μηδέ σκιάν, μηδέ ὅτιοῦν ἢ ὅτι ἐστί τί ποτε τό ὀρώμενον ἐννοῶν, αὐτός ὁ πάσιν ἀόρατος, ὁ ἀναφής καί ἄληπτος, ἔφανα καί ἐδόκει μοι τόν ἐμόν νοῦν καθαίρων καί πλατύνων τό τῆς ψυχῆς ὀπτικόν καί ἐπί πλείον παρέχων ὀρᾶν τήν δόξαν σου, καί ὅτι μᾶλλον αὐξάνεις αὐτός καί λάμπων πλέον πλατύνη, καί τῇ τοῦ σκότους ὑποχωρήσει αὐτόν σε πλησιάζοντα καί ἐρχόμενον κατεμάνθανον, καθά πολλάκις καί ἐν τοῖς αἰσθητοῖς πάσχομεν. Σελήνης γάρ φαινούσης καί περιπατούντων οἰονεῖ τῶν νεφῶν, ἡ σελήνη ὀρᾶται καί δοκεῖ τρέχειν ταχύτατα, μηδέν τῷ συνήθει προστιθεῖσα δρόμῳ ἢ τήν ἐξ ἀρχῆς ὑπαλλάσσουσα πορείαν. Οὕτως οὖν, Δέσποτα, ἐδόκει ἐρχεσθαι ὁ ἀκίνητος καί ὁ ἀναλλοίωτος μεγεθύνεσθαι καί μορφοῦσθαι ὁ ἄμορφος.

(456) Ὡσπερ γάρ ἐπί τυφλοῦ κατά μικρόν ἀναβλέποντος καί τόν χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου κατανοοῦντος καί οἶός ἐστιν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἀνιστοροῦντος, οὐχ ὁ χαρακτήρ πρὸς τήν ὄρασιν μεταποιεῖται ἢ μεταπλάττεται, ἀλλά τό ὀπτικόν μᾶλλον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἀποκαθαιρόμενον, τόν χαρακτήρα, οἶός ἐστιν, ὀρᾶ, ἐντυπουμένης οἰονεῖ τῆς ἐμφερείας αὐτοῦ ὅλης τῷ ὀπτικῷ καί διά τούτου διϊκνουμένης καί ἀπομασσομένης καί ὡς ἐν πίνακι ἐγχαραττομένης τῷ νοερῷ τε καί μνημονευτικῷ τῆς ψυχῆς, οὕτω καί αὐτός ὠράθης, τῷ φωτί τρανώς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκκαθάρας μου τόν νοῦν ὀλικῶς. Κακείνου τρανότερον καί καθαρότερον βλέποντος, αὐτός μοί ποθεν ἐδόκει ἐξέρχεσθαι καί λαμπρότερος φαίνεσθαι, καί

χαρακτῆρα μορφῆς ἀμόρφου ὄραν ἐμπαρεῖχές μοι, καί ἔξω με τοῦ κόσμου τότε πεποίηκας – δοκῶ εἰπεῖν καί τοῦ σώματος, τοῦτο γάρ ἀκριβῶς γνῶναι οὐκ ἔδωκας - , ὑπερηύγασας δ' οὖν καί τῷ δοκεῖν ὅλως ὅλω καλῶς βέποντι ὠφθῆς μοι, καί “Ὡ Δέσποτα” λέγοντά με, “τίς ποτε ἦς;”, τότε φωνῆς με πρῶτον τόν ἄσωτον κατηξίωσας καί οὕτως προσηνῶς προσεφθέγγω μοι, ἐξανισταμένῳ καί θαμβουμένῳ καί τρέμοντι καί ἐν ἐμαυτῷ ποσῶς ἐννοοῦντι καί λέγοντι “Τί ποτε ἄρα ἡ δόξα αὕτη καί τό τῆς λαμπρότητος ταύτης μέγεθος βούλεται; Πῶς δέ ἢ πόθεν ἐγώ τοιούτων ἀγαθῶν κατηξίωμαι;” – “Ἐγώ, φησίν, εἰμί ὁ Θεός ὁ διά σέ γεγονώς ἄνθρωπος, καί ὅτι με ἐξ ὅλης ψυχῆς ἐπεζήτησας, ἰδοῦ ὑπάρξεις ἀπό τοῦ νῦν ἀδελφός μου καί συγκληρονόμος μου καί φίλος μου”. Ἐπί τούτοις οὖν καταπλαγέντος (457) μου καί τῇ ψυχῇ ἐκχυθέντος καί τήν ἰσχύν διασκορπισθέντος καί “Τίς εἰμι” ἀνταποκριθέντος “ἐγώ ἢ τί πεποίηκα ὁ ἄθλιος, Δέσποτα, καί ταλαίπωρος, ἵνα με τοιούτων ἀγαθῶν ἄξιον καταστήσης καί τοιαύτης δόξης συμμέτοχον καί συγκληρονόμον ποιήσης;” – λογισαμένου μου δέ ταύτην ὑπέρ νοῦν εἶναι τήν δόξαν καί τήν χαράν, ὁ Δεσπότης πάλιν σύ, οἷονεὶ φίλος φίλω διαλεγόμενος διά τοῦ ἐν ἐμοί λαλοῦντος σου Πνεύματος, εἶπάς μοι “Ταῦτα διά μόνην τήν πρόθεσιν καί προαίρεσιν καί πίστιν σου ἐδωρησάμην σοι καί ἔτι δωρήσομαι. Τί γάρ ἔχεις ἄλλο ἢ ἔσχες ποτέ σόν, γυμνός παρ' ἐμοῦ παραχθείς, ἵνα ἐκεῖνο λαβῶν ἀντ' ἐκείνου ταῦτά σοι δώσοιμι; Ἐάν γάρ μή λυθῆς τῆς σαρκός, τό τέλειον οὐ θεάσῃ, οὐδέ ἐπαπολαῦσαι ὅλου αὐτοῦ ἰσχύσεις καλῶς”. Ἐμοῦ δέ εἰπόντος “Καί τί τούτου μεῖζον εἴτε λαμπρότερον; Ἐμοί τέως ἀρκεῖ τό οὕτως εἶναι καί μετὰ θάνατον” – “Ὡς λίαν εἶ σύ μικρόψυχος, εἶπας, τοῖς τοιούτοις ἀρκούμενος. Ταῦτα γάρ πρὸς τά μέλλοντα ἴσον εἰσιν ἱστορηθέντος ἐν χάρτη οὐρανοῦ καί ταῖς χερσί κρατουμένου· ὅσῳ γάρ οὗτος τοῦ ἀληθινοῦ οὐρανοῦ ἀπολείπεται, τοσούτῳ πλέον ἀσυγκρίτως ἢ μέλλουσα δόξα ὑπέρ τήν νῦν ὀρωμένην σοι ἀποκαλυφθήσεται”.

Ταῦτα εἰπὼν ἐσιώπησας καί μικρόν μικρόν ὁ γλυκύς καί καλός Δεσπότης ἐκρύβῃς ἐξ ὀφθαλμῶν μου, εἴτε ἐμοῦ μακρύναντος ἀπό σου, εἴτε σου ἀπ' ἐμοῦ ἀπελθόντος, οὐκ οἶδα.

Τέως δ' οὖν ἐγενόμην πάλιν ὅλος ἐν ἑμαυτῷ, ποθέν νομίσας ἐλθεῖν, καί εἰσῆλθον ἐν τῷ πρώτῳ σκηνώματι. Ὅθεν μνησκόμενος τοῦ κάλλους τῆς δόξης καί τῶν ῥημάτων σου, **(458)** περιπατῶν, καθεζόμενος, ἐσθίων, πίνων καί προσευχόμενος, ἔκλαιον καί ἐν χαρᾷ διῆγον ἀνεκφράστῳ γνωρίσας σε, τόν Ποιητήν τῶν ἀπάντων. Πῶς γάρ καί μή ἔχαιρον; Ἀλλά γάρ πάλιν λυπούμενος καί οὕτως αὐθις ἰδεῖν σε ἐπιποθῶν, ὡς ἀπῆλθόν ποτε πρός τό τήν ἄχραντον εἰκόνα τῆς σέ Τεκούσης ἀσπάσασθαι καί ταύτη προσέπεσα, αὐτός πρό τοῦ ἀναστήναί με, ἐντός τῆς ταλαιπώρου καρδίας μου, ὡς φῶς ἀποτελέσας αὐτήν, ὠράθης μοι, καί τότε ἔγνων ὅτι ἐν ἐμοί σε γνωστῶς ἔχω. Ἀπό οὖν τότε οὐχί μνημονεύων σου καί τῶν περί σέ ἡγάπων σε ἀπό τῆς τῶν τοιούτων μνήμης, ἀλλ' ἐν ἐμοί σέ, τήν ἐνυπόστατον ἀγάπην, ἔχειν ἐπ' ἀληθείας ἐπίστευσα. Ἡ γάρ ὄντως ἀγάπη σύ εἶ, ὁ Θεός.

Τῇ οὖν πίστει ἡ ἐλπίς ἐμφυτευθεῖσα καί ἐν αὐτῇ ὑπό τῆς μετανοίας καί τῶν δακρῶν ποτισθεῖσα, ἔπειτα καί ὑπό τοῦ σου φωτός ἐλλαμφθεῖσα, ἐρριζώθη καί ηὔξηθη καλῶς. Εἶτα σύ αὐτός, ὁ καλός τεχνίτης καί δημιουργός, παραγεγονώς διά τῆς τῶν πειρασμῶν μαχαίρας, φημί δὴ τῆς ταπεινώσεως, τούς εἰς πολύ ὕψος ἀναχθέντας περιττούς κλῶνας τῶν λογισμῶν ἀφελών, τῇ ἐλπίδι μόνη, ὡς ἐν μιᾷ ῥίζῃ δένδρου, τήν σήν ἀγίαν ἀγάπην ἐνεκέντρισας. Ταύτην οὖν ὁρῶν ὅσημέραι αὐξάνουσαν καί ἀεὶ ὁμιλοῦσάν μοι, μᾶλλον δέ διά ταύτης σύ καί διδάσκων καί περιλάμπων με, ὡς ἤδη ὑπέρ πᾶσαν πίστιν γεγονώς καί ἐλπίδα, οὕτω χαίρων διάκειμαι, καθά καί Παῦλος βοᾷ λέγων· “Ὁ γάρ τις βλέπει, τί καί ἐλπίζει;”. Εἰ οὖν ἐγώ σέ ἔχω, τί πλέον ἐλπίσω; “Ἄκουσον τι” πάλιν ἔφησας, Δέσποτα· “ὥσπερ τόν ἥλιον ὁρᾷς ἐν τοῖς ὕδασι, **(459)** ἐκεῖνον δέ αὐτόν οὐδόλως τότε μᾶλλον κάτω νεύων ὁρᾷς, οὕτω καί τό ἐν σοί γινόμενον νόει μοι καί ἀσφαλίζου σεαυτόν καί σπούδαζε ἀεὶ ἐντός σου καθαρῶς καί τρανῶς, ὡς τόν ἥλιον ἐν τοῖς καθαροῖς ὕδασι, καθορᾷν με· καί εἶθ' οὕτως ἰδεῖν με, ὥσπερ εἶπόν σοι, καταξιωθήσῃ καί μετὰ θάνατον. Εἰ δέ μή, ὁ κύκλος ὅλος τῶν ἔργων καί κόπων καί λόγων σου τούτων ὠφελήσουσί σε οὐδέν, μᾶλλον μὲν οὖν καί μειζρόνως κατακρινούσι καί πλείονα θλίψιν

σοι προξενήσουσιν, ἐπειδήπερ, ὡς ἀκούεις, “δυνατοί δυνατῶς ἔτασθήσονται”. Καί γάρ οὐχ οὕτω πένητι ἐκ γενετῆς αἰσχύνης αἰτία γίνεται ἢ πενία, οὐδέ ἢ ἐκ ταύτης λύπη ἐπί τοσοῦτον λυπεῖ, ὡς τῷ πλουτήσαντι καί δοξασθέντι καί ὑψωθέντι καί τῷ ἐπί γῆς βασιλεῖ οἰκειωθέντι, εἶτα πάντων ἐκπεσόντι ἐκείνων καί εἰς παντελῆ πτωχείαν κατενεχθέντι, καίτοι μὴ οὐχ οὕτως ὄντων τῶν πραγμάτων ἐν τοῖς ἐπιγείοις καί ὀρωμένοις καί ἐν αὐτοῖς τοῖς πνευματικοῖς πράγμασι καί ἀοράτοις. Τοῖς μὲν γάρ ἐκπεσοῦσι τῆς φιλίας καί δουλείας τοῦ ἐπιγείου βασιλέως ἐκ τινος αἰτίας, τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς κυρίους εἶναι καί ἐπαπολαύειν αὐτῶν καί ζῆν ἕξεστιν, ἐμοῦ δέ τῆς ἀγάπης καί φιλίας εἰ ἐκπέσειέ τις, ζῆν ὅλως οὐ δύναται - ἡ ζωὴ γάρ αὐτοῦ ἐγὼ εἶμι -, ἀλλ’ εὐθύς ἀπάντων γυμνοῦται καί τοῖς ἐχθροῖς ἐμοῦ τε καί αὐτοῦ αἰχμάλωτος παραδίδοται, ὃν ἐκεῖνοι λαβόντες ὑπὲρ τῆς προτέρας αὐτοῦ εὐνοίας καί ἀγάπης, ἧς πρὸς μέ ἐκέκτητο, μανιωδέστερον αὐτῷ ἐπεμβαίνουσι, τιμωροῦντες, καταγελῶντες καί καταπαίζοντες”.

Ναί ὄντως, πανάγιε Βασιλεῦ, οὕτως εἶναι καὶ γὰρ πιστεύω σοι τῷ Θεῷ μου καί προσπίπτων καθικετεύτω σε, φύλαξόν με τὸν ἁμαρτωλὸν καί ἀνάξιον ὃν (460) ἠλέησας, καί τό φυτόν τῆς ἀγάπης σου, ὅπερ ἐνεκέντρισας ἐν τῷ δένδρῳ τῆς ἐλπίδος μου, τῇ δυνάμει σου στήριξον. Μὴ ὑπὸ ἀνέμων σεισθῆ, μὴ ὑπὸ καταιγίδος θραυσθῆ, μὴ ὑπὸ ἐχθροῦ τινος ἐκσπασθῆ, μὴ ὑπὸ ἀμελείας καύσωνος φλεχθῆ, μὴ ὑπὸ ῥάθυμίας καί μετεωρισμῶν ξηρανθῆ, μὴ ὑπὸ φιλοδοξίας τέλεον ἐξαφανισθῆ. Σύ γάρ οἶδας, ὁ τοῦτο καί χαρισάμενος καί κατεργασάμενος ἐν ἐμοί, ὅτι ἔνεκεν τούτου ἀπὸ παντός ἀνθρώπου εἶμι ἀβοήθητος, τὸν γὰρ συνεργόν μου καί βοηθόν, σὸν δέ ἀπόστολον, ὡς αὐτός ἠβουλήθη ἀπ’ ἐμοῦ σωματικῶς ἀπεχώρισας. Σύ γινώσκεις μου τὴν ἀσθένειαν, σὺ ἐπίστασαι τὴν ταλαιπωρίαν καί τὴν εἰς ἅπαν ἀδυναμίαν μου. Τοιγαροῦν διὰ τοῦτο σπλαγχνίθητι ἐπί πλεῖον ἀπὸ τοῦ νῦν ἐπ’ ἐμοί ὁ πολυεύσπλαγχνος Κύριος. Προσπίπτω σοι ἀπὸ καρδίας, ἵνα μὴ ἐάσης με εἰς τό θέλημά μου, ὁ ποιήσας τοσαῦτα καλά μετ’ ἐμοῦ, ἀλλὰ ἐν τῇ σῇ ἀγάπῃ ἴδρυσόν μου τὴν ψυχὴν καί ἐν ταύτῃ ριζῶσαι τὴν σὴν ἀγάπην ποιήσον ἀσφαλῶς, ἵνα κατὰ τὴν ἄχραντον καί ἀγίαν καί ἀψευδῆ σου

ἐπαγγελίαν σύ ἦς ἐν ἐμοί καὶ γὰρ ὑπάρχω ἐν σοί, καί σκέπομαι
ὑπ' αὐτῆς καὶ γὰρ σκέπω καί φυλάττω αὐτήν ἐν ἐμοί, καί σύ μὲν
βλέπεις με, Δέσποτα, ἐν αὐτῇ καὶ γὰρ δέ ὄρᾶν σε καταξιούμαι δι'
αὐτῆς, νῦν μὲν ὡς ἐν ἐσόπτρῳ, καθὼς εἶπας, καί ἐν αἰνίγματι,
τότε δέ ἐν ὅλῃ τῇ ἀγάπῃ ὅλον σε, τὸν ἀγάπην ὄντα καί οὕτω
καλεῖσθαι καταξιώσαντα, ὅτι σοί πρέπει πᾶσα εὐχαριστία,
κράτος, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ
Ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας
τῶν αἰώνων. Ἀμήν.